

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Proceedings)

การประชุมวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ

(CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21

“การพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน”

ระหว่าง 1 – 4 กุมภาพันธ์ 2566 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

- ❖ **เจ้าของ** สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
และสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม
- ❖ **ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ**

รองศาสตราจารย์ มาลินี จุฑาทปะมา	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา	นายกสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม
- ❖ **บรรณาธิการ**

รองศาสตราจารย์ ดร.อัศวพันธ์ เนื้อไม้หอม	คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
---	-----------------------------------
- ❖ **ผู้ช่วยบรรณาธิการ**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด	
อาจารย์ ดร.จริยาภรณ์ ปีตาหะสังข์	
อาจารย์ ดร.จตุพร ดอนโสม	
- ❖ **กองบรรณาธิการ**

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คำภีรภาพ อินทะนุ	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รองศาสตราจารย์อุทิศ ทาหอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญภา วงศ์ไพศาลสิริกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรีนวล มั่นนรดิษฐ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ ดร.คณางค์ ช่อชู	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ ดร.จริยาภรณ์ ปีตาหะสังข์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ ดร.จตุพร ดอนโสม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์สุจิตรา ยางนอก	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์ธิดารัตน์ คิมกระโทก	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อาจารย์เชาวฤทธิ์ โสภักดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
- ❖ **เลขานุการ**

นายศุภากร สีสุลย์	
นางสาวสุจิตรา มะโน	

❖ คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณากลับกรองคุณภาพบทความวิจัยหรือบทความวิชาการ
ระดับชาติ (National level) ภายในมหาวิทยาลัย (Internal reviewer)

รองศาสตราจารย์ ดร.อัครพนธ์ เนื้อไม้หอม

รองศาสตราจารย์อุทิศ ทาหอม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพา คำเนิน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คำภีรภาพ อินทะนุ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฟ้าประทาน เต็มขุนทด

อาจารย์ ดร.คคนางค์ ช่อชู

อาจารย์ ดร.จริยาภรณ์ ปีตาทะสังข์

อาจารย์ ดร.จตุพร ดอนโสม

อาจารย์สุจิตรา ยางนอก

อาจารย์ธิดารัตน์ คีมกระโทก

อาจารย์เชาวฤทธิ์ โสภักดี

❖ ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลงคุณภาพบทความวิจัยและบทความวิชาการระดับชาติ (National level) ภายนอกมหาวิทยาลัย (External reviewer)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา มุหะหมัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธิดา ชัยรักษา เงินถาวร	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ ทองสามสี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลลดา แสงมณีศิริสาธิตกิจ	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เดโช แชน้ำแก้ว	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปิยนารถ อิมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ซูลฟีกอร์ มาโซ	มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จามรี พระสุนิล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์ ดร.อนุรักษ์ สิงห์ชัย	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
อาจารย์ ดร.ธวัชชัย ศรีพรงาม	มหาวิทยาลัยสงขลา
อาจารย์ ดร.โอริสา ชุมพงค์	มหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา
อาจารย์ ดร.จิตติมา ดำรงวัฒนะ	มหาวิทยาลัยนครศรีธรรมราช
อาจารย์ ดร.นุจรี ใจประนบ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ ดร.พิมพ์พร ภูครองเพชร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อาจารย์นิตยา เคหะบาล	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
อาจารย์ณัฐทิยา วัฒนศิริศาสตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์จิตติมา ดำรงวัฒนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
อาจารย์ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
อาจารย์กาญจนา เถาว์ชาลี	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อาจารย์นันทชา ชัยทวีชานันท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

❖ สำนักงานกองบรรณาธิการ

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 087 - 6443385 E-mail : Jatuporn.ds@bru.ac.th

คำนำ

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ได้จัดประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21 ในหัวข้อ “การพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน” ระหว่างวันที่ 1-4 กุมภาพันธ์ 2566 ท่ามกลางสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทั้งเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การจัดประชุมวิชาการครั้งนี้ จึงเป็นเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษาสาขาวิชาทางด้านพัฒนาชุมชนและสังคม จากสถาบันการศึกษาทั่วประเทศ ให้ตระหนักต่อปัญหาสังคมในฐานะปัญญาชนผู้เป็นความหวังของประเทศชาติ

เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการฉบับนี้ ประกอบไปด้วยผลงานของคณาจารย์ นักวิชาการ นิสิตและนักศึกษา เป็นงานวิจัยในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 65 ผลงาน ดังนี้

ผลงานวิจัยภาคบรรยาย จำนวน 42 ผลงาน

ผลงานวิจัยภาคโปสเตอร์ จำนวน 23 ผลงาน

คณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการฯ ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ และสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ที่ได้ให้การสนับสนุนการจัดการประชุม ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาสมาคมฯ คณะกรรมการอำนวยการฯ กองบรรณาธิการ คณะกรรมการฝ่ายงานต่างๆ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิ ภายในและผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย ที่ได้ให้เกียรติเสียสละเวลาเข้าร่วมวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะ บทความ ขอขอบคุณผู้นำเสนอผลงานทุกท่านที่มีส่วนทำให้การประชุมวิชาการครั้งนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการประชุมวิชาการนี้จะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม เกิดองค์ความรู้ที่ต่อยอดและขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัว และนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนต่อไป

คณะกรรมการดำเนินงาน

กุมภาพันธ์ 2566

สารจากอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ปัจจุบันการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นประเด็นที่ทั่วโลกต่างให้ความสำคัญ ทั้งนี้ องค์การสหประชาชาติ ได้ตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ให้เป็นแนวทางในการพัฒนาเพื่อให้ประเทศต่าง ๆ นำไปปฏิบัติ ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีผลตั้งแต่ พ.ศ. 2558 - พ.ศ. 2573 โดยประกอบด้วย 17 เป้าหมายหลัก

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มีพันธกิจที่สำคัญเพื่อสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น โดยทุกพันธกิจมีความสอดคล้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นมหาวิทยาลัยในกลุ่ม “การพัฒนาชุมชนเชิงพื้นที่” (Area Based and Community) ตามนโยบายและข้อกำหนดของกลุ่มอุดมศึกษาเชิงยุทธศาสตร์

ดังนั้นการจัดประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21 โดยสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นเจ้าภาพจัดในระหว่างวันที่ 1 - 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จึงนับเป็นโอกาสสำคัญในการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี และการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กร ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องในการร่วมหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ในนามของมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ดิฉันขอต้อนรับผู้เข้าร่วมการประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21 ระหว่างวันที่ 1 - 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ด้วยความยินดีอย่างยิ่งและขออวยพรให้การประชุมวิชาการในครั้งนี้ ประสบความสำเร็จดังวัตถุประสงค์ทุกประการ

สารจากนายกสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม

การประชุมวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21 ภายใต้หัวข้อ “การพัฒนา: การปรับตัว: ความยั่งยืน” จัดขึ้นระหว่างวันที่ 1-4 กุมภาพันธ์ 2566 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ เป็นการดำเนินงานระหว่างสมาคมฯ กับเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษาและเครือข่ายท้องถิ่น ในช่วงสามปีที่ผ่านมาเกิดสถานการณ์วิกฤติโควิด 19 ทำให้การประชุมวิชาการฯ ต้องปรับในรูปแบบออนไลน์ และในปีนี้มีมติร่วมกันของสมาคมฯ และเครือข่ายที่จะขับเคลื่อนการประชุมวิชาการฯ ร่วมกัน เพื่อให้บัณฑิต นักศึกษา คณาจารย์ และผู้ที่สนใจได้พบปะกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเชิงวิชาการ และกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการรวมพลังสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ท้องถิ่น และสังคม ตามยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนของสมาคมฯ ซึ่งประกอบด้วย 1) ความร่วมมือกับหลักสูตรพัฒนาชุมชนและสังคมทั่วประเทศและภาคีทุกภาคส่วน 2) การมีส่วนร่วมเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง 3) นโยบายสาธารณะ ลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเสมอภาค 4) การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และจิตสำนึก และ 5) การส่งเสริมการเข้าสู่ตำแหน่งวิชาการวิชาชีพ รวมทั้งเป็นการผนึกกำลังที่สำคัญของทีมวิชาการซึ่งเป็นคณาจารย์ รวมถึงนิสิต นักศึกษา ผู้ที่สนใจและเกี่ยวข้องจากสถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ ทางด้านการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม

การจัดประชุมวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางวิชาการและกิจกรรมที่สานความสัมพันธ์ระหว่างนิสิต นักศึกษา คณาจารย์ และเครือข่าย โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดโครงการประชุมวิชาการฯ 1) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในด้านกิจกรรม การพัฒนาและงานวิชาการสำหรับนิสิตนักศึกษา คณาจารย์ ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม รวมถึงสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง 2) เพื่อเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างนิสิตนักศึกษา คณาจารย์ ในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม รวมถึงสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านกิจกรรมในการประชุมวิชาการฯ และ 3) เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง ในการหาแนวทางการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในสังคมด้วยพลังชุมชน โดยผ่านการประชุมวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21

ในนามสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ดำเนินการเป็นเจ้าภาพหลัก ร่วมกับสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ขอขอบคุณท่านวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม และพลังที่สำคัญที่ร้อยมัดรวมกันเป็นเครือข่ายนิสิตนักศึกษา คณาจารย์ ในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมทั้งในปัจจุบันและที่จะเกิดในอนาคต เพื่อการพัฒนาประเทศของเราให้เกิดการพัฒนาและยั่งยืนต่อไป

สารจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

Community Social Development (CSD) เป็นการเลือกใช้คำศัพท์ที่เหมาะสมซึ่งสะท้อนถึง การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมได้อย่างชัดเจน เป็นการร่วมด้วยช่วยกันของพันธมิตรเครือข่ายวิชาการที่มี สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม (สพช.) เป็นแกนกลาง จนสามารถดำเนินการจัดประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ได้ถึง 20 ครั้งต่อเนื่องทุกปี ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าชื่นชมใน พลังสามัคคีของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และปีนี้จัดเป็นปีที่ 21 โดยสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณบดีคณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพดำเนินการประชุม ซึ่ง พวกเรายินดีเป็นอย่างยิ่งที่จะได้มีโอกาสต้อนรับเครือข่ายวิชาการจากทั่วประเทศ และจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นสังคมประเทศชาติไปสู่ความเจริญมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ตาม กรอบของเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ (UN)

CSD สัมพันธ์ประสานใจ

สู่หลักชัยเป้าหมายหรือคือสร้างสรรค์

พัฒนาท้องถิ่นไทยได้ร่วมกัน

ยั่งยืนมั่นสร้างฝันสู่ SDGs

สารจากหัวหน้าสาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

เครือข่ายพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม คือพลังทางสังคมที่ก้าวมาถึงปีที่ 21 นับเป็นองค์กรทางสังคมที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง สะท้อนถึงความรัก ความผูกพันของเครือข่ายที่เข้มแข็งของนักวิชาการในสายการพัฒนา ที่ได้ใช้กระบวนการสัมมนาทางวิชาการขับเคลื่อนให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างไม่สิ้นสุด อย่างไรก็ตามด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์โรคอุบัติใหม่ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งนับเป็นความท้าทายงานวิชาการด้านการพัฒนา การเรียนการสอน การวิจัยและการบริการวิชาการแก่สังคม ให้หวนตระหนักถึงแนวทางการดำเนินงานในอนาคตเพื่อนำไปสู่ “การพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน” เพื่อก้าวทันการเปลี่ยนแปลงและสถานการณ์สังคม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ได้รับโอกาสในการเป็นเจ้าภาพการประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21 “การพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน” ขอบพระคุณในความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ สมาคมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม ตลอดจนองค์กรภาคีเครือข่ายภาคเอกชนและชุมชน ซึ่งการประชุมวิชาการในครั้งนี้จะเป็นการสานพลังความร่วมมือ สะท้อนความก้าวหน้าทางวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม สะท้อนความดีงามในการทำงานร่วมกันด้วยการเสียสละ แบ่งปัน และสรรสร้างสังคมไปสู่สังคมแห่งความสุขอย่างยั่งยืนสืบไป

สารบัญ

คำนำ	ก
สารจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	ข
สารจากนายกสมาคมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม	ค
สารจากคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	ง
สารจากหัวหน้าสาขาวิชาการพัฒนาสังคม	จ
สารบัญ	ฉ
ปาฐกถาพิเศษ	
การวิจัยเพื่อการพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน	1
รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ เมธีวิจัยอาวุโส สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)	
บทความวิจัยภาคบรรยาย	
1 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมอดุลย์ลูกหยี ตำบลปทุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี	14
จิรัชยา เจียวก๊ก / สวัสดิ์ ไหลภรณ์ / นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า / สารีปะ อุเช็ง / อาฟฟ เปียนใจจิ / คุณานนท์ ยาแลหลา	
2 ประสิทธิภาพของกิจกรรมระดมพลังสมองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมือง ในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี	25
ธัญญากร ตุดเกื้อ	
3 การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนและประสิทธิภาพการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อยาง ในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)	34
สวัสดิ์ ไหลภรณ์ / จิรัชยา เจียวก๊ก / สมฤดี สงวนแก้ว / อารียา มอชู	
4 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และฉลากสินค้ากือโป๊ะตราดอกแก้ว: โอท็อป 5 ดาวของจังหวัดปัตตานี	45
กัญยปริน ทองสามสี / รุศดา แก้วแสงอ่อน / รัชชิตา สังข์ดวง / สรรวภัทร พัฒโร	
5 การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน : กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา	53
ประภาพร ยางประยงค์	
6 สภาพการณ์ ความต้องการ และความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี	64
อนุพนธ์ อูมา / จิรัชยา เจียวก๊ก	
7 ปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปรี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี	74
ยุกะ นากาซึมา / กัลยา สว่างคง	
8 แนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี	87
นุรีซัน ชาและ / อามานี ฮาแว / ธัญญากร ตุดเกื้อ / จิรัชยา เจียวก๊ก	

สารบัญ (ต่อ)

9	ผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล ของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ <i>ฟาตอนะ หมิ่นมา / สาริพะ ตามาโระ / ันยากร ตุดเกื้อ / อับดุลคอลิก อรรอฮีมีย</i>	97
10	อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโงเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส <i>สุวรรณา หมิ่นเส้น / อาเรีย ปะดอ / จิรัชยา เจียวกัก / อับดุลคอลิก อรรอฮีมีย</i>	106
11	การพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี <i>ยัสมีณ หะยือมะ / อาเรีย สลิมัน / อาลาวี ยูโซะ / อลิสา หะสาเมาะ / อับดุลคอลิก อรรอฮีมีย</i>	116
12	การมีส่วนร่วมของมัสยิดอัต-ตะอาน ในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี <i>ฮุสนา จูมิง / นาเดียร ปรายยาวา / อับดุลคอลิก อรรอฮีมีย / สวัสดิ์ ไหลภากรณ์</i>	125
13	แนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง กรณีศึกษาครัวเรือนเกษตรกรรยางจน (ชุมชนบ้านกะรุปี) ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี <i>นัชริน เจะยะปาร์ / นูรมี บาโต / สวัสดิ์ ไหลภากรณ์ / จิรัชยา เจียวกัก</i>	134
14	การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบางก) ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี <i>นาซีเราะห์ แวดาโอะ / อัสรียา ตะวัน / จิรัชยา เจียวกัก / สวัสดิ์ ไหลภากรณ์</i>	146
15	ปัญหาและความต้องการด้านการดูแลสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี <i>มัตติยานา มามะ / ซามิรา ประจัน / จิรัชยา เจียวกัก / สวัสดิ์ ไหลภากรณ์</i>	157
16	การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน ตำบลบันนังสวาง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา <i>ฮาฟิส กาเต็มมะดี / นูรอฮาซีกิน ปาเต๊ะ / นุสรียะ ยิปาโละ / พาอิชะห์ แยนา / รุสนานี วอเงาะ / นูไอนี วันทอง / มาเรียนี อแว / วันยามิละห์ แวอูมา / ซารีอะห์ การ์ / ซานูรี เจ๊ะคอ / อามีน สุลาโซ๊ะ / ฟักรุดดีน สาเมาะ / อีรฟาน สาและ / ซูลฟีกอร์ มาโซ / ยุทธนา กาเต็ม</i>	166
17	สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา <i>มาดีสะห์ ตาเยะ / นิซูลฟา การ์ / อาনীตา การ์ / วาริสรา อาบ๊ะ / นัสเราะห์ สะแต / กมลวรรณ ปัญจเพชรแก้ว / อนีตา มาแฮ / นาซุฮา ปาแฮ / สุวรรณิ ชะสิงชะเต / นูรมี หะยือมะมิง / อลิฟ เค็งสาแม / ซียานา หะยือคอเลาะ / ซูลฟีกอร์ มาโซ / เวคิน วุฒิมิงค์</i>	177
18	ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี <i>นัสรูลฟาตะห์ เจ๊ะซีกะ / อ์ฟันนัร ลีรอมา / ซิตีอัยชะห์ โละ / อัมซัร ตาเลาะ / ซาลามะห์ วาเต๊ะ / ฮานานูง เจ๊ะยะ / ซูลาซี มาหะมะ / อันวา อีซอ / อัศวานา สาและ / ลัยลา สะมะแอ / ซาฟิรา อีมือฮา / พาดีลา สาหะ / ซูลฟีกอร์ มาโซ / กมลวรรณ ชนะกุล / อภิชาติ อนุบุตร</i>	189

สารบัญ (ต่อ)

19	ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา	200
	<i>อิลฟาน อาลีมามะ / สุเฟียน เจะแวง / อาฟนาน ฮีเล / นิภาคิม หะยีนิมะ / มุฮำหมัดราซิป นาปี / มะบัสรี ลาแป / เจษฎาภรณ์ สุขชี / มาลีณี ตาเยะ / สะกีเนีย มาแฉ / เอ็มดีฮาล ดอเลาะ / อิลฮัม สาแลมะมะ / นีอามนุรณห์ สาวัน / สุพัตรา รุ่งรัตน์ / ซูลฟีกอร์ มาโซ</i>	
20	ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำเหมียง (เหมืองฝาย) แบบล้านนาของชุมชนป่าตึง ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	209
	<i>วาสนา ภาฝัน / พ้ารุ่ง มีอุดร</i>	
21	การเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาสู่ชุมชนนวัตกรรม: กรณีศึกษาบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก	226
	<i>ศักรินทร์ ล้อมแพ่งเพียร / กิติคุณ คงมัน / พ้ารุ่ง มีอุดร</i>	
22	เงื่อนไขการย้ายถิ่นและวัฒนธรรมจากซีรีส์เกาหลีที่มีต่อกลุ่มคนที่ต้องการย้ายประเทศไปเกาหลี	224
	<i>สมฤทัย ปานมี / บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล</i>	
23	การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำางัว จังหวัดน่าน	271
	<i>สุรกานต์ ธรรมศิริ / เบญจมาศ เมืองเกษม</i>	
24	การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำางัว จังหวัดน่าน	281
	<i>มินธดา ธรรมศิริ / เบญจมาศ เมืองเกษม</i>	
25	ความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพร ชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำางัว จังหวัดน่าน	293
	<i>ปฎิพาน ธรรมศิริ / เบญจมาศ เมืองเกษม</i>	
26	แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่	308
	<i>ณัฐพร ทนุ / มัชฌิมา ศุภวิมลพันธ์ / ดวงพร เพิ่มสุวรรณ / ศรัณย์ จันทร์ทะเล</i>	
27	ผลกระทบของการหย่าร้างผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง บนฐานความเชื่อและพิธีกรรม กรณีศึกษาบ้านใหม่ดินแดง ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก	317
	<i>อนุภา แซ่ว่าน / โอกามา จำแคะ / อีสราพร กล่อมกล้านุ่ม / สุทธิรา คำบุญเรือง / ณัฐพล บ้านไร่</i>	
28	แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุด้อย ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	322
	<i>อรทัย อ่อนน้อย / โอกามา จำแคะ / อีสราพร กล่อมกล้านุ่ม / ยุดา ทิพย์วิเศษ / ภัทร์ศศิ์ พลายละหาร</i>	
29	ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID - 19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	327
	<i>มูรณีย์ เต็ง / ซีดะ เจ๊ะเตะ / ดัลลียา สะอิดี / ซูไฮลีย์ห์ เจะหลี / ยัซนानी เจ๊ะแน / มุฮำมัดอาฟีฟาร์ ตือราซอ / ฟารฮา สูดิง / นูรมี หามะ / ฮาฟิซา บาแด / มุมีนะห์ ตันหยงมัส / ทรงพล ทองเต็ม / ซากีเยะห์ มานะ / ซูลฟีกอร์ มาโซ</i>	

สารบัญ (ต่อ)

30	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมิ่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ปาอีชะ แม่ตีเมาะ / อัสลีเยห์ อาแว / อาฟีพะห์ อาแว / ซูวัยยะห์ อารัง / ไชนับ ซาซุ / นัจวา เซะแง / สุณีตา ดอเลาะ / เสาด๊ะ หยี่ละงู / ซูเพีย อาลีมามะ / ลาตีพะห์ ดือรามัด / นูร์ฮูดา แวหนี / รอมซี เปาะมะ / อาลีเยะ สะเหง / ซูลฟีกอร์ มาโซ / ตายูติน อูสมาน	342
31	การสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห่-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น วิภาพร นอกระโทก / สุชาดา ศรีอุตร / บุญญาพร ลับไธสง / ภาวิณี นอกระโทก / ชัยชนะ ศรีเพี้ยชัย / อภิรดี วงศ์ศิริ / มานะ นำคำ	354
32	เจอ-ไม่จ่าย-ไม่จบ : ประกันโควิด-19 กับกลยุทธ์การต่อรองในการเคลมและการคืนเงินของผู้ซื้อประกัน อทิทยา วรรณภาพิมพ์ / บุศรินทร์ เลิศขวลิตสกุล	365
33	การศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย รัตติกาล บางประอินทร์ / พลสยาม สุนทรสนิท	392
34	การศึกษาการทำนํ้านมข้าวกล้องงอกของกลุ่มคุณรุ่งผู้ผลิตในชุมชนบ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย มะลิสา สังขพล / พลสยาม สุนทรสนิท	398
35	ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในเมืองแพร่ในยุคโควิด -19 จิรภัทร วิจิตรจันทร์ / มัชฌิมา ศุภวิมลพันธ์ / ดวงพร เพิ่มสุวรรณ / ศรัณย์ จันทร์ทะเล	402
36	การศึกษาการแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษัสมนไพรไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่ 5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย วิทยา ศรีบุรินทร์ / พลสยาม สุนทรสนิท	412
37	การศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว : บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ 11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ศิริลักษณ์ จันทร์งาม / วิชญ์ มะลิตัน	416
38	พัฒนาการประเพณีกำฟ้าไทยพวนทุ่งไธ้ ตำบลทุ่งไธ้ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ จิรัชยา สีนวล / จันทร์จิรา นันตา / ปณิธิ บุญสา	420
39	เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลาย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พคิน ขวัญกิจศักดิ์ดา / ปณิธิ บุญสา / จันทร์จิรา นันตา	428
40	รูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี หทัยรัตน์ พันธุ์แสง / ทรงยศ สาโรจน์	437
41	แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา นพชัย สุวรรณรัตน์ / สุจิรา วิจิตร	447
42	การสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ปิยะ พละปัญญา / ญัฐตากานต์ พยัคฆา / ปริญญาภรณ์ ชันทบัว	459

สารบัญ (ต่อ)

บทความวิจัยภาคโปสเตอร์

43	การเรียนรู้แบบผสมผสานตอบโจทย์สถานการณ์วิถีชีวิตใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน <i>นันทวัฒน์ พินิจพรม</i>	470
44	การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน : กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี <i>กัญธิชา มิ่งมิตวัน / ชุตติพงศ์ คงสันเทียะ</i>	481
45	ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี <i>หนึ่งธิดา จำเริญพัทตร์ / กนกวรรณ วังคะฮาด</i>	493
46	การศึกษาบริบทและสภาพปัญหาโดยกระบวนการ AIC ของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ <i>ปวีณา ศรีโพธิ์งาม / ผการัตน์ พินิจวัฒน์</i>	503
47	การส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว โดยใช้เทคนิค A-I-C กรณีศึกษา : บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย <i>พรสวรรค์ โอบารพริยกุล / วิชญ์ มะลิตัน</i>	514
48	ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย <i>กมลทิพย์ คุณพอง / กัญตพงษ์ จุลราช</i>	523
49	การศึกษาโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชนในพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพ รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มณฑลทหารบกที่ 28 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย <i>รชต ทองมี / กัญตพงษ์ จุลราช</i>	530
50	แรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพและทักษะอาชีพของผู้เกษียณอายุภายใต้โครงการอบรมของศูนย์เรียนรู้ การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น <i>พุดพิงษ์ พรหมดี / ขนาดล พุทโคตร / ฝนตะวัน พงษ์เดชาตระกูล / ธนัท มัทวานนท์ / อธิภัทร เผ่ากันทา / อภิรดี วงศ์ศิริ / มานะ นาคำ</i>	535
51	มุมมองความคิดของนักศึกษาที่มีต่อ พรบ. การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+) ในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา <i>กัลยาภัสร์ อภิโชติเดชาสกุล / จิรัฐติกาล หนูชู / ญัฐวุฒิ กองสวัสดิ์ / ภัทรศรี สังข์สุวรรณ / รุ่งธิดา นาคะโร / วิลาลินี จายอำพันธ์ / สุดารัตน์ รัตน์ / อรรพรรณ แก้วอ่อนแสง</i>	543
52	มุมมองความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเพศทางเลือกในพื้นที่ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา <i>ณัฐภาพงค์ อภิโชติเดชาสกุล / จิรนนท์ บิลลิหมัด / ญัฐภรณ์ กิมเฉียง / ธัญญลักษณ์ อินนุรักษ์ / นรุตพาติน เปาะสา / ปิ่นมนัส นกแก้ว / สมฤดี มาลากุล</i>	549
53	ผลกระทบจากการถูกบูลลี่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา <i>ธวัชชัย ศรีพรงาม / อนันต์สิทธิ์ ตั้งสังข์ / ยุธนา ถ่องแท้ / ปฐม ภูมิหิ๊งษ์ / อิศระ ทองสามสี</i>	558

สารบัญ (ต่อ)

54	ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ ตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สุปราณี ขอบแต่ง / จักรธร เพชรช่วย / ณัฐณิชา ตุ่นนะ / ปัทมาภรณ์ ชูคติ / วีรพงศ์ หมดหลี / ศิริวรรณ เกลี้ยงมาก / สิรินยากร ปานจันทร์	565
55	การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม นัฐวุฒิ แสงเขียว / พิมพ์พร ฤครองเพชร	575
56	การศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยขง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย อลิษา ชิวสารี / วิชญ์ มะลิตัน	585
57	การพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านห้วยงัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ นงคราญ แก้วมุงคุณ / นิตยา เคหะบาล	591
58	แนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จ นฤมล จันทะราช / วิชญ์ มะลิตัน	598
59	การถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย วิยะดา ศรีคำ / อริศราวรรณ นิยมรัฐจรรยา	602
60	การพัฒนาการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน บ้านหนองหญ้าข้าวนก หมู่ 10 อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ศิริกัญญา แต้มสี / กันตพงษ์ จุลราช	608
61	วิถีไทพวนกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น : กรณีศึกษาบ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วจิรนนท์ พาพลงาม / กันตพงษ์ จุลราช	615
62	การใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษาบ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย จิรรัตน์ โสประดิษฐ์ / วิชญ์ มะลิตัน	619
63	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ นภัสสร ชรรค์ชัย / พลสยาม สุนทรสนิท	627
64	สภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย ศุภชัย ศรีมูล / วิชญ์ มะลิตัน	634
65	การศึกษาบทบาทของกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2563 - 2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรการศึกษาในยุคดิจิทัล : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ปิยรัช อยู่รักชาติ / กันยรัตน์ ไมยรัตน์	640

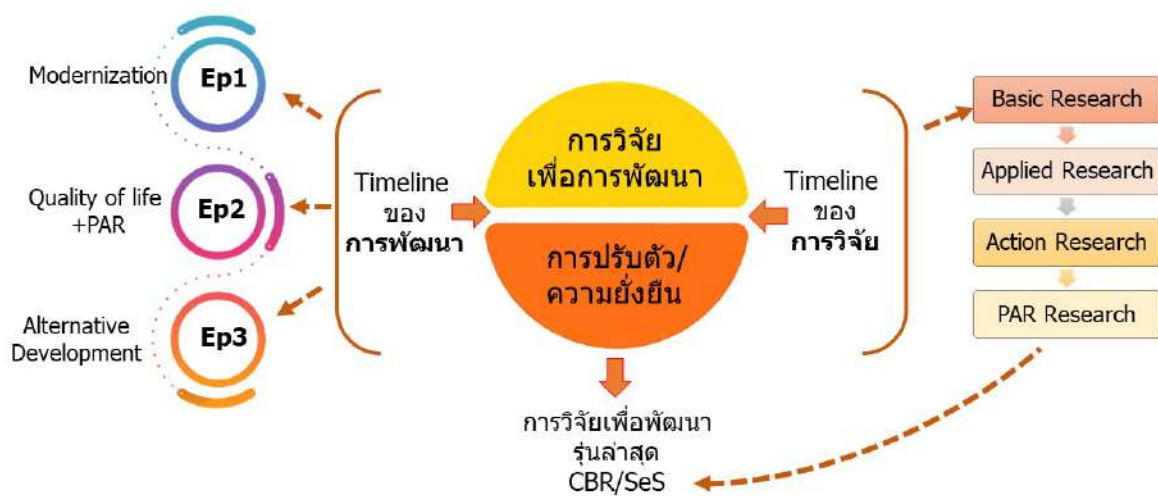
ปาฐกถาพิเศษ การวิจัยเพื่อการพัฒนา : การปรับตัว : ความยั่งยืน

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา แก้วเทพ เมธีวิจัยอาวุโส
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

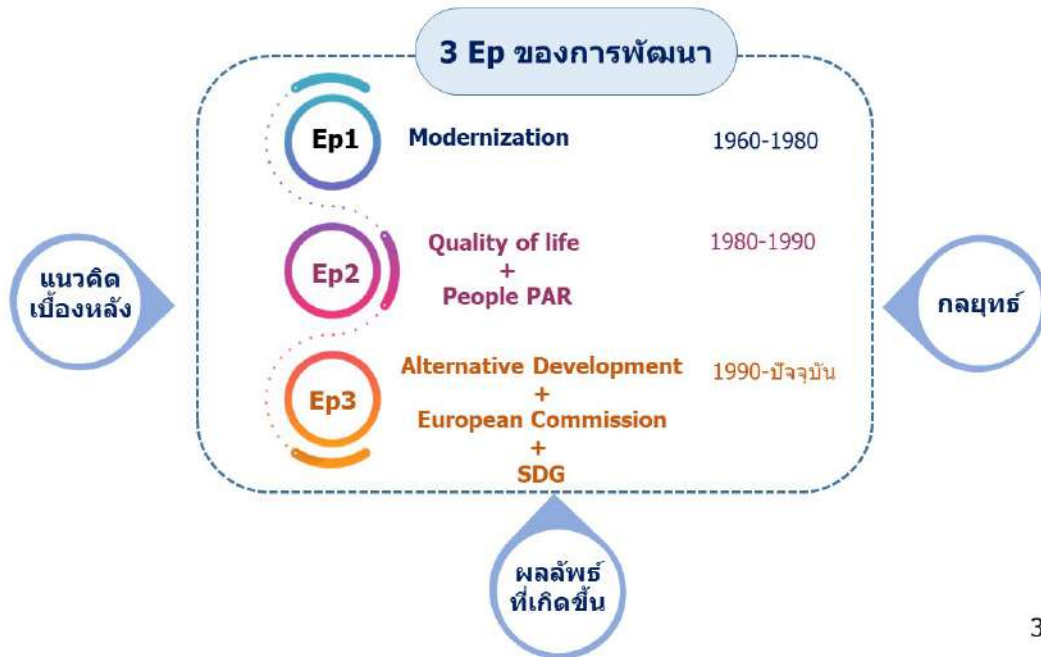
การวิจัยเพื่อการพัฒนา:

การปรับตัว:ความยั่งยืน

การประชุม CSD สัมพันธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2566

3

Ep1 Modernization

ประธานาธิบดี
Harry S. Truman

นายพล
George C. Marshall
(Marshall Plan)

ช่วงซ่อม (หลัง WWII -1945)
การฟื้นฟูยุโรปหลังสงคราม

4

2 ค่ายการเมืองระดับโลก

5

Walt Whitman Rostow

Rostow's Stage of Economic Growth

6

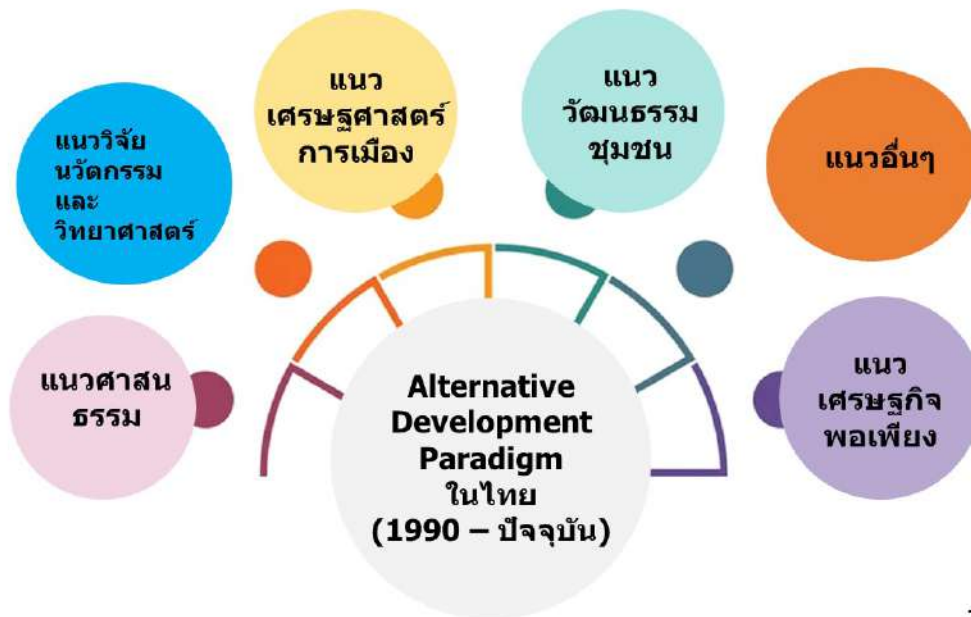

9

10

11

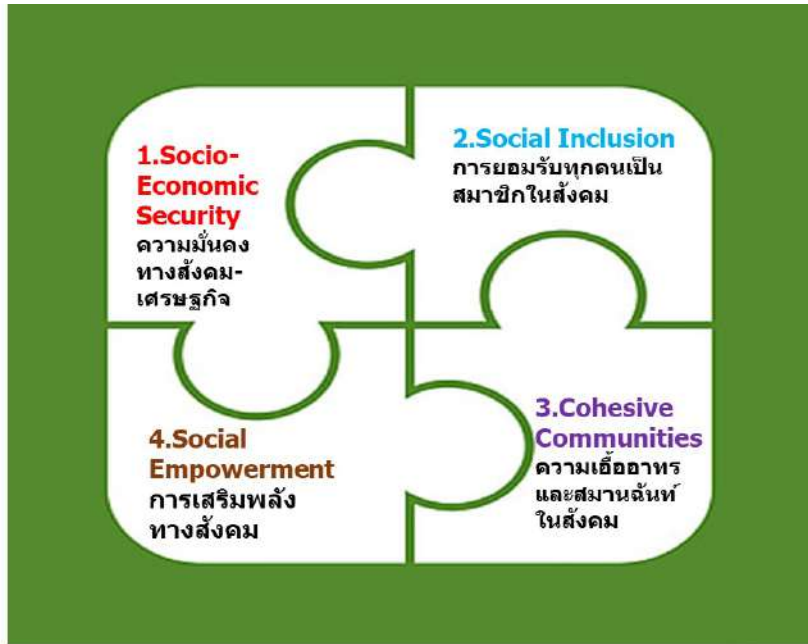
แนวคิดหลัก Development ในระดับสากล (1990 - ปัจจุบัน)

This section features two main visual elements:

- Left side:** Two photographs of the European Commission in 1992. The top photo shows a formal meeting with flags, and the bottom photo shows a large conference room. Below the photos is the caption: 'คณะกรรมการยุโรป European Commission 1992'.
- Right side:** A circular infographic of the 'Sustainable Development Goals' (SDGs), showing 17 numbered goals with their respective icons.

12

คณะกรรมการ
ยุโรป
European
Commission
1992

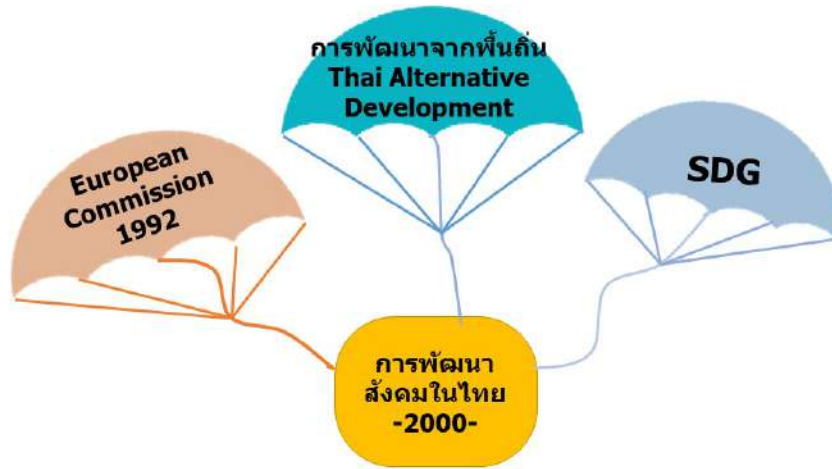
13

เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน(SDGs)

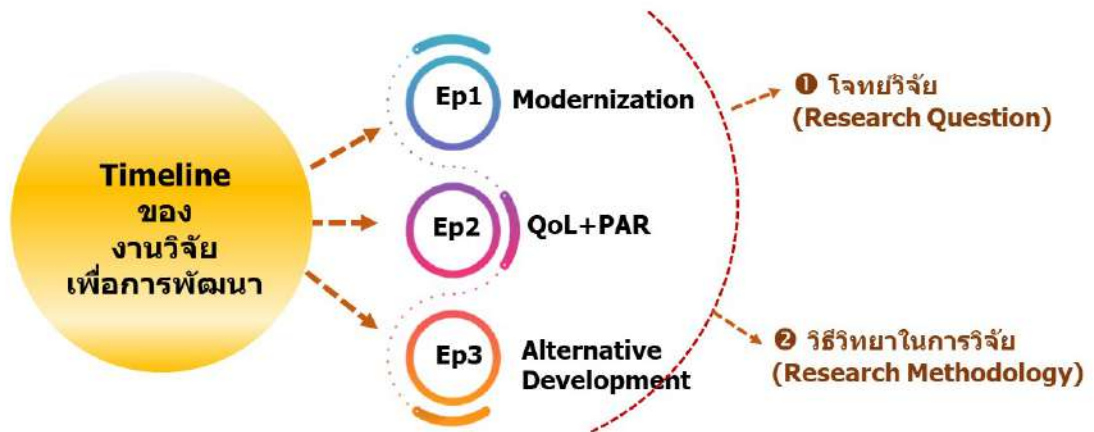
ประกอบด้วย 17 เป้าหมาย (Goals) 169 เป้าประสงค์ (Targets) 241 ตัวชี้วัด (Indicators)

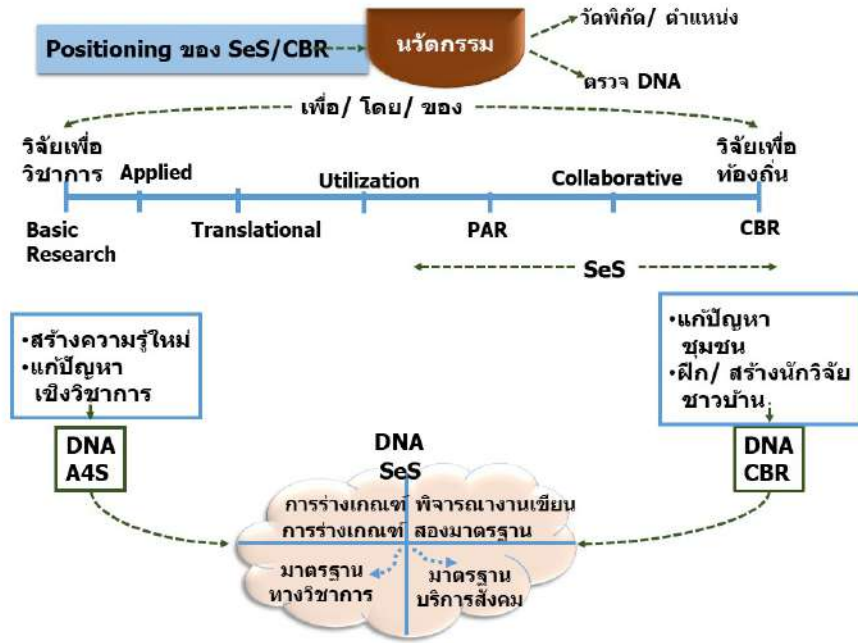
14

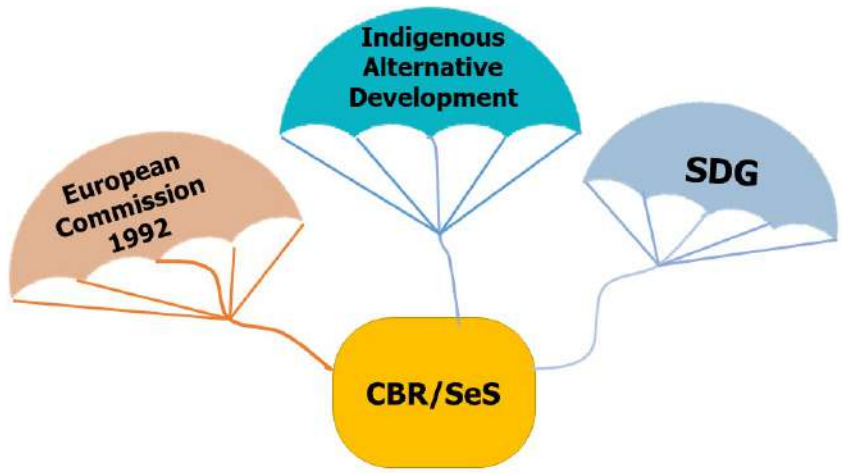
15

16

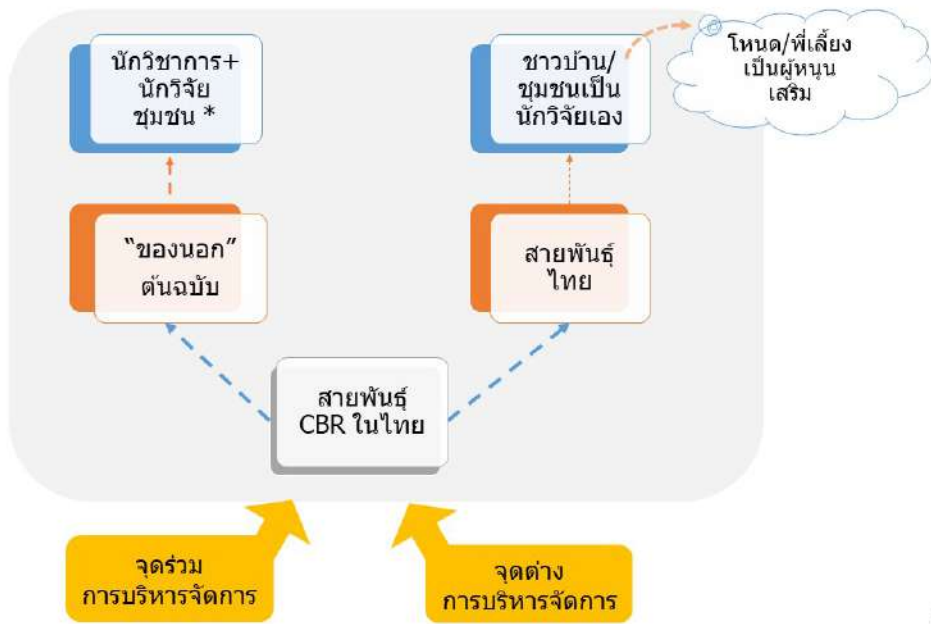

17

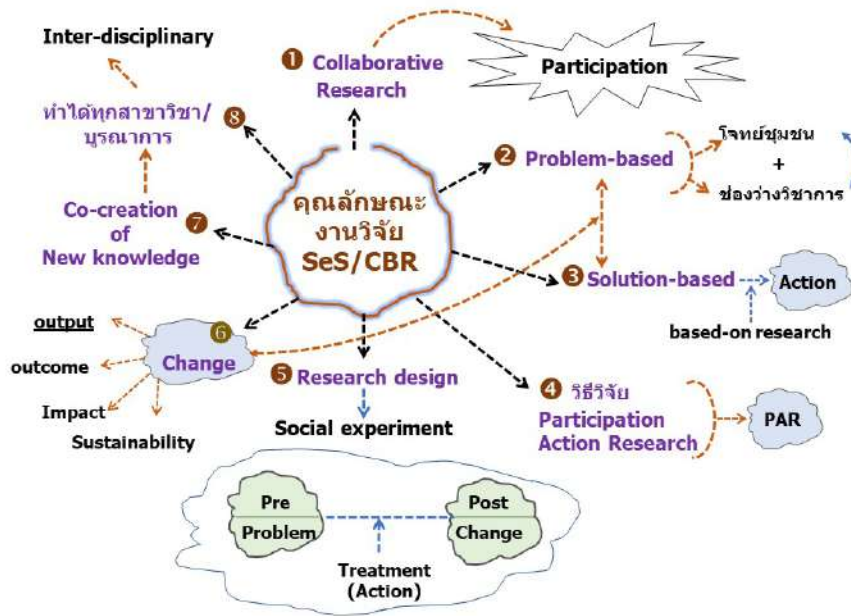

18

19

20

คาถาของ CBR ทศวรรษที่ 3 (คัมภีร์)

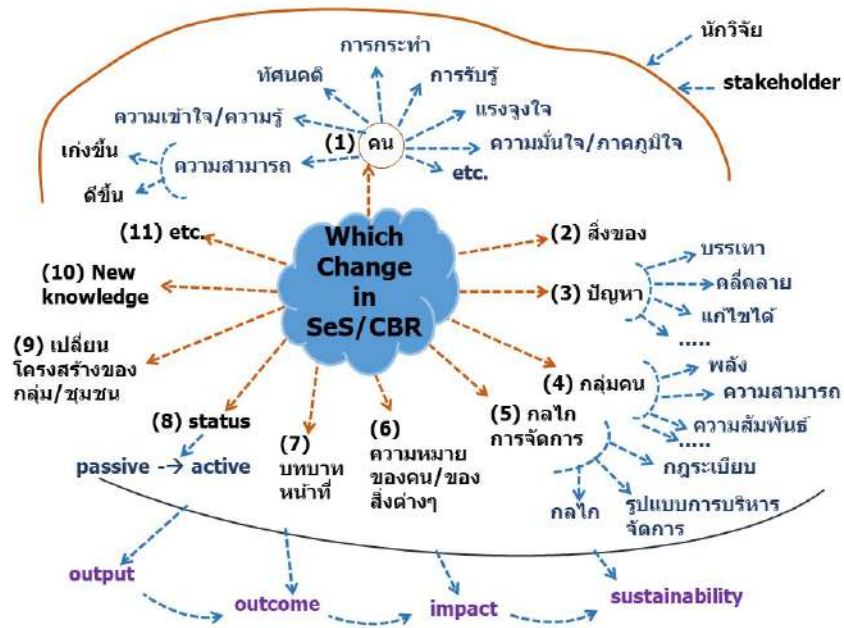

21

PAR in SeS/CBR Research Process (Stakeholder)

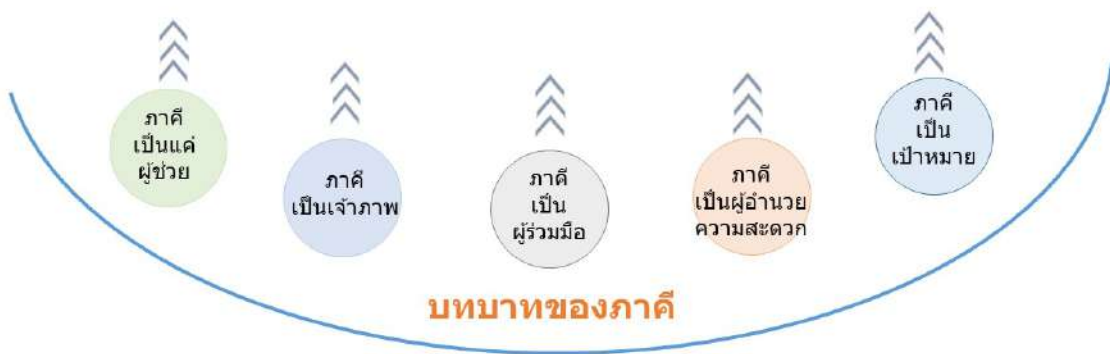

22

23

1 กิจกรรมนั้น ชุมชนดำเนินการได้เอง	➔	ถ้ามีภาคีมาช่วยก็ดี
2 กิจกรรมนั้น เกิดความสามารถของชุมชน	➔	จำเป็นต้องขอความช่วยเหลือจากภาคี
3 กิจกรรมนั้น ชุมชนไม่มีความชอบธรรมที่จะทำ	➔	ภาคียิ่งจำเป็น
4 กิจกรรมนั้น เป็นหน้าที่ของภาคี แต่ภาคีไม่ได้ทำ	➔	หรือทำไม่ได้ดี
5 ภาคีเองเป็นสาเหตุของปัญหา	➔	จะทำกิจกรรมอะไรกับภาคีเพื่อเปลี่ยนแปลงภาคีก็ยิ่งดี

24

การนำเสนอบทความวิจัย

ภาคบรรยาย

(Oral Presentation)

**การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี
ตำบลปิตุมุติ อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี**

**Packaging Development of Community Enterprise Group: A Case Study: Adul Luk Yee
Community Enterprise Group, Pitumudi sub-district, Yarang district, Pattani province**

จิรัชยา เจียวก๊ก* สวัสดิ์ ไทลภารณณ์ นิเวศน์ อรุณเบิกฟ้า สาริเปะ อุซิง อาฟัพ เปียนใจจิ และคุณานนท์ ยาแลลา

Jirachaya Jeawkok* Sawat Laipaporn Niwate Arunberkfa Sareepa U-seng Afaf Pianjaij and Kunanont Yalaela

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus

Corresponding Author Email: jirachaya.j@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ วัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มผู้บริโภค จำนวนทั้งสิ้น 50 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสำรวจความต้องการของบรรจุภัณฑ์ การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์เนื้อหาไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคสนามในทุกระยะจนข้อมูลอิ่มตัว และข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยสถิติร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า 1) วิสาหกิจชุมชน มีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ลูกหยี 3 รูปแบบ ได้แก่ (1) ถุงพอยด์ (2) กระปุก (3) กล่องกระดาษ โดยมีความต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชนิดถุงพอยด์ 2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชนิดถุงพอยด์ของกลุ่มวิสาหกิจ ได้เลือกพัฒนาส่วนของบรรจุภัณฑ์เป็นขวดพลาสติกสีเหลี่ยม ร้อยละ 54.55 และปรับฉลากบรรจุภัณฑ์ให้มีชื่อตราสินค้าชัดเจน และมีรูปภาพที่สะท้อนอัตลักษณ์เรื่องราวของลูกหยี เป็นSticker ร้อยละ 70.45 ส่วนความต้องการของผู้บริโภค เมื่อนำมาพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า พบว่า มีพบว่ามีความพึงพอใจด้านบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 79.55 และฉลากบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 93.18 ซึ่งส่งผลให้มีสินค้าตรงตามความต้องการของผู้ซื้อและผู้ขาย ส่วนการซื้อสินค้าผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ อย่าง Facebook ร้อยละ 68.18 และร้านค้า ร้อยละ 20.45

คำสำคัญ : การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์ลูกหยี ลูกหยี

Abstract

This operational research aimed at exploring the packaging model of Adul Luk Yee community enterprise group and develop the packaging of the Adul Luk Yee community enterprise group. The informant group leads the group. community enterprise members and consumer groups total 50 people. Data was collected using a packaging needs survey, interviews and focus group discussions. Content analysis was performed along with field study data collection at all stages until data saturated and quantitative data were analyzed with percentage statistics.

The research found that 1) Adul Luk Yee community enterprise group There are 3 types of Luk Yee packaging which are (1) foil bag (2) jar (3) paper box Adul Luk Yee community enterprise group has a need to develop a foil bag packaging. 2) The development of foil bag packaging by community enterprise groups has chosen to develop 54.55% of the packaging to be rectangular plastic bottles. Adjust the packaging labels to have a clear brand name and an image that reflects Luk Yee's identity as a sticker for 70.45%. Consumer demand when using products to develop packaging and branding was found that 79.55% satisfied with the packaging and 93.18% of the packaging label, resulting in products that meet the needs of the buyers. and seller, As for the purchase of goods, the majority of consumers bought products through online channels such as Facebook, 68.18%, and shops, 20.45%.

Keywords : Packaging Development Community Enterprise Adul Luk Yee Group Luk Yee

บทนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจหลายครั้ง ส่งผลให้รัฐบาลในแต่ละยุคสมัยต่างก็มีแนวความคิดที่จะหาวิธีทำให้ประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556) ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจไทยปี 2562 นี้ มีทิศทางชะลอตัวลงบ้างจากปีก่อนจากปัจจัยด้านอุปสงค์ต่างประเทศ โดยในปีนี้อัตราการส่งออกในประเทศทั้งการบริโภคและการลงทุนภาคเอกชนจะมีบทบาทสำคัญสำหรับการขยายตัวของเศรษฐกิจของไทย (สิริวิษณุ วรมงคล, 2562) วิสาหกิจชุมชน จึงเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติโดยบุคคลในชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในชุมชน ด้วยหลักการที่ว่า ความหลากหลายของผลผลิตในชุมชน (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล, 2545)

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนับว่าเป็นบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพราะเป็นการพัฒนาระบบการจัดการชุมชนเพื่อสร้างขีดความสามารถของคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ มั่นคง และยั่งยืน วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อชุมชน ดังนี้ 1) ส่งเสริมการรวมตัวกันของคนในชุมชน ในการประกอบธุรกิจ 2) ส่งเสริมความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีการพัฒนาความสามารถ 3) เป็นการสร้างรากฐานของเศรษฐกิจพอเพียง 4) เป็นเครื่องมือในการสร้างรากฐานของเศรษฐกิจ และสังคมให้เข้มแข็ง และ 5) เป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันในอนาคต บนฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (สมพงศ์ ตันติวงศ์ไพศาล, 2551) การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง สะท้อนให้เห็นการให้ความสำคัญของภาครัฐในความพยายามส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจจากความรู้พื้นฐานของชุมชนทั้งในด้านเงินทุน จากนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ในปี 2544 เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนา(จิตติ กิตติเลิศไพศาล และคณะ, 2557, อ้างถึงใน จิรารัตน์ ประยูรวงษ์, 2558) อย่างไรก็ตามเศรษฐกิจฐานราก เป็นระบบเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น ที่สามารถพึ่งตนเอง มีการช่วยเหลือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน มีคุณธรรม และเป็นระบบเศรษฐกิจที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในพื้นที่ทั้งสังคม ผู้คน ชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน นอกจากนี้เศรษฐกิจฐานรากจะต้องมีแนวทางการพัฒนาและการจัดการโดยชุมชนท้องถิ่นให้ครบวงจรมากที่สุด มีการสร้างทุนและกองทุนที่เข้มแข็ง มีการผลิตพื้นฐาน การแปรรูป การบริการ การตลาด การผลิตอาหาร และความจำเป็นพื้นฐานต่าง ๆ สำหรับคนในพื้นที่อย่างพอเพียง และพัฒนาเป็นวิสาหกิจเพื่อสังคม หรือเป็นธุรกิจของชุมชน (สมสุข บุญยะบัญชา และคณะ, 2559) ให้การพัฒนาบรรลุจุดหมายที่มีความพร้อม ในความเป็นจริงแล้วการออกแบบบรรพบุรุษที่ไม่สามารถแก้ปัญหาทุกอย่างได้ ผู้ประกอบการบางรายที่เข้ามารับบริการอาจจะคิดว่าเพียงแค่ออกแบบบรรพบุรุษก็ให้สวักก่อนแล้วค่อยไปแก้ปัญหาเรื่องอื่น

เมื่อนำผลิตภัณฑ์ออกไปทำตลาดสักระยะหนึ่งจะกลับมาตายด้วยปัญหาเดิมคือคุณภาพผลิตภัณฑ์ (อยุทธิ์ เตชะสุกิ, 2549)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มอตุลย์ลูกหยี) เป็นกลุ่มที่เกิดขึ้นจากการเป็นลูกจ้างมาก่อนแล้วมาเปิดกิจการเป็นของตนเอง โดยเริ่มจากการแกะเม็ดดำให้เป็นเม็ดแดง แล้วค่อยนำมาแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายรสชาติ ให้ผลิตภัณฑ์มีความสนใจมากขึ้นเป็นจุดเด่นของกลุ่มทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มและมีรายได้เพิ่มขึ้นอีกด้วย ซึ่งในการประกอบธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มอตุลย์ลูกหยี) มีบรรจุภัณฑ์ที่วางขาย 3 แบบ ซึ่งแต่ละแบบมีข้อดี ข้อเสียที่แตกต่างกัน การดึงดูดลูกค้าของบรรจุภัณฑ์จะมีลักษณะเฉพาะบรรจุภัณฑ์ ดังนั้นจากการศึกษาดังกล่าวทางผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้โดดเด่นเนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มอตุลย์ลูกหยี) มีออเดอร์จากต่างจังหวัดเข้ามา ไม่ว่าจะเป็นเชียงใหม่ กรุงเทพฯ สงขลา หรือแม้แต่ชายแดนมาเลเซียที่สุโข-ลก จังหวัดนราธิวาส และการออกบูธในงานต่าง ๆ ทั้งการแสดงงานสินค้า OTOP การที่มีบรรจุภัณฑ์ที่ดี ลูกค้าพึงพอใจ จะทำให้เป็นการสร้างโอกาสทางการตลาดมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอตุลย์ลูกหยี ตำบลปทุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนอตุลย์ลูกหยี ตำบลปทุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ตามความต้องการของวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภค

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ปฏิบัติการอย่างเป็นระบบ โดยที่ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ซึ่งได้เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้นำ และสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอตุลย์ลูกหยี จำนวน 6 คน โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้เลือกทุกคน

1.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มผู้บริโภค คือ ผู้ที่ซื้อลูกหยีของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอตุลย์ลูกหยี เฉลี่ย 50 คน ต่อวัน โดยใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970) จึงได้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่ซื้อสินค้าลูกหยี และยินดีให้ข้อมูล จำนวน 44 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

- 2.1) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เป็นแนวคำถามที่สร้างตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษา
- 2.2) แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นแนวคำถามที่กระตุ้นและทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของผู้นำ และสมาชิกในกลุ่มฯ
- 2.3) แบบสอบถาม เป็นแบบสำรวจความต้องการของบรรจุภัณฑ์ ความพึงพอใจในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการทดลองใช้ตามความต้องการของผู้บริโภค

เครื่องมือทั้ง 3 ชิ้น ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องมือที่มีคุณภาพและได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์ (In-depth interviews) การใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ต้องการความชัดเจนและสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม โดยเก็บจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัวซึ่งมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน แต่ละคนมีการสัมภาษณ์อย่างน้อย 2 ครั้งโดยที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลใน

ขณะที่อยู่ระหว่างทำกิจกรรมกับกลุ่มชุมชนและเก็บข้อมูลซ้ำภายหลังทำกิจกรรมสิ้นสุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้อีกว่ามีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกันมากน้อยอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การได้ข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่มสมาชิกกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3) เก็บข้อมูลหลังจากที่พัฒนาผลิตภัณฑ์เสร็จแล้วจากกลุ่มผู้บริโภค โดยใช้แบบสอบถาม

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยการปกปิดข้อมูลและการรักษาความลับขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจอธิปไตยถึงสิทธิในการถอนตัวออกจากกรวิจัยได้ตลอดเวลาและการถอนตัวนั้นไม่มีผลเสียใด ๆ หากการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความไม่สบายใจรู้สึกเป็นทุกข์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอน จนสิ้นสุดการศึกษาภาคสนาม มีการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ และการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ นำมาวิเคราะห์โดยใช้การหาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี ตำบลปทุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี ตำบลปทุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์มีบรรจุภัณฑ์ทั้งหมด 3 แบบ คือ (1) ถุงฟอยด์ (2) กระปุก (3) กล่องกระดาษ และมีแบบในถุงใหญ่และบีบใส่ลูกหยีที่เอาไว้ใส่ลูกหยีตอนออกบูธงานแสดงสินค้าต่างๆ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า “...ข้อดีของถุงฟอยด์ คือดูดี สวย ทันสมัย รับประทานไม่หมดสามารถซิปเก็บได้ ราคาอายุผลิตภัณฑ์ได้นาน ข้อเสีย ถุงยับง่าย ราคาสูง ข้อดีของกล่องกระดาษ คือดูสวย เก๋ ทันสมัย ตั้งง่าย ไม่เปลืองที่ ข้อเสีย ขายออกยากราคาสูง ข้อดีแบบกระปุกคือพกพาสะดวก รับประทานไม่หมดก็ปิดเก็บไว้ได้ใหม่ ดูสวย ทันสมัย ข้อเสีย ราคากระปุกจะราคาสูงกว่าถุงทั่วไป...” (นางสาวฮานีชะห์ เต๊ะเต็ง , สัมภาษณ์ 30 มีนาคม 2565)

ลักษณะบรรจุภัณฑ์ในแต่ละรูปแบบ (1) ถุงฟอยด์ เป็นรูปแบบที่ซิปได้ สามารถเก็บใช้ได้เมื่อทานไม่หมด มีตราสินค้าติดอยู่บนถุงฟอยด์ (2) กระปุก เป็นกระปุกสีขาว มีตราสินค้าติดอยู่บนกระปุก จะใส่ลูกหยีเฉพาะลูกหยีบ้วย ลูกหยีทรงเครื่องมีเมล็ด และลูกหยีทรงเครื่องไม่มีเมล็ด (3) กล่องกระดาษ เป็นกล่องกระดาษที่มีลักษณะพิเศษ มีขนาดรูปทรงคล้ายกับทรงของขวด

ภาพที่ 1 ถุงฟอยด์

ภาพที่ 2 กระปุก

ภาพที่ 3 กล่องกระดาษ

2. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี ตามความต้องการของวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภค จากการศึกษาพบ 3 ประเด็น ได้แก่

1) ความต้องการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี จากการสำรวจความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์ลูกหยี พบว่า ต้องการที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นถุงพอยด์ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า “...คนที่มาซื้อลูกหยี พวกเขาจะไม่ค่อยชอบบรรจุภัณฑ์ที่เป็นถุงพอยด์ เพราะพวกก็จะใช้วิธีการแกะลงในถุงบางครั้งก็แปะเบี้ยวไม่สวยบ้าง และส่วนใหญ่ถ้าไปออกงานแสดงสินค้าต่างๆ จะต้องมีบรรจุภัณฑ์ถุงพอยด์วางอยู่ด้วย ก็เลยอยากจะได้ถุงพอยด์ที่ลูกค้าชอบมากกว่านี้ แล้วก็ที่ก็จะเองก็มี ทรายอย. ฮาลาล ด้วย รับรองความสะอาด ถูกหลักอนามัย...” (นางชุกรอนนี สาแลแวง , สัมภาษณ์ 24 มีนาคม 2565)

จากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จากการศึกษา พบว่า รูปแบบบรรจุภัณฑ์เป็นกล่องพลาสติกธรรมดาและตราสินค้าที่ไม่มีสีสันท ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความต้องการที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า “...จากที่ก็จะรู้ข้อมูลผู้บริโภคจากเตะที่ต้องการพัฒนากล่องพลาสติกทำให้กะเห็นด้วยในเรื่องนี้ เพราะจากเดิมแล้วกล่องพลาสติกของกะเวลาเปิดแล้วจะปิดต่อไม่ค่อยได้ทำให้ลมเข้าเก็บได้ไม่ค่อยนานก็จะเลยคิดว่าถ้าจะพัฒนาอยากให้พัฒนากล่องที่สามารถปิดได้ ลมไม่เข้า...” (นางชุกรอนนี สาแลแวง , สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2565)

ภาพที่ 4 บรรจุภัณฑ์ที่ 1

ภาพที่ 5 บรรจุภัณฑ์ที่ 2

ภาพที่ 6 บรรจุภัณฑ์ที่ 3

อดุลย์ลูกหยี
KERANJI SIRA

ส่วนประกอบสำคัญ

ลูกหยี	80 %	รสชาติชวนชิม อร่อย ถูกหลักอนามัย
น้ำตาลทราย	15 %	☐ ลูกหยีหวานไม่มีเมล็ด ☐ ลูกหยีหวานมีเมล็ด ☐ ลูกหยีหวานเคี้ยวมีเมล็ด
เกลือ	3 %	
พริก	2 %	

94-2-01-458-2-0001 / 94-2-01-458-2-0002 / 94-2-01-458-2-0003

วันผลิต: _____ วันหมดอายุ: _____
น้ำหนัก: _____ ราคา: _____

ผลิตและจำหน่ายโดย อดุลย์ลูกหยี 64/1 หมู่ 1 ต.บึงขาคี อ.บึงขาคี จ.บุรีรัมย์
โทร 08 8389 4561 , 08 9876 9514 , 09 3781 9414

ภาพที่ 7 ตราสินค้าที่ 1

จากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลือกตราสินค้าที่ 1 และลองติด Sticker ลงบนตัวอย่างบรรจุภัณฑ์ใหม่เพื่อดูความเหมาะสม

ภาพที่ 8 บรรจุภัณฑ์แบบใหม่

ภาพที่ 9 บรรจุภัณฑ์แบบใหม่

ภาพที่ 10 บรรจุภัณฑ์แบบใหม่

2) ความต้องการของผู้บริโภคต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์ลูกหยี จากการสำรวจความต้องการของผู้บริโภคต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์ลูกหยี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพศหญิง ร้อยละ 80 ช่วงอายุส่วนใหญ่อยู่ที่ 16-20 ปี ร้อยละ 56.6 ส่วนใหญ่สถานภาพโสด ร้อยละ 83.3 อาชีพหลักส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา ร้อยละ 36.6 และนักเรียน ร้อยละ 33.3 โดย แสดงความต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน (ความถี่) และค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=44)

การวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์	จำนวน	ร้อยละ
พัฒนาบรรจุภัณฑ์ กล่องพลาสติก	24	54.55
กล่องกระดาษ	13	29.55
ถุงฟอยด์	7	15.91
พัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์ ติดSticker	31	70.45
สกรีน	13	29.55
การกระจายสินค้า ร้านค้า	9	20.45
เซเว่น	2	4.55
ออนไลน์ Facebook	30	68.18
Instagram	3	6.82
รวม	44	100

จากตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้มีความต้องการที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์คนส่วนใหญ่เลือกที่จะพัฒนากล่องพลาสติก ร้อยละ 54.55 ต้องการพัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบ ติดSticker ร้อยละ 70.45 การกระจายสินค้าผู้บริโภคส่วนใหญ่เลือกการกระจายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์อย่าง Facebook ร้อยละ 68.18 และร้านค้า ร้อยละ 20.45

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบบรรจุภัณฑ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=44)

การวิเคราะห์ข้อมูลการออกแบบบรรจุภัณฑ์	พอใจ		ไม่พอใจ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ความพึงพอใจกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์	35	79.55	9	20.45
ความพึงพอใจกับการพัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์	41	93.18	3	6.82

จากตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความพึงพอใจกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ส่วนใหญ่เป็นที่น่าพอใจ ร้อยละ 79.55 ความพึงพอใจกับการพัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์ ส่วนใหญ่เป็นที่น่าพอใจ ร้อยละ 93.18

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้ของผู้บริโภคของผู้ตอบแบบสอบถาม (n=44)

การวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้ของผู้บริโภค	ปรับปรุง		ไม่ปรับปรุง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ท่านต้องการปรับปรุงหรือไม่	10	22.73	34	77.27
การพัฒนาฉลาก ท่านต้องการปรับปรุงหรือไม่	2	4.55	42	95.45

จากตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะไม่ปรับปรุง ร้อยละ 77.27 และการพัฒนาฉลากกลุ่มเป้าหมายเลือกที่จะไม่ปรับปรุง ร้อยละ 95.45

(3) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุศลภูมิตู จากการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลือกบรรจุภัณฑ์ที่ 1 และตราสินค้าที่ 1 สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า “...จากที่กะแล้วบรรจุภัณฑ์ที่เป็นแบบขวดแก้วฝาพลาสติก ที่ดูสวย เก๋ และขวดพลาสติกฝาสีขาว ที่ดูเหมาะสม ดูดี แต่มีราคาแพงถ้าขายแล้วน่าจะได้อะไรน้อย ส่วนขวดแก้วอาจจะขายได้ต้นทุนไม่ค่อยแพงแต่ขนส่งยาก แต่ก็ไม่เป็นไรตั้งขายในร้านได้ เพื่อเป็นตัวเลือกให้กับลูกค้า และในร้านจะได้มีบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลาย...” (นางสาวฮานิชะห์ เต๊ะเต็ง , สัมภาษณ์ 17 มีนาคม 2565) สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลในประเด็นเกี่ยวข้องกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ในการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ว่า “...กะเลือกแบบสีเหลือง Stickerกะเลือกแบบที่ 1 มีความแตกต่างไปจากเดิม มีการเพิ่มตราสัญลักษณ์ GI มีการเพิ่มรูปคนที่เป็นอัตลักษณ์ของวิสาหกิจกลุ่มอดุศลภูมิตูจากเดิมเดิมที่ไม่มี แล้วแบบวงกลมกะไม่เลือกนะเพราะมันดูธรรมดา และดูเยอะเกินถ้าจะติดบนฝาขวด เพราะในตราสินค้าที่กะเลือกมันมีอยู่แล้ว...” (นางชอุรอนี สาแลแวง , สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2565)

ภาพที่ 11 บรรจุภัณฑ์เดิม

ภาพที่ 12 บรรจุภัณฑ์ใหม่ที่กลุ่มวิสาหกิจได้เลือก

จากการสอบถามความเป็นไปได้จากประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า ขนาดยังมีขนาดเล็ก แต่ตราสินค้าเหมาะสมที่จะใช้ สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า “...ก็ว่าขนาดขวดมีขนาดเล็ก ถ้าใหญ่กว่านี้จะดีกว่านี้ ในส่วนของต้นทุนไปๆมาๆ ขวดแก้วอาจจะมียาตราถูกกว่าขวดพลาสติก ส่วนการจัดวางของStickerทางก็ก็ชอบนะ แต่ถ้าได้ขนาดที่ใหญ่กว่านี้ก็จะเอาไปติดกับสินค้าตัวอื่นได้...” (นางชฎอรอนี สาแลแวง, สัมภาษณ์ 18 มีนาคม 2565)

จากการเผยแพร่ การสำรวจผู้บริโภคข้างต้น พบว่าผู้บริโภคต้องการให้กระจายสินค้าผ่าน Facebook ซึ่งทางวิสาหกิจ มีช่องทางในการเผยแพร่สินค้าผ่านทาง Facebook ร้านค้า (อดุลย์ลูกหยี) และงานแสดงสินค้าต่างๆ เพื่อสะดวกในการซื้อขาย สอดคล้องกับการสัมภาษณ์ว่า “...ทางกลุ่มเห็นด้วยกับผู้บริโภคในการกระจายสินค้าผ่าน Facebook ส่วนใหญ่เล่น Facebook ทำให้การเข้าถึงในการซื้อสินค้าได้ง่าย ทางกลุ่มอดุลย์ชอบคุณน้องนักศึกษาที่ ช่วยออกแบบออกมาได้สวยและดูดี มากค่ะ ทางกลุ่มจะได้มีแนวคิดเพื่อที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ดูดีและสวยต่อไป...” (นางสาวฮานิชะห์ เต๊ะเต็ง , สัมภาษณ์ 19 มีนาคม 2565)

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์ลูกหยี การนำเอาจุดเด่นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มาพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ซึ่งสามารถตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจ และผู้บริโภค อีกทั้งเป็นการยกระดับสินค้าบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับในช่องทางการตลาดมากขึ้น

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี ตำบลปิตุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. รูปแบบบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี มีบรรจุภัณฑ์ 3 แบบ เป็นแบบถุงพอยด์ กล่องกระดาษ และกล่องพลาสติก ซึ่งทั้ง 3 รูปแบบมีข้อดี ข้อเสียที่แตกต่างกัน โดยวิสาหกิจชุมชนตอนออกงานต่าง ๆ มักจะใส่ในถุงใหญ่ก่อนแล้วค่อยนำมาใส่ในบรรจุภัณฑ์ เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fuller (2011 อ้างถึงใน วิวัฒน์ จันทรกึ่งทอง และคณะ, 2561) รูปทรงและวัสดุบรรจุภัณฑ์ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะต้องใช้ในการห่อหุ้มสินค้า วัสดุของบรรจุภัณฑ์สำหรับขนมสามารถแบ่งออกได้หลายประเภท เช่น กล่องพลาสติก กล่องกระดาษ ถุงพลาสติก ถุงพอยด์ถุงลามิตเน็ต ซองพอยด์ซองตั้ง ซองซีลพลาสติก เป็นต้นซึ่งแต่ละแบบจะมีคุณสมบัติแตกต่างกันไปในการดูแลรักษาผลิตภัณฑ์ พร้อมทั้งเป็นพื้นที่จะเป็นการสื่อสารให้กับผู้บริโภคได้รับรู้ข้อมูลของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ซึ่งรูปทรงนี้มีผลโดยตรงกับผู้บริโภค

2. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอดุลย์ลูกหยี ต้องการที่จะพัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่เป็นถุงพอยด์ เนื่องจากบรรจุภัณฑ์ถุงพอยด์ยังไม่ดึงดูดลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ เดวิด ซี แมคเคลลันด์ (McClelland, 1961 อ้างถึงในรังสรรค์ ประเสริฐศรี 2548) ความต้องการความสำเร็จ (need for achievement) เป็นความต้องการที่จะทำงานได้ดีขึ้น มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีมาตรฐานสูงขึ้นในชีวิต มีผู้ต้องการความสำเร็จสูงจะมีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้ มีเป้าหมายในการทำงานสูง ชัดเจนและท้าทายความสามารถ มุ่งที่ความสำเร็จของงานมากกว่ารางวัลหรือผลตอบแทนเป็นเงินทอง ต้องการข้อมูลย้อนกลับในความก้าวหน้าสู่ความสำเร็จทุกระดับ รับผิดชอบงานส่วนตัวมากกว่าการมีส่วนร่วมกับผู้อื่น

ความต้องการของผู้บริโภคต่อการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอดุลย์ลูกหยี ต้องการที่จะพัฒนากล่องพลาสติก และต้องการพัฒนาฉลากบรรจุภัณฑ์ในรูปแบบ ติด Sticker ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ประชิต ทิมบุตร (2531) กล่าวว่า พลาสติก (Plastic) ปัจจุบันความนิยมในการใช้พลาสติกเป็นวัสดุในการผลิตภาชนะบรรจุหรือหีบห่อในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนสิ่งประดิษฐ์อื่น ๆ สำหรับใช้เป็นส่วนประกอบในการบรรจุผลิตภัณฑ์ และสอดคล้องกับ วิเชียร วงศ์นิชชากุล (2553) อ้างถึงใน สุดใจ จันทรเลื่อน, 2559) บรรจุภัณฑ์ (Packaging) คือการนำเอาวัสดุเช่นกระดาษพลาสติกแก้ว โลหะไม้ประกอบ

เป็นภาชนะหุ้ม ห่อสินค้า เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยมีความแข็งแรงสวยงามได้สัดส่วนที่ถูกต้องสร้างภาพพจน์ที่ดีมีภาษาในการติดต่อสื่อสาร ทำให้เกิดผลความพึงพอใจจากผู้ซื้อสินค้าการผลิตภาชนะบรรจุหรือสิ่งหุ้มห่อสินค้าบรรจุภัณฑ์เป็นสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับฉลาก (Label) และตราชื่อ (Brand name) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภคมีความพึงพอใจในบรรจุภัณฑ์สอดคล้องกับ วาโร เฟิงส์วส์ดี (2552) และจิรัชยา เจียวกิก และคณะ (2565) เมื่อสร้างผลิตภัณฑ์เสร็จแล้วจะต้องนำไปตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์ ถ้าหากผลการตรวจสอบความเหมาะสมและประสิทธิภาพยังไม่เป็นที่พึงพอใจหรือมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามกฎเกณฑ์ที่กำหนด

ส่วนช่องทางในการเผยแพร่สินค้าผ่านทาง Facebook ร้านค้า (อตุลย์ลูกหยี) และงานแสดงสินค้าต่าง ๆ เพื่อสะดวกในการซื้อขาย สอดคล้องกับศุภาสิณี บุญทำดี (2553) และจิรัชยา เจียวกิก และคณะ (2565) ที่อธิบายถึงกลยุทธ์การจัดจำหน่ายหรือช่องทางการจัดจำหน่าย สามารถทำได้โดยผ่านตัวแทนจำหน่ายและคนกลาง ผู้ค้าส่ง ผู้ค้าปลีก หรือลูกค้า ซึ่งการจัดจำหน่ายในแต่ละวิธีมีวิธีการดำเนินการแยกย่อยที่ต่าง ๆ กันในรายละเอียดกลยุทธ์การส่งเสริมการตลาด อาศัยเครื่องมือโดยการโฆษณาการส่งเสริมการขาย การขายโดยพนักงานขาย และการประชาสัมพันธ์ ทั้งนี้การจะเลือกใช้เครื่องมือแต่ละวิธีขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องเช่น ลักษณะของผลิตภัณฑ์เงินทุน เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษา : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอตุลย์ลูกหยี ตำบลปิตุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชน มีรูปแบบบรรจุภัณฑ์ลูกหยี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) ถุงพอยด์ 2) กระปุก 3) กล่องกระดาษ โดยมีความต้องการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชนิดถุงพอยด์ เพื่อให้เป็นบรรจุภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและผู้บริโภค
2. การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ชนิดถุงพอยด์ของกลุ่มวิสาหกิจ ได้เลือกพัฒนาส่วนของบรรจุภัณฑ์เป็นขวดพลาสติกสีเหลือง ร้อยละ 54.55 และปรับฉลากบรรจุภัณฑ์ให้มีชื่อตราสินค้าชัดเจน และมีรูปภาพที่สะท้อนอัตลักษณ์เรื่องราวของลูกหยี เป็น Sticker ร้อยละ 70.45 ส่วนความต้องการของผู้บริโภค เมื่อนำมาพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า พบว่า มีพบว่ามีความพึงพอใจด้านบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 79.55 และฉลากบรรจุภัณฑ์ ร้อยละ 93.18 ซึ่งส่งผลให้มีสินค้าตรงตามความต้องการของผู้ซื้อและผู้ขาย ส่วนการซื้อสินค้าผู้บริโภคส่วนใหญ่ซื้อสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์อย่าง Facebook ร้อยละ 68.18 และร้านค้า ร้อยละ 20.45

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 องค์กรบริหารส่วนตำบลปิตุมดีหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจชุมชนในพื้นที่ นำ ผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาช่องทางการตลาด

1.2 ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่ เพื่อที่สินค้านั้นสามารถยกระดับในการพัฒนาได้มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ เพื่อให้มีบรรจุภัณฑ์ที่หลากหลายเพิ่มขึ้น ทำให้สินค้าสามารถยกระดับในช่องทางการตลาด

2.2 ควรทำการศึกษาช่องทางการเผยแพร่ไปยังประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดการพัฒนาสินค้าที่ได้รับการยอมรับทั้งคนในพื้นที่และนอกพื้นที่

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มมอตุลลูกหยี่ ที่ร่วมพัฒนาร่วมกับผู้วิจัย และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

จิรัชยา เจียวก๊ก, สวัสดิ์ ไหลภรณ์, นवल แก้วสุวรรณ, จินตหรา ตอเลาะ และรอสีอนะห์ แวเต็ง. (2565). การพัฒนา

อัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกร นอกค่ายพัฒนา (แม่บ้านเมี่ยงทอง) ตำบลยาสูบ

อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 16 (1) :

135-147.

จิรารัตน์ ประยูรวงษ์. (2558). การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. *รัฐสภาสาร*, 63(9), 74-75.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, และพิทยา ว่องกุล. (2545). *วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ:

เอ็ดดิสเพลส โปรดักส์.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556) *แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา*.

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์:สงขลา.

ประชิด ทิณบุตร. (2531). *การออกแบบบรรจุภัณฑ์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2548). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2552). การวิจัยและการพัฒนา (Research and Development), *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*,

1(2), 2-7.

วิวัฒน์ จันทร์กิ่งทอง และคณะ. (2561). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และป้ายฉลากเครื่องแกงตำมือ บ้านทุ่งชุมพลพัฒนา ตำบล

ลานช้อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. ในคณะบริหารธุรกิจ, *การประชุมมหาดไทยวิชาการระดับชาติและ*

นานาชาติ ครั้งที่ 9 (น.1495). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

ศุภาสินี บุญทำดี. (2553). กลยุทธ์ทางการตลาดของผู้ประกอบการแพะเทศในจังหวัดกาญจนบุรี.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพฯ.

สมพงษ์ ตันติวงศ์ไพศาล. (2551). *ความแตกต่างระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับธุรกิจชุมชน*. สืบค้นจาก

<http://www.gotoknow.org/posts/475798>

สมสุข บุญญาบัญชา และคณะ. (2559). *คู่มือการส่งเสริมการพัฒนา “ระบบเศรษฐกิจฐานราก”*. กรุงเทพมหานคร:

สำนักสนับสนุนขบวนการรณรงค์ชุมชน และสำนักสื่อสารการพัฒนาสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน).

- สิริวิชญ์ วรมงคล. (2562). *เศรษฐกิจไทยปี 2562: ชะลอลงแต่ยังเติบโตดี*. ธนาคารแห่งประเทศไทย. ม.ป.พ. หน้า 2.
- สุดใจ จันทร์เลื่อน. (2559). *อิทธิพล 7R มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกใช้บรรจุภัณฑ์ใส่อาหารที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา บิ๊กซีซูเปอร์เซ็นเตอร์สาขาติวานนท์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อยุทธิ์ เตชะสุกิจ. (2549). พัฒนา “บรรจุภัณฑ์กลาง” เพิ่มศักยภาพสินค้า OTOP, *กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม*, 49(5), 23.
- Krejcie, R.V., and Morgan. D.W. (1970, p.607-610). *Determining Sample Size for Research Activities*. Education and Psychological Measurement.

บุคคลานุกรม

- นางชูรอนันต์ สาแลแวง (ผู้ให้สัมภาษณ์) สารีปะ อูเซ็ง และจิรัชยา เจียวัก (ผู้สัมภาษณ์). ณ หมู่ 1 ตำบลปิตุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 18 และ 24 มีนาคม 2565
- นางสาวฮานีชะห์ เต๊ะเต็ง (ผู้ให้สัมภาษณ์) สวัสดิ์ ไหลภรณ์ และอาฟฟ เปียนใจจิ (ผู้สัมภาษณ์). ณ หมู่ 1 ตำบลปิตุมดี อำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 7 และ 19 มีนาคม 2565.

ประสิทธิผลของกิจกรรมระดมพลังสมองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมือง
ในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
The Effectiveness of The Development of Role Learning Skills, The Citizenship
in Social Development of Undergraduate Students

ธัญกร ตุดเกื้อ

Tanyakorn Tudkuea

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Corresponding Author Email: tanyakorn.t@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมระดมพลังสมองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยศึกษากับนักศึกษา จำนวน 68 คน ภายใต้การวิจัยกึ่งทดลองโดยใช้รูปแบบ (Single – Group Time Series Design) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมอง ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ภายใต้กิจกรรมระดมพลังสมองโดยใช้แผนผังความคิดและนำเสนอหน้าชั้นเรียนได้สะท้อนให้เห็นเชิงประจักษ์ว่าก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมประสิทธิผลของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21 และด้านความรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.66, 7.75, 7.75, 10.00 และ 7.68 ตามลำดับ ทั้งนี้ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในเชิงกายภาพโดยสังเกตพฤติกรรม การเรียนรู้จาก 1) ด้านการสื่อสารที่พิจารณาจากการที่ผู้เรียนมีความมั่นใจ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น 2) ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ที่พิจารณาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมถาม-ตอบ และ 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ที่พิจารณาจากรูปแบบของการนำเสนอโดยมุ่งเน้นการแสดงความคิดเห็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาจารย์มีบทบาทเป็นที่ปรึกษาเพื่อสรุปประเด็นเนื้อหาของการเรียนรู้และความถูกต้องในเชิงวิชาการ และประเมินผลการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมระดมพลังสมอง

คำสำคัญ : กิจกรรมระดมพลังสมอง ทักษะการเรียนรู้ หน้าที่พลเมือง การพัฒนาสังคม นักศึกษา

Abstract

The purpose of this research study was to study the effectiveness of the development of role learning skills, the citizenship in social development of undergraduate students, with 68 students under a quasi-experimental research, single-group time series design to compare the different in averages before and after participating in the brainstorming activity. The results revealed that learning style under brainstorming activities using map and presented in front of a class reflected empirically that before and after participating in the activity, the effectiveness of the development of role learning skills, the

citizenship in social development of undergraduate students, was statistically significantly different at the .001 level, both in terms of knowledge of human evolution. Knowledge of social structures, knowledge of social development Knowledge of trends in social development in the 21 century and knowledge of the role of citizenship in the development of society under democracy. After participating in the event, the average was 9.66, 7.75, 7.75, 10.00 and 7.68 respectively. This affects the development of physical learning by observing learning behaviors from 1) communication, which is determined by the learner's confidence, courage to speak, dare to express opinions, 2) critical thinking, which is determined by participating in Q&A activities, and 3) creativity, which is determined by the style of presentation with a focus on expressing opinions to exchange learning together. The professor plays a role as a consultant to summarize the content of learning and its academic validity and evaluate learning outcomes through brainstorming activities.

Keywords : Brainstorming Learning Skills Citizenship Social Development Undergraduate Student

บทนำ

ท่ามกลางกระบวนทัศน์แห่งการพัฒนาภายใต้การเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วแห่งยุคที่โลกมีเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตและยึดโยงไปสู่การปรับตัวเพื่อเปลี่ยนแปลงทั้งด้านแนวคิด การดำเนินชีวิต รวมถึงวิธีการในการรอบรู้เพื่อก้าวทัน ก้าวหน้า ก้าวนำ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงการเสริมสร้างการคิด วิเคราะห์ และนำไปสู่การแก้ปัญหาโดยใช้องค์ความรู้สร้างสรรค์ (โสภา โคนองโฮ, 2556) สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (2562) ที่มุ่งพัฒนากำลังคนโดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความเป็นเลิศทางวิชาการ การเป็นคนดีของสังคม และจัดให้มีรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายภายใต้การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ นำไปสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้อย่างเท่าทัน รวมถึงการตัดสินใจ การคิดแก้ปัญหา และให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้ และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (โสภา โคนองโฮ, 2556 และ วรณดี สุทธินรากร, 2563)

ทั้งนี้ส่งผลทำให้การวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) เป็นเครื่องมือสำคัญในการเข้าร่วมแบ่งปันความคิดสะท้อนความรู้ที่มีคุณค่าระหว่างผู้เรียน ผู้สอน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยนำไปสู่กลยุทธ์เชิงปฏิบัติการที่ความสอดคล้องกับกระบวนการศึกษาภายใต้การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังสามารถนำไปสู่การเข้าใจปัญหาอย่างแท้จริงและนำไปสู่กระบวนการแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบและตรงจุด (วรณดี สุทธินรากร, 2563) ด้วยผู้วิจัยในฐานะผู้สอนรายวิชา 428-181 บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคม (Citizenship in Social Development) ได้เล็งเห็นถึงปัญหาในชั้นเรียนเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการของการจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมที่มีผลต่อการพัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาที่มีการกดทับความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงขีดจำกัดในการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ และเป็นปัญหาที่เชื่อมโยงไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ รวมถึงการสื่อสารความรู้ผ่านรูปแบบการนำเสนอผลการระดมพลังสมองหน้าชั้นเรียน เนื่องจากขาดความมั่นใจ ขาดทักษะการสื่อสาร และขาดองค์ความรู้ที่แท้จริงเนื่องจากรูปแบบการเรียนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียวไม่สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นและนำไปสู่การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์อย่างเท่าทันสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

ผู้วิจัยจึงสนใจปรับเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการเรียนการสอนผ่านการวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้และตั้งศักยภาพของนักศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นประโยชน์กับครู อาจารย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำรูปแบบ และวิธีการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่รับผิดชอบเพื่อเพิ่มศักยภาพการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ อีกทั้งสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่างดี เช่น ผู้เรียนขาดความกระตือรือร้นในการเข้าเรียน รวมถึงการไม่สนใจเรียนเพราะมีมุมมองต่อการเรียนที่เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย และสามารถแก้ไขปัญหาการไม่ส่งงานหรือส่งงานล่าช้าของนักศึกษาได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมระดมพลังสมองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกิจกรรมระดมพลังสมองในพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เน้นจัดกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านกิจกรรมการระดมพลังสมองภายใต้รูปแบบแผนผังความคิด (Concept Mapping) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากร การวิจัยครั้งนี้มีประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา 428-181 บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคม (Citizenship in Social Development) จำนวนทั้งสิ้น 68 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในการวิจัยเป็นแบบทดสอบปรนัย จำนวน 50 ข้อ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ 2) ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม 3) ด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม 4) ด้านความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21 และ 5) ด้านความรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบทดสอบก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองภายใต้รูปแบบแผนผังความคิด ประกอบกับการนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียน โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 5-6 คน เพื่อดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) ภายใต้การใช้รูปแบบ (Single – Group Time Series Design) ในการทดลองกับประชากรเพียงกลุ่มเดียวและเว้นระยะห่างในการทดสอบเพื่อให้เห็นแนวโน้มของผลคะแนน และเมื่อเสร็จสิ้นการทดลองมีการทดสอบซ้ำด้วยเครื่องมือวัดเดียวกัน โดยใช้สถิติ t-Test (Dependent sample t-test) ในวิเคราะห์ผลการทดสอบก่อนและหลังการทดลองเพื่อพิจารณาการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เกิดจากการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมอง ภายใต้รูปแบบแผนผังความคิด ประกอบกับการนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียน ซึ่งมีรูปแบบการทดลองดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว (อรพินทร์ ชูชม, 2552)

ทดสอบก่อน	การทดลอง	ทดสอบหลัง
T_1	X	T_2

T_1 = การทดสอบก่อนทำกิจกรรม

T_2 = การทดสอบหลังทำกิจกรรม

X = กิจกรรมการระดมพลังสมอง + การนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องประสิทธิผลของกิจกรรมระดมพลังสมองในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ สามารถสรุปผลตามตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์

Evaluation	$\bar{X}$	S.D.	N	t-test		95% Confidence Interval
				value	prob	
Pre-test	4.29	.93	68	31.86***	.000	5.05 - 5.71
Post-test	9.66	1.07	68			

*** $P < .001$

จากตารางที่ 2 พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองมีความแตกต่างกัน โดยมีคะแนนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.07 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

2. ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม สามารถสรุปผลตามตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม

Evaluation	$\bar{X}$	S.D.	N	t-test		95% Confidence Interval
				value	prob	
Pre-test	3.67	1.14	68	15.96***	.000	2.71 - 3.49
Post-test	7.75	1.12	68			

***P<.001

จากตารางที่ 3 พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคมก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองมีความแตกต่างกัน โดยมีคะแนนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.12 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3. ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม สามารถสรุปผลตามตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม

Evaluation	$\bar{X}$	S.D.	N	t-test		95% Confidence Interval
				value	prob	
Pre-test	3.68	1.23	68	20.35***	.000	3.67 - 3.47
Post-test	7.75	1.19	68			

***P<.001

จากตารางที่ 4 พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองมีความแตกต่างกัน โดยมีคะแนนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.75 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.19 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

4. ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21 สามารถสรุปผลตามตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21

Evaluation	$\bar{X}$	S.D.	N	t-test		95% Confidence Interval
				value	prob	
Pre-test	3.59	1.41	68	32.60***	.000	6.07 - 6.75
Post-test	10.00	.00	68			

***P<.001

จากตารางที่ 5 พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองมีความแตกต่างกัน โดยมีคะแนนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.00 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .00 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

5. ผลการเปรียบเทียบด้านความรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตยสามารถสรุปผลตามตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ด้านความรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

Evaluation	$\bar{X}$	S.D.	N	t-test		95% Confidence Interval
				value	prob	
Pre-test	4.04	.95	68	15.21***	.000	3.16 - 4.11
Post-test	7.68	1.86	68			

***P<.001

จากตารางที่ 6 พบว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตยก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองมีความแตกต่างกัน โดยมีคะแนนหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 7.68 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.86 ซึ่งสรุปได้ว่าการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นอกจากนี้ด้วยกระบวนการภายใต้กิจกรรมระดมพลังสมองโดยใช้รูปแบบแผนผังความคิดผ่านการนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร ซึ่งพิจารณาได้จากการที่นักศึกษามีความมั่นใจ กล่าวพูด กล่าวแสดงความคิดเห็น 2) ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ โดยพิจารณาได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมถาม-ตอบ นักศึกษาสามารถตั้งคำถามเชิงวิพากษ์และสามารถตอบคำถามในประเด็นต่างๆ ได้เป็นอย่างดี 3) ด้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากผลของกิจกรรมระดมพลังสมอง รวมถึงรูปแบบของการนำเสนอโดยมุ่งเน้นการแสดงความคิดเห็น รวบรวมเป็นประเด็นเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ทั้งนี้สามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ประกอบกับการเปิดโอกาสในการเรียนรู้สร้างสรรค์ที่ให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอนมีผลในเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากผลคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม อีกทั้งยังสามารถพิจารณาการเรียนรู้ของนักศึกษาได้ในเชิงกายภาพที่ปรากฏชัดเจนทั้งในการความสามารถในการสื่อสารได้อย่างมั่นใจ กล่าวพูด กล่าวแสดงความคิดเห็น รวมถึงมีความคิดเชิงวิพากษ์ผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยบทบาทของอาจารย์เป็นที่ปรึกษาเพื่อสรุปประเด็นเนื้อหาของการเรียนรู้ รวมถึงความถูกต้องในเชิงวิชาการ และประเมินผลการเรียนรู้จากกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาประสิทธิผลของกิจกรรมระดมพลังสมองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิจัยสามารถสรุปเป็นรูปแบบและกระบวนการจัดการเรียนการสอนไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถและเพิ่มศักยภาพแห่งการเรียนรู้ของนักศึกษาผ่านกิจกรรมโดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและทักษะต่างๆ เพื่อประยุกต์ใช้ความรู้ความสามารถในชีวิตจริงผ่านการคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ วรรณดี สุทธินรากร (2563) ที่พบว่าการเรียนรู้ผ่านการสังเคราะห์ที่กระชับในรูปแบบของ Concept Mapping สามารถเชื่อมโยงผู้เรียนสู่การฝึกปฏิบัติ เกิดความสนใจในการเรียนรู้ และผลการสอบผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยสามารถตอบคำถามเชิงวิเคราะห์ได้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับ มะราตรี พันธุ์สีลา, มารศรี กลางประพันธ์, และ สุจิตรา แบบประเสริฐ (2556) ที่พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือที่บูรณาการร่วมกับการใช้แผนผังความคิดส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมถึงสามารถคิด วิเคราะห์ และผู้เรียนมีความพึงพอใจหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ จิรัชยา เจียวกิก, สวัสดิ์ ไทลภภรณ์, และ นวพล แก้วสุวรรณ (2563) ที่พบว่ากิจกรรมแบบบูรณาการส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับ ฉันทยากร ตุดเกื้อ (2565) ที่พบว่าผลของโปรแกรมการระดมพลังสมองเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียนในเชิงพฤติกรรมการเรียนรู้โดยประเมินจากแบบวัดมาตรฐาน และพฤติกรรมการแสดงออกหน้าชั้นเรียน ที่มีการประเมินผ่านแบบสังเกตพฤติกรรม อีกทั้งยังส่งผลต่อการเสริมสร้างการมีภาวะผู้นำของผู้เรียนก่อนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

นอกจากนี้การเรียนรู้ที่เป็นผลจากประสบการณ์การปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมหรือแบบฝึกหัด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงปริมาณความรู้ของผู้เรียนนำไปสู่การมีความรู้และทักษะกระบวนการต่างๆ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของ Bandura (1986) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นผ่านความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล สภาพแวดล้อม และพฤติกรรม โดยสามารถเชื่อมโยงและอธิบายการเรียนรู้ด้วยทฤษฎีการประมวลข้อมูลสารสนเทศของ Klausmeier (1985) ที่อธิบายถึงการเรียนรู้ของบุคคลผ่านกระบวนการทำงานของสมอง ประกอบด้วย การรับข้อมูล การเข้ารหัส และการส่งออกข้อมูลผ่านการจัดเก็บข้อมูลจากสภาพแวดล้อมภายนอกสู่การรับรู้ โดยสมองทำหน้าที่ในการจัดหมวดหมู่ให้อยู่ในรูปแบบความจำที่สามารถเรียกกลับมาใช้ได้เมื่อเกิดการกระตุ้น ทั้งนี้แต่ละบุคคลอาจมีการประมวลผลที่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิผลผลของกิจกรรมระดมพลังสมองต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้บทบาทความเป็นพลเมืองในการพัฒนาสังคมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์พบว่า หลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมระดมพลังสมอง นักศึกษามีความรู้และสามารถนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียนได้ดีกว่าก่อนเรียนทั้งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งด้านความรู้เกี่ยวกับวิวัฒนาการของมนุษย์ ด้านความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างทางสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสังคม ด้านความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาสังคมในศตวรรษที่ 21 และด้านความรู้เกี่ยวกับบทบาทความเป็นพลเมืองต่อการพัฒนาสังคมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 9.66, 7.75, 7.75, 10.00 และ 7.68 ตามลำดับ ทั้งนี้กระบวนการเรียนการสอนเชิงรุกผ่านกิจกรรมระดมพลังสมองภายใต้รูปแบบแผนผังความคิดประกอบกับการนำเสนอองค์ความรู้หน้าชั้นเรียนส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักศึกษาที่เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งสามารถทำให้ชั้นเรียนมีบรรยากาศของการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อและดึงความสนใจของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี และยังส่งผลทางอ้อมในการพัฒนาทักษะการสื่อสารผ่านกิจกรรมการนำเสนอหน้าชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่วางไว้ โดยมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการวิจัยสามารถนำรูปแบบกิจกรรมระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภายใต้กิจกรรมแผนผังความคิดร่วมกับการนำเสนอหน้าชั้นเรียนไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่นเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถ รวมถึงการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนรูปแบบการระดมพลังสมองเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ภายใต้กิจกรรมแผนผังความคิดร่วมกับการนำเสนอหน้าชั้นเรียนไปทดลองใช้ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเพื่อศึกษาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอิสระต่อกันเพื่อเป็นการยืนยันข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ อีกทั้งสามารถนำรูปแบบการจัดการเรียนการสอนไปทดลองหรือทำการวิจัยกับรายวิชาอื่นเพื่อนำไปสู่การพัฒนาต้นแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนสนับสนุนการนำเสนอผลการวิจัย จากกองทุนวิจัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ประจำปี 2565

เอกสารอ้างอิง

- จิรัชยา เจียวก๊ก สวัสดิ์ ไหลภรณ์ และนवल แก้วสุวรรณ. (2563). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้วิจัยเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการศึกษาอิสระและการสัมมนาของนักศึกษาสาขาวิชาพัฒนาสังคม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 15(1), 102-116.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญยากร ตุดเกื้อ. (2565). ผลของกิจกรรมการระดมพลังสมองด้วยแผนผังความคิดแบบออนไลน์เพื่อเสริมสร้างทักษะภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีภายใต้สถานการณ์โควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(4), 95-103.
- มะราตรี พันธุ์สีเลา มารศรี กลางประพันธ์ และสุจิตรา แบบประเสริฐ. (2556). ผลของการใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนแบบร่วมมือบูรณาการกับแผนผังความคิดที่มีต่อความพึงพอใจความสามารถในการวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการอ่าน วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านนาอ่างม่วงคำ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. *วารสารบัณฑิตศึกษา*, 10(46), 213-220
- วรรณดี สุทธินรากร. (2563). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อสร้างความหมายใหม่ในการเรียนรู้ เชื่อมโลกและห้องเรียนไว้ด้วยกัน*. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาชิต. (2556). *ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

โสภา โคนองไฮ. (2556). การใช้รางวัลเพื่อส่งเสริมเจตคติต่อวิชา กระบวนการจัดทำบัญชีของนักเรียนระดับชั้น ปวช.3 สาขาวิชาการบัญชี (วิจัยในชั้นเรียน). วิทยาลัยการอาชีพชนแดน สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.

อรพินทร์ ชูชม. (2552). การวิจัยกึ่งทดลอง. วารสารพฤติกรรมศาสตร์, 15(1), 1- 15.

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Klausmeier, H.J. (1985). *Educational psychology* (5th ed). New York: Harper & Row.

การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนและประสิทธิภาพการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อภายในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)
Analysis Of Cost-Return and Efficiencys Vegetable Cultivation using Hydroponics, Vortex System, Backwater System and Soil Vegetable Cultivation in Rubber Wheels of The Village Area Chaipattana-Thai Red Cross Project (Ban Thung Rak)

สวัสดี ไหลภรณ์ จิรัชยา เจียวัก* สมฤดี สงวนแก้ว และอารียา มอซู

Sawat Laipaporn Jirachaya Jeawkok* Somrudee Saguankaew and Areeya Morsu

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus

Corresponding Author Email*: jirachaya.j@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด และปัญหาอุปสรรค ของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทน และศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดในการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อภายในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) จำนวน 8 ราย และพืชจำนวน 3 ชนิด ใช้เครื่องมือแบบบันทึก แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลการผลิตใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละในส่วนของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปของการผลิตผักปลอดสารพิษขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผัก ภูมิอากาศ การดูแลของเกษตรกร การผลิตปลูกผักใช้ระยะเวลาแตกต่างกัน ทำให้ได้ผลผลิตไม่แน่นอน ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผัก เกิดจากสภาพดินในพื้นที่เป็นดินทรายไม่มีแร่ธาตุ 2) ต้นทุนในการปลูกผักที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง เนื่องจากประหยัด ควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน 3) ประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตของการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง ส่งผลมากที่สุดเนื่องจากจะประหยัด ควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวนส่วน การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ต้องใช้ไฟฟ้าและต้องระวังเรื่องไฟฟ้าดับ กรณีถ้าผักติดเชื้อจะติดทั้งรางปลูก อุปกรณ์มีราคาสูง การลงทุนครั้งแรกสูง ใช้พื้นที่เยอะ และการปลูกผักลงดินในล้อภายในพื้นที่สูง ซึ่งการดูแลนั้นจะต้องดูแลรดน้ำทุกเช้า-เย็น ซึ่งจากการทดลองไม่สามารถเก็บผลผลิตได้

คำสำคัญ : การวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทน การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำ การปลูกผักในล้อภายในโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)

Abstract

The purpose of this research was to study the general conditions of production, marketing and obstacles of farmers growing toxic free vegetables in the village area of the Chaipattana-Thai Red Cross Project. (Ban Thung Rak). Compare costs and returns and to study the efficiency of using each type of production inputs in hydroponic vegetable growing, whirlpool system, still water system, and growing vegetables in the soil in rubber wheels. The target group is farmers who grow vegetables safe from toxins in the village area of the Chaipattana-Thai Red Cross project. (Ban Thung Rak) for 8 cases and 3 types of vegetables. The research tool was a record type. semi-structured interview form and a questionnaire for data collection Descriptive analysis was used to analyze production data, namely mean and percentage, in the structured interview form, using content analysis.

The results of the research showed that 1) the production of organic vegetables depended on the types of vegetables, the climate, the care of the farmers. Vegetable production takes different periods. resulting in unstable yields. Problems and obstacles in vegetable production caused by the soil condition in the area is sandy soil without minerals 2) the cost of growing vegetables that cost the least is Hydroponics vegetable cultivation with still water system Because it is economical, easy to control, does not require electricity, saves time, does not waste water and saves fertilizer. However, vegetables grow slightly slower than those from the vortex system. 3) The efficiency of using the inputs of hydroponics vegetable cultivation in the backwater system. most affected Because it is economical, easy to control, does not require electricity, saves time, does not waste water and saves fertilizer. But vegetables grow a little slower than the vortex system. Hydroponics vegetable cultivation in a whirlpool system Electricity is required and must be careful about power outages. If the vegetables are infected, they will stick to the entire planting trough. equipment is expensive high initial investment takes up a lot of space And planting vegetables in the soil in rubber wheels costs a lot of production. which care must take care of watering every morning - evening which from the experiment could not keep the yield.

Keywords : Cost-benefit analysis Hydroponic vegetable growing Water system Vegetable growing in tires Chaipattana-Thai Red Cross project (Ban Thung Rak)

บทนำ

ปัจจุบันการปลูกพืชไร้ดิน (Hydroponics) เป็นที่นิยมกัน อย่างกว้างขวาง มีการปลูกในระดับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ และทำรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการเป็นอย่างดี ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้หันมาให้ความสนใจเกี่ยวกับสุขภาพกันมากขึ้น จึงเลือกที่จะบริโภคผักที่ปลูกในระบบ Hydroponics ซึ่งมีการปลูกในโรงเรือนที่ควบคุมแมลงศัตรูพืชได้ ทำให้มีการใช้สารเคมีน้อยลง ผักที่ได้จึงเป็นผักอนามัย มีการปนเปื้อนสารเคมีน้อยมากและเป็นทางเลือกหนึ่งที่ผู้บริโภคหันมาให้ความสนใจมากขึ้น อีกทั้งการปลูกและการจัดการต่าง ๆ ไม่ยุ่งยากอย่างที่คิด ทุกคนสามารถปลูกเองได้ทุกครัวเรือน เพื่อบริโภคภายในครอบครัว ทำให้ได้บริโภคผักที่สด สะอาดปลอดภัย และช่วยเสริมสร้าง สุขภาพร่างกายให้แข็งแรงและยังเป็นการทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว สร้างความผูกพันและความอบอุ่นให้เกิดขึ้นกับครอบครัวได้อีกทางหนึ่งด้วย (ชูชาติ สุขมาก, 2559)

ส่วนความต้องการบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษภายในประเทศ พบว่าผู้บริโภคมีความต้องการผักปลอดภัยจากสารพิษสูงขึ้นโดยเฉพาะผักใบเขียวทุกชนิด แต่ยังคงขาดความมั่นใจเรื่องความปลอดภัยในการบริโภคและการวางจำหน่ายในตลาดไม่สม่ำเสมอ ประชาชนสนใจหันมาใส่ใจกับสุขภาพมากขึ้น ส่งผลให้คนใส่ใจกับการเลือกรับประทานอาหารที่ปลอดภัยและมีประโยชน์มากขึ้น ผู้บริโภคหันมาใส่ใจในการเลือกซื้อผักที่ปลอดภัยและปราศจากสารเคมีตกค้าง โดยเฉพาะพืชผักปลอดสารเคมีและผักปลอดสารพิษที่กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย (อรุณี เวียงแสง, 2549)

จากการสำรวจในพื้นที่โครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) พบว่า ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความต้องการบริโภคผักปลอดภัยจากสารพิษมาบริโภคในครัวเรือนและให้ความสนใจในการปลูกผักปลอดสารพิษ แม้จะประสบปัญหาด้านสภาพดินที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากสภาพดินที่มีอยู่ในโครงการเป็นดินทรายไม่เหมาะกับการเพาะปลูกผักสวนครัว และใช้ต้นทุนในการผลิตสูง ขาดความต่อเนื่องของผลผลิต โดยโครงการดังกล่าวจัดขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อมุ่งเน้นในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ ให้สามารถพึ่งตนเองได้ มีอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างยั่งยืน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองได้เป็นอย่างดี โดยมีกิจกรรม ภายในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่คนในโครงการ ให้คนในชุมชนสามารถปลูกผัก สลับกันในแต่ละรอบ เดือน โดยไปจำหน่ายในตลาดและหน่วยงานราชการ เดิมที่ผู้ประสบภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิที่อาศัยอยู่ในโครงการทำอาชีพประมง หลังจากที่อยู่พวยพวยอยู่ในโครงการจึงต้องมีการเรียนรู้เพื่อที่จะสามารถพึ่งตนเองได้ ทางโครงการจึงมีการสาธิตหาวิธีการปลูกผักที่เหมาะสมกับคนในโครงการ โดยทางโครงการได้มีแปลงสาธิตการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ หรือ การปลูกพืชไร้ดินนั่นเอง (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2559)

สำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และประสิทธิภาพการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อย่าง ในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) โดยการศึกษาในครั้งนี้เพื่อให้ทราบว่า การปลูกพืชทั้งสามระบบนั้นมีวิธีการอย่างไรบ้าง และได้ผลผลิตอย่างไร โดยมีตัวแปรต้น คือ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่งและการปลูกผักลงดินในล้อย่าง ตัวแปรควบคุม คือ ปริมาณการให้น้ำและปุ๋ย, ชนิดผักและเวลา และตัวแปรตาม คือ ผลที่ได้ทั้ง 9 ส่วน มาเป็นแนวทางการเลือกปลูกผักให้เหมาะสมกับตนเองเพื่อให้คนในโครงการสามารถเลือกปลูกผักให้เหมาะสมกับต้นทุนและพื้นที่ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อย่าง

3. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตในการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อย่าง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

ในการกำหนดกลุ่มเป้าหมายเป็นเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในพื้นที่หมู่บ้านโครงการพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) จำนวน 8 ราย ที่เข้าร่วมโครงการและมีความพร้อมในการเปิดเผยข้อมูลที่ถูกตั้งทั้งในด้านต้นทุนและผลตอบแทนในการปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ สำหรับการเลือกตัวอย่างผัก จากผลการสำรวจพบว่า ในการเพาะปลูกผักในพื้นที่โครงการพบว่าผักที่ปลูกบ่อยที่สุด คือ ผักบุ้ง คะน้า และกรีนโอ๊ค ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาผัก 3 ชนิดนี้เท่านั้น

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

การวิจัยครั้งนี้ มีการทำบัญชีโดยใช้ (1) แบบบันทึกผลผลิตในการจดบันทึกต้นทุน ผลตอบแทน ในการปลูกผักเพื่อบริโภค ในครัวเรือน หรือขาย เพื่อให้ทราบว่ามีการทำกำไร หรือขาดทุน เพื่อปรับแนวทางในการเพิ่มผลผลิตหรือลด ในส่วนของข้อมูลทั่วไป และการเก็บข้อมูลอื่นๆ ใช้ (2) แบบสัมภาษณ์ในการสำรวจต้นทุนและผลตอบแทนผักปลอดภัยจากสารพิษ ประกอบด้วย (3) แบบสังเกต โดยเก็บข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการผลิต การตลาด ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องมือที่มีคุณภาพและได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสำรวจข้อมูล และ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมด้วยการบันทึกข้อมูลลงในแบบบันทึก

4. การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล

การทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยการปกปิดข้อมูลและการรักษาความลับขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจอธิบายถึงสิทธิในการถอนตัว ออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลาและการถอนตัวนั้นไม่มีผลเสียใด ๆ หากการเข้าร่วมวิจัยในครั้งนี้ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความไม่สบายใจรู้สึกเป็นทุกข์

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการผลิตใช้การวิเคราะห์แบบพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และร้อยละในส่วนของแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนและประสิทธิภาพการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อย่างในพื้นที่หมู่บ้านโครงการพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในพื้นที่หมู่บ้านโครงการพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)

พบว่า การผลิตผักปลอดสารพิษขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผัก ภูมิอากาศ การดูแลของเกษตรกร การผลิตปลูกผักใช้ระยะเวลาแตกต่างกัน ทำให้ได้ผลผลิตไม่แน่นอน ซึ่งผักปลอดสารพิษยังเป็นที่ต้องการของคนรักสุขภาพ การจำหน่ายผลผลิต

เกษตรกรจะนำผลผลิตไปจำหน่ายเองให้คนในหมู่บ้าน และกระจายจำหน่ายไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ในอำเภอบุรีรัมย์ และส่งให้กับร้านค้าที่ทำสลัดผัก และจำหน่ายตามตลาด ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผัก เกิดจากสภาพดินในพื้นที่เป็นดินทรายไม่มีแร่ธาตุ ชาวบ้านในพื้นที่จึงใช้วิธีการนำขี้เถ้ามาผสมกับดิน บางคนก็ซื้อดินปลูกมาผสมกับดินที่มี ปัญหาต่อมาคือการถูกแมลงศัตรูพืชชรบกวน สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวย เนื่องจากสภาพอากาศในพื้นที่ที่มีความร้อนอบอ้าว และมีวัชพืชเกิดขึ้นบ้างครั้ง

2. การเปรียบเทียบต้นทุนและผลตอบแทนจากการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักในล้อยาง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกผักบุ้ง จำแนกตามการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงในล้อยาง

รายการ	ต้นทุนการปลูกผัก		
	ไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน	ไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำนิ่ง	ล้อยาง
ต้นทุนรวม (บาท)	37.50	23.10	106.20
เมล็ดพันธุ์	4.20	4.20	4.20
วัสดุอุปกรณ์	3.50	3.50	-
ค่าปุ๋ย	28.80	14.40	2.00
ค่าดินปลูก	-	-	100.00
ค่าน้ำ	1.00	1.00	1.00
ค่าไฟ	1.00	-	-
ราคาขาย (บาท)	40 (ก.ก)	40 (ก.ก)	40 (ก.ก)
ปริมาณผลผลิต (ก.ก.)	1.5	1	ยังเก็บไม่ได้
รายรับ (บาท)	60	40	-
กำไร (บาท)	22.50	16.90	-
ราคาเฉลี่ยคุ้มทุน (บาท)	56.25	34.65	-

จากตารางที่ 1 เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกผักบุ้ง จำแนกตามการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงในล้อยาง พบว่า ในการปลูกผักบุ้งที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกในรูปแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำนิ่งใช้ต้นทุนในการผลิต 23.10 บาท ส่วนผลตอบแทนที่ได้ 16.90 บาท ลำดับต่อมา คือการปลูกผักบุ้งในรูปแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวนใช้ต้นทุนในการผลิต 37.50 บาท ผลตอบแทนที่ได้ 22.50 บาท และ การปลูกผักบุ้งในล้อยางใช้ต้นทุนที่สูง 106.20 บาท แต่ไม่สามารถเก็บผลผลิตได้ตามอายุวันที่เก็บผักบุ้ง

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกผักคะน้า จำแนกตามการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงในล้อย่าง

รายการ	ต้นทุนการปลูกผัก		
	ไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน	ไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำนิ่ง	ล้อย่าง
ต้นทุนรวม (บาท)	33.96	19.56	102.66
เมล็ดพันธุ์	0.66	0.66	0.66
วัสดุอุปกรณ์	3.50	3.50	-
ค่าปุ๋ย	28.80	14.40	2.00
ค่าดินปลูก	-	-	100.00
ค่าน้ำ	1.00	1.00	1.00
ค่าไฟ	1.00	-	-
ราคาขาย (บาท)	40.00 (ก.ก)	40.00 (ก.ก)	40.00 (ก.ก)
ปริมาณผลผลิต (กก.)	1.5	1	ยังเก็บไม่ได้
รายรับ (บาท)	60.00	40.00	-
กำไร (บาท)	20.04	20.44	-
ราคาเฉลี่ยต้นทุน (บาท)	50.94	29.34	-

จากตารางที่ 2 เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกผักคะน้า จำแนกตามการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักในล้อย่าง พบว่า ในการปลูกผักคะน้าที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกในรูปแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งใช้ต้นทุนในการผลิต 19.56 บาท ส่วนผลตอบแทนที่ได้ 20.44 บาท ลำดับต่อมา คือการปลูกผักคะน้าในรูปแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวนใช้ต้นทุนในการผลิต 33.96 บาท ผลตอบแทนที่ได้ 20.04 บาท และ การปลูกผักคะน้าในล้อย่างใช้ต้นทุนที่สูง 102.66 บาท แต่ไม่สามารถเก็บผลผลิตได้ตามอายุวันที่เก็บผักคะน้า

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกผักกรีนโอ๊ค จำแนกตามการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อย่าง

รายการ	ต้นทุนการปลูกผัก		
	ไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน	ไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำนิ่ง	ล้อย่าง
ต้นทุนรวม (บาท)	55.30	39.90	124.00
เมล็ดพันธุ์	21.00	21.00	21.00
วัสดุอุปกรณ์	3.50	3.50	-
ค่าปุ๋ย	28.80	14.40	2.00
ค่าดินปลูก	-	-	100.00
ค่าน้ำ	1.00	1.00	1.00
ค่าไฟ	1.00	-	-
ราคาขาย (บาท)	100 (ก.ก)	100 (ก.ก)	100 (ก.ก)
ปริมาณผลผลิต (กก.)	1.5	1	0
รายรับ (บาท)	150.00	100.00	0
กำไร (บาท)	94.70	60.10	0
ราคาเฉลี่ยคุ้มทุน (บาท)	82.95	59.85	0

จากตารางที่ 3 เปรียบเทียบต้นทุน และผลตอบแทนจากการปลูกผักกรีนโอ๊ค จำแนกตามการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักในล้อย่าง พบว่า ในการปลูกผักกรีนโอ๊คที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกในรูปแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งใช้ต้นทุนในการผลิต 39.90 บาท ส่วนผลตอบแทนที่ได้ 60.10 บาท ลำดับต่อมา คือการปลูกผักกรีนโอ๊คในรูปแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวนใช้ต้นทุนในการผลิต 55.30 บาท ผลตอบแทนที่ได้ 94.70 บาท และ การปลูกผักกรีนโอ๊คในล้อย่างใช้ต้นทุนที่สูง 124.00 บาท แต่ไม่สามารถเก็บผลผลิตได้ตามอายุวันที่เก็บผักกรีนโอ๊ค

จากตารางที่ 1 ถึง ตารางที่ 3 พบว่า ต้นทุนในการปลูกผักที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง เนื่องจากประหยัด ควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน โดยสามารถประหยัดต้นทุนได้อีกหากนำวัสดุที่เหลือใช้มาใช้งาน เช่น กะละมัง ลังโฟมที่ใช้แล้วสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ แต่จะมีพื้นที่ในการปลูกได้น้อยกว่าวางปลูกแบบน้ำวน ลำดับต่อมาการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน จะให้ผลผลิตที่ดีกว่า ผักโตเร็ว แต่ต้องใช้ไฟฟ้า เสียเวลาปรับสารละลาย กรณีถ้าผักติดเชื้อจะติดทั้งวางปลูก อุปกรณ์มีราคาสูง การลงทุนครั้งแรกสูง ใช้พื้นที่เยอะ ดูแลยาก และการปลูกผักลงดินในล้อย่างใช้ต้นทุนในการผลิตที่สูงเนื่องจากพื้นที่ที่ปลูกเป็นดินทราย ไม่มีแร่ธาตุอาหารของพืช จึงต้องมีต้นทุนในการซื้อดินเพื่อปรับสภาพดิน ต้องใช้น้ำหมักชีวภาพหรือปุ๋ยในการปรับสภาพดิน ให้เหมาะต่อการเพาะปลูก แต่ผักเจริญเติบโตช้ากว่าทั้ง 2 ระบบก่อนหน้า

3. ประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดในการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักในถ้ำอย่าง

ตารางที่ 4 ผลตอบแทนที่ได้จากการปลูกผักแต่ละชนิดในการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักในถ้ำอย่าง

รายการ	ผลตอบแทนการปลูกผัก								
	ไฮโดรโปนิคส์						ถ้ำอย่าง		
	น้ำวน			น้ำนิ่ง					
	ผักบุ้ง	คะน้า	กรีนโอ๊ค	ผักบุ้ง	คะน้า	กรีนโอ๊ค	ผักบุ้ง	คะน้า	กรีนโอ๊ค
เทคนิค									
การดูแล (ชม./วัน)	15 นาที/วัน			15 นาที/วัน			30 นาที/วัน		
การให้ปุ๋ย (ซีซี/รอบ)	600	600	600	300	300	300	10	10	10
จำนวนผู้ดูแล (คน)	1	1	1	1	1	1	1	1	1
ผลผลิต									
ระยะเวลาเก็บเกี่ยว (วัน)	25	45	40	25	45	40	-	-	-
ราคาขาย (บาท/ก.ก.)	40	40	100	40	40	100	40	40	100
ผลผลิต (ก.ก.)	1.5	1.5	1.5	1	1	1	0	0	0

จากตารางที่ 4 พบว่า การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ทั้งระบบน้ำวนและระบบน้ำนิ่งใช้เวลาในการดูแล 15 นาทีต่อวัน ซึ่งเป็นการดูแลที่ง่ายเหมาะกับคนที่ไม่มีความรู้ สำหรับการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวนจะให้ผลผลิตที่ดีกว่า ผักโตเร็วกว่า น้ำหนัก ส่วนการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน และการปลูกผักลงในถ้ำอย่างไม่สามารถเก็บผลผลิตได้ ต้องดูแลทุกวันเช้า-เย็น

ดังนั้น ประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตของการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง ส่งผลมากที่สุด เนื่องจากจะประหยัด ควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน ส่วน การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ต้องใช้ไฟฟ้าต่อวงจรเรื่องไฟฟ้าดับ เพราะอาจทำให้ผักตายได้ กรณีถ้าผักติดเชื้อจะติดทั้งรางปลูก อุปกรณ์มีราคาสูง การลงทุนครั้งแรกสูง ใช้พื้นที่เยอะ และการปลูกผักลงในถ้ำอย่างใช้ต้นทุนในการผลิตที่สูง ซึ่งการดูแลนั้นจะต้องดูแลรดน้ำทุกเช้า-เย็น ซึ่งจากการทดลองไม่สามารถเก็บผลผลิตได้

การอภิปรายผล

การวิเคราะห์ต้นทุน ผลตอบแทน และประสิทธิภาพการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงในถ้ำอย่าง ในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) สามารถอภิปรายได้ 3 ประเด็นดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)

การผลิตผักปลอดสารพิษขึ้นอยู่กับชนิดของพืชผัก ภูมิอากาศ การดูแลของเกษตรกร การผลิตปลูกผักใช้ระยะเวลาแตกต่างกัน ทำให้ได้ผลผลิตไม่แน่นอน ส่วน ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผัก เกิดจากสภาพดินในพื้นที่เป็นดินทรายไม่มี

แร่ธาตุ ชาวบ้านในพื้นที่จึงใช้วิธีการนำขี้เถ้ามาผสมกับดิน บางคนก็ซื้อดินปลูกมาผสมกับดินที่มี ปัญหาต่อมาคือการถูกแมลงศัตรูพืชรบกวน สภาพดินฟ้าอากาศไม่อำนวย เนื่องจากสภาพอากาศในพื้นที่ที่มีความร้อนอบอ้าว สอดคล้องกับงานของ ดิเรก ทองอร่าม (2550) ที่กล่าวว่า การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดินนั้นจะได้รับสารอาหารที่ต้องการในปริมาณที่เหมาะสมอยู่ตลอดเวลาในขณะที่การปลูกพืชบนดินตามธรรมชาติพืชอาจได้รับปุ๋ยที่ไม่แน่นอนเนื่องจากเรื่องของสภาพแวดล้อมและองค์ประกอบของดินที่ยากแก่การควบคุม

2. สภาพทั่วไปของการผลิต การตลาด ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษในพื้นที่หมู่บ้านโครงการพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก)

ต้นทุนในการปลูกผักที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งโดยได้รวมต้นทุนในการปลูกพืชผักบุง คะน้า และกรีนโอ๊ค แบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งใช้ต้นทุนทั้งหมด 82.56 บาท ส่วนผลตอบแทนที่ได้ 14.88 บาท สอดคล้องกับงานของอรุณพล กัณหเวก (2550) กล่าวว่า การปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิคส์เป็นที่นิยม ได้ผลผลิตที่ดีและรับผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมน้อยกว่าการปลูกพืชในดินแบบธรรมดาและผลผลิตที่ได้ระยะเวลาในการเจริญเติบโตที่รวดเร็วกว่า ในการทดลองนี้การเก็บข้อมูลการลงทุนนั้นยังให้ผลของระยะเวลาการคืนทุนที่สั้นกว่า

3. ประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตแต่ละชนิดในการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักในล้อย่าง

ประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตของการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง ส่งผลมากที่สุด เนื่องจากจะประหยัดควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน สอดคล้องกับงานของ อรุณพล กัณหเวก (2550) กล่าวว่า การปลูกพืชแบบไฮโดรโปนิคส์ ได้ผลผลิตที่ดีและรับผลกระทบจากสภาวะแวดล้อมน้อยกว่า การปลูกพืชในดินแบบธรรมดา จากการทดลองนี้จะเก็บผลการเจริญเติบโตของพืชเปรียบเทียบพบว่าการใช้ระบบอัตโนมัติทำให้พืชมี การเจริญเติบโตที่เร็วกว่า

ดังนั้นการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวน และ ระบบน้ำนิ่ง เป็นทางเลือกหนึ่งที่สามารถนำมาใช้กับพื้นที่ดังกล่าวเหมาะกับคนที่ไม่มีพื้นที่ดินและคนที่มีปัญหาสภาพดินไม่มีแร่ธาตุ แต่การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำวนใช้ต้นทุนครั้งแรกที่สูง ชาวบ้านในพื้นที่อาจไม่สะดวกในการนำไปใช้ จึงเห็นว่าการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ ระบบน้ำนิ่ง เป็นทางเลือกที่ดีที่สามารถนำไปใช้ในครัวเรือน รวมทั้งประหยัดต้นทุนในการผลิตเหมาะกับชาวบ้านในพื้นที่

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทนและประสิทธิภาพการปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ระบบน้ำนิ่ง และการปลูกผักลงดินในล้อย่างในพื้นที่หมู่บ้านโครงการพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1) การผลิตผักปลอดสารพิษขึ้นอยู่กับทางเลือกชนิดของพืชผัก ภูมิอากาศ การดูแลของเกษตรกร การผลิตปลูกผักใช้ระยะเวลาแตกต่างกัน ทำให้ได้ผลผลิตไม่แน่นอน ส่วน ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตผัก เกิดจากสภาพดินในพื้นที่เป็นดินทรายไม่มีแร่ธาตุ

2) ต้นทุนในการปลูกผักที่ใช้ต้นทุนน้อยที่สุดคือ การปลูกผักแบบไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง เนื่องจากประหยัด ควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน

3) ประสิทธิภาพของการใช้ปัจจัยการผลิตของการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่ง ส่งผลมากที่สุด เนื่องจากจะประหยัดควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน ส่วน การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำวน ต้องใช้ไฟฟ้าและต้องระวังเรื่องไฟฟ้าดับ กรณีถ้าผักติดเชื้อจะติดทั้งรางปลูก

อุปกรณ์มีราคาสูง การลงทุนครั้งแรกสูง ใช้พื้นที่เยอะ และการปลูกผักลงดินในล้อย่างใช้ต้นทุนในการผลิตที่สูง ซึ่งการดูแลนั้นจะต้องดูแลรดน้ำทุกเช้า-เย็น ซึ่งจากการทดลองไม่สามารถเก็บผลผลิตได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานควรให้ความรู้การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งเนื่องจากประหยัด ควบคุมง่าย ไม่ต้องใช้ไฟฟ้า ประหยัดเวลา ไม่เปลืองน้ำและประหยัดปุ๋ย แต่ผักจะเจริญเติบโตช้ากว่าเล็กน้อยจากระบบน้ำวน

1.2 หน่วยงานควรเข้าศึกษาสภาพดินสำหรับการเพาะปลูกในการทำการเกษตร หากขาดแร่ธาตุหรือไม่อุดมสมบูรณ์สามารถใช้การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์ระบบน้ำนิ่งช่วยได้ ประกอบกับการส่งเสริมการตลาดผักปลอดภัยจากสารพิษ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารต้นทุนการพิจารณาต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงเหมาะสมเพื่อนำไปใช้ในฤดูกาลอื่นๆ กับการเลือกชนิดของพืชผัก ของเกษตรกร

2.2 ควรทำการศึกษาเป็นแนวทางการตัดสินใจของผู้ที่สนใจลงทุนปลูกผักปลอดภัยจากสารพิษ และศึกษาในพื้นที่ที่มีการปลูกลงดินในล้อย่างที่มีแร่ธาตุสมบูรณ์ประกอบ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ มูลนิธิชัยพัฒนา ชาวบ้านในพื้นที่หมู่บ้านโครงการชัยพัฒนา-กาชาดไทย (บ้านทุ่งรัก) และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ชูชาติ สุขมาก. (2559). การปลูกพืชไร้ดิน. สืบค้นจาก https://region4.prd.go.th/ewt_news.
- ดวงตะวันเพชร. (ม.ป.ป). การปลูกพืชในระบบน้ำ. สืบค้นจาก <https://www.dtwp.co.th/blog>
- ฐานข้อมูลพืชพรรณไม้ภายในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริของมูลนิธิชัยพัฒนา. (2560). สลัดกรีนโอ๊ค. สืบค้นจาก <http://punmai.chaipat.or.th/>
- ดิเรก ทองอร่าม. (2550). การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน : หลักการจัดการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตเชิงธุรกิจในประเทศไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีกาพิมพ์.
- ท่าฟาร์มดี. (2563). การปลูกผักไฮโดรโปนิคส์แบบน้ำนิ่งแตกต่างจากการปลูกผักไฮโดรโปนิคส์แบบน้ำวนอย่างไร. สืบค้นจาก <https://www.tamfarmdee.com/content>
- พืชเกษตร. (2549). ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ผักบุ้ง. สืบค้น จาก <https://puechkaset.com/>
- มั่งवाल หอสุวรรณ. (2547). ฝึกปฏิบัติการจัดการสารละลายธาตุอาหารพืช. เอกสารประกอบการบรรยายการฝึกอบรมเรื่อง การปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน. ศูนย์วิศวกรรมเกษตร สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาวันที่ 25-27 มิถุนายน 2547.

มูลนิธิชัยพัฒนา. (2559). *ความเป็นมา*. สืบค้นจาก <https://www.chaipat.or.th/>

สมัย สัจจ์ทองงาม. (2553). *การใช้ปุ๋ยอินทรีย์เพื่อปลูกพืชในระบบไฮโดรโปนิกส์*. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการผลิตพืช). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

อรรถพล กัณหาเวก. (2550). การออกแบบระบบควบคุมอัตโนมัติสำหรับการปลูกพืชไฮโดรโปนิกส์. การประชุมทางวิชาการ The 2nd Technology and Innovation for Sustainable Development Conference :เทคโนโลยีและนวัตกรรมสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2 (TISD 2008). หน้า153.

อรุณี เวียงแสง. (2549). *การจัดการตลาดผักปลอดภัยจากสารพิษที่เหมาะสมและเป็นธรรมในช่วงการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตสู่เกษตรกรรมยั่งยืน เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อิทธิสุนทร นันทกิจ. (2552). ระบบการเตรียมและจ่ายสารละลายธาตุอาหารพืชโดยอัตโนมัติ ในการปลูกพืชโดยไม่ใช้ดิน. การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 32 สาขาพืช 3-5 กุมภาพันธ์ 2537, หน้า 39-47.

การพัฒนาผลิตภัณฑ์และฉลากสินค้าก๊อโป๊ะตราดอกแก้ว: โททอป 5 ดาวของจังหวัดปัตตานี

Product and Label Development of Dokkaew Sea Fish Snack: 5-Star OTOP of Pattani

กัญยปริน ทองสามสี¹ รุศดา แก้วแสงอ่อน¹ รัชชิตา สังขดวง² และสรรวภัทร พัฒโร²

Kanyaprin Tongsamsi¹ Rudsada Kaewsang-On² Ranchida Sangkhaduang² and Sanwapat Pattaro²

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

² อาจารย์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

¹ Assistant Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University

Corresponding Author Email: kanyaprin.s@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสก๊อโป๊ะรสชาติใหม่ของผู้บริโภคที่อยู่ในวัยเรียนและจัดทำฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์ก๊อโป๊ะรสชาติใหม่ของวิสาหกิจชุมชนก๊อโป๊ะตราดอกแก้ว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนักเรียนระดับอุดมศึกษาในจังหวัดปัตตานีจำนวน 215 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐานและ F-test ส่วนผู้ให้ข้อมูลในขั้นการพัฒนาฉลากผลิตภัณฑ์เป็นลูกค้าก๊อโป๊ะจำนวน 5 ราย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชน 2 ราย ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างชื่นชอบรสชาติก๊อโป๊ะรสหม่าล่า รสซอสเกาหลี และรสแซบ มีค่าเฉลี่ยความชอบรวมเท่ากับ 6.42, 6.23 และ 6.09 ตามลำดับ ซึ่งระดับความชื่นชอบดังกล่าวไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการวิจัยในขั้นตอนนี้นำไปสู่การตัดสินใจผลิตก๊อโป๊ะรสชาติใหม่สู่ท้องตลาด 2 รสชาติ ได้แก่ รสหม่าล่า รสซอสเกาหลี จากนั้นมีการพัฒนาฉลากสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มและลูกค้า ส่งผลให้สินค้ามีความสะดุดตาต่อผู้บริโภคมากขึ้น

คำสำคัญ : ก๊อโป๊ะ ข้าวเกรียบปลา วิสาหกิจชุมชน ปัตตานี

Abstract

The objectives of this study were to investigate the sensory attributes of new-flavored fish snacks among customers in secondary and tertiary education and to produce product labels for the new-flavored snack of the Dokkaew community enterprise. 215 high school and college students from Pattani Province served as the samples for the sensory quality assessment, and the data were then analyzed using basic statistics and the F-test. Use content analysis to identify key informants from two community enterprise members and five consumers for producing labels. The results showed that the samples liked Spicy, Mala, and Korean Sauce with average scores of 6.42, 6.23, and 6.09, respectively. The decision to bring two additional types of Keropok to the market—Mala and Korean sauce flavor—was made in reaction to the study's findings at this stage. Then, product labels were developed to satisfy the demands of various groups. Customers find the products more enticing as a result.

Keywords : Keropok Sea Fish Snack Small Community Enterprise Pattani

บทนำ

ประเทศไทยมีความมุ่งมั่นที่จะปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจไปสู่ “Value-Based Economy” หรือ “เศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” เพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สำหรับการพัฒนาประเทศโดยไม่ละทิ้งทุนทางสังคมที่มีอยู่แล้วในแต่ละชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทางสังคมในรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งถือเป็นความภาคภูมิใจในรากเหง้าแห่งปัญญา ซึ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายอย่างที่เป็เอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ที่รอโอกาสในการพัฒนาเพื่อการต่อยอด โดยเฉพาะบรรดาผลิตภัณฑ์ของชุมชนต่างๆ ที่แม้จะมีการผลิตแต่ยังขาดช่องทางในการเข้าถึงลูกค้ากลุ่มเป้าหมาย หรือบางครั้งมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจแต่ขาดทักษะทางเทคโนโลยีในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อดึงดูดความสนใจของลูกค้า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Small and Micro Community Enterprise: SMCE) เป็นแนวทางหนึ่งเพื่อช่วยแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทาง ที่สร้างเศรษฐกิจสังคมและชุมชนให้มีความยั่งยืนเพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรท้องถิ่นทำให้สามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้ (ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580), 2561; วรรณการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย, 2560)

“ปัตตานี” เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ติดทะเล ด้วยเหตุนี้จึงอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางทะเล โดยเฉพาะปลาหูสดและปลาหลังเขียว จึงนิยมนำปลาทั้งสองชนิดมาจัดทำ “ข้าวเกรียบปลา” หรือ “กือโปะ” หรือ “กือโปะ” หรือ “กะโปะ” ซึ่งคำนี้ได้รับอิทธิพลมาจากภาษามลายูที่เรียกกันว่า เกโรโปก (Keropok) ด้านภาษาอินโดนีเซียเรียกว่า กรูปัก (Krupuk) และภาษาดากาล็อกของฟิลิปปินส์จะเรียกว่า โกรเปก (Kropek) กือโปะจึงจัดเป็นอาหารกินเล่นในวัฒนธรรมกลุ่มประเทศอาเซียน (วิภาดา มุรินทร์พมาศ และภารดี พลไชย, 2554) โดยลักษณะเด่นของกือโปะคือเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะฟูกรอบ น้อยกว่าข้าวเกรียบทั่วไปมาก จึงสามารถเติมเนื้อปลาได้สูงกว่า ข้าวเกรียบปลาทั่วไปได้กว่า 2 เท่าตัว (วิภาดา มุรินทร์พมาศ, ชูไรดา วายุ, และ สุไฮลา วาเตะ, 2559)

วิสาหกิจชุมชนกือโปะตราดอกแก้วตั้งอยู่ที่ตำบลตะลุโบะ อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในปี 2555 ตั้งขึ้นเพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการจัดทำ “กือโปะ” ที่มีสูตรเฉพาะของตนเองที่ไม่ผสมผงชูรสและวัตถุกันเสีย เน้นส่วนผสมหลักที่เป็นเนื้อปลาเพื่อคงคุณค่าทางโภชนาการ เหมาะกับผู้บริโภคทุกช่วงวัย ปัจจุบันได้ผลิตกือโปะ 6 รสชาติ ได้แก่ รสดั้งเดิม รสสา รสสมุนไพรรสต้มยำ และรสปลาปริงก้า (ดังภาพที่ 1) ได้รับการรับรองมาตรฐานฮาลาล อ.ย. และโอทอประดับ 5 ดาว อย่างไรก็ตาม เมื่อเกิดการระบาดของโรค COVID-19 ส่งผลให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกือโปะตราดอกแก้วมียอดขายลดลงมาก อันส่งผลต่อรายได้และคุณภาพชีวิตของสมาชิกกลุ่มฯ อีกทั้ง ทางกลุ่มยังมีเป้าหมายในการเปิดตลาดใหม่ในกลุ่มวัยรุ่นวัยเรียนเพื่อเป็นอาหารทานเล่นนอกเวลาที่ทำให้คุณค่าโปรตีนสูง ผู้วิจัยจึงเข้าไปมีส่วนร่วมกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกือโปะตราดอกแก้วพัฒนาผลิตภัณฑ์รสชาติใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าเฉพาะกลุ่ม และผลิตผลของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีมาตรฐานและเร้าความน่าสนใจมากขึ้น ซึ่งสามารถเพิ่มทางเลือกแก่ลูกค้าและเพิ่มยอดขายให้กับทางกลุ่มฯ

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์กือโปะ 6 รสชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสคือโอโปะรสชาติใหม่ของผู้บริโภคที่อยู่ในวัยเรียน
2. จัดทำฉลากสินค้าผลิตภัณฑ์คือโอโปะรสชาติใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค

- 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดปัตตานี
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรของคอคแรน (Cochran) คำนวณกรณีไม่ทราบขนาดของประชากร และไม่ทราบค่า

สัดส่วนประชากร หรือ $p = .5$

สูตร

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

ระดับความเชื่อมั่น 95% ความคลาดเคลื่อนที่ยอมให้เกิดขึ้นได้ 5%

- n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ
 p = สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร
 e = ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมให้เกิดขึ้นได้
 Z = ค่า Z ที่ระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ โดยระดับความเชื่อมั่นหรือระดับนัยสำคัญ 95% มีค่า $Z = 1.96$

การคำนวณ

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$
$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2}$$
$$n = 384.16 \approx 384 \text{ หน่วย}$$

จากนั้นเลือกตัวอย่างได้จากวิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling) จากผู้บริโภคที่ชื่นชอบการรับประทานข้าวเกรียบ รวมถึงสมัครใจที่จะร่วมทดสอบผลิตภัณฑ์และตอบแบบสอบถาม มีผู้ร่วมชิมผลิตภัณฑ์และตอบแบบสอบถามจำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 56

2. ผู้ให้ข้อมูล ในขั้นการพัฒนาฉลากผลิตภัณฑ์เป็นลูกค้าคือโอโปะจำนวน 5 ราย และสมาชิกวิสาหกิจชุมชนคือโอโปะตราดอกแก้ว 2 ราย

3. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภคที่อยู่ในช่วงวัยเรียนสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่อยู่ในช่วงวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษา ประยุกต์แบบจากแบบสอบถามของวิวรรณ์ วงศ์อรุณ และธนากร จันทร์แพง (2564) โดยใช้วิธีการให้คะแนนความชอบ 1 ถึง 9 (9-point Hedonic Scale) และคำถามปลายเปิดเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเสนอแนะเพิ่มเติม จากนั้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีค่า IOC ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเที่ยง (Reliability) จากการทดลองใช้แบบสอบถามกับนักศึกษาปริญญาตรีจำนวน 30 คน มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ

Cronbach เท่ากับ 0.91 ส่วนการพัฒนาผลผลิตภัณฑ์ใช้เครื่องมือตรวจสอบรายการ (Checklist) เพื่อตรวจสอบข้อมูลให้ครบถ้วน และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค ผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตราดอกแก้ว จัดทำก๊อโป๊ะรสชาติใหม่ 3 รสชาติ ได้แก่ รสหม่าล่า รสซอสเกาหลี และรสแซ่บ โดยทำบรรจุภัณฑ์ขนาดเล็กกล่องละ 3 ชิ้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ทดลองชิม ดังภาพ

ภาพที่ 2 การสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค

เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ชิมแล้วจะต้องตอบแบบสอบถามออนไลน์เกี่ยวกับคุณภาพทางประสาทสัมผัสของก๊อโป๊ะทั้งสามรสชาติ

4.2 การรวบรวมข้อมูลเพื่อพัฒนาผลผลิตภัณฑ์ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบตรวจสอบรายการ สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นลูกค้าก๊อโป๊ะและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนก๊อโป๊ะตราดอกแก้ว

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและให้กลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มเป้าหมายสมัครใจให้ความยินยอมที่จะร่วมทดสอบผลิตภัณฑ์และตอบแบบสอบถาม รวมถึงการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาผลผลิตภัณฑ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอนุมานคือ One-way ANOVA ส่วนการพัฒนาผลการใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

คุณภาพทางประสาทสัมผัสของผู้บริโภค

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับปริญญาตรีที่ร่วมทดสอบผลิตภัณฑ์รสชาติใหม่และตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 215 คน มีอายุระหว่าง 16-24 ปี มีผลการทดสอบดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า F-test และระดับนัยสำคัญทางสถิติ

คุณลักษณะ	กือโป๊ะรสหม่าล่า	กือโป๊ะรสซอส เกาหลี	กือโป๊ะรสแซ่บ	F-test	p
สีส้ม	6.08±2.11	6.01±2.18	5.86±2.15	.608	.545
กลิ่น	6.18±2.11	6.09±2.17	5.92±2.13	.827	.438
รสชาติ	6.34±2.20	6.10±2.28	6.10±2.24	.820	.441
เนื้อสัมผัส	6.29±2.23	6.23±2.32	6.03±2.27	.794	.452
ความชอบโดยรวม	6.42±2.16	6.23±2.30	6.09±2.18	1.201	.302

จากผลการทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสในตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างซึ่งชอบรสชาติกือโป๊ะรสหม่าล่าสูงสุด โดยมีค่าเฉลี่ยความชอบรวม 6.42 รองลงมาคือกือโป๊ะรสซอสเกาหลีมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 6.23 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกือโป๊ะ 3 รสชาติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความชื่นชอบไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทีมนักวิจัยจึงหาหรือร่วมกับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนกือโป๊ะตราดอกแก้วจึงตัดสินใจผลิตกือโป๊ะรสชาติใหม่ คือ รสหม่าล่า และรสซอสเกาหลี รวมถึงนำเสนอแนะของผู้ร่วมทดสอบผลิตภัณฑ์มาปรับปรุง ได้แก่ การใช้เครื่องปรุงรสแบบผงแทนการใช้แบบน้ำเนื่องจากเครื่องปรุงรสแบบน้ำมีความเหนียวหนืด ติดมือ และคลุกเคล้าได้ไม่ทั่วถึง

การพัฒนาฉลากผลิตภัณฑ์

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับฉลากดังนี้

1. สีส้ม ต้องโดดเด่น สะดุดตา และสอดคล้องหรือเกี่ยวพันกับรสชาติของผลิตภัณฑ์
2. ตราสินค้าต้องปรากฏชัดเจน
3. มีภาพตัวอย่างผลิตภัณฑ์
4. ภาษาที่ใช้ควรมีมากกว่า 1 ภาษา เพื่อความเป็นสากล
5. มีองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับผู้บริโภค ได้แก่ ชื่อผลิตภัณฑ์ ส่วนประกอบ น้ำหนัก คุณค่าทางโภชนาการ แหล่งผลิตสินค้า ข้อมูลการติดต่อ

ผลการพัฒนาแสดงดังภาพที่ 3 และ 4

ภาพที่ 3 ผลากก๊อโป๊ะรสหม่าล่า

ภาพที่ 4 ผลากก๊อโป๊ะรสซอสเกาหลี

การอภิปรายผล

ผลการทดสอบคุณภาพทางประสาทสัมผัสก๊อโป๊ะรสชาติใหม่พบว่ากลุ่มตัวอย่างชื่นชอบในระดับมากถึง 3 รสชาติ ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนก๊อโป๊ะตราดอกแก้วจึงตัดสินใจผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ออกสู่ตลาด 2 รสชาติคือ รสหม่าล่า และรสซอสเกาหลี เนื่องจากกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่มีความชื่นชอบสูงสุดใน 2 อันดับแรก ผลการวิจัยนี้แตกต่างจากผลการศึกษาของ วิภาดา มุรินทร์พมาศ และภารดี พละไชย (2554) ที่ได้คัดเลือกพืชสมุนไพรเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์หิวข้าวเกรียบรสชาติใหม่ ๆ ด้วยกิจกรรมสนทนากลุ่มจากผู้บริโภคและผู้จำหน่ายหิวข้าวเกรียบจำนวน 30 คน พบว่า รสชาติของหิวข้าวเกรียบที่

เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากที่สุดคือ รสกระเทียมพริกไทยดำ รสพริกหวาน และรสสหาร่าย ตามลำดับ ขณะที่วิภาดา มุรินทร์พนมาศ, ชูโรดา วายุ และสุไฮลา วาเตะ (2559) พัฒนาผลิตภัณฑ์หัวข้าวเกรียบปลารสพริกชี้หนูพบว่า หัวข้าวเกรียบปลาที่มีส่วนผสมของพริกชี้หนูสีเขียวผสมพริกชี้หนูสีแดงมีคะแนนความชอบรวมสูงสุด ส่วนการศึกษาปริมาณพริกชี้หนูในผลิตภัณฑ์หัวข้าวเกรียบปลาที่ร้อยละ 2, 2.5, 3, 3.5 และ 4 ของน้ำหนักส่วนผสมทั้งหมด พบว่า หัวข้าวเกรียบปลาที่มีส่วนผสมของพริกชี้หนูร้อยละ 3 มีคะแนนความชอบสูงสุด อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากผลการทดสอบด้วยการทดสอบทางประสาทสัมผัสครั้งนี้คะแนนเฉลี่ยของรสหม่าล่าเท่ากับ 6.42 รสซอสเกาหลีเท่ากับ 6.23 และรสแซ่บเท่ากับ 6.09 ด้วยวิธี 9-Point Hedonic Scale หากเปรียบเทียบกับงานวิจัยของจริยา สุขจันทร์ และนุชนนตรี ตาเย๊ะ (2560) ในคุณลักษณะด้านลักษณะปรากฏ สี กลิ่น รสชาติ ความกรอบ และความชอบโดยรวม ด้วยวิธี 9-Point Hedonic Scale จากผู้บริโภคทั่วไปจำนวน 200 คน พบว่ามีค่าคะแนนเท่ากับ 4.35, 4.25, 4.56, 4.65 และ 4.60 ตามลำดับ ถือว่ามีระดับคะแนนต่ำกว่าผลิตภัณฑ์รสชาติใหม่ของกือโป๊ะดอกแก้วทั้ง 3 รสชาติ

ผลการวิจัยด้านการออกแบบฉลากสินค้าพบว่ามืองค์ประกอบของฉลากสินค้าครบถ้วน ประกอบด้วย 1) ภาพประกอบ คือ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพกราฟิกจากโปรแกรมคอมพิวเตอร์ หรือลวดลายต่างๆ ที่ปรากฏบนฉลากเพื่อสื่อความหมายถึงผลิตภัณฑ์ และดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภค 2) สี คือ สิ่งที่เกิดจากการหักเหของแสงเป็นองค์ประกอบศิลป์ที่ช่วยสื่อความหมายและเรียกร้องความสนใจให้กับวัตถุ 3) ตัวอักษร คือ ข้อมูลต่างๆ ที่ปรากฏบนฉลากสินค้า มีหน้าที่สื่อสารถึงผลิตภัณฑ์ไปยังผู้บริโภค บอกถึงข้อมูลที่จำเป็นต่อการรับรู้ เช่น ชื่อสินค้า ที่อยู่ ผู้ผลิต วันเดือนปีที่ผลิต หมายเลขโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ ส่วนประกอบ สรรพคุณ เป็นต้น (ชาติรี บัวคลี, 2561)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผลการสำรวจคุณภาพทางประสาทสัมผัสกือโป๊ะรสชาติใหม่จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 215 คน ครั้งนี้ ส่งผลให้ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนสามารถนำไปใช้ผลิตผลิตภัณฑ์กือโป๊ะรสชาติใหม่สู่ท้องตลาด 2 รสชาติคือ รสหม่าล่า และรสซอสเกาหลี โดยใช้ฉลากสินค้าที่ได้จากการวิจัยไปใช้ด้วย

ภาพที่ 6 กือโป๊ะรสหม่าล่าและรสซอสเกาหลีสำหรับวางจำหน่าย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยผลิตภัณฑ์รสชาติใหม่ครั้งนี้เป็นเพียงการค้นหารสชาติของเครื่องปรุงรสที่นำมาใช้คลุกเคล้ากับกือโป๊ะทอด ส่วนเนื้อของกือโป๊ะยังคงใช้ส่วนผสมกือโป๊ะสูตรเดิมของทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เนื่องจากเป็นสูตรที่ได้รับความนิยมในท้องตลาดอยู่แล้ว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยควรเปิดรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับจุดอ่อน-จุดแข็งของเนื้อกือโป๊ะ ร่วมกับส่วนผสมรสชาติที่ต้องการทดสอบ ทำให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้ปรับปรุงผลิตภัณฑ์ได้ครอบคลุมมากขึ้น

2.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเพียงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ดิบลงพอยต์เท่านั้น เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตบรรจุภัณฑ์ที่มีต้นทุนต่ำสุด ทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อหาได้ในราคาที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม หากยอดขายจำหน่ายก็โอปะเพิ่มสูงขึ้นกระทั่งสามารถจัดสรรเงินทุนสำหรับออกแบบบรรจุภัณฑ์รูปแบบอื่นได้ จึงควรมีการวิจัยการออกแบบบรรจุภัณฑ์เป็นการเฉพาะ

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการยูวพัฒน์รักถิ่น กลุ่ม Crispy-Healthy Sea Fish Snack ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สนับสนุนโดยธนาคารออมสิน และขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระทองสามสี ที่ช่วยให้คำปรึกษาด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

ภาพที่ 6 ทีมนักวิจัยและนักศึกษาลงพื้นที่ทำงานร่วมกับวิสาหกิจชุมชนกือโอปะตราดอแก้ว

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอมะทะ จังหวัดลำปาง. *วารสารวิทยาการจัดการสมัยใหม่*, 10(2), 1-11.
- จริยา สุขจันทร์ และนุชนัตร ตาเย๊ะ. (2560). การพัฒนาข้าวเกรียบปลาจากซูริมิเสริมฟักทอง. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ชาติรี บัวคลี่. (2561). การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยกระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน. *วารสารวิจิตรศิลป์*, 9(2), 93-144.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. (2561). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82ก 13 ตุลาคม 2561.
- วิภาดา มุรินทร์พมาศ และภารดี พลไชย. (2554). การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้านชายแดนใต้: หัวข้าวเกรียบ (ปาลอ-กรือโอปะ). ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- วิภาดา มุรินทร์พมาศ, ซูไรดา วายุ และ สุไฮลา วาเตะ. (2559). การพัฒนาผลิตภัณฑ์หัวข้าวเกรียบปลารสพริกขี้หนู. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย*, 8(2), 242-260.
- วิวรรณ วงศ์อรุณ และธนากร จันทร์แพง. (2564). ผลของการเสริมงาดำต่อคุณภาพทางประสาทสัมผัสของบะหมี่สด. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 15(3), 145-153.

การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน:
กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
Label and Packaging Design for Community Enterprises:
A Case Study of Herbal Cosmetics Products,
Tambon Khao Roop Chang, Mueang District, in Songkhla Province

ประภาพร ยางประยงค์

รองศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
Associate Professor Doctor, Faculty of Management Science, Songkhla Rajabhat University

Corresponding Author Email: prapaporn.ya@skru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร 2) เพื่อพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ของเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร โดยใช้เทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเลือกแบบเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร จำนวน 30 ราย ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการประเมินระดับความพึงพอใจผู้บริโภคต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 50 ราย เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามปลายปิด วิเคราะห์โดยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลวิจัย คือ 1) ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร โดยเทคนิคการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค พบจุดแข็ง คือ ใช้วัตถุดิบที่มีมาตรฐาน ผู้ผลิตมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ มีจุดอ่อน คือ ฉลากไม่แสดงข้อมูลที่ครบถ้วน เกิดรอยย่นไม่สวยงาม และไม่มีบรรจุภัณฑ์แพคคู่ มีโอกาส คือ ภาครัฐให้การสนับสนุน และกระแสนิยมใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และมีอุปสรรค คือ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีน้อย และวัตถุดิบบางชนิดมีราคาสูง 2) เกิดฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่มีความโดดเด่น สะดุดตา ทันสมัย ดึงดูดใจผู้บริโภค และมีบรรจุภัณฑ์แพคคู่ของผลิตภัณฑ์แชมพูและครีมนวด และ 3) ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ในภาพรวม อยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.78 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.90

คำสำคัญ : ฉลาก บรรจุภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร

Abstract

The objectives of this research were to: 1) analyze the potential of herbal cosmetic products; 2) develop labels and packaging for herbal cosmetic products; and 3) assess consumer satisfaction with new labels and packaging for herbal cosmetic products in Khao Rup Chang subdistrict, Mueang district, Songkhla province. The mixed method of qualitative and quantitative research was employed. For qualitative research to analyze the potential of herbal cosmetic products, a non-participatory observation technique and in-depth interviews with specific informants, 30 members of Suan Tun community enterprise were

applied for SWOT analysis. For quantitative research to assess the level of consumer satisfaction with new labels and packaging, 50 customers were selected by purposive sampling. Data on measures of consumer satisfaction were collected by using the closed-ended questionnaire and analyzed by the statistical computer program to find the arithmetic means and standard deviation.

The study found: 1) the potential of herbal cosmetic products through SWOT analysis; strengths were identified as manufacturers' expertise and experience; weaknesses were labels that did not show complete information; wrinkles were discovered; opportunities were that the government supports and the popular trend toward using herbal products; and threats were small distribution channels and some raw materials that were expensive. 2) The researcher got new labels and packaging that are beautiful, eye-catching, modern, and attractive to consumers, and the new twin packs of shampoo and conditioner products: and 3) Overall, consumers' satisfaction with new labels and packaging was at a high level (= 3.78) and the standard deviation was 0.90.

Keywords : label packaging community enterprises herbal cosmetic products

บทนำ

กระบวนการของการวิจัยและพัฒนา (research and development: R&D) มีระเบียบการวิจัยสำคัญ 2 ขั้นตอน คือ การวิจัย (research) และการพัฒนา (development) ทำให้เกิดนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพตามต้องการ และดำเนินการประเมินผลของการพัฒนา โดยเป้าหมายอยู่ที่การปรับปรุงและพัฒนานวัตกรรม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561 อ้างถึงใน มารุต พัฒนา, 2563) จากแผนแม่บทของประเทศไทย ระหว่างปี 2561 - 2580 มีการมุ่งเป้าและมีตัวชี้วัดในการเพิ่มขึ้นของวิสาหกิจ โดยที่จุดหมายทางเศรษฐกิจจะต้องมีนวัตกรรมมากขึ้น จากการพัฒนาเกษตรสร้างมูลค่า โดยการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาและประยุกต์ใช้นวัตกรรม ได้แก่ เกษตรแปรรูปเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในเชิงปริมาณ คุณภาพ และความหลากหลายของผลผลิตเพื่อทำให้เกิดการยกระดับรายได้ และลดรายจ่ายของเกษตรกร (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (23), 2565) ดังนั้นนโยบายภาครัฐจึงส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน เพื่อการสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และเกิดการพึ่งตนเองของชุมชน โดยการนำทุนทางสังคมของชุมชนในด้านความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ทรัพยากรท้องถิ่น ผสานกับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น โดยเน้นการให้ความสำคัญกับศักยภาพของชุมชน (กิตติวัลย์ ทองอร่าม, รังสรรค์ บุญมาแคน, จิตรลดา รอดพลอย, อรวรรณ แห่งทอง และเขมิกา สงวนพวง, 2564)

ประภาพร ยางประยงค์, ปัจจาภรณ์ ศุภลักษณ์, พวงรัตน์ ดิษฐวงศ์, พัลลภา ทองสัมฤทธิ์, วิไลวรรณ นาประโคน, วีรพงศ์ แซ่ภู, ศุภรัตน์ หนูลักษณ์, สุภาพร ชูเอิญ และณัฐธา บุตรคง (2551) มีผลการวิจัยและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร โดยพบศักยภาพของการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร และกล่าวถึงประโยชน์ของสมุนไพร ในด้านความงามด้านสุขภาพ และการรักษาโรค ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งจากกระบวนการดำเนินโครงการพัฒนาและบรรจุภัณฑ์ สามารถสร้างมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เพิ่มความเชื่อมั่น และเกิดการยอมรับของลูกค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาหลักการแนวคิดส่วนผสมทางการตลาด (marketing mix) ในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์จะมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 4P's ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (product) ราคา (price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (place) การส่งเสริมการขาย (promotion) โดยฉลากและบรรจุภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน มีความสวยงาม จะสร้างความสนใจจากผู้บริโภคได้มากยิ่งขึ้น (เสรี วงษ์มณฑา, 2558)

สำนักงานบริหารงานจังหวัดสงขลาได้วางแนวทางปฏิบัติการ ภายใต้แนวคิด “เดินทางสงขลา เดินทางประเทศไทย” (Songkhla Provincial Integrated Administrative Committee, 2022) ซึ่งวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้ดำเนินงานที่มีผลสอดคล้องกับแนวทางดังกล่าว โดยยึดหลักการเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายของสมาชิกวิสาหกิจ โดยประกอบด้วยสมาชิก ที่มีความรู้เกี่ยวกับคุณค่าของพืชสมุนไพรในท้องถิ่น มีคั้นคว้า ศึกษาเพิ่มเติม และมีการทดลองผลิตเครื่องสำอางที่มีส่วนประกอบจากพืชสมุนไพร โดยเริ่มปลูกพืชสมุนไพรที่บ้านที่กำลังจะสูญพันธุ์ ได้แก่ ส้มป่อย ใบหนาด หนอนตายยาก และว่านนางคำไหล เพื่อนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ได้แก่ สบู่ก้อนกรีนเชอริน สบู่เหลว แชมพู ครีมนวด น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาเอนกประสงค์จากน้ำหมักชีวภาพ ซึ่งผลิตภัณฑ์สมุนไพร จะเป็นที่น่าสนใจและได้รับการยอมรับด้านคุณภาพ เพราะมีคุณสมบัติในการรักษาโรคผิวหนัง โรคเชื้อรา ขจัดรังแค จุดต่างดำ และสิวฝ้า ซึ่งมีชาวบ้านจำนวนมากเข้าร่วมเป็นสมาชิกในวิสาหกิจฯ และมีการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือ ทั้งภายใน และนอกชุมชน แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ยังคงมีข้อจำกัด ด้านฉลากและบรรจุภัณฑ์ (ประภาพร ยางประยงค์ และคณะ, 2551)

จากการที่วิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีการดำเนินการผลิตเครื่องสำอางสมุนไพรที่มีศักยภาพ และโดยกระบวนการวิจัยและพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร เพื่อทำให้เกิดรายได้เพิ่มสูงขึ้น และสร้างโอกาสในการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์สวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพรได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร
2. เพื่อพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเครื่องสำอางสมุนไพร
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ของเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธี (mixed method research) โดยมีรายละเอียด คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา และขอบเขตด้านพื้นที่ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยมีกระบวนการสำรวจภาคสนาม (field survey) การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การวิเคราะห์ข้อมูล และการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร เพื่อให้มีกำไรและเกิดประสิทธิภาพการดำเนินงานเพิ่มขึ้น และเพื่อให้ผลิตภัณฑ์สามารถสื่อสารกับผู้บริโภคได้มากขึ้น ซึ่งอยู่ภายใต้แนวคิดอัตลักษณ์ชุมชน (อรัธวิ เจริญสุข และยอดนภา เกษเมือง, 2564) ในการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสวนทุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยผ่านโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการในการพัฒนาออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ จากการศึกษาที่สามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนสวนทุลได้ดียิ่งขึ้น มีเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และเทคนิคในการวิเคราะห์ ดังนี้

1) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) เป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) และเป็นแหล่งข้อมูลระดับปฐมภูมิ (primary stakeholders) ประกอบด้วยสมาชิกวิสาหกิจสวนทุลเครื่องสำอางสมุนไพร จำนวน 30 ราย โดยมีรายละเอียดของข้อมูลตรงตามประเด็นการวิจัยมากกว่าปกติ (intensity sampling)

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (interview form) กึ่งมีโครงสร้าง (semi-structured Interview) ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากที่ปรึกษางานวิจัย จำนวน 3 ท่าน คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพยอม นาจันทร์ อาจารย์เทพกร ณ สงขลา และอาจารย์ริรินา มุกดา ซึ่งเป็นคนบตี อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และอาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการตลาด คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตามลำดับ สำหรับผลการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อกับวัตถุประสงค์ (index of item objective congruence: IOC) เท่ากับ 0.8

3) การวิเคราะห์ เป็นการประมวลผลวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis)

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อประเมินผลความพึงพอใจของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สวนทุลเครื่องสำอางสมุนไพรที่มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ ที่ส่งต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร รวมถึงการเพิ่มปริมาณการจำหน่ายให้กับผลิตภัณฑ์ มีเนื้อหาสำคัญ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่าง (sample) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่ผลิตภัณฑ์สวนทุลเครื่องสำอางสมุนไพร จำนวน 50 ราย เป็นการเลือกโดยไม่ใช้หลักความน่าจะเป็น (non-probability sampling) และเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling)

2) เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามปลายปิด (close-ended questionnaires) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 คือ ข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สวนทุลเครื่องสำอางสมุนไพร และตอนที่ 2 คือ ระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อผลิตภัณฑ์สวนทุลเครื่องสำอางสมุนไพรที่มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ ที่ปรึกษางานวิจัย 3 ท่าน ดังรายนามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

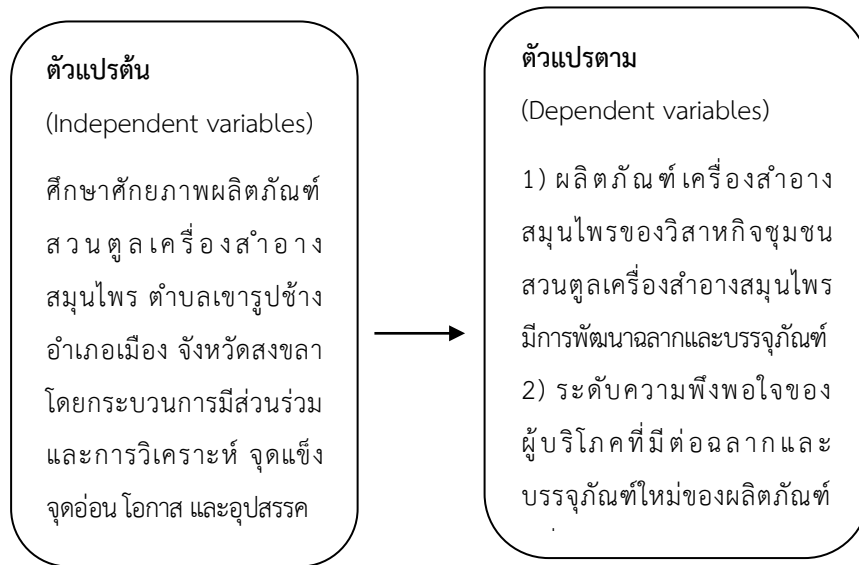
พื้นที่ในการศึกษา กล่าวถึง พื้นที่ในการเก็บข้อมูล และพื้นที่ในการสำรวจความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

2.1 พื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร และเพื่อดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ซึ่งผู้วิจัยมีการกำหนดขอบเขตพื้นที่ คือ ชุมชนสวนทุลหมู่ที่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.2 พื้นที่ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสำรวจระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ คือ ร้านค้าในชุมชน 3 ร้าน ได้แก่ ร้านสิริวิวัฒน์ สาขา 6 ร้านเบนซ์ และร้านสิริวิวัฒน์ สาขาเคหะ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร จำนวน 50 ราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

โดยการวิจัยและพัฒนา และเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ ตามภาพที่ 1 คือ

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: ปรับปรุงจาก อรรหาวิ เจริญสะแม และยอดนภา เกษเมือง (2564)

ผลการวิจัย

การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร

ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ผลิตโดยวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 61/1 หมู่ที่ 5 ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จากเทคนิคการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค มีผลการวิเคราะห์ดังตารางที่ 1 คือ

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร

จุดแข็ง (S: strengths)

1. ปราศจากสารเคมี ไม่ใช้วัตถุกันเสีย ใช้วัตถุดิบการผลิตที่มีในท้องถิ่น และวัตถุดิบมีมาตรฐาน
2. ผลิตโดยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ในการผลิต

จุดอ่อน (W: weaknesses)

1. ฉลาก ไม่แสดงรายละเอียดข้อมูลส่วนประกอบที่ครบถ้วน เมื่อติดจะเกิดมีรอยย่น และไม่ดึงดูดใจผู้บริโภค
2. บรรจุภัณฑ์ ไม่สามารถทำให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ และไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่เป็นแพคเกจ

โอกาส (O: opportunities)

1. มีศักยภาพในการพัฒนาไปสู่สินค้าโอท็อป และได้รับสนับสนุนจากเทศบาลตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา
2. ความนิยมใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้น (ตามกระแสการรักสุขภาพ)

อุปสรรค (T: threats)

1. ช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไม่ครอบคลุมการขายออนไลน์
2. วัตถุดิบบางชนิดมีราคาสูง

ที่มา: ประมวลผลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิเคราะห์ SWOT จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก

ก่อนการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ จะเป็นข้อจำกัดของผลิตภัณฑ์ โดยฉลาก ไม่แสดงรายละเอียดข้อมูลส่วนประกอบ และวิธีการใช้ที่ไม่ครบถ้วน นอกจากนี้ ตราสินค้า (ชิงแดง) ไม่มีจุดเด่น ไม่สามารถแสดงออกถึงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ ได้อย่างชัดเจน รวมทั้งเมื่อติดฉลาก จะเกิดเป็นรอยย่นเกิดความไม่สวยงาม

2. ผลการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร

การพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรของวิสาหกิจสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 5 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ดำเนินการวางแผนเตรียมการเพื่อจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์อย่างไรให้ได้กำไรสูงสุด” เป็นการจัดอบรมที่มีการระดมสมอง (brainstorming) เพื่อขอความคิดเห็นสำคัญในการออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ ณ ที่ตั้งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุล โดยมีสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเข้าร่วมโครงการอบรมจำนวน 30 คน และมีวิทยากร 2 ท่าน คือ อาจารย์มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ จากวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา และผู้เชี่ยวชาญทางการเงินคือผู้จัดการของธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ศูนย์ปัตตานี เป็นผู้บรรยายเกี่ยวกับการออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ และการจัดหาแหล่งเงินทุน ตามลำดับ

กิจกรรมที่ 2 ดำเนินโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการให้สมาชิกวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร และมีการระดมสมองร่วมกัน เพื่อออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นที่ปรึกษาในการออกแบบ

กิจกรรมที่ 3 คัดเลือก และจัดทำฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่ผ่านการพัฒนาาร่วมกัน

กิจกรรมที่ 4 ทดลองใช้ฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ ซึ่งฉลากจะมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ มีรายละเอียดสำคัญที่แสดงส่วนประกอบและวิธีการใช้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรชัดเจน โดยที่ตราผลิตภัณฑ์ คือ “ชิงแดง” มีรูปแบบใหม่สามารถแสดงถึงเอกลักษณ์ของวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพรได้มากยิ่งขึ้น

กิจกรรมที่ 5 ทดลองตลาด โดยการนำผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ไปวางจำหน่ายในร้านค้าประจำท้องถิ่น เพื่อสำรวจและประเมินระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร โดยใช้แบบสอบถามปลายปิด

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ของเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการประเมินระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคเครื่องสำอางสมุนไพรที่มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้แบบสอบถามปลายปิดที่มีเกณฑ์วัดระดับความพึงพอใจ (rating scale) 5 ระดับ ซึ่งสุ่มตัวอย่างผู้บริโภค โดยไม่อาศัยความน่าจะเป็นแบบเจาะจง จำนวน 50 ราย ดังตารางที่ 2 คือ

ตาราง 2 ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ของผลิตภัณฑ์สวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร

n = 50

ความพึงพอใจของผู้บริโภค	($\bar{x}$)	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ความโดดเด่น (สวยงาม)			
1) ฉลาก	3.62	0.80	มาก
2) บรรจุภัณฑ์	3.62	0.80	มาก
2. สีสันสะดุดตา			
1) ฉลาก	3.86	0.72	มาก
2) บรรจุภัณฑ์	3.56	0.67	มาก
3. รูปทรงมีขนาดเหมาะสม			
1) ฉลาก	3.78	0.81	มาก
2) บรรจุภัณฑ์	3.80	0.78	มาก
4. ความแข็งแรงคงทน			
1) ฉลาก	3.94	0.98	มาก
2) บรรจุภัณฑ์	3.86	0.90	มาก
5. ความทันสมัย			
1) ฉลาก	3.81	1.31	มาก
2) บรรจุภัณฑ์	3.78	0.96	มาก
6. ความเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มวิสาหกิจ			
1) ฉลาก	3.96	1.00	มาก
2) บรรจุภัณฑ์	3.80	1.06	มาก
ภาพรวม	3.78	0.90	มาก

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้เครื่องสำอางสมุนไพรที่ได้รับการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ พบว่าผู้บริโภคเครื่องสำอางสมุนไพรมีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x}$) = 3.78 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.90

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา โดยกระบวนการสำรวจวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งดำเนินการผลิตเครื่องสำอางสมุนไพร โดยนำมาวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อได้ข้อมูลศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่มีแนวโน้มสามารถพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้เพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น โดยมาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชน และผ่านกระบวนการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การออกแบบออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์อย่างไรให้ได้กำไรสูงสุด” ซึ่งได้ผลิตผลเกิดเป็นตราผลิตภัณฑ์หรือสัญลักษณ์ “ชิงแดง” ที่สามารถส่งผลทำให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่เกิดการเชื่อมโยงสู่อัตลักษณ์ของชุมชนสวนตุลได้มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ อรรฮาวิ เจ๊ะสะมะ และยอดนภา เกษเมือง (2564) และเป็นการสร้างคุณค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่ให้ความสำคัญกับสุนทรีย์ (aesthetics) ของผลิตภัณฑ์ที่มีความต้องการ (need) ในด้านความงาม (aesthetics needs) ซึ่งเกิดจากผลิตภัณฑ์ที่มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม จึงเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันเพิ่มมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับวรรณกรรมของ เสรี วงษ์มณฑา (2558) ที่กล่าวว่า สามารถเกิดการขยายตลาดของผลิตภัณฑ์ได้มากยิ่งขึ้น โดยการมีบรรจุภัณฑ์รูปแบบแพคคู่ของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรและครีมนวดผม นอกจากนี้ วิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร มีการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรใหม่คือ น้ำมันนวดสปา และน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ซึ่งส่งผลให้เกิดรายได้เพิ่มสูงขึ้น และการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาพร ยางประยงค์ (2559) และ เจนยุทธ ศรีทริธ (2560) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคมาจากผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่มีฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่น ควรนำไปประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าว โดยมีการบูรณาการเกิดความเชื่อมโยงเกิดการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนสามารถเกิดมูลค่าเพิ่ม ซึ่งส่งผลให้เกิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน

สรุปผลการวิจัย

การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์สำหรับวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองจังหวัดสงขลา เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการและการมีส่วนร่วม มีสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ คือ

1. ผลการศึกษาศักยภาพผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร โดยการลงพื้นที่สำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค ซึ่งทำให้ทราบจุดอ่อนของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางคือ ฉลากและบรรจุภัณฑ์ โดยฉลากจะไม่สามารถแสดงรายละเอียดข้อมูลส่วนประกอบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ตราสินค้าไม่มีจุดเด่น ซึ่งไม่สามารถแสดงเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ได้ชัดเจน เกิดรอยย่นขณะเมื่อติดฉลาก จึงทำให้เกิดความไม่สวยงาม และไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่จำหน่ายแพคคู่

2. ผลการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร โดยการจัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์อย่างไรให้ได้กำไรสูงสุด” โดยวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการออกแบบ และผู้จัดการด้านการเงิน คือ อาจารย์ประจำวิทยาลัยอาชีวศึกษาสงขลา และผู้จัดการธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ศูนย์ปัตตานี ตามลำดับ เป็นผู้บรรยายแนวทางการออกแบบ และด้านเงินทุน ตามลำดับ ให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร สามารถจุดประกายมีความคิดสร้างสรรค์ออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ และการบริหารเงินทุนของวิสาหกิจ โดยจัด ณ บริเวณบ้านประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร เลขที่ 61/1 หมู่ 5 ตำบลเขารูปช้าง

อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยมีเป้าประสงค์ในการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรผลิตภัณฑ์แชมพูสมุนไพร และครีมนวดผสมสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ใหม่ที่ต้องการเปิดตลาดเพิ่ม คือ น้ำมันนวดสปา และน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

ผลได้จากโครงการนี้ คือ ฉลากและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรได้รับการพัฒนา ในประเด็นสำคัญ ๆ คือ 1) ฉลากที่สามารถติดได้แนบแน่นไปด้วยกันกับภาชนะบรรจุ โดยเมื่อติดฉลากแล้ว จะแนบสนิทและไม่เกิดเป็นรอยย่น 2) บรรจุภัณฑ์มีกลิ่นหอมของผลิตภัณฑ์แชมพูและครีมนวดผสมสมุนไพร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นสินค้าของฝาก (souvenir) ในช่วงเทศกาลสำคัญ และ 3) ตราผลิตภัณฑ์ “ชิงแดง” ที่มีความสวยงาม ดึงดูดใจ สะอาดตา และสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ชุมชนสวนตูลได้มากยิ่งขึ้น โดยภาพรวมหลังการพัฒนาฉลากและบรรจุภัณฑ์ ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่มีอัตลักษณ์ และเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม (value added) และมีความสวยงามมากขึ้น ส่งผลทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ และอาจกลับมาซื้อซ้ำ ซึ่งจะส่งผลให้ยอดขายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนสวนตูลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีค่าเพิ่มสูงขึ้น

ผลการพัฒนาฉลากผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร แสดงได้ดังภาพที่ 2 คือ ฉลากก่อน และหลังการพัฒนา ซึ่งฉลากผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรมีความสวยงาม และแสดงอัตลักษณ์ชุมชนสวนตูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สำหรับบรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางเครื่องสำอางสมุนไพร แสดงได้ดังภาพที่ 3 คือ บรรจุภัณฑ์ก่อน และหลังการพัฒนา ซึ่งวิสาหกิจชุมชนสวนตูลเครื่องสำอางสมุนไพรสามารถขยายฐานการจำหน่ายเพิ่มขึ้นในลักษณะการขายแพ็คเกจคู่ ได้แก่ แชมพูคู่ครีมนวด

ฉลากผลิตภัณฑ์แชมพู
ก่อนการพัฒนา

ฉลากผลิตภัณฑ์แชมพู
หลังการพัฒนา

ฉลากผลิตภัณฑ์น้ำมันนวดสปา
หลังการพัฒนา

ภาพที่ 2 ฉลากผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร (ก่อน และหลังการพัฒนา)

ผลิตภัณฑ์แชมพู และครีมนวดผสมสมุนไพร
น้ำมันนวดสปา และน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

ก่อนการพัฒนา

ผลิตภัณฑ์แชมพู และครีมนวดผสมสมุนไพร (แพ็คเกจคู่)
น้ำมันนวดสปา และน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์

หลังการพัฒนา

ภาพที่ 3 บรรจุภัณฑ์เครื่องสำอางเครื่องสำอางสมุนไพร (ก่อน และหลังการพัฒนา)

สรุปจากภาพด้านบน ผลการพัฒนาผลและบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชน คือ 1) ฉลาก สามารถแสดงรายละเอียด ข้อมูลชัดเจน โดยใช้ตราสินค้า “ชิงแดง” ที่สามารถแสดงอัตลักษณ์ชุมชนได้ดีขึ้น โดยที่ฉลากมีรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ครบถ้วน สมบูรณ์ มีความอ่อนหวาน โดยฉลากมีรูปแบบเหมาะสม เพราะสมดุลไปด้วยกันกับภาชนะบรรจุ ซึ่งเมื่อติดฉลากแล้วไม่เกิดรอยยับ 2) บรรจุภัณฑ์ มีรูปแบบใหม่ที่เป็นแพ็คเกจของผลิตภัณฑ์ขนมพุดและครีมสอดไส้ขนมพาย โดยเป็นช่องทางการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่หลากหลายเพิ่มมากขึ้น และ 3) ใช้ฉลาก (ตราผลิตภัณฑ์) ใหม่ให้ผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพร ชนิดใหม่ คือ น้ำมันนวดสปาและน้ำมันมะพร้าวบริสุทธิ์ ตามกระแสการดูแลสุขภาพของผู้บริโภคที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ดังได้กล่าว มาแล้วข้างต้น

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ของเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผู้บริโภคผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีระดับความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. วิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ควรได้รับการสนับสนุน ให้เกิดการวิจัยและพัฒนาทางการตลาด สร้างแนวคิดทางการตลาด และเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง สมุนไพรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเกิดความยั่งยืน ได้แก่ การออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ โดยสามารถสอดคล้องกับสถานการณ์ทางการตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ได้แก่ ศึกษาประเด็นที่ครอบคลุมการดำเนินงานของวิสาหกิจเครื่องสำอางสมุนไพร ในท้องถิ่นอื่น ๆ เช่น การศึกษาต้นทุนผลตอบแทนการดำเนินงานของผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางสมุนไพรที่แปรรูปจากัญญา กล้วยง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับการสนับสนุน จาก 3 ภาคส่วน คือ 1) งบประมาณการวิจัย จากกองทุนพัฒนาการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา 2) ทีมงานที่ปรึกษาการวิจัย จากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพยอม นาจันทร์ คณบดี อาจารย์เทพกร ณ สงขลา ประจำโปรแกรมวิชาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และอาจารย์ริณา มุกดา ประจำโปรแกรมวิชาการตลาด และ 3) วิทยากรผู้เชี่ยวชาญ คือ อาจารย์ชนิษฐา พลเพชร ประจำวิทยาลัย อาชีวศึกษาสงขลา และนายราเมศ รัตนอรุณ ผู้จัดการธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย ศูนย์ปัตตานี ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กิตติวัลย์ ทองอร่าม, รั้งสรรค์ บุญมาแคน, จิตรลดา รอดพลอย, อรวรรณ แห่งทอง และเขมิกา สงวนพวง. (2564).

การพัฒนาารูปแบบการจัดการศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่จังหวัดสิงห์บุรี.

ในบัณฑิตวิทยาลัย (บ.ก.), รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 4 (น.44-45).

บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

เจนยุทธ์ ศรีทัญญ. (2560) การออกแบบอัตลักษณ์บนบรรจุภัณฑ์สำหรับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา ผลิตภัณฑ์

ดูแลเส้นผมสมุนไพรไทย บ้านนาชุม จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์,

8(1) มกราคม – มิถุนายน, 155-168.

ประภาพร ยางประยงค์, ปัจจาภรณ์ ศุภลักษณ์, พวงรัตน์ ดิษฐวงศ์, พัลลภา ทองสัมฤทธิ์, วิไลวรรณ นาประโคน, วีรพงศ์ แซ่ภู, ศุภรัตน์ หนูลักษณ์, สุภาพร ชูเอิญ และณัฐฐา บุตรคง. (2551). การวิจัยและพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ผลิตภัณฑ์สวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร: กรณีศึกษากลุ่มวิสาหกิจชุมชนสวนตุลเครื่องสำอางสมุนไพร ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ประภาพร ยางประยงค์. (2559). วิเคราะห์การจัดการวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาทำสะพานไฮโดรโปนิกส์.

วารสารบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร (BEC Journal of Naresuan University), 11(2), 25-32.

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (23). (2565). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม (พ.ศ. 2561 - 2580)*. สืบค้น 11 พฤศจิกายน 2565, จาก <http://nscr.nesdb.go.th/wp-content/uploads/2019/04/23-การวิจัยและพัฒนานวัตกรรม.PDF>.

มารุต พัฒผล. (2563). การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้.

วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 12 (1) (มกราคม - มิถุนายน 2563), 1-16.

เสรี วงษ์มณฑา. (2558). กระบวนการการบริหารการตลาด และการสื่อสารการตลาด.

วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 7(2), 1-14.

อรรหาวี เจ๊ะสะแม และยอดนภา เกษเมือง. (2564). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนปทุมวาสา เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*, Vol 15(2) May - August, 79-90.

Songkhla Provincial Integrated Administrative Committee. (2022). *Songkhla Development Plan (2018-2022)*. Review Edition 2021. Retrieved 10 November 2022, from https://www.songkhla.go.th/files/com_news_develop_plan/2020-07_1a959e630a5165d.pdf.

**สภาพการณ์ ความต้องการ และความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของ
เด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี**

**Circumstances, Needs and Expectations Development of Creative Spaces for Children
and Youth of Pattani province.**

อนุพนธ์ อูมา* และจิรัชยา เจียวกิก

Anupon U-ma and Jirachaya Jeawkok

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University Pattani Campus

Corresponding Author Email*: anupon.u@psu.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และภาพความคาดหวังในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นเด็กและเยาวชนตัวแทนผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 29 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาไปพร้อมกับการเก็บรวมข้อมูลในทุกระยะ จนข้อมูลอิ่มตัวจากการศึกษาภาคสนาม

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการณ์พื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ด้วยพื้นที่กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานีมีค่อนข้างน้อยและไม่มีพื้นที่ส่วนกลางในการทำและส่งเสริมกิจกรรม และขาดการสนับสนุนปัจจัยในการทำกิจกรรมในระดับครอบครัวจนถึงการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐกับเยาวชนทำให้การดำเนินกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ในเด็กและเยาวชนในปัตตานีไม่เด่นชัด 2) ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี คือการพัฒนาด้านสื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ อย่างน้อยพื้นที่ละหนึ่งแห่งในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี มีส่วนสำคัญยิ่งกับความต้องการปัจจุบันซึ่งจะนำผลสู่การสนับสนุนกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสังคม ด้านความคิด และเกิดพื้นที่สร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมนั้นคือด้านกายภาพ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ทางด้านสื่อ ควรมีการส่งเสริมอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนปัตตานี เสริมทักษะการเรียนรู้เท่าทันโลกแห่งศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : สภาพการณ์ ความต้องการ ความคาดหวัง พื้นที่สร้างสรรค์ เด็กและเยาวชน

Abstract

This research consists purposes were to study the circumstances, needs and expectations development of creative spaces for children and youth of Pattani province. Informational group were children, representatives of parents and 29 participants in creative spaces for children and youth, discussion. Analyze the data by analyzing the content. until the data is saturated from the field study.

The results showed that consists were. 1) children's and youth's creative space in Pattani province is relatively small, and there is no central space to do and promote activities, and there is a lack of support for family and government agencies' participation. 2) The need and expectation for development of creative space for children and youth in Pattani province, Media Development and Information technology and creative communication. At least one area in Pattani Municipality is important to the current needs, which will affect the support of social activities. Ideas and creativity. Therefore, the development of media creative spaces should be promoted. This is especially true for Pattani's children and young people. It will increase learning skills in the 21st century.

Keywords : Circumstances Needs Expectations Creative Spaces Children and Youth

บทนำ

ความท้าทายที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ว่า มนุษย์จำเป็นต้องขยายมุมมองเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อยอมรับการเปลี่ยนแปลงซึ่งประกอบไปด้วย 3 ส่วน สำคัญ ได้แก่ ประสบการณ์ การคิดวิเคราะห์และการประเมินคุณค่า และการสื่อสาร ประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ปัญหาที่สำคัญของเยาวชนในปัจจุบันมีมากมายซึ่งพื้นฐานอาจเกิดจากครอบครัว ปาน วลัย และคณะ, (2561) ศึกษาเรื่อง ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้ พบว่า ความรุนแรงในครอบครัวที่มีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้อยู่ในระดับน้อย ด้านความรุนแรงทางด้าน วาจา สมาชิกในครอบครัวมีผลพฤติกรรมก้าวร้าวมากที่สุดในวัยเด็กและวัยรุ่น เนื่องจากเกิดพฤติกรรมเลียนแบบจากตัว ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว การมีพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมหรือแลกเปลี่ยนทักษะทางความคิดและก่อให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมถึงแม้ว่าเป็นพื้นที่ของกลุ่มเล็กก็ตามแต่ก็มีความสำคัญของการขับเคลื่อนทางสังคม

พื้นที่สร้างสรรค์ หมายถึง เป็นพื้นที่ที่สร้างโอกาสมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น การกระทำเชิงบวก ที่เกิดประโยชน์เพื่อนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้กระทำกิจกรรม และเป็นประโยชน์เป็นพื้นที่พัฒนาเพิ่มเติมศักยภาพเชิง บวก มุ่งเน้นการมีคุณธรรมกับการมีส่วนร่วม จากครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งหากกล่าวถึงพื้นที่สร้างสรรค์ก็จะมองภาพถึง การมีพื้นที่การทำกิจกรรม แต่นั่นคือพื้นที่ ทางกายภาพที่แสดงออกมาจากการเชื่อมโยงพื้นที่ทางความคิด พื้นที่ทางสื่อ ไปสู่ พื้นที่ทางสังคม ปัญหาที่เกิดจากการขาดความเข้าใจต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพร่างกาย และปัญหาความรุนแรง ซึ่งมีสาเหตุ สำคัญจากปัญหาครอบครัว สภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่ซุกจุกไปในทางไม่ดี และการใช้ความรุนแรงในสังคม (เกษตรชัย และทีม, 2561) ในขณะที่ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ได้กล่าวถึงสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในฐานะ สังคมไทยมีความเปราะบาง อันเกิดจากปัญหาเรื้อรังเชิงโครงสร้างที่เป็นรากเหง้าทางปัญหาทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความ เปราะบางทางด้านสุขภาพทางจิต อันเกิดจากรายได้ของครัวเรือนที่มีผลต่อการเลี้ยงดู มีข้อจำกัดในการจัดหาทรัพยากร การศึกษาที่มีคุณภาพ ในทางกลับกันครัวเรือนที่มีฐานะที่ดี มีการเลี้ยงดูแบบตามใจมากเกินไป รวมถึงขาดการดูแลในการใช้สื่อ สารสนเทศ อันเป็นผลทำให้เกิดความล้มเหลวในการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมของเด็กและเยาวชน (สำนักงานสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) และหากพิจารณาประเด็นปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้นพบว่า สังคมไทยต้องให้ความสำคัญ เพื่อให้เด็กและเยาวชนของชาติเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งทางด้านกายภาพ สติปัญญา และสังคม อันเป็นพื้นที่ สร้างสรรค์ของเยาวชน ในขณะที่ แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชนได้ตระหนักถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนเพื่อให้เป็นบุคคล ที่มีความพร้อมและสามารถรับมือกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผ่านพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและ เยาวชน อันประกอบด้วย 1) พื้นที่ทางกายภาพ 2) พื้นที่ทางความคิด 3) พื้นที่ทางสังคม และ 4) พื้นที่ทางสื่อ เหล่านี้เป็นพื้นที่ ที่มีความสำคัญในการศึกษาและพัฒนาเด็กเยาวชนกับการมีส่วนร่วมของปัจจัยรอบข้าง เช่น ครอบครัว สิ่งแวดล้อมทางสังคม ในขณะที่พื้นที่จังหวัดปัตตานี อันเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป็นพื้นที่เปราะบางเนื่องด้วยสถานการณ์ ความไม่สงบ จากรายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี ของกิจการเด็กและเยาวชน, (2560) พบว่า สถานการณ์ความไม่ สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนทั้งทางตรงและทางอ้อม และจากสถานการณ์ดังกล่าวทำให้ต้องกลายเป็นกลุ่มเปราะบางที่รัฐต้องเข้ามาดูแลอย่างเร่งด่วน ทั้งทางด้านปัจจัยพื้นฐานที่ควรจะได้รับและพื้นที่แสดง ความคิดความรู้สึกที่สามารถแสดงออกถึงความรู้สึก อันเป็นพื้นที่ทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน รวมถึงส่งเสริมให้เด็กและ เยาวชนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรม พื้นที่สร้างสรรค์นับเป็นพื้นที่ที่สำคัญสำหรับทุกคนโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนซึ่งจะ นำไปสู่กระบวนการเรียนรู้การสร้างประสบการณ์ โอกาสในการพัฒนารอบด้านตามวัยที่ตอบสนองความต้องการของเด็กและ เยาวชน โดยมุ่งให้เกิดกระบวนการเรียนรู้สร้างสรรค์ในรูปแบบบริบทของชุมชน ยูรี บรอนเฟนเบรนเนอร์ (Urie Bronfenbrenner, 1977, pp. 514-516) ได้พัฒนาแนวคิดทฤษฎี สังคมนิเวศเพื่อทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อพัฒนาการและการเจริญเติบโตของบุคคล โดยการมีส่วนร่วมของเด็ก ครอบครัว ชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้พื้นที่สร้างสรรค์มีหลากหลายรูปแบบที่อาจปรับไปตามบริบทพื้นที่นั้น ที่มีความเหมาะสมและ สามารถแสดงถึงศักยภาพที่เป็นจุดเด่นเป็นหลัก การศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และสภาพความคาดหวัง ในพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนใน จังหวัดปัตตานี นั้นจะเชื่อมโยงถึงการศึกษานเฉพาะที่เป็นจุดเด่นที่เกิดขึ้นต่อไป เช่น พื้นที่ทางกายภาพ พื้นที่ทางความคิด พื้นที่ ทางสังคม และพื้นที่ทางสื่อ และอาจมีพื้นที่ทางวัฒนธรรมอันเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน หากเด็กและเยาวชน ได้รับการพัฒนา โดยการขับเคลื่อนดังกล่าวมีสภาเด็กเยาวชนจังหวัดปัตตานีมีเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนงานพัฒนาเด็ก และเยาวชนในพื้นที่อย่างเป็นทางการหรือเป็นรูปธรรมตามหัวข้อดังกล่าวที่มีจุดเด่น เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กเยาวชนจังหวัดปัตตานี

จากความสำคัญของเด็กและเยาวชนที่มีต่อสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงของสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่มีผลต่อเด็ก และเยาวชน รวมถึงสถานการณ์เด็กและเยาวชนในบริบทของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้กล่าวไปข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การ นำเอาแนวคิดพื้นที่สร้างสรรค์เข้ามามีบทบาทในการพัฒนากลุ่มเด็กและเยาวชนจะยิ่งทำให้เห็นแนวทางการพัฒนาเด็กและ เยาวชนได้อย่างเห็นเด่นชัดเป็นรูปธรรม อนึ่งผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และสภาพความคาดหวัง ที่ใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ผ่านการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพื่อสามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนา พื้นที่สร้างสรรค์เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ พื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาความต้องการ ความคาดหวัง ใน การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่ สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี เป็นการเก็บข้อมูลด้วยวิธีเชิงคุณภาพ ที่มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการศึกษา

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งสภาพการณ์ ความต้องการ และความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนใน จังหวัดปัตตานี ภายใต้ทฤษฎีสังคมนิเวศ เกี่ยวกับการนำไปสู่การจัดการ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันนี้ เรามีชีวิตอยู่บนความขัดแย้งทั้งทางด้านสังคม ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ทักษะการสื่อสาร และทักษะอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ทางด้านสังคมศาสตร์ อนาคตของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์นั้นเป็นการเรียนรู้ในยุคสมัยใหม่ซึ่งต้องใช้ความคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดเชิงสร้างสรรค์ และความคิดเชิงจินตนาการ เพื่อพัฒนาบุคคลรวมทั้งเด็กและเยาวชน (Urie Bronfenbrenner, 1977, pp. 514-516) ในการอธิบายตามบริบทของพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งของจังหวัดปัตตานี ที่มีอัตลักษณ์ที่ น่าสนใจในพื้นที่ของความเป็นพหุชาติพันธุ์ พหุวัฒนธรรม เช่น ภาษา วัฒนธรรม การเมืองการปกครองรวมถึงการดำเนินชีวิต และด้วยความรู้แรงของสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้ยังมีหลายจุดหลายประเด็นที่ต้องดูแลโดยเฉพาะ พื้นที่เปราะบางนั้นหมายถึงเด็กและสตรี

1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนแบบเจาะจง (Purposive sampling) เป็นพื้นที่เทศบาลเมืองปัตตานี

1.3 ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเยาวชนที่ได้รับการคัดเลือกดำรงตำแหน่งคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนปัตตานี ตามพระราชบัญญัติว่า ด้วยการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน 2560 ในการขับเคลื่อนกิจกรรมทั้งนี้ยังมีภาคส่วนของผู้ปกครอง องค์กรหน่วยงาน รัฐที่มีส่วนหนุนเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทั้งงบประมาณ การดำเนินงานจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน ในจังหวัด ปัตตานี โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1)กลุ่มเด็กและเยาวชน จำนวน 21 คน 2)กลุ่มตัวแทนผู้ปกครอง จำนวน 2 คน และ 3)กลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 29 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัย สร้างขึ้นเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในประเด็น 1)สภาพการณ์พื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและ เยาวชนในจังหวัดปัตตานี 2)ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัด ปัตตานี ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทีมผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความเอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาเรื่อง ความต้องการ และ การพัฒนาพื้นที่ สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สัมภาษณ์แบบเจาะลึก สนทนากลุ่ม ในกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวแทนผู้ปกครอง ส่วนกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก และเยาวชน ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทั้งนี้การเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In dept) สนทนากลุ่ม ใช้แนว คำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และมีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิ์ กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล โดยชี้แจงให้กลุ่มเป้าหมาย ทราบถึง วัตถุประสงค์ของการวิจัย การปกป้องข้อมูล การเก็บข้อมูล และการเก็บรักษาความลับ ในส่วนของการขอความร่วมมือในการ เข้าร่วมวิจัยและความสมัครใจ จะอธิบายถึงสิทธิในการถอนตัว ออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา และการถอนตัวนั้นไม่มีผลเสียใด ๆ หากการเข้าร่วมในวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้ตอบ แบบสอบถามเกิดความไม่สบายใจ รู้สึกเป็นทุกข์ จะได้รับการช่วยเหลือด้านจิตใจ โดยการให้คำปรึกษาเบื้องต้น

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลในขณะที่อยู่ระหว่างทำกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย และเก็บข้อมูลซ้ำ ภายหลังจากกิจกรรม สิ้นสุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้อาจมีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกัน มากน้อยอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การได้ ข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ สภาพการณ์ ความต้องการ และภาพความคาดหวัง การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอน จนสิ้นสุดการศึกษาภาคสนาม มีการจำแนกข้อมูลเป็น หมวดหมู่ เช่น ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม และสัมภาษณ์เดี่ยว และการสังเกต การนำเสนอข้อมูลเชิง คุณภาพ ที่รวบรวมได้โดยใช้สภาพพื้นที่ สิ่งแวดล้อมรอบข้าง มาประกอบตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และภาพประกอบ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพการณ์ ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ใน การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชน ในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1) สภาพการณ์พื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

การเชื่อมโยงพื้นที่สร้างสรรค์ในบริบทพื้นที่กับความเป็นอยู่และพื้นที่ปลอดภัยในปัจจุบันนั้นเป็นเรื่องท้าทายเนื่อง ด้วยต้นทุนของชุมชนหรือสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ปัจจุบันกับบริบทชุมชนและรูปแบบการดำเนินงานในชุมชน ทำให้การ ขับเคลื่อนโดยเยาวชนและมีชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐเป็นศูนย์กลางในการค้นพบปัญหาของตนเอง แก้ปัญหาเอง ทำให้การ ทำงานอย่างมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ซึ่งสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งที่สำคัญของการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ในเด็กและ เยาวชน พื้นที่สร้างสรรค์ในปัตตานีในปัจจุบันไม่มีความเป็นจุดเด่นหากมีก็น้อยมากมากซึ่งเป็นไปได้ว่าพื้นที่ปัตตานีเป็นพื้นที่ที่ มีสถานการณ์ความไม่สงบขยายแดนได้ แต่นั่นอาจกลายเป็นจุดเด่นหรือจุดเปลี่ยนของการนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบ ใหม่ โดยทั่วไปพื้นที่สร้างที่พบเห็นจะเป็นพื้นที่ทางกายภาพ เช่น สถานที่ที่มีการเฝ้าระวังตัวและมีการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างเกิด ประโยชน์ส่วนรวม

“...พื้นที่สร้างสรรค์ปัตตานีมีน้อย แต่ที่เด่นชัด คือ พื้นที่ TK park ซึ่งเป็นอุทยานการเรียนรู้ ทั้งด้านต่างๆ รวมทั้งทาง วัฒนธรรม หรือการมีสนามกีฬาประจำจังหวัด หรือลานกิจกรรม นั้นอาจไม่ได้ตอบโจทย์ในกลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนที่ ไม่ใช่ชุมชนเมือง...” (นายบาร่าง สัมภาษณ์เมื่อ 1 ตุลาคม 2565)

ซึ่งสนับสนุนกับการให้คำสัมภาษณ์ของเกี่ยวพื้นที่ทางกายภาพ “...การมีพื้นที่สร้างสรรค์ในพื้นที่ผมคิดว่าดีครับ เพราะในพื้นที่บางส่วนไม่มีกิจกรรม ไม่มีคนมาทำกิจกรรมหรือกิจกรรมไม่ถึงในบางพื้นที่ และเด็กส่วนใหญ่ต้องหากิจกรรมข้าง นอกบ้าน แต่และถ้าพื้นที่ในการดูแลของสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลเมืองปัตตานีก็จะมีกิจกรรมในทุกๆปี...” (นายภูชัยพี ประธานสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลเมืองปัตตานี, สัมภาษณ์เมื่อ 2 ตุลาคม 2565)

จะเห็นได้ว่า พื้นที่ปลอดภัยที่สามารถแสดงความคิดเห็นในปัตตานีโดยเฉพาะพื้นที่ทางสื่อ เป็นพื้นที่สำคัญแต่กลับกลาย ให้ความสำคัญที่น้อยมาก ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ในด้านต่างๆ เช่น พื้นที่ทางสังคม พื้นที่ทางวัฒนธรรม ที่บ่ง บอกลักษณะของพื้นที่ที่มีจุดเด่น เพื่อที่จะเป็นสื่อสาธารณะแล้วนำไปสู่การเกิดพื้นที่เรียนรู้สาธารณะที่ทุกคนสามารถ

เข้าถึงได้ด้วยสื่อและมีรูปแบบที่ชัดเจนที่สามารถนำมาเป็นแบบแผนหรือแนวทางในการดำเนินงานของกิจกรรมในเด็กและเยาวชนร่วมกับผู้ปกครอง จึงทำให้ ครอบครัว ชุมชน และสังคมได้มีบทบาทมากในการมีส่วนร่วมกับกิจกรรม การพัฒนาตนเองในพื้นที่สร้างสรรค์ควรเป็นไปตามบริบทและมีความสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยเฉพาะด้านสื่อการพัฒนาตนเองและมีพื้นที่สร้างสรรค์นั้นมีแหล่งสนับสนุนที่ดีเพื่อที่สามารถจะมีพื้นที่สร้างสรรค์ในครอบครัวและสังคมได้ร่วมทั้งการพัฒนาตนเองให้มีความคิดที่สร้างสรรค์และสามารถมีทักษะในการใช้ชีวิตที่ดีเพื่อ สามารถใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในครอบครัว ชุมชนและสังคมต่อไป

“...สถาบันครอบครัวมีความสำคัญมากเนื่องจากครอบครัวและสังคมถือเป็นแหล่งกำเนิดโอกาสเพื่อที่จะให้เด็กนั้นสามารถพัฒนาตนเองและมีพื้นที่ปลอดภัยในการแสดงความคิดเห็นในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นการความคิดสร้างสรรค์สำหรับตนเอง ครอบครัว และคนในสังคมในชุมชนทราบ...” (นายอัปดุลเลาะ(นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 2 ตุลาคม 2565)

นอกจากนี้ยังกล่าวถึง การพัฒนาตนเองที่เกี่ยวกับด้านสื่อเพื่อที่จะเกี่ยวข้องกับพื้นที่สร้างสรรค์ซึ่งติดตามมีพื้นที่สำหรับการสื่อที่สร้างสรรค์น้อยมากในการทำกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในพื้นที่

“...ด้านการพัฒนาตนเอง ในเด็กและเยาวชนมีความสามารถในการค้นคว้าข้อมูลต่างๆไม่ว่าจะเป็นในโซเชียลมีเดียหรือจะเป็นในโลกความเป็นจริงซึ่งการพัฒนาตนเองในที่นี้คือการหาโอกาสในการทำกิจกรรมให้กับตนเอง พื้นที่หาประสบการณ์ได้ลองผิดลองถูกมีการทำกิจกรรมร่วมกัน...” (นางสาวรอกีเยาะ (นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 2 ตุลาคม 2565)

ข้อมูลเบื้องต้นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชนมองว่าเป็นพื้นที่ร่วมที่ทุกคนสามารถทำกิจกรรมร่วมกันสร้างประโยชน์ให้คนในชุมชนโดยมีภาคีองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมนันทนาการอื่นๆแล้วก็อาจเป็นพื้นที่ส่งเสริมอาชีพเฉพาะถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนนั้นด้วย

2. ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

มีความต้องการพื้นที่ทางกายภาพเพื่อเป็นจุดรวมในการทำกิจกรรมซึ่งหนึ่งชุมชนควรมีพื้นที่สำหรับเปิดโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ระหว่างเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง และผู้นำ โดยพื้นที่ดังกล่าวนี้เป็นพื้นที่ทางกายภาพ ที่มีการรวมตัวของสังคมในทุกกลุ่มวัย มีการแลกเปลี่ยนกันทางด้าน สังคม วัฒนธรรม โดยใช้ สื่อในการสื่อสาร ดังนั้นการให้ความสำคัญกับพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสื่อก็จะนำไปสู่ถึงการเปลี่ยนแปลงด้านต่างตามบริบทพื้นที่ ในการทำกิจกรรมต่างๆที่สร้างสรรค์และเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี มีความต้องการพื้นที่สนับสนุนพื้นที่สำหรับฝึกอาชีพที่เหมาะสมสำหรับเด็กและเยาวชน เพื่อแบ่งเบาภาระจากผู้ปกครองเป็นการหารายได้เข้าสู่ครอบครัว การสร้างสรรค์พื้นที่สำหรับครอบครัวและคนในสังคมในชุมชนอาจจะพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุพื้นที่ผ่อนคลายพื้นที่ที่สามารถสร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัวได้

ซึ่งการมีพื้นที่สื่อสร้างสรรค์เพื่อเป็นสื่อกลางในการสื่อสารภายในกลุ่มชุมชนหรือผู้สนจะส่งผลถึงภาวะผู้นำให้กับเด็กและเยาวชน ในการทำกิจกรรมต่างๆที่สร้างสรรค์และเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนมีความต้องการพื้นที่สนับสนุนพื้นที่สำหรับกิจกรรม

“...พื้นที่สร้างสรรค์เนี่ย ถ้าจะเป็นการส่งเสริมอาชีพของชาวบ้านเพื่อต่อยอดให้เขามีรายได้ที่มั่นคงและพัฒนาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้กับเขา นี่เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ในทัศนคติของผมนะครับ ถ้าชาวบ้านมีอาชีพที่มั่นคง ลูกของเขาการศึกษาจะดีขึ้นตามไปด้วย นี่เป็นสิ่งสำคัญคือการส่งเสริมอาชีพ...” (นายอดิสัน (นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 30 กันยายน 2565)

การสร้างสรรค์พื้นที่สำหรับครอบครัวและคนในสังคมในชุมชนอาจจะพื้นที่สำหรับการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุพื้นที่ผ่อนคลายพื้นที่ที่สามารถสร้างความอบอุ่นให้กับครอบครัวได้ การศึกษาสภาพการณ์ ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี กรณีศึกษาสถานเด็กและเยาวชนจังหวัด

ปัตตานี ทำให้ได้ทราบถึงพื้นที่สร้างสรรค์ ด้านสื่อซึ่งในปัจจุบันมีความสำคัญและได้รูปแบบพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กเยาวชน จังหวัดปัตตานีที่เหมาะสมซึ่งมีการให้ความคิดเห็นจัดให้มีพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสื่อเป็นอันดับแรกและควรมีชุมชนละพื้นที่ด้านสื่อ เพื่อจะขับเคลื่อนรูปแบบการมีพื้นที่สร้างสรรค์ ด้านกายภาพ ด้านความคิด และด้านสังคม ต่อไป จากนั้นนำไปสู่การวิเคราะห์และอธิบายปัญหาในพื้นที่ของการดำเนินงานโดยเน้นประเด็นที่เด่นชัดตามความต้องการแล้วนำไปสู่การพัฒนา นั่นคือสื่อสร้างสรรค์

“...พื้นที่สร้างสรรค์ในทัศนคติของผมคือ เป็นพื้นที่ที่เป็นโอกาสให้เด็กและเยาวชน มีส่วนร่วมในการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรม พัฒนาท้องถิ่นให้คนที่ขาดโอกาส ไม่ว่าจะเป็นเด็กและเยาวชน ผู้ที่เห็นต่างให้มาร่วมกันจัดเวทีสร้างสรรค์ให้เขาได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น จะได้คำตอบที่ชัดเจน ที่หลากหลายเพื่อนำมาปรับและมาใช้ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ในชุมชนของเราครับ...” (นายยูโซะ(นามสมมติ) สัมภาษณ์เมื่อ 29 กันยายน 2565)

จากการสัมภาษณ์ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัด เพื่อ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแบบพื้นที่สร้างสรรค์ของเยาวชนปัตตานีนั้นการสนับสนุนทุน สถานที่ และการให้ความสำคัญของการทำกิจกรรมก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ในการขับเคลื่อนและให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต และรวมถึงความยั่งยืนของชุมชน “...พื้นที่ปัตตานีเป็นที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีหลากหลายเชื้อชาติ และศาสนา ที่อาศัยร่วมกัน และสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยใช้สื่อในการสื่อสารที่สร้างสรรค์แต่ขาดการสนับสนุนในด้านปัจจัยการทำกิจกรรม เช่น พื้นที่ส่วนรวม การจัดสรรงบประมาณ และแบบแผนที่ชัดเจนและเฉพาะพื้นที่ ถ้ามีก็น้อยและไม่ต่อเนื่องทั้งนี้ บางส่วนก็เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงผู้นำทำให้การสนับสนุนปัจจัยต่างๆเปลี่ยนไปด้วย...” (นายอาซิส หะยีสาแม สัมภาษณ์เมื่อ 30 กันยายน 2565)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องสภาพการณ์ ความต้องการ และภาพความคาดหวังในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพการณ์พื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

ด้วยพื้นที่กิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานีมีค่อนข้างน้อยและไม่มีพื้นที่ส่วนกลางในการทำและส่งเสริมกิจกรรม จากการศึกษาการพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่ในด้านทักษะความรู้ ความสามารถ การมีมนุษย์สัมพันธ์ส่งผลให้การทำงานเป็นทีมและมีการพัฒนาเกิดขึ้น (พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ และคณะ, 2564) นั้นแสดงให้เห็นว่าหากและขาดการสนับสนุนปัจจัยในการทำกิจกรรมการพัฒนาก็ไม่เกิดขึ้นเช่นเดียวกันทั้งนี้ปัจจัยการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่ต้นนี้มาจากพื้นฐานครอบครัวตลอดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐกับเยาวชนทำให้การดำเนินกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ในเด็กและเยาวชนในปัตตานีไม่เด่นชัด สอดคล้องกับ โชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้สู่เยาวชนนักคิดสร้างสรรค์ เพื่อศึกษาปัจจัยและกระบวนการคิดพัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เป็นกลุ่มของแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึง ศักยภาพทางสมองที่ลักษณะความคิด หลากทิศทาง และหลายแง่มุม เพื่อให้เป็นต้นแบบ และเป็นแรงบันดาลใจการต่อยอดหรือพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ทฤษฎีสังคมนิเวศ (Social Ecological Theory) ของ Urie Bronfenbrenner (1977) ได้กล่าวถึงพัฒนาแนวคิดทฤษฎี สังคมนิเวศเพื่อทำความเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับที่เกี่ยวกับความคิดเชิงวิพากษ์ ความคิดเชิงสร้างสรรค์ และความคิดเชิงจินตนาการ เพื่อพัฒนาบุคคลรวมทั้งเด็กและเยาวชน ในการขับเคลื่อนสังคมมีทักษะทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนอย่างสร้างสรรค์ให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงและการจัดการการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันนี้เรามีชีวิตอยู่บนความ

ขัดแย้งทั้งทางด้านสังคม โดยเฉพาะการเสริมสร้างและสนับสนุนให้เยาวชนมีพื้นที่ในการทำกิจกรรมตามความถนัดอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งส่งเสริมพัฒนาเยาวชนให้มีจิตอาสาและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายเยาวชนจิตอาสา การมีส่วนร่วมของเยาวชน ครอบครัว และชุมชน ความต้องการของเยาวชนในแต่ละช่วงวัย (ดิเรก หนานมานะ และคณะ, 2563)

2. ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี

การพัฒนาด้านสื่อ และเทคโนโลยี สารสนเทศการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ อย่างน้อยพื้นที่ละหนึ่งแห่งในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี ความรู้เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ ได้เป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พื้นที่สร้างสรรค์ด้านสื่อนับว่าเป็นสิ่งมีความจำเป็น มีความเชื่อมโยงกันเนื่องจากเป็นช่องทางในการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์การทำงานเกี่ยวกับบทบาทของสภาเด็กและเยาวชนเพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมความร่วมมือ ความเข้าใจ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับสถานการณ์ในปัจจุบัน (ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณะ, 2559) ความต้องการปัจจุบันซึ่งจะนำผลสู่การสนับสนุนกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสังคม ด้านความคิด และเกิดพื้นที่สร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมนั้นคือด้านกายภาพ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ทางด้านสื่อ ควรมีการส่งเสริมอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชนปัตตานี ซึ่งสอดคล้องกับ มูฮัมหมัดอาฟีฟี อัสซอลิฮียี (2558) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่21และนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในเด็กมุสลิมตามบริบทสังคมสามจังหวัดใช้แดนใต้การศึกษาใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยผู้เข้าร่วมระหว่างผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน ระยะที่ 1 การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัย ด้วยการศึกษาค้นคว้าและความต้องการจากการสนทนากลุ่มทำให้เยาวชนสื่อและแสดงความต้องการ การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนอาศัยร่วมกับบทเรียนจนได้ข้อเสนอที่เด่นชัด (ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย, 2563) และเป็นไปได้ ซึ่งสามารถอธิบายความต้องการเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายสูงสุด ด้วยทฤษฎีของมาสโลว์ได้อธิบายความต้องการของมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนด้วยกัน คือ 1) ความต้องการด้านร่างกาย 2) ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการด้านความรักการอยู่ร่วมกัน 4) ความต้องการด้านความก้าวหน้าในคุณค่าของตนเอง และ5)ความต้องการความสมบูรณ์ของชีวิต (Abraham H. Maslow, 1970)

สรุปผลการวิจัย

1) สภาพการณ์พื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ด้วยพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางพหุชาติพันธุ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยและพื้นที่ดังกล่าวควรมีการส่งเสริมให้เกิดจุดเด่นอย่างเป็นรูปธรรมโดยใช้พื้นที่สร้างสรรค์ด้านสื่อ เพื่อที่จะถ่ายทอดความเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่จังหวัดปัตตานี ด้วยพื้นที่สร้างสรรค์ด้านกายภาพ ด้านความคิด ด้านสังคม และอาจรวมถึงด้านวัฒนธรรมไปด้วยการทำกิจกรรมสำหรับเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานีเพื่อผลักดันการเกิดพื้นที่ส่วนกลางในการทำและส่งเสริมกิจกรรม และการสนับสนุนปัจจัยในการทำกิจกรรมในระดับครอบครัวชุมชน จนถึงการมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐกับเยาวชนทำให้การดำเนินกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ในเด็กและเยาวชนในปัตตานีให้มีความเด่นชัดขึ้น

2) ความต้องการ และภาพความคาดหวัง ในการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดปัตตานี ด้วยการวางแผน หรือการมีแบบแผนที่ชัดเจนทำให้การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ก็เกิดการเบี่ยงเบนไปด้วยทำให้ไม่ทราบถึงความชัดเจนในการดำเนินกิจการในเด็กและเยาวชน จากความต้องการในเด็กและและเยาวชนรวมทั้งในกลุ่มที่ทำงานร่วมกับกิจการเด็กและเยาวชนนั้นการพัฒนาด้านสื่อสาธารณะมีความสำคัญยิ่งควรให้การสนับสนุนรวมทั้งเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์อย่างน้อยพื้นที่ละหนึ่งแห่งในเขตเทศบาลเมืองปัตตานี เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม เพื่อจะนำผลสู่

การสนับสนุนกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสังคม ด้านความคิด และเกิดพื้นที่สร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมนั้นคือด้านกายภาพ ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ทางด้านสื่อ ควรมีการส่งเสริมเป็นอันดับแรก หรือคู่ขนานไปกับด้านต่างๆเพื่อให้เกิดจุดเด่น และมีความยั่งยืนในกลุ่มเด็กและเยาวชนปัตตานี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การนำพื้นที่สร้างสรรค์ด้านสื่อต้องมีความชัดเจนในการประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นจุดเด่นในพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกัน ด้านกายภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อความคิดเชิงกระบวนการ รวมทั้งด้านสังคมที่มีความหลากหลาย

1.2 ควรนำข้อมูลผลสรุปจากการวิจัยมาบูรณาการกับกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เนื่องจากมีบริบท

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรคำนึงความเหมาะสมการกำหนดโจทย์การพัฒนาร่วมพื้นที่ให้ชัดเจนพื้นที่ที่มีความโดดเด่นเรื่องใด

2.2 การนำไปใช้อาจจะประยุกต์ร่วมกับกิจกรรม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องแนวทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็กและเยาวชน : กรณีศึกษาสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี ซึ่งได้รับทุนสนับสนุน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการเด็กและเยาวชน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *แนวทางการจัดให้มีสภาเด็กและเยาวชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการเด็กและเยาวชน และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

เกษตรชัย และหิม. (2561). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการพลัดถิ่นเสี่ยงต่อการรังแกผู้อื่นของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดยะลา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 10 (1): 118-148

ชานนท์ โกมลมาลย์, ณัฐชยา กำแพงแก้ว และโชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง. (2559). การวิจัยประเมินผลการพัฒนาสภาเด็กและเยาวชน. *Journal of Social Work*, 24(1), 105-134.

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย. (2563). การพัฒนาต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันแบบพหุวัยเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสำหรับเด็กและเยาวชน. *Rajabhat Chiang Mai Research Journal*, 21(3), 24-38.

โชติเวชญ์ อึ้งเกลี้ยง. (2561). *กระบวนการเรียนรู้สู่เยาวชนนักคิดสร้างสรรค์*. วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ดิเรก หมานมานะ มุฮัมหมัดรอฟีอี มูซอ และ พะเยาว์ ละกะเต็บ. (2563). “สถานการณ์และแนวทางการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” *วารสารสังคมศาสตร์*. 9 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563.

- ปานวลัย ศรีราม พระมหาสมคิด อินทร์แก้ว รังสรรค์ และ วัฒนา ชัยวณิช. (2561). *ความรุนแรงในครอบครัวมีผลต่อความก้าวร้าวของเด็กใน 3 จังหวัดภาคใต้*. สถาบันวิจัย พุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13* (ร่าง). ตุลาคม 2564.
- พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร สุภัทรชัย สีสะใบ. (2564). การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์. *Journal of MCU Social Science Review*, 1-13.
- มูฮัมหมัดอาฟีฟ อัสซอลิฮีย์. (2558). *การนำเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ของเด็กมุสลิมตามบริบทสังคมสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. (ครุศาสตร์ดุขบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- สุริยเดว ทรีปาตี. (2019). คุณลักษณะและจิตสำนึกของเด็กยุคดิจิทัลกับการปรับกระบวนการทัศน์ใหม่. *วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย*, 1(1), 90-100.
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American psychologist*, 32(7), 513.
- Kemmis, S & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planer* (3rd ed.). Victoria : Deakin University.
- O'Sullivan, E. (1999). *Transformative learning: Educational vision for the 21st century*. London : Zed Books
- Unicef Thailand. (2561). ผลการสำรวจความต้องการของเยาวชนไทย ปี2561. *ออนไลน์*. สืบค้นเมื่อ 17ตุลาคม 2562. แหล่งที่มา: <https://thailand.ureport.in/story/182/>
- Abraham H. Maslow.(1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row Plublisher.

บุคคลานุกรม

- นายกุชัยพี ประธานสภาเด็กและเยาวชนเทศบาลเมืองปัตตานี (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ห้องประชุมกรมกิจการเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2565.
- นายบาฮารง (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่กรมกิจการเด็กและเยาวชนจังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565.
- นายยูโซะ(นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 29 กันยายน 2565.
- นางสาวอรกีย๊ะ (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2565.
- นายอดิสัน (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี. เมื่อ 30 กันยายน 2565.
- นายอาซิส หะยีสามแม (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2565.
- นายอัคกุลละอะ(นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). อนุพนธ์ อูมา (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลรูสะมิแล อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2565.

ปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวป्ली

ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี

Marketing Factors for Elderly Tourist to Visit

Hua Plee Market OTOP Complex Phukae Saraburi Province

ยูกะ นากาซึมา¹ กัลยา สว่างคง²

Yuka Nagachima¹, Kanlaya Sawangkong²

¹นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว, คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

¹Student, Master of Arts Program in Tourism Management, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University

²Assistant Professor, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University

บทคัดย่อ

การศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาเยือนตลาดหัวป्ली จังหวัดสระบุรี 2) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาเยือนตลาดหัวป्ली จังหวัดสระบุรี 3) ศึกษาปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวป्ली จังหวัดสระบุรี และ 4) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวป्ली จังหวัดสระบุรี ตามลักษณะประชากรศาสตร์ ประชากรคือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เดินทางมาเยือนตลาดหัวป्ली จังหวัดสระบุรี กำหนดกลุ่มขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane สุ่มแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ one - way ANOVA

จากการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 65-69 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,000 – 20,000 บาท สถานภาพโสด และประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ส่วนใหญ่เคยเดินทางมาเยือนตลาดหัวป्ली 2-4 ครั้ง ผู้ร่วมเดินทางเป็นคนในครอบครัว นิยมใช้ยานพาหนะส่วนตัว สาเหตุที่เดินทางมาเนื่องจากมีสินค้าให้เลือกซื้อมากมาย แหล่งข้อมูลที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้มาจากป้ายประชาสัมพันธ์ และนักท่องเที่ยวมีงบประมาณในการใช้จ่าย 2,001-2,500 บาท/ครั้ง จากผลการศึกษาปัจจัยทางการตลาดในภาพรวม พบว่า ปัจจัยทางการตลาดมีผลต่อการในมาเยือนตลาดหัวป्ली อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับมากทุกด้าน โดยด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และด้านส่งเสริมการตลาด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

คำสำคัญ : ปัจจัยทางการตลาด นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

Abstract

The study aims to 1) study the demographic characteristics of Thai elderly tourists visiting Hua Plee market. Saraburi Province 2) to study the behavior of elderly Thai tourists who visit the market. Hua Plee, Saraburi Province. 3) Study the marketing factors for Thai elderly tourists visiting Hua Plee market. Saraburi Province, and 4) to compare opinions on marketing factors of Thai elderly tourists visiting

Hua Plee Market. Saraburi Province according to demographic characteristics. The population is elderly Thai tourists who visit Hua Pli Market. Saraburi Province The sample size group was determined using Yamane's formula randomized randomly. The tools used were questionnaires. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and one-way ANOVA. The study found that Most of the tourists are male, aged between 65-69 years old with a bachelor's degree. Average monthly income 15,000 – 20,000 baht, single status and working as a civil servant/state enterprise Most of them had visited Hua Plee market 2-4 times. The travel companions were family members. Popular with personal vehicles The reason for coming here is because there are many products to choose from. The information source accessible to tourists comes from information boards. and tourists have budgets to spend 2,001-2,500 baht/time. From the results of the study of overall market factors, it was found that market factors affect visits to the Hua Pli market. at a high level When considering each side, it was found that very level in every aspect The process side had the highest average. and marketing promotion has the lowest average.

Keywords : marketing factors elderly tourist tourism behavior

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นแหล่งจ้างงานแหล่งใหญ่ของประเทศไทย และยิ่งนำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างพิเศษต่าง ๆ เพื่อไว้รองรับนักท่องเที่ยว อาทิ ธุรกิจภัตตาคาร ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจร้านอาหาร ร้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น การท่องเที่ยวจึงมีส่วนช่วยให้ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ด้วยตนเองในลักษณะของกิจการขนาดย่อม และก่อให้เกิดรายได้ต่อประเทศในรูปของเงินภาษี ทั้งจากทางตรงและทางอ้อมเข้ามามีในระบบการคลังของประเทศ และรายได้จากการท่องเที่ยวยังสามารถรักษาดุลการค้าให้กับประเทศได้เป็นอย่างดี (นิคม จารุมณี, 2536: 244-245) ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ที่มีทรัพยากร กิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณี หรือสิ่งที่น่าสนใจให้เกิดการเดินทางของนักท่องเที่ยวเข้าไปในพื้นที่ ก่อเกิดรายได้จากการขายสินค้าและบริการต่าง ๆ ที่กระจายไปสู่ประชากรทุกชนชั้น และยังสามารถกระจายไปสู่กลุ่มอาชีพอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น อาชีพที่ป้อนวัตถุดิบเข้าสู่สถานประกอบการ อาทิ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผลิตหัตถกรรมพื้นบ้านและของที่ระลึก เป็นต้น ทำให้ประชาชนภายในแหล่งท่องเที่ยวมีเงิน มีรายได้เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและครอบครัวให้ดีขึ้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างมนุษยชาติ แม้นักท่องเที่ยวจะมีความแตกต่างจากคนในพื้นที่ แต่การท่องเที่ยวก็ทำให้ผู้คนได้มีโอกาสมาพบปะกัน และมีปฏิสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่นและสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันมากขึ้น (ศรัญญา วรากุลวิทย์, 2551: 32-34)

อย่างไรก็ดี แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสำคัญของโลก ในพ.ศ. 2591 คาดการณ์ว่าจะมีสัดส่วนผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปต่อประชากรโลกเพิ่มเป็นร้อยละ 21 จากร้อยละ 12 ในปีพ.ศ. 2556 ซึ่งนักท่องเที่ยวสูงอายุมีพฤติกรรมใช้จ่ายในการท่องเที่ยวมากกว่ากลุ่มอื่นถึง 3 เท่า และจากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับที่ 2 (2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 2 กล่าวถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อรองรับการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายใน

การพัฒนาาระบบโลจิสติกส์ด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาระบบความปลอดภัยและสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว ที่รองรับการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น แนวนโยบายดังกล่าว จะสามารถสร้างความเชื่อมั่นในการเดินทางท่องเที่ยวของแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมากขึ้น ทั้งนี้ สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรในปี 2564 ประเทศไทยจะเป็นสังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560) ฉะนั้นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุซึ่งเป็นกลุ่มใหญ่ที่มีการเจริญเติบโตรวดเร็ว และจัดเป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุดภายในระยะเวลา 10 ปีนี้ และเป็นกลุ่มที่ร่ำรวยที่สุด มักจะมีฐานะทางการเงินที่ดี และมั่นคง เป็นกลุ่มที่มีความต้องการมากที่สุด (Best Senior) เป็นกลุ่มที่ต้องการความปลอดภัยมากที่สุด (Safety is number one) ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย และความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ประกอบกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ไม่ชอบท่องเที่ยวคนเดียว จึงมักเดินทางมาเป็นกลุ่มที่ต้องมีผู้ดูแล หรือมาแบบเป็นครอบครัว (ฉัตร สำนัญราษฎร์, 2562: น.35) ดังนั้น การเดินทางระยะใกล้ และการท่องเที่ยวในช่วงวันหยุดจึงเหมาะกับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ เนื่องจากมีข้อจำกัดเรื่องสุขภาพ และสามารถเดินทางไปพร้อมกับคนในครอบครัวได้ในวันหยุด อย่างไรก็ตาม แหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เป็นอย่างมากในปัจจุบัน คือ การท่องเที่ยวตลาดท้องถิ่นที่มีความโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งตลาดลักษณะนี้มีมากในภาคกลาง เช่น ตลาดน้ำตลิ่งชัน ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดสามชุก ตลาดร้อยปี ตลาดหัวตะเข้ ตลาดหัวปลี เป็นต้น

ตลาดหัวปลี ตั้งอยู่ในอำเภออำเภอนครชัยศรี จังหวัดสระบุรี เป็นตลาดที่มีศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุ เนื่องจากมีความพร้อมเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวก และมีความโดดเด่น โดยเป็นตลาดชุมชนเกษตรที่มีความร่มรื่นด้วยต้นไม้ สวนไม้ และนาบัว ซึ่งเป็นตลาดที่สนับสนุนผลิตภัณฑ์จากชาวบ้าน ทั้งของกิน ของใช้ ผักพื้นบ้าน และผักปลอดสารพิษ และเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายสินค้าโอท็อปของจังหวัดสระบุรีและจังหวัดอื่นๆ 4 ภาค อีกทั้งลักษณะการบรรจุต่าง ๆ มุ่งเน้นเรื่องความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่ได้รับความสนใจจากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่นิยมมาเป็นครอบครัว เนื่องจากมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มาแบบครอบครัว และอยู่ไม่ห่างจากกรุงเทพมหานครมากนัก (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระบุรี, 2561) ดังนั้นตลาดแห่งนี้จึงค่อนข้างมีความเหมาะสมในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ที่มุ่งเน้นเรื่องการต่อยอดอดีต โดยมองกลับไปที่รากเหง้าทางเศรษฐกิจ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และจุดเด่นทางทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งมิติด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ตามวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” (สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง, 2560)

ดังนั้น จากการพัฒนาของจำนวนประชากรผู้สูงอายุ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะต้องปรับตัว และคว่าโอกาสจากนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ที่กำลังขยายเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อสูง ใช้เวลาในการท่องเที่ยวยาวนานกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่น ๆ เน้นการท่องเที่ยวและบริการที่มีคุณภาพดี คุ่มค่าให้ความสำคัญกับความพึงพอใจของตนเอง มีเวลาในการตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวและบริการ จึงมีความละเอียดรอบคอบในการตัดสินใจเลือกซื้อและใช้บริการ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่จะตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่กลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ กำลังเป็นตลาดกลุ่มใหญ่ ที่มีคุณภาพ มีกำลังซื้อ เพื่อพัฒนากลยุทธ์เพื่อรองรับกลุ่มเป้าหมายนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่ส่วนใหญ่ใช้เวลาหลังวัยเกษียณในการพักผ่อนหย่อนใจ หาประสบการณ์แปลกใหม่ ไร้ข้อจำกัดในเรื่องระยะเวลาในการท่องเที่ยว และยัง

มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี เพื่อนำผลจากการศึกษามาซึ่งแนวทางการพัฒนาตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี ให้สามารถเพิ่มศักยภาพและพัฒนามีคุณภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุให้มีความประทับใจ เกิดการแนะนำบอกต่อ และเกิดการกลับมาเยือนซ้ำ เพื่อส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และช่วยกระตุ้นส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสระบุรีที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ให้กลับมาฟื้นตัวโดยเร็ว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี
4. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี ตามลักษณะประชากรศาสตร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่มุ่งเน้นการค้นหาคำตอบและความจริงโดยใช้ข้อมูลเชิงตัวเลข และใช้วิธีการทางสถิติเพื่อช่วยในการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล ซึ่งงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงตัวเลข จำนวน 400 ชุด มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ที่เคยเดินทางมาเยือน ตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เคยเดินทางมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับจากวันที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรของ Yamane (ฮานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553: 47) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซ็นต์ และค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 โดยพบว่าใน พ.ศ. 2564 มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน ตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 33,547 คน จึงได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวน 400 ตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience Sampling)
3. ตัวแปรในการวิจัย ได้แก่ 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพการสมรส 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยส่วนผสมทางส่วนผสมทางการตลาด 7Ps ได้แก่ ด้านสินค้าและบริการ (Product) ด้านราคา (Price) ด้านสถานที่ (Place) ด้านการส่งเสริมการขาย (Promotion) ด้านบุคลากร (People) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านองค์ประกอบทางกายภาพ (Physical Evidence)
4. พื้นที่เป้าหมายในการศึกษา คือ ตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุกแค จังหวัดสระบุรี อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaires) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้า ทบทวน แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัย สามารถแบ่งออกเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์วัตถุประสงค์ ขอบเขตของการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม 2) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบและข้อคำถามในแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามโดยกำหนดคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือน ตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุด แคว จังหวัดสระบุรี แบ่งออกเป็น 7 ด้าน ได้แก่ ด้านสินค้าและบริการ (Product) ด้านสถานที่ (Place) ด้านราคา (Price) ด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ด้านกระบวนการ (Process) ด้านบุคลากร (People) และด้านองค์ประกอบทางกายภาพ (Physical evidence) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ 4) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ไปทำการทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันกับประชากรที่จะทำการศึกษา จำนวน 30 ชุด 5) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับทดลองใช้ (Try Out) มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยจากการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของข้อคำถามที่เป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS แล้วพบว่า มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.974 โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha - coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นที่ได้ถือว่าเป็นค่ามีความเหมาะสมและอยู่ในระดับที่ยอมรับได้ (เนื่องจากมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.7) 6) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ แล้วนำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่เคยเดินทางมาเยือน ตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุด แคว จังหวัดสระบุรี อายุ 60 ปีขึ้นไป ที่เคยเดินทางมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุด แคว จังหวัดสระบุรี ในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี นับจากวันที่ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 400 ตัวอย่าง

โดยแบบสอบถามเรื่องปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือน ตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุด แคว จังหวัดสระบุรีแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพการสมรส ซึ่งเป็นคำถามลักษณะนามบัญญัติ (Nominal Scales) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นคำถามลักษณะนามบัญญัติ (Nominal Scale) มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 3 เป็นคำถามสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือน ตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุด แคว จังหวัดสระบุรี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2553: 75) เนื่องจากเป็นเกณฑ์การประเมินที่ค่อนข้างมีความละเอียด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็น แนะนำเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุด แคว จังหวัดสระบุรี

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งข้อมูลที่เป็นแบบปฐมภูมิ (primary data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม โดยการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก

(Convenience Sampling) จากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือน ตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี และรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการได้จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากรายงานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ บทความวิจัยวารสาร อินเทอร์เน็ต และข้อมูลสถิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ในกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบปฐมภูมิ (primary data) ผู้วิจัยได้มีการสอบถามนักท่องเที่ยวในเบื้องต้นเพื่อกรองข้อมูลเพื่อให้ได้นักท่องเที่ยวที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจริง ๆ นั่นคือจะต้องเป็นนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย อายุ 60 ปีขึ้นไป และจะต้องมีใช้ประชาชนในพื้นที่ จากนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการรวบรวมแบบสอบถามที่ได้ มาทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

7. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูล และตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ ของแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นจะทำการบันทึกข้อมูลทางสถิติ โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาทำการเปลี่ยนรหัสเป็นตัวเลข แล้วบันทึกลงในโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และทำการสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยว จากแบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ใช้การหาค่าความถี่ (Frequency) และทำการสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือน ตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ของตอนที่ 3 เป็น ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ประกอบด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Division) 4) การวิเคราะห์ความแตกต่างความคิดเห็นเกี่ยวกับส่วนประสมทางการตลาด 7Ps ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือน ตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ความแตกต่างด้วย t-test สำหรับสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (ANOVA) สำหรับสถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรส โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม และถ้าหากพบค่าความแตกต่างเป็นรายกลุ่ม จะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยการใช้วิธี Scheffe' อีกครั้ง 5) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็น แนะนำเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แล้วทำการสรุปออกมาเป็นค่าความถี่ (Frequency) โดยจะนำเสนอข้อมูลเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 65-69 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท มีสถานภาพโสด และมีอาชีพข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ

2. ผลการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย จากการศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยพบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรีแล้ว 2 - 4 ครั้ง สาเหตุในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค

จังหวัดสระบุรีคือ มีสินค้าให้เลือกซื้อมากมายหลากหลายประเภท ผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว แหล่งข้อมูลในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์ พุแค จังหวัดสระบุรี คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ตลาด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นยานพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว และมีค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลีประมาณ 2,001 – 2,500 บาท

3. ผลการศึกษาปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี จากการศึกษาปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี (7 Ps) พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ปัจจัยการตลาดด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ ด้านสถานที่ ด้านผลิตภัณฑ์ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ ทั้งนี้ ผลการศึกษาปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี แยกเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านสถานที่ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคลากร ด้านกระบวนการ และด้านองค์ประกอบทางกายภาพ พบว่า 1) ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ด้านผลิตภัณฑ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อโดยนักท่องเที่ยวมีความคิดเห็นว่ามีสินค้าทางการเกษตรที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีกิจกรรมวาดภาพพระบายสีที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีสินค้า OTOP ที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีสินค้าบำรุงสุขภาพที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีอาหารสุขภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และมีกิจกรรมนวดแผนไทยโดยใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ตามลำดับ 2) ด้านราคา พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ด้านราคาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่าอยู่ในระดับมากทุกรายการ โดยราคาสินค้ามีความเหมาะสมคุ้มค่ากับปริมาณ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ราคาสินค้ามีความเหมาะสมคุ้มค่ากับคุณภาพ ราคาอาหารสุขภาพมีความเหมาะสมกับคุณภาพ ราคาอาหารสุขภาพมีความเหมาะสมกับปริมาณ มีกิจกรรมนวดแผนไทยโดยใช้ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ราคาการบริการนวดแผนไทยมีความเหมาะสมกับระยะเวลาที่เข้ารับบริการ และราคาบริการนวดแผนไทยมีความเหมาะสมกับคุณภาพที่เข้ารับบริการ ตามลำดับ 3) ด้านสถานที่/ช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ด้านสถานที่/ช่องทางการจัดจำหน่ายในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยสถานที่จอดรถมีเพียงพอรองรับบริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มาเยือน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ สถานที่มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สถานที่มีการแบ่งโซนสถานที่เป็นสัดส่วน สถานที่มีห้องน้ำบริการสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุอย่างเพียงพอ สถานที่ท่องเที่ยวมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ เช่น ตะกร้าใส่สินค้า บริเวณที่นั่งพัก เป็นต้น และสถานที่มีจุดปฐมพยาบาลรับรองหากนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับบาดเจ็บ ตามลำดับ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ด้านการส่งเสริมการตลาด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยมีโฆษณาเชิญชวนให้มาท่องเที่ยวตลาดหัวปลีผ่านโซเชียลมีเดียต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก อินสตาแกรม นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ มีป้ายประชาสัมพันธ์การให้บริการนวดแผนไทยอย่างชัดเจน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถมองเห็นร้านนวดแผนไทยได้ง่าย มีป้ายและประชาสัมพันธ์สินค้าภายในตลาดที่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถ

มองเห็นได้ง่าย บอกรายละเอียดอย่างชัดเจน มีโปรโมชันสำหรับผลิตภัณฑ์ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ และมีสินค้าตัวอย่างให้นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุทดลองก่อนซื้อสินค้า ตามลำดับ 5) ด้านบุคลากร พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ด้านบุคลากร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยบุคลากรแต่งกายสุภาพ สะอาด เรียบร้อยในการให้บริการนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ บุคลากรให้การดูแลนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุด้วยความเต็มใจ บุคลากรมีความรู้เกี่ยวกับตลาดหัวปลีเป็นอย่างดี สามารถให้คำปรึกษานักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้อย่างละเอียด บุคลากรให้การบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุด้วยความเท่าเทียม และบุคลากรที่ให้บริการ มีการเอาใจใส่ พุดจาไพเราะต่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ ตามลำดับ 6) ด้านกระบวนการ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการบริการที่เสมอภาคเท่าเทียมโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุนั่งรับประทานอาหารบริเวณโต๊ะอาหารที่ทางตลาดได้จัดเว้นระยะห่างไว้ให้ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการช่วยเหลือในทันที เมื่อต้องการหาสินค้า ผลิตภัณฑ์ ต่าง ๆ นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการแจ้ง เวลาเปิด - ปิด ที่ตลาดหัวปลีระบุไว้อย่างชัดเจน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการจัดลำดับคิวเว้นระยะห่างเมื่อเข้าร่วมกิจกรรมในตลาดนัดหัวปลี เช่น นวดแผนไทยงานศิลปะ เป็นต้น นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วนชัดเจน จากบุคลากร เมื่อมีปัญหา หรือ ข้อสงสัยภายในตลาด นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการจัดลำดับคิวโดยเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลเมื่อซื้ออาหารรับประทานในตลาดนัดหัวปลี และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุได้รับการจัดลำดับคิวโดยเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลเมื่อซื้อสินค้าภายในตลาด ตามลำดับ และ 7) ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดนัดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัด สระบุรี ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อย่อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยความเหมาะสม สวยงาม ของเครื่องแต่งกายพนักงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ความทันสมัยของสิ่งอำนวยความสะดวกของตลาด เช่น ระบบชำระเงิน ระบบการให้ข้อมูล เป็นต้น ความสวยงามของ ร้านค้า และบริการ ภายในตลาดหัวปลี และความสะอาดของตลาดนัดหัวปลี ตามลำดับ

4. ผลการศึกษาความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัด สระบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรส จากการศึกษาความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทย ในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัด สระบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรส พบว่า 1) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 2) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 3) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรีในภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแค จังหวัดสระบุรี แตกต่างกันในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ 4) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีรายได้ต่างกัน มี

ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน 5) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีสถานภาพการสมรสต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน 6) นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี แตกต่างกัน ในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านกระบวนการ ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ และด้านสถานที่

5. ผลการศึกษาข้อเสนอแนะอื่น จากการศึกษาข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัด สระบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ส่วนใหญ่มีข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องควรมีกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประสบการณ์ใหม่ ๆ รองลงมาคือ บริเวณที่ขายของไม่กว้างมากนัก ร้านขายของกินมีไม่มาก ไม่ค่อยหลากหลาย และควรเพิ่มบรรยากาศของตลาดนัดหัวปลีผ่อนคลายเป็นพิเศษ ให้มีต้นไม้ให้ร่มเงามากขึ้นเพื่อเพิ่มความร่มรื่น ตามลำดับ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 65-69 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท มีสถานภาพโสด และมีอาชีพข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ จากผลการศึกษาครั้งนี้ มีความสอดคล้องในทิศทางเดียวกับ อุดุลย์ จาตุรงค์กุล (2543) ที่ได้อธิบายว่า การศึกษามีอิทธิพลต่อรายได้เป็นอย่างมาก ซึ่งปัจจัยด้านรายได้เป็นสิ่งสำคัญในการซื้อสินค้าหรือใช้บริการด้านการท่องเที่ยว ดังนั้น การท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวแนวจับจ่าย นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ที่มีการศึกษา และมีรายได้ในการใช้จ่ายเพื่อท่องเที่ยวในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ ชลรัฐ กล่อมประเสริฐ (2559) ที่กล่าวว่า รายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ เป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดส่วนของตลาด ซึ่งตัวแปรเหล่านี้มีแนวโน้มความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันในเชิงเหตุและผลนั่นคือ กลุ่มที่มีระดับการศึกษาสูง บุคคลจะมีโอกาสสูงที่จะหางานระดับสูง ขณะที่กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำมักจะมีโอกาสน้อยกว่า จึงส่งผลให้มีรายได้น้อยลงด้วย

2. จากผลการศึกษาที่พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรีแล้ว 2 - 4 ครั้ง สาเหตุในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี คือ มีสินค้าให้เลือกซื้อมากมายหลากหลายประเภท ผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว แหล่งข้อมูลในการ

เดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์ พุแค จังหวัดสระบุรี คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ตลาด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นยานพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว และมีค่าใช้จ่ายต่อการครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลีประมาณ 2,001 – 2,500 บาท จากผลการศึกษาครั้งนี้ นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มที่มาซ้ำ มีความสอดคล้องอย่างชัดเจนกับค่าคะแนนเฉลี่ยความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมที่อยู่ในระดับมาก และทุก ๆ ด้าน อยู่ในระดับมากทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักท่องเที่ยวมีความประทับใจในตลาดแห่งนี้ จึงเกิดการมาท่องเที่ยวซ้ำหลายครั้ง ซึ่งผลการวิจัยนี้กล่าวหาว่าแหล่งข้อมูลในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ตลาด มีความสอดคล้องกับ Kotler (1997) ที่กล่าวว่า การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค มาจากปัจจัยทางด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย การจูงใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล แต่อาจถูกระทบจากปัจจัยภายนอก เช่น สิ่งกระตุ้นที่ทางการตลาด การรับรู้เป็นกระบวนการของแต่ละบุคคล ที่ขึ้นอยู่กับปัจจัย ความเชื่อ ประสิทธิภาพ ความต้องการ อารมณ์ และสิ่งกระตุ้นการรับรู้ของประสาทสัมผัส นอกจากนี้ในส่วนของการใช้จ่าย พบว่านักท่องเที่ยวใช้จ่ายค่อนข้างสูง ทั้งนี้อาจเนื่องด้วยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ซึ่งมีเงินประจำ มีรายได้ จึงมีความสามารถในการใช้จ่ายสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับเสรี วงษ์มณฑา 2542, น. 32-46) ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการบริโภคว่า อิทธิพลทางเศรษฐกิจหรือเรียกว่าอิทธิพลของรายได้ (Economic or Income Influences) เป็นปัจจัยด้านข้อจำกัดหรือตัวกำหนดที่ส่งผลต่อผู้บริโภคในรูปของตัวเงินหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง นั่นคือ ระบบเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์ต่อการกินอยู่ดี หากคนไม่มีงานทำ ไม่มีรายได้อาจไม่สามารถที่จะหาปัจจัยมาตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ได้ และจากการที่นักท่องเที่ยวสูงอายุเลือกที่จะเดินทางท่องเที่ยวด้วยรถส่วนตัว และเลือกเดินทางกับคนในครอบครัวนั้น มีความสอดคล้องกับ ภัทร สำราญราษฎร์ (2562, น.35) ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นกลุ่มที่ต้องการการบริการชนิดพิเศษตลอดเวลา เช่น ห้องน้ำพิเศษ หรืออาหารพิเศษ เป็นต้น เป็นกลุ่มที่ต้องการความปลอดภัยมากที่สุด ทั้งด้านสุขภาพร่างกาย และความปลอดภัยจากอันตรายต่าง ๆ ประกอบกับนักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นกลุ่มที่ไม่ชอบท่องเที่ยวคนเดียว จึงมักเดินทางมาเป็นกลุ่มที่ต้องมีผู้ดูแล หรือมาแบบเป็นครอบครัว ซึ่งมีความยืดหยุ่นกว่าการเดินทางมาบริษัททัวร์ ดังนั้นเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวที่ปลอดภัย จึงนิยมเดินทางกับครอบครัว เพื่อที่จะมีคนดูแลอย่างใกล้ชิด ประกอบกับการใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทางช่วยลดความเสี่ยงการเผชิญกับความเสียหายของโรคติดต่อได้เป็นอย่างดี ประกอบกับจังหวัดสระบุรี อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครมาก จึงทำให้การเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัวมีความสะดวก

3. จากการศึกษาปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยในการมาเยือนหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี (7 Ps) พบว่า นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับ รัฐวิชัย ชัยศิริพานิช (2562) ที่กล่าวว่าตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ตั้งอยู่ในทำเลที่ตั้งที่ดี มีการพัฒนาต่อยอดแบบครบวงจร มีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม เกิดจากความเข้มแข็งของคนในชุมชน การร่วมมือกันของผู้นำและคนในชุมชนร่วมกันคิด ส่งผลให้ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุแค จังหวัดสระบุรี ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีสินค้าจากหลายภูมิภาค เป็นจุดแวะพักทานอาหาร ชื่อของฝาก เป็นศูนย์รวมนำสินค้าของชุมชน คัดสรรแต่สินค้าในชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของพื้นที่นันทนาการตากอากาศไปด้วยต้นไม้พันธุ์พืชพันธุ์สมุนไพร มี

สินค้าผักผลไม้ปลอดสารพิษซึ่งเหมาะกับผู้สูงอายุที่คนในครอบครัวหรือบุตรหลานต้องการใส่ใจเรื่องสุขภาพ ประกอบกับการบริการจากบุคลากรในตลาดมีความยิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะ จึงเป็นเรื่องเล่าปากต่อปากนอกจากนี้ บริเวณตลาดมีความสะอาด มีด้านมาตรการป้องกันไวรัสโควิด 19 นอกจากนี้ บริเวณโดยรอบมีการนำพันธุ์ไม้ต่าง ๆ มากมายมาปลูกเพื่อสร้างความร่มรื่น ความสวยงาม จึงเหมาะแก่การมาท่องเที่ยวพักผ่อนเป็นครอบครัว

4. จากการศึกษาความแตกต่างของความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัด สระบุรี จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และสถานภาพการสมรส พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรีในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัด สระบุรี แตกต่างกันในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการ ซึ่งเป็นการยอมรับสมมติฐานทั้งนี้ มีความสอดคล้องกับ Kotler (1997) กล่าวว่า ระดับชั้นในสังคม เช่น ฐานะทางการศึกษา หรืออาชีพ เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภคของคนแต่ละกลุ่ม เพื่อสร้างการยอมรับจากระดับชั้นของสังคมนั้น ๆ และยังคงกล่าวอีกว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูง มีแนวโน้มที่จะบริโภคสินค้าและบริการที่มีคุณภาพดี มากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อศึกษาลักษณะประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ระหว่าง 65-69 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 – 20,000 บาท มีสถานภาพโสด และมีอาชีพข้าราชการ / รัฐวิสาหกิจ
2. วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยส่วนใหญ่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรีแล้ว 2 - 4 ครั้ง สาเหตุในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรีคือ มีสินค้าให้เลือกซื้อมากมายหลากหลายประเภท ผู้ร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัว แหล่งข้อมูลในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์ พุดแจ จังหวัดสระบุรี คือ ป้ายประชาสัมพันธ์ตลาด นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวเป็นยานพาหนะในการเดินทางมาท่องเที่ยว และมีค่าใช้จ่ายต่อครั้งในการเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดหัวปลีประมาณ 2,001 – 2,500 บาท
3. วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อแยกพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ปัจจัยการตลาดด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ ด้านสถานที่ ด้านผลิตภัณฑ์ด้านราคา และด้านการส่งเสริมการตลาด ตามลำดับ
4. วัตถุประสงค์วิจัยเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดของนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อป คอมเพล็กซ์พุดแจ จังหวัดสระบุรี พบว่า นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีเพศต่างกัน มีความ

คิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ไม่แตกต่างกัน นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีรายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีสถานภาพการสมรสแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีกิจกรรมใหม่ ๆ ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ในประสบการณ์ใหม่ ๆ นั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ประกอบการเจ้าของตลาดหัวปลี องค์การบริหารส่วนตำบลหัวปลี และชุมชนผู้ค้าขายในตลาดหัวปลี ควรหารือกันเพื่อวางแผนกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ เพิ่มเติมไปจากสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อสร้างจุดสนใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยกิจกรรมที่จะกำหนดขึ้น ควรเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุ และเป็นกิจกรรมที่ไม่หนักงานเกินไป และเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของคนในครอบครัว นอกจากนี้ประเด็นรองลงมา นักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวกล่าวถึงจำนวนร้านขายของกินที่ยังมีไม่มากและไม่ค่อยหลากหลาย และควรเพิ่มบรรยากาศของตลาดนัดหัวปลี ผ่อนคลาย ควรให้มีต้นไม้ให้ร่มเงามากขึ้นเพื่อเพิ่มความร่มรื่น ดังนั้น ผู้ประกอบการเจ้าของตลาดหัวปลีควรบริหารจัดการ โดยเชิญชวนให้ผู้ค้าในชุมชนจำหน่ายสินค้าที่มีความหลากหลาย เพื่อลดการขายสินค้าที่มีความซ้ำซ้อนกัน นอกจากนี้ ควรดูแลและบำรุงรักษาต้นไม้เพื่อให้มีความร่มรื่น และปลูกเพิ่มเติมหรือปลูกทดแทนต้นที่ตายไป

1.2 ควรมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุมากขึ้น ควรจัดให้มีหน่วยปฐมพยาบาล และมีการฝึกซ้อมเรื่องการปฐมพยาบาลกรณีที่เกิดเหตุฉุกเฉิน อย่างสม่ำเสมอ และมีแผนรองรับการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลใกล้เคียง

1.3 ควรออกแบบสถานที่นั่งพัก หรือสถานที่ทำกิจกรรมเพื่อรองรับกลุ่มที่เดินทางมาเป็นครอบครัวเพิ่มขึ้น

1.4 ควรมีเจ้าหน้าที่หรืออาสาสมัครคอยอำนวยความสะดวก จัดระเบียบการจอดรถ ดูแลเรื่องการจราจร และความปลอดภัยของลานจอดรถ เพื่อสร้างความอุ่นใจให้นักท่องเที่ยวที่นำรถมาจอด

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนั้น ควรศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี อย่างต่อเนื่อง

2.2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยปัจจัยส่วนผสมทางการตลาดเพียงปัจจัยเดียว ดังนั้นเพื่อความครอบคลุมในมิติอื่น ๆ ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของผู้สูงอายุด้วย เช่น การศึกษาแรงจูงใจ การศึกษาภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในประเด็นที่มีความสำคัญน้อยที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งจะช่วยให้ผู้ให้บริการเหล่านี้ค้นพบถึงกลยุทธ์ทางการตลาด การโฆษณา

ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้สามารถนำมาต่อยอด แก้ปัญหา และจัดการให้บริการได้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้ำ

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี สำเร็จลุล่วงไปได้เนื่องจากผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา สว่างคง ที่ได้กรุณาสละเวลาในการให้คำปรึกษา และคำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยครั้งนี้ และผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดาและมารดา ที่ช่วยส่งเสริม สนับสนุน และเป็นผู้ที่คอยให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด จนสามารถทำให้วิจัยเรื่องปัจจัยทางการตลาดสำหรับนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุชาวไทยในการมาเยือนตลาดหัวปลี ศูนย์โอท็อปคอมเพล็กซ์พุดแก้ว จังหวัดสระบุรี สำเร็จลุล่วงไปได้ตามที่ตั้งใจ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพฯ:

สำนักงานกิจการโรมพิมพ์องการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). *ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุด้านความมั่นคงในชีวิต*.

กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). *ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ เรียนรู้สังคม*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). *ชุดความรู้การดูแลตนเองและพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ สุขภาพดี*.

คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยว ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรมพิมพ์องการสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS*. พิมพ์ครั้งที่ 11.

กรุงเทพมหานคร: บิสนิสนสารเอนดีดี.

นิคม จารุมนี. (2536). *การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ศรัณญา วรากุลวิทย์. (2551). *ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามลดา.

สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดสระบุรี. (2561). *ตลาดหัวปลี*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 เมษายน 2565 จาก

<http://www.oic.go.th/INFOCENTER10/1097/>.

เสรี วงษ์มณฑา. (2542). *การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: อีระฟิล์มและไซเท็กซ์.

อดุลย์ จาตุรงค์กุล. (2543). *กลยุทธ์การตลาด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Kotler, Philip. (1997). *Marketing management : analysis, planning, implementation and control*. 9th ed. New Jersey :A simon & Schuster Company.

แนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี

Guidelines for Media Development among Adolescent Depression in Pattani Province

นุรีซัน ซาและ อามานี ฮาแว อันยากร ตุดเกื้อ และจิรัชยา เจียวก๊ก

Nurisan Salaeh Amanee Hawae Tanyakorn Tudkuea and Jirachaya Jeawkok

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

Corresponding Author Email: Salaeh5197@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวัยจี้ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี โดยมีวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และได้เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวัยรุ่นช่วงอายุระหว่าง 18 ถึง 25 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 18 คน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ทั้งสิ้นจำนวน 24 คน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ประกอบไปด้วย มิติเนื้อหาของสื่อในประเด็นเนื้อหาที่มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้าภายใต้พื้นฐานของการรับรู้และสร้างความเข้าใจ รวมถึงความตระหนักรู้เกี่ยวกับวิธีการสังเกตอาการภาวะซึมเศร้า รวมถึงสาเหตุของการเกิดภาวะซึมเศร้า และวิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี รูปแบบของสื่อที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีคุณสมบัติของการดึงดูดความสนใจในกลุ่มวัยรุ่นในยุคปัจจุบันที่จะต้องเป็นสื่อที่เป็นรูปภาพที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน และอินสตาแกรม (Instagram) เป็นช่องทางสำหรับการเผยแพร่สื่อที่เหมาะสมสูงสุดในกลุ่มวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี

คำสำคัญ : การพัฒนาสื่อ ภาวะซึมเศร้า วัยรุ่น จังหวัดปัตตานี

Abstract

The purpose of this research was to study the media development guidelines for adolescent depression in Pattani Province with in-depth interview methods. The data were collected from the teenagers between the ages of 18 and 25 who lived in Pattani Province. There were also 3 experts in depression and experts on 3 development media, totaling 24 people. The results found the development of media on depression of teenagers consist of the dimension of the media content of the importance and necessary to develop the depression media under the basis of perception and understanding. Include awareness about how to observe depression. Including the cause of depression and how to cope with the depression of teenagers in Pattani province. In addition, the media needs to attract appealing in teens. Moreover, the media features must be simple and easy to understand, the channel for media publishing should be appropriate. The best application that can access teenagers in Pattani is Instagram.

Keywords : Media Development Depression Adolescence Pattani Province

บทนำ

ภาวะซึมเศร้าเป็นความผิดปกติทางอารมณ์ของบุคคลที่สะท้อนจากความคิด แรงจูงใจ อารมณ์ และพฤติกรรม อีกทั้งยังนับว่าเป็นปัญหาทางสุขภาพจิตที่สำคัญในปัจจุบันโดยสามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทุกเพศทุกวัย ประกอบกับข้อมูลทางสถิติ พบว่าคนไทยมีภาวะซึมเศร้ากว่า 1.5 ล้านคน โดยเป็นวัยรุ่นร้อยละ 11.5 จากประชากรทั้งหมด โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 - 25 ปี พบว่ามีอัตราทำร้ายตัวเองที่ร้อยละ 5.33 ต่อประชากรหนึ่งแสนคน นอกจากนี้ภาวะซึมเศร่ายังรวมถึงความรู้สึกเศร้า เหงา เบื่อ ไม่มีความสุข สูญเสียแรงจูงใจ ไม่มีกำลังใจในการทำสิ่งใด ๆ ไม่อยากพูดคุยกับผู้อื่น มีพฤติกรรมแยกตัวอยู่คนเดียว ส่งผลทำให้บางครั้งผู้ที่มีภาวะซึมเศร้าไม่สามารถปฏิบัติภารกิจพื้นฐานในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้บุคคลที่มีอารมณ์เศร้าติดต่อกันเป็นระยะเวลาานานกว่า 2 สัปดาห์ขึ้นไป จะมีแนวโน้มเกิดภาวะซึมเศร้า (ลักขิกา พิสุทธิไพศาล และจรรุพร ตั้งพัฒนกิจ, 2564, น. 45; นันทยา คงประพันธ์, 2563, น. 303; ดวงใจ วัฒนสินธุ์, 2559, น. 2 และทัชชา สุริโย และคณะ, 2559, น. 584)

ด้วยธรรมชาติของวัยรุ่นซึ่งอยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในมิติร่างกาย มิติจิตใจ และมิติสังคมสภาพแวดล้อม ประกอบกับการเปลี่ยนสภาพจากวัยเด็กสู่การเป็นผู้ใหญ่เป็นต้นเหตุสำคัญที่ยึดโยงสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด อารมณ์ ความสัมพันธ์กับผู้อื่น รวมถึงค่านิยม และทัศนคติต่าง ๆ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น ประกอบไปด้วย ผลต่อเนื่องที่สะสมและเกิดจากความเครียด รวมถึงปัญหาภายในครอบครัว รูปแบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว การเรียน และบริบทสภาพแวดล้อมที่รวมถึงสังคมรอบข้าง โดยส่งผลกระทบต่อตรงต่อวัยรุ่นที่นำไปสู่การแสดงอาการต่าง ๆ ทั้งในมิติอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ร่างกาย ซึ่งมีผลต่อการเกิดบุคลิกภาพที่เปลี่ยนแปลงและผิดปกติไปจากเดิม รวมถึงปัญหาทางอารมณ์ที่วัยรุ่นมีแนวโน้มสูงต่อการใช้สารเสพติด รวมถึงปัญหาการปรับตัวในสังคม ปัญหาด้านการเรียน สอดคล้องกับ ดาราวรรณ ต๊ะปินตา และคณะ (2556, 3) ที่พบว่าบุคคลที่มีอาการซึมเศร้ามีโอกาสกลับเป็นซ้ำมากกว่าคนทั่วไปหลังจากที่เกิดอาการครั้งแรก ทั้งนี้ภาวะซึมเศร้าถือเป็นปัญหาที่สำคัญและบุคคลหรือหน่วยงานยังขาดความตระหนักในการป้องกันและรับมือกับปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจังโดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นซึ่งหากขาดการป้องกันหรือการดูแลอย่างถูกต้องและเหมาะสม อาจส่งผลร้ายแรงและยากเกินกว่าจะแก้ไขและยังส่งผลกระทบต่อเรื่องระยะยาว และส่งผลร้ายแรง เช่น รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่า หรือในบางรายมีการคิดและพยายามทำร้ายตัวเอง (ไปรยทิพย์ สันตะพันธ์ และคณะ, 2562, น. 501; ดาราวรรณ ต๊ะปินตา และคณะ, 2556, น. 4; อังคณา วังทอง และคณะ, 2562, น. 101 และ นันทยา คงประพันธ์, 2563, น. 310)

ทั้งนี้แนวทางการจัดการภาวะซึมเศร้ามีความหลากหลาย ทั้งการไม่ควรอยู่คนเดียว การเลือกเข้าร่วมกิจกรรม เช่น เล่นเกม ดูหนัง ฟังเพลง เล่นกีฬา การกิน การท่องเที่ยว การออกกำลังกาย การพูดคุยแลกเปลี่ยนกับบุคคลที่ไว้ใจ เพื่อระบายความในใจ การพักผ่อนที่เพียงพอและเหมาะสม หรือควบคุมไปกับการเข้ารับคำปรึกษาจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ การรักษาด้วยจิตบำบัด การรักษาด้วยยา จนไปถึงการรักษาด้วยไฟฟ้า หรือการรักษาในรูปแบบองค์รวมระหว่าง 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ และสังคม ผสมผสานกับการรักษาด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และมีการส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการแก้ปัญหา รวมถึงการพูดกับตนเองในทางบวก และการเสริมสร้างความรู้สึกการมีคุณค่าให้กับตนเองของวัยรุ่น (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2564, น. 301; ประสิทธิ์ศุภการ พึ่งบุญ ณ อยุธยาและคณะ, 2565, น. 203; วณิชาลิ้มศิลา และคณะ, 2551, น. 39)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นที่สะท้อนให้เห็น ช่องว่างสำหรับการป้องกัน รวมถึงการสร้างการรับรู้ และความตระหนักรู้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจระดับภาวะซึมเศร้า ของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี โดยใช้แบบวัด PHQ 9 พบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่มีภาวะซึมเศร้าอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับขั้น รุนแรงมาก จึงเลือกพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นพื้นที่นำร่องในการวิจัยในครั้งนี้ ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถนำสู่การเป็นฐานข้อมูล สำคัญในการพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการป้องกันหรือลดการเกิดภาวะซึมเศร้าในกลุ่มวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กระบวนการวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) มีแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีผู้ให้ข้อมูลเป็นวัยรุ่นที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 - 25 ปี ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี จำนวน 18 คน โดยใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีภาวะซึมเศร้าตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไป ซึ่งใช้แบบวัดภาวะซึมเศร้ามาตรฐาน PHQ9 (คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2561) เพื่อเป็นเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ร่วมกับการใช้เทคนิคการเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อ จำนวน 3 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 24 คน ซึ่งเก็บข้อมูล ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมในการศึกษาวิจัยโดยได้รับการยินยอม และให้ข้อมูลโดยสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูลทุกคน

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

วัยรุ่นในจังหวัดปัตตานีที่มีช่วงอายุระหว่าง 18 - 25 ปี ซึ่งมีระดับภาวะซึมเศร้า อยู่ในขั้นปานกลางขึ้นไป โดยใช้แบบวัดภาวะซึมเศร้า PHQ 9 จาก คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (2561) เพื่อเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 18 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภาวะซึมเศร้า จำนวน 3 คน และ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาสื่อ จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 24 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยพัฒนาแบบวัดภาวะซึมเศร้าจากคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล (2561) จำนวน 9 ข้อ เป็นแบบวัด 3 ระดับ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับสาเหตุ วิธีการรับมือ และแนวทางการพัฒนาสื่อ เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี โดยเครื่องมือการวิจัยครั้งนี้มีการวิเคราะห์ค่าความตรง (Validity) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบวัดภาวะซึมเศร้ามาตรฐาน และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาสื่อ เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานีเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ต่อมาผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือ อนุญาตเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ จากนั้นนำหนังสือดังกล่าวขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด ภายใต้กรอบจริยธรรมวิจัยอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้โครงการวิจัยได้ผ่านกระบวนการพิจารณาจากศูนย์ธรรมการวิจัยในมนุษยสาข

สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2022 - St – Huso – 039 (Internal)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตามลักษณะของข้อมูล โดยแยกประเด็น (Classification) จัดหมวดหมู่ (Grouping) และสรุป โดยอธิบายในเชิงพรรณนาความ และเรียบเรียงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี โดยผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

แนวทางการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่เป็นวัยรุ่นและผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ สรุปในทิศทางเดียวกันเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้า โดยให้ความสำคัญกับมิติของเนื้อหา มิติรูปแบบ และมิติช่องทางการเผยแพร่ของสื่อ ซึ่งจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. มิติเนื้อหาของสื่อ การพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สรุปประเด็นเนื้อหาที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้าภายใต้พื้นฐานของการรับรู้และสร้างความเข้าใจ รวมถึงความตระหนักรู้เกี่ยวกับวิธีการสังเกตอาการภาวะซึมเศร้า รวมถึงสาเหตุของการเกิดภาวะซึมเศร้า และวิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 สาเหตุที่ทำให้เกิดภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีสาเหตุของการเกิดภาวะซึมเศร้าเกี่ยวข้องกับ ความเครียด ครอบครัว กลุ่มเพื่อน การสูญเสียคนที่รัก การเงิน และสังคมรอบข้าง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านความเครียด การเกิดความเครียดสะสม และจมอยู่ในกับดักของความรู้สึกด้านลบที่มาจากครอบครัว เพื่อน รวมถึงสภาพแวดล้อมรอบตัว การใช้ชีวิต การจัดการทางชีวิต ทำให้คาดหวัง กัดดันตัวเอง และการปรับตัวไม่ทันในสังคมนำไปสู่การเกิดความเครียด

ด้านครอบครัว การสร้างแรงกดดันผ่านการเปรียบเทียบ การให้ความรักที่ไม่เท่าเทียมกัน ความรุนแรงในครอบครัว การตีกรอบให้กลุ่มเป้าหมายอยู่ในกรอบ รวมถึงการไม่รับฟัง และการไม่พูดคุยอันส่งผลทำให้เป็นต้นเหตุสำคัญในการสร้างความไม่เข้าใจกันของคนในครอบครัว

ด้านกลุ่มเพื่อน สาเหตุของภาวะซึมเศร้าจากกลุ่มเพื่อนมีลักษณะของการใช้คำพูดที่มุ่งทำร้ายจิตใจ รวมถึงการมองข้ามความรู้สึกอันนำไปสู่ การคิดมาก มีการแบ่งกลุ่ม การถูกหักหลัง เช่น การพูดลับหลัง การโกหก ทำให้กลุ่มเป้าหมายไม่กล้าที่จะไว้วางใจใคร

ด้านการสูญเสีย การสูญเสีย ถือเป็นต้นเหตุหนึ่งของการนำไปสู่การเกิดความโศกเศร้า เสียใจสะสม และจมอยู่วังวนของความรู้สึกแห่งการสูญเสีย และเป็นเชื้อเริ่มต้นที่นำทางบุคคลไปสู่ความเครียด เช่น สูญเสียคนรัก สัตว์เลี้ยง สิ่งของที่รัก

ด้านการเงิน การบริหารจัดการด้านการเงินไม่ได้ รวมถึงการใช้จ่ายที่ไม่พอ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นส่งผลทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดปัญหาต่อการใช้ชีวิตประจำวันส่งผลให้เกิดความเครียด ความกดดัน ตามมา

ด้านสังคมรอบข้าง กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่สะท้อนถึงปัญหาที่เกิดจากสังคมรอบข้าง ทั้งในเรื่องของการเรียน การสอนที่ถูกเปรียบเทียบอยู่เสมอ โดย ครู อาจารย์ บุคคลในครอบครัว โดยมีการใช้คำพูดในลักษณะที่ทำให้ร้ายจิตใจ รวมถึง ครู อาจารย์ ที่ให้ความสนใจกับนักเรียนอย่างไม่เท่าเทียมกัน และสร้างความคาดหวัง ส่งผลทำให้กลุ่มเป้าหมายรู้สึกกดดันตัวเอง และเกิดความเครียดตาม

1.2 วิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการปรับพฤติกรรมของตนเองเพื่อรับมือกับภาวะซึมเศร้า ทั้งในมิติของการปรับตารางการใช้ชีวิต และมีมาตรการปรับพฤติกรรมหรือการจัดการความคิดของตัวเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ด้านการปรับตารางการใช้ชีวิต เป็นลักษณะของการดำเนินการและจัดการกับตนเองเมื่อเข้าใจ และรับรู้ถึงความเครียดที่เกิดขึ้นภายในตนเอง โดยเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนตารางการใช้ชีวิตโดยวางแผนตารางชีวิตใหม่ ทั้งด้านการเรียนและการใช้ชีวิต

ด้านการปรับพฤติกรรมหรือการจัดการความคิดตัวเอง เป็นลักษณะของการแสดงออกเพื่อลดความเครียดที่สะท้อนถึงการทบทวนตนเองทางด้านความคิด และการกระทำ เพื่อให้สามารถมองโลกในแง่บวกมากขึ้นผ่านการจัดการตนเอง และเลือกทำกิจกรรมที่ทำให้รู้สึกสบายใจ รวมถึงเลือกอยู่ในที่ที่รู้สึกปลอดภัย เช่น การอยู่ในห้องนอน การอยู่บ้าน การอยู่กับเพื่อนที่เข้าใจ หรือการได้อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดความสบายใจ และสามารถลดความเครียดได้นอกจากนี้ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เลือกวิธีการสำหรับการระบาย เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีผ่านการร้องไห้ การแชทกับบอท การจดบันทึกโน้ต การคุยกับตนเองในกระจก และการหาเพื่อนหรือคนในครอบครัวที่สามารถคุยและให้คำปรึกษาได้อย่างสะดวกใจ รวมถึงผู้ให้ข้อมูลเลือกทำกิจกรรมที่ทำแล้วเกิดความสุขและลดความเครียดให้กับตนเอง เช่น การนอน การเล่นเกมที่ชอบ การฟังเพลงที่ชอบ ดูหนังดูการ์ตูน การอ่านหนังสือ การออกไปท่องเที่ยว การกิน และการออกกำลังกาย การวิ่งเล่น การเล่นกีฬาที่ชอบจะส่งผลให้สามารถลดความเครียดและสามารถสร้างรอยยิ้มที่มีความสุขได้

2. มิติรูปแบบของสื่อ ผลจากการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญกับรูปแบบของสื่อที่จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีคุณสมบัติของการดึงดูดความสนใจในกลุ่มวัยรุ่นในยุคปัจจุบันที่จะต้องเป็นสื่อที่เป็นรูปภาพที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ในด้านตัวอักษรที่ปรากฏบนสื่อ จะต้องเป็นตัวอักษรที่มีความดึงดูดผู้อ่าน เป็นลักษณะของข้อความที่สั้นได้ใจความ และในด้านของโทนสี จะต้องเป็นโทนสีที่ทำให้เกิดความสบายตา รู้สึกโล่ง เช่น โทนสีพาสเทล โทนสีเอิร์ทโทน โดยสื่อดังกล่าวควรอยู่ในรูปแบบอินโฟกราฟิก รูปภาพ ที่มีความกะทัดรัด ไม่ซับซ้อน และมีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจง่าย และมีเนื้อหาที่เป็นประโยชน์

3. มิติช่องทางการเผยแพร่สื่อ ผลการศึกษา พบว่า ช่องทางสำหรับการเผยแพร่สื่อที่มีความเหมาะสม รวมถึงสามารถเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานีได้สูงสุด คือ อินสตาแกรม (Instagram) ทั้งนี้วัยรุ่นส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเลือกเข้าถึงอินสตาแกรม (Instagram) เนื่องจากมีความสามารถในการโพสต์รูปภาพ สามารถตกแต่งภาพด้วยฟิวเตอร์ที่สวยงาม ส่งผลให้เป็นตัวเลือกที่โดดเด่นสำหรับวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานีเพื่อเข้าถึงข้อมูลที่สนใจ อีกทั้งยังสามารถแชร์โพสต์ แชร์เรื่องราวและประสบการณ์ในชีวิต ผ่านสตอรี่อีกด้วยและยังสามารถติดตามเรื่องราวต่าง ๆ ที่สนใจได้อย่างอิสระ

จากที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี สามารถพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าได้ 4 ประเด็นด้วยการ ประกอบไปด้วยดังนี้

1. อินโฟกราฟิกเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า เป็นอินโฟกราฟิกเพื่อเป็นการเสริมสร้างการรับรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า ซึ่งจากที่ได้เก็บข้อมูลเบื้องต้น สื่อที่สามารถดึงดูดน่าสนใจ เป็นสีพาสเทล ผู้วิจัยสามารถพัฒนาสื่อดังนี้

ภาพที่ 1 อินโฟกราฟิกเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า

2. วิธีการสังเกตตัวเอง โดยวิธีสังเกตอาการตัวเอง มี 9 ข้อด้วยกัน 1) มีอารมณ์เศร้า 2) ความสนใจหรือความเพลินใจลดลงอย่างมาก 3) น้ำหนักลดลง หรือเพิ่มขึ้นมากหรือมีอาการเบื่ออาหารหรือเจริญอาหารมาก 4) นอนไม่หลับ หรือหลับมากเกินไป 5) กระวนกระวายอยู่ไม่สุข หรือเชื่องช้า 6) อ่อนเพลีย ไร้เรี่ยวแรง 7) คิดเรื่องการทำร้ายตัวเอง 8) รู้สึกตนเองไร้ค่าตำหนิตัวเอง และ 9) สมาธิลดลง ใจลอย หรือลึกลงไปหมด สามารถพัฒนาสื่อได้ดังนี้

ภาพที่ 2 อินโฟกราฟิกสังเกตอาการภาวะซึมเศร้า

3. วิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้า โดยมีการรับมือดังนี้ คิดบวก ดูหนังฟังเพลง ทำสมาธิ ออกกำลังกาย ปรึกษาเพื่อน ครอบครัว หรือจิตแพทย์ สามารถพัฒนาสื่อได้ดังนี้

ภาพที่ 3 วิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้า

4. รูปภาพเชิงให้กำลังใจ ผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อเชิงให้กำลังใจ โดยมีการเผยแพร่ผ่าน โซเชียลมีเดีย ผ่าน Instagram ซึ่งมีชื่อเพจ Instagram ว่า kamlangjai_an ดังภาพ โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดูแลเพจ

ภาพที่ 4 . รูปภาพเชิงให้กำลังใจ

การสรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. แนวทางการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้ามีติเนื้อหา สาเหตุการเกิดภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี คือ ปัจจัยด้านครอบครัว ด้านกลุ่มเพื่อน ด้านการสูญเสียอันเป็นที่รัก การเงิน และ สังคมรอบข้าง ซึ่งสอดคล้องกับฉันทนา แรงสิงห์ (2554, น. 44) ที่พบว่าปัจจัยที่ทำนายภาวะซึมเศร้าจึงขึ้นอยู่กับลักษณะบริบททางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ด้วย ทั้งทฤษฎีทางจิตวิทยามีการอธิบายที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก ความหวัง ความวิตกกังวล ความขัดแย้ง ภายในจิตใจ การรับรู้อัตตา (Self-perception) และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับทฤษฎีจิตสังคม แนวคิดนี้เชื่อว่าการเกิดภาวะซึมเศร้าเกิดจากคนกับสิ่งแวดล้อมไม่สามารถจะแยกจากกันได้ หรืออาจกล่าวได้ว่า สถานการณ์ก่อให้เกิดความเครียด ตฤฉลา จำปาวัลย์ (2560, น. 4-7) และมีวิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ การปรับตารางการใช้ชีวิต การวางแผนในการเรียน การปรับพฤติกรรม หรือการจัดการความคิดตัวเอง การอยู่ในเซฟโซนของตัวเอง การระบายความรู้สึกและ การออกกำลังกาย ฐิติรัตน์ ช่างทอง และเกษตรชัย และหิม (2564, น. 66) ได้อธิบายว่า หากมีอาการซึมเศร้าระดับปานกลาง ข้อเสนอแนะในการดูแล คือ ควรมีการออกกำลังกายสม่ำเสมอ พักผ่อนให้เพียงพอ มีการทำกิจกรรมผ่อนคลาย สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม ที่อธิบายถึงพฤติกรรมมนุษย์ ที่มีลักษณะของความสัมพันธ์กันระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล อิทธิพลสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม ปัจจัยส่วนบุคคลเป็นหัวใจของการเป็นตัวแทนการเปลี่ยนแปลง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงแบบย้อนกลับ และการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อม เช่น แบบอย่าง และการสนับสนุนสามารถใช้ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพได้ (Bandura, 1986, p.24)

2. แนวทางการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้ามีติรูปแบบของสื่อ สรุปได้ว่าควรจะดูโทนสี ควรเป็นรูปแบบสวยงาม เนื้อหาสาระที่กระชับ ที่สามารถดึงดูดความสนใจได้ เข้าใจได้ง่าย ไม่ซับซ้อน ซึ่งสอดคล้องกับ พิบูล ไวจิตรกรรม (2565, น.107) ที่กล่าวไว้ว่ากราฟิกที่ดีจะต้องชัดเจน เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน โดยใช้ตัวอักษร และสีที่เหมาะสม ที่สอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) ที่อธิบายถึง การสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนา และในกระบวนการสร้างสรรค์การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านรูปแบบการสื่อสาร

3. แนวทางการพัฒนาสื่อภาวะซึมเศร้ามีติช่องทางการเผยแพร่สื่อ วัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ที่ให้ข้อมูลว่า วัยรุ่นในจังหวัดปัตตานีส่วนใหญ่ เข้าถึงอินสตาแกรมมากที่สุด รองลงมาจะเป็นติ๊กต็อก ซึ่งสอดคล้องกับ สมใจ สืบเสาะ และกุลกนิษฐ์ ทองเงา (2565, น. 1567) ได้กล่าวว่า การเผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดียได้รับความนิยมอย่างมาก และสามารถเข้าถึงกลุ่มวัยรุ่นได้สะดวก รวดเร็ว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า วิธีสังเกตอาการตัวเอง วิธีการรับมือกับภาวะซึมเศร้า ซึ่งสรุปอยู่ในรูปแบบของอินโฟกราฟิก และมีการเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในกลุ่มวัยรุ่น ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงสถานศึกษา ครู อาจารย์ สามารถนำผลจากการศึกษาไปเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างการรับรู้ เกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น ในเชิงนโยบาย ที่มีครอบคลุมในเชิงเนื้อหา และสามารถนำผลจากการศึกษาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเฝ้าระวังภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ดังนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรนำผลการวิจัยครั้งนี้สู่กระบวนการพัฒนาสื่อเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นโดยทดลองใช้ และศึกษาประสิทธิผลของสื่อต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชา พัฒนาสังคม ฝายกิจการนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่ สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). *แบบทดสอบภาวะซึมเศร้า PHQ-9. สืบค้น 15 ธันวาคม 2564*, จาก https://www.rama.mahidol.ac.th/th/depression_risk
- ฉันทนา แรงสิงห์ (2554). ปัจจัยทำนายภาวะซึมเศร้าของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จังหวัด เชียงราย. *วารสารสภาการพยาบาล*, 2554, 26(2), 42-56.
- ฐิติรัตน์ ช่างทอง และเกษตรชัย และหิม (2564). ปัจจัยจิตสังคมที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์*. 5(2), 53-70.
- ดวงใจ วัฒนสินธุ์. (2559). การป้องกันภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น: จากหลักฐานเชิงประจักษ์สู่การปฏิบัติ. *วารสารคณะพยาบาล ศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 24(1), 1-12.
- ดาราวรรณ ต๊ะปิ่นตา, สุพิศ กุลชัย, สมบัติ สกกุลพรรณ, กรรณิการ์ ศรีมงคลธาราธร, สุธาวร บุญยศิลาพงศ์ และผกาทิพย์ สุข จิตร. (2556). ผลของโปรแกรมการปรับความคิดและพฤติกรรมแบบหลายช่องทาง ต่อการลดภาวะซึมเศร้า. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 27(3), 1-15.
- ตฤณา จำปาวัลย์ (2560). แนวคิดและทฤษฎีภาวะซึมเศร้าทางจิตวิทยา. *วารสารพุทธจิตวิทยา*; 2 (2), 4-7.
- ทัชชา สุริโย, อมราพร สุรการ และอัจฉรา ประเสริฐสิน (2559). *การพัฒนาโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมสำหรับวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และ ศิลปะ*, 9(1), 582-597.
- นันทยา คงประพันธ์. (2563). ปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(11), 302-315.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง (2564). ผลการประเมินการรับรู้ความสามารถของตนเองเพื่อป้องกันภาวะซึมเศร้าและการติดเฟซบุ๊กของ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ในยุคชีวิตวิถีใหม่. *วารสารครุพิบูล*, 8(2), 292-303.
- ประสิทธิ์ศุภการ พึ่งบุญ ณ อยุธยา, ปภพพล เต็มธีรกิจ และจักรกริช กล้าผจญ (2565). รูปแบบการส่งเสริมการรักษาแบบ ผสมผสานด้วยดนตรีบำบัด เพื่อผู้ป่วยโรคซึมเศร้า. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 27(1), 200-221.
- ไพบรียพันธ์ สันตะพันธ์, ศิริคุณพร บุสหงส์, และเชาวลิต ศรีเสริม. (2562). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น: บทบาทพยาบาล. *วารสารเกื้อ การุณย*, 26(1), 187-199.

- พิบูล ไวจิตรกรรม (2565). การออกแบบสื่อมัลติมีเดียเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 34(1), 102-113.
- ลักษิกา พิสุทธิไพศาล และจารุพร ตั้งพัฒน์กิจ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นในจังหวัดชลบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 12(1), 45-65.
- วนิษา ลิ้มศิลา, วันนดี สุทธิรังษี, และวีณา คันฉ่อง (2551). การศึกษาประสบการณ์อาการและการจัดการอาหารจากภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่นหญิงโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในภาคใต้. *วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 21(1), 29-41.
- สมใจ สืบเสาะ และกุลกนิษฐ์ ทองเงา (2565). การสร้างสื่อโปสเตอร์อินโฟกราฟิกเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโลกไซเบอร์ของวัยรุ่นไทย. *วารสารศิลปการจัดการ*, 6(3), 1555-1569.
- อังคณา วังทองม, อนุชิต วังทอง, ปัทมาวาตี มะอิ่ง, และชัวร์ฮูตี ลีเต็ง. (2562). ผลของกลุ่มบำบัดการทวนรำลึกความหลังที่เป็นสุขต่อภาวะซึมเศร้าของวัยรุ่น. *วารสารการปฏิบัติการพยาบาลและการผดุงครรภ์ไทย*, 6(2), 99-114.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social Cognitive Theory*. Prentice-Hall. Englewood Cliffs, New Jersey, USA.

ผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ ของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้

Effects and Coping of a Victim Cyber-Sex Harassment among Female Youths in The Southern Border Areas

ฟาตอนะ หนีมา สารีพะ ตามาโระ ฉันทยกร ตุดเกื้อ และอับดุลคอลลิก อรรรอฮีมีย

Fatonah Nima Sareefah Tamaroh Tanyakorn Tudkuea and Abdulkhaliq Arrahimee

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

Corresponding Author Email: Fatonz.2609@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ในพื้นที่ชายแดนใต้ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ เยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ มีอายุระหว่าง 18 ถึง 24 ปี ที่เคยมีประสบการณ์ถูกคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบจากการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ สามารถแบ่งได้ 2 มิติ ประกอบด้วย มิติทางด้านจิตใจ ซึ่งเยาวชนหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการคุกคามทางเพศส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบทางตรงเกี่ยวกับความรู้สึกทางด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อความวิตกกังวลในการใช้ชีวิต หวาดกลัวบุคคลคนรอบข้าง รู้สึกระแวงกับสังคม รวมถึงบุคคลที่ไม่รู้จัก และจากการได้รับประสบการณ์การคุกคามยังคงรู้สึกและเป็นเรื่องที่ติดค้างอยู่ในภายในจิตใจหลังจากเกิดเหตุการณ์ส่งผลให้ผู้ตกเป็นเหยื่ออยากต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม และมิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเยาวชนหญิงในจังหวัดปัตตานีที่ตกเป็นเหยื่อจากการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ นอกจากส่งผลกระทบต่อจิตใจ ยังส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีผลเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งการแต่งกาย การที่ต้องระวังพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นเหตุผลของการคุกคามบนโลกไซเบอร์ ทั้งนี้เยาวชนส่วนใหญ่มีวิธีการรับมือเมื่อถูกคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ที่แตกต่างกันไป ซึ่งสามารถสรุปวิธีการรับมือออกเป็น 5 วิธี อันประกอบไปด้วย ไม่สนใจข้อความ การไม่ตอบโต้ บล็อก การตอบโต้กลับอย่างสุภาพ และการโต้ตอบกลับด้วยวิธีการด่า ทั้งนี้ผู้ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่อาจเลือกใช้หลายวิธีการสำหรับการรับมือกับการตกเป็นเหยื่อการคุกคามบนโลกไซเบอร์

คำสำคัญ : ผลกระทบ วิธีการรับมือ การคุกคามทางเพศ โลกไซเบอร์

Abstract

The purpose of this research was to study the effects and coping methods of being a victim of sexual harassment in cyberspace in the southern border areas. which uses qualitative research methods by key informant including young women in the southern border areas between the ages of 18 and 24 who have experienced cyber harassment with in-depth interview methods. A total of 15 key informants were included. The results showed that the impact of sexual harassment in cyberspace can be divided

into 2 dimensions together with psychological dimension. The majority of young women who are victims of sexual harassment directly affected by psychological feelings which affects the anxiety in life. fear of people around. Feel anxious about society including unknown persons. In addition experience harassment still feel and it's lingering with in the mind after the incident. As a result, the victims have difficulty living with others in society. And social relationship dimensions in which young women in Pattani province are the victims from cyber sexual harassment in addition to directly affecting the mind it also affects social relationships. or interpersonal relationships that resulted in a link to a change in dress to be aware of their own behaviors to prevent them it is the reason for cyber threats. However, most youths have their own way of dealing with cyber sexual harassment different. Which can be summarized into 5 methods of coping together with ignore the message, non-retaliation, block, a polite response and responding to insults. Most of the victims several methods may be used for dealing with being a victim of cyber threats.

Keywords : Effects Coping Sexual Harassment Cyber space

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้โลกในปัจจุบันเปรียบเสมือนโลกที่ไร้พรมแดนผ่านสื่อกลางที่เรียกว่า “อินเทอร์เน็ต” โดยการนำเอาประสิทธิภาพของอินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน (จิรศักดิ์ ภูมิเจริญ, 2556, ออนไลน์) เมื่อความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย จนกลายเป็นชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคม การพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวนี้ส่งผลให้สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่แล้วในชีวิตจริงถูกย้ายเข้าไปอยู่ในโลกอินเทอร์เน็ต (รุ่งนภา เสถียรกุล, 2560,ออนไลน์) โดยการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีการสื่อสารจากอดีตถึงปัจจุบันส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะรูปแบบการสื่อสารระหว่างกันจากการติดต่อผ่านจดหมาย โทรเลข โทรศัพท์ และโทรสารได้พัฒนาไปสู่การส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันออนไลน์ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เพราะนอกจากความสะดวกสบายในการติดต่อสื่อสารแล้วแอปพลิเคชันดังกล่าวยังเป็นตัวกลางในการสร้างปฏิสัมพันธ์ใหม่ ๆ ระหว่างผู้ใช้งานอีกด้วย (เครือวัลย์ เจริญไชย, 2565, น. 74)

ถึงแม้ว่าอินเทอร์เน็ตจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างมากก็ตาม แต่ถ้าหากมีการนำอินเทอร์เน็ตไปใช้ในทางที่ผิดก็ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นและสังคม ด้วยความนิรนามของโลกออนไลน์จึงสามารถทำให้เกิดการกระทำผิดได้ง่าย เนื่องจากไม่อาจทราบได้ว่าใครเป็นใคร บุคคลในโลกอินเทอร์เน็ตอาจจะมีตัวตนหรือไม่ตัวตนในโลกแห่งความเป็นจริงก็ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการใช้เสรีภาพอย่างเกินส่วน มีการกระทำผิดกฎหมาย มีการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือในการทำร้ายผู้อื่น เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลมากมาย (มณฑนา สีสวรรณ, 2546, น.7) ซึ่งการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายเช่นนี้เป็นรูปแบบใหม่ของอาชญากรรมที่เกิดขึ้น พร้อมกับการพัฒนาสังคมสารสนเทศ และได้มีการเรียกการกระทำผิดดังกล่าวว่า “อาชญากรรมคอมพิวเตอร์” (นัยนรัตน์ งามแสง, 2547,น. 2) ทั้งนี้อินเทอร์เน็ตเป็นแค่ช่องทางการสื่อสาร แต่คนที่ใช้ต่างหากที่จะทำให้เกิดประโยชน์หรือความเสียหายต่อสังคม หากนำไปใช้เพื่อการสื่อสารที่จำเป็น หรือใช้สำหรับการติดต่อธุรกิจเพื่อช่วยในการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และประหยัดเวลา ค่าใช้จ่าย แต่จะเป็นโทษเมื่อผู้ใช้งานไปใช้เพื่อการกระทำชั่ว หรือใช้การสื่อสารเพื่อเป็นภัยอื่นต่อสังคม (ฤทัยชนนี สิทธิชัย, 2560, น. 6-7)

ซึ่งการคุกคามทางเพศออนไลน์ (Cyber Sexual Harassment) เป็นลักษณะของการกระทำผ่านช่องทางสื่อสารดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางเพศที่ไม่เหมาะสม โดยผู้ที่ถูกกระทำเกิดการรับรู้ได้ว่าละเมิดและไม่ต้องการ หรือไม่ยินยอม หรือไม่พร้อม หรือแม้แต่นินยยอมในช่วงขณะนั้น ในสถานการณ์นั้น แต่หากส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำ ถือว่าเป็นการคุกคามทางเพศได้เช่นกันในโลกออนไลน์ไม่สามารถรู้ได้ว่าใครเป็นใครบ้าง เพราะฉะนั้นการคุกคามทางเพศ จะเกิดขึ้นได้ง่ายและตลอดเวลา ซึ่งคนส่วนใหญ่คิดว่าเป็นเรื่องปกติที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร แต่ความเป็นจริง อาจส่งผลกระทบต่อผู้ที่ถูกกระทำทั้งทางตรงและทางอ้อม (รณภูมิ สามัคคีคารมย์, 2564, น. 169)

ทั้งนี้การคุกคามทางเพศในรูปแบบออนไลน์อาจส่งผลกระทบต่อรุนแรงมากกว่าการคุกคามทางเพศแบบดั้งเดิม เนื่องจากไม่เห็นตัวผู้กระทำประกอบกับหลักฐานเชิงประจักษ์ในรูปแบบออนไลน์ผ่านภาพ เสียง การพิมพ์ตัวหนังสือ ที่ยังคงอยู่ตลอดไป ฉะนั้นผู้ถูกกระทำจะรู้สึกทุกข์ทรมานมากและไม่สามารถที่จะหยุดการกระทำเหล่านั้นได้ในทันทีทันใด อีกทั้งไม่ทราบถึงวิธีการจัดการหรือแนวทางการรับมือกับปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัญหาเหล่านี้ ยังคงมีอยู่และยังไม่ถูกแก้ไขในปัจจุบัน (รณภูมิ สามัคคีคารมย์, 2564, น. 170) และเมื่อมีการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ เหลือที่ถูกคุกคามย่อมมีวิธีการรับมือกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งแน่นอนว่าวิธีการรับมือของเหยื่อแต่ละคนนั้นอาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทของเหตุการณ์และวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของแต่ละคน

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดนที่เทคโนโลยี เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิตซึ่งเกิดเป็นช่องทางหนึ่งในการใช้เป็นเครื่องมือเพื่อแสดงพฤติกรรมคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ ทั้งนี้พฤติกรรมดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจ และด้านความสัมพันธ์ทางสังคมที่สามารถก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา หากไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างทันท่วงทีอาจเกิดผลเสียและยากที่จะแก้ไขปัญหานั้นให้หมดไปได้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ ในพื้นที่ชายแดนใต้ ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม รวมไปถึง ครู อาจารย์ และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการเฝ้าระวังพฤติกรรมของเยาวชน รวมไปถึงสามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในระดบบนโยบาย เพื่อสร้างความเข้าใจถึงสภาพปัญหาตามกรอบบริบทของพื้นที่ที่ศึกษาและยังเป็นแนวทางในการจัดการแก้ไขปัญหา ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนหญิง ในพื้นที่ชายแดนใต้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นเยาวชนเพศหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ ที่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 18 - 24 ปี และเคยมีประสบการณ์ถูกคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ โดยประเมินจากเหตุการณ์ที่ส่งผลให้เกิดความตกใจ หวาดกลัว ระแวง วิตกกังวล โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวนทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมในการศึกษาวิจัยโดยได้รับการยินยอมและให้ข้อมูลโดยสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยอย่างชัดเจนก่อนการสัมภาษณ์และให้สิทธิในการถอนตัวออกจากการวิจัย ได้ตลอดเวลาหากเกิดความไม่สบายใจ และการถอนตัวดังกล่าวจะไม่มีผลใด ๆ ต่อผู้ให้ข้อมูล และผู้วิจัยได้เก็บรักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลและไม่ระบุถึงตัวตนจริงของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นเยาวชนหญิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในจังหวัดปัตตานี โดยเลือกเฉพาะผู้ที่มีช่วงอายุอยู่ระหว่าง 18 - 24 ปี และเป็นเยาวชนหญิงที่เคยมีประสบการณ์ถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล โดยมีวิธีการคัดเลือกแบบการสุ่มตัวอย่างโดยใช้เทคนิคแบบบอกต่อ (Snowball Sampling) ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้มีผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์เกี่ยวข้องกับผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ ทั้งนี้เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ขอหนังสืออนุญาตเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมด โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับเยาวชนเป้าหมาย จากนั้นผู้วิจัยนำผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลไปสู่การถอดบทสัมภาษณ์ เรียบเรียง และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อเตรียมความพร้อมของข้อมูลไปสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ พร้อมอธิบายถึงสิทธิในการถอนตัวออกจากการวิจัยได้ตลอดเวลา และการถอนตัวนั้นไม่มีผลใด ๆ โดยในการให้ข้อมูล และขออนุญาตในการบันทึกเทป นอกจากนี้หากผู้ให้ข้อมูลเกิดความไม่สบายใจหรือไม่สะดวกใจที่จะให้ข้อมูลสามารถที่จะหยุดการสัมภาษณ์ได้ตลอดเวลา ทั้งนี้โครงการวิจัยได้ผ่านกระบวนการพิจารณาจากศูนย์ธรรมการวิจัยในมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2022 – St – Huso – 032 (Internal)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยเป็นการจำแนกประเด็น (Classification) และจัดหมวดหมู่ (Grouping) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ดำเนินการถอดบทสัมภาษณ์ 2) พิมพ์คำสัมภาษณ์ลงในแฟ้มข้อมูลเพื่อเตรียมนำไปวิเคราะห์ 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เพื่อนำมาตีความและสร้างข้อสรุป โดยอธิบายเชิงพรรณนาความและเรียบเรียงให้งานวิจัยเกิดความสมบูรณ์เพื่อสามารถตอบคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลในพื้นที่ชายแดนใต้ของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ที่เคยมีประสบการณ์ถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล โดยค้นพบตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิง พบว่า เยาวชนหญิงที่เคยมีประสบการณ์การถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในมิติทางด้านจิตใจ และมิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 มิติทางด้านจิตใจ เยาวชนหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการคุกคามทางเพศส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบทางตรงเกี่ยวกับความรู้สึกทางด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อความวิตกกังวลในการใช้ชีวิต หวาดกลัวบุคคลรอบข้าง รู้สึกกระแวงกับสังคม รวมถึงบุคคลที่ไม่รู้จัก และจากการได้รับประสบการณ์การถูกคุกคามยังคงรู้สึกและเป็นเรื่องที่ดีค้างอยู่ในภายในจิตใจ หลังจากเกิดเหตุการณ์ส่งผลให้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่ออยากต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม

“...ก็รู้สึกไม่โอเค ที่มาคอมเม้นในเชิงลบ แล้วถ้าคนอื่นมาเห็นอะ รู้สึกว่ามันน่าเกลียด สำหรับคำพูดของเขาเพราะว่าเขาเป็นผู้ใหญ่มากพอมานั่งเชิงลบเกินไป...” นากน้อย นามสมมติ สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2565

“...จะไปไหนเราก็จะคิดเรื่องแบบนี้ คือมันยังอยู่ในใจ เรากลัว เวลาจะรับแอดใคร ...” หมินน้อย นามสมมติ สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2565

1.2 มิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม เยาวชนหญิงในจังหวัดปัตตานีที่ตกเป็นเหยื่อจากการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล นอกจากส่งผลกระทบต่อจิตใจ ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีผลเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งการแต่งกาย การที่ต้องระวังพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้ตนเป็นเหตุผลของการถูกคุกคามบนโลกโซเชียล เนื่องจากบางครั้งบุคคลที่มีพฤติกรรมการคุกคามบนโลกโซเชียลเป็นคนใกล้ชิดตัวในชีวิตจริง ทำให้พฤติกรรมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการเกิดความไม่มั่นใจในการแต่งกาย การกลัวการเข้าสังคม การเข้าใกล้ผู้ชายหรือบุคคลแปลกหน้า

“...ส่งผล กลัวคนแก่ ไม่กล้าอยู่ใกล้คนแก่ มีการกระแวงเมื่ออยู่ใกล้คนแก่...” หนูน้อย นามสมมติ สัมภาษณ์, 2 กันยายน 2565

“...พอเราโดนแบบนี้ เรารู้สึกว่าเราเริ่มกลัวผู้ชายละ แบบทำไม่ถึงมาทำแบบนี้ เราเริ่มกลัวผู้คนมากขึ้น...” หมินน้อย นามสมมติ สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2565

2. วิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิง จากสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านจิตใจและด้านความสัมพันธ์ทางสังคมจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในประเด็นวิธีการรับมือการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล ในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปวิธีการรับมือการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล โดยผู้ที่ตกเป็นเหยื่อต่างมีวิธีรับมือที่แตกต่างกันออกไป ประกอบด้วย 1) การบล็อก เพื่อเป็นการตัดปัญหาในทันที ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ผู้ที่คุกคามไม่สามารถตอบโต้ได้อีก 2) การไม่สนใจข้อความ เหยื่อส่วนหนึ่งเลือกที่จะอดทนและไม่สนใจข้อความ เพื่อเป็นการปิดกั้นการรับรู้ที่ส่งผลกระทบต่อ

ต่อจิตใจในด้านลบ 3) การไม่ตอบโต้ เป็นลักษณะของการไม่โต้ตอบกลับและทำตัวเฉยกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลให้ผู้ที่มีพฤติกรรมการคุกคามทางเพศผู้อื่นหยุดพฤติกรรมนั้นไปเอง 4) การตอบโต้กลับอย่างสุภาพ เป็นลักษณะของการรับมือโดยใช้คำพูด เช่น เมื่อถูกชมเชยซึ่งเป็นไปในทิศทางของการคุกคามทางเพศ หยอเยินที่จะตอบขอบคุณ และอาจใช้วิธีการอื่นร่วมในการรับมือ เช่น การไม่สนใจข้อความนั้น ๆ เพื่อต้องการหยุดพฤติกรรมที่ถูกคุกคามทางเพศกับตนเองได้ แต่วิธีการนี้ไม่สามารถใช้ได้กับทุกคน และ 5) การโต้ตอบกลับ ด้วยวิธีการดำ วิธีการนี้เป็นการโต้ตอบแบบทันที ด้วยการใช้อารมณ์ที่ไม่พอใจ เป็นทางออกเพื่อเป็นการหยุดพฤติกรรมดังกล่าว แต่ไม่สามารถจัดการได้ทุกคนเสมอไป ทั้งนี้ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อส่วนใหญ่อาจเลือกใช้หลายวิธีการสำหรับการรับมือกับการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามบนโลกโซเชียล

“...เขาคูยด้วยดีก่อน เราก็โอเคเราก็คูยด้วย แล้วพอเขาเริ่มเข้าช่วงที่แบบลามก เราก็เลยบล็อกเขาเลย ตอนนั้นคืออยากด่า แต่ด้วยความเด็กด้วย ครั้งแรกด้วย เราก็เลยกลัว...” หมินน้อย นามสมมติ สัมภาษณ์, 4 กันยายน 2565

“...เลี้ยง ไม่ตอบแชท เก็บข้อความ มีบล็อก บางคนก็จะด่ากลับก่อนแล้วค่อยบล็อก...” กบน้อย นามสมมติ สัมภาษณ์, 7 กันยายน 2565

การสรุปผลและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องผลกระทบและวิธีการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่า ผลกระทบจากการตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 มิติ อันประกอบไปด้วย 1) มิติทางด้านจิตใจ เยาวชนหญิงที่ตกเป็นเหยื่อจากการคุกคามทางเพศส่วนใหญ่ ได้รับผลกระทบทางตรงเกี่ยวกับความรู้สึกทางด้านจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อความวิตกกังวลในการใช้ชีวิต หวาดกลัวบุคคลคนรอบข้าง รู้สึกกระแวงกับสังคม รวมถึงบุคคลที่รู้จัก และจากการได้รับประสบการณ์การถูกคุกคามยังคงรู้สึกและเป็นเรื่องที่ติดค้างอยู่ในภายในจิตใจ หลังจากเกิดเหตุการณ์ส่งผลให้ผู้ตกเป็นเหยื่ออยากต่อการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม และ 2) มิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคม จากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิงในจังหวัดปัตตานี ยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม หรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีผลเชื่อมโยงไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งการแต่งกาย การที่ต้องระวังพฤติกรรมต่าง ๆ ของตนเองเพื่อป้องกันไม่ให้เป็นเหตุของการถูกคุกคามบนโลกโซเชียล เนื่องจากบางครั้งบุคคลที่มีพฤติกรรมการคุกคามบนโลกโซเชียลเป็นคนใกล้ชิดในชีวิตจริง ทำให้พฤติกรรมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อเปลี่ยนแปลงไป ทั้งการเกิดความไม่มั่นใจในการแต่งกาย การกลัวการเข้าสังคม การเข้าใกล้ผู้ชายหรือบุคคลแปลกหน้า ซึ่งทุกรูปแบบเกิดขึ้นภายใต้ระบบอินเทอร์เน็ตผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมทั้งเฟซบุ๊ก ไลน์ และอินสตาแกรม โดยสอดคล้องกับ กษพรธม มณีภาค และคณะ (2562, น. 7-8) ที่พบว่าความเป็นนิรนามของพื้นที่โซเชียลทำให้เกิดการรังแกกันในโลกโซเชียลในรูปแบบการคุกคามทางเพศ เนื่องจากความนิรนามของพื้นที่โซเชียล ทำให้อาชญากรกล้าที่จะกระทำผิดโดยไม่กลัวการจับได้ ซึ่งพบว่าการคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลผ่านระบบอินเทอร์เน็ต ผู้ที่ถูกรังแกมักเกิดความกังวลและรู้สึกกว่าตนเองไม่ปลอดภัย ทั้งนี้มีสาเหตุมาจากมาตรการทางกฎหมายของประเทศไทยที่ยังไม่มีกฎหมายการคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลโดยตรง

อีกทั้ง จอมพล พัทธกษัตริย์ (2563, น. 370-371) ยังพบอีกว่าแม้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 จะเป็นมาตรการทางกฎหมายหลักที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์

และที่เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะ แต่กฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้มีมาตรฐานใดที่จะสามารถนำมาปรับใช้กับการคุกคามทางเพศบนอินเทอร์เน็ตรวมถึงการส่งข้อความชักชวนทางเพศทางอินเทอร์เน็ตได้อย่างตรงประเด็น ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากสังคมออนไลน์เป็นสังคมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวดเร็ว จึงส่งผลกระทบต่อได้ง่ายมากกว่าเดิม (ธัญการ ตุดเกื้อ และคณะ, 2560, น.231) ซึ่งสอดคล้องกับ Caravita et al. (2016, น. 49-59) ที่พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากที่ถูกคุกคามบนอินเทอร์เน็ตส่งผลให้วัยรุ่นเกิดความเครียดและเกิดอารมณ์ในเชิงลบที่สูงกว่าความสัมพันธ์ทางสังคม โดยผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเยาวชนหญิงสอดคล้องกับทฤษฎีการรู้คิดที่พยายามอธิบายถึงประสบการณ์ที่ได้รับจากสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับจิตใจที่ต่อเมื่อระบบในร่างกายประเมินว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ จึงสรุปได้ว่า จิตใจของเยาวชนที่เกิดขึ้นหลังจากที่ถูกคุกคามบนโลกไซเบอร์กระบวนการภายในตอบสนองต่อสิ่งเร้าซึ่งเป็นพฤติกรรมการคุกคามบนโลกไซเบอร์ ทั้งนี้มีการประเมินจากภายในแล้วว่าเป็นสิ่งที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อต่าง ๆ ทั้งทางด้านจิตใจและผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดอาการหวาดกลัว ระแวง ไม่กล้าคุยกับคนรู้จัก ไม่อยากพบเจอหรือพูดคุยกับใครอันเป็นที่มาของโรคซึมเศร้า และการคิดอยากฆ่าตัวตายและการฆ่าตัวตายในที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าเยาวชนให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นบนโลกไซเบอร์ทั้งด้านลบและด้านบวก (จิราภา เต็งไทรรัตน์ และคณะ, 2554, น. 276-277)

2. แนวทางการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนหญิงในพื้นที่ชายแดนใต้ จากผลการวิจัยข้างต้นพบว่า วิธีการรับมือของเยาวชนหญิงเมื่อตกเป็นเหยื่อการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์ของแต่ละคนก็จะมีวิธีการรับมือที่แตกต่างกัน ไม่มีวิธีการที่บอกได้ว่าจะสามารถแก้ไขหรือจัดการกับปัญหาการคุกคามบนโลกไซเบอร์ได้ผลชัดเจน แต่สามารถสรุปได้ว่ามีทั้งหมด 5 วิธีการที่เยาวชนเลือกใช้ อันประกอบด้วย 1) บล็อก เพื่อเป็นการตัดปัญหาในทันที ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ผู้ที่คุกคามไม่สามารถตอบโต้ได้อีก 2) ไม่สนใจข้อความ เหยื่อส่วนหนึ่งเลือกที่จะอดทนและไม่สนใจข้อความ เพื่อเป็นการปิดกั้นการรับรู้ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจในด้านลบ 3) การไม่ตอบโต้ เป็นลักษณะของการไม่โต้ตอบกลับและทำตัวเฉยกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ส่งผลทำให้ผู้ที่มีการคุกคามทางเพศผู้อื่นหยุดพฤติกรรมไปเอง 4) การตอบโต้กลับอย่างสุภาพ เป็นลักษณะการรับมือโดยใช้คำพูดเพื่อต้องการหยุดพฤติกรรมที่ถูกคุกคามทางเพศกับตนเองได้ แต่วิธีการนี้ไม่สามารถใช้ได้กับทุกคน และ 5) การโต้ตอบกลับด้วยวิธีการด่า วิธีการนี้เป็นการโต้ตอบแบบทันทีด้วยการใช้อารมณ์ที่ไม่พอใจ ทั้งนี้เยาวชนหญิงมองว่ากฎหมายไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เนื่องจากไม่มีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุกคามทางเพศบนโลกไซเบอร์โดยตรง และอาจยังเป็นการสร้างความอับอายแก่ตนเองมากขึ้น หากบุคคลเกิดการรับรู้ที่เป็นวงกว้าง ซึ่งอาจจะส่งผลเสียและเกิดผลกระทบตามมามากกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับรัตนารณณ์ โปปัญจเมกุล และคณะ (2562, น. 445-447) ที่ศึกษารูปแบบและวิธีการโต้ตอบต่อการคุกคามทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษาพบว่า เมื่อกลุ่มนักเรียนมัธยมถูกคุกคามทางเพศจะมีวิธีการรับมือโดยการหลีกเลี่ยงและไม่สนใจ

อีกทั้งยังสอดคล้องกับ ฤทัยชนนี สิทธิชัย และธัญการ ตุดเกื้อ (2558, น. 44-45) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมกรรงแงบบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้ได้พบว่าเยาวชนมีแนวทางและวิธีการจัดการกับปัญหาอันประกอบไปด้วย การเงียบเก็บไว้คนเดียว การปรึกษาเพื่อนสนิท การอดทนกับสิ่งที่เกิดขึ้น วิธีการลบหรือบล็อกบุคคลที่มีพฤติกรรมรังแกนั้น ๆ รวมไปถึงวิธีการโต้ตอบกลับหรือการรังแกกลับทันที ซึ่งในบางกลุ่มตัวอย่างพบว่าเลือกใช้วิธีการพูดคุยดี ๆ แต่หากไม่ได้ผลก็จะเลือกใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา กรณีทราบว่ามีตัวการนั้นเป็นใครและหยุดเล่นสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ไปเลยเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจ ร่างกาย และความสัมพันธ์ทางสังคมของเยาวชน ทั้งนี้วิธีการรับมือที่กล่าวมาข้างต้นยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986, น. 24) ที่ได้ให้ความหมายว่า มนุษย์เรียนรู้ผ่านการสังเกตพฤติกรรมจากผู้อื่น พฤติกรรมของมนุษย์ส่วนมากได้เรียนรู้จากการสังเกตจากต้นแบบ เพื่อเอาเป็นแบบอย่างในการคิด.

และการแสดงออกพฤติกรรมใหม่ ๆ ซึ่งพฤติกรรมที่กล่าวถึงเป็นพฤติกรรมการรับมือจากการตกเป็นเหยื่อการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียล

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบจากการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิง พบว่า ส่งผลกระทบต่อมิติทางด้านจิตใจและมิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและเยาวชนมีวิธีการรับมือที่แตกต่างกันไป ซึ่งครอบคลุมโรงเรียน ชุมชน องค์กร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาในระดับนโยบายเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการคุกคามทางเพศบนเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสม

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบจากการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิง พบว่า ส่งผลกระทบต่อมิติทางด้านจิตใจและมิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและเยาวชนมีวิธีการรับมือที่แตกต่างกันไป ซึ่งสามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปสู่การเฝ้าระวังการคุกคามทางเพศบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ของเยาวชน ทั้งยังสามารถนำแนวทางในการป้องกันไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในบริบทต่าง ๆ และยังสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่เยาวชนเพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้สื่อสังคมออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัย พบว่า ผลกระทบจากการถูกคุกคามทางเพศบนโลกโซเชียลของเยาวชนหญิง พบว่า ส่งผลกระทบต่อมิติทางด้านจิตใจและมิติทางด้านความสัมพันธ์ทางสังคมและเยาวชนมีวิธีการรับมือที่แตกต่างกันไป ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้นับว่าน่าสนใจที่ผู้ถูกคุกคามทางเพศเหล่านั้น หากมีเวลาประเด็นผู้คุกคามทางเพศผู้อื่นก็น่าสนใจศึกษาเช่นกัน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม ฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กรพรรณ มณีภาค และอุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2562). การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมจากการกระทำผิดในโลกอินเทอร์เน็ต: กรณีศึกษา การรังแกกันในโลกโซเชียล ในรูปแบบการคุกคามทางเพศ ในเขตกรุงเทพมหานคร (รายงานผลการวิจัย).

กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เครือวัลย์ เจริญไชย. (2565). สถานการณ์การล่วงละเมิดทางเพศต่อเด็กผ่านระบบออนไลน์กับการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดทางเพศต่อเด็ก ค.ศ. 2017 ในประเทศมาเลเซีย. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 15(1), 71-93

จอมพลพิทักษ์ สันตโยธิน. (2563). การถูกคุกคามบนอินเทอร์เน็ต : ศึกษาเปรียบเทียบมาตรการทางกฎหมายในประเทศไทย อังกฤษ และสาธารณรัฐเกาหลี. วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข, 6(2), 365-381.

- จิรศักดิ์ ภูมิเจริญ. 2556. เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา 400-13-01 เทคโนโลยีสารสนเทศบูรณาการ (*integrated information technology*). สืบค้น 12 กันยายน 2565 จาก http://lms.rmutsb.ac.th/elearning/claroline/document/document.php?cidReset=true&cidReq=4001301_003
- จิราภา เต็งไตรรัตน์, นพมาศ อึ้งพระ (ธีรเวคิน), รัชนี นพเกตุ, รัตนา ศิริพานิช, วารุณี ภูวสรกุล, ศรีเรื่อน แก้วกั้งวาน, ศันสนีย์ ตันติวิท, สิริอร วิชาวุธ และอุบลวรรณ ภวานันท์. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉันทากร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง. (2560) รูปแบบ ผลกระทบ และวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 9(2), 220-236.
- นัยนรัตน์ งามแสง. (2547). *อาชญากรรมคอมพิวเตอร์: ศึกษาเฉพาะกรณีปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดปัญหาอาชญากรรมบนอินเทอร์เน็ต* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มณฑนา สีสสุวรรณ. (2546). *การกระทำของมนุษย์บนอินเทอร์เน็ตที่เป็นภัยต่อมนุษย์ในสังคมไทย: แนวคิดในการจัดการ* (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รณภูมิ สามีคศิริคารมย์ และอารุญ เกตุสาคร. (2563). การสำรวจความคิดเห็นต่อการคุกคามทางเพศบนระบบขนส่งสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารสหศาสตร์*, 20(2), 165-185.
- รัตนภรณ์ โปปัญจมะกุล, เสกสรรค์ ทองคำบรรจง และวรากร ทรัพย์วิระปกรณ์. (2562). การศึกษารูปแบบและวิธีการโต้ตอบต่อการคุกคามทางเพศของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มจร*, 7(2), 441-448.
- รุ่งนภา เสถียรกุล. (2560). *ชีวิตสบายและเป็นสุขในยุค “ออนไลน์”*. สืบค้น 12 กันยายน 2565 จาก https://www.finnomena.com/bblam/online-lifestyle/?fbclid=IwAR3gN-NmS_PQ6iQnMhx1PPgoYp2RsCJTWLRH2HEOUhvbN8_hLYg6HXQczfE
- ฤทัยชนนี สิทธิชัย และฉันทากร ตุดเกื้อ. (2558). *พฤติกรรมมารังแกบนโลกไซเบอร์ของเยาวชนในสามจังหวัดชายแดนใต้* (รายงานผลการวิจัย). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ฤทัยชนนี สิทธิชัย. (2560). *พฤติกรรมมารังแกบนโลกไซเบอร์ของวัยรุ่น* (พิมพ์ครั้งที่1). สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์
- Bandura, A. (1986). *Social foundation of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall Englewood Cliffs, New Jersey, USA.
- Caravita, S.C.S., Colombo, B., Stefanelli, S., & Zigliani, R. (2016). *Emotional, psychophysiological and behavioral responses elicited by the exposition to cyberbullying situations: Two experimental studies*. *Psicologia Educativa*, 22(2016), 49-59.

อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโงเปาะเล็ง อำเภอสู่โขงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส

The identity of the Patek cloth pattern in the Ba Ngo Pao Leng community, Su-ngai Kolok District, Narathiwat Province

สุวรรณา หมั่นเส้น อารียา ปะดอ จิรัชยา เจียวกัก และอับดุลคอลลิก อรัรอฮีมีย

Suwanna Minsen Areeya Pado Jirachaya Jeawkok and Abdulkhalik Arrahimey

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus

Corresponding Author Email: suwannaminsen6112@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง อำเภอสู่โขงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลเป็นเจ้าของ โรงผ้าปาเต๊ะ ช่างที่มีความเชี่ยวชาญในการพิมพ์ลาย เจ้าของร้านนินาปาเต๊ะไทยแลนด์ และรวมไปถึงผู้ใช้บริการร้านนินาปาเต๊ะไทยแลนด์ รวมทั้งสิ้น 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งยังคงเป็นพื้นที่ที่มีการผลิตผ้าแต่ยังคงรักษากระบวนการทำแบบดั้งเดิมอยู่ โดยทุกขั้นตอนของการผลิตจะเป็นการใช้ฝีมือ ปราศจากเครื่องจักรใดๆ จึงเป็นโรงผลิตผ้าที่ไม่เหมือนกับพื้นที่อื่น อีกทั้งยังคงรักษาความสวยงามแบบเดิมเอาไว้ในลวดลายที่มีบนผ้า โดยลวดลายดั้งเดิมนั้นจะมีความซับซ้อนทั้งลวดลายและสี หรือแม้แต่กระบวนการผลิตเองต่างก็มีความซับซ้อน ซึ่งอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งที่เห็นได้ชัด คือ ลวดลายผ้าในลักษณะที่เรียกว่า “ก้นผ้า” เป็นอัตลักษณ์ความงามที่มีเพียงหนึ่งเดียวที่เห็นได้ชัดและแสดงให้เห็นถึงความเป็นเฉพาะของลวดลาย เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ติดชายแดนมาเลเซีย ทำให้อิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงเกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ รวมไปถึงดอกขบา ที่แสดงให้เห็นถึงความมลายูของคนในพื้นที่ นอกเหนือจากลายดอก “เถา” ก็เป็นอีกลวดลายที่จะให้ผ้าสมบูรณ์ ซึ่งเป็นลายเส้นที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนที่มีความรัก ความสามัคคีบ้านเกิด และพลังแพร่ขยายอย่างไม่รู้จบ สีเส้นที่มีความหลากหลาย ก็บ่งบอกถึงวิถีชีวิตที่มาจากความหลากหลายของคนในท้องถิ่นแต่ในขณะเดียวกันความหลากหลายนั้น ก็มาอยู่ด้วยกันได้ในผืนผ้าเดียวกัน

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ ลวดลาย ผ้าปาเต๊ะ

Abstract

This research consists purposes were to study the identity of the Patek cloth pattern in the community of Ba Ngo Poh Leh, Su-ngai Kolok district, Narathiwat province. The seven informants were the owner of a patek factory, a technician specializing in patek printing, the owner of Nina Patek Thailand, and a user of Nina Patek Thailand. The tool used was a semi-structural interview of the identity of the Patek cloth pattern. Analyze the data by analyzing the content. The results showed that Ba Ngo Po Leng community batik is still an area where fabrics are produced but the traditional process of making them is still preserved. Every step of the production is the use of craftsmanship. Without any machinery. Therefore, it is a fabric factory that is not like other areas. It also maintains the original beauty in the patterns that are on the fabric. The traditional patterns are complex in both patterns and colors, or even the production process itself. are complicated. The identity of the Patek cloth pattern of the Ba Ngo Poh

Leh community is obvious, which is the fabric pattern in a manner known as “the bottom of the cloth”. It is a unique beauty identity that is evident and shows the uniqueness of the pattern. Because it is an area adjacent to the Malaysian border make influence from neighboring countries thus resulting in various patterns. Including hibiscus flowers that shows the Malayu of the people in the area. Besides the flowers "Vine" It is another pattern that will complete the fabric. which is a line that indicates a loving community feeling of love for homeland and the power spreads endlessly. Variety of colors It indicates the way of life that comes from the diversity of the local people, but at the same time the diversity come together in the same canvas.

Keywords : Identity Pattern Patek

บทนำ

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural Society) เป็นสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีความหลากหลาย มีความแตกต่างกัน ทางสังคม และวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้านศาสนา ภาษา การแต่งกาย การเป็นอยู่ ฯลฯ เพราะแต่ละกลุ่มชนมีความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้แต่ละคนสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนหรือสังคมเดียวกัน ด้วยการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกัน ไม่มีการเบียดเบียนกัน ไม่ทำร้ายกัน หรือไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน แต่ละกลุ่มชนสามารถ ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาได้ตามความเชื่อ และศรัทธาของตนเองอย่างมีเสรีภาพโดยไม่มีกีดกัน ก้าวก้าว ล่วงละเมิด หรือก่อความวุ่นวายกันและกัน ทำให้สามารถอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างทางสังคม และวัฒนธรรมได้อย่างสันติ สงบ และพึ่งพาอาศัยซึ่งกัน โดยไม่มีปัญหาขัดแย้งหรือความรุนแรงระหว่างกัน จึงต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ทำความเข้าใจกับความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง และรอบด้าน (พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม และคณะ, 2562)

วัฒนธรรมการแต่งกายในชีวิตประจำวันล้วนแล้วมีความแตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเครื่องประดับ หรือเครื่องแต่งกายต่างก็มีความแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ โดยเครื่องแต่งกายก็จะมีผ้าเป็นส่วนประกอบหลัก เช่นผ้าที่ใช้ในวันธรรมดาหรือในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยมุสลิมหรือในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมากมายหลายชนิด ได้แก่ ผ้าการะตูอ ผ้าการะตืออ ผ้าการะปะห์ ผ้าปลาลัง ผ้าสะมารินดา ผ้าซอแก็ะ ผ้าจวนตานี (ผ้าลีมา) ผ้าแอแจ๊ะ ผ้าปาเต๊ะ เป็นต้น ผ้าเหล่านี้มีความสวยงาม และมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น นอกจากนี้ลวดลายและสีสันบนผืนผ้ายังบ่งบอกกลุ่มชาติพันธุ์ สถานภาพของผู้สวมใส่ และวิถีชีวิตของผู้คน ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนภาพประวัติศาสตร์ของสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (จूरรัตน์ บัวแก้ว, 2559) หรือแม้แต่วัฒนธรรมการแต่งกายของคนในพื้นที่ 3 จังหวัด จะมีการแต่งกายโดยใช้ผ้าหลายรูปแบบ ทั้งผ้าฝ้าย ผ้าแพร ผ้าเขียนลายเทียน ผ้ามัดย้อม แต่ผ้าที่มีชื่อเสียงที่สุด และนิยมใส่กันมากที่สุด คือการสวมหรือนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือบาติก ที่มีลวดลายสีสันหลากหลาย และเป็นความนิยมในภายหลังจากการรับอิทธิพลของผ้ามาเลเซีย อินโดนีเซีย โดยชาวไทยมุสลิม 3 จังหวัดหรือในภาคใต้จะนิยมนุ่งใส่หรือสวมที่มีความคล้ายกับกับผ้าขาวม้าของทางภาคอีสาน ผู้ชายส่วนใหญ่จะนิยมนุ่งผ้าใส่รอง แต่ผู้หญิงจะนุ่งผ้าปาเต๊ะหรือผ้าบาติกที่มีการสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตหรือความเป็นอยู่ของคนพื้นที่ (ภัทรวดี ดาระหมื่น, 2559)

ผ้าปาเต๊ะในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะลวดลายที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และแตกต่างกันที่สามารถบ่งบอกถึงที่มาวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไปจนถึงเอกลักษณ์ของแหล่งผลิต หรือกระทั่งความรู้สึกนึกคิดของคนในท้องถิ่นนั้นๆ จังหวัดนราธิวาสเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอัตลักษณ์ท้องถิ่นที่หลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม และมีแหล่งผลิตผ้าปาเต๊ะที่มีเพียง 4 แหล่ง โดยกลุ่มผ้าปาเต๊ะที่มีชื่อเสียง ได้แก่ “กลุ่มผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง” ตำบลปาเสมัส อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส โดยเป็นโรงผ้าที่มีกระบวนการผลิตด้วยมือในทุกขั้นตอน

ปราศจากเครื่องจักร ซึ่งผ้าปาเต๊ะที่ได้จะมีลวดลายที่โดดเด่น สีสดใสสวยงาม และเป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความเฉพาะได้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโจเปาะเล็งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นจากการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐเมื่อปี พ.ศ. 2562 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนจึงเกิดการรวมกลุ่มกันของบุคคลเยาวชน และคนในชุมชนที่ว่างงาน โดยมีวัตถุประสงค์ และความมุ่งหวัง คือ ช่วยกันสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชุมชน และมีเป้าหมายเดียวกัน คือ ผลิตรายที่มีคุณภาพออกสู่ตลาดสร้างแบรนด์อย่างพอเพียงภายใต้ชื่อ “ปาเต๊ะไทยแลนด์”

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับ ผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโจเปาะเล็ง และได้ทำการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนบาโจเปาะเล็ง ตำบลป่าเสม็ด อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการวิจัย นำมาซึ่งวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโจเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส ว่ามีความเป็นมาอย่างไรที่ยังคงหลงเหลือตกทอดรุ่นลูกสู่รุ่นหลานอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้ และสามารถอนุรักษ์ไว้สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโจเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโจเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโจเปาะเล็ง โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโจเปาะเล็ง ภายใต้แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ลวดลายผ้า ในการอธิบายถึงความเป็นมาที่มีความเชื่อมโยงกับลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโจเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกชุมชนแบบเจาะจง (purposive sampling) เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีโรงผ้าปาเต๊ะเพียงแหล่งเดียวที่มีความเก่าแก่ ลวดลายที่มีความเฉพาะและเป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังมีกระบวนการทำที่ซับซ้อน และใช้การพิมพ์มือ ในทุกขั้นตอน เพราะพื้นที่อื่นได้ปรับเปลี่ยนไปทำในลักษณะพิมพ์ลายสำเร็จรูปที่มีความสะดวกและรวดเร็วมากกว่า การพิมพ์มือที่ต้องทำอย่างพิถีพิถันผืนต่อผืน โดยคุณภาพของสินค้าจากโรงผ้าปาเต๊ะได้รับการยอมรับทั้งในพื้นที่ ต่างจังหวัด และต่างประเทศ

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 7 คน ประกอบไปด้วยเจ้าของโรงผ้าปาเต๊ะ ช่างที่มีความเชี่ยวชาญในการพิมพ์ลาย เจ้าของร้านนินาปาเต๊ะไทยแลนด์ และรวมไปถึงผู้ใช้บริการร้านนินาปาเต๊ะไทยแลนด์ เนื่องจากประชากรกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราว วิธีการ และประสบการณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับผ้าปาเต๊ะได้เป็นอย่างดี และสัมภาษณ์ไปถึงผู้ใช้บริการเพื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ในมุมมองของผู้ใช้บริการร้านนินาปาเต๊ะ

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 - เดือนตุลาคม 2565

เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแนวคำถามการสนทนากลุ่ม ซึ่งเป็นแนวคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความ เอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนี้

สังเกตแบบมีส่วนร่วม คือ ผู้วิจัยเข้าร่วมในกระบวนการทำลวดลาย การผลิตผ้ากับผู้ให้ข้อมูลพร้อมทั้งสังเกต และแบบไม่มีส่วนร่วมคือ สังเกตสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป และกิจกรรม วิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะ

สัมภาษณ์แบบเจาะลึก คือ สัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลโดยสร้างแนวคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ทั้งนี้มีการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูลด้วย เป็นการตรวจสอบหรือสัมภาษณ์ในด้านของเวลา สถานที่ บุคคลในช่วงเวลาที่ต่างกัน โดยจะใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันเพื่อให้ได้ข้อมูลแบบเดิม หรือชุดข้อมูลที่อิมตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

ที่ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาตรวจสอบด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้าด้านการรวบรวมข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ และกรอบแนวคิดด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา จากนั้นตีความ และสรุปผลข้อมูลด้วยการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโงเปาะเล็ง ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

อัตลักษณ์ลวดลายของผ้าปาเต๊ะ

ลวดลาย ลวดลายในชีวิตประจำวัน ผ้าที่ใช้ในวันธรรมดาหรือในพิธีกรรมต่างๆ ของชาวไทยมุสลิมหรือในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีมากมายหลายชนิด ได้แก่ ผ้ากระตูว ผ้ากระตือว ผ้ากระปะห์ ผ้าปลางิง ผ้าสะมารินดา ผ้าชอแก๊ะ ผ้าจวนตานี (ผ้าลิมา) ผ้าแอแจ๊ะ ผ้าปาเต๊ะ เป็นต้น ผ้าเหล่านี้มีความสวยงามและมีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งจะเป็นลวดลายที่มีความดั้งเดิม อีกทั้งยังมาจากจินตนาการ ความเป็นธรรมชาติจากสิ่งที่มองเห็นในชีวิตประจำวันมาผสมผสานกับทักษะ ประสบการณ์ของชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชุมชน โดยมีความซับซ้อนของลวดลายสี และกระบวนการทำ ส่วนใหญ่แล้วผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งจะยังคงความเป็นลวดลายที่เป็นดอกไม้ เถา (เครื่องไม้ ส่วนลำต้นของไม้เลื้อย) ไปไม้ การพลิ้วไหวของธรรมชาติจึงเกิดเป็นลวดลายบนผืนผ้า

“...ผ้าปาเต๊ะ ต้นกำเนิดผ้าก็คือ ผ้าโสร่งที่มีลวดลายดอกไม้ไม่ว่าจะเป็นดอกอะไรก็ตาม ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับผู้ออกแบบว่าจะกำหนดลวดลายให้สวยงามอย่างไร เพราะต้นกำเนิดที่แท้จริงของปาเต๊ะก็คือลวดลายของดอกไม้มันนั่นเอง...”

(คุณเจ๊ะอาแซ บินเจ๊ะอาหลี, สัมภาษณ์เมื่อ 15 ธันวาคม 2565) และยังคงสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของเจ้าของร้านนินาปาเต๊ะที่ได้อธิบายเกี่ยวกับลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งว่า “...ถ้าพูดถึงลาย (ที่ร้านที่โรงงาน) คือลายโบราณลายดั้งเดิม

ของคนสมัยก่อนที่เขาทำกัน เป็นลายดอกไม้ที่ยังไม่ได้เปลี่ยนไปมาจากเดิม โดยรวมๆ แล้วก็คือยังอนุรักษ์ของลวดลายแบบเก่าๆ เอาไว้...” (คุณเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลิ, สัมภาษณ์เมื่อ 15 ธันวาคม) นอกจากนี้ ลวดลายผ้าปาเต๊ะยังสอดคล้องกับสัมภาษณ์ของผู้ใช้บริการร้านนินาปาเต๊ะไทยแลนด์ “...จริงๆ แล้วผ้าแต่ละผืนมีความโดดเด่นหมด มันอยู่ที่เราจะมองมันยังไงมากกว่า แต่คิดว่าคนที่มองออกส่วนมากจะรู้ถึงลวดลายของมันที่แท้จริงว่าเป็นยังไง (หมายถึงลวดลายดอกไม้...)” (คุณอุทัย พรหมภักดี, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565)

ภาพที่ 1 ผ้าปาเต๊ะที่ยังคงความเป็นลวดลายที่เป็นดอกไม้ เลา ใบไม้ แสดงถึงการพลีไหวของธรรมชาติ

อีกหนึ่งลวดลายความเป็นอัตลักษณ์และความดั้งเดิมของผ้าปาเต๊ะชุมชนบางปะยางเล็งที่ยังคงมีอยู่ คือ ลักษณะลวดลายผ้าที่มี “ ก้นผ้า ” หมายถึงรูปแบบลวดลายผ้าที่เป็นลักษณะเชิงที่อยู่ตรงกลางระหว่างผืนผ้า ซึ่งคนสมัยใหม่ไม่ค่อยนิยมสวมใส่ โดยก้นผ้าจะเป็นอัตลักษณ์ที่เห็นได้ชัดและมีเพียงที่นี่แหล่งเดียวที่ผลิต

“... ถ้าถามว่าอัตลักษณ์ลวดลายของผ้าปาเต๊ะที่นี่คืออะไร บอกได้เลยว่าเป็นลักษณะลวดลายที่มีก้นผ้า ...” (คุณเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลิ, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565) ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของเจ้าของโรงผ้า “...ในสมัยใหม่เขาปรับรูปแบบเชิงให้อยู่ข้างล่าง แต่หารู้ไม่ว่าอัตลักษณ์ผ้าโบราณสมัยก่อนจริง ๆ แล้วคือ เชิงที่อยู่ตรงกลางระหว่างผ้า นั่นคือที่เรียกว่า ก้นผ้านั่นเอง...” (นายเจ๊ะอาแซ บินเจ๊ะอาหลิ, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565) ผู้ให้สัมภาษณ์พยายามอธิบายว่าทำไมถึงเลือกที่จะรักษาลวดลายแบบดั้งเดิม ทำไมยังมีการทำลักษณะผ้าแบบเดิมอยู่ แต่เรามองว่าจุดเดิมในที่นี้ไม่ใช่ไม่สวยแต่เป็นจุดเดิมที่เป็นเสน่ห์ เพราะมองว่าสิ่งนั้นมันคืออัตลักษณ์ที่ความโดดเด่นกว่าที่อื่น

“...ถามว่าทำไมไม่พัฒนา (หมายถึงลวดลายและลักษณะผ้า) เราพัฒนาโดยการรักษาคุณภาพผ้าแบบดั้งเดิมของเราไว้ดีกว่า...” (คุณเจ๊ะอาแซ บินเจ๊ะอาหลิ, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565)

ภาพที่ 2 ลวดลายผ้าปาเต๊ะที่มีลักษณะของลวดลายที่เรียกว่า “ ก้นผ้า ”

นอกจากนี้ลวดลายผ้าปาเต๊ะก็ยังมีลวดลายที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นมลายูของคนในพื้นที่ เช่น ผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายของดอกชบา (Bunga Raya, ดอกชบาสีแดง) เนื่องจากส่วนใหญ่คนในพื้นที่จะเป็นคนมุสลิมและเป็นพื้นที่ที่ติดกับชายแดนประเทศมาเลเซีย ทำให้ได้รับอิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้านในการออกแบบลวดลาย บวกกับจินตนาการของผู้ออกแบบ

ลวดลาย และคนในชุมชนท้องถิ่น จึงเกิดลวดลายที่เป็นดอกชบา ซึ่งความหมายของดอกชบา หมายถึงความเป็นเอกภาพ และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

“... อีกหนึ่งลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของร้านเรา คือลวดลายของชบา เพราะดอกชบาคือสัญลักษณ์ถึงความเป็นมลายู ของคนในท้องถิ่น...” (คุณเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลี, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565)

ภาพที่ 3 ผ้าปาเต๊ะที่มีลวดลายของดอกชบา

ลวดลายที่มีความดั้งเดิมโดยกำเนิดของคนสมัยก่อนที่เขาดำเนินกันมาก็คือลายดอกไม้เก่า ๆ และคงรักษาความดั้งเดิมไว้ ยังคงอนุรักษ์สิ่งดั้งเดิมเหล่านั้นเอาไว้ เช่น บล็อกลายเก่า ๆ ปัจจุบันมีการซื้อขาย และใช้มาตลอด

ดังนั้นลวดลายต่าง ๆ ที่ปรากฏบนผืนผ้า ทุกอย่างล้วนมีความสวยงามตามพื้นที่ที่มีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นลวดลายต่าง ๆ ที่มาจากธรรมชาติ หรือลวดลายที่สามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ทุกอย่างสามารถนำมาออกแบบเพื่อให้เกิดลวดลายใหม่ ๆ ที่มีความเฉพาะในพื้นที่ โดยลวดลายนั้น สามารถเป็นทั้งแบบลวดลายที่ความดั้งเดิมแต่ในขณะเดียวกันก็ต้องสร้างความทันสมัย เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดเป็นอัตลักษณ์ผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโจปะเล็ง เพราะมองว่านั่นคือจุดเด่นที่ยังคงรักษาลวดลายแบบดั้งเดิมเอาไว้ให้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป

สี่ นอกจากลวดลายที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์แล้ว สิบบนตัวผ้าปาเต๊ะก็ยังแสดงให้เห็นถึงความสวยงามของคนในพื้นที่เช่นเดียวกัน โดยสีของผ้าแต่ละผืนจะแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย เนื่องจากอำเภอสุโขทัย-โลก ถือเป็นพื้นที่ที่มีความเป็นพหุวัฒนธรรมในระดับหนึ่ง ความหลากหลายของผู้คน ศาสนา ความเป็นอยู่จึงมีการถ่ายทอดออกมาผ่านสีที่อยู่บนผืนผ้าของผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโจปะเล็ง อำเภอสุโขทัย-โลก จังหวัดนราธิวาส เช่นสีส้มของสีเขียว จะเป็นด้านธรรมชาติในพื้นที่ ธรรมชาติค่อนข้างมีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งยังบ่งบอกถึงความเป็นมุสลิมอีกด้วย ลวดลายสีส้มของสีแดง จะเป็นด้านความเชื่อ ที่บ่งบอกถึงความเป็นจีน ลวดลายสีส้มของสีส้ม จะเป็นด้านความเป็นไทย ที่บ่งบอกถึงความเป็นไทย ความสามัคคี นอกจากจะมีความสวยงามแล้ว ยังสื่อถึงความรู้สึก และความหมายต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดีเช่นเดียวกับผ้าปาเต๊ะในชุมชนบาโจปะเล็ง อำเภอสุโขทัย-โลก จังหวัดนราธิวาส ที่นำเอาสีเหล่านี้มาเป็นอัตลักษณ์เฉพาะ เพราะสีแต่ละสีมีการให้ความหมายเฉพาะตัว และสีแต่ละสีต่างมีอิทธิพลต่ออารมณ์ ความรู้สึก จึงต้องเลือกใช้สีเพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ตรงกัน สีส้ม ลวดลาย ความหลากหลาย ที่ไม่สิ้นสุด แต่ล้วนแล้วมาอยู่ในผ้าปาเต๊ะผืนเดียวกัน

“...จริง ๆ แล้วผ้าปาเต๊ะที่นั่นนอกจากเอกลักษณ์ความสวยงามจะเป็นลวดลายแล้ว อีกหนึ่งความสวยงามที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่ ก็คือ สี...” (คุณเสรี เสียมไหม, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565) จะเห็นว่าสีของผ้าปาเต๊ะต่างก็มีความหมายและแสดงถึงความสัมพันธ์ของคนในพื้นที่แล้ว กระบวนการลงสีก็ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของช่างพิมพ์ลายโรงผ้าปาเต๊ะ “...ในงานผ้าปาเต๊ะ 1 ผืน มีทั้งสีย้อมเย็นสีย้อมร้อน ซึ่งงานผ้าสมัยนี้ทำไม่ได้...” (คุณเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลี, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565)

การย้อม การย้อมเย็นและย้อมร้อนคือกระบวนการย้อมสีธรรมชาติ กรรมวิธีย้อมร้อนคือการย้อมผ้าโดยใช้ความร้อนที่เกิดจากการต้มในการสกัดสีจากวัตถุดิบธรรมชาติ เช่น เปลือกไม้ ใบไม้ต่างๆ ส่วนกรรมวิธีการย้อมเย็น คือการนำเอาวัตถุดิบธรรมชาติที่ให้น้ำมันสกัดโดยวิธีการหมัก และนำไปตากแดดเพื่อใช้แสงเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาในการย้อม คือในกระบวนการย้อมของผ้าปาเต๊ะจะย้อมร้อนก่อนแล้วค่อยย้อมเย็นทับหรือย้อมสีที่อ่อนก่อนแล้วค่อยย้อมสีที่เข้มทับ ซึ่งกระบวนการย้อมผ้าสมัยใหม่เขาใช้สีในการย้อมคือการย้อมเย็นเพียงอย่างเดียว หมายความว่าแม้กระบวนการย้อมสี ก็ยังคงซับซ้อนในกระบวนการทำนั้นคืออัตลักษณ์ในการย้อมสีผ้าปาเต๊ะของชุมชนบางโป๊ะเลย

ดังนั้นอัตลักษณ์จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกันในด้านการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับการแสดงตัวตนให้เหินมีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมและตัวบุคคล อัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือกำหนดโดยสังคม อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้

ชุมชนบางโป๊ะเลย : อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะ

ลวดลายที่สะท้อนอัตลักษณ์ลวดลายของชุมชนบางโป๊ะเลย คือความเป็นวัฒนธรรม ศิลปะ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่หรือสิ่งที่เป็นตัวตนของแต่ละพื้นที่รวมไปถึงความเป็นมรดกตกทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้ชุมชนเกิดลวดลายที่เป็นตัวของตัวเองเป็นความหมายของอัตลักษณ์ผ้าปาเต๊ะชุมชนบางโป๊ะเลย

เมื่อมีการกำเนิดโรงผ้าปาเต๊ะ และทำให้ชาวบ้านเกิดเป็นการก่อตัวเป็นกลุ่มและหันมาทำผ้า นับตั้งแต่สมัยก่อนกลุ่มคนที่ผลิตผ้ายังไม่มีการก่อตัวของชุมชนเลย มีเพียงแค่ว่าบับ หมู่บ้าน แต่พอมีการรวมตัวในการทำผ้า ทำให้เกิดเป็นชุมชนบางโป๊ะเลยขึ้น นั้นหมายความว่าชุมชนบางโป๊ะเลยเกิดขึ้นได้จากการรวมตัวทำผ้าในสมัยก่อนนั่นเอง ต่อมาหน่วยงานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญจึงได้สนับสนุนและช่วยเหลือ ก็เลยเอาประชาชนที่มีอาชีพในชุมชนตัวเองจัดกลุ่มกัน จึงทำให้ปัจจุบันเกิดการรวมเป็นวิสาหกิจขึ้น เกิดการสะท้อนวิถีชีวิตของชุมชนผ่านตัวผ้าปาเต๊ะ ทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกัน ทำให้เกิดความรักต่อชุมชนตัวเอง “...สิ่งที่เกิดแน่ ๆ จากการทำผ้าคือทำให้เกิดความรักความสามัคคีต่อชุมชนตัวเอง เพราะหลาย ๆ คนอยากที่จะทำงานที่บ้านตัวเอง ไม่อยากไปทำงานไกล ๆ เพราะที่บ้านเราเองชุมชนเราเองก็มีงานผ้าให้ทำ...” (นางสาวเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลี, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565)

จากที่กล่าวข้างต้น ที่ได้พูดถึงต้นกำเนิดผ้าที่เป็นดอกไม้ นั้น จุดเริ่มต้นของลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบางโป๊ะเลย เป็นลวดลายที่มากจากการดำรงชีวิต และความเป็นธรรมชาติจากสิ่งที่มองเห็น ผสมผสานกับการเก็บประสบการณ์ดำเนินการของชีวิตวิถีการเป็นอยู่ของกลุ่มชุมชน เช่น ดอกไม้ ใบไม้ และการพลิ้วไหวของธรรมชาติจนเกิดเป็นลวดลายของผืนผ้าวิถีชีวิตความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ทุกคนทุกวิถีชีวิตมากจากความหลากหลายของท้องถิ่น แต่แล้วทุกวิถีชีวิตล้วนกลายมาเป็นวิถีร่วมกันและกลายเป็นสังคมเดียวกัน

ผู้ให้ข้อมูลได้เสริมถึงลวดลายผ้าไว้ว่า “...ลายเส้นบนผืนผ้าจะบ่งบอกถึงความเป็นชุมชนที่มีความรัก พลังแผ่ขยายที่ไม่รู้จบ ดังลวดลายสีส้มในหนึ่งผืน...” (คุณเสรี เสียมใหม่, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565) ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า “...สีส้มที่มีความหลากหลายก็ยังบ่งบอกถึงความคิดที่หลากหลายแต่ยังมาอยู่ด้วยกันในผืนผ้าเดียวกัน...” (นางสาวเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลี, สัมภาษณ์เมื่อ 03 กันยายน 2565)

เนื่องด้วยเป็นโรงงานผ้าที่มีการผลิตเป็นผืนต่อผืนโดยไม่ใช้เครื่องจักร ดังนั้นเอกลักษณ์ลวดลายผ้าในแต่ละกระบวนการทำผืนต่อผืนนั้น ต่างมีลวดลายเส้นที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะ จะเห็นได้จากลวดลายส่วนมากที่ปรากฏลงบนผืนผ้าที่นอกเหนือจากลายดอกไม้แล้ว จะมีลวดลายของเถา (หมายถึง เป็นส่วนลำต้นที่เป็นไม้เลื้อย) ที่มีลักษณะเลื้อยทั่วทุกผืนผ้าเหมือนเถาที่เลื้อยตามต้นไม้ เปรียบเสมือน ความเป็นชุมชนที่มีความรัก ความสามัคคี พลังแผ่ขยายที่ไม่รู้จัก

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโงเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลพบุรี จังหวัดนราธิวาส มีลักษณะเฉพาะทำให้เป็นที่รู้จักของคนทั้งภายใน และภายนอกชุมชน โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ลวดลายผ้าปาเต๊ะลวดลายเฉพาะในชุมชน

ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง ส่วนใหญ่จะเป็นลวดลายที่มีความดั้งเดิม และมาจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ ใบไม้ กิ่งก้านสาขา เถา โดยลวดลายต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่ ก็จะถูกออกแบบให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงามและมีความสอดคล้องกับบริบทของคนในพื้นที่ และความสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เตชิต เฉยพวง, 2561) ศึกษาเรื่อง การออกแบบลวดลายผ้าบาติกจากพันธุ์ไม้ในวรรณคดี จากการศึกษาพบว่า ลวดลายสร้างสรรค์การออกแบบลวดลายผ้าบาติกที่ได้รับแรงบันดาลใจ มาจากกลุ่มพันธุ์ไม้ในวรรณคดี ลักษณะส่วนใหญ่มีการใช้ลวดลายธรรมชาติมากที่สุดให้เกิดส่วนประกอบเพื่อการเชื่อมต่อกันอย่างสวยงาม ได้แก่ ดอกไม้และใบไม้ ที่มีการผสมผสานกันหลากหลายชนิด อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (โสภณ ศุภวิริยากร, 2552) ศึกษาเรื่อง รูปแบบลวดลายผ้าบาติกในกลุ่มจังหวัดอันดามัน จากการศึกษาพบว่า รูปแบบลวดลายของผ้าบาติกในกลุ่มจังหวัดอันดามัน ลวดลายดัดแปลงจากธรรมชาติพบว่า จังหวัดภูเก็ต พังงา และ กระบี่ ส่วนใหญ่ลวดลายที่พบมาก ได้แก่ ปู ปลา และลวดลายดอกไม้

เช่นเดียวกันลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง ลวดลายที่มีเพียงไม่กี่ที่ที่แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของลวดลายบนผืนผ้า โดยเป็นผ้าที่อาจจะเริ่มจุดเริ่มต้นหลาย ๆ อย่างหลาย ๆ อาชีพของคนในพื้นที่ เป็นตั้งรากฐานในการดำรงชีวิตของคนในพื้นที่ โดยผ้าปาเต๊ะทุกผืนจะผ่านฝีมือการทำผ้าด้วยมือของนายช่างใหญ่หรือเจ้าของโรงผ้าที่เป็นต้นแบบ และมีความเชี่ยวชาญในการทำมาตลอด 40 ปี โดยแต่ละผืนจะใช้เวลาาน เพราะมีขั้นตอนการทำหลายขั้นตอน อีกทั้งยังมีความซับซ้อนในกระบวนการทำ โดยเฉพาะขั้นตอนการลงสีและปั้มลวดลาย โดยจะต้องใช้ความชำนาญเป็นอย่างมาก เมื่อผ้าผืนหนึ่งเสร็จสมบูรณ์จะกลายเป็นผ้าที่ถูกสรรค์สร้างขึ้นได้อย่างสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ตามพื้นที่ที่อยู่ ดังนั้นลวดลายต่าง ๆ ที่อยู่บนผืนผ้า ต่างก็มากจากความสวยงามของธรรมชาติ และสิ่งที่มีอยู่รอบตัว โดยนำธรรมชาติเหล่านั้นมาออกแบบให้เกิดเป็นลวดลายที่สวยงามและมีความเฉพาะของพื้นที่ที่ไม่เหมือนใคร

ดังนั้นรูปแบบลวดลายของผ้าปาเต๊ะดังกล่าว สามารถอธิบายความหมายของลวดลายได้ว่า ลวดลาย หมายถึง การนำองค์ประกอบในการสร้างงานในรูปแบบต่าง ๆ อย่างสวยงามและเกิดประโยชน์ใช้สอยตามวัตถุประสงค์ หรือการกำหนดองค์ประกอบให้เกิดเป็นภาพตามความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างนั่นเอง จากความหมายของลวดลาย สามารถพิจารณาให้เห็นได้ว่า ลวดลายของผ้าบาติกหรือผ้าปาเต๊ะเป็นความคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างหรือผู้ผลิตงานที่เน้นประโยชน์การใช้สอยเป็นสิ่งสำคัญ (พินาลิน สาริยา, 2549)

อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโงเปาะเล็ง

ปัจจุบันอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งจะแสดงให้เห็นถึงลวดลายที่มีความเป็นธรรมชาติสูง ลวดลายทุกอย่างถูกรังสรรค์ออกมาจากธรรมชาติ โดยที่เราสามารถเห็นได้ให้ชีวิตประจำวัน หรือเห็นได้ตามพื้นที่ที่เราอยู่ โดยลวดลายเหล่านั้นยังคงมีให้เห็นจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากอัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งค่อนข้างมีความเป็นธรรมชาติสูง ลวดลายส่วนใหญ่จึงสะท้อนให้เห็นธรรมชาติ ซึ่งสามารถบ่งบอกถึงที่มา วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น ไปจนถึงเอกลักษณ์ของแหล่งผลิต จึงนำสิ่งเหล่านั้นมาออกแบบรังสรรค์ให้เกิดลวดลายที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในพื้นที่และธรรมชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุพัตรา คงขำ และคณะ, 2564) เรื่องการศึกษาผ้าบาติกเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัด นครศรีธรรมราช กรณีศึกษา : กลุ่มผ้าบาติก สำเภาทอง ตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม จังหวัด นครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า อัตลักษณ์ท้องถิ่นของจังหวัดนครศรีธรรมราช มี 2 ลักษณะคือ อัตลักษณ์ ในภาพรวมของจังหวัด และอัตลักษณ์เฉพาะพื้นที่ในแต่ละอำเภอ

กล่าวได้ว่า อัตลักษณ์ผ้าปาเต๊ะของชุมชนบาโงเปาะเล็งจะมีอัตลักษณ์ที่ไม่เหมือนใคร โดยสังเกตได้จาก ลวดลายต่าง ๆ ที่มีความเฉพาะ ไม่เหมือนกับพื้นที่อื่น เพราะนอกจากจะเป็นลวดลายที่มีความสวยงามและความเป็นธรรมชาติแล้ว ผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งยังคงรักษาลวดลายที่มีความดั้งเดิมไว้ทุกประการ คือลวดลายที่มาจากธรรมชาติ ดอกไม้ ใบไม้ ถาน นอกจากนี้กระบวนการผลิตที่มีความซับซ้อนในขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการพิมพ์ การลงสี ทุกขั้นตอนต้องใช้ความประณีต ประสพการณ์ และความเชี่ยวชาญในรังสรรค์ผ้า เพื่อสร้างมาตรฐานของผ้าที่ดีในการเผยแพร่ในผู้คนที่สวมใส่ได้อย่างเหมาะสม และสวยงาม

ดังนั้นสามารถอธิบายความหมายของ “อัตลักษณ์” ได้ว่า อัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกัน ในด้านการตระหนักรู้บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเราเกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่นอย่างไร ซึ่งอัตลักษณ์จะเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างตัวสังคม และตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อนำมาใช้ภายใต้เงื่อนไขของเวลา และพื้นที่ของอัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเอง หรือกำหนดโดยสังคม ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกออกจากกันไม่ได้ (อภิญา เพ็ญพสุกุล, 2546)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย-ลก จังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็งที่เห็นได้ชัดคือลวดลายผ้าในลักษณะที่เรียกว่า “ก้นผ้า” (หมายถึงรูปแบบลวดลายผ้าที่เป็นลักษณะเชิงที่อยู่ตรงกลางระหว่างผ้าเป็นอัตลักษณ์ความงามที่มีเพียงหนึ่งเดียวที่เห็นได้ชัดและแสดงให้เห็นถึงความเฉพาะของลวดลายเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่ติดชายแดนมาเลเซีย ทำให้อิทธิพลจากประเทศเพื่อนบ้าน จึงเกิดเป็นลวดลายต่าง ๆ รวมไปถึงดอกชบา ที่แสดงให้เห็นถึงความมลายูของคนในพื้นที่นอกเหนือจากลายดอก “ถาน” (หมายถึง ส่วนลำต้นที่เป็นไม้เลื้อย) ก็เป็นอีกลวดลายที่จะให้ผ้าสมบูรณ์ ซึ่งเป็นลายเส้นที่บ่งบอกถึงความเป็นชุมชนที่มีความรัก ความสามัคคีกันเกิด และพลังแพร่ขยายอย่างไม่รู้จบ สีสนของผ้าต่างก็มีความหลากหลาย ก็บ่งบอกถึงวิถีชีวิตที่มาจากความหลากหลายของคนในท้องถิ่นแต่ในขณะเดียวกันความหลากหลายนั้น ก็มาอยู่ด้วยกันได้ในผืนผ้าเดียวกัน อีกทั้งอัตลักษณ์อีกหนึ่งอย่างที่ได้ชัดคือกระบวนการผลิตของผ้าปาเต๊ะทุกผืน ขั้นตอนของการผลิตจะเป็นการใช้งานฝีมือ ปราศจากเครื่องจักรใด ๆ จึงเป็นโรงผลิตผ้าที่ไม่เหมือนกับพื้นที่อื่น โดยกระบวนการผลิตจะมีความซับซ้อนในทุก ๆ ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็น การพิมพ์ ลาย การลงสี ย้อมสี ทุกขั้นตอนล้วนจะต้องอาศัยประสบการณ์ และความชำนาญเพื่อให้ได้ผ้าที่เกิดการสรรค์สร้างได้อย่างสวยงาม ทั้งนี้ทั้งนั้นผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง ยังคงอัตลักษณ์ความสวยงามเพื่อให้ตกทอดไปยังรุ่นลูกสู่รุ่นหลานอันเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นชายแดนใต้ และสามารถอนุรักษ์ไว้สืบไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผ้าปาเต๊ะชุมชนบาโงเปาะเล็ง เพื่อเป็นสื่อกลางในประชาสัมพันธ์ และเพื่อเป็นการสร้างการเรียนรู้ให้คนภายนอกได้รู้จักมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในประชากรกลุ่มอื่น ๆ ด้านอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและผืนผ้าแตกต่างกันได้

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง อัตลักษณ์ลวดลายผ้าปาเต๊ะของชุมชนบางโพงเปาะเล็ง อำเภอสุโขทัย จังหวัดนครราชสีมา ขอขอบพระคุณ สถานที่ที่ติดต่อประสานงานจากนางสาวเจ๊ะอัสรีนา บินเจ๊ะอาหลี เจ้าของร้านนินาปาเต๊ะไทยแลนด์ และผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม ฝ่ายกิจการนักศึกษา ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- จूरรัตน์ บัวแก้ว. (2559). ผืนผ้าโบราณของจังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์*, 15(1), 59.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). *แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย*, กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, คงสฤษฎ์ แพงทรัพย์ และ พูนศักดิ์ กมล. (2562). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษาสังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 6(2), 3-4.
- พินาลิน สารिया. (2549). *การออกแบบลวดลาย*, กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- ภัทรวัตติ์ เตระหมื่น. (2559). *ภาคใต้ การแต่งกาย*, สืบค้นเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2565. จาก [dhttps://satun12345.blogspot.com/p/blog-page_5.html](https://satun12345.blogspot.com/p/blog-page_5.html)
- สุพัตรา คงขำ, เครือวัลย์ คงขำ, สุภารัฐ ยอดระบำ และอรุณวรรณ ชูสังกิจ. (2564). การศึกษาผ้าบาติกเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่น ของจังหวัดนครศรีธรรมราช กรณีศึกษา: กลุ่มผ้าบาติก สำเภาทอง ตำบลท้ายสำเภา อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 13(2), 33-40.
- อภิญา เพื่อองฟูสกุล. (2546). *อัตลักษณ์* กรุงเทพฯ: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ.
- เตชิต เฉยพวง. (2561). การออกแบบ ลวดลายผาบาติกจากพันธุ์ไม้ในวรรณคดี. *วารสารศิลปปริทัศน์*, 6(2), 42-48.
- โสภณ ศุภวิริยากร. (2552). *รายงานการวิจัยรูปแบบลวดลายผ้าบาติกในกลุ่มจังหวัดอันดามัน*, ภูเก็ต: คณะวิเทศน์ศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตภูเก็ต.

**การพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**
**Develop activities for solving online learning problems. of students in the Social
Development Department Faculty of Humanities and Social Sciences
Prince of Songkla University Pattani Campus.**

ยัสมีณ หะยือมะ อะรีย์ยะ สลีเฟิน อาลาวี ยูโซะ อลิสอา หะสามาหะ และ อับดุลคอลลิก อรัรอฮีมีย

Yasmin Hayee-a-ma Areeyah Saleefeen Alawee Yusoh Alisa Hasamoh Abdulkhaliq Arrahimee

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani campus

Corresponding Author Email: yasminhayeeama2000@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำเอาหลักการและขั้นตอนตามแนวคิดของ เคมมิส และ แม็คแท็กการ์ด (1988) กลุ่มประชากรเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 รายวิชา 428-395 การจัดการภัยพิบัติโดยชุมชน จำนวน 70 คน ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2565

ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้พัฒนากิจกรรมโดยในทุกขั้นตอนนักศึกษาและอาจารย์สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการออกแบบ ตั้งแต่กระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับภัยพิบัติเพื่อนำเนื้อหาไปออกแบบเป็นเกม KAHOOT มีการทำกิจกรรมขยับร่างกาย เพื่อให้มีการเคลื่อนไหว ผ่านระบบ ZOOM และมีการถามตอบจากกิจกรรมที่ออกแบบไว้ เช่น ให้นักศึกษาคูคลิวิดีโอ และตอบคำถาม ระหว่างกระบวนการผู้วิจัยได้ใช้การสังเกต พฤติกรรมของนักศึกษาและอาจารย์ ผู้สอน พบว่านักศึกษาดูสนใจต่อกิจกรรมเป็นอย่างดี ให้ความร่วมมือถามตอบ โดยออกแบบให้มีขั้นตอนการสะท้อนกลับ หลังจากทำกิจกรรมผู้วิจัยให้นักศึกษาแสดงความคิดเห็น โดยมีตัวแทนนำเสนอประกอบกับทำแบบสอบถาม เพื่อประเมินผลลัพธ์ ผลการประเมินพบว่า กิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ ชื่นชอบ คือกิจกรรม KAHOOT คิดเป็นร้อยละ 87.1% ผู้เข้าร่วมให้ข้อคิดเห็นว่า เป็นกิจกรรมที่สนุก น่าตื่นเต้น เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ง่าย ผ่อนคลายระหว่างเรียน และไม่น่าเบื่อ และทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น ผลคะแนนจากการทดสอบ กิจกรรม KAHOOT ของผู้เข้าร่วม มีคะแนนที่ดีขึ้น เมื่อดูจากผลการทดสอบจากการทำกิจกรรมทั้งสองรอบ พบว่า กิจกรรม KAHOOT ในรอบแรกมีผลคะแนนจากการทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 70.3% จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งหมด 70 คน ในรอบสองมีผลคะแนนจากการทดสอบ คิดเป็นร้อยละ 86.1% จากผู้เข้าร่วม กิจกรรมทั้งหมด 70 คน สรุปได้ว่า การทำกิจกรรม KAHOOT ทั้งสองรอบ ผู้เข้าร่วมทั้งหมดมีผลการทดสอบที่เพิ่มขึ้น เมื่อประเมินจากการทำกิจกรรมรอบแรก

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการ กิจกรรม การเรียนออนไลน์ ปัญหาการเรียนออนไลน์

Abstract

This research aims to develop activities for solving online learning problems of students in the Social Development Department Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University Pattani Campus. This study was conducted using action research. The researcher applied principles and procedures based on the concepts of Chemmis and McTaggart (1988). The population was a third-year student in the course 428-395 Community-based disaster management, 70 people at Prince of Songkla University Pattani Campus. The duration of the study is from november 2021 to october 2022.

The results showed that At every stage, students and teachers can be involved in the design process. From the disaster education process to designing content into kahoot games, there are physical activities. To make movements through the ZOOM system, there were questions and answers from designed activities such as having students watch video clips and answer questions. During the process, the researchers used observations. behavior of students and teachers. It was found that the students responded well to the activities. Cooperate Q&A by designing to have a reflection process. After doing the activities, the researcher asked the students to express their opinions. with representatives presenting together with a questionnaire to evaluate the results. The evaluation results found that The activity that the majority of participants enjoyed was kahoot with 87.1%. Participants commented that it was fun, exciting, easy to understand and easy to learn. relax during class and not boring and make students more willing to learn. The results of the test participants' kahoot activities. have a better score. When looking at the test results of both activities, it was found that the first round of kahoot activities resulted in the test scores. accounted for 70.3% of all 70 participants in the second round with the results of the test accounted for 86.1% of the participants. A total of 70 participants concluded that by completing both rounds of kahoot, all participants showed increased test results. when assessed from the first round of activities

Keywords : action research activities online learning online learning problems

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือโรคโควิด-19 นับว่าเป็นอีกหนึ่งเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่เกิดขึ้นบน โลกสร้างความสูญเสียให้ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยสุดคณานับ จากการที่มีการแพร่กระจายไปเกือบทุกประเทศทั่วโลก (รัชดากร พลภักดี, 2563) สถิติผู้ติดเชื้อทั่วโลก 413,537,270 ราย สถิติผู้ติดเชื้อในประเทศไทย 2,869,616 ราย (Google News, 2565) ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา การแพร่ระบาดของโควิด -19 ทำให้การเรียนการสอนในทุกพื้นที่ทั่วโลกต้องหยุดชะงัก หลายประเทศปรับตัวด้วยการเน้นเรียนและสอนผ่านออนไลน์ การเรียนและสอนผ่านออนไลน์มีความท้าทายหลายอย่าง ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับการเรียนออนไลน์ไม่มี หรือด้อยคุณภาพ สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร นอกจากนี้ผู้ปกครองยังต้องแบกรับค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และสร้างภาระแก่นักเรียนและครูผู้สอนจนเกินแบกรับไหวแม้กระทั่งประเทศที่ค่อนข้างเตรียมพร้อมเรื่องการเรียนรู้ดิจิทัลมาเกินทศวรรษ อย่างเอสโตเนียและเกาหลีใต้ ยังเจอความท้าทายเช่นกัน แต่ประเทศเหล่านี้ก็จัดการและขับเคลื่อนให้การเรียนการสอนออนไลน์เกิดขึ้นได้โดยไร้รอยต่อ หรือเกิดอุปสรรคต่อผู้เรียนและผู้สอนน้อยที่สุด (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564) กระทรวงการอุดมศึกษา

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) จึงได้ประกาศให้สถาบันการศึกษาจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน และมาตรการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรค COVID-19 เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ส่วนหนึ่งของมาตรการดังกล่าวคือ พิจารณาการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ เช่นเดียวกับประกาศกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 17 มีนาคม 2563 เรื่อง ให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษ ตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นไป โดยให้สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนด้วยการไม่ต้องเข้าชั้นเรียน ปรับการเรียนการสอนเป็นระบบออนไลน์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2563) จากผลกระทบดังกล่าวทุกสถาบันการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการปรับการเรียนการสอนจากการเรียนในห้องเป็นทางออนไลน์ อย่างไรก็ตามยังคงคำนึงถึงผลลัพธ์การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีมากขึ้น (รัชดากร พลภักดี, 2563) จากการป้องกันการแพร่ระบาดอย่างหนึ่งคือมาตรการการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) การนำคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบการสอนผ่านออนไลน์อย่างทั่วถึงในทุกสถาบันและสาขาวิชาชีพ เพื่อเอื้อให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนรู้ได้จากบ้านพักของตนเอง (บุญทิพย์ สิริธรรังศรี, 2563, หน้า 2) ธานี สุขโชโตและวรภฤต เกื้อนช้าง (2563, หน้า 147-148) ได้ศึกษากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนได้ในทุก ๆ ที่ เพราะการเรียนรู้อย่างคงต้องดำเนินต่อไปแม้ว่านักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนได้ตามปกติ สถาบันการศึกษาจะต้องให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนตลอดจนการจัดการเรียนการสอนโดยมีการสนับสนุนส่งเสริมพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาช่องว่างการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง และมีคุณภาพชีวิตที่ดี (รัชดากร พลภักดี, 2563) อย่างไรก็ตาม ความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ในครั้งนี้ทำให้นักศึกษาหรือนักเรียนเกิดปัญหาและผลกระทบมากมายไม่ว่าจะเรื่อง อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ เวลา สถานที่ และเทคโนโลยีต่าง ๆ ในการเรียนออนไลน์หรือนักศึกษาที่ต้องกลับบ้านที่ต่างจังหวัดกะทันหันโดยไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า จึงทำให้เกิดวุ่นวายปัญหาที่ตามมาของนักเรียนนักศึกษาคือการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ ซึ่งเชื่อว่านักศึกษาหลาย ๆ คนไม่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วจึงทำให้เกิดความไม่สนใจในการเรียนและสภาพแวดล้อมของการเรียนที่บ้านนั้นอาจจะทำให้นักศึกษาหลายคนสัญญาณอินเทอร์เน็ตเข้าไม่ถึงทุกพื้นที่ที่อยู่ในชนบท การเปิดการของสถานศึกษาในสังกัดและในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการและใช้อาคารสถานของสวนราชการในสังกัดและหน่วยงานในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี, 2563)

ทั้งนี้ สำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) เผยผลสำรวจปัญหาจากโรคโควิด-19 ด้านสังคมที่ได้สำรวจทางออนไลน์ระหว่างวันที่ 13-19 เมษายน พ.ศ. 2563 จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม 43,448 ราย พบว่า 60% กังวลว่า บุตรหลานไม่พร้อมจะเรียนผ่านทางระบบออนไลน์ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ในทำนองเดียวกันผลสำรวจของคณะศึกษาศาสตร์ และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (มก.) เผยว่า ครูที่ประเมินเด็กนักเรียนในสังกัดของตนพบว่า หากใช้ระบบการเรียนการสอนออนไลน์จริง นักเรียนจำนวนมากไม่สามารถเข้าถึงได้ เนื่องจากไม่มีเครื่องคอมพิวเตอร์ จำนวน 66% ไม่มีอินเทอร์เน็ตใช้ที่บ้าน 57% ไม่มีสมาร์ตโฟน จำนวน 36% โดยครูประเมินว่า นักเรียนสามารถเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์ได้เพียง 45% เท่านั้น (มติชนออนไลน์, 2563)

การจัดการเรียนการสอนผ่านสื่อออนไลน์เป็นการสอนผ่านทางอินเทอร์เน็ตจึงกลายเป็นความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสภาวะการณโรคระบาดเช่นนี้ การสอนผ่านสื่อออนไลน์จะทำให้ผู้สอน สามารถสอนได้ทุกที่ทุกเวลาผ่าน ข้อความ รูปภาพ เสียง วิดีโอ และมัลติมีเดียอื่น ๆ จะถูกส่งไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ผ่านทางแอปพลิเคชัน Zoom, Google classroom, Google meet, Microsoft team, Google Hangouts เป็นต้น ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้สามารถโหลดใช้ได้ เหมาะกับการเรียนผ่านสื่อออนไลน์ ผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียนและผู้สอนสามารถติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้ อย่างไรก็ตาม

ผู้เรียนจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนมากกว่าปกติ เพราะไม่มีใครสามารถควบคุมดูแลผู้เรียนได้อย่างใกล้ชิด แอปพลิเคชันที่นิยมใช้ในการสอนผ่านสื่อออนไลน์ในการเรียนรู้ด้วยบทเรียนออนไลน์เป็นการเรียนผ่านทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มีการสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น (รัชดากร พลภักดี, 2563)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลให้รูปแบบการเรียนการสอนในแต่ละภูมิภาคของประเทศต้องมีความแตกต่างกันไปตามความเหมาะสม กระทรวงศึกษาธิการได้เตรียมความพร้อมโดยกำหนดรูปแบบการเรียนการสอนของโรงเรียนในแต่พื้นที่ไว้ทั้งหมด 5 รูปแบบ ประกอบด้วย การเรียนแบบ On-site คือ การเดินทางมาเรียนที่โรงเรียน ซึ่งเหมาะสมสำหรับโรงเรียนที่มีปริมาณนักเรียนน้อย สามารถจัดพื้นที่แบบเว้นระยะห่าง และเข้มงวดการสวมหน้ากากอนามัยตามมาตรการด้านสาธารณสุข การเรียนแบบ On-Air ผ่านระบบมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม หรือ Distance Learning Television (DLTV) การเรียนแบบ On-Line ครูผู้สอนทำการสอนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การเรียนแบบ On-demand ผ่านระบบแอปพลิเคชัน การเรียนแบบ On-hand ครูผู้สอนเดินทางไปแจกเอกสารใบงานให้กับนักเรียนที่บ้าน อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนทั้ง 5 รูปแบบ จะต้องได้รับการยินยอมจาก ศบค. ของแต่ละจังหวัดที่อยู่ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่ได้บนพื้นฐานความปลอดภัยทั้งครูผู้สอนและนักเรียนเป็นอันดับแรก (กรมประชาสัมพันธ์, 2564)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการในเชิงคุณภาพโดยมีรายละเอียด และขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 70 คน อาจารย์ 1 คน รวมจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 71 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนั้นผู้วิจัยใช้เครื่องมือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ สัมภาษณ์แบบทางการ สอบถามปัญหาในการเรียนออนไลน์ ที่มีต่อนักศึกษา และแบบสอบถามปลายเปิด ในการเก็บข้อมูลที่ได้มีการพัฒนา จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพัฒนาการสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด แบบสอบถามปลายปิด ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ส่วนแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับ การเรียนออนไลน์ และ กิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1) ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อนำมาศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวิจัยที่ศึกษาครั้งนี้

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และสัมภาษณ์แบบทางการ ในเรื่องปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา โดยเป็นการรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้และข้อมูลในเรื่องที่กำลังศึกษาวิจัยครั้งนี้

3) การรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ใช้แบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิด แบบสอบถามปลายปิด ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ส่วนแบบสอบถามปลายเปิด ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสังเกต และสนทนากลุ่ม กับนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จำนวน 70 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการวิจัยโดยดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาค้นคว้าหาข้อสรุปประเด็นสำคัญและตีความเนื้อหาในเรื่องที่เกี่ยวกับงานวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เพื่อให้ได้สาระสำคัญและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์งานวิจัยครั้งนี้

2) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ โดยเป็นการนำข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล มาวิเคราะห์สรุปประเด็นสำคัญและตีความเนื้อหา ให้ไปในทางการวิจัยครั้งนี้ โดยเป็นการจำแนกเนื้อหาที่เกี่ยวกับวิจัยเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

3) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม มีการจำแนกระดับความพึงพอใจ 5 ระดับ (1) น้อย (2) น้อยที่สุด (3) ปานกลาง (4) มาก (5) มากที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยพิจารณาการให้ข้อมูลของนักศึกษา สาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ที่มาของการเลือก 3 กิจกรรมนี้ คือ เป็นกิจกรรมที่ทันสมัย ส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ช่วยในการคลายเครียดระหว่างเรียน ทำให้นักศึกษาไม่เบื่อในการเรียน โดยปัญหาการเรียนออนไลน์ที่พบเจอ คือ สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนไม่พร้อม สภาพแวดล้อม ปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งปัญหาในส่วนนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ จึงเลือกปัญหาที่สามารถแก้ไขได้ คือ ความเครียด ความเบื่อหน่ายและไม่เข้าใจระหว่างเรียน จึงนำกิจกรรมทั้ง 3 มาประยุกต์ใช้ในการเรียนออนไลน์

กิจกรรม KAHOOT คือ เกมที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมสนุกกับการเรียนรู้โดยเป็นเครื่องมือช่วยในสร้างคำถาม การอภิปราย หรือการสำรวจความคิดเห็น Kahoot เป็นเกมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย คำถามปรนัย เช่นการตอบคำถาม การอภิปราย หรือการสำรวจ คำถามจะแสดงที่จอหน้าและให้ผู้ร่วมกิจกรรมตอบคำถามบนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของตนเอง เช่น คอมพิวเตอร์ มือถือ หรือไอแพด จากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 70 คน สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในกิจกรรม kahoot จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจ ในกิจกรรมการเรียน

การสอน จาก Google Form โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้ ระดับ 5 (มากที่สุด) คิดเป็นร้อยละ 52.9% ระดับ 4 (มาก) คิดเป็นร้อยละ 35.7% ระดับ 3 (ปานกลาง) คิดเป็นร้อยละ 10% ระดับ 2 (น้อย) คิดเป็นร้อยละ 1.4% ระดับ 1 (น้อยที่สุด) คิดเป็นร้อยละ 0%

กิจกรรม WORDWALL คือ เว็บไซต์ที่สามารถใช้ในการสร้างสื่อการสอนประเภทเกมออนไลน์ หรือสามารถพิมพ์เป็นใบงานให้ทำ สร้างง่ายและสะดวก จากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 70 คน สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในกิจกรรม Wordwall จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจ ในกิจกรรมการเรียนการสอน จาก Google Form โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้ ระดับ 5 (มากที่สุด) คิดเป็นร้อยละ 18.6% ระดับ 4 (มาก) คิดเป็นร้อยละ 71.4% ระดับ 3 (ปานกลาง) คิดเป็นร้อยละ 7.1% ระดับ 2 (น้อย) คิดเป็นร้อยละ 2.9% ระดับ 1 (น้อยที่สุด) คิดเป็นร้อยละ 0%

คู่มือปวีตีโอ เป็นคู่มือปวีตีโอเกี่ยวกับในรายวิชา ในการจัดการภัยพิบัติโดยชุมชนในเรื่องการวางแผนการจัดการความเสี่ยงจากภัยพิบัติ และการวางแผนลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ จากการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 70 คน สรุปได้ว่า ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในกิจกรรม คู่มือปวีตีโอ จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจ ในกิจกรรมการเรียนการสอน จาก Google Form โดยมีเกณฑ์การประเมินดังนี้ ระดับ 5 (มากที่สุด) คิดเป็นร้อยละ 20% ระดับ 4 (มาก) คิดเป็นร้อยละ 62.9% ระดับ 3 (ปานกลาง) คิดเป็นร้อยละ 14.3% ระดับ 2 (น้อย) คิดเป็นร้อยละ 1.4% ระดับ 1 (น้อยที่สุด) คิดเป็นร้อยละ 1.4%

ปัญหาการเรียนออนไลน์ คือความไม่เชี่ยวชาญในด้านเทคนิคและเทคโนโลยี ปัญหาเหล่านี้มักเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมในการเรียน เนื่องจากอุปกรณ์ไม่พร้อม อินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนไม่เสถียร สัญญาณไม่ดี ส่งผลต่อการเรียน ทำให้เรียนไม่เข้าใจ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมสำหรับแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.ปัญหาการเรียนออนไลน์ คือ ความไม่เชี่ยวชาญในด้านเทคนิคและเทคโนโลยี ปัญหาเหล่านี้มักเกิดขึ้นบ่อยครั้ง เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีความพร้อมในการเรียน เนื่องจากอุปกรณ์ไม่พร้อม สอดคล้องกับผลการวิจัย สุวรรณฯ เฟิง เทียง (2564) ที่เกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนออนไลน์ในสถานการณ์วิกฤต COVID-19 วิชาการออกแบบและเทคโนโลยี 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนห้วย ปทุมธานี 1) นักเรียนมีความรู้ด้านเทคโนโลยี ร้อยละ 71.70 มีความคุ้นเคยกับแอปพลิเคชันที่ใช้อยู่ร้อยละ 81.70 ใช้คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะหรือโน้ตบุ๊ก ร้อยละ 76.60 สัญญาณ ที่เข้าถึง ใช้ระบบ wi-fi ร้อยละ 76.70 ที่พักของนักเรียน ร้อยละ 83.30 เวลาที่เหมาะสมต่อการเรียน คาบละ 40 นาทีวัตถุประสงค์การเข้าเรียนเพื่อเก็บคะแนนร้อยละ 90.00 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ การสอน ผู้เรียน เนื้อหาและเทคโนโลยี อยู่ในระดับมากทุกด้าน 3) มุมมองต่อการเรียน พบว่า ลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ค่าอาหารและอื่น ๆ แต่จ่ายเงินเพิ่มความเร็วของ อินเทอร์เน็ต การปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนดี เป็นกันเอง มีความสุขในการเรียน

2.กิจกรรมที่ใช้สำหรับแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ แอปพลิเคชันหรือกิจกรรม ที่ช่วยในการจัดการเรียนการสอน หลากหลาย แอปพลิเคชันที่ได้รับความนิยมกัน อย่างแพร่หลายได้แก่ Zoom , Google Meet , Microsoft เพื่อให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ สนุกและมี ความสุขกับการเรียนออนไลน์ ดังต่อไปนี้

กิจกรรม kahoot คือ เกมที่ตอบสนองต่อการเรียนการสอน ช่วยให้ผู้ร่วมกิจกรรมสนุกกับการเรียนรู้โดยเป็นเครื่องมือช่วยในสร้างคำถาม การอภิปราย หรือการสำรวจความคิดเห็น Kahoot เป็นเกมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย คำถามปรนัย เช่น การตอบ คำถาม การอภิปราย หรือการสำรวจ คำถามจะแสดงที่จอหน้า กิจกรรม Wordwall เป็นเว็บไซต์ที่สามารถใช้ในการ

สร้างสื่อการสอนประเภทเกมออนไลน์ หรือสามารถพิมพ์เป็นใบงานให้ทำ สร้างง่ายและสะดวก ดูคลิปวิดีโอ เป็นคลิปวิดีโอเกี่ยวกับในรายวิชา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติรัชฎาณ์ แก่นเพชร (2565) ที่เกี่ยวกับเรื่องกระบวนการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ โดยนำเกมออนไลน์มาละลายพฤติกรรมในการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ เพื่อส่งเสริมการรู้จักกันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียน ได้มีโอกาสเปิดเผยความเป็นตัวเองเปิดใจรับฟัง ผู้เรียนคนอื่น เพื่อละลายตัวตนของผู้เรียนเช่น ตำแหน่ง หน้าที่ภารกิจต่างๆ เป็นต้น ช่วงขณะเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเตรียมพร้อมตนเองในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นเพื่อทำให้เกิดความสามัคคีเพื่อเพิ่มพื้นที่ปลอดภัยให้กับกลุ่มผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้ทำงานร่วมกันได้หรือสามารถทำงานเป็นทีมได้เพื่อลดความขัดแย้งในการทำงานเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศเป็นมิตร เพื่อก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ หรือพลังความคิดบวก เป็นการระดมความคิดเห็นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดสมาธิก่อนการเรียนการสอน เกิดความพร้อมในการรับข้อมูลใหม่ๆที่กำลังจะเรียนการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ของ มสธ. มีผู้สอน 3 ด้านได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชา ด้านเทคโนโลยีการศึกษาและด้านวัดผลประเมินผล อาจารย์ด้านเนื้อหาจะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาวิชา อาจารย์ด้านเทคโนโลยีการศึกษาเป็นผู้ผลิตสื่อการศึกษาและอาจารย์ด้านวัดผลประเมินผลเป็นผู้ตรวจสอบข้อสอบ แบบประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียนให้ข้อเสนอแนะกับอาจารย์ด้านเนื้อหาแก้ไข ส่วนสำคัญในการเชื่อมต่อระบบคอมพิวเตอร์ให้เกิดการสื่อสารกันได้คือระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผ่านโปรแกรม แอปพลิเคชัน ช่องทางการสื่อสารต่างๆ และมีการจัดสภาพล้อมในการเรียนการสอนที่ดีจะทำให้การเรียนการสอนผ่านไปได้ แต่อาจเกิดความตึงเครียดในการเรียน จึงควรมีเกมละลายพฤติกรรมสำหรับรูปแบบออนไลน์มาเพิ่มสีสันในการเรียนจะทำให้เพิ่มความน่าสนใจในการเรียน เพิ่มการมีส่วนร่วมในการเรียนของผู้เรียนได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้น สรุปได้ว่า 3 กิจกรรมนี้ เป็นกิจกรรมที่ทันสมัย ส่วนใหญ่จะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่ช่วยในการคลายเครียดระหว่างเรียนทำให้นักศึกษาไม่เบื่อในการเรียน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า กิจกรรม Kahoot ควรนำไปใช้ควบคู่กับการเรียน เนื่องจาก เมื่อนำกิจกรรมนี้มาใช้ในการเรียนการสอน สามารถแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ได้
- 1.2 ผู้วิจัยควรวางแผน ออกแบบ และกำหนดเวลาในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ให้ เหมาะสม เพื่อให้สามารถเรียนรู้ได้ครบทุกขั้นตอน
- 1.3 ผู้วิจัยควรชี้แจง ทำความเข้าใจร่วมกับผู้ร่วมวิจัยในขั้นตอน และลักษณะของ รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการก่อนล่วงหน้า เพื่อการเตรียมความพร้อมทั้งในด้านเนื้อหาและ วิธีการ
- 1.4 บทเรียนออนไลน์ช่วยให้นักศึกษาใช้ความสามารถ และควรมีสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย อาทิเช่น เกมสื่อกิจกรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรเพิ่มวิดีโอการเรียนการสอนให้หลากหลายมากขึ้น
- 2.2 ควรเพิ่มกิจกรรมให้มากกว่านี้
- 2.3 ควรศึกษาโปรแกรมที่หลากหลายเพื่อการนำเสนอเนื้อหาบทเรียนในรูปแบบใหม่ๆ เพื่อให้มีความน่าสนใจมาก

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายด้วยความกรุณาและเอาใจใส่อย่างยิ่งจาก ผศ.ดร.อลิสา หะสาเมาะ อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าวิจัย และ อาจารย์อัครคณคณิก อรรอฮิมย์อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าวิจัยร่วม อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิ ดร.ธัญยากร ตุดเกื้อ ดร.สวัสดิ์ ไหลภรณ์ และดร.จิรัชยา เจียวกิก ที่ให้คำแนะนำ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัยให้คำแนะนำ สนับสนุนด้านวิชาการ ตลอดจนการตรวจสอบแก้ไขการศึกษา อีสรให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณการเดินทางนำเสนองาน

ผศ.ดร.อลิสา หะสาเมาะ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ที่สละเวลาในการตรวจสอบ แก้ไข และให้คำปรึกษา แนะนำในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้

ขอบคุณตัวเอง ที่ผ่านทุกสิ่งทุกอย่างได้จนถึงจุดนี้ รวมถึงกำลังใจอันเข้มแข็ง นับว่าเป็น ประสบการณ์ที่ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงการระบาดโรคโควิด-19 ทำให้การเก็บข้อมูลไม่เป็นไปตามที่กำหนด แต่ก็ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ และนักศึกษาได้ให้ข้อมูลครบทุกประเด็น

นอกจากคำแนะนำ และการสนับสนุนจากผู้เป็นอาจารย์แล้ว หลายครั้งที่กำลังใจในการศึกษา ของผู้วิจัยได้ ไปสู่ความท้อ ยังมีบิดาและมารดาที่คอยส่งกำลังใจ รวมทั้งให้การสนับสนุนจนการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมสำคัญในการส่งเสริมความสำเร็จ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และระลึกถึงด้วยความขอบคุณตลอดไป

คุณค่าและประโยชน์ทางวิชาการอันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าวิจัยในเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนา กิจกรรมสำหรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาสาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ฉบับนี้ผู้วิจัยขอขอบแต่ครูบาอาจารย์ บิดามารดา นักศึกษา ผู้มีพระคุณทุกท่านและมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สถาบันการศึกษอันทรงคุณค่า และเสริมสร้างประโยชน์ต่อสังคมไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์. (2564). *กระทรวงศึกษาธิการกำหนด5รูปแบบการเรียนการสอนรองรับการเปิดภาคเรียนให้*

เหมาะสมแต่ละ ภูมิภาคของประเทศ. สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2565. จาก

<https://www.prd.go.th/th/content>

กานต์พิชชา บุญรังศรี. (2563). *สอนออนไลน์ทำกิจกรรมอะไรได้บ้าง.* สืบค้น 23 กุมภาพันธ์ 2565 จาก

https://intrend.trueid.net/article/%E0%B8%AA%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%A5%E0%B8%99%E0%B9%8C%E0%B8%97%E0%B8%B3%E0%B8%81%E0%B8%B4%E0%B8%88%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1%E0%B8%AD%E0%B8%B0%E0%B9%84%E0%B8%A3%E0%B9%84%E0%B8%94%E0%B9%89%E0%B8%9A%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B8%87-trueidintrend_180380

Rita Pierson. (2020). *การเรียนการสอนแบบออนไลน์.* สืบค้น 16 กุมภาพันธ์ 2565 จาก

<https://www.educatorroundtable.org/%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%AA%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%81%E0%B8%9A%E0%B8%9A%E0%B8%AD%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%A5/>

Google News . (2565). ไวรัสโคโรนา(โควิด -19). สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2565 จาก

<https://news.google.com/covid19/map?hl=th&gl=TH&ceid=TH%3Ath&mid=%2Fm%2F0d060g>

Brand Inside. (2564). อุปกรณ์ไม่พร้อม เวลาไม่มี รูปแบบไม่ได้ อุปสรรคเรียนออนไลน์ ยุคโควิดระบอบ ที่ต้องเร

แก้ไข. สืบค้น 27 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://brandinside.asia/e-learning-challenge-in-covid/>

ทรูปลูกปัญญา. (2564). เจาะลึกการเรียนรู้ 5 On ในช่วงโควิด -19 On ไหน เหมาะกับใคร. สืบค้น 28 กุมภาพันธ์

2565 จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/89237/-blog-teaartedu-teaart->

การมีส่วนร่วมของมัสยิดอัต-ตะอาวุนในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

Participation of At-Ta'awun Mosque in Youth Development, Bang Pu Community, Yaring District, Pattani Province

ฮุสนา จูมิง นาเดียร์ ปราบายาวา अबดุลคอลลีก อรรรอฮีมีย์ และสวัสดี ไหลภากรณ์

Husna Juming Nadear Prabyawa Abdulkhaliq Arrahimee and Sawat Laipaporn

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand

Corresponding Author Email: Husnajuming@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเยาวชนชุมชนบางปู ตำบลบางปู จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของมัสยิดอัต-ตะอาวุนในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู ตำบลบางปู จังหวัดปัตตานี ผู้ให้ข้อมูลรวมทั้งสิ้น 15 คน โดยแบ่งเป็น กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ผู้นำทางศาสนา จำนวน 3 คน กลุ่มผู้นำเยาวชน จำนวน 6 คน และกลุ่มประชาชนในชุมชน จำนวน 5 คน กฎเกณฑ์ของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต้องเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาในการวิจัยเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างแท้จริงและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ เพื่อมุ่งศึกษาวิเคราะห์การสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและการมีส่วนร่วมของเยาวชนมุสลิมในพื้นที่ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของเยาวชน พบว่า 1)การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา สามารถแก้ไขปัญหาด้วยการกิจกรรมต่างๆโดยดึงเยาวชนให้เข้าร่วม เพื่อส่งเสริมความรู้ สร้างภูมิคุ้มกันด้วยหลักศาสนา 2)การมีส่วนร่วมในการวางแผนเป็นการประชุมร่วมกันต่อผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันในการที่จะพัฒนา 3)การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การเข้าร่วมของเยาวชนในแต่ละครั้งจะเป็นความสมัครใจ อาสาที่จะเข้ามาช่วยในการจัดโครงการ 4)การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ประชาชนในชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม 5)การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พัฒนาจากข้อผิดพลาดจากโครงการที่ผ่านมา ให้การพัฒนาเป็นไปด้วยดี

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของเยาวชน การพัฒนาชุมชน ชุมชนบางปู

Abstract

This research consists purposes were This research paper is a qualitative research aimed at To study the problems of youth in Bang Pu Community, Bang Pu Sub-district, Pattani Province. To study the participation process of At-Taawun Mosque in the development of youth in Bang Pu Community, Bang Pu Sub-district, Pattani Province. A total of 15 informants were divided into a group of community leaders (1 person), religious leaders (3 people), youth leaders (6 people) and community people (5 people). Problems in research to get real data and collect data through interviews. To study and analyze the synthesis of concepts and research related to problems and participation of Muslim youth in Bang Pu Sub-district, Yaring District, Pattani Province.

research results The participation of youth found that 1) participation in the study of problems can solve problems with various activities by attracting youth to participate to promote knowledge Build immunity through religious principles 2) Participation in planning It is a meeting of those who are involved in the development. 3) Participation in the operation Each youth participation is voluntary. Volunteers to help organize the project 4) Participation in receiving benefits Community residents benefit from participation in all activities. 5) Participation in the evaluation Developed from bugs from past projects. Let the development go well

Keywords : Youth Participation Community Development Bangpoo Community

บทนำ

ศาสนาเป็นลัทธิความเชื่อของมนุษย์ เกี่ยวกับการกำเนิดและการสิ้นสุดโลก หลักศีลธรรมตลอดจนลัทธิที่กระทำตามความเชื่อนั้นๆ ศาสนามีการบรรยาย สักกัญลักษณ์และประวัติศาสตร์ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเจตนาอธิบายความหมายของชีวิต ศาสนาและจริยธรรม จะทำบทบาทให้สำคัญอย่างหนึ่ง คือ เยาวชน เมื่อศาสนาเห็นความสำคัญของเด็กและเยาวชนแล้ว จะทำให้เด็กและเยาวชนมีศาสนาและจริยธรรม เพื่อที่จะพัฒนาชีวิตให้เจริญเติบโตขึ้นในท่ามกลางบรรยากาศการเป็นไปด้วยศาสนาและจริยธรรม (ป.อ. ปยุตโต 2550)

เยาวชนในศาสนาอิสลาม อิสลามคือระบบที่สมบูรณ์ครบถ้วน เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตได้ครบครันแม้กระทั่งก่อนเกิด จนกระทั่งสิ้นชีวิตก็ยังมีกฎหมายว่าด้วยการจัดการศพ ดังนั้นอิสลามจึงตระหนักและให้ความสำคัญกับเยาวชนโดยมอบหมายให้เยาวชนปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา (มัสนัน มาหะมะ. 2558) แต่ด้วยสภาวะการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนมุสลิมส่วนใหญ่มีการใช้ชีวิตที่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม กล่าวคือ เยาวชนมีการคบเพื่อนต่างเพศอย่างเปิดเผย มีอิสระเกี่ยวข้องกับอบายมุข (อบดุลละาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหีม. 2561. น. 192)

ศาสนาอิสลามได้กำหนดแนวทางในการพัฒนาเยาวชนมุสลิม ตามแบบอย่างจากท่านศาสดามูฮัมหมัด (คือลัลลอลฮุ อะลัยฮิ วะสัลลิม) ซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่มุสลิมต้องนำไปปฏิบัติเพื่อกำหนดพฤติกรรมในการดำรงชีวิตในสังคม ตั้งแต่ร่างกาย จิตใจ ปัญญา วิญญาณ (อบดุลละาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหีม. 2562. น. 156) ดังนั้นเยาวชนควรได้รับการพัฒนาทั้งการเรียนรู้ การรับรู้ การคิดสติ ปัญญา อารมณ์และความเชื่อพื้นฐานของอิสลามให้สอดคล้องกับวิถีอิสลามของเยาวชนมุสลิม (อบดุลละาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหีม. 2561. น. 192)

มัสยิดในอิสลาม เป็นศูนย์กลางของประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นจุดศูนย์กลางของส่วนรวมในการเรียนรู้ศาสนา (อบดุลละาะ หนุ่มสุข. 2560) ทั้งนี้มัสยิดยังมีบทบาทสำคัญอีกอย่าง คือ การพัฒนาเด็กและเยาวชนมุสลิม โดยเฉพาะสามจังหวัดชายแดนใต้ที่จะพบเห็นบ่อยๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเยาวชนมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อ (อบดุลอาซิซ เจ๊ะมามะ. 2556)

ในการมีส่วนร่วมของมัสยิดออตตะฮาวนในการพัฒนาเยาวชน โดยพื้นที่ชุมชนบางปูส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน เช่น ปัญหาเสพติด การศึกษา เด็กผู้ด้อยโอกาส เด็กกำพร้า เป็นต้น จึงทำให้มัสยิดออตตะฮาวนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน การจัดตั้งโครงการและชมรมต่าง ๆ เพื่อให้มีการพัฒนาทุกด้านของชุมชนรวมทั้งเด็กและเยาวชนเป็นการสร้างให้เยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม และวินัย มัสยิดมีการพัฒนาในหลายรูปแบบ เช่น การจัดการศูนย์การศึกษาประจำมัสยิด (ตาดีกา) การทำอาลาเกะฮู เป็นประโยชน์อย่างมาก เช่น การสร้างความสัมพันธ์ ส่งเสริมให้เยาวชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเยาวชนชุมชนบางปู ตำบลบางปู จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของมัศยิออต-ตะอาวูนในการพัฒนาเยาวชนในชุมชนบางปู ตำบลบางปู จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของมัศยิออต-ตะอาวูนในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ถึง ตุลาคม พ.ศ. 2565 พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ มัศยิออตตะอาวูนบางปู จังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ในการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจากพื้นที่วิจัย ดังกล่าวมีความโดดเด่นจากการที่มัศยิออต-ตะอาวูนมีการพัฒนามากขึ้น ทั้งในเรื่องของชุมชน เยาวชน เด็กและแหล่งท่องเที่ยวที่เห็นได้ชัดกว่าพื้นที่อื่นๆ โดยพื้นที่ใช้ชุมชนบางปูในการมีส่วนร่วมของเยาวชน ในการพัฒนาชุมชน ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของชุดความรู้ดังกล่าวซึ่งมีความสอดคล้องตามวิถีกระบวนการพัฒนาของมัศยิอ

1. ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ โดยได้กำหนดเกณฑ์ของผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาในการวิจัย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างแท้จริง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 15 คน ได้แก่ (1) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน (2) ผู้นำทางศาสนา ที่ทำงานเกี่ยวกับการบริหารมัศยิออต-ตะอาวูน และการพัฒนาเยาวชน ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จำนวน 3 คน (3) เยาวชนที่เป็นผู้รับผิดชอบในชมรม “ศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพเยาวชน” จำนวน 6 คน (4) ประชาชนในชุมชน จำนวน 5 คน การวิจัยในครั้งนี้เน้นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็นคนสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปูเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยต้องการเป็นการสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาวิจัยในครั้งนี้

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาได้ดำเนินการทบทวนแนวคิดทฤษฎี และศึกษาสถานการณ์ในพื้นที่เพื่อศึกษาเป็นแนวคำถามในการใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนาในการวิจัย และดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งส่วนในเอกสารการสัมภาษณ์ ได้ดำเนินการดังนี้ (1) ขอนหนังสือแนะนำตัวจากแผนกพัฒนาสังคมชี้แจงการวิจัยถึงผู้นำทางศาสนา (โต๊ะอิหม่าม) มัศยิออต-ตะอาวูน ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเยาวชนและงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เพื่อนำมาศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ศึกษาครั้งนี้ เช่น หนังสือ บทความวารสารเอกสารอื่นๆ (3) การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาที่ผู้วิจัยกำลังศึกษา โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามพูดคุย และจดประเด็นในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกในประเด็นต่างๆที่ผู้วิจัยสนใจ (4) ผู้วิจัยนำคำสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด ที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยต่อไป ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจด้วยตนเอง และยินยอมในการให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้คำนึงถึงพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยได้ขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเมื่อได้รับอนุญาตจากแผนกพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ผู้วิจัยนำหนังสือเข้าพบประธานประจำมัศยิออต-ตะอาวูน เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแนะนำตัว อธิบายวัตถุประสงค์ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ผู้ให้ข้อมูลทราบ พร้อมทั้งชี้แจงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ว่าการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจโดยให้กลุ่ม

ผู้ให้ข้อมูลตัดสินใจด้วยตนเองและยินยอมในการให้ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลถือเป็นความลับ จะนำไปใช้ประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล กระบวนการในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ดำเนินการวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูลโดยได้ดำเนินการร่วมกับกระบวนการรวบรวมข้อมูลจากวรรณกรรม ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารแนวคิดทฤษฎี บทความวิชาการ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาวัตถุประสงค์ประเด็นหลักของการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งหมด โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์ภาพรวมข้อมูลรวมถึงการวิเคราะห์ประเด็นย่อย และสรุปประเด็นที่สำคัญตามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลัก

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการมีส่วนร่วมของมัชยิตต์-ตะอาวนในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเยาวชนชุมชนบางปู ตำบลบางปู จังหวัดปัตตานี เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของมัชยิตต์-ตะอาวนในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู ตำบลบางปู จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ 2 ประเด็นดังนี้

1. สภาพปัญหาของเยาวชนในชุมชน จากการสัมภาษณ์ พบว่าชุมชนบางปูเป็นชุมชนเล็กแต่มีประชากรที่หนาแน่น โดยมีประชากรทั้งหมด 8,000 คน ก็ทำให้มีปัญหาในเรื่องของการเป็นอยู่ ในเรื่องของครอบครัว โดยปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ปัญหาหลัก ๆ ของเยาวชนส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของการศึกษา และปัญหาสุขภาพ เป็นปัญหาสำคัญที่ชุมชนร่วมกันแก้ไข

1.1 บริบทเยาวชน ในชุมชนบางปูจะมีองค์กรศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนโดยจะมีเยาวชนเองที่เป็นผู้ดูแลองค์กร เป็นองค์กรที่คอยดูแลเด็กและเยาวชน เพื่อไม่ให้คนเหล่านั้นใช้ชีวิตไปในทางที่ผิดและคอยพัฒนาเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า “... ประถมจะเป็นการบ่มเพาะเด็กตาดีกา เมื่อมัธยมจะไปเรียนปอเนาะเรียนสามัญศาสนา มันก็จะเข้าสู่กระบวนการ การเรียนของเด็กๆเข้ามา มาทำกิจกรรม ในสมัยก่อนจะเป็นการทำฮาลาเกาะห์ (ประชุม) ร่วมกับเด็กๆทุกคนที่เข้ามา เด็กเหล่านั้นและที่เราจะพัฒนาเขาให้เขาเป็นเด็กจิตอาสา แล้วส่งเด็กเหล่านั้นไปทำงานจิตอาสาภายใต้มัชยิตต์เป็นการทำรุ่นสู่รุ่นถ่ายทอดออกมา จะไม่มีความรู้สึกว่าจะจบที่รุ่นเรา เยาวชนหรือกลุ่มพัฒนาศักยภาพเป็นกลุ่มองค์กรที่ขับเคลื่อนเพิ่มจิตวิญญาณให้กับเยาวชนในเรื่องของการทำงานจิตอาสา...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 (องค์กรศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน) 7 กันยายน 2565) ทั้งนี้เยาวชนในปัจจุบันส่วนใหญ่ก็จะออกห่างจากกลุ่มชะบ๊าบ(กลุ่มเยาวชน) เนื่องจากเยาวชนเหล่านั้นก็จะแยกย้ายกันไปเติบโต บางคนก็แต่งงานบางคนเมื่อเรียนจบก็จะกลับมาพัฒนาชุมชนต่อไป เพื่อเป็นการพัฒนาเด็กให้เป็นเยาวชนที่สามารถสานต่อจากรุ่นสู่รุ่น และเพื่อไม่ให้เกิดการหยุดในการพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาเด็กและเยาวชน การทำกิจกรรมต่างๆ เช่น การทำฮาลาเกาะห์ งานอูคูวะฮ์ เป็นต้น

1.2 ปัญหาเยาวชน ทั้งนี้ปัญหาของเยาวชนบางปูส่วนมากจะเป็นปัญหาสุขภาพ ดังคำกล่าวที่ว่า “...ปัญหาสุขภาพติดของชุมชนถือติดอันดับต้น ๆ ของจังหวัด จะมีปัญหาสุขภาพติดเยอะและปัญหาวัยรุ่นทุกๆไปโดยองค์กรศูนย์กลางการพัฒนา ศักยภาพเยาวชนก็พยายามที่จะดึงกลุ่มเสี่ยงคือกลุ่มเด็กที่กำลังเข้าสู่วัยรุ่น เข้ามาทำกิจกรรมที่ผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น กิจกรรมฮาลาเกาะห์ ที่เป็นกิจกรรมหลักที่ทำมาตั้งแต่ต้น และอยากมีกิจกรรมเสริม เช่นกิจกรรมภาคฤดูร้อน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 (ประธานองค์กรศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน) 2 กันยายน 2565) ปัญหาเด็กด้อยโอกาส ปัญหา

การศึกษา ปัญหาเด็กกำพร้า และอีกมากมายที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน โดยสาเหตุของการเกิดปัญหาเหล่านั้น จะเป็นจากสังคมของวัยรุ่น จากครอบครัว เช่น สถานะของครอบครัวที่ยากจน ครอบครัวที่พ่อแม่เสียชีวิตหรือจากครอบครัวที่พ่อแม่หย่าร้างกัน บางสาเหตุก็จะมาจากการที่เด็กเรียนไม่ทันเพื่อนทำให้ไม่มีสิ่งเร้าใจในการที่จะเรียนต่อ จึงเกิดปัญหาทางการศึกษาของเยาวชน ดังคำกล่าวที่ว่า “...เยาวชนของเราจะมีในแง่ดีและในแง่ร้าย บางปูจะมีเยาวชนหลายกลุ่มไม่ว่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่องของการที่จะเกิดผลเสียให้แก่เยาวชนในตำบลบางปู ตำบลบางปูเป็นชุมชนที่ใหญ่ ชุมชนมีความหนาแน่นและประชากรที่มากมีหลาย ๆ กลุ่มเยาวชนที่เกิดปัญหาในเรื่องของยาเสพติด เล่นไม่ดีไม่ร้ายพฤติกรรมแบบนี้ก็ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองของเยาวชนของเรา โดยที่เราอยู่ภายใต้ศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนเป็นศูนย์หนึ่งที่สามารถชักจูงเยาวชนที่อยู่ตำบลบางปู บ้างที่เราคิดว่าเยาวชนเป็นพลังหนึ่งที่เราจะพัฒนาเยาวชนโดยเกิดจากศูนย์ทำให้เยาวชนมีศักยภาพสามารถพัฒนาองค์กรพัฒนาชุมชนได้...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 (เลขขององค์กรศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน) 5 กันยายน 2565)

2. การมีส่วนร่วมของมัสยิดในการพัฒนาเยาวชน จากการสัมภาษณ์ มัสยิดจะให้ความสำคัญอย่างมากกับชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มของเด็กและเยาวชน ที่มีสียิดให้ความสำคัญในการพัฒนาทุกด้านของเยาวชน เช่นการจัดตั้งองค์กร การจัดกิจกรรมเพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการกิจกรรมร่วมกันทั้งการระดมความคิด การแสดงความคิดเห็น การดำเนินงาน และอีกมากมายที่มีสียิดให้เยาวชนมีส่วนร่วม โดยได้จำแนกเป็น 5 ประเด็น

2.1 การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา มัสยิดจะมีการพัฒนาชุมชนด้วยการจัดตั้งองค์กรในหลายด้าน ได้ดังนี้ ศูนย์การศึกษาอัล-กุรอานระบบกือรออาตีสำหรับเด็กอายุประถมวัยและประถมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษาอิสลามมัสยิดช่วงอายุ 8-13 ปี ตาติกาศูนย์การเรียนรู้ผู้สูงอายุ ดังคำกล่าวที่ว่า “...มัสยิดจะพยายามที่จะดึงเด็กที่จบการศึกษาชั้น 6 ของตาติกาให้ไปอยู่กับผู้ดูแลทำการฮาวาเกาะห์ โดยมีเยาวชนเป็นผู้รับผิดชอบ มัสยิดจะมอบหมายหน้าที่ให้เขาเพื่อให้เขามีความสุขในการมีส่วนร่วม โดยมัสยิดจะเป็นผู้สนับสนุนในทุกด้าน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 (ผู้นำศาสนา) 2 กันยายน 2565) ศูนย์การพัฒนาศักยภาพเยาวชน ศูนย์พัฒนากิจการสตรีกลุ่มแม่บ้าน ชมรมข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษาดูแลการเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาส สำนักบริหารจัดการมัสยิดทำหน้าที่ดูแลงานกิจการมัสยิด ศูนย์บริหารจัดการพาณิชย์ ศูนย์ส่งเสริมและสวัสดิการทางสังคมสมาคมกุชีพ กุ๊กกั๊ ให้ความสะดวกสบายทั้งภายนอกและภายในชุมชน ศูนย์ส่งเสริมเด็กกำพร้า ชมรมบุคลากรสาธารณสุข สถานักวิชาการเป็นการรวมตัวของนักศึกษาในชุมชนที่จบการศึกษาแล้ว ศูนย์เผยแพร่และประชาสัมพันธ์สถานีวิทย์ของมัสยิด ศูนย์วิจัยและพัฒนา ทั้งนี้การจัดตั้งองค์กรเพื่อให้เห็นถึงปัญหาของชุมชน โดยองค์กรหลักที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนและพัฒนาเยาวชนในชุมชน คือ ศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน จะเป็นการพัฒนาให้เยาวชนมีส่วนร่วมช่วยในกระบวนการต่างๆที่ทางองค์กรได้จัดทำโครงการ เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ที่เยาวชนเป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์

2.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน การจัดโครงการในทุกครั้งจะมีการประชุมชุมชนร่วมกัน ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนต่างๆของชุมชน เช่น ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชนและผู้รับผิดชอบในองค์กรต่างๆ จะเป็นการนำเสนอโครงการใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนทุกส่วนและเป็นการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ดังคำกล่าวที่ว่า “...บางที่เราเข้าประชุมมันก็มีผู้ใหญ่นะ ถ้าถามว่าเขาปิดกันเราไหม ก็ไม่ได้ปิดกันยังถามอีกว่าวันนี้เยาวชนมีอะไรอยากเสนออีกก็สามารถเสนอได้ว่าต้องการอะไร...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14 (องค์กรศูนย์กลางการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน) 7 กันยายน 2565)เป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ระดมความคิดเห็นโดยไม่มีการปิดกั้นระหว่างผู้ใหญ่กับเยาวชน

2.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยการจัดโครงการมัสยิดจะให้การสนับสนุนในทุกครั้ง การจัดโครงการมัสยิดมีการจัดทำกิจกรรมต่างๆเพื่อใช้ในพัฒนาชุมชนพัฒนาเด็กและเยาวชน กิจกรรมที่มีสียิดได้จัดมีมาก เช่น งานอูคูวะห์ ดังคำกล่าวที่ว่า “...ในงานอูคูวะฮฺชายหญิงจะมีการแบ่งแยกในการทำงาน กลุ่มแม่บ้านจะรับผิดชอบในส่วนของการทำอาหารการกิน ส่วนชายจะรับผิดชอบของหน้างานจะมีเยาวชนที่อาสาสมัครช่วยกัน...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 (ประชาชน) 5 กันยายน 2565)เป็นงานที่

จัดขึ้นในวันที่สองของวันรายอฮัจญ์ เป็นความร่วมมือของชุมชน มัสยิด เยาวชน งานอคูวะฮ์เป็นงานที่สร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชนเป็นอย่างมาก มีทั้งการเดินทาง การแข่งขันกีฬา การแสดงในช่วงกลางคืน และการทะเลาะเถียงกันเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ให้ความสำคัญในการศึกษาทางศาสนา โดยการทะเลาะเถียงกันเป็นการประชุมให้ข้อคิดเห็นและเป็นการสอนอัลกุรอานให้แก่เด็ก อีกทั้งยังมีอีกมากมายกิจกรรมที่มัสยิดเป็นศูนย์กลางในการจัดทำโครงการทุกครั้ง

2.4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ โดยทุกครั้งที่ได้โครงการจะมีการประชุมโดยที่ว่าโครงการที่จัดนั้นมีประโยชน์อย่างไรในการพัฒนา ใครบ้างที่จะได้ประโยชน์ของโครงการนั้นๆ เช่น การท่องเที่ยว มัสยิดให้การสนับสนุนเป็นอย่างมากในโครงการของเยาวชนจัดขึ้นที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน เป็นโครงการที่เยาวชนจะสร้างแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเป็นการล่องเรือชมป่าชายเลนในชุมชนบางปู ซึ่งโครงการนี้เป็นการสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน โดยโครงการก็เป็นที่ยอมของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า “...พยายามสร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน ชุมชนบางปูมีความโชคดีถึงการที่มีแหล่งท่องเที่ยว โดยพยายามต่อยอดโครงการในชุมชน มีการกิจกรรมให้กับคนในชุมชนและการทำกิจกรรมให้กับเด็กและเยาวชน ซึ่งเยาวชนคืออนาคตของชุมชน ผู้นำชุมชนเองก็พัฒนาที่จะให้เยาวชนมีการพบปะกันให้ความรู้แนวทางที่จะเดินไปข้างหน้าในสังคม...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 (ผู้นำชุมชน) 6 กันยายน 2565)

2.5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยการประเมินผลจากการปฏิบัติงานให้แสดงความคิดเห็นถึงข้อผิดพลาดในการทำงานเป็นการให้ความร่วมมือทั้งชุมชนและเยาวชนเองในการที่จะปฏิบัติในครั้งต่อให้มีข้อผิดพลาดน้อยที่สุด ทั้งนี้ในการพัฒนาแต่ละครั้งจะเป็นไปด้วยดีก็ขึ้นอยู่กับผู้นำและผู้ตาม ดังคำกล่าวที่ว่า “...การที่จะพัฒนาให้เยาวชนมีคุณภาพ คนที่พัฒนาแล้วก็จะต้องคนที่ไม่พัฒนาส่วนใหญ่จะไปในทางที่ไม่มี การที่จะพัฒนาเยาวชนจะต้องดูที่ผู้นำการที่เยาวชนจะดีหรือไม่ดีมันอยู่ที่ผู้นำ โดยผู้นำจะต้องแต่งตั้งไม่ใช่เป็นการเลือกตั้ง ถ้าเป็นการแต่งตั้งคนในชุมชนจะเป็นคนตัดสินว่าใครเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำโดยโต๊ะอิหม่ามของมัสยิดเป็นการแต่งตั้ง การที่จะพัฒนาเยาวชนสิ่งแรกคือการตั้งตาดูกาในชุมชน ชุมชนไหนที่ไม่มีตาดูกาจะพัฒนาเยาวชนให้มีคุณภาพไม่ได้เมื่อมีตาดูกาแล้วเด็กที่จบ ป.6 มัสยิดจะไม่ปล่อยผ่านโดยตั้งเด็กเหล่านั้นมาเข้าร่วมให้อยู่ภายใต้การดูแลของผู้นำ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 (ผู้นำศาสนา) 6 กันยายน 2565)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาระบบการมีส่วนร่วมของมัสยิดอัต-ตะอวูนในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบาง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางของระบบการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาชุมชนบางปู ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษารายงานตามวัตถุประสงค์ได้

1. สภาพปัญหาของเยาวชนในชุมชน สรุปได้ว่า สภาพปัญหาของเยาวชนชุมชนบางปูจะเกิดปัญหาในหลายด้าน โดยเฉพาะปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน เช่น ปัญหาในเรื่องของยาเสพติดที่ทุกชุมชนก็ต้องมี ปัญหาของการศึกษาก็เป็นปัญหาหลักเนื่องจากการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนา ปัญหาในเรื่องของครอบครัว ซึ่งสาเหตุของการเกิดปัญหาเหล่านั้นก็เกิดขึ้นจาก ครอบครัว เพื่อน หรือสังคม ดังนั้นการที่ชุมชนบางปูให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแก้ไข ปัญหาเหล่านั้น เนื่องจากเยาวชนเป็นส่วนต่อการพัฒนาชุมชนในอนาคต การที่เยาวชนพัฒนาเด็กกลุ่มหลังให้เข้าร่วมในกิจกรรม เพื่อให้ความรู้ที่สามารถสานต่องานกิจกรรมที่รุ่นก่อนได้ทำ เพื่อที่จะให้มีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ

2. การมีส่วนร่วมของมัสยิดในการพัฒนาเยาวชน สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนเป็นตัวหลัก เนื่องจากชุมชนบางปูจะให้ความสำคัญอย่างมากต่อเยาวชน เพื่อให้เยาวชนสามารถพัฒนาชุมชนต่อไปในอนาคต มัสยิดจึงมีการจัดกระบวนการต่างๆ ที่สามารถพัฒนาให้เยาวชนมีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัยที่ดี เป็นผู้ที่มีจิตอาสา เป็นผู้นำที่มีคุณภาพ โดยในอนาคตเยาวชนเหล่านั้นสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับเยาวชนในรุ่นหลัง และมัสยิดอย่างมีการส่งเสริมทางการศึกษา

โดยเป็นการส่งเสริมในเรื่องของการเงินทุน หรือเป็นยืมเงินจากมัสยิดเพื่อไปเรียนต่อ เมื่อจบการศึกษาก็ได้กลับมาสานต่อในการพัฒนาชุมชนในครั้งต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการมีส่วนร่วมของมัสยิดอัต-ตะอากูนในการพัฒนาเยาวชนชุมชนบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางของกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาชุมชนบางปู ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้โดยผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาของเยาวชนในชุมชน โดยสภาพปัญหาของเยาวชนส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาในเรื่องยาเสพติด ซึ่งปัญหาเหล่านี้ก็จะมาจากครอบครัว สังคม เพื่อน ดังนั้นชุมชนบางปูให้ความสำคัญกับปัญหาโดยมีมัสยิดอัต-ตะอากูนเป็นศูนย์กลางรวมที่ช่วยในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย เจ๊ะยารีเยาะ เจ๊ะโซ๊ะ และคณะ (2564) ที่วิจัยเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติดอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนมุสลิม พบว่า แนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติดอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบไปด้วย 1)กระบวนการพัฒนามัสยิดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน 2)การกำหนดกฎระเบียบของชุมชน 3)การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการป้องกันการใช้สารเสพติด และ4)การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาให้ชุมชนตระหนักถึงการแก้ไขปัญหาของเยาวชนและป้องกันไม่ให้เกิดการแก้ไขใหม่ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับหลักคิดของ พญ.วินิตดา ปิยะศิลป์ (2560) ได้กล่าวว่า ปัญหาอย่างหนึ่งคือ ตัวของผู้ใหญ่ มุมมอง กรอบความคิดที่ตัดสินคนอื่น ทำให้เด็กที่เลี้ยงไปจากกรอบความคิดนี้ถูกตีตราว่าเป็นเด็กไม่ดี ทำให้ไม่มีการไตร่ตรองที่จะช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ เด็กจะดีไม่ดีขึ้นอยู่กับว่าไปเจอใคร ตนเองเคยได้เข้าไปดูในกระบวนการศาลยุติธรรมของศาลเยาวชนและครอบครัว มีโอกาสพูดคุยกับเด็กแว้นที่ถูกจับ ทำให้เห็นว่า 90% ของเด็กรู้สึกไม่มีความสุข มักเป็นเด็กที่เรียนไม่เก่ง ซึ่งจะไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทำให้เด็กกลุ่มนี้ไม่มีความสุข ออกไปหาความสุขด้วยวิธีอื่น เช่น ไปแว้น ไปดูเด็กแว้นแข่งรถ ในขณะที่สังคมยอมรับแต่เด็กเก่ง โรงเรียนจึงควรมีจัดกิจกรรมสำหรับเด็กไม่เก่ง ซึ่งเป็นเด็กกลุ่มใหญ่ในสังคม ควรจะมีกิจกรรมชี้ทางให้กับเด็กแต่ละแบบให้ได้แสดงพลังความสามารถ และยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย การนตมณ ไวยครุฑ (2561) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจ๊ก ตำบลวัฒนานคร อำเภอนานนคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า ปัญหาของเยาวชนในชุมชนบ้านโนนจ๊ก อำเภอนานนคร จังหวัดสระแก้ว โดยปัญหาด้านเทคโนโลยี เด็กติดเกมส์ ติดโทรศัพท์ เข้าร้านเกมส์ หนีเรียนไปเล่นเกมส์ ติดทีวี ปัญหาความรุนแรง ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ เลี่ยงกับพ่อแม่ ใช้คำพูดหยาบคาย รังแกเพื่อน รังแกน้อง ทูบตีพ่อแม่ ทะเลาะวิวาท เล่นการพนันปัญหายาเสพติด มีพฤติกรรมเสี่ยงกับสารเสพติด เริ่มทดลองสูบบุหรี่ ปัญหาการเรียน ขี้เกียจ ไม่รักเรียน ดังนั้นการพัฒนาเยาวชนเป็นส่วนสำคัญที่ต้องรีบแก้ไข เนื่องจากเยาวชนเหล่านั้นเป็นอนาคตของชุมชนเพื่อที่จะเป็นการพัฒนาชุมชนในอนาคต

2. การมีส่วนร่วมของมัสยิดในการพัฒนาเยาวชน การมีส่วนร่วมที่มัสยิดพัฒนาเยาวชนโดยการกำหนดอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเป็นการพัฒนาให้เยาวชนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย วิษณุ หยกจินดา (2557) ที่เกี่ยวข้องกับมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์มีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมในการประเมินมีส่วนร่วม ทั้งนี้การพัฒนาของมัสยิดเพื่อให้เยาวชนมีส่วนร่วม อย่างมีความสอดคล้องกับผลการวิจัย อีสมาแอ กาเต๊ะ และมุหามะ แวนาชา (2562) ที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า 1) ความรู้ความเข้าใจของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชน ในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส 2) บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนใน เขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส คือ ด้านศาสนา การศึกษา การจัดกิจกรรม

3) แนวทางในการพัฒนาเยาวชนมี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนา เช่น การจัดอบรมในเรื่องของศาสนา ด้านการจัดการศึกษา เช่น การจัดสัปดาห์แห่งการเรียนรู้และด้านการจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมพบปะครอบครัว กิจกรรมเยี่ยมเยียน และกิจกรรมกีฬาของชุมชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ญาอุตสาห์ เซ็ง และคณะ (มปป) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ชุมชนยะกิง 2 ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส พบว่า 1. การเข้าร่วมในการตัดสินใจและตกลงใจในการวางแผน 2. การเข้าร่วมในการดำเนินงานของแผนและโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ 3. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการ 4. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม และอย่างมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ การนตมณ ไวยครุฑ (2561) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจักษ์ ตำบลวัฒนานคร อำเภอนานนคร จังหวัดสระแก้ว พบว่า การจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเยาวชน โดยคณะทำงานจะมีหน้าที่รับผิดชอบ ในการวางแผนการดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุงแผนจนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการมีส่วนร่วมของมัสยิดในการจัดโครงการต่างๆ ทำให้พัฒนาเยาวชนย่อมส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของเยาวชนดีขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะ หากจะมีการต่อยอดงานวิจัยที่อาจจะเป็นการต่องานเชิงวิชาการก็คือควรต่อยอดในประเด็น การพัฒนาเยาวชนหรือการมีส่วนร่วมของเยาวชน เนื่องจากยังมีบางกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการพัฒนาเป็นต้น

1.2 ข้อเสนอแนะ หากส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติในโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ มากกว่าเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลหรือประสานการจัดโครงการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินผลความสำเร็จของการดำเนินโครงการต่างๆ ขององค์กรมัสยิดเพื่อขยายผลการดำเนินงานไปยังชุมชนมัสยิดพื้นที่อื่นๆ

2.2 ควรศึกษาระบบการติดต่อสื่อสารของชุมชนนอกเหนือจากกระบวนการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ของผู้นำ (โต๊ะอิหม่าม)

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม ฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- การนต์มณ ไวยครุฑ. (2561). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเยาวชน ชุมชนบ้านโนนจ๊ก ตำบลวัฒนานคร อำเภอนานนคร จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิจัยและพัฒนาโดยองค์กรในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(ฉบับที่ 3), 12-19.
- ญาอุสาห์ เช็ง, สุชาติ ศรียารัตน์, มุฮัมหมัดอัลยาส หล้าปริง, ปรัชญา ชุมนาสี และเชษฐ รัชดาพรรณนาชกุล. (ม.ป.ป). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ชุมชนยะกิง 2 ตำบลบางนาค อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส*. สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2565. จาก <https://shorturl.asia/OQauE>
- พิสันต์ สุบุพล. (2564). *วิจารณ์หนังสือ Book Review เรื่อง “ศาสนาและเยาวชน” ของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครสวรรค์
- มัสลัน มาหะมะ. (2558). *ภารกิจของเยาวชน (มุสลิม)*. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2565. จาก <https://www.islammore.com>
- รอฮานี เจอะอาแซ, วิสุทธิ บิลล่าเต๊ะ สุไฮดาร์ แวเตะ และเจ๊ะยารีเยาะ เจ๊ะไซ๊ะ. (2564). แนวทางการป้องกันการใช้สารเสพติดอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนมุสลิม. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 8(ฉบับที่ 2), 178-186
- วันดดา ปิยะศิลป์. (2560). *การป้องกันและการแก้ไขปัญหาเด็กแว้นและเด็กสก๊อย*. สืบค้นเมื่อ 9 กรกฎาคม 2565. จาก <https://shorturl.asia/ung6S>
- วิชญ์ หยกจินดา. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี
- อับดุลละาะ หนุ่มสุข. (2560). *บทบาทของมัสยิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. สืบค้นเมื่อ 10 สิงหาคม 2565. จาก <https://www.darulebadahsamwa.com/content/6455/>
- อับดุลละาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหิม. (2561). *ลักษณะพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องตามวิถีอิสลามของเยาวชนมุสลิมกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. *วารสารอิสลามศึกษา*, 12(ฉบับที่ 2), 192-198
- อับดุลอาซิซ เจ๊ะมามะ. (2556). *ภาวะผู้นำและบทบาทของอิหม่ามในการจัดการศูนย์การศึกษา อิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) ในจังหวัดนราธิวาส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี
- อับดุลละาะ เจ๊ะหลง และเกษตรชัย และหิม. (2562). *สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องตามวิถีอิสลาม ของเยาวชนมุสลิมกลุ่มเสี่ยงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี
- อิสมาแอ กาเต๊ะ และมุหามะ แวนาซา. (2562). *บทบาทของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดในการพัฒนาเยาวชนมุสลิมในเขตอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี

แนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง
กรณีศึกษาครัวเรือนเกษตรกรยากจน (ชุมชนบ้านกะรุบี) ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
Guidelines for career development in agriculture for self-reliance
Case Study: Poor farmer households (Ban Karubi) Tali Ai Subdistrict
Yaring District, Pattani Province

นัชริน เจะยะปาร์ นูร์มี บาโด สวัสดิ์ ไหลภารณ และจิรัชยา เจียวก๊ก
 Nasrin Cheyapa Nurme Bado Sawat Laipaporn and Jirachaya Jeawkok
 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
 Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus
 Corresponding Author Email: nasrinche22@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการ และศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรยากจน ชุมชนบ้านกะรุบี ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนยากจนตาม TPMAP จำนวน 11 คน เกษตรอำเภอยะหริ่ง 1 คน นักวิชาการสงขลานครินทร์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน เครื่องมือวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาของกลุ่มเกษตรกรยากจนมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ปัญหาพื้นที่ที่เป็นดินทราย ปัญหาศัตรูพืช ปัญหาขาดเครื่องมือ จากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพเกษตรในชุมชน จึงมีความต้องการด้านการเกษตร ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้นของครัวเรือนยากจน ความรู้การทำปุ๋ยเพื่อปรับปรุงดิน ความรู้การกำจัดศัตรูพืช และความต้องการเครื่องมืออุปกรณ์ในการทำเกษตร 2) แนวทางการพัฒนาอาชีพด้านเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง มีประเด็นนี้ 1. ด้านบุคคล มีความขยันมุ่งมั่นและทำอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านครัวเรือน มีการทำบัญชีครัวเรือนและรู้จักพึ่งพาช่วยเหลือกัน 3. ด้านความรู้ มีความรู้การทำปุ๋ยและกำจัดศัตรูพืช มีความรู้การบัญชีครัวเรือน 4. ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ได้รับสนับสนุนอุปกรณ์จากโครงการวิจัย และมีการใช้อุปกรณ์อย่างถนอม 5. ด้านงบประมาณ การออมเงินจากกำไรที่ได้จากการเกษตรเพื่อนำไปเป็นต้นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ และ 6. ด้านการจัดการแบบรวมกลุ่ม มีการวางแผนร่วมกันในกลุ่มและช่วยเหลือกัน

คำสำคัญ : ปัญหา ความต้องการ แนวทางการพัฒนา ครัวเรือนเกษตรกร การพึ่งตนเอง

Abstract

This research aims to study problems and needs. and study the guidelines for the development of agricultural careers for self-reliance of poor farmer households Baan Karubi Community Talie Ayer Subdistrict, Yaring District, Pattani Province The target groups were 11 representatives of poor households according to TPMAP, 1 Yaring District Agriculture person, 1 Songklanagarind scholar, a total of 13 people. This research tool used a Semi-structured interview. tool Analyze objective data with content-based analytics method.

The results showed that 1) problems and needs Problems of agricultural and pharmaceutical groups have problems with insufficient income for their livelihood. The problem of sandy soil pest problem lack of tools from problems that affect the agricultural occupation in the community Therefore, there is a need for agriculture. Want to have more income of poor households Knowledge of fertilization to improve soil knowledge of pest control and the demand for agricultural equipment 2) Guidelines for career development in agriculture for self-sufficiency, there are these issues. 2. Household Have household accounting and know how to rely on each other to help each other. 3. Knowledge Knowledge of fertilization and pest control Have knowledge of household accounting 4. In terms of equipment, equipment is supported by the research project. and the use of the equipment with care 5. Budget Saving money from profits from agriculture for the cost of buying seeds. and 6. In the field of collective management Planning together in groups and helping each other.

Keywords : problem condition need development guidelines farmer's household Self-reliant

บทนำ

ปัญหาความยากจนของประเทศไทยเป็นปัญหาเชิงระบบและโครงสร้างระดับชาติที่สั่งสม กันมานานจนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนของการพัฒนาประเทศ สลิต ชูชื่น (2563) จึงนับเป็นปัญหาที่ทุกประเทศทั่วโลกต่างให้ความสำคัญเนื่องจากความยากจนมีโอกาสดังกล่าวทำให้เกิดปัญหาอื่น ๆ ทั้งนี้เป็นเรื่องยากที่ความยากจนจะหมดไปจากสังคมไทย เนื่องจากยังมีคนยากจนกลุ่มหนึ่งที่ขาดโอกาสที่จะเข้าถึงปัจจัยการผลิตและถูกเอาเปรียบซึ่งจะทำให้คนจนกลุ่มดังกล่าวยังคงมีปัญหาระยะยาวต่อไป ความไม่เท่าเทียมกันของคนในสังคม และปัญหานี้สืบ เป็นต้น เพราะฉะนั้น ปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และมีแนวโน้มที่จะทวีคูณความรุนแรงมากยิ่งขึ้น เพราะความแตกต่างกันของภาวะเศรษฐกิจของคนจน คนรวย และคนชั้นกลางที่นับวันจะยิ่งมีมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการดำเนินชีวิตของประชากรที่จัดอยู่ในกลุ่มของคนยากจน และส่งผลเสียหายต่อประเทศชาติในท้ายที่สุด ธนพล สราวุธจิตร (2558) ซึ่งการแก้ปัญหาความยากจนเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทุกคนในสังคมต้องให้ความร่วมมือกัน เพื่อท้ายที่สุดแล้วผลประโยชน์จะตกสู่ประชาชนทุกคนภายในประเทศชาติในระยะยาวต่อไป ส่งผลให้ปัตตานีเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีความยากจนระดับต้นของประเทศ ซึ่งคนในจังหวัดปัตตานีคือคนจนที่ต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน โดยวัดจากการตรวจสอบข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ) พบว่าครัวเรือนที่ยากจนจำนวน 20,447 ครัวเรือน คนยากจนมีจำนวน 28,503 คน คิดเป็นสัดส่วนคนจน 5.97% สามารถนำมาจัดลำดับตามอำเภอที่มีสัดส่วนคนจนสูงสุด 10 ลำดับแรก โดยเรียงลำดับจากสัดส่วนคนจนสูงสุด ได้แก่ มายอ ไม้แก่น กะพ้อ เมืองปัตตานี ยะรัง ยะหริ่ง หนองจิก โคกโพธิ์ ปะนาละ และแม่ลาน ตามลำดับ (ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า TPMAP, 2565) ในส่วนของอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ประชากรที่มีความยากจน โดยวัดจากตัวชี้วัดตามTPMAP ความยากจนปี พ.ศ. 2562 ประชากรในอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มี18 ตำบล 81 หมู่บ้าน จำนวนครัวเรือนที่ยากจน 2,310 ครัวเรือน คนจนในอำเภอยะหริ่ง 4,529 คน คิดเป็นสัดส่วนคนจน 7.91% และพื้นที่เป้าหมายตำบลตาฮีร์ 320 คน ครัวเรือนที่มีความยากจนในตำบลตาฮีร์ 182 ครัวเรือน ตำบลตาฮีร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ถือเป็นหมู่บ้านที่เร่งรัดพัฒนา อันดับ3 บ้านกะรุปี หมู่ 1 จึงถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบความยากจนและต้องการความช่วยเหลือเร่งด่วนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาความยากจน เพื่อที่จะทำให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า, 2562) จากการศึกษาชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาฮีร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัด

ปัตตานี ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนบ้านกะรุปีมีภูมิปัญญาเดิมในการปลูกฝักรวมถึงการนำภูมิปัญญาเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งชุมชนบ้านกะรุปีเป็นชุมชนหนึ่งที่ประสบปัญหาความยากจน ที่เกิดจากรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย และประสบปัญหาพื้นที่ที่เป็นดินทรายที่ไม่มีแร่ธาตุ ซึ่งปัญหาเหล่านี้คนในชุมชนมีความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาคือใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาความต้องการ และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรรายกจน ซึ่งคนในชุมชนมีความต้องการที่จะรวมกลุ่มกัน เพื่อประกอบอาชีพเพื่อพึ่งตนเองและมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพ รวมถึงการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือกันภายในชุมชนอีกด้วย ดังนั้น แนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรรายกจน ชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถนำมาเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาอาชีพ เพื่อเป็นประโยชน์ให้แก่ชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรรายกจน ชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรรายกจน ชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยการใช้แนวคิดของ เคมมิส และแมกทากาด (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) วางแผน ลงพื้นที่ ศึกษาบริบทชุมชน การจัดเวทีสะท้อนปัญหาและความต้องการและสอบถามความพร้อมของชาวบ้านในการพัฒนาอาชีพ เพื่อรับรู้ถึงสภาพปัญหาของชุมชน รวมถึงมีพื้นที่ที่พร้อมในการพัฒนาอาชีพ โดยใช้เครื่องมือ โยแมงมุมปัญหาแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (2) การลงมือปฏิบัติ กิจกรรมการประชุมกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งโครงการการพัฒนาศักยภาพและพื้นที่ของกลุ่มเกษตรกรและดำเนินการปฏิบัติโครงการตามแผน โดยใช้เครื่องมือ AIC ในการระดมความคิดเห็นร่วมกันตามแผนที่วางไว้ (3) สังเกตการณ์ การสังเกตพฤติกรรมระหว่างทำโครงการและหลังทำโครงการ เพื่อสังเกตการความคืบหน้าระหว่างทำโครงการและหลังการดำเนินโครงการของกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรรายกจน (4) สะท้อนผล สะท้อนปัญหาหรืออุปสรรคของกระบวนการกลุ่มเพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงให้ดีขึ้น เพื่อได้รู้ผลการปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้และปัจจัยอุปสรรคการพัฒนา รวมทั้งประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาอาชีพ โดยใช้เครื่องมือ การทบทวนหลังปฏิบัติงาน AAR เพื่อทบทวนกระบวนการทำงานและสะท้อนปัญหาหลังปฏิบัติงาน ซึ่งเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 – เดือนกันยายน 2565

1. กลุ่มเป้าหมาย

- 1.1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วย

ตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจนตามTPMAP โดยเป็นครัวเรือนที่มีรายได้ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ ซึ่งเป็นครัวเรือนยากจนที่มีความสนใจที่จะประกอบอาชีพเพื่อพึ่งตนเองและให้ความร่วมมือตลอดทั้งกิจกรรม จำนวน 11 คน และบุคคลที่พอมีความรู้การปลูกฝัก เกษตรอำเภอยะหริ่ง 1 คน นักวิชาการสงขลานครินทร์ 1 คน รวมทั้งสิ้น 13 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การประชุมกลุ่ม ในประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และผ่านการตรวจสอบความตรงเชิง

เนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคำถามที่มีคุณภาพและสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบในการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในประเด็นตามวัตถุประสงค์ โดยผู้วิจัยมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

3.2 การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้ทำการประชุมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลุ่มชุมชนและแสดงความคิดเห็นไปพร้อม ๆ กัน

3.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกร เพื่อนำมาศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ศึกษาในครั้งนี้

4. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล โดยชี้แจงให้ กลุ่มเป้าหมายทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย การปกป้องข้อมูล การเก็บข้อมูล และการเก็บรักษา ความลับ ขอความร่วมมือในการเข้าร่วมวิจัยและความสมัครใจ อธิบายถึงสิทธิในการถอนตัวออกจากการ วิจัยได้ตลอดเวลา และการถอนตัวนั้นไม่มีผลเสียใด ๆ หากการเข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้ตอบแบบสอบถามเกิดความไม่สบายใจรู้สึกเป็นทุกข์จะได้รับการช่วยเหลือด้านจิตใจ โดยการให้คำปรึกษาเบื้องต้นจากผู้วิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอน จนสิ้นสุดการศึกษาภาคสนาม มีการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม และการสังเกต การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้ใช้การพัฒนาประกอบตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูล และภาพประกอบเป็นต้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง กรณีศึกษา: ครั้วเรือนเกษตรกรยากจน ชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยประเด็นดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครั้วเรือนเกษตรกร

1.1 ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตร จากการศึกษา พบว่า มีปัญหาในการประกอบอาชีพ 4 ประเด็น

1.1.1 รายได้ไม่เพียงพอ พบว่า ชุมชนบ้านกะรุปีเป็นชุมชนที่ประสบปัญหาความยากจน เนื่องด้วยบริบทของพื้นที่ เดิมเป็นพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตร ที่มีปัญหาพื้นที่ดิน เนื่องจากสภาพพื้นดินทรายและมีความอุดมสมบูรณ์น้อย จากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพในชุมชน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ โดยสมาชิกในกลุ่มมีความต้องการที่แก้ไขปัญหา จึงสนใจที่จะต่อยอดความรู้เรื่องการปลูกผักเพื่อประกอบอาชีพ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครั้วเรือนเกษตรกร) กล่าวว่า “...ปัญหาของกะช่วงนี้ไม่ค่อยมีรายได้เข้ามาเลย แต่ก็มีความรู้การปลูกผักอยู่บ้างก็เลยสนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตรปลูกผัก...” (ตีเยาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิก (กลุ่มครั้วเรือนเกษตรกร) “...ที่บ้านได้ทำการเลี้ยงแพะ นำไปขายบ้างมีรายได้ไม่แน่นอนและไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครั้วเรือน...” (รอเกียะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น การมีรายได้ไม่เพียงพอ จากพื้นที่ชุมชนมีสภาพดินที่เป็นปัญหา ส่งผลกระทบต่อ การประกอบอาชีพเกษตรกรทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ จึงต้องการแก้ปัญหาด้านพื้นที่เพื่อสามารถประกอบอาชีพและมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.1.2 ปัญหาด้านพื้นที่ดิน พบว่า เนื่องจากสมาชิกในกลุ่มบางคนไม่มีพื้นที่ในการเพาะปลูก ส่วนบางคนก็มีพื้นที่แต่ไม่สามารถเพาะปลูกได้เนื่องจากพื้นที่นั้นมีปัญหาในเรื่องน้ำขัง บางคนก็มีพื้นที่จำกัด เมื่อมีการพัฒนามีสมาชิกในกลุ่มอาสาให้

ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก แต่เป็นสภาพดินที่เป็นดินทรายมีปัญหาในเรื่องของพื้นที่ดินที่ไม่มีแร่ธาตุ และศัตรูพืช(ด้วง)จึงมีความต้องการที่จะเพิ่มความรู้การทำปุ๋ยเพื่อปรับปรุงดิน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) กล่าวว่า “... ปัญหาของเรามีพื้นที่บริเวณบ้านแต่มิน้ำขังอยู่ พอเป็นแบบนี้ก็จะไม่สามารถเพาะปลูกได้ แต่ดีที่ว่ามีเพื่อนให้ใช้พื้นที่ในการปลูก แต่เป็นพื้นที่ดินทรายและมีปัญหาศัตรูพืช(ด้วง)...” (รอกีเยาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิก (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “... บริเวณบ้านมีพื้นที่จำกัดจึงไม่สามารถปลูกผัก ดีเหมือนกันที่มีสมาชิกในกลุ่มให้พื้นที่ในการปลูกผักแต่พื้นที่นั้นมีปัญหาในเรื่องดิน...” (มีเนาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น ปัญหาด้านพื้นที่ดินจึงต้องการเพิ่มความรู้การทำปุ๋ยเพื่อปรับปรุงสภาพดินให้เหมาะแก่การเกษตรให้มีผลผลิตที่ดี

1.1.3 ปัญหาศัตรูพืช พบว่า มีพื้นที่ที่เป็นดินทรายจึงทำให้มีด้วงที่เป็นตัวอ่อนชนิดหนึ่งที่อยู่ในดินที่จะกัดรากพืชเป็นอาหารเมื่อถึงระยะหนึ่งด้วงก็จะออกจากดินและอยู่ในดินจนถึงหน้าฝนจึงทำให้ส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของพืช จึงจำเป็นต้องกำจัดศัตรูพืชเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้มีผลผลิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) กล่าวว่า “...พื้นที่นี้เป็นดินทราย ที่มีตัวด้วงมากทำลายรากพืช ทำให้ไม่ได้ผลผลิตตามที่ต้องการ...” (รอกีเยาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “...จากที่เจอก็มีตัวด้วงนี้แหละ ที่มากินรากทำให้การปลูกพืชที่ปลูกไม่มีการเจริญเติบโต...” (พาริตะ(สมาชิก) ให้การสัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น ปัญหาศัตรูพืช เกิดจากพื้นที่ดินทรายจึงทำให้มีตัวด้วงมากินรากพืชจึงเกิดความเสียหายของผลผลิตที่ไม่มีการเจริญเติบโต จึงต้องมีวิธีกำจัดศัตรูพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดี

1.1.4 ขาดเครื่องมืออุปกรณ์ พบว่า ก่อนที่จะมีการพัฒนา สมาชิกในกลุ่มบางคนไม่มีอุปกรณ์ แต่สมาชิกบางคนมีอุปกรณ์อยู่บ้างแต่มีสภาพที่เก่าชำรุด เมื่อมีการพัฒนาอาชีพสมาชิกในกลุ่มไม่มีทุนในการซื้ออุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ทำให้มีการยืมอุปกรณ์จากเพื่อนบ้าน ซึ่งเพื่อนบ้านจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์จึงไม่สามารถให้ยืมทุกวันได้ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร)กล่าวว่า “...ไม่มีอุปกรณ์ในการทำเกษตรเพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพเราจึงยืมอุปกรณ์จากคนข้างบ้านมาใช้บางวันก็ให้ยืมบางวันก็ไม่ให้เพราะเค้าก็ต้องใช้เหมือนกัน...” (พาริตะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิก (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “...อุปกรณ์ในการทำเกษตรมีอยู่บ้างแต่มีสภาพที่เก่าและชำรุดไม่มีทุนในการซื้ออุปกรณ์...” (ยาเกียะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น ปัญหาขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร เช่น จอบ เสียม ฟักบัว เป็นต้น เมื่อได้รับการสนับสนุนจากโครงการทำให้มีอุปกรณ์ที่พร้อมในการประกอบอาชีพ

1.2 ความต้องการในการประกอบอาชีพเกษตร จากการศึกษา พบว่า มีความต้องการในการประกอบอาชีพ 4 ประเด็น

1.2.1 ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น พบว่า หลังจากสมาชิกในกลุ่มได้ทำการประกอบอาชีพเกษตรปลูกผักทำให้มีผลผลิตจากการประกอบอาชีพ มีผักไว้บริโภคเองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก ทำให้มีรายจ่ายน้อยลงและมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถนำมาใช้จ่ายในครัวเรือน รวมถึงสมาชิกในกลุ่มมีความรู้การทำบัญชีครัวเรือนเพื่อให้รู้รายรับรายจ่ายประจำวัน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) กล่าวว่า “...ผักที่ปลูกสามารถนำไปขายตามร้านค้าในชุมชนทำให้มีรายเพิ่มมากขึ้นจากเมื่อก่อน...” (ปีเตาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิก (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “...เมื่อมีการประกอบอาชีพเกษตรทำให้สมาชิกในกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถใช้จ่ายในครัวเรือนถ้าเหลือจากการใช้จ่ายก็สามารถออมเงินไว้ใช้จ่ายครั้งต่อไปได้” (กอลิยะ(สมาชิก) ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น การประกอบอาชีพเกษตร เป็นอาชีพที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิกกลุ่มได้จริง อีกทั้งสมาชิกในกลุ่มได้ทำบัญชีครัวเรือน และรู้จักการออมเพื่อลดรายจ่ายภายในครัวเรือน มีการรวมผลผลิตและจัดจำหน่ายตลาดชุมชน

1.2.2 ต้องการความรู้การทำปุ๋ย พบว่า สมาชิกในกลุ่มต้องการที่จะเพิ่มความรู้การทำปุ๋ยและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อสามารถปรับปรุงดินให้มีสภาพที่ดี ให้เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของพืชผักในการเกษตรเพื่อสามารถใช้ที่ดินให้เกิด

ประโยชน์ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) กล่าวว่า “...ต้องการความรู้การทำปุ๋ย เพราะไม่เคยมีหน่วยงานมาให้ความรู้การทำปุ๋ยถ้ารู้วิธีการทำก็จะสามารถทำปุ๋ยเองได้และนำไปปรับปรุงดินให้มีสภาพที่เหมาะสมกับการเกษตร...” (ฟาสีตะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิก (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “...ต้องการความรู้การทำปุ๋ยเพื่อแก้ปัญหาสภาพดินทรายที่จะทำให้มีผลผลิตที่ดี...” (ปีเตาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น การให้ความรู้การทำปุ๋ย มีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริม ให้ความรู้และวิธีการทำปุ๋ยที่ถูกต้องเพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้รู้วิธีการทำปุ๋ยสามารถไปปฏิบัติเองได้และแก้ปัญหาได้ตรงจุด

1.2.3 ต้องการความรู้การกำจัดศัตรูพืช พบว่า สมาชิกในกลุ่มต้องการความรู้ในการกำจัดศัตรูพืช(ด้วง)ที่ถูกต้องวิธีการจะแก้ไขปัญหาด้วงทลายเพื่อไม่ให้มาทำลายเจริญเติบโตของพืชผัก สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร)

กล่าวว่า “...พบปัญหาของด้วงบ่อยทำให้มีผลผลิตที่ไม่ดีเลยต้องการความรู้การกำจัดศัตรูพืช(ด้วง)...” (รอกีเยาะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิก (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “...ต้องการความรู้กำจัดศัตรูพืช(ด้วง) ที่ผ่านมามีผลผลิตดีแต่ด้วงมาทำลายโดยตลอด เลยต้องการความรู้มาแก้ไขปัญหาเหล่านี้...” (พาริตะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น สมาชิกในกลุ่มต้องการความรู้การกำจัดศัตรูพืช(ด้วง)เพราะที่ผ่านมาต่างปล่อยผ่านทำให้ไม่ค่อยมีการเจริญเติบโตของผลผลิตได้อย่างดี ดังนั้นจึงมีหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมให้ความรู้การกำจัดศัตรูพืชในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้มีผลผลิตที่ดีขึ้น

1.2.4 ต้องการเครื่องมืออุปกรณ์ พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีความต้องการอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร)กล่าวว่า “...ต้องการอุปกรณ์ เนื่องจากไม่มีทุนในการซื้ออุปกรณ์ อุปกรณ์แต่ละอย่างมีราคาสูง...” (มีเนาะห์(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่ม (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) “...มีอุปกรณ์แค่บางส่วน แต่ต้องการอุปกรณ์เพิ่มเพื่อสะดวกในการใช้งาน...” (หะยะ(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 27 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น ต้องการเครื่องมืออุปกรณ์เพื่อสะดวกในการประกอบอาชีพเกษตร และได้การสนับสนุนอุปกรณ์จากทางโครงการได้มีการจัดซื้ออุปกรณ์ ให้แก่สมาชิกกลุ่มครัวเรือนเกษตรกร

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรยากจน

จากการทบทวนหลังปฏิบัติงานจะนำไปสู่ การได้แนวทางการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร) ประกอบไปด้วย 6 ประเด็นดังนี้

1) ประเด็นด้านบุคคล สมาชิกกลุ่มครัวเรือนยากจน มีความขยันมีวินัยตั้งใจและปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนสมาชิกบางคนไม่ค่อยมีการดูแลรดน้ำจึงทำให้ไม่ได้มีผลผลิตตามที่ต้องการ 2) ประเด็นด้านครัวเรือน สมาชิกกลุ่มครัวเรือนยากจนหลังจากทำการเกษตรทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงมีการทำบัญชีและการออมในครัวเรือน ทำให้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวและสามารถพึ่งพาช่วยเหลือกันได้ 3) ประเด็นด้านความรู้ กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรมีความรู้ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น มีความรู้การทำปุ๋ย มีความรู้การกำจัดศัตรูพืช และความรู้การทำบัญชีครัวเรือน 4) ประเด็นด้านเครื่องมืออุปกรณ์ สมาชิกกลุ่มครัวเรือนได้รับสนับสนุนสนับสนุนอุปกรณ์จากโครงการวิจัย จึงมีความพร้อมในการปฏิบัติงาน เนื่องจากมีอุปกรณ์ที่พร้อมใช้งาน 5) ประเด็นด้านงบประมาณ มีการออมเงินจากกำไรที่ได้การทำเกษตรเพื่อนำไปเป็นต้นทุนในการซื้อเมล็ดพันธุ์ในการปลูกผักครั้งต่อไป 6) ประเด็นด้านการจัดการแบบรวมกลุ่ม สมาชิกกลุ่มครัวเรือนเกษตรกร มีการใช้พื้นที่การเกษตรร่วมกัน มีการแบ่งแปลงเป็นรายครัวเรือนในการปฏิบัติงาน มีการเก็บผลมาขายร่วมกันในชุมชน และมีการรวมกลุ่มกันพูดคุยช่วยเหลือพึ่งพากันในกลุ่ม สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (กลุ่มครัวเรือนเกษตรกร)กล่าวว่า “...แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรในตัวบุคคลมีความรู้ด้าน

การทำเกษตรเพิ่มขึ้น มีความตั้งใจในการปฏิบัติงานมีอุปกรณ์พร้อมใช้งานได้สะดวก และยังสามารถประกอบอาชีพเพื่อมีรายได้ในครัวเรือน...” (ยากีเย(สมาชิก)ให้สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2565)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกร ด้านตัวบุคคลต้องมีความรู้และปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการประกอบอาชีพ ครัวเรือน และมีความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น อุปกรณ์สะดวกต่อการใช้งาน ด้านงบประมาณมีการจัดสรรงบประมาณในแต่ละวันและมีการจัดการแบบรวมกลุ่ม มีการวางแผนรวมกลุ่มพูดคุยช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม

จากการสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของ ครัวเรือนเกษตรกรรายกจน ประกอบไปด้วย 6 ประเด็นดังนี้

- 1) ประเด็นด้านบุคคล ควรพัฒนาบุคคลที่มีความขยันมุ่งมั่นตั้งใจมีความรับผิดชอบและมีความพร้อมที่จะทำอย่างต่อเนื่อง ต้องมีวินัยในการดูแลผลผลิตตามที่ต้องการ
- 2) ประเด็นด้านครัวเรือน สมาชิกครัวเรือนเกษตรกรรายกจนหลังจากการทำเกษตรจะเห็นได้ว่าครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการบัญชีครัวเรือนรู้จักการออมและสามารถมีรายได้เลี้ยงดูครอบครัว
- 3) ประเด็นด้านความรู้ ควรเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นในการที่จะเรียนรู้งานอยู่เสมอทำให้กลุ่มครัวเรือนเกษตรกรมีความรู้การทำปุ๋ย มีความรู้การกำจัดศัตรูพืช และความรู้การทำบัญชีครัวเรือน
- 4) ประเด็นเครื่องมืออุปกรณ์ ทางโครงการวิจัยได้สนับสนุนเครื่องมืออุปกรณ์แก่ทางกลุ่มครัวเรือนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาได้จริง
- 5) ประเด็นด้านงบประมาณ ทางกลุ่มครัวเรือนเกษตรกรมีการออมเงินที่ได้มาจากการทำเกษตร เพื่อนำไปเป็นทุนในครั้งต่อไป
- 6) ประเด็นการจัดการแบบรวมกลุ่ม ควรแต่งตั้งตัวแทนกลุ่มเพื่อจัดการภายในกลุ่มและเป็นผู้ประสานไปยังสมาชิกในกลุ่ม ควรมีการตั้งกฎกติกาภายในกลุ่ม จะเห็นได้ว่าครัวเรือนเกษตรกรรายกจนมีการปฏิบัติงานร่วมกันช่วยเหลือพึ่งพากัน มีการเก็บผลผลิตมาขายร่วมกันในตลาดชุมชน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ (หน่วยงาน) กล่าวว่า “...แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกรตัวบุคคลต้องพัฒนาบุคคลที่มีความขยันและทำอย่างต่อเนื่องด้านครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนมีรายได้เพิ่มจากการทำเกษตรด้านความรู้เป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้นที่เรียนรู้งาน ด้านเครื่องมืออุปกรณ์บุคคลควรมีทักษะในการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ด้านงบประมาณควรมีการจัดสรรงบประมาณ และบริหารงบประมาณ ให้เกิดความคุ้มค่าในการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นการจัดการกลุ่มต้องมีการตั้งกฎกติกาภายในกลุ่มและระดมเงินทุนเพื่อซื้อของที่จำเป็น...” (คุณไพรัตน์(หน่วยงาน)ให้สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2565) อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของหน่วยงาน “...แนวทางในการพัฒนาอาชีพเกษตรกรด้านอุปกรณ์ สมาชิกในกลุ่มควรมีทักษะในการใช้อุปกรณ์เพื่อสามารถใช้อุปกรณ์ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาได้จริง ...” (พี่ปลา(หน่วยงาน)ให้สัมภาษณ์ 10 กันยายน 2565)

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกรตัวบุคคลต้องมีพัฒนาบุคคลที่มีความขยันมีวินัยในการปฏิบัติและมีการทำอย่างต่อเนื่อง ครัวเรือนเกษตรกรหลังจากการทำเกษตรทำให้ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการทำบัญชีและการออม ความรู้ ครัวเรือนเกษตรกรมีความรู้ในการเกษตรมากขึ้น เครื่องมืออุปกรณ์มีหน่วยงานสนับสนุนทำให้สะดวกต่อการใช้งาน งบประมาณ มีการวางแผนการออมเพื่อเป็นทุน การจัดการแบบรวมกลุ่มต้องมีการตั้งกฎกติกาภายในกลุ่มและระดมเงินทุนเพื่อซื้อของที่จำเป็น

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง กรณีศึกษา: ครั้วเรื่อนเกษตรกรยากจน ชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.ศึกษาปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครั้วเรื่อนเกษตรกร

1.1 ปัญหาในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครั้วเรื่อนเกษตรกรยากจน มี 4 ประเด็นดังนี้

1.1.1 ปัญหาการขาดรายได้ พบว่า เนื่องจากชุมชนเป็นชุมชนหนึ่งที่ประสบปัญหายากจน เกิดจากการว่างงาน จากปัญหาที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อประกอบอาชีพในชุมชน ทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ โดยสมาชิกในกลุ่มมีความต้องการที่แก้ปัญหาจึงมีความสนใจที่จะประกอบอาชีพเกษตร สอดคล้องกับ ทศพร แก้วขวัญไกรและคณะ (2559) พบว่า คนในชุมชนชนบทส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครั้วเรื่อนและมีค่าใช้จ่ายแต่มีหนี้ที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปีถึงกระนั้นก็ตาม ถึงมีรายได้จำกัดต่อการบริโภคในครั้วเรื่อนงานวิจัย สอดคล้องกับปรีชา ปาโนรัมย์และคณะ(2552:730) กล่าวว่า การแก้ปัญหาความยากจนนั้น พื้นฐานต้องทราบถึงรูปแบบทั้งสิ้น 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านที่ดินทำกินด้านรายได้ ด้านรายจ่าย ด้านหนี้สิน ด้านการศึกษาและด้านสังคม โดยถือว่ารายได้และรายจ่ายที่ส่งผลกระทบต่อปรับโครงสร้างหนี้สินในอนาคตได้ขณะปัจจุบันนี้

1.1.2 ปัญหาด้านพื้นที่ดิน พบว่า เมื่อมีการพัฒนามีสมาชิกในกลุ่มอาสาให้ใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก แต่เป็นสภาพดินที่เป็นดินทรายมีปัญหาในเรื่องของพื้นที่ดินที่ไม่มีแร่ธาตุ สอดคล้องกับผลการวิจัย รักประชา ธิศาเวช (2551) ที่พบว่าปัญหาดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำเป็นปัญหาสำคัญ และเกษตรกรมีความคาดหวังการพัฒนาทรัพยากรดิน น้ำและสิ่งแวดล้อม

1.1.3 ปัญหาศัตรูพืช พบว่า มีพื้นที่ที่เป็นดินทรายจึงทำให้มีตัวที่เป็นตัวอ่อนชนิดหนึ่งที่อยู่ในดินที่จะกัดรากพืชเป็นอาหาร เมื่อถึงระยะหนึ่ง ตัวก็จะออกจากดินและอยู่ในดินจนถึงหน้าฝนจึงทำให้ส่งผลกระทบต่อเจริญเติบโตของพืช จึงจำเป็นต้องกำจัดศัตรูพืชเพื่อแก้ไขปัญหาล่าช้าให้มีผลผลิตที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัย ธิธารัตน์ กลิ่นหอม (2556:98) ปัญหาที่พบคือ ประสิทธิภาพของสารสกัด ความรู้ และประสบการณ์ในการทำสารสกัด และวัตถุดิบในการผลิตสารสกัด เช่นเดียวสอดคล้องกับสายรุ่ง ไคร้วงค์ (2551:67) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีปัญหา และอุปสรรค ในเรื่องประสิทธิภาพการใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรที่ไม่สามารถป้องกันแมลงได้ดีเท่าที่ควร

1.1.4 ปัญหาการขาดเครื่องมืออุปกรณ์ พบว่า ก่อนที่จะมีการพัฒนาอาชีพ สมาชิกในกลุ่มบางคนไม่มีอุปกรณ์ แต่สมาชิกบางคนมีอุปกรณ์อยู่บ้างแต่มีสภาพที่เก่าชารุด เมื่อมีการพัฒนาอาชีพสมาชิกในกลุ่มไม่มีทุนในการซื้ออุปกรณ์ที่มีคุณภาพ ทำให้มีการยืมอุปกรณ์จากเพื่อนบ้าน ซึ่งเพื่อนบ้านจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์จึงไม่สามารถให้ยืมทุกวันได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูติกาญจน์ คำนำและคณะ (2558) พบว่า นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรมีความต้องการที่จะได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานตามระบบ MRCFพันธกิจดี และคณะ (2557) พบว่า ระบบส่งเสริมการเกษตร มีจุดอ่อนในด้านทรัพยากรที่สนับสนุน เช่นงบประมาณน้อย งบประมาณค่าใช้จ่ายสาธารณูปโภคไม่เพียงพอ เทคโนโลยีที่ใช้ในหน่วยงานมีจำกัด และเก่ามาก ไม่ทันสมัยใช้ประโยชน์ได้น้อย วัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือในการปฏิบัติงานขาดแคลน

1.2 ความต้องการในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครั้วเรื่อนเกษตรกรยากจน มี 4 ประเด็นดังนี้

1.2.1 ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น พบว่า หลังจากสมาชิกในกลุ่มได้ทำการประกอบอาชีพเกษตรปลูกผักทำให้มีผลผลิตจากการประกอบอาชีพ มีผักไว้บริโภคเองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อผัก ทำให้มีรายจ่ายน้อยลงและมีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถนำมาใช้จ่ายภายในครั้วเรื่อน สอดคล้องผลการวิจัยของพัชรี ล้าแหล่ง (2553 : 36) ได้พบว่า การปลูกพืชเศรษฐกิจนั้น หากมีค่าใช้จ่ายในแต่ละปีค่อนข้างสูง เกษตรกรสามารถรวมกลุ่มกัน อาจเป็นรูปของกลุ่มการผลิตหรือสหกรณ์ เพื่อลดต้นทุนในการ

จัดหาปัจจัยการผลิตลงมาได้ อีกทั้งการปลูกพืชเสริมนั้นมีข้อดี คือ ปัจจัยการผลิตของพืชหลักนั้นสามารถใช้ร่วมกันได้ในการปลูกพืชเสริมได้ด้วย

1.2.2 ต้องการความรู้การทำปุ๋ย พบว่า สมาชิกในกลุ่มต้องการที่จะเพิ่มความรู้การทำปุ๋ยและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อสามารถปรับปรุงดินให้มีสภาพที่ดี ให้เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของพืชผักในการเกษตรเพื่อสามารถใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์ สอดคล้องผลการวิจัยของ พรรณธิภา ณ เชียงใหม่ (2562) พบว่าวิธีการบำรุงดินในพื้นที่ปลูกข้าวไร่ของเกษตรกรด้วยปุ๋ยมูลโคมีผลต่อการเจริญเติบโตของข้าวไร่ดีกว่าการใช้ปุ๋ยพืชสดโดยการฝังกลบต้นถั่วเขียวแต่จากการประเมินร่วมกับเกษตรกร พบว่าทั้งสองวิธีมีปัญหาด้านวัตถุดิบทั้งต้นทุนจากการจัดซื้อมูลโคทำให้ไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือการขาดแรงงานและน้ำระหว่างการปลูกพืชตระกูลถั่วเพื่อใช้เป็นปุ๋ยพืชสด ด้วยเหตุนี้ การผลิตปุ๋ยหมักที่ใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ที่มีการใช้น้ำและแรงงานน้อยกว่า จึงมีความเหมาะสมมากกว่า

1.2.3 ต้องการความรู้การแก้ปัญหาศัตรูพืช พบว่า สมาชิกในกลุ่มต้องการที่จะเพิ่มความรู้การแก้ปัญหาศัตรูพืชด้วยการอบรมการให้ความรู้และวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้มีสภาพที่ดี ให้เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของพืชผักในการเกษตรเพื่อสามารถมีผลผลิตที่ดี สอดคล้องกับผลการวิจัยของเบญจมาศ ณะสมบัติ (2549:74-76) ที่ได้ศึกษาผลกระทบจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรในสวนส้มโอกรณีศึกษาหมู่บ้านม่วงยายตำบลม่วงยายอำเภอเวียงแก่นจังหวัดเชียงรายพบว่าความรู้อันเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กันความรู้ของเกษตรกรที่ได้รับจากสื่อต่างๆ มีผลต่อการปฏิบัติตนของเกษตรกรในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.2.4 ต้องการเครื่องมืออุปกรณ์ พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีความต้องการอุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร สอดคล้องผลการวิจัยของ ปารวดี ไคร์ชม และคณะ (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมตามแนวคิดการบริโภคอย่างยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี ต่อการซื้อรถใช้ในงานเกษตรกรรมพบว่ากลุ่มผู้บริโภคที่ตระหนักการบริโภคอย่างยั่งยืนที่มีความสำคัญในระดับมาก ด้านการประเมินทางเลือกเนื่องจาก มีการพิจารณาการซื้ออุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการใช้งาน

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของครัวเรือนเกษตรกรรายจน

แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตรกร พบว่า ด้านตัวบุคคลควรเป็นบุคคลที่พร้อมจะลงมือทำ มีความตั้งใจและทำอย่างต่อเนื่องต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรการทำปุ๋ย มีความรู้วิธีการป้องกันการกำจัดศัตรูพืช(ด้วง)และมีเครื่องมืออุปกรณ์ที่สะดวกในการใช้งาน มีตัวแทนกลุ่มเพื่อจัดการภายในกลุ่มและเป็นผู้ประสานไปยังกลุ่ม ภายในกลุ่มควรมีการตั้งกฎกติกา ควรมีการระดมทุนเพื่อซื้อของที่จำเป็นหรืออุปกรณ์ที่มีคุณภาพ รวมถึงการทำงานก็ยังมีแบ่งพื้นที่ดูแลรับผิดชอบของตนเองเพื่อมีผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุรีพรกาญจนการุณและวาสนา วงศ์ฉายา (2553) พบว่า นวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับจากเกษตรกรชุมชนบ้านยองแหะมากที่สุดจะเป็นนวัตกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตเดิมทางการเกษตรและสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจชุมชนโดยนวัตกรรมที่ชุมชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มจะได้รับการยอมรับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของเพชรอำไพ มงคลจรเดช และคณะ(2557) พบว่า แนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การหาแนวร่วมที่มีอิทธิพลกับชุมชน การนำบุคคลภายนอกมาให้ความรู้และจัดเวทีเสวนาร่วมกับชุมชน ซึ่งการจัดตั้งเกษตรกรต้นแบบนั้นส่วนใหญ่ผู้ที่เข้าร่วมโครงการมักจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนนั่นเองเมื่อคนเหล่านี้ประสบความสำเร็จจะเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรรายอื่นหันมาให้ความสนใจและดำเนินรอยตามต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง กรณีศึกษา: คริวเรือนเกษตรกรยากจน ชุมชนบ้านกะรุปี ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษารายงานตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการในการประกอบอาชีพด้านการเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของคริวเรือนเกษตรกร

จากการศึกษาปัญหาด้านการเกษตร พบว่า สมาชิกกลุ่มคริวเรือนเกษตรกรมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอจากปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพในชุมชน ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ปัญหาพื้นที่ดินเป็นสภาพดินที่เป็นดินทรายที่ไม่มีแร่ธาตุและปัญหาศัตรูพืช(ด้วง) รวมถึงมีปัญหาการขาดเครื่องมืออุปกรณ์ในการประกอบอาชีพเกษตร

ความต้องการด้านการเกษตรจะนำไปสู่การจัดทำโครงการ พบว่า ทำให้สมาชิกกลุ่มคริวเรือนเกษตรกร ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการประกอบอาชีพเกษตร รวมถึงต้องการมีความรู้การทำปุ๋ยและรู้วิธีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพื่อนำไปปรับปรุงดินให้มีสภาพที่เหมาะสมสำหรับการเกษตร ต้องการความรู้วิธีการกำจัดศัตรูพืช ต้องการเครื่องมืออุปกรณ์ทางการเกษตรเนื่องจากทางกลุ่มได้รับสนับสนุนอุปกรณ์จากโครงการวิจัยและได้รับตรงต่อความต้องการในการประกอบอาชีพ

2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพด้านเกษตรเพื่อพึ่งตนเอง ของคริวเรือนเกษตรกรยากจน

แนวทางการพัฒนาอาชีพเกษตร พบว่า ด้านตัวบุคคลควรเป็นบุคคลที่มีความขยันพร้อมจะลงมือทำมีความตั้งใจและทำอย่างต่อเนื่อง ด้านความรู้ กลุ่มคริวเรือนเกษตรกรมีความรู้ด้านการเกษตรเพิ่มขึ้น มีความรู้การทำปุ๋ย มีความรู้วิธีป้องกันการกำจัดศัตรูพืช และความรู้การทำบัญชีคริวเรือน ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ สมาชิกกลุ่มคริวเรือนได้รับสนับสนุนอุปกรณ์จากโครงการวิจัยจึงทำให้มีอุปกรณ์ที่สะดวกในการปฏิบัติงาน ด้านงบประมาณมีการออมเงินจากกำไรที่ได้การทำเกษตรเพื่อนำไปเป็นต้นทุนในเพื่อซื้อของที่จำเป็นหรืออุปกรณ์ที่มีคุณภาพในการเกษตรรอบต่อไป การจัดแบบรวมกลุ่ม มีตัวแทนกลุ่มเพื่อจัดการภายในกลุ่มและเป็นผู้ประสานไปยังสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงการทำงานก็ยังมีแบ่งพื้นที่ดูแลรับผิดชอบของตนเองเพื่อมีผลผลิตและรายได้เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การที่จะพัฒนาอาชีพเกษตรต้องมีกระบวนการพึ่งตนเอง ควรมีกระบวนการที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การบริหารจัดการกลุ่มคริวเรือนยากจนเพื่อไปสู่การเป็นกลุ่มออมทรัพย์

2.2 การประเมินผลกระทบทางสังคมของคริวเรือนเกษตรกรยากจน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม ฝ่ายกิจการนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- คลังวิษณุ อุทัยเรือง และคณะ. (2559). แนวทางการปรับปรุงคุณภาพดินด้วยเทคโนโลยีพื้นบ้านเพื่อการปลูกพืชระยะสั้น
ชุมชนตำบลโป่ง อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*
- จूरิพร กาญจนการุณ และวาสนา วงศ์ฉายา. (2553). การยอมรับนวัตกรรมและเทคโนโลยีการเกษตรของชุมชนบ้านยองแหะ.
วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. 4(1), 99-100.
- ชุตिकाญจน์ คำนำและคณะ. (2558). การดำเนินงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรมิติใหม่ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรเขต
ที่ 6. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล:<https://goo.gl/IEvIVe>.
- ทศพร แก้วขวัญไกรและคณะ. (2559). การวิจัยเชิงปฏิบัติการบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรผู้ผลิตข้าว
หอมมะลิอินทรีย์โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในตำบลเสม็ดอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์. *มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*
- ธนพล สราญจิตร. (2558). ปัญหาความยากจนในสังคมไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชียน*
ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 5(2), 13.
- ธิดารัตน์ กลิ่นหอม. (2556). การใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรในการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูก
ข้าวในอำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เบญจมาศ ธนะสมบัติ. (2549). ผลกระทบจากการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืชทางการเกษตรในสวนส้มโอ หมู่บ้านม่วงยาย
ตำบลม่วงยาย อำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย. การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรบัณฑิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปารวดี ไครชม และคณะ. (2559). ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมตามแนวคิดการบริโภคอย่างยั่งยืนของเกษตรกรในจังหวัดอุดรธานี
ต่อการซื้อ. *วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตเชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*
- ปรีชา ปาโนรัมย์และคณะ (2552). การพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหาความยากจน: กรณีศึกษาบ้านโคกใหญ่หมู่ 9
ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารวิจัย มข*, 14(8), 724-734
- พันธ์จิตต์และคณะ. (2557). การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ(SWOT Analysis)ระบบส่งเสริมการเกษตรในประเทศ
ไทยกรณีศึกษาพื้นที่ภาคกลาง. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*. 7(3), 601-612.
- พัชรี ล้าแหล่ง. (2553). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่จังหวัดชุมพร. *วารสารวิจัย*
และส่งเสริมวิชาการเกษตร, 27(1), 36-45.
- พรรณธิดา ณ เชียงใหม่. (2562). การผลิตปุ๋ยหมักเพื่อปรับปรุงดินสำหรับปลูกข้าวไร่ในพื้นที่บ้านป่าละอู จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาเชิงพื้นที่*, 10(2), 88-100
- เพชรอำไพ มงคลจิระเดชม และคณะ (2557). กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร
และป่าชุมชน เขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการ viridian E-Journal ฉบับ*
มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ *วารสารวิชาการ viridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*
และศิลปะ, 7(1), 586-598.
- ระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า. (2562). *ภาพรวมคนจน*.
แหล่งข้อมูล:<https://www.tpmmap.in.th/2565/9409>
- รักประชา ธิคาเวช. (2551). *ความคาดหวังของเกษตรกรที่มีต่อการพัฒนาอาชีพการเกษตรในพื้นที่ชลประทานฝายลำเซบาย*
จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สวนนฤมล ญาณสมบัติ. (2564). การพัฒนาศักยภาพในการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจและส่งเสริมอาชีพ ชุมชนบ้านมหาราช
อำเภอมหาราช จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(2)

สายรุ่ง ไคร้วงค์. (2551). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สารสกัดจากพืชสมุนไพรในการกำจัดแมลงของเกษตรกรผู้ปลูกส้มสายน้ำผึ้ง
อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ (รายงานการวิจัย) .มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สลิต ชูชื่น. (2563). ปัญหาความยากจนของประชากรกับนโยบายการแก้ปัญหาของรัฐบาล. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล:
<https://www.gotoknow.org/posts/300878>.

อัญญา ละคร และวิไลจรัส กฤษณะภูติ. (2561). แนวทางการพัฒนาอาชีพเสริมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:กรณีศึกษา
การปลูกดอกพุดเทศบาล เมืองศิลา หมู่บ้านศิลา ตำบลศิลาอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น.

บุคลากรกรม

กอลิยะ สามี (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

ตีเยาะ มีแต (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี. เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

ปีเตาะ อาลี (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

พาริตะห์ สลาแต (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

ฟาฮีตะ นูตะระ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

มีเนาะ เจ๊ะไซ๊ะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

มีเนาะ อาลี (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

รอกีเยาะ ดอเลาะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่
27 สิงหาคม 2565

รอกีเยาะ สามง (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

ยากีเยะ สามะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

หัยะ อาลี (ผู้ให้สัมภาษณ์). นัชริน เจะยะปาร์และนุรมี บาโต (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่หมู่ 1 ชุมชนบ้านกะรุปี เมื่อวันที่ 27
สิงหาคม 2565

การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง)

ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

Community Product Identity Development Women's group sewing cloth bags

(Vanita Bagong Group), Tali-Ai district, Yaring District, Pattani Province

นาซีเราะห์ แวดาโอะ อัสรียา ตะวัน จิรัชยา เจียวกัก และสวัตต์ ไหลภาภรณ์

Naseeroh Waedah Assareeya Tawan Jirachaya Jeawkok and Sawat Laipaporn

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Faculty of Humanities and Social Sciences Prince of Songkla University, Pattani campus

Corresponding Author Email: assareeya2000@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การบริหารจัดการกลุ่มและพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวานิตาบาง ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้นำกลุ่มและสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 6 คน การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกระยะ จนข้อมูลอิ่มตัว จากการศึกษาภาคสนาม ผลการวิจัย พบว่า 1) สถานการณ์การบริหารจัดการของกลุ่ม ในปัจจุบันกลุ่มวานิตาบาง ไม่มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจน สมาชิกมีเวลาว่างไม่ตรงกัน ขาดการวางแผนการผลิตและการจัดจำหน่ายขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ไม่มีการจัดทำบัญชี 2) การพัฒนาอัตลักษณ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยผู้นำและสมาชิกร่วมกันหาจุดเด่นของชุมชนคือ ดอกพลับพลึง จากนั้นนำมาพัฒนาออกแบบลวดลายใหม่ เป็นอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้ 3 รูปแบบ และให้สมาชิกร่วมกัน เลือกมา 1 รูปแบบ โดยรูปแบบที่เลือกเป็นรูปแบบที่ 1 เพื่อนำมาใช้เป็นอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวานิตาบาง โดยบนอัตลักษณ์จะเป็นดอกพลับพลึง เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และแสดงถึงเรื่องราวของชุมชน อีกทั้งยังมีกระเป๋าผ้าที่เป็นผลิตภัณฑ์จริงของกลุ่มอีกด้วย

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ อัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มวานิตาบาง

Abstract

This research was action research. The objective was to study the situation of group management. And develop a participatory community product identity of the Vanita Bagong Group. Tali-Ai Subdistrict, Yaring District, Pattani Province. The target group is the group leader and total 6 members. data collection by interview and group chat By using content analysis while collecting data at all stages. until the data is saturated. From the field study, the results showed that 1) the situation of the group's management services At present, the Vanita Bagong group There is no clear structure. Members have inconsistent free time. Lack of production and distribution planning Lack of product variety No accounting. 2) Developing a participatory community identity where leaders and members work together to find the distinctive point of the community, which is the plum blossom flower, then develop a new pattern design to be the identity of the community product in 3 forms and let members jointly choose 1 pattern, with the chosen

pattern as the first pattern to be used as the product identity of the Vanita Bagong group On the identity is a persimmon flower to conserve and represent the story of the community. There are also cloth bags that are real products of the group as well.

Keywords : Management Identity Community products Vanita Bagong group

บทนำ

การขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นการดำเนินการที่สำคัญในการพัฒนาและยกระดับประเทศให้เป็นประเทศรายได้สูงที่มีการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากตามแนวทางของยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคมได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นตอบโจทย์การสร้างความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพื่อให้การเติบโตของประเทศเป็นการเติบโตที่ยั่งยืน ผ่านการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับชุมชนท้องถิ่น ให้มีความเข้มแข็ง มีศักยภาพในการแข่งขันสามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนเป็นการสร้างงาน และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ซึ่งจะช่วยก่อให้เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพและความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยกรมการพัฒนาชุมชนจะเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงส่งเสริมและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนฐานรากให้มีความมั่นคง มีเสถียรภาพ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถและความเข้มแข็งของชุมชน นโยบายของรัฐบาลมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาในเรื่องปากท้องของประชาชนโดยให้ภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ โดยมุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายเพื่อให้ขายได้ ซึ่งรายได้จะกระจายอยู่กับคนในชุมชน ทุกคนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน(Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง

ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการผลิตโดยมากเป็นงานที่ทำด้วยมือ(Hand Made) และผู้ผลิตในชุมชนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะในการผลิตสินค้า แต่อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ชุมชนก็ยังขาดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผลิตภัณฑ์ของชุมชนจะต้องสะท้อนถึงความเป็นอัตลักษณ์ประจำพื้นที่ รวมทั้งการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ของชุมชนให้อยู่ในความต้องการของผู้บริโภค และเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ด้านรูปลักษณ์ให้ตรงต่ออัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงยังต้องเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายทางการตลาดเพิ่มขึ้นเพื่อการขยายตลาดในอนาคตต่อไป (รัตนลวดี โปสุวรรณและวิศาล บุญประกอบ, 2553)

กลุ่มธุรกิจชุมชนควรมีการจัดการที่มีความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ รวมถึงจะต้องพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ทางด้านการบริหารจัดการอยู่ตลอดเวลาเพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาด อย่างไรก็ตามในปัจจุบันพบว่า กลุ่มสตรีไม่ได้รับการพัฒนาที่ต่อเนื่องขาดการส่งเสริมความรู้และศักยภาพการบริหารจัดการ ทำให้เกิดปัญหาการบริหารจัดการที่เกิดจากผู้นำและสมาชิกกลุ่มขาดความรู้ความเข้าใจร่วมกัน ผู้นำหรือสมาชิกเห็นประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม สำหรับพื้นที่บ้านบางตำบลตาสืออ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีกลุ่มธุรกิจชุมชน โดยมีการรวมตัวกันของกลุ่มสตรีที่มีรายได้น้อยตามระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า และมีทักษะพื้นฐานในการตัดเย็บ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวซึ่งกลุ่มธุรกิจชุมชนกลุ่มวานิตาบางท่ากระเป่าผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มวานิตาบางท่ามีการก่อตั้งขึ้นมาแล้ว 4 ปี ในปัจจุบันสมาชิกขาดศักยภาพในการบริหารจัดการ และไม่มีสิ่งบ่งชี้ที่สะท้อนถึงจุดเด่นหรือความเป็นตัวตนของชุมชนรวมถึงกลุ่มวานิตาบางท่าที่ชัดเจน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาหาแนวทางการส่งเสริมศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม และพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ่านจุดเด่นของชุมชน สร้างการมีส่วนร่วมและผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในกลุ่ม เพื่อสร้างศักยภาพให้กับกลุ่มและนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ เพื่อเป็นแนวทางการส่งเสริมอย่างยั่งยืน รวมทั้งเป็นการนำจุดเด่นของชุมชนมาพัฒนาให้เกิดอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มวานิตาบาง ตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีในการสร้างงาน สร้างรายได้ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ ตลอดจนเพื่อสร้างโอกาส เพิ่มศักยภาพในการแข่งขันเพื่อให้สามารถปรับตัวได้ทันต่อผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกาภิวัตน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวานิตาบาง ตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ โดยการใช้วงจรเดมมิ่ง 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน เป็นการลงพื้นที่ศึกษาบริบทชุมชน รวมถึงทำการพูดคุยกับผู้นำกลุ่มและสมาชิก เพื่อจะได้อรรถาธิบายปัญหาและสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือชุมชนดำเนินการ ได้แก่ โยแมงมุม แผนที่ทรัพยากรแบบสัมภาษณ์และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การลงมือปฏิบัติ เป็นการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์โดยจะมีการสอบถามจุดเด่นของชุมชนออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน รวมถึงร่วมกันกำหนดแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพ เพื่อให้ได้ถึงอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนถึงชุมชนมากที่สุด โดยผู้นำและสมาชิกในกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมศักยภาพ และมีการกำหนดแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพ การตรวจสอบ/สังเกตและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน โดยบรรยายและอธิบายถึงแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพและการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่มวานิตาบาง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จากข้อมูล 1) ศักยภาพของการบริหารจัดการกลุ่ม 2) การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งได้เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 – เดือนกันยายน พ.ศ. 2565 ดังนี้

1. **กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย** กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย จำนวนทั้งสิ้น 6 คน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่ม 1 คน และสมาชิกกลุ่ม 5 คนของกลุ่มวานิตาบาง ตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่มที่ครบถ้วนได้ เนื่องด้วยเป็นสมาชิกและมีความต้องการที่จะพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนไปพร้อม ๆ กับผู้วิจัยอีกด้วย

2. **เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ** ได้แก่ เครื่องมือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเพื่อเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ และต้องมีความเข้าใจตามแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยอีกด้วย ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาพัฒนาตนเองด้วยเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศักยภาพการบริหารจัดการและการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน

3. **ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย** แบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมการเก็บข้อมูล ระยะที่ 2 ศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการกลุ่ม ระยะที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งระยะที่ 1 เป็นการเตรียมก่อนการเก็บข้อมูล โดยการเข้าถึงชุมชนและกลุ่มเป้าหมาย ในการการเข้าร่วมการดำเนินงานของกลุ่ม และสังเกตการทำงานของกลุ่มแบบมีส่วนร่วม รวมไปถึงพูดคุยทำความเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

กับผู้นำกลุ่มสมาชิกให้เกิดความไว้วางใจ และเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลในครั้งต่อไป ระยะที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มวานิตาบางก โดยการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม และสมาชิกเกี่ยวกับศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่ม ในปัจจุบันและอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของชุมชนบ้านบางก เพื่อให้ได้ข้อมูลสถานการณ์ของการบริหารจัดการกลุ่ม ในปัจจุบันที่ทำให้กลุ่มขาดการจัดการกลุ่มที่เป็นระบบ ขาดความรู้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ ๆ ขาดช่องทางการตลาดในการจัดจำหน่ายสินค้า ขาดหน่วยงานเข้ามาสนับสนุน และระยะที่ 3 การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน สอบถามถึงจุดเด่นที่มีอยู่ในชุมชนจากสมาชิกและผู้นำโดยที่ให้สมาชิกในกลุ่มเสนอจุดเด่นที่มีในชุมชนของตนเอง ที่สามารถนำมาออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้แสดงถึงชุมชนบ้านบางกจากนั้นนำจุดเด่นไปพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยที่จุดเด่นที่ได้มาจากการเสนอของสมาชิกจากนั้นผู้วิจัยจึงนำไปออกแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ 3 รูปแบบที่มีความแตกต่างกันในแต่ละรูปแบบ เพื่อให้สมาชิกได้มีตัวเลือกในการตัดสินใจเลือกรูปแบบที่สะท้อนถึงชุมชน และเหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของตนเองมากที่สุด ซึ่งสมาชิกกลุ่มเลือกรูปแบบที่มีความสอดคล้องกับโจทย์ความต้องการและจุดเด่นในชุมชนมากที่สุด โดยรูปแบบที่สมาชิกเลือกเป็นรูปแบบที่ 1 เป็นอัตลักษณ์ที่สมาชิกทุกคนมีความเห็นชอบที่ตรงกันทั้งกลุ่ม จึงเป็นมติในการตัดสินใจและนำมาใช้เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มซึ่งจุดเด่นที่สมาชิกเสนอที่มีในชุมชน ได้แก่ ดอกพลับพลึง รวงข้าว สายน้ำ จึงทำให้ได้รูปแบบของอัตลักษณ์ 3 รูปแบบ มาเป็นอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีจุดเด่นของชุมชนที่เป็นดอกพลับพลึงและใบพลับพลึง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) การใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นที่ต้องการความชัดเจนและสมบูรณ์ของข้อมูล ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่ม โดยเก็บจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัวซึ่งมีการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน แต่ละคนมีการสัมภาษณ์อย่างน้อย 2 ครั้งโดยที่ผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลในขณะที่อยู่ระหว่างทำกิจกรรมกับกลุ่มชุมชนและเก็บข้อมูลซ้ำภายหลังทำกิจกรรมสิ้นสุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้อีกว่ามีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกันมากน้อยอย่างไร ซึ่งนำไปสู่การได้ข้อมูลที่ถูกต้องน่าเชื่อถือ 2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้นำกลุ่ม สมาชิกกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีแนวคำถาม (Interview Guideline) ประกอบด้วย แนวคำถามในการสนทนากลุ่มเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและแนวคำถามตามวัตถุประสงค์ที่ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับศักยภาพการบริหารกลุ่ม ในปัจจุบัน การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลไปพร้อม ๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลในทุกขั้นตอน จนสิ้นสุดการศึกษาคณะสนาม มีการจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ เช่น ข้อมูลจากเอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสังเกต การนำเสนอข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้ใช้การพัฒนาประกอบตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลและภาพประกอบ เป็นต้น

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ สามารถอธิบายได้ถึงสถานการณ์ปัจจุบันเกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มสตรีตัดเย็บ (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สถานการณ์ปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่มสตรีตัดเย็บ (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

1.1 ปัจจุบันจากการศึกษา พบ 4 ประเด็น ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มยังไม่มีกำหนดโครงสร้างอย่างชัดเจน ทำให้เกิดความซ้ำซ้อนในหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิก ไม่มีสถานที่เป็นหลักแหล่ง ทำให้ไม่สะดวกต่อการผลิตสินค้า ร่วมกัน สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้นำกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง) กล่าวว่

“...ปัจจุบันกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง) ทำงานแบบง่าย ๆ คือ รับออเดอร์มาแล้ว สมาชิกคนไหนสะดวกก็ทำ โดยไม่ได้แบ่งงานตามความถนัดของสมาชิกแต่ละคน...”

(ลัยลา (ผู้นำกลุ่ม) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

อีกทั้งยังสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง)

“...กลุ่มของเราที่ไม่มีสถานที่ผลิตของตัวเอง เครื่องจักรที่ใช้ตัดเย็บก็เป็นของส่วนตัวของแต่ละคน ส่วน เครื่องจักรก็มีเสียบ้าง ต้องใช้ค่าใช้จ่ายเยอะพอสมควร ทำให้เร่งรีบทำส่งให้ทันเวลาทำให้สินค้าออกมาไม่ค่อยมีคุณภาพ...” (จารีนา (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

ประเด็นดังกล่าวยังได้รับการยืนยัน ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกกลุ่มอีกท่านว่า

“...ปัญหาเครื่องจักรกลุ่มของเรา ไม่มีการวางแผนการผลิต ไม่มีการอบรมการใช้ และการซ่อมบำรุง เครื่องมือเครื่องจักร และอุปกรณ์ที่ใช้ส่วนมากมักใช้เครื่องจักรแบบธรรมดาทั่ว ๆ ไป (อาชีวะชัย (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

ดังนั้นหน่วยงานควรเข้ามาให้คำแนะนำในการวางแผนการผลิตในทุกขั้นตอน เพื่อให้สมาชิกได้รู้จักใช้เครื่องมือ เครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทันสมัย เหมาะสมกับการทำงาน ควรตรวจสอบอุปกรณ์ก่อนใช้งานทุกครั้งบำรุงรักษา เครื่องมือเครื่องจักรและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต เพื่อยืดอายุการใช้งานให้ปลอดภัย เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด

1.2 การรวมกลุ่มของกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง) สมาชิกมีเวลาว่างไม่ตรงกัน เป็นผลทำให้ผู้ที่ทำงานไม่แน่นอน เพราะเป็นการทำงานอาศัยเวลาว่าง แต่สมาชิกที่มีอยู่ปัจจุบันมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ โดยสอดคล้องกับ บทสัมภาษณ์ของสมาชิกในกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง)

“...การรวมกลุ่มของเรา จะรวมตัวกันเมื่อมือเดือหรือประธานจะโทรแจ้งและมีการบอกปากต่อปาก ด้วย...”(ยูนิยหะยะ (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

ยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของสมาชิกในกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง)

“...เดิมที่กลุ่มของเรามีสมาชิกหลายคนแต่พอนานวันต่างคนก็ต่างแยกย้ายกันไปทำงานของตัวเองบางคน ย้ายที่อยู่และยังมีปัญหาโควิดเข้ามาทำให้ไม่สามารถรวมกลุ่มกันได้ ส่งผลให้เกิดการทำงานที่ไม่ ต่อเนื่อง...”(อาชีวะธ (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

การรวมกลุ่มของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยที่สมาชิกควรมีความสมัครใจในการทำงาน และมีความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม ในทุก ๆ ครั้งของการผลิต บางครั้งอาจมีจำนวนการผลิตที่ลดลง ทำให้รายได้น้อยลง จึงจำเป็นต้องมีสมาชิกที่แน่นอนเพื่อการดำเนินให้ไปไปตามเป้าหมาย

1.3 ช่องทางการตลาดยังจำกัดอยู่ในพื้นที่ พบว่า มีปัญหาขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ และรูปแบบของผลิตภัณฑ์เหมือนกลุ่มอื่น ๆ ทำให้สินค้าจำหน่ายได้ยาก รวมถึงไม่มีการจำหน่ายทางออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถเจาะกลุ่มเป้าหมายของผู้บริโภคได้อย่างชัดเจน เนื่องจากสมาชิกมีอายุมากพอสมควรทำให้ไม่เข้าถึงโซเชียลมีเดีย ในการประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักโดยสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ในประเด็นช่องทางการจัดจำหน่าย

“... ช่วงที่มีโควิดเข้ามา ยอดขายลดลงเพราะไม่สามารถออกบูธ ออกงานได้ ทำให้ทางกลุ่มไม่มีการทำงานที่ต่อเนื่อง...” (พาลีติยะ (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

รวมถึงปริมาณยอดขายลดลง เกิดจากขาดช่องทางการจัดจำหน่าย สมาชิกไม่เข้าถึงโซเชียลมีเดีย ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ที่ว่า

“... กลุ่มของเราผลิตสินค้าไม่ค่อยเยอะเท่าไร เราผลิตตามออเดอร์ ไม่มีการสต็อกสินค้าไว้ล่วงหน้า และกลุ่มของเราไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก ทำให้มีออเดอร์เข้ามาน้อย...” (ปาตีเม้าะ (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะหน่วยงานควรเข้ามาส่งเสริม และอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับช่องทางการตลาด เพื่อเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและเพิ่มยอดขายให้กับกลุ่ม ในการผลิตสินค้า ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มียอดขายที่เพิ่มขึ้น

1.4 ไม่มีความรู้ทางด้านการวางแผนธุรกิจ โดยแผนธุรกิจเป็นเครื่องมือที่ช่วยบริหารงานได้เป็นอย่างดี หากกลุ่มให้ความสำคัญของแผนธุรกิจก็จะวางแผนธุรกิจที่มีความเป็นไปได้สูง นอกจากนี้ยังขาดความรู้ในการผลิตเท่าที่ควร และไม่มีความรู้ในการจัดทำบัญชี ไม่ได้รับการอบรมการอบรมการทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของผู้นำกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง)

“... กลุ่มของเราไม่ได้มีการทำบัญชีค่าใช้จ่าย พอจะผลิตรายการต้องออกเงินส่วนตัวก่อน และกำไรที่ได้ก็แบ่ง เฉพาะคนที่ทำต่อขึ้นนั้น ๆ...” (ยุ้ยหทัย (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

ดังนั้นแนวทางการพัฒนาในเรื่องของการจัดทำบัญชี ควรมีการจัดการแหล่งเงินทุน มีการจัดฝึกอบรมในด้านการเงิน การจัดทำบัญชีที่ถูกต้อง โดยมีการแสดงถึงความจำเป็นในการใช้ข้อมูลทางการบัญชี เพื่อใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการสรร งบประมาณที่มีอยู่กับการดำเนินงานทางธุรกิจ ให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่ม

2. การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี จากการสัมภาษณ์ผู้นำ และสมาชิกกลุ่มวานิตาบาง พบว่า ในชุมชนบ้านบาง มีจุดเด่นของ ชุมชนที่เป็นที่น่าสนใจ ของคนในพื้นที่อื่น ๆ ซึ่งจุดเด่นเหล่านั้น ได้แก่ ดอกพลับพลึง รวงข้าว และสายน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับ การให้สัมภาษณ์ว่า

“...จุดเด่นของชุมชนน่าจะเป็นดอกพลับพลึง เพราะแต่ก่อนในหมู่บ้านมีดอกพลับพลึงเป็นจำนวนมาก แต่ปัจจุบันเกิดการพัฒนาในหลาย ๆ อย่าง มีบ้านเรือนเพิ่มขึ้น ทำให้มีการทับถมที่ดินบริเวณที่มี ดอกพลับพลึงอยู่...” (ลียลา (ผู้นำกลุ่ม) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

จากข้อมูลในประเด็นดังกล่าวยังได้รับการยืนยัน อย่างไรก็ตามอัตลักษณ์เหล่านี้ควรนำมาใช้ในการสร้างอัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง) ที่สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของสมาชิกไว้ว่า

“...แม่บ้านส่วนใหญ่ในชุมชนตัดเย็บกระเป๋าผ้าเป็น แต่ผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้มีลวดลายเป็นของ ตัวเองส่วนใหญ่ทำแต่ลายที่มีอยู่ทั่วไป พอนำไปขายนอกพื้นที่ ทำให้คนอื่น ไม่ทราบว่า ผลิตภัณฑ์นั้นมาจากบางหากได้มีอัตลักษณ์เป็นของตัวเองทำให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จัก มากขึ้นก็ได้...” (ชารีนา (สมาชิก) ผู้ให้สัมภาษณ์ 29 สิงหาคม 2565)

ซึ่งได้รูปแบบอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนมาทั้งหมด 3 รูปแบบ โดยทั้งสามรูปแบบนั้น ได้ทำการสอบถามภายในกลุ่ม สมาชิก และผู้นำกลุ่ม ได้ทำการเลือกรูปแบบที่คิดว่าสอดคล้อง ตอบโจทย์ความต้องการ และสิ่งที่เป็นจุดเด่นของชุมชน บ้านบางมากที่สุด จากนั้นได้รูปแบบที่กลุ่มได้ทำการเลือกมาแล้ว โดยรูปแบบที่ 1 ซึ่งมีจุดเด่นที่เป็นดอกพลับพลึง และส่วน ใหญ่พลับพลึงเป็นองค์ประกอบของลวดลายของกระเป๋า รูปแบบดังกล่าวมีความชัดเจนที่ทางกลุ่มมีความเห็นชอบร่วมกัน ในรูปแบบที่ 1 ทั้งหมดผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านบาง มีความหลากหลาย ควรที่จะนำมาสร้างและควรอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ ของชุมชนบ้านบางเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดจำหน่ายที่เป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มวานิตาบาง สามารถนำมาเป็นของใช้ และของฝากได้

นอกจากนี้ จากการสำรวจพบว่าผลิตภัณฑ์กระเป๋าผ้า ของกลุ่มวานิตาบาง มีจำหน่ายอยู่ในละแวกเดียวกัน ถึง 2 รายในแต่ละรายมีลวดลาย ลักษณะรูปทรงที่แตกต่างกันไป แต่กลุ่มตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง) เป็นกลุ่มที่มีการก่อตั้งขึ้นมาที่มีการดำเนินงานผลิตสินค้าแล้ว ถึง 4 ปี ที่สำคัญทางกลุ่มยังมีความโดดเด่นในเรื่องของลวดลาย

และแต่ละคนมีความถนัดที่ต่างกันจึงเป็นจุดเด่นของกลุ่มต่างจากกลุ่มอื่น ๆ อีกทั้งเป็นธุรกิจชุมชนแบบสมาชิกในกลุ่มเป็นเจ้าของมีใช้ของใครคนใดคนหนึ่ง จากนั้นในขั้นตอนการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบส่วนร่วม ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วม ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้นำ และสมาชิกกลุ่มโดยมีรายละเอียดในขั้นตอนการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ดังนี้

1) สอบถามจากผู้ให้ข้อมูลถึงจุดเด่นในชุมชนบ้านบาง ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยการนำแนวคำถามที่เกี่ยวกับจุดเด่นของชุมชน มาพัฒนาสื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์บ้านบาง ซึ่งกลุ่มสมาชิก (กลุ่มวานิตาบาง) ได้ร่วมเสนอแนะถึงจุดเด่นที่มีในชุมชนบ้านบาง ได้แก่ ดอกพลับพลึง รวงข้าว และสายน้ำ จากนั้นผู้วิจัย ได้นำจุดเด่นของชุมชนที่มีการตอบซ้ำกันมากที่สุด ซึ่งได้แก่ ดอกพลับพลึง ซึ่งจุดเด่นเหล่านี้จึงนำไปออกแบบอัตลักษณ์ และนำกลับมาให้ (กลุ่มวานิตาบาง) ประเมินความชอบในเบื้องต้นต่อไป

2) นำรูปแบบของอัตลักษณ์ที่พัฒนาขึ้นไปสอบถามผู้นำและสมาชิกกลุ่ม เพื่อเป็นประเมินการพัฒนาอัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านบาง ให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเสนอแนะเพิ่มเติมจากรูปแบบที่สร้างขึ้นในเบื้องต้น ผู้วิจัยทำการออกแบบ 3 รูปแบบเพื่อให้สมาชิก (กลุ่มวานิตาบาง) ได้เลือกในรูปแบบที่สอดคล้องกับชุมชนและตอบโจทย์ ตามความต้องการของ (กลุ่มวานิตาบาง) มากที่สุด

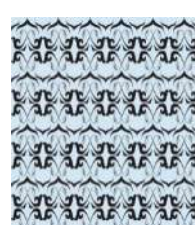
3) นำสื่ออัตลักษณ์ที่ทำการประเมินผลนำมาปรับปรุง จากผลการประเมินผลและเสนอแนะเพิ่มเติมของ (กลุ่มวานิตาบาง) ผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากที่สุดเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่ม และสอดคล้องกับชุมชน สามารถที่จะนำไปใช้ให้เป็นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนบ้านบาง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผลการประเมินสื่อเพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อแสดงถึงความเป็นตัวตนของชุมชนบ้านบาง ตำบลตาสีอ้ายอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยผู้นำและสมาชิกกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบาง)

รูปแบบที่ 1

รูปแบบที่ 2

รูปแบบที่ 3

ผลการประเมินพบว่า ผู้ประเมินเลือกอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนในรูปแบบที่ 1 ทั้งหมด ซึ่งตามโจทย์ที่ต้องการ และสอดคล้องกับชุมชนมากที่สุด โดยอัตลักษณ์นี้จะใช้เป็นลวดลายผ้าของผลิตภัณฑ์ชุมชน กลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบาง) ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยบนอัตลักษณ์จะมีดอกพลับพลึงที่เป็นสัญลักษณ์ของชุมชนและเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เพื่อจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ในนามผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านบาง ตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านบาง ตำบลตาสีอ้าย เป็นการนำเอาจุดเด่นที่ทำให้คนในชุมชน เห็นถึงความสำคัญของจุดเด่นดังกล่าว เกิดการอนุรักษ์ในด้านของวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ ซึ่งการพัฒนาอัตลักษณ์ ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มและผู้วิจัย จะส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มเห็นถึงความสำคัญและนำไปใช้ ประโยชน์ในการจัดจำหน่ายในนามกลุ่มชุมชน เพื่อส่งเสริมการตลาดและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

สรุปผลการวิจัยและการอภิปรายผล

1. สถานการณ์ปัจจุบันการบริหารจัดการของกลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบางก) ตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

สถานการณ์ปัจจุบันการบริหารจัดการกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบางก) พบว่า ปัจจุบันการดำเนินงานไม่มีโครงสร้างที่ชัดเจน ทั้งนี้เป็นการแบ่งงานตามความถนัด ส่งผลการดำเนินงานไม่ต่อเนื่อง การดำเนินการในปัจจุบันจึงเป็นการทำตามออเดอร์เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด วิชาดา มุกดา (2557) ศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัดตาก พบว่าการมีการกำหนดโครงสร้างเป็นการสร้างเครือข่าย เพื่อร่วมกันกำหนดมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ให้มีทิศทางในการผลิตที่ถูกต้อง และจากการศึกษายังพบอีกว่า การขาดความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ทำให้ช่องทางการตลาดลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุทัศน์ รุ่งระวีวรรณ และคณะ (2562) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลิตภัณฑ์งานตัดเย็บกลุ่มผู้สูงอายุบ้านท่าแพ พบว่า ต้องมีองค์ความรู้ทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าและควรมีเทคโนโลยีมาประชาสัมพันธ์สำหรับการตลาดออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อารีญา บุญทวี และจินดา เนื่องจำนงค์ (2565) และจากการศึกษายังสอดคล้องกับการศึกษาของ หทัยชนก คະจะสมบุรณ์ (2561) พบว่า การจัดการการเงินการบัญชี ควรมีการให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อเป็นการสร้างความโปร่งใสในการทำงาน

2. การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (กลุ่มวานิตาบางก) ตำบลตาลีอายร์อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบางก) พบว่า การมีส่วนร่วมของกลุ่มในการร่วมคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันค้นหาจุดเด่นภายในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของจุดเด่นเกิดการอนุรักษ์ในด้านทรัพยากรและวัฒนธรรม เพื่อนำไปกำหนดอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนผ่านกระบวนการคิด ออกแบบ และตัดสินใจที่มีการเห็นพ้องต้องกันของสมาชิกในกลุ่ม นำมาซึ่งอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มเห็นถึงความสำคัญและนำไปใช้ประโยชน์ในนามของกลุ่มชุมชนได้ จากการศึกษาของ สุทัศน์ รุ่งระวีวรรณ และคณะ (2562) พบว่า การขาดอัตลักษณ์ของสินค้าควรได้รับการสนับสนุน และพัฒนาตัวสินค้าให้มีจุดเด่นและน่าสนใจ โดยจากการศึกษาการพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบางก) มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรัชยา เจียวก๊ก และคณะ (2565) พบว่า การนำเอาจุดเด่นของชุมชนมาพัฒนาเป็นอัตลักษณ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มในการคิดพัฒนาอัตลักษณ์ขึ้น โดยผ่านกระบวนการที่ทำให้คนในชุมชนเห็นถึงความสำคัญของชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ ทำให้ผู้บริโภคและคนทั่วไปได้ทราบว่า เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชนนั้น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ อิศริยาภรณ์ ชัยกุลหลาบ (2562) ศึกษาเรื่อง กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลย พบว่า การมีส่วนร่วมของสมาชิก และการพัฒนาอัตลักษณ์อย่างจริงจังจะมีการถอดบทเรียน และนำไปใช้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน จากการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ อุทุมพร ศรียม และคณะ (2565) พบว่า สมาชิกในกลุ่มช่วยกันระดมความคิดโดยการนำเอาอัตลักษณ์ชุมชนท้องถิ่นมาสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตผ่านการเล่าเรื่องด้วยตราสินค้า ลายเส้นเพื่อสร้างการรับรู้และสื่อสารไปยังผู้บริโภคให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่และวิถีชีวิตของคนในชุมชน

การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนของกลุ่ม (กลุ่มวานิตาบางก) เป็นการนำเอาจุดเด่นที่มีอยู่ภายในชุมชนมาออกแบบพัฒนา เพื่อทำให้เกิดอัตลักษณ์ตามความต้องการของกลุ่ม ซึ่งรูปแบบที่เลือกก็จะต้องมีความสอดคล้องกันกับชุมชนของตัวเองมากที่สุด โดยสมาชิกของกลุ่มได้มีการคิดค้นรูปแบบ และเสนอแนะร่วมกัน เพื่อที่จะให้สอดคล้องกับชุมชนที่สุด จากนั้นมาใช้เป็นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ใช้ในนามกลุ่มจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ และนำอัตลักษณ์ไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

องค์การบริหารส่วนตำบลตาเลียวและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจชุมชนในพื้นที่ สามารถนำผลวิจัยไปใช้ในการช่วยเหลือกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่ และนำอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาทำการจดทะเบียนตราสินค้าที่ถูกต้อง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาช่องทางการตลาดของกลุ่ม เพื่อให้มีช่องทางในการจัดจำหน่ายที่เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพในการผลิตมากขึ้นของกลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (วานิตาบางก) ตำบลตาเลียว อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางในการส่งเสริมศักยภาพการบริหารจัดการและพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้รับการสนับสนุนการทาวิจัยจาก สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ขอขอบพระคุณ นางลัยลา ปือซา ประธานกลุ่มสตรีตัดเย็บกระเป๋าผ้า (วานิตาบางก) ตำบลตาเลียว อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชาพัฒนาสังคม ฝายกิจการนักศึกษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- จิรัชยา เจียวกิก และคณะ. (2564). การพัฒนาอัตลักษณ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรนอกค่ายพัฒนา (แม่บ้านเมี่ยงทอง) ตำบลยามู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 16(1), 135-147.
- รัตนลลวดี โบสุวรรณ และวิศาล บุญประกอบ. (2553). การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์มีดและเพิ่มช่องทางการจำหน่ายด้วยวิธี E-commerce: ชุมชนบ้านใหม่สร้างความเข้มแข็งผลิตภัณฑ์ (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- วิภาดา มุกดา. (2557). แนวทางการบริหารจัดการของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จังหวัดตาก. *วารสารมหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 10(1), 187-203.
- สุทัศน์ รุ่งระวีวรรณ. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์งานตัดเย็บกลุ่มผู้สูงอายุบ้านท่าแพ. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
- หทัยชนก คะตะสมบูรณ์. (2564). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน : กรณีศึกษา ตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 8(2), 473-488.
- อารีญา บุญทวี, และจินดา เนื่องจำนงค์. (2565). การพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า ในกลุ่มสตรีตัดเย็บบ้านนายาว. *วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 24(1), 147-157.
- อิสริยาภรณ์ ชัยกุลลาบ. (2562). กระบวนการสร้างอัตลักษณ์สำหรับพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัดเลยศิลปกรรมศาสตร์ *ดุซงึ่บัณฑิต* (รายงานผลการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุทุมพร ศรียม และคณะ. (2565). การพัฒนาตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์พันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่สะท้อนเอกลักษณ์ท้องถิ่นของ บ้านโคกสูง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 16(45), 66-82.

บุคลากรกรม

ชารีนา จิ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นาซีเราะห์ แวดาโอะและอัสรียา ตะวัน (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่บ้านผู้นำกลุ่ม.

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2565

พาลีติ๊ะ มะแห (ผู้ให้สัมภาษณ์). นาซีเราะห์ แวดาโอะและอัสรียา ตะวัน (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่บ้านผู้นำกลุ่ม.

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2565

ปาตีเม้าะ สานิ (ผู้ให้สัมภาษณ์). จิรัชยา เจียวกิกและอัสรียา ตะวัน (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่บ้านผู้นำกลุ่ม.

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2565

ยูนัยหียะ ซายามะ (ผู้ให้สัมภาษณ์). นาซีเราะห์ แวดาโอะและสวีส์ตี ไหลภากรณ์ (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่บ้านผู้นำกลุ่ม.

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2565

ลัยลา บือซา (ผู้ให้สัมภาษณ์). จิรัชยา เจียวกิก และนาซีเราะห์ แวดาโอะ (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่บ้านผู้นำกลุ่ม.

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2565

อาชีซะฮ์ มะแห (ผู้ให้สัมภาษณ์). สวีส์ตี ไหลภากรณ์และอัสรียา ตะวัน (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่บ้านผู้นำกลุ่ม.

เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม 2565

ปัญหาและความต้องการด้านการดูแลสุขภาพของครัวเรือน
ในตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
Household's Problems and Health Needs of Tali-Ai sub-district,
Yaring district, Pattani province

มาร์เดียนา มามะ ซามิรา ประจัน จิรัชยา เจียวก๊ก และสวัสดิ์ ไหลภากรณ์
Mardeeyana Mama Samara Prachan Jirachaya Jeawkok Sawat Laipaporn
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Pattani Campus, 94000, Thailand
Corresponding Author Email: mardeeyana.123@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีอายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยมีผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน 24 คน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 6 คน และบัณฑิตอาสาประจำตำบล 4 คน รวมทั้งสิ้น 34 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในประเด็นปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีอายร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัญหาด้านสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีอายร์ มี 2 ด้าน คือ พฤติกรรมการกินอาหาร โดยมีอาหารประเภทที่มีรสจัดจ้าน ได้แก่ เค็มจัด หวานจัด เผ็ดจัด หรือเปรี้ยวจัด และ ด้านความสะอาดบริเวณรอบบ้านในชุมชนตำบลตาลีอายร์ โดยบริเวณรอบบ้านมีขยะรอบบ้าน มีน้ำขัง และโอ่งน้ำที่ผาทิ้งไว้ 2) ความต้องการด้านสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีอายร์ มี 3 ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ในการทำอาหารหรือการจัดสำหรับอาหาร สำหรับผู้ที่มีปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ด้านการส่งเสริมด้านการออกกำลังกายและอุปกรณ์ตรวจสุขภาพในแต่ละครัวเรือน และ ด้านการดูแลสุขภาพสะอาดบริเวณรอบบ้านเรื่องยุ่งลาย เพื่อส่งเสริมให้คนในตำบลคงไว้ซึ่งสมรรถภาพทางกายที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ช่วยควบคุมอาการของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง และป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ การจัดอบรมให้ความรู้เพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ซึ่งประชาชนและชุมชนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น ด้านการหนุนเสริมให้มีอุปกรณ์ที่เพียงพอและรักษาชาวบ้านได้ทัน

คำสำคัญ : ปัญหาและความต้องการ สุขภาวะ ครัวเรือน

Abstract

The purpose of this study was to study the problems and health needs of households in Talie Ayr Subdistrict, Yaring District, Pattani Province. The informants were 24 representatives of poor households and village health volunteers. (VHVs) 6 people and 4 volunteer graduates in the sub-district, a total of 34 people. The tool used was a semi-structured interview on issues and health needs of households in Talie're Subdistrict. Analyze the data by analyzing the content. The results of the study showed that (1) there were 2 aspects of household health problems in Talieyre Sub-district, namely: eating behavior; with spicy food such as very salty, very sweet, very spicy or very sour Around the house there are garbage around the house, stagnant water, and a water bowl left behind. (2) There are 3 health

needs of households in Talieyre Sub-District, namely: knowledge in cooking or arranged for food For those with chronic non-communicable diseases (NCDs) problems, promotion of exercise and health check-up in each household, and maintenance of cleanliness around the house for mosquitoes. to encourage people in the sub-district to maintain good physical fitness able to help themselves Help control symptoms of chronic non-communicable diseases. and prevent various complications Training to provide knowledge to enhance immunity in which people and communities cannot rely on themselves in primary health care On the youth side, there was enough equipment to keep the villagers in time

Keywords : problems and needs health household

บทนำ

รัฐบาลได้กำหนดนโยบายและการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และเสริมสร้างความมั่นคงของคนและชุมชน ผ่านกระบวนการลดความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของระดับประเทศตาม “ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม: นโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ภายใต้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12” ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีเป้าหมายที่สำคัญในช่วง 5 ปี คือ ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564)

การสร้างเสริมชุมชนสุขภาวะเป็นการพัฒนาตั้งแต่ฐานรากถึงระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชนเล็กๆ ให้มีภูมิคุ้มกันเพื่อมุ่งไปสู่ประเทศสุขภาพดี และจัดเป็นหนึ่งในภารกิจหลักของพยาบาลชุมชนที่จะต้องอาศัยความร่วมมือและการระดมพลังจากทุกฝ่าย บนบริบทความแตกต่างด้านระบบสังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม เศรษฐกิจของแต่ละชุมชน โดยใช้กลยุทธ์การส่งเสริมความเข้มแข็งการบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์สร้างกระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการชุมชน กลยุทธ์สร้างเครือข่ายการบริหารจัดการชุมชน และกลยุทธ์สร้างความเป็นเจ้าของชุมชน (สมบูรณ์ ธรรมลังกา, 2556) ผู้รื้อเป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติกิจกรรม จนเกิดเป็นพัฒนาการของกลุ่มที่มีความสนใจเดียวกัน มีเป้าหมายร่วมกัน เกิดพันธมิตรการทำงาน เกิดเป็นกระบวนการแบบพลวัตต่อเนื่องไปไม่รู้จบ (Laverack, 2006) ซึ่งพยาบาลชุมชนจะต้องมีสมรรถนะด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ภาวะผู้นำการบริหารจัดการ การทำงานเป็นทีม ด้านการสื่อสารและสัมพันธ์ภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งคุณลักษณะเชิงวิชาชีพที่มีบุคลิกภาพเชิงวิชาชีพที่ดี รวมถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (คณะทำงานจัดทำคู่มือปฏิบัติงานพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, 2556)

จากการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการด้านสุขภาวะของครัวเรือนในตำบลตาลีแยร์ พบปัญหาและความต้องการด้านสุขภาวะของคนในชุมชน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ด้านปัญหา คือ พฤติกรรมการกินอาหาร ด้านความสะอาดบริเวณรอบบ้านในชุมชนตำบลตาลีแยร์ ด้านความต้องการ คือ ด้านการให้ความรู้ในการทำอาหาร ด้านการส่งเสริมด้านการออกกำลังกายและอุปกรณ์ตรวจสุขภาพ ด้านการดูแลความสะอาดบริเวณรอบบ้านเรื่องยุ่งยาก จากที่ไปศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสุขภาวะซึ่งปัญหาสุขภาพเป็นปัญหาสำคัญในการดำรงชีวิตและรากฐานระดับบุคคลครอบครัวชุมชนซึ่งจำเป็นที่เราต้องไปศึกษาปัญหาเพื่อที่จะได้มาส่งเสริมให้ความรู้ในการบริโภคอาหารหรือสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ให้มีประสิทธิภาพ

การพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน เป็นการทำให้กลุ่มคนมีสุขภาพที่ดีขึ้น และมีการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครองวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เป้าหมายการพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน อยู่ที่การปรับกระบวนการทัศน์ของผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ทุกภาคส่วนต้องเป็นหุ้นส่วนกันในการดูแลระบบสุขภาพของชุมชน โดยสร้างการมีส่วนร่วมและการเป็นภาคีเครือข่ายของสมาชิกและองค์กรกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพึ่งตนเองด้านการดูแลสุขภาพชุมชนนอกจากนี้วิถีชีวิตยังหมายถึงรวมถึงความรู้เรื่องสังคมวัฒนธรรม ภูมิปัญญา การประเพณีปฏิบัติ ซึ่งระบบสุขภาพชุมชนที่มีแนวคิดพื้นฐานจากแนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน บริการปฐมภูมิซึ่งเป็นการนำแนวคิดสาธารณสุขมูลฐานขึ้นมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทสุขภาพในปัจจุบัน ซึ่งการพัฒนาาระบบสุขภาพชุมชน คือ การเสริมพลังบริการสุขภาพในชุมชนให้ไวต่อปัญหาและความต้องการการเพิ่มศักยภาพการดูแลตนเองและการช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกันให้กับสมาชิกของชุมชน และการสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชุมชน รวมทั้งกลุ่มปฏิบัติการของประชาชนในชุมชน การจัดการสิ่งแวดล้อม วิธีการดำเนินชีวิต ตลอดจนปัจจัยที่กำหนดภาวะสุขภาพของประชาชน (Nantsupawat, R. Et al., 2012)

จากปรากฏการณ์ข้างต้น ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทางด้านสุขภาพพะภายในชุมชน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ และมีความเชื่อมโยงกับการยกระดับ รวมถึงการส่งเสริมและการบูรณาการด้านสุขภาพพะในชุมชน คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการดูแลสุขภาพพะของครัวเรือนในตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการพัฒนาสุขภาพชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพพะตามบริบทและคนในชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพพะของครัวเรือนในตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัญหาและความต้องการด้านการดูแลสุขภาพพะของครัวเรือนในตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

มีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน 24 คน เนื่องจากมีปัญหาด้านสุขภาพ เกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหาร และบริเวณรอบบ้านมีขยะ และมีน้ำขังข้างบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) 6 คน และบัณฑิตอาสาประจำตำบล 4 คน ที่มีความต้องการการให้ความรู้ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร สำหรับผู้ที่มีปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ของคนในตำบลตาลีอ้าย รวมทั้งสิ้น 34 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในประเด็นปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพพะของครัวเรือนในตำบลตาลีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งเครื่องมือที่มีคุณภาพและได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้ชี้แจงให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยการปกปิดข้อมูล และการเก็บรักษาความลับ การจดบันทึกข้อมูลและการบันทึกเสียงของผู้ที่มีส่วนรวมในการวิจัย โดยการขออนุญาต จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยก่อนทำแบบบันทึกเสียง หากได้รับอนุญาต เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการตรวจทานความถูกต้องย้อนหลังในภายหลัง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ตีความและสรุปผล สำหรับการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการแบบพรรณนาวิเคราะห์ร่วมกับการพิพากษา โดยใช้แนวคิดความต้องการ แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการสุขภาพผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับเชิงคุณภาพ แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเสริมคุณภาพ รวมทั้งแนวคิดบริบทชุมชน ในการนำมาวิเคราะห์และตีความต้องการนำความรู้จากแนวคิดทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตลอดงานวิจัยที่ผ่านมาเพื่อร่วมพิจารณา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัญหาและความต้องการด้านสุขภาวะของครัวเรือนในตำบลตาสีอ้าย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นการเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้แยกประเด็น ผลการวิจัย 2 ประเด็น ดังนี้

1. ปัญหาหลักด้านสุขภาพในตำบลตาสีอ้าย ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า ภายในชุมชนมีปัญหาใน 1.1 ด้านการบริโภคที่ก่อให้เกิดของโรคต่างๆ โดยมีอาหารประเภทที่มีรสจัดจ้าน ได้แก่ เค็มจัด หวานจัด เผ็ดจัด หรือเปรี้ยวจัด และด้านในครัวเรือนจะมีโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) ประกอบด้วย โรคความดันสูง เบาหวาน ฯ โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีสาเหตุของโรคเบาหวานชนิดนี้เกิดจากกรรมพันธุ์และการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้พฤติกรรมการใช้ชีวิตของกลุ่มเป้าหมายเป็นสาเหตุสำคัญที่ส่งผลเชื่อมโยงให้เกิดโรคอื่นแทรกซ้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคความดันโลหิตสูง ที่เป็นผลจากการมีไขมันในเลือดสะสมผ่านการรับประทานอาหารที่มีไขมันสูงหรืออาหารรสเค็มจัด 1.2 ด้านพฤติกรรมกรสูบบุหรี่จัดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมภาวะ ความเครียดสะสม และสิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ ความสะอาดบริเวณรอบบ้านมีน้ำขัง เป็นต้นทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลตาสีอ้ายมีปัญหาทางด้านอุปกรณ์ไม่เพียงพอต่อการรักษาและดูแลไม่ทั่วถึง

“...เวลาทำอาหารกะชอบทำอาหารประเภทที่หวานและเค็มจัด โดยไม่ได้คำนึงถึงเรื่องสุขภาพตัวเอง...”

(มารีเย ให้สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2565) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลประเด็นอาหาร ในเรื่องการบริโภคหรือพฤติกรรม การกินอาหาร “...ด้านอุปกรณ์ที่เป็นปัญหามากที่สุด เพราะช่วยเหลือได้ไม่ทั่วถึงในบางครัวเรือน...” (กะยะ ให้สัมภาษณ์ 30 สิงหาคม 2565) ในด้านประเด็นอุปกรณ์มีปัญหาที่พบเจอมากที่สุด ดังคำกล่าวดังนี้ “...ขาดเครื่องวัดความดัน เครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือด เครื่องชั่งน้ำหนัก รถเคลื่อนย้ายผู้ป่วย (Ambulance) ซึ่งไม่ทั่วถึงการดูแลและทำให้การล่าช้าในรักษาคนในตำบล...” (กะลัยลา ให้สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2565)

สรุปได้ว่า ปัญหาสุขภาพของครัวเรือนเกิดจากการพฤติกรรมกรกินอาหาร การรับประทานอาหารในแต่ละมื้อ หลายคนมักจะเลือกกินอาหารที่ถูกปากหารสหากชาติอาหาร ไม่ถูกใจจะทำการปรุงอาหารเพิ่มเติม โดยเติมเครื่องปรุงรสชนิดต่าง ๆ เพื่อให้อาหารมีรสชาติที่เปรี้ยว หวาน มัน เค็ม หรือเผ็ด มากขึ้นให้เข้ากับความต้องการ ซึ่งถ้าหากอาหาร มีการปรุงรสที่มากเกินไป จะส่งผลกระทบต่อร่างกายได้ และด้านอุปกรณ์มีการขาดแคลนในส่วนเครื่องมือการตรวจสุขภาพเบื้องต้นภายในครัวเรือน

2. ความต้องการด้านสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาสีอ้าย

2.1 ด้านการส่งเสริม จากการสัมภาษณ์พบว่า ทางด้านผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการส่งเสริมด้านการออกกำลังกายและการส่งเสริมด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพของคนในตำบลตาสีอ้ายมากที่สุด ด้านการออกกำลังกายนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญเพราะการออกกำลังกายจะช่วยชะลอความเสื่อมของสภาพของร่างกายที่เปลี่ยนแปลงไปตามวัย ส่งเสริมให้คนในตำบลคงไว้ซึ่งสมรรถภาพทางกายที่ดี และด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพเป็นความต้องการของชาวบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และบัณฑิตอาสาประจำตำบล เพื่อที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ช่วยควบคุมอาการของโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และป้องกันการเกิด

ภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ที่จะตามมาแต่ต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับในแต่ละวัย แต่ละรายซึ่งมีความเปราะบางแตกต่างกัน ดังคำกล่าวที่ปรากฏต่อไปนี้

“...อยากให้ทางเจ้าหน้าที่สาธารณสุขส่งเสริมด้านอุปกรณ์ให้ เช่น เครื่องวัดความดัน และเครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือด เพราะจะได้รู้ค่าของความดันและระดับน้ำตาลเพื่อจะได้ควบคุมอาหารที่เหมาะสมกับโรคของตัวเอง...” (มารีแย ให้สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2565) “...น่าจะเป็นเรื่องอุปกรณ์ตรวจสุขภาพในแต่ละครัวเรือน เพื่อสะดวกสบายในการดูแล...” (กะย๊ะ ให้สัมภาษณ์ 30 สิงหาคม 2565) ซึ่งมีความต้องการทางด้านอุปกรณ์เพื่อที่จะได้รับการบริการเบื้องต้นของตัวเองและคนในชุมชนได้สะดวก

“...อยากให้คนในชุมชนมีความใส่ใจในด้านการออกกำลังกายมากขึ้น เพราะการออกกำลังกายมีประโยชน์ต่อร่างกายและจิตใจ เพื่อร่างกายที่แข็งแรงและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น...” (กะลัยลา ให้สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2565)

สรุปได้ว่า ทางด้านตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน มีความต้องการด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพเพื่อจะได้รู้ค่าของความดันและระดับน้ำตาลเพื่อจะได้ควบคุมอาหารที่เหมาะสมกับโรคของตัวเอง ทางด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และบัณฑิตอาสาประจำตำบล มีความต้องการด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพและต้องการให้คนในชุมชนใส่ใจด้านการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพที่ดีของตัวเอง

2.3 ด้านการจัดอบรมให้ความรู้ จากการสัมภาษณ์พบว่า ทางด้านผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในด้านการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพ และพฤติกรรมการกินอาหาร สำหรับผู้ที่มีปัญหาโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (NCDs) และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันที่จะก่อให้เกิดยุ่งยาก และวิธีการกระจัดที่เพาะยุ่งยาก เพื่อส่งเสริม ควบคุม ป้องกัน รักษาและฟื้นฟูเพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพของคนในชุมชน การแก้ไขปัญหาสุขภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะรับรู้และเพื่อสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในชุมชน จำเป็นต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข และให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและตระหนักในการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาจนสามารถพึ่งพาตนเองแบบยั่งยืนได้ ดังคำกล่าวที่ปรากฏต่อไปนี้

“...อยากให้มีการอบรมในด้านไหนก็ได้ที่เกี่ยวกับสุขภาพ เพราะบางเรื่องก็จะรู้ด้านอื่นมาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอยู่แล้ว แต่ไม่ได้ลึกมาก...” (มารีแย ให้สัมภาษณ์ 26 สิงหาคม 2565) “...ก็น่าจะเป็นการให้ความรู้ด้านอาหารและด้านการดูแลบริเวรรอบบ้าน เพราะภายในแต่ละครัวเรือนมีความรู้เกี่ยวกับด้านสุขภาพน้อยมากและการบริการเข้าถึงช้า...” (กะย๊ะ ให้สัมภาษณ์ 30 สิงหาคม 2565) “...อยากให้มีการอบรมด้านอาหารมากที่สุด เพื่อเฝ้าระวังการบริโภคอาหารภายในครัวเรือน...” (กะลัยลา ให้สัมภาษณ์ 3 กันยายน 2565)

สรุปได้ว่า ทางด้านผู้ให้ข้อมูลมีความต้องการในเรื่องการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตัวเอง ด้านพฤติกรรมการกินอาหารและการจัดการแหล่งเพาะปลูก เพราะด้านการกินของคนในชุมชนเลือกกินที่ไม่ได้คำนึงถึงสุขภาพตัวเอง เลือกกินอาหารประเภทที่มีรสจัด เค็มจัด หวานจัด ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาสุขภาพโดยไม่รู้ตัว และการดูแลความสะอาดบริเวรรอบบ้าน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับสุขภาพเช่นกัน เพราะถ้าหากไม่รีบแก้ปัญหาตรงจุด อาจเกิดโรคไข้เลือดภายในครัวเรือนได้

2.4 ด้านการหนุนเสริม จากการสัมภาษณ์พบว่า ทางอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และบัณฑิตอาสาประจำตำบลมีการขอให้สนับสนุนอุปกรณ์ **1) เครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือด** ในครัวเรือนเพื่อสามารถใช้ในการประเมินผลการเฝ้าระวัง ยังสามารถประเมินความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดโรคแทรกซ้อนจากโรคเบาหวานได้ ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงให้ที่ทำให้เกิดอันตรายที่สามารถเกิดผลข้างเคียงขึ้นได้เมื่อมีอาการระดับน้ำตาลในเลือดสูงหรือระดับน้ำตาลในเลือดต่ำเกินไปในผู้ป่วยเบาหวาน **2) เครื่องวัดความดันโลหิต** เนื่องจากปัจจุบันมีความขาดแคลน และมีความเสียหาย ทั้งนี้หากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนให้มีเครื่องวัดความดันโลหิตในระดับครัวเรือน อาจสามารถเพิ่มเป็นช่องทางในการเฝ้าระวังผลร้ายที่เกิดจากโรคความดันโลหิตสูงหรือต่ำกว่าปกติได้เบื้องต้น **3) เครื่องชั่งน้ำหนัก** ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับการติดตามผล

ของผู้ป่วยที่มีอาการหรือเฝ้าระวังโรคอ้วนลงพุงหรือโรคอื่นได้ และ 4) รถเคลื่อนย้ายผู้ป่วย (Ambulance) ด้วยเพราะความต้องการรถเคลื่อนย้ายผู้ป่วยภายในชุมชน ภายใต้สถานการณ์ปัจจุบันยังคงขาดแคลน ดังคำกล่าวที่ปรากฏต่อไปนี้

“...ต้องการให้หนุนเสริมในด้านอุปกรณ์เพื่อเฝ้าระวังจากโรคต่างๆ และสามารถดูแลและเข้าถึงได้ง่าย...” (กะย๊ะ ให้สัมภาษณ์ 30 สิงหาคม 2565) การเฝ้าระวังการเกิดโรคต่างๆเป็นสิ่งสำคัญ “...เพื่อจะได้รักษาและลดความเสี่ยงต่อผู้ป่วยได้ทันเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน เพราะอุปกรณ์มีไม่เพียงพอ...” (กะลัยลา ให้สัมภาษณ์ 3-4 กันยายน 2565)

สรุปได้ว่า อุปกรณ์ด้านการแพทย์มีความสำคัญต่อการรักษาและมีความต้องการจากผู้ให้ข้อมูลเป็นจำนวนมากโดยเฉพาะอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และบัณฑิตอาสา เพื่อจะได้รักษาและลดความเสี่ยงต่อผู้ป่วยได้ทันเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน และเฝ้าระวังการบริโภคอาหาร เพื่อให้บุคคลและคนในครัวเรือนสามารถดูแลและช่วยเหลือตัวเองได้เบื้องต้น

การอภิปรายผล

ปัญหาด้านการดูแลสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาสีอ้ายร์

ปัญหาการใช้ชีวิตประจำวันของคนในชุมชนส่งผลต่อสุขภาพ โดยตรงของครัวเรือนในตำบลตาสีอ้ายร์ จากผลการวิจัยพบว่า (1) ด้านพฤติกรรมการกินอาหาร โดยมีอาหารประเภทที่มีรสจัดจ้านไม่ว่าจะเค็มจัด หวานจัด เผ็ดจัด หรือเปรี้ยวจัด ส่งผลต่อสุขภาพของตนเองหรือคนในครัวเรือน พฤติกรรมการบริโภคอาหารต้องพึ่งอาหาร งานด่วนและอาหารสำเร็จรูปที่มีแป้งและไขมันสูง การเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกายที่น้อยลง ทำให้เกิดผลต่อปัญหาน้ำหนักหรือภาวะอ้วน ปัญหาเรื่องรูปร่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คนที่มีน้ำหนักเกินหรือโรคอ้วนเป็นภาวะที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม ค่านิยมของสังคมปัจจุบันให้ค่ากับการมีรูปร่างสมส่วน ที่มีการเชื่อมโยงกับความสวยงาม การมีสุขภาพดี และบุคลิกภาพดี ทำให้คนที่มีน้ำหนักเกินถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีปัญหาสุขภาพที่ต้องจัดการรักษา ส่งผลต่อภาวะความผิดปกติทางจิตซึ่งเป็นปัญหาต่อการเจ็บป่วยที่ทางการแพทย์เรียกว่าโรคแอนนอร์เวเซีย (Anorexia nervosa) คือ เป็นอาการที่เกิดจากความเชื่อและค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับรูปร่างและน้ำหนักมีความอยากบริโภคอาหารแต่กลัวอ้วน ทำให้เกิดความวิตกกังวล ซึ่งปัจจุบันพบผู้ป่วยอยู่ระหว่างร้อยละ 0.2-1.3 ของประชากร และมีผู้ป่วย รายใหม่เกิดขึ้น 5-10 รายต่อแสนประชากร โดยพบในผู้หญิงมากกว่าผู้ชายหลายเท่า (อมรชัย หาญผดุงธรรม, 2558) ค่านิยมเรื่องรูปร่าง สมส่วนหรือผอมเพรียวนี้เอง ทำให้ผู้คนยอมรับและแสวงหาวิธีการควบคุมน้ำหนัก อีกทั้ง (ศิวพร อุดมสิน, 2557) ซึ่งก็พบว่า วัยรุ่นและ เยาวชนไทยในปัจจุบัน ให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ภายนอกและไม่พึงพอใจในรูปร่างของตนเองส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการลดน้ำหนักที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ยาลดน้ำหนักและการอดอาหาร ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบที่เป็นอันตรายต่อร่างกาย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการลดน้ำหนัก และวิธีการลดน้ำหนักที่เหมาะสมสำหรับวัยรุ่นและเยาวชนไทย และ (2) ด้านความสะอาดบริเวณรอบบ้านในชุมชนตำบลตาสีอ้ายร์ ได้แก่ หลังบ้านหรือบริเวณบ้านมีน้ำขัง โถงน้ำที่เปิดฝาทิ้งไว้ สอดคล้องกับวรวิทย์ วุฒนา ทพบ. (สาธารณสุขศาสตร์) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอธาตุพนม. (2561). ที่มี การศึกษาการพัฒนากระบวนการเฝ้าระวังและควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนพบว่าทุกหมู่บ้านมีคณะกรรมการควบคุมโรคโดยมีทั้งคำสั่งแต่งตั้ง SRRT ระดับตำบล และคำสั่งแต่งตั้งของหมู่บ้านเอง มีการประชุมคณะกรรมการทุกเดือนทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานที่ชัดเจนและมีการสื่อสารระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกในหมู่บ้าน 2) การประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในหมู่บ้าน หลังจากได้รับข้อมูลสถานการณ์โรคไข้เลือดออกจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและจากการประชุมหัวหน้าส่วนราชการและผู้นำชุมชนของอำเภอ ธาตุพนม ผู้ใหญ่บ้านจะทำการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวให้สมาชิกในชุมชนทราบ และในขณะเดียวกันมีการเปิดสื่อศึกษาเรื่องโรคไข้เลือดออกที่ได้รับมาจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 3) การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการทำความสะอาดหมู่บ้านเป็นกิจกรรมที่พบว่าทุกหมู่บ้านดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ความถี่ในการดำเนินการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และวันสำคัญอื่นเช่นวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา วันแม่

เป็นต้น และสอดคล้องกับ มาธูพร พลพงษ์, ซอพิยะห์ นิมะ, ปรีชญะพันธุ์ เพชรช่วย. (2560). ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง พบว่ารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออกโดยการมีส่วนร่วมประกอบด้วย 6 กิจกรรมคือ 1) การมีส่วนร่วมของประชาชน 2) การออกกฎเกณฑ์ของชุมชน 3) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและกรรมการรับผิดชอบที่ชัดเจน 4) การประชาสัมพันธ์ 5) การสนับสนุนจากองค์กรภาคีเครือข่ายในชุมชน และ 6) ชุมชนมีความตระหนัก ซึ่งรูปแบบในการศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้มีความแตกต่างจากการศึกษาที่ผ่านมาคือ มีการนำครอบครัวที่มีสมาชิกที่ป่วยด้วยโรคไข้เลือดออก มาร่วมในการรณรงค์ ให้ความรู้ และร่วมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เช่น วิธีการกำจัดลูกน้ำยุงลาย วิธีการป้องกันตนเอง ซึ่งทำให้ผู้เข้าร่วมวิจัยเกิดความตระหนักและเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้เลือดออก

ความต้องการด้านสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาสีอ้าย

ความต้องการของคนในชุมชนโดยมีความต้องการด้านการส่งเสริมอุปกรณ์ตรวจสุขภาพและพฤติกรรมออกกำลังกาย ความต้องการด้านจัดการให้ความรู้ในการบริโภคอาหารและการดูแลสุขภาพ (1) ด้านการส่งเสริมด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพและการออกกำลังกาย เพื่อจะได้รู้ค่าของความดันและระดับน้ำตาลเพื่อจะได้ควบคุมอาหารที่เหมาะสมกับโรคของตัวเองสอดคล้องกับ เวหา เกษมสุข, รักชนก คชโก. (2558). ผลการวิจัยพบว่า อสม.ขาดความรู้ และไม่มั่นใจในการเยี่ยมบ้านผู้เป็นเบาหวาน อสม. ต้องการพัฒนาศักยภาพและความสามารถอย่างต่อเนื่องในการให้ความรู้เรื่องยาเบาหวาน การฉีดยาอินซูลิน การเจาะน้ำตาลปลายนิ้ว การออกกำลังกายการพักผ่อน การควบคุมอาหาร การใช้สมุนไพร อสม. มีความต้องการ และเสนอแนะรูปแบบการพัฒนาศักยภาพ คือการจัดอบรมแก่ อสม.อย่างต่อเนื่อง จัดประชุม อสม. จากหลาย ๆ ชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การจัดให้มีอุปกรณ์สำหรับการดูแลผู้เป็นเบาหวานที่บ้าน มีการสอนและทบทวนความรู้และการใช้อุปกรณ์ข้อเสนอแนะ อสม. ต้องการพัฒนาความสามารถตนเองเป็นระยะ ๆ พยาบาลและศูนย์บริการสาธารณสุขควรมีการสอนและทบทวนความรู้อยู่เสมอ และสนับสนุนบทบาท สส. สร้างเครือข่าย อสม. ช่วยขยายบทบาท อสม. ให้มีความหลากหลายและกว้างขวางขึ้นและสนับสนุนอุปกรณ์ในการเยี่ยมบ้านให้ความรู้และการดูแลผู้เป็นเบาหวานที่บ้าน และผลการศึกษาพฤติกรรม การออกกำลังกายของพนักงานบริษัท ซีเอสโก้จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ จำแนก ตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัว และระยะเวลาทำงาน สามารถสรุปได้ดังนี้ พนักงานบริษัท ซีเอสโก้ จำกัด (มหาชน) สำนักงานใหญ่ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย ต่อเดือน โรคประจำตัว และระยะเวลาทำงานต่างกัน ทำให้พฤติกรรมการออกกำลังกายของพนักงานโดยภาพรวม ไม่ต่างกัน แสดงว่าเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัว และระยะเวลาทำงานไม่มีผลต่อพฤติกรรม การออกกำลังกายของพนักงาน ดังนั้นจึงส่งผลให้พฤติกรรมการออกกำลังกายนั้นต่างกัน สอดคล้องกับปูรินทร์ ศรีศศลักษณ์ (2557) ทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาจารย์พยาบาลวิทยาลัยพยาบาล เครือข่ายภาคกลางกระทรวงสาธารณสุขผลการวิจัยพบว่า เพศอายุระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนโรคประจำตัว และระยะเวลาทำงานไม่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.01 (3) ด้านการจัดการให้ความรู้ในการบริโภคอาหาร สอดคล้องกับนักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่ (2560) โภชนาการเป็นรากฐานที่สำคัญของความเจริญและพัฒนาการของชีวิตมนุษย์ทั้งในด้านโครงสร้างและขนาดของร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา ประสิทธิภาพในการทำงานและผลต่อความมีอายุยืนยาวด้วยโดยเริ่มจากกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่สตรีที่อยู่ในระยะตั้งครรภ์และให้นมบุตรทารก เด็กวัยก่อนเรียนและเด็กวัยเรียน (4) ด้านการดูแลสุขภาพ การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพชุมชนของวัดบ้านเก่า ตำบลเปียน อำเภอบ้านค่าย จังหวัดสงขลา ภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน กล่าวคือด้านรณรงค์ ร่วมเย็น ร่วมสร้างสุขภาพ ศิลปะร่วมใจ และ ชาวประชาร่วมพัฒนา ซึ่งผลการดำเนินการในแต่ละข้อคำถามสะท้อนการดำเนินงานตามแนวคิดระบบส่งเสริมสุขภาพภาคประชาชน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการสาธารณสุขมูลฐาน (2545, น. 13) ได้

เสนอแนวคิดที่ว่า ระบบสุขภาพภาคประชาชนเป็นคำที่มี ความหมายรวบยอดของงานสาธารณสุขมูลฐานอย่างเป็นระบบ เป็น กระบวนการของการดำเนินงานที่มีใช้กิจกรรม เดียวของชุมชน มีใช้ภารกิจของหน่วยงานหรือองค์กรภายนอกที่จะต้องกำหนด หรือออกแบบกิจกรรมดำเนินงานให้ชุมชน ซึ่งเป็นเรื่องของชุมชนที่จะคิด จะตั้งเป้าหมาย บริหารจัดการและวัดผลความสำเร็จ ด้วยตนเอง

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการดูแลสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีฮายร์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปผล ได้ ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและความต้องการของครัวเรือนในตำบลตาลีฮายร์

1.1 ปัญหาของครัวเรือนในตำบลตาลีฮายร์ เกี่ยวกับการกินอาหาร จากการศึกษาปัญหา พบว่า ปัญหาสุขภาพของ ครัวเรือนเกิดจากการพฤติกรรมการกินอาหาร การรับประทานอาหารในแต่ละมื้อ หลายคน มักจะเลือกกินอาหารที่ถูกปาก หากรสชาติอาหาร ไม่ถูกใจจะทำการปรุงอาหารเพิ่มเติม โดยเติมเครื่องปรุงรสชนิดต่าง ๆ เพื่อให้อาหารมีรสชาติที่เปรี้ยว หวาน มัน เค็ม หรือเผ็ด มากขึ้นให้เข้ากับความต้องการ ซึ่งถ้าหากอาหาร มีการปรุงรสที่มากเกินไป จะส่งผลกระทบต่อ ร่างกายได้ ด้านสิ่งแวดล้อมพบปัญหาบริเวณรอบบ้านที่มีน้ำขัง และในบ้านไม่มีการจัดระเบียบเรียบร้อย จึงไม่เห็นถึง ความสำคัญในการกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง และด้านอุปกรณ์มีการขาดแคลนเครื่องมือการตรวจสุขภาพเบื้องต้นภายใน ครัวเรือน เช่น เครื่องวัดความดัน และเครื่องวัดระดับน้ำตาลในเลือด

1.2 ความต้องการในการดูแลสุขภาพของครัวเรือนในตำบลตาลีฮายร์ จากการศึกษาความต้องการ พบว่า ว่าง ด้านตัวแทนครัวเรือนที่อยู่ในเกณฑ์ยากจน มีความต้องการด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพเพื่อจะได้รู้ค่าของความดันและระดับ น้ำตาลเพื่อจะได้ควบคุมอาหารที่เหมาะสมกับโรคของตนเอง ทางด้านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ บัณฑิตอาสาประจำตำบล มีความต้องการด้านอุปกรณ์ตรวจสุขภาพและต้องการให้คนในชุมชนใส่ใจด้านการออกกำลังกายเพื่อ สุขภาพที่ดีของตัวเอง ด้านการให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตัวเอง พฤติกรรมการกินอาหารและการจัดการแหล่งเพาะยุง เพราะด้านการกินของคนในชุมชนเลือกกินที่ไม่ได้คำนึงถึงสุขภาพตัวเอง เลือกกินอาหารประเภทที่มีรสจัด เค็มจัด หวานจัด ๆ จึงทำให้เกิดปัญหาสุขภาพโดยไม่รู้ตัว และการดูแลสุขภาพสะอาดบริเวณรอบบ้าน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับสุขภาพเช่นกัน เพราะถ้าหาก ไม่รีบแก้ปัญหาตรงจุด อาจเกิดโรคไข้เลือดภายในครัวเรือนได้ และด้านการหนุนเสริมมีความต้องการอุปกรณ์ด้านการแพทย์ เพื่อจะได้รักษาและลดความเสี่ยงต่อผู้ป่วยได้ทันเมื่อมีเหตุฉุกเฉิน และเฝ้าระวังการบริโภคอาหาร เพื่อให้บุคคลและคนใน ครัวเรือนสามารถดูแลและช่วยเหลือตัวเองได้เบื้องต้น

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

งานวิจัยครั้งนี้พบว่า การดูแลสุขภาพครัวเรือนสามารถวางแผนการส่งเสริมในการดูแลสุขภาพและการให้ความรู้กับ คนในชุมชน ทั้งนี้ควรจัดกิจกรรมเสริมความรู้เรื่องสุขภาพแก่คนในตำบล

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรพัฒนาเสริมสร้างความรู้ทางสุขภาพ และแบบต่อเนื่อง โดยเริ่มที่ระดับ บุคคล ครอบครัว ชุมชน เพื่อให้มี ศักยภาพในการดูแลสุขภาพของตนเองและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล อาจารย์ที่ปรึกษา คณาจารย์ในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิตสาขาวิชา พัฒนาสังคม ฝายกิจการนักรักษาของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนงบประมาณ และทรัพยากรในการดำเนินการวิจัย รวมถึงข้อเสนอแนะในการดำเนินงานวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพร เนาวีสุวรรณ, มาริสา สุวรรณราช. (2562). สภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่อยู่ในเขตความ รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคใต้ตอนล่าง. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช*, 11(2), 120-130
- เกศรินทร์ วิริยะอาภรณ์. (2558). *ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการในกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ*. (วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จรรย์ญา วงษ์พรหม, ผศ.ดร.ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, รศ.ดร.นวลฉวีประเสริฐสุข, ดร.นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2558). การมีส่วนร่วม ของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ. *สถาบันวิจัยและพัฒนา*, 8(3), 43-51
- ธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์. (2557). พฤติกรรมการบริโภค: อาหารนิยมบริโภคกับอาหารเพื่อสุขภาพ. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 5(2), 255-264.
- นักสิทธิ์ ปัญญาใหญ่. (2564). การศึกษาอาหารในประเทศไทยไปสู่ฐานวิถีชีวิตใหม่. *พืชมเนศวร์สาร*, 17(2), 16-27
- ปริญทร์ ศรีศตลักษณ์. (2557). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของอาจารย์พยาบาลวิทยาลัยพยาบาลเครือข่าย ภาคกลาง กระทรวงสาธารณสุข*. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการพยาบาลเวชปฏิบัติชุมชนบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย คริสเตียน
- จิตติมา เสนาไชย. (2558). บทบาทวัดในการส่งเสริมสุขภาพชุมชน: กรณีศึกษา วัดพระธาตุตออยสะแกจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา*, 6(2), 83-85.
- มาธูพร พลพงษ์, ซอพิยะห์ นิมา, ปรัชญะพันธุ์ เพชรช่วย. (2560). การพัฒนารูปแบบการป้องกันและควบคุมโรคไข้เลือดออก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ต.โคกสัก อ.บางแก้ว จ.พัทลุง. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุข ภาคใต้*, 4 (ฉบับพิเศษ), 243-259.
- วรวิทย์ วุฒนา วทบ. (สาธารณสุขศาสตร์) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอหาดูพนม. (2561). การพัฒนาระบบการเฝ้าระวังและ ควบคุมโรคไข้เลือดออกในพื้นที่อำเภอหาดูพนม จังหวัดนครพนม. *วารสารสำนักงานการควบคุมโรคที่10*, 16(1), 1- 61.
- รัตน์กัมพลชัย อิวสวัสดิ์. (2559). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากร สังกัดเทศบาล ตำบล อำเภอบึงสามพัน* (วิทยานิพนธ์ คณะศิลปศาสตร์) นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกริก
- เวหา เกษมสุข, รักชนก คชไกร. (2558). ความต้องการพัฒนาความสามารถของอาสาสมัครสาธารณสุขในการเยี่ยมบ้านผู้เป็น เบาหวานในชุมชน. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 16(2), 61-66
- องค์การบริหารส่วนตำบลตาโล่. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา ตำบลตาโล่ อําเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 19พฤศจิกายน 2564. จากเว็บไซต์: <http://taleeye.go.th/index.php?op=Pender>, N. J. 1996. Health Promotion in Nursing Practice. 3rded. Connecticut: Appleton & Lange

การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
People's household solid waste management Bannang Sareng Subdistrict,
Mueang District, Yala Province

ฮาฟิส กาเต็มมะดี นูรอซซีกิน ปาเต๊ะ นุสรี ยีปาโละ พาอีซะห์ แยน่า รุสนานี วองเงาะ นูไอนี วันทอง มาเรียมี่ อแว วันยามีละห์ แวอูมา
ซารีอะห์ การ์ ชานูรี เจ๊ะคอ อามีน สุล่าโซ๊ะ ฟักรุদ্ดีน สามะมา อีร์ฟาน สา ซูลฟีกอร์ มาโซ และยุตธนา กาเต็ม

Hafis Katemmadee Nurasikeen Pateh Nusree Yeepaloh Paesah yaena Rusnaneer Worngho Nur-ainee Wanthong Marianeer
Awae Wanyamilah Waeuma Sari-ah Karee Sanuree chekho Ameen Sulasoh Fakruddeen Samoh Erfan Salaeh Sulfikor Maso
and Yutthana Kadem

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Faculty Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University

Corresponding Author Email: 406223036@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน 2) เปรียบเทียบระดับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนั้งสาเรง จำนวน 320 คน ใช้แบบสอบถามเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนตำบลบ้านนั้งสาเรง เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test และ F-test

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยจำแนกผลการศึกษา 3 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนั้งสาเรง มีผลการจัดการขยะด้านการคัดแยกขยะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.62$, $S.D.=0.60$) 2) การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนั้งสาเรง มีผลการจัดการขยะด้านพฤติกรรมการจัดการขยะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.55$, $S.D.=0.60$) และ 3) การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนั้งสาเรง มีผลการจัดการขยะด้านการกำจัดขยะภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.44$, $S.D.=0.60$)

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จะต้องให้องค์การบริหารตำบลบ้านนั้งสาเรง ให้ความสำคัญต่อการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในพื้นที่ให้มากขึ้น รวมทั้งจะต้องมีกลยุทธ์ วิธีการที่หลากหลายในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่

คำสำคัญ : การจัดการขยะมูลฝอย ครัวเรือน ประชาชน

Abstract

This study, titled Household Solid Waste Management of Bannang Sareng Subdistrict People, Mueang District, Yala Province, aims 1) to investigate the level of household solid waste management of Bannang Sareng subdistrict people and 2) to compare the level of household solid waste management. The questionnaire on household solid waste management of Bannang Sareng sub-district people was administered to a sample of 320 people living in Bannang Sareng sub-district. For data analysis, frequency, percentage, mean, t-test, and F-test were used.

The results of this research revealed that people's participation in the management of household solid waste in Bannang Sareng Sub-district, Mueang District, Yala Province is at a high level. The findings from this study can be categorized into three categories as follow: 1) The overall results of waste management in terms of waste separation were at a high level ($\bar{X}$ =3.62, S.D.=0.60); 2) The effects of waste management on waste management behavior of people in Bannang Sareng sub-district were at a high level ($\bar{X}$ = 3.55 , S.D. = 0.60); and 3) The waste management results of waste disposal were at a high level ($\bar{X}$ =3.44 , S.D.=0.60).

Recommendations from the research suggest that the Bannang Sareng Subdistrict Administrative Organization should emphasize on having open zones for individuals to become involved more in the management of household waste in the area, as well as considering a strategy and various approaches to build local people's participation processes

Keywords : Solid Waste Management Household People

บทนำ

ขยะเป็นปัญหาสำคัญระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องประสบปัญหา เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงมีการประดิษฐ์และพัฒนาเทคโนโลยีมาใช้อำนวยประโยชน์ต่อมนุษย์มากขึ้น เป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งมีทั้งขยะจากภายนอกอุตสาหกรรม ภาคการเกษตร ครั้วเรือน และสารเคมีอันตราย เป็นเหตุให้เกิดขยะเศษสิ่งของเหลือใช้มีปริมาณมากขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมาที่เรียกว่า “ทศวรรษแห่งการพัฒนา” นั้นปรากฏว่าได้เกิดปัญหาขยะรุนแรงขึ้นและปัญหาจากของเหลือทิ้งเป็นต้น เหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและที่ผ่านมามาประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติขยะที่ยังไม่สามารถกำจัดได้หมดและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่กระบวนการกำจัดขยะตกค้างยังไม่ได้รับการแก้ไขและการบริหารจัดการยังไม่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร (สำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2558) ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชนตามมา การจัดการขยะมูลฝอยแบบฝังกลบที่ไม่ถูกต้องยังก่อให้เกิดปัญหาไฟไหม้ขยะมูลฝอย นอกจากนี้ประชาชนยังขาดองค์ความรู้และจิตสำนึกเกี่ยวกับปัญหาและการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายจึงไม่ให้ความสำคัญที่จะลด และคัดแยกขยะ มูลฝอยตั้งแต่ต้นทางหรือแหล่งกำเนิดปริมาณขยะมูลฝอยจึงเพิ่มมากขึ้นทุกปีขณะที่มีขยะมูลฝอยเพียงร้อยละ 30 เท่านั้น ที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง มีบางส่วนถูกนำไปแปรูปนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) (กรมควบคุมมลพิษ, 2557:ออนไลน์)

สถานการณ์ขยะมูลฝอยในปี 2564 เกิดขึ้น 24.98 ล้านตัน ลดลงจากปี 2563 ร้อยละ 1 โดยขยะมูลฝอยมีการคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 8.61 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ร้อยละ 3 กำจัดอย่างถูกต้อง 9.68 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2563 ร้อยละ 6 และกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 6.69 ล้านตัน ลดลงจากปี 2563 ร้อยละ 15 สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลงเนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้มีการควบคุมการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกันมีมาตรการกำหนดให้ปฏิบัติงาน Work From Home การสั่งอาหารผ่านระบบบริการส่งอาหาร (Food Delivery) ส่งผลให้ปริมาณพลาสติกใช้ครั้งเดียว (Single use plastic) เพิ่มขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ, 2564:ออนไลน์)

สำหรับพื้นที่จังหวัดยะลา มีรายงานประมาณการปริมาณขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่าในปี 2551 จังหวัดยะลา มีประมาณการปริมาณขยะมูลฝอย 187 ตันต่อวันหรือคิดเป็นร้อยละ 3.71 ของประมาณการปริมาณขยะในภาคใต้จังหวัดปัตตานี 313 ตันต่อวันหรือคิดเป็นร้อยละ 6.22 ของประมาณการปริมาณขยะในภาคใต้และจังหวัดนราธิวาส 374 ตันต่อวันหรือคิดเป็นร้อยละ 7.43 ของประมาณการปริมาณขยะในภาคใต้ทั้งนี้ในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลจะได้ผลดี และเกิดประโยชน์สูงสุดบรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน และหนึ่งในพื้นที่สำคัญของการจัดการขยะมูลฝอยคือ “พนักงานเก็บขนขยะมูลฝอย” ซึ่งตามลักษณะงานโดยทั่วไปจะมีหน้าที่ในการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยตามบ้านเรือนตลาดร้านค้าสถานประกอบการและมูลฝอยทั่วไปที่ประชาชนนำไปทิ้ง ณ จุดรองรับขยะตามแหล่งต่าง ๆ (กรมควบคุมมลพิษ, 2561:ออนไลน์)

ปัจจุบันสถานที่กำจัดมูลฝอยของจังหวัดยะลา จัดการด้วยวิธีการฝังกลบก่อให้เกิดปัญหาการสะสมของมูลฝอยทำให้จำเป็นต้องมีการขยายสถานที่กำจัดมูลฝอยขึ้นเรื่อย ๆ เป็นการสิ้นเปลืองพื้นที่ นอกจากนั้นแล้วการกำจัดมูลฝอยด้วยวิธีการฝังกลบโดยไม่มีการจัดการคัดแยกนำมูลฝอยส่วนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้กลับมาใช้ประโยชน์ยังเป็นการสิ้นเปลืองทรัพยากรโดยสูญเปล่าและการสะสมของมูลฝอยยังก่อให้เกิดของเสียต่อปัญหาการกระจายของมูลฝอยและการซึมของน้ำชะขยะและปัญหาสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งสามารถทำให้เกิดปัญหาในวงกว้างจนส่งผลกระทบต่อชุมชนข้างเคียงได้โดยเฉพาะในสภาพภูมิอากาศของจังหวัดยะลาที่มีฝนตกชุกซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ความเสี่ยงในด้านปัญหาการจัดการกับน้ำชะขยะเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ปัญหานี้จะทวีความรุนแรงขึ้นตามการเจริญเติบโตของประชากรและชุมชน ดังนั้นจังหวัดยะลาจึงดำเนินการศึกษาระบบการกำจัดมูลฝอยรูปแบบต่าง ๆ เพื่อลดการสะสมของมูลฝอยลดความเสี่ยงด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมรองรับการขยายตัวของชุมชนและใช้ประโยชน์จากมูลฝอยให้ได้สูงสุดโดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อชุมชนในพื้นที่โดยใช้ระบบกำจัดมูลฝอย ซึ่งสามารถลดปริมาณมูลฝอยสะสมใช้ประโยชน์จากมูลฝอยและลดความเสี่ยงด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมได้คือวิธีการจัดการมูลฝอยแบบผสมผสานทำการคัดแยกมูลฝอยเพื่อรีไซเคิลและแปรรูปมูลฝอยที่สามารถแปรรูปได้เป็นพลังงาน เพื่อลดปริมาณมูลฝอยสะสมลงให้ได้มากที่สุดลดปัญหามลภาวะจากมูลฝอยสะสมเพื่อเป็นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของยะลาและรองรับการขยายตัวของชุมชนอย่างยั่งยืน

จากสภาพในพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง ได้มีการจัดการขยะมูลฝอยหรือของเสีย แบ่งเป็น มูลฝอยธรรมดาทั่วไป ได้แก่ มูลฝอยสด เศษอาหาร กระดาษ โฟม พลาสติก ขวด แก้ว โลหะ ฯลฯ และของเสียอันตราย ได้แก่ มูลฝอยติดเชื้อจากโรงพยาบาล กากสารเคมี สารเคมีกำจัดแมลง กากน้ำมัน หลอดฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่ใช้แล้วแหล่งกำเนิดของเสียที่สำคัญ ได้แก่ ชุมชนพื้นที่เกษตรกรรม ปริมาณขยะมูลฝอยดังกล่าว ส่งผลให้เกิด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ขยะที่เกิดขึ้นทำให้เกิดปริมาณมูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่าง ๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดย วิธีกองบนพื้นที่ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาลก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้แก่ อากาศเสีย น้ำเสีย แหล่งพาหะ นำโรค จากมูลฝอยตกค้างบนพื้นจะเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ของหนูและแมลงวัน ซึ่งเป็นพาหะนำโรคติดต่อทำให้มี 7 ผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน รวมถึงเกิดเหตุรำคาญและความไม่ปลอดภัยจากการเก็บขยะมูล

ฝอยไม่หมดทำให้เกิดกลิ่นเหม็นรบกวน ในพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา (องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง, 2562:ออนไลน์)

จากข้อมูลขั้นต้นชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีการจัดสร้างสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยแบบสุขาภิบาลแต่ยังมีปัญหาในด้านการดำเนินงาน เนื่องจากขาดการบริหารจัดการทั้งในเรื่องงบการดำเนินการของบุคลากร รวมทั้งการเก็บค่าธรรมเนียมขาด ประสิทธิภาพบางแห่งยังมีปัญหามวลขนต่อด้านการแก้ปัญหาไปไ้ระดับหนึ่งแต่ยังมีปัญหาเรื่องการจัดการ ขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร ซึ่งต้องการการประสานเพื่อการจัดระบบที่สมบูรณ์ และการสนับสนุนจาก ส่วนกลางด้านวิชาการและบริหารจัดการ ซึ่งปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นทุกวัน เนื่องจากการเจริญเติบโตของ เศรษฐกิจและสังคม จึงมีปริมาณขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง เฉลี่ยอยู่ประมาณ 3 ตันต่อวัน และมีปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นทุกวัน ทำให้การกำจัดขยะมูลฝอยของตำบล ต้องมีการบริหารจัดการที่ถูกต้องและถูกสุขลักษณะและสอดคล้องกับปัจจุบันมากที่สุด ซึ่งในการจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยในตำบล เป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรงที่จะต้องรับผิดชอบและเป็นผู้ดำเนินการระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยการกำจัดขยะมูลฝอย จากนั้นได้นำไปกำจัดไปยังสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง ได้มีการจัดหาสถานที่ในการจัดการกับขยะที่เกิดขึ้นในตำบลพิเทน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อนำผลวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการปรับปรุงและประยุกต์ใช้กับการจัดการขยะในชุมชน และการจัดการสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการจัดการขยะในครัวเรือนประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ โดยใช้สูตรการคำนวณการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้สูตร Yamane ของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ประชากรเป็นครัวเรือนทั้งหมด 1,599 ครัวเรือน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 320 ครัวเรือน ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 10 ปีขึ้นไป ที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยมีจำนวนประชากรทั้งหมด 1,599 ครัวเรือน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 320 คน ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

2. เครื่องมือในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ โดยใช้การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้การเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนที่พบเจอในวันทีลงพื้นที่เก็บและแจกแบบสอบถามให้กับประชาชน เพื่อทำแบบสอบถาม การจัดการขยะของประชาชนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วยจำนวน 20 ข้อ และกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุด เพียง 1 ข้อ

ตอนที่ 3 การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งประกอบด้วยจำนวน 3 ด้าน โดยมีจำนวน 30 ข้อ ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดการจัดการขยะ จำนวน 10 ข้อ
2. ด้านความรู้ความเข้าใจ จำนวน 10 ข้อ
3. ด้านการส่งเสริมองค์ความรู้ในการจัดการจัดการขยะ จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างประชาชน ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ตอบแบบสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 - มีนาคม 2565

4. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีกระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตรวจสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-Test และ F-Test เพื่อการวิเคราะห์หาความแตกต่างของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลาโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนั้งสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จำนวน 320 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี รองลงมาอายุระหว่าง 20-29 ปี ส่วนใหญ่ มีสถานภาพแต่งงานแล้ว รองลงมาไม่มีสถานภาพโสด กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป รองลงมานักเรียน/นักศึกษา และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีการศึกษา รองลงมา จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ส่วนใหญ่มีรายได้ 5,001-10,000 บาทต่อเดือน รองลงมามีรายได้ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน โดยส่วนใหญ่ กลุ่มตัวอย่างนับถือศาสนาอิสลาม ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนั้งสาเรง พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในระดับปานกลาง รองลงมาอยู่ในระดับน้อย

สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนิงสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ด้านการคัดแยกขยะ ด้านพฤติกรรมการจัดการขยะ ด้านการกำจัดขยะ และในภาพรวมส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ตารางแสดงการทดสอบสมมติฐานการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนิงสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การทดสอบสมมติฐาน	Mean	Std.	t/F	Sig
เพศ	3.54	0.51	2.43	.016
อายุ	3.54	0.51	0.64	.000
สถานภาพ	3.54	0.54	1.25	.28
อาชีพ	3.54	0.51	7.30	.000
ระดับการศึกษา	3.54	0.51	4.12	.001
รายได้	3.54	0.51	4.61	.004
ระดับความรู้ความเข้าใจ	3.54	0.51	9.48	.000

จากตารางที่ 1 ผลการทดสอบสมมติฐานการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบ้านนิงสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนที่เป็นเพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ที่ต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนแตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนสถานภาพสมรสต่างกัน การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนตำบลบ้านนิงสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างโดยแบ่งตามระดับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนประชาชนตำบลบ้านนิงสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ระดับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในภาพรวม	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	15	4.7
ปานกลาง	124	38.8
มาก	180	56.3
มากที่สุด	1	3
รวม	320	100.0

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งตามระดับการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในภาพรวม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในภาพรวมระดับมาก มีจำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 56.3 รองลงมาการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในภาพรวมระดับปานกลาง มีจำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 และการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในภาพรวมระดับน้อย มีจำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 ตามลำดับ

การอภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนใน ตำบลบ้านนั้งสาแหรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนั้งสาแหรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีเพศต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนเพศชาย มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนมากกว่าประชาชนที่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนเพศชายมีการจัดการปริมาณขยะที่มีจำนวนมากได้ดีกว่าเพศหญิง ดังนั้นประชาชนที่เป็นเพศชาย มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนในปริมาณมากได้ดีกว่าประชาชนเพศหญิง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สมพงษ์ แก้วประยูร, 2558) ศึกษาเรื่องความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่า เพศต่างกันทำให้มีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนั้งสาแหรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีอายุต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชน แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่มีอายุ 10-19 ปี มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 40-49 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนที่มีอายุ 10-19 ปีส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียน เนื่องจากสถาบันการศึกษาที่มีการสอดแทรกเรื่องของการจัดการขยะ ทำให้มีการตระหนักและมีจิตสำนึกมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 40-49 ปี ดังนั้น ประชาชนที่มีอายุ 10-19 ปี มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 40-49 ปี โดยสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (กิตติ วิชาวงศ์ , 2554) ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเดา ตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเดา จังหวัดฉะเชิงเทรา ของประชาชนที่มีอายุต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (นภัส น้ำใจตรง, 2561) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในตำบลกระทุ่มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ระยะเวลาที่อาศัยในพื้นที่ต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านนั้งสาแหรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีอาชีพต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ ทั้งนี้ นักเรียนนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในวัยเรียนสถาบันการศึกษาที่มีการสอดแทรกเรื่องของการจัดการขยะ รวมถึงมีการกำหนดภาระหน้าที่ที่เฝ้าทำความสะอาด ดังนั้น นักเรียนนักศึกษา มีการจัดการขยะมากกว่าประชาชนที่มีอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ อาจเป็นเพราะว่าอาชีพข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ มีบุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินการในเรื่องความสะอาดในสถานที่ทำงาน ทำให้ส่งผลต่อการจัดการขยะในชุมชนหรือในบ้านของตนเองลดน้อยลง โดยสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (ชัยพร แพภิรมย์รัตน์, 2552) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการคัดแยกขยะและแนวทางการส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนชุมชนบ้านชากแง้ว เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบพฤติกรรมการคัดแยกขยะและแนวทางการส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (พรรณี ดันตียนันท์, 2550) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะ มูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลท่าสะอ้าน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยที่แตกต่างกันตามอาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในความคิดเห็นของผู้วิจัย เห็นว่าเนื่องจากประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ส่งผล

ให้การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ การดำรงชีวิตประจำวันมีความแตกต่างกัน ทำให้ประชาชน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งในครัวเรือนและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับประชาชนหรือ ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเทศบาลตำบลคลองใหญ่ ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีรายได้ต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอย ครัวเรือน แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนมากกว่า ประชาชนที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่ทำงานในพื้นที่หรือทำงานหาเช้ากินค่ำ มีเวลาว่างค่อนข้างมากในการจัดการขยะ มากกว่าประชาชนที่มีรายได้ 10,001-15,000 เนื่องจากมีงานประจำหรือเป็นลูกจ้าง ทำให้ไม่ค่อยมีเวลาในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (ประเมษฐ ห่วงมิตร, 2550) ศึกษาพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ของประชาชนในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มี รายได้ ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (จิตติรัตน์ ธิติภมรรัตน์, 2552) ได้ศึกษาพฤติกรรมของประชาชน ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี พบว่า รายได้ในครัวเรือนแตกต่างกันมีพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการจัดการขยะมูล ฝอยครัวเรือน แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่ไม่ได้เรียน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนมากกว่าประชาชนที่เรียน หนังสือ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีเวลาในการจัดการขยะในครัวเรือนของตนเองได้มากกว่า ซึ่งอาจ เป็นขยะที่มาจากปรุงอาหาร หรือวัตถุดิบต่าง ๆ ในครัวเรือน จึงทำให้มีเวลาในการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าประชาชนที่ เรียนหนังสือ ดังนั้นประชาชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีเวลาในการจัดการขยะได้มากกว่าประชาชนที่เรียนหนังสือ โดยสอดคล้อง กับการศึกษางานวิจัยของ (สมัชญา หนูทอง, 2556) ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้และพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำ ท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า เปรียบเทียบ พฤติกรรมผู้นำท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า พฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ไม่แตกต่างกัน และไม่ สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (ณฐาภพ ยมจินดา, 2550) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร จัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับ การศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการจัดการขยะมูล ฝอยครัวเรือน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีสถานภาพ โสด แต่งงานแล้ว แยกกันอยู่ หย่าร้าง และหม้าย ได้รับข้อมูลข่าวสารเรื่องจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนจากแหล่งเดียวกัน จึงทำให้ประชาชนตำบลบันนังสาเรงทุกสถานภาพ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยเหมือนกัน และส่งผลทำให้มีจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนตำบล บันนังสาเรง และมีส่วนร่วมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้น ทำให้ประชาชนที่มีสถานภาพสมรส แตกต่างกันมีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (เฉลิมชาติ แสไพศาล, 2556) ศึกษาเรื่องการศึกษาพฤติกรรม การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลแฉะ อำเภอครบุรี จังหวัด นครราชสีมา ที่มีสถานภาพสมรสต่างกันในภาพรวมและรายได้ทุกด้าน มีพฤติกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษางานวิจัยของ (สุริยะหาญพิชัยและจันทร์ฉาย จันทร์ลา, 2561) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี พบว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยกับการจัดการขยะในครัวเรือนโดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือน แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนระดับมาก มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนได้ดีกว่าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะว่าประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับมาก มีความรู้ความเข้าใจด้านการคัดแยกขยะและด้านพฤติกรรมจัดการขยะในระดับมาก และประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางที่มีความรู้ความเข้าใจด้านการกำจัดขยะในระดับปานกลาง ดังนั้นทำให้ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนระดับมาก มีการจัดการขยะมูลฝอยได้ดีกว่าประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ (วัฒนณรงค์ มากพันธ์, 2561) พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะในด้านต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ด้านพฤติกรรมจัดการขยะมูลฝอย ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ในภาพรวม ส่วนใหญ่ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ประชาชนที่มีเพศ ศาสนา ระดับการศึกษา และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนที่ไม่ต่างกัน มีการจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนในตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากผลการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่อง การจัดการขยะมูลฝอยครัวเรือนของประชาชนใน ตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ดังนี้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา จะต้องให้ความสำคัญต่อการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย ในพื้นที่อาจใช้หลักบริหารที่เหมาะสมในการเชิญชวนหรืออาจใช้ข้อมูลข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย ด้วยการจัดทำสื่อต่าง ๆ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้โดยตรง เช่น การทำบอร์ดประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องของขยะมูลฝอย วิธีการจัดการขยะมูลฝอย ประชาสัมพันธ์ตามสถานที่ต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เช่น มัสยิด ร้านน้ำชา ศาลาประชาคม พร้อมทั้งมีบุคลากร เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงที่พร้อมจะดูแล และดำเนินงานเฉพาะด้านการจัดการขยะ

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีการจัดการการอบรมส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนให้มากขึ้น และจะต้องมีกลยุทธ์ วิธีการที่หลากหลายในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาค้างนี้ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะนำไปศึกษาต่อในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรเพิ่มประเด็นของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ความคิดเห็น หรือความต้องการของประชาชนในหลาย ๆ ประเด็น เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ใหม่ ๆ ในการจัดการขยะมูลฝอย

2.2 ควรมีการศึกษาเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในตำบล อำเภอ หรือจังหวัดอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นข้อเปรียบเทียบับผลงานวิจัยครั้งนี้ และสามารถทำให้เห็นถึงภาพรวมของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยได้หลากหลายมิติ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนของประชาชนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา สำเร็จได้ด้วย ความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลฟีกอร์ มาโซ ผู้ให้คำปรึกษา และให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบแก้ไข ตลอดจนถึงแนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆในการศึกษา จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ยุทธนา กาเต็ม ที่ให้คำปรึกษา ตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัยและความถูกต้องของบทความวิชาการให้สมบูรณ์

ขอขอบคุณประชาชนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และองค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามพร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่วิจัยเป็นอย่างดี จนสำเร็จทุกประการ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2557). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2565,

จาก <http://infofile.pcd.go.th>

กรมควบคุมมลพิษ. (2564). สถานการณ์ขยะมูลฝอย. สืบค้น 24 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.pcd.go.th>

กรมควบคุมมลพิษ. (2561). รายงานประมาณการปริมาณขยะมูลฝอยของกรมควบคุมมลพิษกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สืบค้น 24 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.pcd.go.th>

กิตติ วิชาวงศ์. (2554). พฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลทุ่งสะเคาตำบลวังเย็น อำเภอแปลงยาว

จังหวัดฉะเชิงเทรา. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น). ชลบุรี:

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

เฉลิมชาติ แสไพศาล. (2556). การศึกษาพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน : กรณีศึกษาเทศบาล ตำบลแฉะ

อำเภอบุรี จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). นครราชสีมา:

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

ชัยพร แพภิรมย์รัตน์. (2552). พฤติกรรมการคัดแยกและแนวทางการส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนชุมชนบ้าน

ซากแก้วเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุงจังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ฐิติรัตน์ ธิติภมรรัตน์. (2552). พฤติกรรมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลตำบลเสม็ด อำเภอเมือง

จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). ชลบุรี:

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

- ณัฐภาพ ยมจินดา. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นภัส น้ำใจตรง. (2561). *พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในตำบลกระทู้ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรเมษฐ ห่วงมิตร. (2550). *พฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตลาดพร้าววทม*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรรณิ ดันติยานันท์. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลท่าสะพาน อำเภอบงปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น). ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัฒนณรงค์ มากพันธ์. (2561). *ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะของประชาชนในเขตเทศบาลนครตรัง จังหวัดตรัง*. *วารสารมหาวิทยาลัยทักษิณ*, 21(1), 83.
- สมพงษ์ แก้วประยูร. (2558). *ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนหลง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา*. (สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สมัชญา หนูทอง. (2556). *ความรู้และพฤติกรรมกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของผู้นำท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุริยะหาญพิชัย และจันทร์ฉายจันทร์ลา. (2561). *การจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลำานารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี*. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*, 12(1), 67-85.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบันนังสาเรง. (2562). *สภาพในพื้นที่ในตำบลบันนังสาเรง อำเภอเมือง จังหวัดยะลา*. สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://www.bannangsaieng.go.th>

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือของประชาชนในชุมชน บ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

Covid-19 Epidemic Situation with the Impacts and Responses of the People in Ban Limud Community, Tha Sap Sub-district, Mueang District, Yala Province

มาติยะห์ ตายะ นิซูลฟา การ์ อานีตา การ์ วาริสรา อาบ๊ะ นัสเราะห์ สะแต กมลวรรณ ปัญจเพชรแก้ว อนีตา มาแฮ นาซุฮา ปาแซ สุวรรณีย์ ชะสิงชะ
เด นูรมี หะยิมะมิง อลิฟ เต็งสาแม ซียานา หะยัดอลาะ ซูลฟีกอร์ มาโซ และเวคิน วุฒิวังค์

MadeehahTayek Nisulfa Karee Aneeta Karee Warisra Arbah NasrohSatae Kamonwan Panchaphetkaeo Anita Mahae Nasuha
Pasae Suwannee Khasingkhaday Nurme Hayimaming Alif Dengsamae Seeyana Hayeedoloh Sulfikor Maso and Vakin

Wutthiwong

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University

Corresponding Author Email: 406223047@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีต่อประชาชนใน ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และ 2. เพื่อศึกษาการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19ของประชาชนในชุมชน บ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยในชุมชนบ้านลิมุด จำนวน 317 คนใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติบรรยาย (Descriptive) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง (Inferential statistic) ทดสอบสมมติฐานโดย t-test, F-test

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคระบาดโควิด-19 ในระดับมาก นอกจากนี้ประชาชนได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 ส่วนใหญ่ในระดับมาก และมีการรับมือจากโรคระบาดโควิด-19 ในระดับมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบระดับผลกระทบและการรับมือของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน และประชาชนที่มีเพศกับสถานภาพสมรสต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบการรับมือ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้และระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน และประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรสต่างกันมีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ผลกระทบ การรับมือ โรคโควิด-19

Abstract

The aim of this study was to assess the level of impacts and responses in Ban Limud community, Tha Sap sub-district, Muang district, Yala province, upon the COVID-19 epidemic situation. A total of 317 respondents were interviewed to assess the level of impacts and responses of people from the epidemic situation of COVID-19. A standard deviation questionnaire has been prepared and inferential statistics have been applied to the progenitor and dependent variables in order to test the hypothesis using the t-test and F-test.

The results showed that Covid-19 epidemic situation with the impacts and responses of people in Ban Limud community, Tha Sap sub-district, Muang district, Yala province, social, economic, and health were affected at a high level and education were at the highest level. The analysis of the strategies for dealing revealed that the people's practice aspect is at a high level, as is the people's defense aspect. As a result of comparing the level of impacts and people's responses to the COVID-19 epidemic situation, it was revealed that people with different ages, occupations, income levels, and educational levels were affected differently. Regardless of gender or marital status, COVID-19 affects a wide range of people. When comparing coping strategies, it was discovered that people with different incomes and educational levels responded differently to the COVID-19 epidemic situation, and people of different gender, age, occupation, and marital status had no different response.

Keywords : Effects Coping COVID-19

บทนำ

โรคโควิด-19 (COVID-19, ย่อมาจาก Coronavirus disease 2019) เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่เกิดจากไวรัสโคโรนาทำให้เกิดไข้ ไอ และอาจมีปอดอักเสบ เริ่มพบผู้ป่วยครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) ที่เมืองอู่ฮั่นเมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของประเทศจีน ซึ่งเป็นเมืองใหญ่มีผู้คนหนาแน่น จึงเกิดการระบาดใหญ่ได้รวดเร็วการดูแลรักษาเป็นไปอย่างฉุกเฉิน มีคนป่วยหนักและตายมากเกินที่ควรจะเป็นจนประเทศจีนต้องปิดเมือง และปิดประเทศต่อมา (โสภิตนาสืบ, 2564)

ผลกระทบในประเทศไทย ด้านเศรษฐกิจ ในการระบาดระลอกแรกนั้น ผลกระทบจากมาตรการต่างๆ ที่ภาครัฐที่ออกมา ไม่ว่าจะเป็นมาตรการ Lockdown หรือการหยุดชะงักลง แม้ว่าจะมีการใช้จ่ายภาครัฐผ่านมาตรการเยียวยาเพื่อระดับประคอง เศรษฐกิจก็ตาม ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ประเมินว่าการระบาดของโรคโควิด-19 กระทบต่อการจ้างงานแรงงานใน 9 สาขาการผลิต ครอบคลุมแรงงานมากกว่า 8 ล้านคน ซึ่งยังไม่รวมผลกระทบแรงงานในภาคเกษตรอีกหลายล้านคน โดยแรงงานในภาคการท่องเที่ยวและภาคบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น การค้าภัตตาคารและโรงแรม ค่อนข้างได้รับผลกระทบที่รุนแรง โดยแรงงานส่วนใหญ่อยู่ปิดเมือง มาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม การจำกัดเวลาปิด-เปิด และนั่งในร้านอาหาร ส่งผลให้ธุรกิจหลายประเภทต้องนอกระบบประกันสังคม จึงไม่ได้รับสิทธิประโยชน์ว่างงานจากระบบประกันสังคมตามมาตรา (ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลก และในประเทศไทย, 2564) นอกจากนี้พบว่าผลกระทบด้านสังคม สำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบรุนแรงมากที่สุดในการระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2563 เป็นต้นมา คือ กลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อย รวมถึงกลุ่มเปราะบางอื่น ได้แก่ เด็ก ผู้สูงอายุ

คนพิการ และคนเจ็บป่วย ซึ่งเป็นผลมาจากการสูญเสียรายได้ ทั้งจากการถูกเลิกจ้าง งานน้อยลง และกลายเป็นผลกระทบ ลูกโซ่ ไปถึงการลดลงของคุณภาพชีวิต (โคภิต นาสืบ,2564)

ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับผลกระทบเป็นอย่างมากในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19ไม่ ว่าจะเป็นเรื่องการประมง อุตสาหกรรมยางพาราและน้ำมันปาล์ม หรือโดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลแรงงานไทยมาเลเซียซึ่งหลาย คนเป็นเสาหลักของครอบครัวต้องตกงาน ชีวิตความเป็นอยู่อีกส่วนที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างมาก เนื่องด้วยประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต การระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อไปละหมาดที่มีสยิด การถือศีลอดในเดือนรอมฎอนหรือการไปฟังบรรยายทางศาสนา (ศรันย์ ศานติ ศาสตร์,2563) นอกจากนี้ผลกระทบในพื้นที่ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีจำนวนผู้ติดเชื้อ 758 คน ประชาชนในพื้นที่ตำบลท่าสาป ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา แต่เดิมตำบล ท่าสาปเป็นแหล่งท่องเที่ยว,แหล่งการสร้างรายได้ให้กับตำบลท่าสาป เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้แหล่ง เศรษฐกิจที่สำคัญของตำบลท่าสาปถูกปิดลง แม้กระทั่งธุรกิจย่อยๆก็ไม่สามารถที่จะดำเนินกิจการได้ ทำให้ประชาชนในตำบล ท่าสาปขาดรายได้เป็นอย่างมาก โดยในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา มีจำนวนผู้ติดเชื้อ 112 คน ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุดได้รับผลกระทบในเรื่องการใช้ชีวิตที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อความอยู่รอดในช่วง การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และในด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุดค่อนข้างได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก

จากข้อมูลที่ได้อธิบายมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่าผลการสำรวจข้อมูลผลกระทบในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทั้งทางด้านผลกระทบจากประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ได้แก่ ด้านสังคมด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และรวมไปถึงการรับมือในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ข้อมูลด้านผลกระทบและการรับมือยัง ไม่มีการศึกษา เพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการป้องกันและห่างไกลจากการติดเชื้อ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจใน การศึกษาผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อนำ ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการป้องกันให้แก่ประชาชนในการรับมือกับผลกระทบในช่วงสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคโควิด-19

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่มีต่อประชาชนในชุมชนบ้านลิมุดตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา
3. เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนใน ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาาระดับผลกระทบและระดับการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีต่อประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อใช้ในการดำเนินขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนในหมู่บ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีช่วงอายุระหว่าง 20-60 ปี จำนวน 1,549 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป และมีชื่อในทะเบียนราษฎรบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา โดยใช้สูตร Taro Yamane ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างซึ่งขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณได้จำนวนทั้งสิ้น 317 คน

1.3 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยมีการลงพื้นที่ในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และเลือกบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ใกล้ที่สุดเป็นตัวอย่างและแจกแบบสอบถาม เพื่อให้ได้จำนวนตามความต้องการ

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการลงพื้นที่ และแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เพื่อตอบแบบสอบถามที่แจกไป และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานวิจัยจะเสนอผลโดยรวมและกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้เทคนิคทางสถิติ บรรยาย (Descriptive) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง (Inferential statistic) ทดสอบสมมติฐานโดย t-test, F-test เพื่อการวิเคราะห์หาความแตกต่างของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นการศึกษาถึงระดับผลกระทบและระดับการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 คน มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ระดับผลกระทบ	Std	Mean	สรุป
1.ด้านสังคม	0.46	4.24	ระดับมาก
2.ด้านเศรษฐกิจ	0.70	4.14	ระดับมาก
3.ด้านสุขภาพ	0.50	4.26	ระดับมาก
4.ด้านการศึกษา	0.62	4.32	ระดับมาก
รวม	0.41	4.24	ระดับมาก

1. ระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จากการศึกษาระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ในภาพรวม ประชาชนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.24, Std=0.41) แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านสังคม ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.24, Std=0.46) 2) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.14, Std=0.70) 3) ด้านสุขภาพ ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.26, Std=0.50) 4) ด้านการศึกษา ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.32, Std=0.62)

ระดับการรับมือ	Std	Mean	สรุป
1. ด้านการปฏิบัติตัว	0.54	4.34	ระดับมาก
2. ด้านการป้องกัน	0.52	4.41	ระดับมาก
รวม	0.41	4.24	ระดับมาก

2. ระดับการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

จากการศึกษาระดับการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ในภาพรวม ประชาชนมีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่วนใหญ่มีการรับมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.24, Std=0.41) แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านการปฏิบัติตัว ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.34, Std=0.54) 2) ด้านการป้องกัน ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ =4.41, Std=0.52)

การทดสอบสมมติฐาน	Mean	Std	t/F	sig
1. เพศ	4.15	0.54	0.34	.451
2. อายุ	4.16	0.51	3.28	.012
3. อาชีพ	4.16	0.51	2.36	.040
4. รายได้	4.16	0.51	2.54	.028
5. ระดับการศึกษา	4.16	0.51	2.18	.035
6. สถานภาพสมรส	4.16	0.51	1.107	.353

3. การทดสอบสมมติฐานระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

การทดสอบสมมติฐานระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีเพศและสถานภาพสมรสต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

ระดับการรับมือ	Std	Mean	สรุป
1.ด้านการปฏิบัติตัว	0.54	4.34	ระดับมาก
2.ด้านการป้องกัน	0.52	4.41	ระดับมาก
รวม	0.41	4.24	ระดับมาก

4. การทดสอบสมมติฐานระดับการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

ตัวแปรในการทดสอบสมมติฐานระดับการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนที่มีรายได้และระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพและสถานภาพสมรสต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลาที่มีเพศต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนเพศชายและหญิง ล้วนแล้วมีการใช้ชีวิตประจำวันที่จะต้องออกไปทำงาน มีภาระหน้าที่ ที่จะต้องดูแลครอบครัว ดังนั้นทุกเพศจึงมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19 และเมื่ออยู่ในสถานการณ์โรคระบาดอาจทำให้เกิดภาวะวิตกกังวล มีผลต่อร่างกายและจิตใจ ทำให้ทุกเพศได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เหมือนกันโดยสอดคล้องกับวิจัยของ(ชนิษฐา ชื่นใจ, 2564) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (COVID-19) ของประชากรในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ประชากรในกรุงเทพมหานครที่มี เพศต่างกัน ทำให้การตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (COVID-19) โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน

2. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลาที่มีอายุต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มากกว่าประชาชนที่มีอายุ 20-29 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป อยู่ในช่วงวัย

ผู้สูงอายุที่มีภูมิคุ้มกันต่ำตามสภาพความเสื่อมถอยของร่างกายและมักมีโรคประจำตัว เมื่อติดเชื้อโควิด-19 ยิ่งทำให้ได้รับผลกระทบต่อร่างกายให้อ่อนแอลง และผู้สูงอายุมักจะชอบเข้าสังคม ทำให้เสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด ต่างจากประชาชนที่มีอายุ 20-29 ปี ที่ได้รับผลกระทบน้อยกว่า เพราะมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและภูมิคุ้มกันสูงกว่าผู้สูงอายุ บางรายเมื่อติดเชื้อโควิดก็ไม่แสดงอาการเลยหรือบางรายก็อาการหนัก แต่ทั้งนี้ประชาชนที่อายุ 20-29 ปี มีสุขภาพร่างกายที่สามารถฟื้นตัวได้เร็วกว่า และเป็นช่วงวัยที่ยังสามารถดูแลตัวเองได้ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ยุวณิตย์ แทนทรัพย์, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้และพฤติกรรมดูแลเด็กของมารดาเพื่อป้องกันโรคไวรัสโคโรนา (Covid-19) ในวัยเด็กเรียน ผลการศึกษาพบว่า อายุ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมดูแลเด็กของมารดาเพื่อป้องกันโรคไวรัสโคโรนา (Covid-19) ในวัยเด็กเรียน โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ส่วนใหญ่ มีอายุในช่วง 30-34 ปี มีอายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 42 ปี ซึ่งอธิบายได้ว่า อายุที่มากขึ้น แสดงวุฒิภาวะ ในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีความมั่นคงทางจิตใจดีกว่าบุคคลที่อายุน้อย มีความมั่นคงทางหลักฐานของชีวิต

3. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่ว่างงาน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มากกว่าประชาชนที่รับจ้างทั่วไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่ว่างงานได้รับผลกระทบมากกว่า เนื่องจากคนที่ว่างงานไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้ เมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 ที่ทำให้เศรษฐกิจย่ำแย่ทำให้ได้รับผลกระทบจากค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่มากขึ้น ซึ่งต่างจากอาชีพรับจ้างทั่วไป ที่ได้รับผลกระทบน้อยกว่า เนื่องจากอาชีพรับจ้างทั่วไปสามารถหารายได้ในการเลี้ยงชีพทำมาหากินเอง จึงทำให้มีเงินเก็บไว้ใช้จ่ายช่วงสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฑาวรรณ ใจแสน, 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยประชากรในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ที่มีอาชีพต่างกัน ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปช่วงสถานการณ์โควิด-19 โดยรวมต่างกัน

4. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีรายได้ต่างกัน ได้รับระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มากกว่าประชาชนที่มีรายได้ 15,001-25,000 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป มีการทำงานนอกพื้นที่ในช่วงของการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ประชาชนที่ทำงานนอกพื้นที่จะต้องปิดกิจการลง ต้องลดการเดินทาง การเข้าออกในพื้นที่ ปิดสถานการค้า กิจกรรมทางเศรษฐกิจ และปิดเมือง ตามมาตรการ Social Distancing ขณะเดียวกันประชาชนมีความกังวลและต้องดูแลปกป้องตัวเอง มีการกักตัวอยู่บ้าน หลายคนไม่สามารถเลี้ยงชีพได้ ถึงจะมีการทำงานได้ แต่ก็ทำไม่เต็มที จนทำให้ขาดรายได้ ถึงแม้รัฐบาลจะมีมาตรการเยียวยาก็ตาม ซึ่งต่างจากประชาชนที่มีรายได้ 15,001-25,000 บาท ส่วนใหญ่เป็นประชาชนที่ทำงานในพื้นที่ของตนเอง และเป็นประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย เกษตรกร และรับจ้างทั่วไป ทำให้ได้รับผลกระทบน้อยกว่าประชาชนที่มีรายได้ 35,001 บาทขึ้นไป โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สรลีส สนธิจันทร์, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การเปิดรับสื่อ ทักษะคิด และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผลการศึกษาพบว่า รายได้แตกต่างกัน มีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท เปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท

5. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้รับระดับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 มากกว่าประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และประชาชนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีได้รับผลกระทบมากกว่า เนื่องจากคนที่จบสูงกว่าระดับปริญญาตรีมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูง เมื่อประสบปัญหาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 แล้วทำให้ได้รับผลกระทบมากกว่า ต่างจากประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า และปริญญาตรี ซึ่งมีภาระหน้าที่ต้องรับผิดชอบน้อยกว่าคนที่จบสูงกว่าปริญญาตรี เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายในด้านต่างๆ ไม่ได้สูงกว่าปริญญาตรี เมื่อประสบปัญหาการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ทำให้ได้รับผลกระทบน้อยกว่าประชาชนที่จบสูงกว่าปริญญาตรี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สรลาลี สนธิจันทร์, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเปิดรับสื่อ ทศนคติและพฤติกรรมกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี เปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรมที่ต่างกัน คนที่มีระดับการศึกษาสูงจะได้เปรียบในการเป็นผู้รับสารที่ดี เพราะเป็นผู้มีความรู้กว้างขวางและเข้าใจสารได้ดี แต่จะไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลที่เพียงพอ

6. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกสถานภาพสมรสล้วนแล้วมีการใช้ชีวิตประจำวันที่จะต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว มีภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนทุกสถานภาพสมรสได้รับผลกระทบเหมือนกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฑารรณ ใจแสน, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพสมรสต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 โดยรวมไม่แตกต่างกัน

7. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีเพศต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนเพศชาย และเพศหญิงในพื้นที่มีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเอง จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางโทรทัศน์ หรือสื่อต่างๆ และประชาชนได้มีการปฏิบัติตัวตามมาตรการของรัฐ จึงทำให้ประชาชนเพศชายและเพศหญิงมีความพร้อมในการรับมือให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 เหมือนกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (กรรณิการ์ แสนสุภา, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 ผลการศึกษาพบว่า เปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับตัวของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ระหว่างนักศึกษาเพศชายและนักศึกษาเพศหญิง พบว่า มีการปรับตัวไม่แตกต่างกัน ทั้งเพศชายและเพศหญิงมีระดับการปรับตัวอยู่ในระดับมาก นั่นคือ นักศึกษาทั้งเพศชายและเพศหญิงมีความสามารถในการรับรู้ต่อสถานการณ์โควิด -19 และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ได้เป็นอย่างดีทั้งด้านการเรียน ด้าน สังคม ด้านอารมณ์และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมของมหาวิทยาลัย นั่นเป็นเพราะนักศึกษาได้ เรียนรู้เรื่องสถานการณ์การติดเชื้อโควิด-19 มาแล้ว ในเรื่องเกี่ยวกับโรค การแพร่กระจาย และป้องกันตนเองไม่ให้เกิดการติดเชื้อ เช่น การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคล การใส่หน้ากากอนามัย และการล้างมือ ทั้งจากสื่อ จากการรณรงค์ของทางภาครัฐและทางมหาวิทยาลัยใน การป้องกันตนเองเมื่ออยู่ในที่ชุมนุม อีกทั้งทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงจัดให้มีการเรียน การสอนแบบออนไลน์ในภาคการศึกษาฤดูร้อนในช่วงการระบาดแรกเริ่มในประเทศไทย ส่งผลให้นักศึกษาค้นเคยและเกิดการเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมเพื่อให้เข้ากับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ดี

8. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีอายุต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกช่วงอายุ ล้วนแล้วมีความสามารถที่จะติดตามข้อมูลข่าวสารจากทีวี สื่อโซเชียลมีเดียหรือหนังสือพิมพ์ ในการรับมือเพื่อการป้องกันและปฏิบัติตัวให้ห่างไกลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งโรคโควิด-19 นั้นสามารถแพร่กระจายได้ง่ายหากไม่ป้องกัน จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ทุกคน ทุกช่วงอายุต้องดูแลตนเอง และหมั่นติดตามข้อมูลข่าวสาร ทำให้ประชาชนทุกช่วงอายุมีการรับมือเหมือนกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฑาวรรณ ใจแสน, 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่ทำงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 โดยรวมไม่ต่างกัน

9. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีอาชีพต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในด้านต่างๆ ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกอาชีพได้รับข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จากทางโทรทัศน์หรือโซเชียลมีเดียและหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการรับมือ การป้องกันและการปฏิบัติตัวตามมาตรการการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในด้านต่างๆ ทำให้ประชาชนทุกอาชีพมีการรับมือไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฑาวรรณ ใจแสน, 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่ทำงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 โดยรวมไม่ต่างกัน

10. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีรายได้ต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มากกว่าประชาชนที่มีรายได้ 15,001 - 25,000 บาท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้ 10,001 - 15,000 บาท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป ทำการเกษตร ธุรกิจส่วนตัว ค้าขาย ทำให้มีเวลาเตรียมพร้อมในการรับมือและติดตามข่าวสารมากกว่าประชาชนที่มีรายได้ 15,001 - 25,000 บาท ที่ประกอบอาชีพข้าราชการ ทำงานนอกพื้นที่ และต้องอยู่กับการทำงานตลอดเวลา ซึ่งไม่มีเวลาในการเตรียมรับมือกับสถานการณ์โรคระบาดโรคโควิด-19 มากพอ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สรลณี สนธิจันทร์, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การเปิดรับสื่อทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผลการศึกษาพบว่า รายได้แตกต่างกัน มีผลทำให้การเปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 แตกต่างกัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท เปิดรับสื่อในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้มากกว่า 20,000 บาท

11. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มากกว่าประชาชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่จบสูงกว่าปริญญาตรีมีความรู้และสามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้ด้วยตนเอง สามารถที่จะแยกแยะว่า ข้อมูลข่าวสารใดเป็นเรื่องจริงและข้อมูลข่าวสารใดเป็นเรื่องเท็จ ทำให้รับรู้แนวทางการรับมือ การป้องกันและการปฏิบัติตัวในการใช้ชีวิตในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มากกว่า ซึ่งต่างจากประชาชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ไม่ค่อยมีความรู้มากนักในการติดตามข้อมูลข่าวสาร ทำให้แนวทางในการรับมือ การป้องกันและการปฏิบัติตัวในการใช้ชีวิตในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 น้อยกว่าประชาชนที่จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ

(จุฬารรรณ ใจแสน, 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ประชากรในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ทำให้การตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโคโรนาไวรัส (Covid-19) แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าการศึกษาที่แตกต่างกัน ทำให้การรับรู้ข้อมูล การเข้าถึงแหล่งข้อมูล การวิเคราะห์ ประสพการณ์ การเรียนรู้ ความคิด ทักษะคิดต่างกัน จึงส่งผลให้การตัดสินใจแตกต่างกัน

12. ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในด้านต่างๆไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกสถานภาพล้วนให้ความสำคัญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยมีการติดตามข่าวสารอย่างต่อเนื่อง เพื่อหลีกเลี่ยงและหาวิธีการป้องกันให้มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ทำให้รับรู้วิธีการรับมือในการที่จะปฏิบัติตัวและการป้องกันจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จุฬารรรณ ใจแสน, 2559) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ผลการศึกษาพบว่า พนักงานที่ทำงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุขกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ที่มีปัจจัยส่วนบุคคล ด้านสถานภาพต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด-19 โดยรวมไม่ต่างกัน ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพโสด สมรส หรือหย่าร้าง ก็จะต้องป้องกันตนเองจากโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 กับผลกระทบที่เกิดขึ้นและการรับมือของประชาชนในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้ โดยผลการวิจัยครั้งนี้เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพ และในภาพรวม ส่วนใหญ่ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก และด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเมื่อวิเคราะห์การรับมือ พบว่า ด้านการปฏิบัติตัว ในภาพรวม ส่วนใหญ่ประชาชนมีการรับมืออยู่ในระดับมาก และด้านการป้องกัน ส่วนใหญ่ประชาชนมีการรับมืออยู่ในระดับมากที่สุด

ขณะเดียวกันการทดสอบสมมติฐานผลกระทบและการรับมือของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาที่ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีเพศและสถานภาพสมรสต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน และเมื่อเปรียบเทียบการรับมือพบว่า ประชาชนที่มีรายได้และระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และสถานภาพสมรสต่างกัน มีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในชุมชนบ้านลิมุด ตำบลท่าสาป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรเข้าถึงสื่อที่เกี่ยวกับการรับมือจากโรคระบาดโควิด-19 จากหลายช่องทาง ไม่ว่าจะเป็นทางอินเทอร์เน็ต วิทยุ หนังสือพิมพ์ ควรมีรถเสียงตามสายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนที่เข้าไม่ถึงสื่อ สามารถเตรียมความพร้อมในการรับมือจากโรคระบาดโควิด-19 ได้ รวมถึงควรมีการช่วยเหลือประชาชนโดยให้ภาครัฐและภาคเอกชนมีการมอบเงินเยียวยา แจกหน้ากาก

อนามัยกับเจลล้างมือ และควรให้หน่วยงาน สาธารณะสุขเข้ามามีบทบาทในการมอบความรู้เกี่ยวกับการรับมือของโรคระบาด
โควิด-19 แก่ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านลิมุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นเพื่อจะได้รับข้อมูลที่มีความละเอียด และมีคุณภาพมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์ การ
สังเกต ควบคู่ไปกับการทำแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่สุด

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของประชากรกลุ่มอื่นในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เช่นหน่วยงานอื่น ๆ ว่ามีปัจจัยที่คล้ายกันหรือแตกต่างกันอย่างไร เพื่อจะนำผลวิจัยไปใช้
วางแผนการบริหารต่อไป

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-
19 ในทุกมิติให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาจากคณาจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเป็นที่ปรึกษาและให้คำแนะนำอย่างดีที่เป็นประโยชน์เพื่อให้รายงานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์
และถูกต้องมากยิ่งขึ้นนอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณทุกคนที่ได้ให้การสนับสนุนและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้
ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์โดยเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ แสนสุภา. (2563). การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารมจร.มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 6 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม)*, 83-97.
- ชนิษฐา ชื่นใจ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโควิด-19 ของประชากรใน กรุงเทพมหานคร(รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2560). *ภาวะผู้นำเชิงวิถีเป้าหมายของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู ในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- จุฑาวรรณ ใจแสน. (2559). *พฤติกรรมการป้องกันโรค COVID-19 ของพนักงานสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์สาธารณสุข กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชนิสิตา พรชัยสกุลดี. (2564). *ทำไมผู้ป่วยโควิด-19 จมูกถึงไม่ได้กลิ่น*. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/Twjes>
- ดำรงศักดิ์ จงวิบูลย์. (2543). *ความผูกพันต่อองค์กร ความพึงพอใจในการทำงาน* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เทศบาลตำบลท่าสาป. (2564). *ประวัติตำบลท่าสาป*. สืบค้นเมื่อ 13 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/baYE5>
- นารีเมษฐ์ แวปุเตะและคณะ. (2564). *พฤติกรรมการป้องกันโรคจากไวรัสโคโรนา 2019. วารสารสภาการสาธารณสุขชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม)*, 31-39.

- พนัส หัตถนาคินทร์. (2542). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มนัสนันท์ ลิ้มปัทยากุลและคณะ. (2558). *การรับรู้เรื่องโรคติดเชื้อไวรัสอีโบล่าของประชาชนไทย พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัทแคเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น จำกัด.
- ไมเคิล คอมแจน. (2564). *ทฤษฎีของการจูงใจ*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/Kdfup>
- ยุวณิตย์ แทนทรัพย์. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้และพฤติกรรมดูแลเด็กของมารดาเพื่อป้องกันโรคโควิด-19* (รายงานผลการวิจัย). นครราชสีมา: วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี.
- รัชดาภรณ์ เต่นพงษ์พันธ์. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต), กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โลเวลล์. (2564). *ทฤษฎีของการจูงใจ*. สืบค้นเมื่อ 30 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/Kdfup>
- วิเศษ สิรินทรโสภณ (2563). *ยะลาตรวจคัดกรองโควิด-19 เชิงรุกต่อเนื่อง*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/S8N4q>
- ศรัณย์ ศานติศาสตร์. (2563). *สามจังหวัดชายแดนใต้กับโควิด-19*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564, จาก <https://www.posttoday.com>
- ศรีสมภพ จิตรภรณ์ศรี. (2563). *การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนด้วยผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการของรัฐ* (รายงานผลการวิจัย). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ศศภัตต์ โกมล. (2563). *แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. กรมควบคุมโรค, (ม.ป.ป.). 1-6.
- โคภิต นาสืบ. (2564). *ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลก และในประเทศไทย*. (รายงานผลการทบทวน). สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ (IHPP) กองโรคไม่ติดต่อกรมควบคุมโรค.
- สมพร สุทัศน์ย์. (2542). *มนุษย์สัมพันธ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมาคมโรคติดเชื้อแห่งประเทศไทย. (2563). *มารู้จักโคโรนาไวรัส สายพันธุ์ใหม่ ที่ทำลายปอดได้*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2564, จาก <https://shorturl.asia/gzo9N>
- สารลี สนธิจันทร์. (2563). *การเปิดรับสื่อ ทักษะคิด และพฤติกรรมการป้องกันความเสี่ยงของผู้สูงอายุในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)*. (รายงานผลการวิจัย). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2546). *จิตวิทยาสังคม ทฤษฎีและการประยุกต์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี

People's Satisfaction towards Administration of Plonghoy Subdistrict Administrative Organization, Kapho District, Pattani Province

นสรุลฟาต๊ะ เจ๊ะซิกะ อัฟนันร์ สิริอมา ซิตีอัยซะห์ โละ อัมซัร ดาเลาะ ซาลามะห์ วาเต๊ะ ฮานานุง เจ๊ะยะ ซูลาซี มาหะมะ
อันวา อีซอ อัสวานา สาและ ลัยลา สะมะแอ ซาฟิรา อีมีอซา พาติลา สาหะ ซูลฟีกอร์ มาโซ กมลวรรณ ชนะกุล และอภิชาติ อนุบุตร
Nasrulfatah Jehsika Afnan Siroma Sitaisah Loh Amsar Daloh Salamah Wateh Hananung Cheyah Sulasee Mahama Anwa E-sor
Aswana Salaeh Laila Sama-ae Safeera E-muesa Padila Saha Sulfikor Maso Kamonwan Chalkun
and Apichit Anubut
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
Faculty Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University
Corresponding Author Email : 406223079@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย และเพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย โดยศึกษาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลปล่องหอย กลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ซึ่งใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test และ F-test

ผลการวิจัย ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 ด้าน 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X}$ =3.86, Std=0.70) 2) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ =3.81, Std=0.67) 3) ด้านสังคม ($\bar{X}$ =3.85, Std=0.68) 4) ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$ =3.84, Std=0.64) 5) ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และกีฬา ($\bar{X}$ =3.83, Std=0.64) 6) ด้านการท่องเที่ยว ($\bar{X}$ =3.90, Std=0.70) 7) ด้านการเมืองการบริหาร ($\bar{X}$ =3.84, Std=0.65) และในภาพรวม พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.85, Std=0.57) เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และรายได้ ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มี อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และ ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ การดำเนินงาน องค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย

Abstract

Title of the research study “People's Satisfaction in Operation of Plonghoi Subdistrict Administrative Organization, Kapho District, Pattani Province.” The objective of this study was to study the level of people's satisfaction with the operation of the Plonghoi Subdistrict Administrative Organization and to compare the level of people's satisfaction with the operation of the Plonghoi Subdistrict Administrative Organization. The study of people living in the Plonghoi Sub-district was used to calculate the size of the group using Taro Yamane's formula. A sample was selected from 378 people by a questionnaire as a tool to collect information. The random sampling method was used and the data were analyzed by statistical analysis of frequency, percentage, mean t-test, and F-test. The results of the research, the satisfaction of the people in the operation of the Plonghoi Subdistrict Administrative Organization, Kapho District, Pattani Province, found that the people's satisfaction was at a high level in all 7 aspects: 1) Infrastructure ($\bar{x}$ =3.86, Std=0.70) 2) Economic ($\bar{x}$ =3.81, Std=0.67) 3) Social ($\bar{x}$ =3.85, Std=0.68) 4) Public Health and Environment ($\bar{x}$ =3.84, Std=0.64) 5) Education, religion, culture, and sports ($\bar{x}$ =3.83, Std=0.64) 6) tourism ($\bar{x}$ =3.90, Std=0.70) 7) politics and administration ($\bar{x}$ =3.84, Std=0.65) and overall, it was found that most of the people had a high level of satisfaction ($\bar{x}$ =3.85, Std=0.57) When comparing the people's satisfaction in the operation of the Provincial Administrative Organization. Plonghoi Subdistrict, Kapho District, Pattani Province found that people of different sexes and incomes were satisfied with the operation of the organization Plonghoi Subdistrict Administration no different and people with age, occupation, level of education, knowledge, and understanding of Operations of different Subdistrict Administrative Organizations have different satisfaction with the operation of Plonghoi Subdistrict Administrative Organization.

Keywords : Satisfaction Operation Plonghoi Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

กระทรวงมหาดไทยโดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญของการปฏิบัติราชการ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยในแต่ละปีจะมีการจัดตั้ง คณะกรรมการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการบริหารงานบุคคลและกิจการสภา ด้านการเงินและ การคลัง และด้าน การดำเนินงานและให้บริการประชาชน ซึ่งจะทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ปรับปรุง และพัฒนาการ ปฏิบัติราชการในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะด้านการดำเนินงานและการให้บริการแก่ประชาชนของ เทศบาล ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องประเมินความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อสร้างความเชื่อมั่นภายในหน่วยงานและได้รับความไว้วางใจต่อประชาชนมากยิ่งขึ้น การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปกครองโดยใช้หลักการกระจายอำนาจ คือ รัฐมอบอำนาจให้ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการท้องถิ่นด้วยตนเองภายใต้โครงสร้างการบริหารที่กฎหมายกำหนด อันประกอบด้วย 4 รูปแบบ คือ

องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอย่างมาก นั่นคือ ส่งผลให้บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีมากขึ้นภายใต้ขอบเขตของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบการจัดบริการสาธารณะระดับชุมชน สำหรับส่วนราชการ บริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาครับผิดชอบการดำเนินการกิจของรัฐในระดับประเทศและระดับภูมิภาค ตามลำดับ โดยส่วนราชการเหล่านี้มีหน้าที่ให้คำปรึกษา สนับสนุน และกำกับดูแลการปฏิบัติงานต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งแตกต่างจากในอดีตที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการพัฒนาท้องถิ่น เฉพาะการจัดบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานเท่านั้น ส่วนบทบาทหลักในการพัฒนาท้องถิ่นเป็นหน้าที่ของส่วน ราชการระดับภูมิภาค ดังนั้นการปกครองส่วนท้องถิ่นตามรูปแบบดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดในการให้ ประชาชนได้ปกครอง และบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการปกครองส่วนท้องถิ่น มีความสำคัญเพิ่มขึ้น ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะ (1) การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย (2) การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล (3) การปกครองส่วนท้องถิ่นทำให้ประชาชนรู้จัก การปกครองตนเอง (4) การปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมายและมี ประสิทธิภาพ (5) การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง และ (6) การปกครองส่วนท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบทแบบพึ่งตนเอง (กระทรวงมหาดไทยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2563)

การบริหารราชการส่วนภูมิภาค เป็นการบริหารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปกครอง ในประเทศที่มีลักษณะเป็นรัฐเดี่ยวนั้น การปกครองส่วนกลางจะเป็นศูนย์รวมแห่งการจัดการปกครองของรัฐทั้งหมด ซึ่งการจัดระบบการปกครองด้วยวิธีการแบ่งงานออกเป็นระดับหรือขั้นตอนต่างๆ ก็เพื่อให้สามารถจัดการปกครองได้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพในประเทศที่มีนโยบายการปกครองแบบรวมอำนาจในทางการเมืองก็จะใช้ระบบการแบ่งอำนาจเป็นวิธีการหรือเครื่องมือในทางบริหารรวมถึงการทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดนโยบายของรัฐบาลไปสู่ภูมิภาคต่างๆ โดยตรง ซึ่งวิธีการแบ่งอำนาจนั้นเป็นการขยายงานของรัฐบาล หรือการแบ่งสาขาของรัฐบาลออกไปในระดับต่างๆ มีผลทำให้นโยบายของรัฐบาลได้ถูกนำไปปฏิบัติโดยตัวแทนของรัฐบาลโดยตรง เพื่อแสดงฐานะตัวแทนของอำนาจส่วนกลาง กล่าวคือผู้ที่ทำหน้าที่ในระดับภูมิภาคต้องมาจากการอนุมัติ แต่งตั้งยินยอมหรือตัดสินใจจากส่วนกลางเป็นสำคัญ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคจึงเป็นกลไกทางการเมืองในการแปลงนโยบายของรัฐสู่การปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จเป็นกลไกการบริหารราชการในการจัดบริการสาธารณะที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ รวมถึงสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชน โดยการจตุรปกครองการบริหารส่วนจังหวัดเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบันนี้ และได้มีการปรับปรุงแก้ไขวิวัฒนาการมาตามลำดับ (องค์การบริหารส่วนจังหวัด, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คือ หน่วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น มีฐานะเป็นนิติบุคคลและราชการส่วนท้องถิ่น จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม 2538 และมีฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในเวลาต่อมา พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ส่งผลให้มีการกระจายอำนาจสู่องค์กรประชาชนในระดับตำบลอย่างมาก และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบลที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด มีพื้นที่เท่ากับตำบลแต่ละตำบลจัดตั้งมาจากสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดและมีจำนวนราษฎรไม่น้อยกว่า 2,000 คน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อดูแลทุกข์สุขและให้บริการประชาชนในหมู่บ้าน ตำบล เขต อบต. แทนรัฐบาลกลางมีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และหน้าที่อื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดรวมทั้งมีงบประมาณ และพนักงานเจ้าหน้าที่ของ อบต. ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบล กล่าวได้ว่าการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลนี้เป็นผลผลิตหนึ่งของกระแสของสังคมที่ต้องการจะปฏิรูปการเมือง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลจึงเป็นมิติหนึ่งของความพยายามในการปฏิรูปการเมืองโดยการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลมีความสำคัญต่อท้องถิ่นเป็นอย่างมากเพราะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีขนาดเล็กที่สุดแต่

ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ชนบทองค์การบริหารส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย องค์การบริหารส่วนตำบลในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งมีส่วนสำคัญยิ่งในการทำให้ประชาชนในชนบทได้มีโอกาสในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่ต้องการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากขึ้น (องค์การบริหารส่วนตำบล, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในพื้นที่มีสภาพลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบ มีแม่น้ำสายบุรีไหลผ่านสลับกับเนินเขาสูง โดยทางทิศเหนือติดกับตำบลเตราะบอน อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ทิศใต้ติดกับตำบลกะรุปี อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ทิศตะวันออกติดกับตำบลกะดุง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี ทิศตะวันตกติดกับตำบลปากู อำเภอทุ่งยางแดง และอำเภอรามัน จังหวัดยะลา ตำบลปล่องหอยมีทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอยเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอยจึงเป็นความต้องการของประชาชน โดยจะเน้นการดำเนินงานให้มีมาตรฐานและการแก้ไขปัญหาของชุมชน อย่างไรก็ตามองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี มีประชามชนเข้ามาติดต่อหน่วยงานราชการเป็นจำนวนมาก ซึ่งปัญหาของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอยที่ไม่ทั่วถึงหรือมีการแก้ไขอย่างล่าช้าและไม่ตรงจุด โดยประชาชนยังไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลได้ ในส่วนของความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อความประพฤติหรือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ไม่ว่าจะเป็นด้านการดำเนินงานอำนวยความสะดวกหรือผลกระทบในการสร้างความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่และเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือเชื่อมั่นในระบบราชการจากประชาชนไว้ได้ (ตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ปัญหาของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย คือ การบริหารงานที่ไม่ทั่วถึง การดำเนินงานอย่างล่าช้าและการแก้ไขปัญหาที่ไม่ตรงจุด รวมไปถึงประชาชนไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอยอย่างแท้จริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจในการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย เพื่อเป็นแนวทางถึงความต้องการในด้านการดำเนินงานของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนอย่างต่อเนื่อง และเกิดความสะดวกในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรทั้งหมด 7,017 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 378 คน ในการใช้สูตรของ Taro Yamane ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี และใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน t-test, F-test One-way ANOVA ดังนี้

1. ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี รวมทั้งหมด 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านมะกอ หมู่ที่ 2 บ้านมาแนดแล หมู่ที่ 3 บ้านบาโงสา เมาะ หมู่ที่ 4 บ้านมอแซง หมู่ที่ 5 บ้านคอกวัว หมู่ที่ 6 บ้านโลหุ หมู่ที่ 7 บ้านมีลอ หมู่ที่ 8 บ้านมะแนดแล หมู่ที่ 9 บ้านวังปลา หมู่ที่ 10 บ้านตะโล๊ะบาโร๊ะ โดยมีประชากรทั้งหมด 7,017 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จากจำนวนประชากรทั้งหมด 7,017 คน ใช้สูตรของ Taro Yamane ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังต่อไปนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n แทน ขนาดของตัวอย่าง
N แทน จำนวนประชากร
e แทน ความคลาดเคลื่อน เป็น 0.05
จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

$$n = \frac{7,017}{1 + 7,017 (0.5)^2}$$

$$n = \frac{7,017}{1 + 7,017 (0.0025)}$$

$$n = \frac{7,017}{1 + 17.54}$$

$$n = \frac{7,017}{18.54}$$

$$n = 378 \text{ คน}$$

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างสำหรับการใช้วิจัยนี้ จำนวนทั้งสิ้น 378 คน การสุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยการเก็บข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลการวิจัยและได้มีการเก็บข้อมูลตามบ้านของประชาชน และแจกแบบสอบถามให้ประชาชนเพื่อทำการตอบแบบสอบถามและข้อเสนอแนะ ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จากแบบสอบถามและแบบทดสอบที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบด้วย คำถามทั้งหมด 20 ข้อ และกำหนดให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบข้อที่ถูกที่สุดเพียง 1 ข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ซึ่งประกอบไปด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ความพึงพอใจด้านโครงสร้างพื้นฐาน 2) ความพึงพอใจด้านเศรษฐกิจ 3) ความพึงพอใจด้านสังคม 4) ความพึงพอใจด้านสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม 5) ความพึงพอใจด้านการศึกษาศาสนา วัฒนธรรม และการกีฬา 6) ความพึงพอใจด้านการท่องเที่ยว และ 7) ความพึงพอใจด้านการเมืองการบริหาร รวมคำถามทั้งหมด 34 ข้อ โดย กำหนดคะแนนความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ 1) ความพึงพอใจมากที่สุด 2) ความพึงพอใจมาก 3) ความพึงพอใจปานกลาง 4) ความพึงพอใจน้อย และ 5) ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ส่วนที่ 4 ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม IOC โดยให้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ในการตรวจสอบพิจารณาข้อคำถามทั้งหมด 4 ส่วน ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และมีความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถามการวิจัย คณะผู้วิจัยจึงได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี จำนวน 378 คนของกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการลงพื้นที่ภายในตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี เพื่อเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ ในการตอบแบบสอบถาม และตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ทำการศึกษาตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 - มีนาคม 2565

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ทางคณะผู้วิจัยได้แนะนำตนเองเพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 378 คน ในการให้ข้อมูลตรงตามความเป็นจริง โดยแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลเป็นความลับไม่มีภาระระบุชื่อผู้ให้ข้อมูล และรายงานของการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ที่จะปฏิเสธในการเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยประมวลผลข้อมูลทั้งหมดมากำหนดเข้ารหัสทางโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อทำการประมวลผลค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้ทราบผลการวิจัยโดยภาพรวมจากกลุ่มประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตาราง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติในการวิเคราะห์เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ และความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

5.2 ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.3 ในการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานีโดยใช้สถิติ และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติ t-test, F-test One-way ANOVA และทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย โดยมีกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 378 คน ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมโดยแบ่งเป็น 7 ด้าน ดังนี้

ความพึงพอใจ	Std.	Mean	สรุป
1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	0.70	3.86	ระดับมาก
2.ด้านเศรษฐกิจ	0.67	3.81	ระดับมาก
3.ด้านสังคม	0.68	3.85	ระดับมาก
4.ด้านสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม	0.64	3.84	ระดับมาก
5.ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และกีฬา	0.64	3.83	ระดับมาก
6.ด้านการท่องเที่ยว	0.70	3.90	ระดับมาก
7.ด้านการเมืองการบริหาร	0.65	3.84	ระดับมาก
ความพึงพอใจในภาพรวม	0.57	3.85	ระดับมาก

จากตารางกรณีศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$, Std=0.57) แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า 1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.86$, Std=0.70) 2) ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.81$, Std=0.67) 3) ด้านสังคม ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85$, Std=0.68) 4) ด้านสาธารณสุข และสิ่งแวดล้อม พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, Std=0.64) 5) ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และกีฬา ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.83$, Std=0.64) 6) ด้านการท่องเที่ยว ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90$, Std=0.70) และ 7) ด้านการเมืองการบริหาร พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84$, Std=0.65)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอเกาะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในภาพรวมของข้อมูลทั่วไป ดังนี้

ตัวแปรอิสระ	Mean	Std	t/F	sig
1.เพศ	3.85	0.57	2.86	.525
2.อายุ	3.85	0.57	13.0	.000
3.อาชีพ	3.85	0.57	11.3	.000
4.ระดับการศึกษา	3.85	0.57	8.83	.000
5.รายได้	3.85	0.57	1.93	.087
6.ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล	3.85	0.57	5.86	.003

จากตารางการเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และรายได้ ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นอกจากนี้ประชาชนที่มี อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในตำบลปล่องหอย ที่เป็นเพศหญิงและเพศชายส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ส่งผลทำให้ประชาชนทั้งเพศหญิงและเพศชายมีเวลาว่างและวันหยุดที่ตรงกัน ทำให้ได้มีการเข้ามาใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนเพศหญิงและเพศชายมีความพึงพอใจในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นงลักษณ์ สุขสงบ, 2547) ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนที่มาใช้บริการของสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมาใช้บริการของสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

2. ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความพึงพอใจในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่มีอายุ 20-29 มีความพึงพอใจมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุ 20-29 ปี อยู่ในวัยที่มีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมมากกว่าประชาชนในวัย 60 ปีขึ้นไป ที่เป็นวัยผู้สูงอายุและเริ่มถอยห่างจากกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนที่มีอายุ 20-29 ปี มีความพึงพอใจในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบล มากกว่าประชาชนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ธัญญาลักษณ์ ศรีพลาย, 2554) ได้ศึกษาเรื่องคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างถ่อ อำเภอู่ช้างใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีการอายุต่างกันมาใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลี่สารแตกต่างกัน

3. ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี แตกต่างกัน โดยพบว่านักเรียนนักศึกษามีความพึงพอใจมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา อยู่ในช่วงวัยที่กำลังเรียนรู้และอยากรู้อยากลองในเรื่องของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ เนื่องจากไม่ค่อยได้ให้ความสนใจในเรื่องของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเพราะว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ นั้นมีอาชีพหลักอยู่แล้วจึงไม่มีเวลามาสนใจในเรื่องของการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนที่เป็นนักเรียนนักศึกษา มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล มากกว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (ไพริน พรหมดี, 2555) ได้ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง อำเภอกาบปล่องหอย จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการองค์การบริหารส่วน ตำบลี่สาร ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน เข้ามาใช้บริการสถานที่ดังกล่าวแตกต่างกัน

4. ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมตอนปลาย มีความพึงพอใจมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่ในช่วงวัยที่กำลังต้องการศึกษาหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมาใช้บริการในองค์การบริหารส่วนตำบล จึงทำให้มีความพึงพอใจมากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เนื่องจากมีความชัดเจนเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง รู้ตนเองว่าชอบอะไรจึงมีความมุ่งมั่นตั้งใจในแนวทางของตนเองไม่ค่อยสนใจกับเรื่องอื่นนอกจากเรื่องที่ตนเองกำลังทำอยู่ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนที่มีการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความพึงพอใจในการดำเนินการขององค์การบริหารส่วนตำบลมากกว่าประชาชนที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นิรันดร์ ปรัชญกุล, 2547) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของเทศบาลตำบลบ้านฉาง ผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่างกัน จะมีความเห็นต่อคุณภาพการให้บริการด้านความเสมอภาค ด้านการตอบสนองความพึงพอใจ ด้านความต่อเนื่อง ด้านคุณภาพและในภาพรวมที่แตกต่างกัน

5. ประชาชนที่มีรายได้ต่างกันมีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนในตำบลปล่องหอย ทุกรายได้ส่วนใหญ่ได้รับการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลได้อย่างเท่าเทียมกัน ส่งผลทำให้ประชาชนทุกรายได้มีมุมมองทัศนคติที่ดีในการเข้าไปใช้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนทุกรายได้ มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อมรรัตน์ บุญภา, 2557) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลยี่สาร อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการใช้บริการไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ในภาพรวม ประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ด้านการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม และกีฬา ด้านการท่องเที่ยว และด้านการเมืองการบริหาร ประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ และรายได้ ที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 นอกจากนี้ประชาชนที่มี อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ต่างกัน มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานของตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ตามรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษานอกระบบ หรือ ปวส. มีความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี มากกว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ดังนั้น

ควรที่จะให้ความสำคัญแก่ประชาชนทุกคนอย่างมีความเสมอภาค เพื่อให้มีระดับความพึงพอใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ในระดับที่สูงยิ่งขึ้น อาจใช้หลักการบริหารที่เหมาะสมในการปฏิบัติงาน หรือการกระจายข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง เกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย และมีการทำแบบสอบถามในการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการดำเนินงานได้ตรงตามความพึงพอใจของประชาชนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี

1.2 ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ในระดับมาก แต่ในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับระเบียบวิธีการปฏิบัติงานให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยอาจจะเพิ่มช่องทางในการติดต่อกับงาน ส่งคำร้อง หรือการขอความช่วยเหลือได้ทางเว็บไซต์ของสำนักงานในการให้บริการ ที่สามารถเลือกกรอกแบบฟอร์มได้ในหน้าเว็บไซต์ เพื่อความสะดวก รวดเร็ว และลดความแออัดในการเข้าไปใช้บริการในสำนักงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งจะนำไปศึกษาต่อในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

2.1 ควรเพิ่มประเด็นของแบบสอบถามเพื่อให้ได้ความคิดเห็น หรือความต้องการของประชาชนในหลายๆประเด็น เพื่อเป็นการต่อยอดความรู้ใหม่ๆ และด้านต่างๆในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 ควรศึกษาถึงบทบาทและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานขององค์กร

2.3 ควรศึกษาศักยภาพขององค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาชุมชน

2.4 ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี การศึกษาในครั้งนี้ไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ หากไม่ได้รับความกรุณา และความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ซูลฟีกอร์ มาโซ ที่ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ในการศึกษาครั้งนี้ จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณ อาจารย์กมลวรรณ ชนะกุล ที่ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัย และตรวจสอบความถูกต้องของบทความวิชาการให้สมบูรณ์ ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการแก้ไขให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ อาจารย์อภิชาติ อนุบุตร ที่ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไขความถูกต้องของเครื่องมือการวิจัย และตรวจสอบความถูกต้องของบทความวิชาการให้สมบูรณ์ ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการแก้ไขให้มีความถูกต้องมากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณประชาชนในตำบลปล่องหอย อำเภอกะพ้อ จังหวัดปัตตานี ที่มีส่วนร่วม และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี จึงทำให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีทุกประการ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษานี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจและเป็นแนวทางในการดำเนินงานของหน่วยงานชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนหน่วยงานในระดับต่าง ๆ ที่จะสามารถนำไปใช้ประยุกต์ต่อยอดให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น*. สืบค้น 15 มกราคม

2565, จาก <https://www.egov.goth/th/government>

กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)*. สืบค้น 15 มกราคม 2565, จาก

<https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/92665>

นงลักษณ์ สุขสง. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนที่มาใช้บริการ ณ สำนักเขตบางกะปิ*

กรุงเทพฯ: ศึกษาเฉพาะกรณี งานทะเบียนราษฎร (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์)

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไพริน พรหมดี. (2555). *คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลโนนกลาง อำเภอพิบูลมังสาหาร*

จังหวัดอุบลราชธานี (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

องค์การบริหารส่วนตำบลปล่องหอย. (2564). *สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐาน ตำบลปล่องหอย พ.ศ. 2564*.

สืบค้น 15 มกราคม 2565, จาก <https://www.plonghoy.go.th/office>

อัมรรรัตน์ บุญญา. (2557). *ความพึงพอใจของประชาชนในการให้บริการของเทศบาลตำบลพวา อำเภอแก่งหางแมว*

จังหวัดจันทบุรี (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

อรนุช เขตบุญไสย. (2557). *ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหันทราย*

อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). สระแก้ว: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

The Study of the Impact of the COVID-19 Epidemic on People's Livelihood in Ban Katong, Katong Sub-District, Yaha District, Yala Province

อิลฟาน อาลีมามะ สุเฟียน เจแหว อาฟนาน ฮีเล นิภาคิม หะยีนิมะ มูฮำหมัดราซิฟ นาบี มะบัสรี
ลาแป เจชฎาภรณ์ สุขชี มาลีณี ตาเยะ สะกีนีย์ มาแฉ เอ็มตีฮาล ดอลเฮะ อิลฮัม สาแลมาะ นีอามนุรณ สาวัน สุพัตรา รุ่งรัตน์และซุลฟีเกอ์ มาโซ
Ilfan Aleemama Sufian Chewae Afnan helee Nipakeem hayeenima Muhammadrasif Napee Mabasree Lapae Chetsadaphon
sukkhi Maleenee tayeh Sakeenee Majae Emtihang Doloh Ilham Salaemoh Niarminun Sawan Supattra Rungrat
and Zulfikor Maso

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
Faculty of Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhat University
Corresponding Author Email: 406223058@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงระดับผลกระทบของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ในหมู่บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ จากการสำรวจตัวอย่างประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชน จำนวน 299 คน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและประชาชนทั่วไปที่อยู่ภูมิลำเนาในพื้นที่ โดยสามารถตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยเนื่องจากเป็นบุคคลสำคัญที่ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิต โดยแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเป็นระบบและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่โดยใช้ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test และ F-test เพื่อการวิเคราะห์หาความแตกต่างของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระดับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง พบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน ได้รับผลกระทบของโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้รับผลกระทบของโควิด-19 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ : ผลกระทบ โควิด-19 การดำรงชีวิต บ้านกาตอง

Abstract

The purpose of the study of the impact of the COVID-19 epidemic on people's livelihood in Ban Katong, Katong Sub-District, Yaha District, Yala Province is to examine the level of impact of the COVID-19 epidemic situation on people in Katong Village, Katong Sub-District, Yaha District, Yala Province.

In this research, the researchers employed a quantitative research methodology based on a survey of 299 people whose livelihoods were affected by people's livelihoods. A survey was conducted among local community leaders, religious leaders, and members of the general public. In light of the fact that they were the ones most affected by COVID-19 pandemic, these individuals were able to answer the questionnaire.

A questionnaire was given to the sample group by using a systematic sampling method, and descriptive statistics, such as percentage, mean, standard deviation, and inferential statistics, were used to analyze the data. In hypothesis testing, t- and F-tests were used to determine whether the primary and dependent variables differed.

Based on the findings of the study, the Covid-19 epidemic significantly impacted the economy, society, public health, and education of the people of Ban Katong, Katong Sub-district, Yaha District, Yala Province. Moreover, when the impact level of the COVID-19 epidemic was compared, it was discovered that people of different sexes, ages, occupations, and incomes were no different, but people of different educational levels were significantly different when affected by COVID-19.

Keywords : Effects COVID-19 Livelihood Ban Katong

บทนำ

โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โควิด-19 ได้เริ่มต้นขึ้นใน วันที่ 30 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐ ประชาชนจีน ซึ่งเป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดในภาคกลางของประเทศจีนกว่า 19 ล้านคน พบโรคปอดอักเสบไม่ทราบสาเหตุซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับตลาดอาหารทะเลที่เมืองอู่ฮั่น โดยสาเหตุที่เป็นไปได้มากที่สุดในการติดต่อสู่คน คือการสัมผัสกับเนื้อสัตว์ประเภทต่างๆ ที่วางขายในตลาด และเนื่องจากเมืองอู่ฮั่นเป็นเมืองใหญ่ที่มีประชาชนอยู่หนาแน่น จึงทำให้การระบาดแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว มีผู้ป่วยหนักและผู้เสียชีวิตจำนวนมาก หลังจากพบการระบาดของเชื้อไวรัสสายพันธุ์ใหม่ในเมืองอู่ฮั่นของประเทศจีน (โอภาส การย์กวินพงศ์, 2565) ซึ่งการระบาดของโรคโควิด-19 ที่แพร่กระจายไปทั่วโลกได้สร้างผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานและ การค้าศูนย์ปฏิบัติการศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 ว่าด้วย วาระผลกระทบที่แต่ละประเทศกำลังประสบอยู่ว่าด้วยจะเป็นทางด้านการขนส่ง ด้านคมนาคม และ ด้านการเข้าออกระหว่างประเทศเป็นต้น (โสภิต นาสืบ, 2565)

การระบาดในระลอกแรกนั้นเกิดที่ประเทศไทยที่ส่งผลกระทบจากมาตรการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการ Lockdown หรือการหยุดชะงักลงซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ประเมินว่าการระบาดของโรคโควิด-19 กระทบต่อการจ้างงาน แรงงานใน 9 สาขาการผลิต ครอบคลุมแรงงานมากกว่า 8 ล้านคน ซึ่งยังไม่รวมผลกระทบแรงงานใน ภาคเกษตรอีกหลายล้านคน โดยแรงงานในภาคการท่องเที่ยวและภาคบริการที่เกี่ยวข้องแรงงานส่วนใหญ่อยู่ปิดเมือง มาตรการ เว้นระยะห่างทางสังคม การจำกัดเวลา ปิด-เปิด และนั่งในร้านอาหาร ส่งผลให้ธุรกิจหลายประเภทต้องปิดตัวลง

(ไศริท นาสืบ, 2565) ซึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้และมาตรการของรัฐต่อประชาชนที่เห็นได้ชัดเจนคือ ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมประชาชนในพื้นที่โดยส่วนใหญ่มีรายได้น้อย อัตราความยากจนสูงถึงร้อยละ 34 ของประชากร เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด การประกอบอาชีพและรายได้ของประชาชนจึงได้รับผลกระทบอย่างสูงและขยายวงกว้าง โดยมีประชาชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบด้านอาชีพในพื้นที่ทำให้มีรายได้ลดลงกะทันหันและรายจ่ายของครอบครัวเพิ่มมากขึ้นอีกทั้ง ผลกระทบด้านการประกอบอาชีพจากมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉิน พบว่าประชาชนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สามารถออกไปทำเกษตรหรือประมงได้เนื่องจากถูกพักงานชั่วคราว ไม่มีใครจ้างงาน และทำให้เกิดการว่างงาน (อิมรอน ซาเหาะ, 2563) ในส่วนของจังหวัดยะลาที่มีเศรษฐกิจหลักมาจากภาคการเกษตรทั้งที่เป็นพืชสวน ประเภทยางพารา ปาล์มน้ำมัน และไม้ผลที่มีชื่อเสียงเช่น กล้วยหิน ส้มโชกุน ทุเรียน ลองกอง เป็นต้น ผลกระทบด้านการประกอบอาชีพของจังหวัดยะลาที่พบเจอมากที่สุดคือเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาโควิด-19 ส่วนใหญ่ผู้ประกอบการและประชาชนที่ทำอาชีพเกษตรกรเป็นลูกจ้างในการเลี้ยงดูชีพตัวเอง ในจังหวัดยะลาที่ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตมากที่สุดไม่สามารถจะไปประกอบอาชีพตามความสะดวกในแบบปกติไม่ได้ (กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครยะลา, 2565)

ซึ่งในพื้นที่อำเภอยะหา จังหวัดยะลาได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ภายใต้โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจหลัง โควิด-19 โดยอำเภอยะหา มีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งหมด 3 รุ่น จำนวน 164 ราย และกาบัง มีผู้เข้าร่วมอบรม ทั้งหมด 1 รุ่น จำนวน 24 ราย และการจัดฝึกอบรมในครั้งนี้ได้ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อดังกล่าวอย่างเคร่งครัด พร้อมได้ชี้แจงเกี่ยวกับมาตรการต่างๆ ที่จำเป็นต้องปฏิบัติในการใช้ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) (สำนักงานประมงจังหวัดยะลา, 2565) จากนั้นการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงทางด้านเศรษฐกิจ และการทำงานเป็นอย่างมากของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เนื่องจาก มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือ โควิด-19 ว่าด้วยการให้จำหน่ายอาหารในเดือนธันวาคม ดังนี้ 1. ให้ผู้ขายสามารถจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มได้เฉพาะหน้าร้านของตัวเอง 2. ห้ามใช้บาทวิถีจำหน่ายอาหารหรือเครื่องดื่มในลักษณะหาบเร่ แผงลอยโดยเด็ดขาด 3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดสถานที่จำหน่าย จัดระเบียบให้ผู้ขายอาหารหรือเครื่องดื่ม โดยให้แต่ละผู้ขายเว้นระยะห่างไม่น้อยกว่า 3 เมตร และจัดการลงทะเบียนผู้ขาย 4. สามารถจำหน่ายได้เฉพาะอาหารสำเร็จรูปหรือเครื่องดื่มเท่านั้น 5. สำหรับสถานที่ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด ให้จำหน่ายได้ตั้งแต่เวลา 14.00-20.00 น. และ 6.ขอความร่วมมือแต่ละครอบครัวในการออกไปซื้ออาหารไม่เกินครอบครัวละ 2 คน และห้ามมิให้นำบุตรหลานที่มีอายุต่ำกว่า 5 ขวบ ออกไปซื้อหาอาหาร (ชัยสิทธิ์ พานิชพงศ์, 2563)

จากสถานการณ์ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ครั้งนี้ ประชาชนได้รับผลกระทบ ทำให้การดำรงชีวิตในสังคมเป็นไปด้วยยากลำบาก เช่น เดิมแต่ก่อนตลาดนัดในชุมชนบ้านกาตอง พอมิโรคระบาดโควิด-19 เกิดขึ้น ทำให้ต้องปิดตลาดนัดในพื้นที่บ้านกาตอง จึงทำให้ต้องออกซื้ออาหารในตัวเมือง ซึ่งไกลจากหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ทำให้ประชาชนบางส่วนที่ไม่มียานพาหนะเกิดความยากลำบากต่อการซื้ออาหารในครัวเรือนแต่ละวัน อีกทั้งการประกอบศาสนิกหรือการละหมาดซึ่งทางผู้นำอิสลามจุฬารัฐมนตรีได้ออกคำสั่งมาตรการให้งดการละหมาดที่มีสยิดก่อนเนื่องจากเกิดการระบาดอย่างหนักของโรคโควิด-19 ทำให้ประชาชนไม่พอใจเป็นอย่างมากเพราะในช่วงนั้นใกล้ถึงวันสำคัญของศาสนาอิสลามที่มีปีละครั้ง ประชาชนเลยทำการประท้วงร้องขอต่อผู้นำในชุมชนเพื่อขอละหมาดในวันสำคัญของศาสนาอิสลาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา จากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับผลกระทบของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ผลกระทบของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหมู่บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เพื่อใช้ในการดำเนินขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรในการวิจัยเป็นประชาชนที่อาศัยในหมู่บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ประชาชนที่มีอายุ 20-60 ปี จำนวน 1,184 คน ในการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้เลือกใช้สูตรของ Taro Yamane ซึ่งจากการคำนวณหากกลุ่มตัวอย่างได้ 299 คน และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accident Sampling) โดยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่พบเจอในวันที่ผู้วิจัยลงพื้นที่

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ อาสาสมัคร ระดับการศึกษาและรายได้ เป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งเป็นข้อคำถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประกอบด้วย 4 ด้านได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุขและด้านการศึกษา ซึ่งเป็นแบบประเมินค่าระดับผลกระทบแบบ Rating Scale โดยจำแนกระดับผลกระทบออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามสำหรับการวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดเก็บข้อมูล ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง และขณะเก็บข้อมูลจะต้องปฏิบัติตามระเบียบการป้องกันโรคตามระเบียบของกรมควบคุมโรคอย่างเคร่งครัด โดยการสวมหน้ากากอนามัย การเตรียมสเปรย์ แอลกอฮอล์เพื่อทำความสะอาด
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้อธิบายทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยรวมทั้งประโยชน์และผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียด ตลอดจนให้เวลาในการซักถามข้อสงสัยต่างๆ จนเข้าใจ

ผู้วิจัยได้ขออนุญาตในการเก็บข้อมูล การถ่ายภาพ และการบันทึกวิดีโอ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 45 นาที เพียงครั้งเดียว เพื่อนำข้อมูลที่ได้อีกไป เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอน ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้อธิบายว่า การเข้าร่วมให้ข้อมูลโครงการวิจัยนี้ เข้าร่วมด้วยความสมัครใจและสามารถถอนตัวจากการเข้าร่วมให้ข้อมูลโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statics) ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ t-test , F-test เพื่อการวิเคราะห์หาความแตกต่างของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นการศึกษาถึงระดับผลกระทบของประชาชนต่อการดำรงชีวิต จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 ในหมู่บ้านกาตอง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 299 ซึ่งผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสาธารณสุข และด้านการศึกษา การแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

ตารางแสดง ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ในภาพรวม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ระดับผลกระทบ	Mean	Std	ระดับ
ด้านเศรษฐกิจ	4.12	0.44	มาก
ด้านสังคม	3.99	0.42	มาก
ด้านสาธารณสุข	4.00	0.43	มาก
ด้านการศึกษา	4.02	0.47	มาก
รวม	4.22	0.43	มากที่สุด

จากศึกษาระดับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ในภาพรวม ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.22$, Std=0.43) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านเศรษฐกิจประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.12$, Std=0.44) 2) ด้านสังคมประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.99$, Std=0.42) 3) ด้านสาธารณสุขประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.00$, Std=0.43) 4) และด้านการศึกษาประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$, Std=0.47)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเปรียบเทียบระดับผลกระทบของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางแสดง การเปรียบเทียบระดับผลกระทบของประชาชนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด - 19 ในบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐาน	Mean	Std	t/F	sig
เพศ	4.00	0.51	0.05	.956
อายุ	4.04	0.07	0.49	.741
อาชีพ	4.03	0.58	0.34	.883
ระดับการศึกษา	4.35	0.63	7.16	.000
รายได้	4.20	0.63	1.02	.403

การทดสอบสมมติฐานระดับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ และรายได้ต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีเพศต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่เป็นเพศหญิงและเพศชาย ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ ที่เหมือนกัน ส่งผลทำให้ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพที่เหมือนกัน ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีเพศต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิตาพร รุ่งสถาพร, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า เพศที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีอายุต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกช่วงอายุ ล้วนมีความสามารถต่อการทำงานในการเลี้ยงคนในครัวเรือนจากการทำงาน ซึ่งเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ได้รับผลกระทบต่อการดำรงชีวิตเหมือนกัน ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีอายุต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัย (จิตาพร รุ่งสถาพร, 2563) ได้ศึกษา พฤติกรรมผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกันทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนทุกอาชีพได้รับผลกระทบด้านการประกอบอาชีพ เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด -19 ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านกาตองทุกอาชีพไม่สามารถทำงานได้เกิดการว่างงาน รายได้ลดลง เนื่องจากสถานประกอบการหรือสถานที่การทำงานได้ถูกปิดลง ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิตาพร รุ่งสถาพร, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคต่อการซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า อาชีพที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีการศึกษาต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ได้รับผลกระทบมากกว่าประชาชนที่จบการศึกษาในระดับอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ที่ทำงานนอกพื้นที่ เช่น รับจ้างทั่วไปนอกพื้นที่ เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่า ที่ทำงานนอกพื้นที่ถูกพักงานโดยไม่มีกำหนด บางคนถูกไล่ออกเนื่องจากนายจ้างปิดกิจการ ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนที่จบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าได้รับผลกระทบมากกว่าประชาชนที่จบการศึกษาในระดับอื่นๆ เช่น การศึกษานอกระบบ (กศน.) การศึกษาศาสนา ฯลฯ แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ 2563) ได้ศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบด้านการศึกษา ระดับปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 36.75 รองลงมา มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 29.00 ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 14.00 ระดับอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 10.25 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 8.25 และ 1.75 ตามลำดับ

ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีรายได้ต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้จากการประกอบอาชีพซึ่งได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิต เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ประชาชนไม่สามารถออกไปทำงานได้ ถูกพักงานแบบไม่มีกำหนด และทำให้เกิดการว่างงาน ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา ที่มีรายได้ต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จิตาพร รุ่งสถาพร, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า รายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าบนช่องทางออนไลน์ในภาวะวิกฤตโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชน บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประชาชนที่อยู่ในพื้นที่บ้านกาตองตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา จำนวน 299 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพส่วนใหญ่ รับจ้างทั่วไป ระดับการศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เกิน 6,000 บาท/เดือน กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาอิสลาม และด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ

โควิด-19 ที่มีต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตองระดับปานกลาง

นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.12 ด้านสังคมประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.99 ด้านสาธารณสุขประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.00 ด้านการศึกษา ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.02 ตามลำดับ

ขณะเดียวกัน การทดสอบสมมติฐานผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 แตกต่างกัน นอกจากนี้ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพและรายได้ที่ต่างกัน ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่อง ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

1.1 การลดผลกระทบทางด้านสังคม ทางอาสาสมัครสาธารณสุข ควรมีการให้ความรู้กับประชาชนในการป้องกันจากโควิด-19 โดยผ่านผู้นำของชุมชน เช่น โต๊ะอิหม่าม ให้รับทราบและประกาศทางวิทยุกระจายเสียงทางมัสยิด เพื่อให้มีความรู้และมีวิธีการรับมือ เมื่อเกิดสถานการณ์โควิด-19 และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถลดความตึงเครียดของของประชาชนได้

1.2 การลดผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ภาครัฐควรมีมาตรการเยียวยาประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากโควิด-19 โดยการสนับสนุนเงินช่วยเหลือให้กับประชาชนที่มีรายได้ลดลง และช่วยแจกอาหารให้กับประชาชนทุกครัวเรือน เพื่อป้องกันการขาดแคลนอุปโภคบริโภคแก่ประชาชนในชุมชน ให้สามารถมีกำลังในการดำรงชีวิตต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะนำไปศึกษาต่อในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษากระบวนการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการด้านเศรษฐกิจของบ้านกาตองเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดของประชาชนที่ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิต บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

2.2 ควรศึกษาแนวทางการปฏิบัติตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุขอย่างเคร่งครัดเพื่อลดผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิต บ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบการแพร่ระบาดของโควิด-19 ต่อการดำรงชีวิตของประชาชนบ้านกาตอง ตำบลกาตอง อำเภอยะหา จังหวัดยะลา เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ จัดทำขึ้นโดยการสำรวจความรู้ และพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนบ้านกาตอง วิจัยฉบับนี้ เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์ จาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชุลฟีกอร์ มาโซ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาการพัฒนชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุพัตรา รุ่งรัตน์ อาจารย์

ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ในการให้คำแนะนำข้อมูลด้านสถิติ ในการเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาการทำโครงการวิจัย ให้ถูกต้องตามหลักการ

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนาและประชาชนบ้านกาตองที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม เป็นอย่างดีในการวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กองสวัสดิการสังคม เทศบาลนครยะลา. (2562). *ข้อมูลเศรษฐกิจของเทศบาลนครยะลา*. ยะลา: เทศบาลนครยะลา.
- ชัยสิทธิ์ พานิชพงศ์. (2563). *ผู้ว่าฯยะลาออกกฎเหล็ก6ข้อคุมขายอาหารช่วงรอมฎอน*. ยะลา: ศาลากลางจังหวัดยะลา.
- ทิตภาพ รุ่งสถาพร. (2563). *พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (รายงานวิจัย)*. กรุงเทพฯ ฯลฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพัทธา รุ่งรัตน์ และคณะ. (2563). *ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา(รายงานวิจัย)*. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานประมงจังหวัดยะลา. (2564). *ฝึกอบรมเกษตรกรโครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังโควิด-19*. ยะลา: ศาลากลางจังหวัดยะลา
- โศภิต นาสีบ. (2564). *ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคมจากการระบาดของโรคโควิด-19 ในระดับโลกในประเทศไทย*. (ม.ป.ท): สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.
- อิมรอน ชาเหาะ. (2563). *การสำรวจความคิดเห็นของประชาชนด้านผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และมาตรการของรัฐ(รายงานวิจัย)*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- โอภาส การย์กวินพงศ์. (2564). *สถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการสาธารณสุข และปัญหาอุปสรรคการป้องกันควบคุมโรคในผู้เดินทาง*. กองโรคติดต่อทั่วไป: องค์การอนามัยโลกกรมควบคุมโรค

ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำเหมือง (เหมืองฝาย) แบบล้านนาของชุมชนบ้านป่าตึง ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

Lanna-styled Local Wisdom in Nam Miang Water Management (Muang Fai Irrigation) of Pa-Thueng Community, Mae Jai Sub-district, Mae Jai District, Phayao Province

วาสนา ธาริน¹ และฟารุง มีอุดร²

Watsana Thafan and Farung Mee-udon

นิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร¹

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร²

Corresponding Author Email: watsanat62@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำด้วยระบบน้ำเหมืองในพื้นที่ชุมชนบ้านป่าตึง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) สัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ผ่านระบบออนไลน์และออฟไลน์ กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นสมาชิกกลุ่มเหมืองฝาย จำนวน 8 คน ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า บ้านป่าตึงเป็นชุมชนหนึ่งที่พบปัญหาขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูร้อน ทั้งที่ในตำบลแม่ใจ มีแหล่งเก็บกักน้ำแม่ปืม อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านป่าตึงเป็นชุมชนที่มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการน้ำด้วยน้ำเหมืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีการสะสม ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ความรู้ ความเข้าใจให้กับคนรุ่นหลัง ที่สำคัญชาวบ้านมีอำนาจในการจัดการเองโดยไม่ผ่านหน่วยงานของรัฐ ชาวบ้านใช้ระบบแก้มือง/แก้มายในการจัดการน้ำมาตลอด เพราะพบว่าระบบน้ำเหมือง สามารถแก้ไขปัญหาไขปัญหาภัยแล้งในชุมชนบ้านป่าตึงได้เป็นอย่างดี น้ำเหมืองสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้งและในช่วงเวลาที่จำเป็นต้องการใช้น้ำที่สำคัญระบบการจัดการน้ำเหมืองในปัจจุบันได้ช่วยให้คนที่อยู่ในพื้นที่ไกลแหล่งต้นน้ำได้ใช้น้ำในการทำเกษตรได้ง่ายและทั่วถึง

คำสำคัญ : การจัดการน้ำ ภูมิปัญญาล้านนา ระบบน้ำเหมือง เหมืองฝาย พะเยา

ABSTRACT

The purpose of this article is to study the use of local wisdom in the water management of the Pa-Thueng Community. A qualitative research methodology was applied with eight villagers interviewed comprising both male and female members of the Nam Miang system in Pa-Thueng village. A semi-structured interview guideline was selected to allow interviewee to express their opinions rather more freely. The interviews took place through on-line platforms and in-person. The research found that the Pa-Thueng community encounters water shortages during the summer season despite being located nearby to the Mae Peam Reservoir. It was found that the Pa-Thueng community is a community that uses local wisdom from the past to manage the water system with collective beliefs, cultural traditions, and indigenous knowledge. They have the ability to manage water themselves that does not come from government agencies. The villagers select senior people in their community to form a committee and to

manage the water system. It was found that a boring system designed using local wisdom could solve the drought problem. The boring system can store water for use during the dry season and during times of need. The current boring water management system has helped people in remote areas to better access water thorough their farms.

Keywords : Water management Lanna-styled local wisdom Nam Miang water system Muang Fai Irrigation Phayao

ความสำคัญและความเป็นมา

น้ำเป็นปัจจัยทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต เป็นแหล่งกำเนิดของพืชและสัตว์น้ำ มนุษย์ใช้น้ำเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม อุตสาหกรรม ภาคบริการ โดยเฉพาะการผลิตภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมด้านการเกษตร เป็นภาคการผลิตที่ต้องใช้น้ำในปริมาณในการผลิต แต่ทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (จันทวัน เบ็ญจวรรณ, 2552) เมื่อน้ำเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอุดมสมบูรณ์บนแผ่นดิน ที่มีน้ำที่นั่นย่อมมีความสุข เหมือนดังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงให้ความสำคัญว่าน้ำคือชีวิต “...หลักสำคัญว่า ต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้เพื่อน้ำเพาะปลูก เพราะชีวิตที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่มีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้...” (พระราชดำรัส ณ สวนจิตรลดา 17 มีนาคม 2529 อ้างจาก สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2565)

ประเทศไทยมีน้ำฝนปีละประมาณ 800,000 ล้านลูกบาศก์เมตร แต่บางส่วนซึมลงใต้ดินและระเหยกลับไปสู่บรรยากาศเหลือเพียง 200,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ที่อยู่ในแม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ปัจจุบันมีการพัฒนาแหล่งน้ำในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งโครงการขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และ ขนาดเล็ก สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้เพียง 70,800 ล้านลูกบาศก์เมตร หรือประมาณร้อยละ 30 ของปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยทั้งปี (สวัสดิ์ โนนสูง 2543 อ้างถึงใน สุพัตต์ เหมทานนท์ และคณะ, 2557) คนไทยส่วนใหญ่ยังทำการเกษตร หลักฐานการวิจัยระบุว่าประเทศไทยในหลายพื้นที่ประสบปัญหาภัยแล้งที่เกิดจากการขาดฝนตกไม่ตรงตามฤดู หรือฝนทิ้งช่วง ส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรเสียหายจำนวนมาก มีผลต่อการส่งออก สินค้าทางการเกษตร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ต่างเร่งรัดในการเข้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหา แต่ยังมีปัญหาการทำงานที่ยังไม่เป็นเอกภาพ และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ, 2558)

การบริหารจัดการน้ำจึงเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง ในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศกำลังพัฒนา สำหรับประเทศไทยได้ตระหนักถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำทั้งเชิงคุณภาพ ในปี 2550 มีการประกาศให้ “น้ำ” เป็นวาระแห่งชาติ (พนิต ใหม่ประสิทธิ์ และคณะ 2559) และต้องมีการจัดการทรัพยากรน้ำ ที่หมายถึงการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันอย่างบูรณาการเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรอื่นที่เกี่ยวข้องในเขตลุ่มน้ำ ในกรณีพื้นที่ป่าถูกทำลาย ทำให้น้ำอาจไม่ถูกเก็บไว้ในดิน มักก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้งและการมีน้ำมากเกินไปในฤดูฝนและกลายเป็นอุทกภัย นักจัดการลุ่มน้ำจำเป็นต้องมีการสร้างอ่างหรือเขื่อน เก็บน้ำเพื่อ ทดแทนดินที่ไม่สามารถเก็บน้ำได้ การสร้างอ่างหรือเขื่อนเก็บน้ำเพื่อเอาไว้ใช้สอยเป็น หลักประกันในการมีน้ำใช้สอยได้ตามเวลาที่ต้องการอีกทั้งยังช่วยให้น้ำที่มีตะกอนปนอยู่ใส สะอาดขึ้นทำให้สามารถนำน้ำมาใช้ได้และลดต้นทุนในการทำมาความสะอาดน้ำ

ปัญหาเรื่องความแห้งแล้งเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรในภาคเหนืออย่างรุนแรง เนื่องจากการทำเกษตรกรรมต้องอาศัยน้ำเป็นหลัก (ขวัญภา สุขคร, 2557) ภูมิภาคนี้จึงมีการจัดทำเหมืองฝายชะลอน้ำ หรือเรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบล้านนาเหมืองฝาย เป็นการจัดการน้ำสำหรับการเกษตรของชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน อันเนื่องด้วยสภาพทางภูมิประเทศเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารขนาดใหญ่ของประเทศไทย ที่ประกอบด้วยพื้นที่ภูเขาสูง ที่ดอนเชิงเขามากถึงสามส่วนของพื้นที่ มีที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาเพียงหนึ่งส่วนของพื้นที่ การบุกเบิกพื้นที่สำหรับทำนาทำได้ในพื้นที่ราบในหุบเขา ที่นาหรือพื้นที่ทำกินจึงมีสภาพลดหลั่นเป็นชั้นๆ ไม่ได้เรียบเสมอกัน ดังนั้นในการดึงน้ำเข้าสู่ที่นาหรือพื้นที่ทำกินจึงมีการคิดค้นการสร้างเหมืองฝายกันลำน้ำในตำแหน่งที่สูงกว่าแปลงนาหรือพื้นที่ทำกิน เพื่อให้ทุกคนมีน้ำสำหรับทำนาหรือทำไร่ ทำสวนเพียงพอและเป็นธรรมเสมอกัน (ชัชวาล ทองดีเลิศ, 2562)

การจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายเป็นการจัดการน้ำโดยชุมชนท้องถิ่นของภาคเหนือที่ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีการถ่ายทอดสืบเนื่องกันมาเป็นเวลานานจน ปัจจุบัน เดิมระบบเหมืองฝายเป็นการนำน้ำเข้านาในฤดูฝนเพื่อใช้ทำนาปีเท่านั้น ตัวฝายเป็นไม้ไผ่ที่มีอยู่ในท้องถิ่นและระบบการส่งน้ำก็เป็นเทคโนโลยีแบบง่ายๆ คือเป็นคลองดินที่ชาวบ้านร่วมกันขุดขึ้น ทำให้ต้นทุนในการจัดการน้ำค่อนข้างต่ำ ผู้ทำนาทุกคนมีสิทธิใช้น้ำอย่างเต็มที่ในฤดูฝน โดยยึดหลักว่าผู้ที่อยู่หัวน้ำจะได้ใช้น้ำก่อนผู้ที่อยู่ท้ายน้ำ แก่ฝายหรือแก่เหมืองเป็นผู้ที่ทำหน้าที่จัดสรรน้ำให้แก่ผู้ใช้น้ำ โดยพิจารณาจากขนาดของพื้นที่ทำการเพาะปลูก กล่าวคือพื้นที่มากก็จะได้รับน้ำจากต้งน้ำที่มีความกว้างมากกว่าชาวนาที่ทำนาพื้นที่น้อย ส่วนการใช้น้ำในฤดูแล้งแก่ฝายจะจัดสรรน้ำให้ผู้ทำการปลูกพืช โดยการแบ่งปันน้ำแก่กันซึ่งจะเป็นการแบ่งน้ำระหว่างฝายลูกเดียวกันหรือระหว่างฝายก็ได้ หรือการใช้ประโยชน์ในพื้นที่หัวน้ำร่วมกันเฉพาะผู้ที่ทำการปลูกพืชในฤดูแล้ง (พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์, 2543) การจัดทำเหมืองฝายชะลอน้ำทำให้เกิดการบริหารจัดการน้ำได้ดี เกิดผลสำเร็จและได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก หลายชุมชนได้นำแนวคิดของการทำเหมืองฝายชะลอน้ำ เข้ามาปรับใช้เพื่อช่วยในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ป่าไม้ อย่างไรก็ตาม การทำเหมืองฝายชะลอน้ำ สำหรับแต่ละพื้นที่ หรือแต่ละชุมชน ยังต้องมีความจำเป็นที่ต้องการคำนึงถึงบริบททางสังคม ลักษณะทางกายภาพ และวิถีของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมด้วย เพื่อให้เกิดการปรับประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด (ขวัญภา สุขคร, 2557) ชุมชนจึงมีวิธีการเก็บกักน้ำไว้ใช้ที่แตกต่างกันขึ้นกับลักษณะภูมิประเทศทำเลที่ตั้งของชุมชน ตลอดจนการปรับตัวของชุมชนให้สามารถอยู่รอดได้ด้วยการผลิตและมีวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการดำรงอยู่ของระบบนิเวศรอบตัวที่มีลักษณะหลากหลายตามเงื่อนไขของแต่ละชุมชนเป็นประสบการณ์ที่สั่งสม ถ่ายทอด สืบต่อกันมาในท้องถิ่นที่มีความเฉพาะเจาะจง ความเชื่อที่ส่งผลให้แบบแผนในการดำเนินชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แตกต่างกันออกไป (พนิต ใหม่ประสิทธิ์ และคณะ 2559)

บ้านป่าตึง เป็นชุมชนหนึ่งในเขตตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ที่ต้องประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ทั้งที่ในตำบลแม่ใจ มีแหล่งเก็บน้ำจืดหรืออ่างเก็บน้ำในพื้นที่ ที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำคลอง ลำห้วย บึง หนองน้ำ และแหล่งน้ำที่ถูกสร้างขึ้น ได้แก่ เหมืองฝาย บ่อน้ำ และสระน้ำ แต่พบว่ามีน้ำไม่พอเพียงสำหรับภาคการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาและเพาะปลูกพืชของเกษตรกรในชุมชน ทำให้ชาวบ้านในตำบลแม่ใจประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ ตำบลแม่ใจจึงต้องมีการจัดสรรน้ำจากแหล่งน้ำต่าง ๆ ให้เพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นนำมาใช้ประกอบอาหาร ใช้ในครัวเรือน อุตสาหกรรม การเกษตร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการใช้ภูมิปัญญาในการจัดการน้ำด้วยระบบเหมืองฝายบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านป่าตึง ว่าสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในชุมชนได้หรือไม่อย่างไร

ทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Review Literature)

แนวคิดการบริหารจัดการน้ำโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคเหนือ

งานวิจัยนี้ใช้แนวคิดการบริหารจัดการน้ำเหมืองแบบล้านนาเป็นหลักในการวิจัย ซึ่งไม่สามารถระบุที่มาของแนวคิดได้ เพราะเป็นศาสตร์และศิลป์ของการดำเนินชีวิตที่มีการสั่งสมสืบทอด กันมาช้านานของคนภาคเหนือตอนบนที่ในเขตอารยธรรมล้านนา เสรี พงศ์พิศ (2548 อ้างถึงใน วนิดา นาคีสังข์, 2559) อธิบายว่าภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ จากพ่อแม่ปู่ย่าตายาย ศูนย์ลูกสู่หลาน จากคนรู้ คู่คนอีกรุ่นหนึ่ง จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาเป็นศาสตร์ หมายความว่า เป็นความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ปัจจัยสี่ การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่วนภูมิปัญญาเป็นศิลปะนั้น หมายความว่า เป็นความรู้ที่มีคุณค่า ดึงมา ที่ผู้คนได้คิดขึ้น ไม่ใช่แค่สมองแต่เพียงอย่างเดียว แต่ด้วยอารมณ์ความรู้สึก ญาณทัศนะ คือด้วยจิตวิญญาณ

วชิรวัชร งามละม่อม (2558) อธิบายในทำนองเดียวกันกับ เสรี พงศ์พิศว่า ภูมิปัญญาหมายถึง องค์ความรู้ที่มีเอกลักษณ์ที่มนุษย์ในสังคมคิดค้นขึ้นจากการบูรณาการระหว่างความคิดและความสัมพันธ์กับสรรพสิ่งรอบตัว เป็นสิ่งที่มนุษย์ได้มาโดยการผ่านกระบวนการสั่งสม สืบทอด ปรับปรุงและประยุกต์ต่อเนื่องกันเป็นระบบคุณค่าเดิมที่สะท้อนออกมาให้เห็นชีวิตประจำวันของสังคมทั้งระบบตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีความหมายหลากหลาย ไม่หยุดนิ่งและแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงหมายถึง พื้นเพรากฐาน ความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และประสบการณ์ทั้งทางตรง และทางอ้อม คือประสบการณ์ด้วยตนเอง และทางอ้อม จากการเรียนรู้จากผู้ใหญ่ที่สะสมความรู้สืบทอดกันมา กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านได้คิดเองและนำมาใช้แก้ปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน วีรนุช วอนแก่น้อย และคณะ (2560)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ หมายถึง ความรู้ มโนทัศน์ ความเชื่อ ประเพณีระเบียบข้อห้าม วิธีการ ความสามารถ ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นผลผลิตของปัจเจกบุคคลหรือชุมชน ที่ถูกนำมาใช้เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในชุมชนท้องถิ่นในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การจัดหาแหล่งน้ำ/การใช้ประโยชน์ การอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำ การพัฒนาแหล่งน้ำ และการจัดการองค์กร/กลุ่มผู้ใช้น้ำ ฯลฯ ได้อย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม และวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นจากความเฉลียวฉลาดของแต่ละคน การปฏิบัติ/ทดลองในชีวิตประจำวันและการเรียนรู้แล้วสั่งสมเป็นประสบการณ์และถ่ายทอดสืบทอดกันมา (เทวารักษา เครือคล้ายและคณะ, 2552) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำ มีรูปแบบการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยใช้การปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนที่ต้องไม่เบียดเบียนทำลายทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม ด้วยการนำเอาความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกับการบริหารจัดการน้ำในชุมชน มีลักษณะสำคัญ 5 ด้าน (สุริยะ หาญพิชัย, 2560) ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม และด้านความเชื่อ

1. ด้านกายภาพ ชาวบ้านในชุมชนใช้แหล่งน้ำในการอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ในการจัดการด้านกายภาพของแหล่งน้ำนั้น ได้ให้ความสัมพันธ์กับการใช้ประโยชน์และการควบคุม โดยชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนดข้อตกลงของชุมชนในการใช้และจัดการกันเองในชุมชน และได้ประสานกับหน่วยงานราชการ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล

2. ด้านสังคม ชาวบ้านในชุมชนใช้แหล่งน้ำเพื่ออุปโภค บริโภคในชุมชน เป็นแหล่งอาหาร แหล่งสร้างรายได้ แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งประกอบพิธีกรรมต่างๆ และเป็นแหล่งพบปะพูดคุยของคนในชุมชน

3. ด้านเศรษฐกิจ ชาวบ้านในชุมชนทำไร่ ทำนาเป็นอาชีพหลัก สร้างรายได้จากการทำไร่ ทำนา โดยมีภูมิปัญญาในการทำนาข้าว เช่น ข้าว ถั่วลิสง ข้าวโพด มันสำปะหลัง เป็นต้น

4. ด้านวัฒนธรรม ฝ่าย บึง หนอง เขื่อน เป็นแหล่งประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และโดยให้ความเชื่อเป็นกลไกในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ มีประเพณีในการบูชาเป็นประจำทุกปี ที่ชาวบ้านให้ความเคารพและศรัทธา เชื่อถือในการคุ้มครอง ปกป้องอันตรายให้แก่ชาวบ้าน

5. ด้านความเชื่อและค่านิยม ชาวบ้านในชุมชนมีความเชื่อในอำนาจลี้ลับที่เหนือธรรมชาติ มีการบูชาปู่ตา และเจ้าที่ ที่มีความเชื่อถือกันมาในชุมชน เชื่อในการทำมาหาเลี้ยงชีพที่สุจริต และเชื่อในการครองเรือน สิ่งใดที่โบราณห้ามว่าเป็นโทษ และเป็นความเดือดร้อนมาให้ก็จะละเว้นการกระทำนั้นและไม่ยอมทำสิ่งใดที่ขัดกับความเชื่อ

ระบบน้ำเหมืองกับการจัดการน้ำของคนล้านนา

ระบบจัดการน้ำเหมืองของคนล้านนาไทย เป็นมรดกทางวัฒนธรรม จารีต ประเพณีและภูมิปัญญาที่สำคัญของประเทศ ซึ่งระบบการจัดการน้ำเหมือง เกิดขึ้นเพื่อการใช้ประโยชน์ประโยชน์จากแหล่งน้ำธรรมชาติในการเกษตรกรรมและยังเป็นมรดกที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (คณาภรณ์ ธนธรรมเจริญ และคณะ 2554)

ระบบน้ำเหมือง เป็นระบบการจัดการน้ำ ที่อาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการ การทำน้ำเหมืองแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 คือ ส่วนที่เป็นตัวฝาย ส่วนนี้ทำไว้เพื่อกั้นน้ำ ให้ระดับน้ำสูงขึ้น ส่วนที่ 2 คือ ลำเหมือง ส่วนนี้จะมีกรขุดดินเพื่อเป็นคลองส่งน้ำไปตามที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ตอนท้ายของลำเหมือง บริเวณตัวฝายจะมีประตูเปิด-ปิดน้ำเอาไว้ เพื่อเปิด-ปิดน้ำตามเวลาที่ต้องการ น้ำที่ส่งไปตามน้ำเหมืองก็เพื่อการอุปโภค บริโภค การจัดสรรน้ำให้กับคนที่อยู่ท้ายน้ำเหมือง ชาวบ้านเรียกว่า “ลูกฝาย” จะมีสัญญาประชาคมร่วมกันของผู้ใช้น้ำว่าน้ำเข้าที่นา จะต้องมีการจัดการดูแลซ่อมแซมน้ำเหมืองร่วมกันทุกปี รวมไปถึงมีบทลงโทษสำหรับผู้ที่ทำความผิดหรือฝ่าฝืนน้ำเหมือง เมื่อมีการละเมิดกฎระเบียบของน้ำเหมืองคนที่มีหน้าที่พิจารณาโทษ ชาวบ้านเรียกว่า “แก่ฝาย” เป็นบุคคลสำคัญที่ถูกเลือกมาจากชุมชนผู้ใช้น้ำจากเหมืองฝาย คนที่ถูกเลือกเข้ามาต้องเป็นบุคคลที่มีความเป็นธรรมและสามารถจัดสรรน้ำให้กับลูกสมาชิกฝายได้ใช้กันอย่างทั่วถึง (สุมาตกร ภูลายาว, ม.ป.ป.)

ฝายชะลอน้ำกับระบบนิเวศของลำน้ำและป่าไม้

แนวคิดฝายชะลอน้ำ เป็นแนวคิดพื้นฐานดั้งเดิมจากการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของสังคมในภาคเหนือ ภายใต้ระบบการจัดการที่เรียกว่า “ระบบเหมืองฝาย” เป็นระบบการจัดการน้ำระบบหนึ่งที่สำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่นในแง่ความรู้และเทคโนโลยีเฉพาะเข้ามาช่วย ซึ่งแนวคิดระบบการบริหารจัดการ ไม่ได้ถูกนำไปใช้หรือสานต่ออย่างประสบผลสำเร็จจากการเปลี่ยนแปลงในทางบริบทสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ตามกระแสของการพัฒนาเพื่อความทันสมัยรูปแบบต่างๆ แต่ด้วยสภาพปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ความแห้งแล้ง และการขาดแคลนน้ำ ที่เห็นเด่นชัดอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นเหตุให้สังคม ชุมชนเริ่มย้อนหันกลับมาองถึงความสำคัญในการฟื้นฟู และอนุรักษ์ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้น โดยใช้แนวคิดในการจัดทำฝายชะลอน้ำเข้ามาเป็นกระบวนการช่วยอนุรักษ์และฟื้นฟู ในการจัดทำฝายชะลอน้ำครั้งนี้ มีที่มาจากทฤษฎีการพัฒนาและฟื้นฟูป่าไม้ อันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริ โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชการที่ 9 ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่รอดของป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง และได้ทรงเสนออุปกรณ์อันเป็นเครื่องมือที่จะใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าไม้ที่ได้ผลดียิ่ง นั่นคือ ฝายกั้นน้ำ หรือ ฝายชะลอน้ำ (Check Dam) และได้ทรงให้หลักคิดอันเป็นเหตุผลที่สำคัญว่า ปัญหาสำคัญที่เป็นตัวแปรแห่งความอยู่รอดของป่าไม้นั้น ก็คือ “น้ำ” น้ำอันหมายถึงความชุ่มชื้น

สำหรับการทำฝายชะลอน้ำตามแนวพระราชดำรินั้น โดยหลักการและวิธีการแล้ว มีความคล้ายคลึงกับการทำฝายชะลอน้ำตามรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม เพียงแต่มีความหลากหลาย ในเรื่องทางเลือกของวัสดุอุปกรณ์ปัจจุบัน หรือความซับซ้อนที่เพิ่มเติมขึ้นเล็กน้อย (ขวัญณา สุขคร, 2557) ในลำดับขั้นของการทำฝายตามความเหมาะสมของพื้นที่ และประโยชน์ในด้านความคงทนเพื่อการใช้สอย เป็นต้น อย่างไรก็ตามบทความนี้จะมุ่งอธิบายเฉพาะเรื่องระบบน้ำเหมืองกับการจัดการน้ำของคนล้านนาเป็นหลัก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พรพิไล เลิศวิชาและคณะ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง น้ำเหมียง จัดการน้ำ จัดการคน บนพื้นฐานภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม พบว่า ระบบน้ำเหมียงเป็นระบบการจัดการน้ำที่พัฒนาขึ้นพร้อมกับสังคมเกษตรกรรมของชุมชนที่อาศัยอยู่ตามทีไรกลุ่มระหว้าหุบเขา และการสร้างน้ำเหมียงในแอ่งเชียงใหม่-ลำพูน เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามการเพิ่มขึ้นของประชากรการขยายตัวของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ทำกิน จากการทำเกษตรเป็นการปลูกข้าวไร่ อาศัยน้ำฝนไม่มีระบบน้ำเหมียง เลยทำให้น้ำไปสู่การพัฒนาเทคโนโลยีที่สามารถนำทรัพยากรมาใช้อย่างสมดุลละเพียงพอต่อความต้องการ น้ำเหมียงมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากเดิมสร้างด้วยไม้เป็นคอนกรีตหรือฝายหิน โดยมีการสร้างใหม่ขึ้นเป็นฝายหินทิ้งถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแต่ระบบการบริหารขององค์น้ำเหมียงยังคงรูปแบบของล้านนา

ระบบน้ำเหมียง เป็นระบบการจัดการน้ำที่แสดงถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อมรอบตัว โดยมีการสะสมทุนทางสังคมในการสร้างความเข้าใจเป็นภูมิปัญญาถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ จึงแสดงให้เห็นว่า ชุมชนสามารถอาศัยความรู้ ความเข้าใจในลักษณะทางภูมิศาสตร์และพลังของธรรมชาติที่สามารถคิดค้นและสืบทอดเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมตลอดจนการพัฒนาความรู้ในการจัดการระบบหรือภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของชุมชน และ วัฒนธรรมประชาธิปไตยของชาวบ้าน สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรวม

วิลาศ เทพทาและคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง นิเวศวิทยาทางน้ำในระบบน้ำเหมียงของพื้นที่เกษตรกรรมในแหล่งต้นน้ำและแหล่งต้นน้ำลำธาร พบว่า นิเวศวิทยาทางน้ำในระบบน้ำเหมียงของพื้นที่เกษตรกรรมในแหล่งต้นน้ำและแหล่งต้นน้ำลำธาร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบน้ำเหมียงในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางน้ำ และเสนอแนวทางการจัดการน้ำชุมชนในพื้นที่แหล่งต้นน้ำและแหล่งต้นน้ำลำธารให้อยู่ร่วมกับพื้นที่เกษตรกรรมอย่างยั่งยืน การศึกษานิเวศวิทยาทางน้ำในระบบน้ำเหมียงของพื้นที่เกษตรกรรมในแหล่งต้นน้ำ และแหล่งต้นน้ำลำธาร กลุ่มน้ำแม่กลางตอนบน ดอยอินทนนท์ พบว่า ระบบน้ำเหมียงเป็นสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้าง ด้านการจัดการน้ำในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางน้ำ เป็นข้อเท็จจริงที่สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาทางน้ำ โดยยูเนสโก อธิบายถึงลักษณะของนิเวศวิทยาทางน้ำเป็น การจัดการน้ำแบบบูรณาการด้วยกระบวนการทางอุทกศาสตร์ให้มีปฏิสัมพันธ์กับระบบนิเวศหรือชีวชาติ (Biota) ในระดับพื้นที่หรือลุ่มน้ำ การให้บริการทางนิเวศของพื้นที่ธรรมชาติแก่สังคม (Ecology Service) ตลอดจนการยกระดับความสามารถในการฟื้นฟูตนเองของสภาพแวดล้อม จึงอาจกล่าวได้ว่าระบบน้ำเหมียงเป็นสิ่งแวดล้อมสรรค์สร้างที่มีแนวคิดและแนวทางในรูปแบบของนิเวศวิทยาทางน้ำอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ระบบน้ำเหมียงของพื้นที่เกษตรกรรมในแหล่งต้นน้ำ และแหล่งต้นน้ำลำธาร มีความแตกต่างกับระบบน้ำเหมียงโดยทั่วไปกล่าวคือความเป็นองค์รวมของระบบน้ำเหมียงโดยทั่วไป จะปรากฏอยู่ในกระบวนการทำงานของระบบที่มีการจัดการอย่างเป็นองค์รวม แต่หากพิจารณาความเป็น องค์รวมของระบบน้ำเหมียงโดยทั่วไป พบว่า ระบบน้ำเหมียงมีความเป็นองค์รวมเฉพาะกลุ่มองค์กรและพื้นที่ ที่ได้รับประโยชน์จากฝายเดียวกันหรือเครือข่ายน้ำเหมียงเท่านั้น อีกทั้งระบบน้ำเหมียงยังเป็นเพียงกลไกส่วนหนึ่งของหมู่บ้านหรือลุ่มน้ำสำหรับสมาชิกที่ได้รับประโยชน์ แต่ในทางกลับกันความเป็นองค์รวมในระบบน้ำเหมียงของพื้นที่เกษตรกรรมในแหล่งต้นน้ำและแหล่งต้นน้ำลำธารนั้น สามารถนำกลไกการจัดการน้ำของหมู่บ้านหรือลุ่มน้ำมาบริหารจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน

ตระกูล ชำนาญ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรน้ำเหมียงชุมชนแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรน้ำเหมียงชุมชนแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเนื้อหาของพุทธวิธี ศึกษาวิธีการจัดการทรัพยากรน้ำโดยประยุกต์ใช้พุทธวิธีและระบบน้ำเหมียงโดนแกนนำพระสงฆ์และองค์กรน้ำเหมียงชุมชนลุ่มน้ำแม่วาง ศึกษาผลการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรน้ำ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อ หรือไม่เอื้อต่อการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรน้ำปัจจัยที่เอื้อ คือ พุทธวิธีบริบทชุมชน ระบบน้ำเหมียง ภาวะผู้นำและบทบาทแกนนำพระสงฆ์ ภาวะผู้นำและบทบาทของกรรมการเครือข่ายน้ำเหมียง

ลุ่มน้ำวาง มีลำน้ำวางไหลผ่านตามธรรมชาติ และความจำเป็นในการดำรงชีวิตที่ชุมชนต้องช่วยเหลือกันและกัน ปัจจัยที่ไม่เอื้อคือ ระบบการผลิตด้านการเกษตรที่เปลี่ยนไป ทำให้มีความต้องการใช้พื้นที่มากขึ้น ความต้องการใช้ทรัพยากรน้ำเพิ่มขึ้นในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม บริการการท่องเที่ยว และนโยบาย อำนาจรัฐเข้ามาแทรกแซงการทำงานของชุมชน

ชาวลิต สิมสวย (ม.ป.ป.) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง พบว่า การบริหารจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำปิง มีวัตถุประสงค์คือ ศึกษารูปแบบขององค์การจัดการน้ำระบบน้ำเหมืองเพื่อการเกษตร ศึกษาโครงสร้างและแบบแผนขององค์การจัดการน้ำระบบน้ำเหมืองเพื่อการเกษตร ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์การจัดการน้ำระบบน้ำเหมืองเพื่อการเกษตร ด้วยวิธีการสำรวจพื้นที่จริง ทำแบบสอบถาม สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้นำ กลุ่มผู้ใช้ น้ำ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารจัดการน้ำชุมชน และพบว่าระบบน้ำเหมืองเป็นภูมิปัญญาของเกษตรกรชาวล้านนาในระบบน้ำเหมืองถูกพัฒนาขึ้นมาควบคู่กับวิธีการบริหารจัดการทั้งสองระบบจะทำงานสัมพันธ์และสอดคล้องกันจนกลายเป็นแบบแผนในการจัดการน้ำที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน รูปแบบองค์การบริหารจัดการน้ำระบบน้ำเหมืองเพื่อการเกษตรแบ่งออกเป็น 6 ประเภทได้แก่ 1.รูปแบบน้ำเหมืองคร้วเรือน 2.รูปแบบแก้มืองแก้มือ 3.รูปแบบองค์การน้ำเหมือง 4.รูปแบบสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ 5.รูปแบบสมาคมผู้ใช้น้ำ และ 6.รูปแบบเครือข่ายผู้ใช้น้ำ โครงสร้างขององค์การผู้ใช้น้ำประกอบด้วย 5 ด้านได้แก่ แหล่งน้ำ ระบบส่งน้ำ ผู้ใช้น้ำ กฎกติกา และระบบกำกับ และส่วนปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหารจัดการน้ำมี 6 ด้านได้แก่ ระบบนิเวศแหล่งน้ำ สังคมนิเวศ เศรษฐกิจ นโยบายของรัฐ การใช้ประโยชน์ที่ดิน และลักษณะภูมิประเทศ ส่งผลให้รูปแบบการบริหารจัดการน้ำต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงเพื่อการคงอยู่ของสังคมเกษตรในพื้นที่ต่อไป

สุมาต ร ภูลายาว (2551) ได้ศึกษาเรื่อง ระบบน้ำเหมือง: การจัดการน้ำคนล้านนา พบว่า ระบบน้ำเหมือง เป็นระบบการจัดการน้ำระบบหนึ่ง ที่มีการอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการ การทำน้ำเหมืองมีการแยกออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นตัวฝาย ทำไว้เพื่อกั้นน้ำ ให้ระดับสูงขึ้น ส่วนที่ 2 คือ ลำเหมือง ส่วนนี้จะมีการขุดดินเพื่อเป็นคลองส่งน้ำไปตามที่ต่างๆ ซึ่งอยู่ตอนท้ายของลำเหมือง บริเวณตัวฝายจะมีประตูเปิด - ปิดน้ำเอาไว้ เพื่อเปิด - ปิดน้ำตามเวลาที่ต้องการ น้ำที่ส่งไปตามน้ำเหมืองก็เพื่ออุปโภค บริโภค การจัดการน้ำด้วยระบบน้ำเหมืองก็เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในประเทศ และที่สำคัญการจัดการน้ำด้วยระบบน้ำเหมืองนั้น ชาวบ้านสามารถทำได้เองและยังทำออกมาได้ดี เพราะมันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน และที่สำคัญภูมิปัญญานี้ได้ผ่านการลองผิดลองถูกมาหลายปีเช่นกัน

ชัชวาล ทองดีเลิศ (2558) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน พบว่า การปรับตัวของการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายของกลุ่มน้ำเหมือง เพื่อให้เกิดการปรับตัว หรือเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ควรจะเป็นนั้น โดยมีพื้นที่ในการศึกษา 3 พื้นที่หลักได้แก่น้ำเหมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน กรณีฝายวังโฮ ตำบลเชียงดาว อำเภอเชียงดาว น้ำเหมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่วาง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ น้ำเหมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานพบว่า จัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองที่ยังคงเชื่อมั่นในระบบน้ำเหมืองที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่อยู่ท่ามกลางยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านกระแสทุนนิยม

ฉะนั้นการจัดการน้ำในระบบน้ำเหมือง จึงมีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับชุมชน ทั้งชุมชนที่อยู่ในเขตชนบทและชุมชนในเขตเมือง ทรัพยากรป่าไม้ ที่ดิน ระบบการผลิต เศรษฐกิจและนโยบาย ที่ทำให้องค์กรเหมืองฝาย ต้องปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป แม้ว่าองค์กรเหมืองฝายจะปรับตัวกับเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่องค์ความรู้การจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายกลายเป็นองค์ความรู้ที่สะสม ผลิตซ้ำจนเป็นวัฏจักรของการปฏิบัติการร่วมกัน มี

พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์ (2543) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองของภาคเหนือ พบว่า การจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายของภาคเหนือ มีวัตถุประสงค์ 2 ข้อ คือ เพื่อทบทวนกติกาและวิธีการจัดการน้ำในระบบเหมืองฝายของ

กลุ่มผู้ใช้น้ำท้องถิ่น และศึกษาถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบน้ำเหมืองเดิมเพื่อนำไปวางแผนการจัดการน้ำในปัจจุบันและอนาคต เพราะวิธีการจัดการน้ำที่สอดคล้องกับจารีตเดิมจะเป็นการจัดการน้ำที่มีต้นทุนต่ำที่สุด และให้เห็นว่าระบบเหมืองฝายได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการน้ำให้สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตจนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพมาเป็นเวลานาน การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองหรือในลุ่มน้ำเป็นการจัดการในลักษณะแนวนอน ไม่ใช่การบริหารจัดการในแนวดิ่ง เพราะไม่มีองค์กรใดองค์กรหนึ่งหรือผู้รับผิดชอบคนใดคนหนึ่งดูแลฝ่ายทุกแห่งภายในลุ่มน้ำเดียวกัน ซึ่งการจัดการน้ำในแนวดิ่งจะมีประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลการใช้น้ำของผู้ใช้น้ำภายในลุ่มน้ำเดียวกันดีกว่าการจัดการในแนวนอน เพราะมีข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนผู้ใช้น้ำและพื้นที่รับน้ำของฝายแต่ละแห่งในลุ่มน้ำเดียวกันเพื่อจัดสรรน้ำและแบ่งน้ำให้ผู้ใช้น้ำตามความจำเป็นในแต่ละช่วงเวลา และยังสามารถแก้ปัญหาการจัดการการใช้น้ำในฤดูแล้งได้ดีอีกด้วย

ระเบียบวิธีการวิจัย (Research Methodology)

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ตรวจสอบความถูกต้องและเห็นชอบแล้ว โดยใช้การสัมภาษณ์เป็นหลัก และใช้ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเหมืองฝายด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ที่ใช้ศักยภาพการบริหารจัดการ เพื่อการพัฒนาในด้านกายภาพ ด้านสังคมและเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรม โดยอาศัยโครงสร้างและบริบทในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่ เกษตรกรที่เป็นประชาชนชนกลุ่มที่บริหารจัดการน้ำเพื่อใช้ในภาคการเกษตร เช่น แก่เหมือง/ แก่ฝาย หรือชาวบ้านหรือเกษตรกรในชุมชนบ้านป่าตึง ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ในปี พ.ศ. 2564 ที่สมัครใจให้ข้อมูล อย่างน้อย 8 คน หรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล การวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผู้วิจัยมีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มาจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล นำมาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล
2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้ว นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อที่จะทราบถึงลักษณะ ที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่างๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันแสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มี “รายละเอียด” และ “ลึก” และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร

ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview Research) และข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document Research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริงทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษาการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเหมืองฝายบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

จริยธรรมการวิจัย

ใช้รูปแบบจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยมี กระบวนการขอความยินยอม (Informed consent process) ที่อธิบายข้อมูลให้กลุ่มเป้าหมาย แนะนำตัว ชี้แจงให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือตอบแบบสัมภาษณ์แบบวาจา กลุ่มเป้าหมายสามารถนำกลับไปพิจารณาได้หรือสามารถปฏิเสธที่จะไม่เข้าร่วมตอบคำถามในครั้งนี้ โดยไม่มีการสูญเสียผลประโยชน์หรือได้รับผลกระทบใดๆ ทั้งสิ้น ข้อพิจารณาหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ (Ethical Consideration) มีดังนี้

1. หลักความเคารพในบุคคล (Respect for person) ให้ข้อมูลอย่างครบถ้วนจนผู้ให้ข้อมูลเข้าใจเป็นอย่างดี และตัดสินใจอย่างอิสระในการสมัครใจเข้าร่วมในการวิจัยและให้ความสำคัญ ถ้าการศึกษาเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการน้ำด้วยระบบเหมืองฝาย
2. หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ให้ข้อมูล (Risk and Benefit) โดยการระบุว่าผู้ให้ข้อมูลจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง และความเสี่ยงที่อาจเกิดมีอะไรบ้าง
3. การรักษาความลับของผู้ให้ข้อมูล (Privacy and Confidentiality) โดยในแบบบันทึกข้อมูลจะไม่มี การระบุถึงตัวผู้ให้ข้อมูลและจะมีการทำลายข้อมูลหลังการวิจัยเสร็จสิ้นทันที
4. หลักความยุติธรรม (Justice) คือ มีเกณฑ์การคัดเลือกและออกชดเชย โดยวิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สมัครใจและเป็นเกษตรกรที่ใช้ระบบเหมืองฝาย
5. อุปสรรคและความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นต่อผู้ให้ข้อมูลและความรับผิดชอบของผู้วิจัย (Challenges and risks towards participants including investigator's Responsibility) คือ อุปสรรคหรือความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นต่อผู้ให้ข้อมูล เช่น คำถามบางคำถามอาจกระทบกระเทือนจิตใจผู้ให้ข้อมูล ดังนั้นผู้วิจัยมีวิธีป้องกันโดยใช้คำถามที่ไม่รุนแรงและกระทบกระเทือนจิตใจของผู้ให้ข้อมูลและใช้คำถามที่ผ่านการตรวจสอบและเห็นชอบจากผู้เชี่ยวชาญ

ผลการศึกษา

สภาพกายภาพบ้านป่าตึง

สภาพภูมิประเทศในเขตบ้านป่าตึง มีพื้นที่ทั่วไปเป็นทุ่งนาที่ราบลุ่ม มีภูเขาล้อมรอบทางทิศตะวันออก พื้นที่บางส่วนติดกับเขตอุทยานแห่งชาติแม่ปืม ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำธรรมชาติ โดยจะมีจุดกำเนิดเป็นบ่อเล็กๆที่มีน้ำพุออกมาตลอดเวลา ต้นน้ำเป็นลำห้วยใหญ่ไหลมาจากภูเขาดอยหัวงมี ดอยด้วน ตำบลนาโยนกที่เรียกว่า “ดอยขมภู” ทางฝั่งขวาของดอยลูกนี้อยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา ลำห้วยแม่ปืมมีแหล่งต้นน้ำลำธารอยู่ในเขตป่าห้วยบง-ห้วยเคียน ซึ่งจะอยู่ในทางทิศเหนือของอำเภอเมืองพะเยา เป็นลำน้ำขนาดเล็กไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำแม่ปืมมีน้ำตลอดปี จะมีน้ำมากในช่วงฤดูฝน ในฤดูแล้งมีน้ำเพียงพอสำหรับการเกษตร ราษฎรสามารถใช้ประโยชน์จากลำน้ำได้เกษตรกรในพื้นที่สามารถใช้น้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่ปืมในการเกษตร ลำน้ำแม่ปืมไหลหล่อเลี้ยงผืนป่าในอุทยานแห่งชาติแม่ปืมผ่านหมู่บ้านป่าตึง อำเภอแม่ใจ ไปบรรจบแม่น้ำอิงที่ ตำบลบ้านใหม่ แล้วไหลลงสู่กว๊านพะเยา ที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาต่อไป และที่สำคัญยังไหลไปสู่คลองชลประทานและน้ำเหมืองของชุมชน แม่น้ำปืมหรืออ่างเก็บน้ำแม่ปืม จึงเป็นแหล่งน้ำสำคัญของชุมชน อาชีพส่วนใหญ่คือการทำเกษตร ทำไร่ ทำนา ทำนา ทั้งนาข้าวเหนียว ข้าวเจ้า เป็นนาปี นาปรัง นอกจากนี้ยังมีอาชีพ ทำสวนพืชไร่เป็นพืชไร่ ได้แก่ มันสำปะหลัง และข้าวโพด ไม้ผล ไม้ยืนต้น ได้แก่ ลำไย และลิ้นจี่ มีการเลี้ยงสัตว์ โค กระบือ สุกร ไก่พันธุ์ไข่ และไก่พื้นเมือง การทำประมงพื้นบ้านในบริเวณพื้นที่ของชาวบ้านเอง นอกจากนี้ยังมีการปลูกพืชหลังนา เพื่อเป็นรายได้เสริม เช่น พืชตระกูลถั่ว พืชผักปลอดสารพิษ เป็นต้น

ภาพที่ 1 : โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา 80 พรรษา ปี พ.ศ.2550

บ้านป่าดิ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 660 คน มีทั้งหมด 170 ครัวเรือน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำเหมาะแก่การทำเกษตรกรรมมีระบบชลประทานเข้าถึง โดยในชุมชนมีการพัฒนาระบบชลประทานและการบริหารจัดการน้ำด้วยน้ำเหมียงเพื่อการเกษตรที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาอาชีพ การดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการพัฒนาและส่งเสริมอนุรักษ์ ฟื้นฟู บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งน้ำในชุมชนให้มีประสิทธิภาพ ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน แม้ว่าคนในชุมชนส่วนใหญ่จะใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่มีการปล่อยมาจากอ่างเก็บน้ำแม่ปืมเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ยังพบเจอกับปัญหาความเสื่อมโทรมของดินที่มีการพังทลาย และการขาดความอุดมสมบูรณ์หน้าดินถูกชะล้างพังทลายลงมาสู่น้ำนั้น ทำให้น้ำมีความขุ่นและไม่สะอาด ในชาวฤดูแล้งยังพบปัญหาการขาดแคลนน้ำอยู่เป็นอย่างมาก เพราะทางอ่างเก็บน้ำไม่สามารถปล่อยน้ำออกมาได้อย่างเพียงพอ และทั่วถึงทำให้ผลผลิตของเกษตรกรนั้นเสียหายเป็นอย่างมาก เพราะมีน้ำไม่เพียงพอที่จะทำให้ผลผลิตนั้นเติบโตได้ ชาวบ้านในชุมชนจึงมีการขุดสระน้ำ/บ่อน้ำ หรือน้ำเหมียงที่ตัวเองทำขึ้นไว้เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ช่วงที่จำเป็น

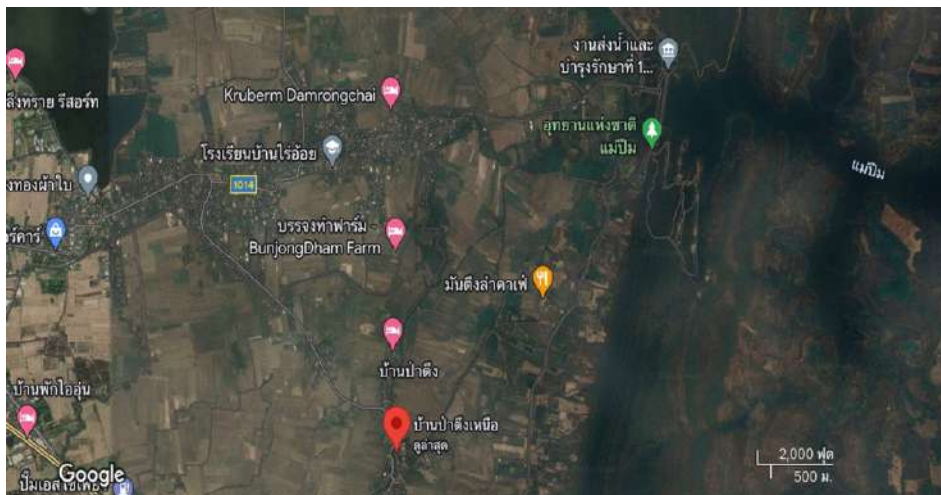

ภาพที่ 2 : สระน้ำที่ชาวบ้านขุดขึ้นในชุมชนบ้านป่าดิ่ง

ระบบน้ำเหมืองของชุมชนบ้านป่าดิ่ง มีจุดเริ่มต้นมานานแล้ว ตั้งแต่อดีต ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 8 คน เล่าว่า เกิดมาก็พบว่าหมู่บ้าน มีระบบน้ำเหมืองอยู่แล้ว และเป็นน้ำเหมืองที่ต่อมาจากอ่างเก็บน้ำธรรมชาติ คือ อ่างเก็บน้ำแม่ปืม ที่มีการสร้างขึ้นในปี 2537 โดยมีสายส่งน้ำมาตามคลองชลประทานของหมู่บ้าน และส่งต่อมายังน้ำเหมืองที่ชาวบ้านทำขึ้น

ภาพที่ 3 : น้ำเหมืองในชุมชนบ้านป่าดิ่ง

ภาพที่ 4 : แผนที่บ้านป่าดิ่งจากภาพถ่ายทางอากาศ ที่มา: Google Map

การจัดการน้ำด้วยระบบน้ำเหมืองเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการอนุรักษ์และฟื้นฟู น้ำเหมืองจึงเป็นแหล่งน้ำที่ชาวบ้านในชุมชนใช้ในการเกษตรตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านได้มีการจัดตั้งกรรมการ หรือที่เรียกว่าแก้มือ/แก้มือขึ้น เพื่อดูแลรักษาน้ำเหมือง ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะใช้น้ำเหมืองเป็นหลักในการทำเกษตร เพื่อสร้างรายได้ และประกอบอาชีพหลัก ระบบน้ำเหมืองในอดีตกับระบบน้ำเหมืองในปัจจุบันไม่ได้มีความแตกต่างกันมากนัก แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาน้ำเหมืองให้มีความมั่นคงและทนทาน โดยจะมีการเทปูนหรือคอนกรีตเข้าไป เพราะน้ำเหมืองในอดีตเป็นแบบดินล้วน ๆ ระบบน้ำเหมือง สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี เมื่อจำเป็นต้องใช้ชาวบ้านสามารถนำน้ำจากน้ำเหมืองไปใช้ได้เลยแบบไม่ต้องรอจากอ่างเก็บน้ำที่ปล่อยมาเดือนละครั้ง เพราะไม่เพียงพอดอกคนที่อยู่

ปลายน้ำ ส่วนใหญ่คนที่ได้น้ำมาก ๆ ก็จะเป็นคนที่อยู่ต้นน้ำ เพราะจะได้รับน้ำก่อนคนที่อยู่ปลายน้ำ ดังนั้น น้ำเหมียวจึงสำคัญมากสำหรับการเก็บน้ำไว้ใช้ของคนที่อยู่ปลายน้ำ

ภูมิปัญญาการจัดการน้ำด้วยน้ำเหมียวในบ้านป่าตึง

ปัจจุบัน (ปี2565) น้ำเหมียวมีการใช้รดแคคโตสขุดลอกเหมือง ให้มีความลึกและกว้างกว่า มีการเทปูนหรือคอนกรีต เพื่อให้ น้ำเหมียวมีความทนทานและมั่นคง รับน้ำได้มากขึ้นและดินก็ไม่ถล่มลงมา ที่สำคัญไม่ขำรดง่ายเหมือนน้ำเหมียวแบบดั้งเดิมที่ การจัดการน้ำด้วยน้ำเหมียวในบ้านป่าตึง มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน และมีความเป็นเอกลักษณ์ โดยนอกจากการจัดการระบบน้ำที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกับน้ำเหมียวที่อื่น ๆ ในภาคเหนือด้วยระบบ แก่เหมือง/ แก่ฝาย ที่กล่าวมาแล้วยังมีการใช้ความเชื่อเรื่องผีมาจัดการด้วย ชุมชนจะมีพิธีทำบุญเลี้ยงผีฝายในทุกปี ปีละ 1 ครั้ง ในช่วงเดือน พฤษภาคม โดยการเลี้ยงผีแต่ละครั้งจะมีการเก็บเงินคนละ 20 บาท เพื่อนำเงินมารวมกันซื้อของมากับข้าวเลี้ยงผีฝายก่อนที่จะทำการเกษตร โดยมีความเชื่อว่าผีจะช่วยเหลือและปกป้องรักษาสายน้ำให้ชาวบ้านได้กินได้ใช้ ตลอดจนการเกษตรและแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำให้มีความอุดมสมบูรณ์ ก่อนทำการเลี้ยงต้องมีการประชุมกันก่อนระหว่างลูกเหมือง (หมายถึง ผู้ที่ใช้น้ำในการทำ การเกษตร) เมื่อประชุมตกลงกันและหาฤกษ์ยามยามดี เพื่อเตรียมงานการเลี้ยงผีฝายประจำปีและกำหนดวันเลี้ยงผีฝายในปี นั้น ๆ ซึ่งจะไม่กำหนดตายตัว เอาวันที่เหมาะสมกันเป็นที่เรียบร้อยแล้วก็จะมีการเรียไรเงิน เพื่อจัดซื้อเครื่องสังเวตต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย รูป 9 ดอก เทียน 2 เล่ม ดอกไม้ พลุ หมาก รวมทั้งเมี่ยง และบุหรี เป็นต้น และสิ่งที่ต้องเตรียมมาเลี้ยงผี คือ เนื้อ ลาบ แกงอ่อม เหล้าขาว 1 ขวด เมื่อถึงวันเวลาที่กำหนดวันเลี้ยงผี ชาวบ้านและปู่จ่าน (อาจารย์/ผู้นำในการประกอบพิธีกรรม) ก็จะมาที่แหล่งน้ำ/ฝาย เพื่อทำพิธีเลี้ยงผีฝาย โดยปู่จ่าน จะเป็นผู้นำในการทำพิธีกรรม เพราะเป็นผู้อาวุโสที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ กล่าวคำอัญเชิญเทวดา เพื่อให้มาชุมนุม รับเครื่องเซ่นไหว้ของชาวบ้าน เมื่อจบแล้วกล่าวคำแม่เมตตา เป็นการเสร็จพิธีของปู่จ่าน ชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีจะรองจนกระทั่งเทียนที่จุดไว้ให้เหลือพอประมาณ ก็ถือว่าเทวดาหรือผีฝายอิม ชาวบ้านที่เข้าร่วมพิธีก็จะนำเครื่องบวงสรวงมาแบ่งกัน ทำอาหารและ รับประทานอาหารร่วมกัน ถืออันเป็นเสร็จสิ้นประเพณีการเลี้ยงผี มีการเก็บค่าตางน้ำหรือค่าบำรุงรักษา คือค่าน้ำใช้ในการทำนาสมัยก่อนเก็บเป็นข้าว ไร่ละ 5 ถัง คนมีนามากก็เสียมาก คนมีน้าน้อยก็เสียน้อย ปัจจุบันเปลี่ยนจากข้าวเป็นเงิน เก็บไร่ละ 100 บาท เงินหรือข้าวที่เก็บนี้จัดตั้งเป็นกองทุนฝายหลวงเพื่อใช้ในกิจการของฝาย เช่น ซ่อมแซมเมื่อฝายชำรุด และให้สมาชิกกู้ยืมเมื่อมีความจำเป็นในการทำนา เช่น ค่าจ้างไถนา ซื้อพันธ์ข้าว เป็นต้น

ประเพณีการเลี้ยงฝาย นอกจากจะมีความสำคัญในด้านเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกษตรกรเกิดกำลังใจ ในการทำการเกษตรแล้วยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของแหล่งต้นน้ำลำธาร ช่วยกันดูแลรักษาไม่ให้แหล่งต้นน้ำนั้นถูกทำลาย รวมถึงรักษาระบบ นิเวศอื่นๆที่มีผลต่อต้นน้ำลำธารนั้นด้วย ดังนั้นจะเห็นว่าบางพิธีกรรมหรือบางประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทำการเกษตรที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่อดีตนั้นมีประโยชน์ต่อการรักษาระบบนิเวศ ช่วยให้คนไม่ทำลายระบบนิเวศและยังช่วยให้คนดูแลรักษาระบบนิเวศนี้ให้คงอยู่ด้วยตั้งแต่ปี 2550 น้ำเหมียวในชุมชนมีการพัฒนาให้มีความมั่นคงมากขึ้น โดยทำเป็นฝายคอนกรีตแต่ในส่วนที่ยังมีความเหมือนกันคือระบบการบริหารจัดการน้ำ ยังใช้ระบบจัดการแบบเดิม คือ ช่วยกันดูแลรักษา กำจัดขยะที่ติดอยู่ภายในเหมืองออกไป และจะมีการทำแบบนี้ตลอดทุก ๆ ปี จะมีการนัดหมายประชุมกันทุกครั้ง เพื่อที่จะแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบส่วนของตัวเองที่ตัวเองได้รับมอบหมายผู้ดูแล หรือที่เขารียกว่า แก่เหมือง/

แก่ฝ่าย 4 คน หรือคณะกรรมการดูแลรักษาเพื่อที่จะได้นำไปบอกต่อชาวบ้านและประชาชนทุกคนที่ใช้น้ำให้ช่วยกันดูรักษา ส่วนของตัวเองและพื้นที่ใกล้เคียงที่สามารถช่วยดูแลได้ เพื่อที่จะให้ทุกคนนั้นได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

ภาพที่ 5: น้ำเหมืองในชุมชนบ้านป่าตึง

แนวทางการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำด้วยระบบน้ำเหมือง

ระบบน้ำเหมืองที่ชาวบ้านขุดเหมืองขึ้นมา เพื่อบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำนั้น เพราะตัวน้ำเหมืองเชื่อมต่อกับอ่างเก็บน้ำ และคลองชลประทาน ถ้าเมื่อใดมีความจำเป็นต้องใช้น้ำก็นำน้ำจากที่เขาปล่อยมาใช้ ถ้ายังไม่ต้องการใช้น้ำก็สามารถกักน้ำไว้ใช้ เมื่อยามจำเป็นได้ตลอด ดังนั้นระบบน้ำเหมืองจึงสามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำในชุมชนบ้านป่าตึงได้ โดยเฉพาะช่วงฤดูแล้ง

ระบบน้ำเหมือง ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เล่าว่า

“ แก่เหมือง/แก่ฝ่ายภายในชุมชน เป็นคนที่ดีติดต่อสื่อสารกับสมาชิกในกลุ่มได้ น้ำเหมืองสามารถแก้ปัญหายแล้งในชุมชนได้ เพราะตางอ่างเก็บน้ำหรือคลองชลประทาน บ่าปล่อยน้ำมาหรือฝนป่าตึงจะยะหื้อลำบาก ...เพราะปั้นดีแถวบ้านหรือในชุมชนเป็นปั้นดี(พื้นที่)สูง ” (สัมภาษณ์ชาวบ้าน เพศชาย อายุ 47 ปี วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.2565)

ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำด้วยระบบน้ำเหมือง บ้านป่าตึงมีการตั้งกรรมการน้ำเหมืองจำนวนทั้งสิ้น 4 คน โดยชาวบ้านในชุมชนมีการเลือกและจัดตั้งกันขึ้นมาเองจากเกษตรกรที่ทำไร่ ทำนา ทำสวนในชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร

“ คณะกรรมการ มีกานแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ติดต่อ ดูแลรักษา เพราะมีกานนัดกันไปพั่ว(ความสะอาด)น้ำเหมือง และถ้าไผ่บ่าไป กะต้องโดนเก็บตัง แล้วน้ำเหมืองเนี่ยยังสามารถแก้ปัญหายแล้งในชุมชนได้ เพราะถ้ายะไฮ่ยะนาต้องมีน้ำเหมือง เพื่อที่จะเก็บน้ำไว้ใช้ในข่วงดีแล้งๆ หรือข่วงดีจำเป็นตองใจน้ำกะทันหัน ” (สัมภาษณ์ชาวบ้าน เพศชาย อายุ 58 ปี วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565)

จากการกล่าวมาข้างต้นพบว่า ชาวบ้านมีการนัดหมายกันบำรุงรักษาน้ำเหมือง เพราะถ้าไม่ดูแลรักษาน้ำเหมืองก็จะรกและน้ำไหลผ่านได้ไม่สะดวก เพราะว่าน้ำเหมืองนั้นสามารถช่วยแก้ปัญหายแล้งได้เป็นอย่างดี

ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำด้วยระบบน้ำเหมือง บ้านป่าตึงนั้นมีการแบ่งหน้าที่ ดูแลรับผิดชอบ ใครทำส่วนไหน ดูแลรักษาอย่างไร เพื่อที่จะให้ลดปัญหาการขาดแคลนน้ำในชุมชน เมื่อเวลาที่มีการปล่อยน้ำมา จะได้รับน้ำอย่างทั่วถึง เพราะถ้าไม่มีน้ำใช้นั้นการทำไร่ทำนาของชาวบ้านในชุมชนก็ไม่สามารถที่จะทำได้

“ แก่เหมือง/แก่ฝาย จำนวน 4 คน มีกานแบ่งหน้าที่กันเพื่อดูแลน้ำเหมียง น้ำเหมียงก็ยังสามารรถแก้ปัญหาก็
แล้งในชุมชนได้ เพราะว่าน้ำเหมียงมันเชื่อมต่อกับอ่างเก็บน้ำและคลองชลประทาน...ถ้าต้องกั้นใจน้ำก็จะเอาน้ำจากที่เขาล่อย
มาจากอ่างเก็บน้ำแม่เปิมมาใจ ถ้ายังป่าต้องกั้นใจก็จะสามารรถที่จะกักเก็บน้ำไว้ใจดีใจดีจำเป็นได้...เพราะถ้าขาดแคลนน้ำจาก

อ่างเก็บน้ำหรือช่วงที่ฝนตกก็จะโยเกิดผลกระทบต่อผลผลิตในชุมชนเป็นอย่างมาก...เนื่องจากป่ามีน้ำก็จะโยเกิดผลผลิต
นั้นแห้งตายเสียหาย ” (สัมภาษณ์ชาวบ้าน เพศหญิง อายุ 42 และ 30 ปี วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565)

จากการกล่าวมาข้างต้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ทำการเกษตร ถ้าไม่มีน้ำใช้นั้นก็จะส่งผลกระทบต่อผลผลิตของคน
ในชุมชนนั้นเสียหายเป็นอย่างมาก เพราะถ้าหากแก่เหมือง/แก่ฝาย หรือสมาชิกในชุมชนนั้นไม่จัดการกับระบบน้ำเหมียงให้ดี
ขึ้นนั้น ก็จะทำให้เกิดปัญหาต่อชุมชนอย่างแน่นอน

“ผู้นำชุมชนหรือแก่เหมือง/แก่ฝาย จะประกาศบอกที่ลูกบ้านได้ฮับฮู้ นัดหมายและจัดกานบอกที่กับสมาชิก
ในกลุ่มก่อนเพื่อที่จะได้ไปจัดกานกับน้ำเหมียงโดยจะแพ้ว(ทำความสะอาด)น้ำเหมียงเอาขยะ เอาหญ้าที่ติดอยู่ในน้ำเหมียงออก
เพื่อที่จะให้น้ำเหมียงนั้นโล่งและน้ำไหลผ่านได้สะดวกสบาย ก็คน(ทุกคน)มีความร่วมมือต่อกัน จ่วยกันคนละไม้คนละมือดูแล
ส่วนของตัวเก่าและจ่วยดูแลส่วนตั่วได้เพื่อที่จะให้น้ำเหมียงในชุมชนนั้นสะอาดและใจงานได้สะดวก น้ำเหมียงสามารถช่วย
แก้ไขปัญหาก็แล้งได้ (ส่วนใหญ่จะจ่วยได้กับคนที่อยู่ต้นน้ำมากกว่าปลายน้ำ) เพราะเวลาคนที่อยู่ปลายน้ำจะได้อับน้ำที่หลัง
คนที่อยู่ต้นน้ำเพราะว่าเวลาที่ปล่อยน้ำมาคนที่อยู่ต้นน้ำจะได้อับน้ำก่อนเป็นกลุ่มแรกเลยโยคนที่อยู่ปลายน้ำมักจะได้อับ
ผลกระทบมากกว่าคนที่อยู่ต้นน้ำ ” (สัมภาษณ์ชาวบ้าน เพศชาย อายุ 29 ปี วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565)

บ้านป่าตั้งมีผู้นำชุมชนหรือแก่เหมือง/แก่ฝาย จำนวนทั้งสิ้น 4 คน โดยแบ่งเป็น 2 สาย คือ สายป่าจั่ว 2 คน
และสายป่าไผ่ 2 คน หัวหน้าผู้ดูแลหรือแก่เหมือง/แก่ฝาย จะให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาดูแลรักษาระบบการจัดการน้ำ แก่
เหมือง/แก่ฝายมีการเลือกกันเองจากเกษตรกรที่ทำไร่ ทำนา ทำสวน ที่อยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร จะมีการพูดคุยและนัดหมาย
กันจัดการน้ำเหมียง เพื่อที่จะให้น้ำเหมียงนั้นได้มีการไหลผ่านของน้ำที่ตี่ขึ้น น้ำภายในเหมืองสะอาดไม่มีสิ่งสกปรก และทุกคน
ในชุมชนและผู้นำให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาและดูแลรักษาระบบการจัดการน้ำที่ดี ก็จะไม่เจอปัญหาที่ผลกระทบต่อ
ผลผลิตในชุมชน และจะทำให้ผลผลิตในชุมชนนั้นงอกงามและไม่เสียหาย และสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้นาน

“ แก่เหมือง/แก่ฝายพูดคุย/สื่อสารกัน เพื่อที่จะจ่วยกันดูแลและจัดกานน้ำเหมียงที่ที่มีความสะดวก สบาย เมื่อ
ถึงเวลาที่ตั่วแพ้ว(ทำความสะอาด)น้ำเหมียง ก็คน(ทุกคน)จะจ่วยกันเอาหญ้าและขยะที่ติดอยู่ในน้ำเหมียงออก น้ำเหมียงสามารถ
แก้ปัญหาก็แล้งในชุมชนได้ เพราะจาวบ้านได้เอาน้ำมาใจโยไฮโยนา โดยกานดูแลรักษาน้ำเหมียง น้ำเหมียงของแต่ละคนตี่
พขึ้นมากจะมีกานกั้นน้ำไว้เพื่อใจเอง...เมื่อป่ามีน้ำหรือช่วงที่แห้งแล้ง เมื่อถึงเวลาที่ตั่วปล่อยน้ำมา ก็คน(ทุกคน)จะสามารรถกัก
เก็บน้ำไว้ใจดีเมื่อต่อนจำเป็นได้สะดวก ” (สัมภาษณ์ชาวบ้าน เพศชาย อายุ 66 และ 44 ปี วันที่ 24 เดือน พฤษภาคม พ.ศ.
2565)

จากการกล่าวมาข้างต้น การมีน้ำเหมียงทำให้สามารถเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอด เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ทำไร่
ทำนา น้ำจึงมีความสำคัญสำหรับเกษตรกรทุกคนในชุมชน ทุกคนจึงต้องช่วยกันดูแลรักษา มีการขุดลอกน้ำเหมียงด้วยการใช้
รถแม็คโคทำให้สามารถรับน้ำและกักเก็บน้ำได้ตี่กว่าน้ำเหมียงในอดีต เพราะการจัดการน้ำเหมียงแบบนี้ทำให้สามารถกักเก็บ
น้ำไว้ได้มากและนานขึ้น ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำด้วยระบบน้ำเหมียง บ้านป่าตั้งมีการจัดการน้ำร่วมกัน แก่เหมือง/
แก่ฝาย จะมีการเรียกพูดคุย ปรีक्षा เพื่อที่จะจัดการน้ำเหมียงให้ระบบ และสามารถที่จะกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้มากที่สุด โดยเฉพาะ
ในยามจำเป็น

“คณะกรรมการผู้ดูแลน้ำเหมืองหรือที่เรียกว่าแก้มือง/แก้มาย มีกำหนดปรึกษาหารือกัน ช่วยกันดูแลรักษาเหมืองน้ำเหมือง น้ำเหมืองช่วยแก้ปัญหาภัยแล้งในชุมชนได้...เพราะสามารถกักเก็บน้ำไว้ในชุมชนได้ เมื่อเวลาบ่ามีน้ำและน้ำเหมืองจะสามารถดูแลได้ง่ายกว่าอ่างเก็บน้ำหรือคลองชลประทานและประหยัดค่าใช้จ่าย” (สัมภาษณ์ชาวบ้าน เพศชาย อายุ 52 ปี วันที่ 26 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2565)

จากการกล่าวมาข้างต้น อ่างเก็บน้ำหรือคลองชลประทานนั้นมีขนาดใหญ่และกว้างกว่าน้ำเหมือง จึงทำให้มีการดูแลรักษาที่ยากกว่า น้ำเหมืองนั้น มีขนาดเล็กและเข้าถึงได้ง่ายกว่า และสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการเกษตรได้ง่ายกว่า เพราะบางคนมีพื้นที่ในการทำเกษตรห่างไกลกว่าคนที่อยู่ใกล้ๆอ่างเก็บน้ำหรือคลองชลประทาน เพราะถ้าไม่มีน้ำเหมืองทุกคนก็ในพื้นที่ห่างไกลจะได้รับความลำบากในการรับน้ำในการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำด้วยน้ำเหมือง คณะกรรมการผู้ดูแลน้ำเหมืองหรือที่เรียกว่าแก้มือง/แก้มายในบ้านป่าตึงนั้น มีการหารือเพื่อที่จะรักษาน้ำเหมือง เพื่อที่จะได้กักเก็บน้ำไว้ใช้ ที่สำคัญน้ำเหมืองนั้นเข้าถึงได้ง่ายกว่าและดูแลไม่ยาก

สรุปผลการศึกษา

ผู้ที่เป็นเพศชายและเพศหญิง จำนวนทั้งหมด 8 คน มีอายุระหว่าง 29–66 ปี เป็นชาวบ้านในชุมชนบ้านป่าตึง ที่มีอาชีพเกษตรกรทั้งหมดใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการน้ำในชุมชนด้วยระบบน้ำเหมือง

บริบทบ้านป่าตึง

บ้านป่าตึงมีจำนวนประชากรทั้งหมด 660 คน มีทั้งหมด 170 ครัวเรือน ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่นา พืชสวน และพืชผัก แหล่งน้ำในหมู่บ้านเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำแม่ปืม ส่วนแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นเพื่อการเกษตรของชุมชน ได้แก่ น้ำเหมือง สระน้ำ บ่อน้ำ คลองชลประทาน อย่างไรก็ตามชุมชนมีปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งชุมชนได้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของภาคเหนือมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำในชุมชน นั่นคือ ระบบน้ำเหมือง ที่ประกอบด้วย ตัวเหมืองซึ่งเป็นโครงสร้างทางกายภาพ มีการส่งน้ำไปตามไร่นาของชาวบ้าน นอกจากนี้ระบบน้ำเหมือง ยังมีโครงสร้างทางสังคมคือ การบริหารจัดการด้วยผู้นำ แก้มือง/แก้มาย ที่ชาวบ้านเลือกกันเอง โดยแก้มือง/แก้มาย จะมีการประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อบริหารจัดการน้ำด้วยกันอย่างเป็นระบบ เช่น การขุดลอก ช่วยกันกำจัดขยะในเหมืองมีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบกัน เพื่อให้ทุกคนนั้นได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ในส่วนที่เป็นเรื่องวัฒนธรรมความเชื่อได้นำมาใช้ในการเสริมการบริหารจัดการทางสังคมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ประเพณีเลี้ยงผีผาย ทำให้ชาวบ้านมารวมใจกัน ในพิธีบวงสรวง มีการรับประทานอาหารร่วมกัน มีการเก็บเงินเข้ากองทุนผายหลวงเพื่อใช้ในกิจการส่วนรวมของผาย เช่น ซ่อมแซมเมื่อผายชำรุด และให้สมาชิกผู้เฒ่าเมื่อมีความจำเป็นในการทำการเกษตร ประเพณีการเลี้ยงผีผายนอกจากจะมีความสำคัญในด้านเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกษตรกรเกิดกำลังใจในการทำการเกษตรแล้ว ยังช่วยปลูกจิตสำนึกให้เกษตรกรเห็นความสำคัญของระบบนิเวศด้วย

อภิปรายผล

ชุมชนบ้านป่าตึงมีการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องจากชาวบ้านใช้การจัดการน้ำด้วยระบบน้ำเหมืองมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน องค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสม สะสม ความเชื่อ ประเพณี สามารถคิดเอง ทำเอง สามารถถ่ายทอดความรู้เอง และสามารถทำให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตได้อย่างเป็นสุข ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นทรัพย์สินทางปัญญาของชาวบ้านทุกคนในบ้านป่าตึง เพราะเป็นสิ่งที่ได้รับการสั่งสมและสืบทอดต่อกันมา น้ำเหมืองจึงสำคัญมากต่อคนในชุมชนบ้านป่าตึง เพราะสามารถเข้าถึงน้ำได้ง่ายและสามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปี แต่บ้านป่าตึงยังมีปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้งทั้งเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ปัญหาแหล่งน้ำต้นเงินและชำรุดเสียหาย ปัญหาน้ำท่วม

ชาวบ้านจึงได้ใช้การบริหารน้ำแบบบูรณาการเข้ามาช่วย เพื่อที่จะได้ช่วยกันแก้ปัญหาได้เป็นอย่างดีเป็นระบบ ไม่ว่าจะเป็นการขุดสระ/บ่อน้ำขึ้นเพื่อที่จะรองรับและสำรองน้ำไว้ในช่วงที่พบเจอกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ และซ่อมแซม บำรุงรักษาน้ำเหมืองขุดลอกให้มีขนาดที่ลึกและกว้างกว่าเดิม มีการเทปูนหรือคอนกรีตให้น้ำเหมืองนั้นมีความคงทนและมั่นคงและสามารถที่จะรับน้ำได้มากขึ้นกว่าเดิม และเมื่อพบเจอกับปัญหาน้ำท่วมนั้น น้ำเหมืองก็สามารถที่จะระบายน้ำออกไปยังพื้นที่ต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ผลการวิจัยนี้จึงมีความสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการน้ำโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นภาคเหนือ และแนวคิดการบริหารจัดการน้ำในประเทศไทย ที่ล้วนมีความสำคัญและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงซึ่งกันและกัน ข้อค้นพบนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพิไล เลิศวิชา และคณะ (2552) ที่กล่าวว่า ระบบน้ำเหมืองนั้น เป็นระบบน้ำเหมืองที่มีการจัดการน้ำที่แสดงถึงความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติแวดล้อม ที่มีการสะสมทุน สร้างความเข้าใจที่เป็นภูมิปัญญาที่มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่ และมีการจัดระบบหรือภูมิปัญญาให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม และประเพณีของชุมชน

นอกจากนี้ผลวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนักวิชาการต่างๆอีกหลายคน เช่น วิลาศ เทพทา และคณะ (2561) ที่เสนอแนวคิดการจัดการน้ำแบบบูรณาการ ให้ปฏิสัมพันธ์กับระบบนิเวศ และตระกูล ชำนาญ (2551) ที่กล่าวว่า ระบบน้ำเหมืองเป็นสถาบันสังคมดั้งเดิมของชุมชน ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตด้วยการอาศัยทรัพยากรน้ำ เพื่อทำให้ชีวิตของพวกเขาขึ้นดำเนินไปได้ เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความสำคัญ พร้อมทั้งจะยึดหยุ่นให้เข้ากับเป้าหมายของการจัดการสำหรับชุมชน ที่มีอำนาจในการบริหารจัดการน้ำโดยชอบธรรมของสมาชิก หัวหน้าฝ่ายและคนไทยในภาคเหนือหรือคนล้านนาไทย มีการพัฒนาและยกระดับเพื่อที่จะได้บรรลุเป้าหมายการจัดการทรัพยากรน้ำไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเขาวลิต (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ระบบน้ำเหมืองนั้นเป็นภูมิปัญญาของชาวเกษตรกรชาวล้านนา เป็นระบบน้ำเหมืองที่ถูกพัฒนาขึ้นมาควบคู่กับวิธีการบริหารจัดการทั้งสองระบบ ที่ทำงานสัมพันธ์และสอดคล้องกันจนกลายเป็นแบบแผนในการจัดการน้ำที่มีการสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และสุมาต ภูลายาว (2551) กล่าวว่า น้ำเหมือง เป็นระบบการจัดการน้ำที่มีการอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาจัดการ โดยการทำน้ำเหมืองนั้น มีการแยกออกเป็น 2 ส่วน โดยส่วนที่เป็นตัวฝายนั้น ทำไว้เพื่อกั้นน้ำ ให้มีระดับที่สูงขึ้น ส่วนที่ 2 คือ ลำเหมือง ที่มีการขุดดินเพื่อเป็นคลองส่งน้ำไปในพื้นที่ต่างๆในชุมชน น้ำที่ส่งไปตามน้ำเหมืองนั้นก็ใช้เพื่ออุปโภค บริโภค และยังสามารถแก้ไขปัญหาเรื่องการขาดแคลนน้ำในประเทศได้ และที่สำคัญชาวบ้านสามารถที่จะทำขึ้นได้เอง เพราะเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ถ่ายทอดกันมาหลายชั่วอายุคน และชัชวาล ทองดีเลิศ (2558) กล่าวว่า การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ยังสามารถอยู่ได้ท่ามกลางยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านกระแสทุนนิยม โครงสร้างทางนโยบายระดับชาติมาสู่ระดับท้องถิ่น ที่พัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเจริญเติบโต มีการยึดโยงสัมพันธ์กับระบบการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในเขตป่าต้นน้ำและเขตพื้นที่ของชุมชน เพื่อที่จะทำให้เกิดการไหลของน้ำไปสู่เกษตรกรได้อย่างทั่วถึงเป็นธรรม และพรทิพย์ เขียวธีรวิทย์ (2543) กล่าวว่า การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองนั้นมีจุดเด่น คือเป็นการจัดการน้ำโดยชุมชนท้องถิ่นของภาคเหนือที่ใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นเวลานานจนกระทั่งทุกวันนี้

เอกสารอ้างอิง (References)

- ขวัญณา สุขคร. (2557). ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดทำฝายชะลอน้ำ กรณีตัวอย่าง ชุมชนบ้านกิวท่ากลาง-ท่าใต้ ต.บ้านกิว อ.แม่ทะ จ.ลำปาง. *วารสารวิจัย มสส สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 10(1), 255-267.
- คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ. (2558). *แผนยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ*. คณะกรรมการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ.
- คณาภรณ์ ธนธรรมเจริญ, สุชาดา รัตนพิบูลย์, และฐาปนันท์ นิพิฏฐกุล. (2554). ระบบจัดการน้ำเหมืองกับสิทธิชุมชน : ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายปัจจุบันกับกฎหมายมั่งรายศาสตร์. *วารสารกฎหมาย*, 4(8), 1-12.

- จันทวัน เบ็ญจวรรณ. (2552). *ความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม*.
http://human.tru.ac.th/elearning/Human20Being/human-detail3_6.html
- ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2558). *การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบน*. โครงการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม.
<http://ich.culture.go.th/images/ich/files/67.pdf>
- ชัชวาล ทองดีเลิศ. (2562, 26 มิถุนายน). *ภูมิปัญญาการทำน้ำเหมือง : น้ำเหมือง มรดกภูมิปัญญาจัดการน้ำของคนเหนือ*.
THE CITIZEN.PLUS Thai PBS. <https://thecitizen.plus/node/26470>
- ตระกูล ชำนาญ. (2551). *การประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการจัดการทรัพยากรน้ำขององค์กรน้ำเหมืองชุมชนแม่วาง จังหวัด เชียงใหม่*. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรัตนนคร].
- เทวารีกษา เครือคล้ายและคณะ. (2552). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอุปโภคบริโภค*. สำนักบริหารจัดการน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ.
- พนิต ใหม่ประสิทธิกุล และคณะ (2559) รูปแบบการบริหารจัดการเชิงบูรณาการบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชนรอบกว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา. *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, 9(3), 51-58.
- พรทิพย์ เขียวธีรวิทย์. (2543). *การจัดการน้ำในระบบน้ำเหมืองของภาคเหนือ*. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 4(3), 111. <https://so01.tcithaijo.org/index.php/CMJE/article/view/93958/77704>
- พรพิไล เลิศวิชา, สัพพชัย เมทิน, และนนธชัย นามเทพ. (2552). *เหมืองฝาย จัดการน้ำ จัดการคน บนพื้นฐานภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม*. บริษัทธารปัญญา.
- วชิรวิชัย งามละม่อม. (2558). *แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom Approach)*.
<http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/local-wisdom-approach.html>
- วนิดา นาคสังข์. (2559). *จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนป่าเกอญ่อบ้านแม่กองศาลู่การเป็นสินค้าชุมชน*. สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิลาศ เทพทา, อรศิริ ปาณินท์, และวุฒิพงษ์ ทวีวงศ์. (2561). *นิเวศวิทยาทางน้ำในระบบน้ำเหมืองของพื้นที่เกษตรกรรมในแหล่งต้นน้ำและแหล่งต้นน้ำลำธาร*. *วารสารวิจัยและพัฒนา วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 13(2), 1-11.
- วีรนุช วอนแก่นน้อย, กรรณิการ์ณ ทองดอนเป็รียง, ถวิล แสนตรง และวราชาติ โตแก้ว. (2560). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนบ้านหินฮาว อำเภอฝาง จังหวัดขอนแก่น เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- แหวดดาว พรหมแสน. 2554. การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ Qualitative Research and Quantitative Research. *มทร.อีสาน*. 4(1), 95-102. <http://ird.rmuti.ac.th/newweb/journal/journal4-1/RMUTIJournal4>.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2565). *โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ*.
<https://www.rdpb.go.th/th/Projects/ประเภทของโครงการด้านต่างๆ-c54/โครงการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ-v60>
- สุพัตต์ เหมาทานนท์, ปิยวรรณ เนื่องมัจฉา, ประวิทย์ เนื่องมัจฉา, และนฤมล ชุนวิช่วย. (2557). *การศึกษาการจัดการน้ำและความเหมาะสมของคุณภาพน้ำในการอุปโภค บริโภค ในพื้นที่พุกควนเคิ่ง ตำบลเคิ่งอำเภอชะอวด จังหวัด นครศรีธรรมราช*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
- สุมาตกร ภูถายยาว. (ม.ป.ป.). *ระบบน้ำเหมือง : การจัดการน้ำของคนล้านนา*. http://www.livingriversiam.org/3river-thai/news-article/thai_river_a3.html
- สุริยะ หาญพิชัย. (2560). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรน้ำของชุมชนบ้านหนองเขื่อง อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ*. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์*, 9(1), 248-249.

การเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาสู่ชุมชนนวัตกรรมวิถี:
กรณีศึกษาบ้านวังส้มซ่า ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
The Change of a Development Approach towards the Inno-life Tourism-based
Community (Navatavithi Community): The Case Study of Wang Somsa Village, Tha Pho
Sub-district, Mueang District, Phitsanulok Province

ศักรินทร์ ล้อมเพ็งเพียร¹ กิติคุณ คงมัน¹ และฟารุง มีอุดร²

Sakkarin Lomphengphian, Kitikun Kongmun, and Farung Mee-udon

นิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร¹

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร²

Corresponding Author Email: sakkarin62@nu.at.th

บทคัดย่อ

งานศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านวังส้มซ่าไปสู่หมู่บ้านนวัตกรรมวิถี และ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้าน นวัตกรรมวิถี โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) งานวิจัยได้เก็บข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน รวมผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 12 คน ผลการศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาสู่ชุมชนนวัตกรรมวิถีเป็นผลมากจากการผลักดันของภาครัฐ อย่างไรก็ตามความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อเรื่องชุมชนนวัตกรรมวิถี มีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย โดยคนส่วนมากจะเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทำให้ชุมชนสวยงาม สะอาด น่าอยู่ และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นให้กับชุมชน จากการที่ชุมชนได้ร่วมกันหาจุดเด่นของตนแล้วนำมาสร้างรายได้ทำให้ชุมชนมีจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือน ในส่วนที่ไม่เห็นด้วยในการเป็นหมู่บ้านนวัตกรรมวิถีมีจำนวนน้อย โดยพบว่าเป็นครอบครัวที่มีฐานะดีแล้วจึงไม่ต้องการให้คนเข้ามาในชุมชนในวันหยุดเพราะเป็นเวลาพักผ่อน ต้องการชีวิตที่สงบสุข และเห็นว่าการพัฒนาเรื่องรายได้ยังไม่ทั่วถึง แม้ว่าทุกคนจะไม่ได้เห็นพ้องต้องกันกับการเป็นชุมชนนวัตกรรมวิถี แต่บ้านวังส้มซ่าเป็น 1 ใน 10 ชุมชนนวัตกรรมวิถีที่ประสบความสำเร็จในจังหวัดพิษณุโลกจากการส่งเสริมทั้งหมด 70 ชุมชน

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนาชุมชน ชุมชนนวัตกรรมวิถี การท่องเที่ยวชุมชน ผลิตภัณฑ์ OTOP พิษณุโลก

ABSTRACT

This study aims to 1) study the changes in the development approach of the Inno-Life Tourism-Based Community (Navatavithi Community, and 2) to study the opinions of people in the community about the changes. The study utilized a qualitative research method and in-depth interviews with leaders and villagers with a total of twelve key informants. participants. It was found that the change in the direction to the development approach of the Inno-life tourism-based community (Navatavithi Community) mainly involved government policy. Most community members agree the changes have made the community more beautiful, pleasant, and developed as well as creating more employment in the village due to tourism. However, there were some well-off villagers who were dissatisfied with the

changes because they did not want people to come into their community and disrupt their peaceful weekends. They also felt that the income from the development was not well-distributed. Even though not all community members are in agreement, the village is one of ten communities that is considered a successful Inno-life tourism-based project among the seventy communities selected in Phitsanulok Province.

Keywords : Development Approach Inno-life tourism-based community (Navatavithi Community)
Community-based tourism OTOP product, Phitsanulok

ความเป็นมาและความสำคัญ

บ้านวังส้มซ่า เป็นหมู่บ้านที่มีอายุมากกว่า 100 ปี ปัจจุบันชุมชนได้เปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาสู่หมู่บ้านนวัตกรรม เดิมบ้านวังส้มซ่าเคยมีชื่อเสียงในการนำสมุนไพรพื้นบ้านคือ ส้มซ่า มาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ความงาม และได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านวังส้มซ่าขึ้นมาตั้งแต่ ปี 2554 ผลิตภัณฑ์ของวังส้มซ่าได้รับรางวัลมากมายทั้งในระดับจังหวัดและระดับประเทศ เช่น รางวัลชนะเลิศระดับภาคเหนือ และรางวัลรองชนะเลิศอันดับ 2 ในการประกวดการพัฒนาภูมิปัญญาสู่นวัตกรรมตามโครงการพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และ รางวัลส่งเสริมการประกวดเยาวชนไอทอปไทย ประเภทรายเดี่ยว ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ในงาน OTOP Midyear 2015 การที่ผลิตภัณฑ์ลิปบาล์มส้มซ่าได้รับความนิยม ส่งผลถึงรายได้ของคนในชุมชน และทำให้ต้นส้มซ่าปลูกพื้นมีชีวิตกลายเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญที่จะไม่สูญหายไปไหนจากชุมชนแห่งนี้ (วรัญญา หอมธูป, 2563)

สำหรับชื่อหมู่บ้าน มีเรื่องเล่าว่า แต่เดิมชาวบ้านทุกบ้านเคยปลูกต้นส้มซ่าไว้บริเวณและทำยาแผนโบราณ ต่อมาคนในหมู่บ้านหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น มะม่วง, ขนุน ที่ขายทำเงินได้ ขณะที่ผลส้มซ่ารสชาติไม่อร่อย ผลผลิตขายไม่ได้ ชาวบ้านจึงได้ค้นหาลูกไม้ทั้งหมด บ้านวังส้มซ่า เป็นชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบท ตั้งอยู่ริมฝั่งลำน้ำ่าน ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีน้ำและดินมีความอุดมสมบูรณ์ อาชีพหลักของคนในชุมชนที่ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ การทำการเกษตร ทำนา ปลูกไม้ผลและพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยเฉพาะมะกรูด ตะไคร้ ว่านหางจระเข้ ดอกอัญชัน และส้มซ่า ซึ่งเป็นพืชพื้นบ้านประจำถิ่น ต่อมาชุมชนมีแนวคิดในการพัฒนาชุมชนโดยตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปสมุนไพรหลักคือส้มซ่าจำหน่ายจนทำให้หมู่บ้านได้มีการพัฒนาไปอย่างดีมีชื่อเสียงดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

หมู่บ้าน/ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีเกิดขึ้นในช่วง 2557 เพื่อสร้างรายได้ให้คนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้คนในชุมชนโดยนำเอาอัตลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายและสร้างรายได้ โดยที่คนในชุมชนไม่ต้องละทิ้งถิ่นฐานไปประกอบอาชีพในเมืองหลวงไม่ต้องเข้าไปเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรม แต่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้โดยยังอาศัยอยู่ในชุมชน เป็นการเปลี่ยนผ่านจากยุคการผลิตด้านขายสินค้า OTOP ออกจากหน่วยจากชุมชนเพียงด้านเดียว สู่การเพิ่มช่องทางสร้างรายได้ตามความต้องการ (Demand Driven Local Economy) โดยการขายสินค้า อยู่ในชุมชน ที่มาจากการท่องเที่ยว โดยใช้เสน่ห์ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความคิดสร้างสรรค์ แปลงเป็นรายได้ ชุมชนท่องเที่ยวที่ชาวชุมชนเป็นเจ้าของที่ดี เกิดการกระจายในชุมชน คนมีความสุข เป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (Strength with in) และเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

ชุมชนนวัตวิถีถูกผลักดันอย่างต่อเนื่อง ตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่มีกรอบแนวคิดด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาภาคการผลิตและบริการให้สามารถแข่งขันได้เกิดความยั่งยืนประชาชนมีคุณภาพชีวิตและมีรายได้ที่ดีขึ้น และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยุทธศาสตร์ที่ 3

การสร้างคามเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืนมีแนวทางเสริมสร้างขีดความสามารถการแข่งขันในเชิงธุรกิจของภาคบริการ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยมีพันธกิจในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน, 2564) ในช่วงปลายปี 2564 ที่ผ่านมา สื่อต่าง ๆ ได้นำเสนอ การท่องเที่ยวบ้านวังส้มซ่าโดย มีการอธิบายที่ทำให้บ้านวังส้มซ่ามีความน่าสนใจเช่น ชมวิถีชีวิตชาวชุมชนมีมาตั้งแต่สมัย รัชกาลที่4 หนานนี้" ห้ามพลาดเมนู "กะหล่ำปลีห่อไข่ปลอดสาร" บ้านวังส้มซ่า (หนุ่มสุทน, 2564) วังส้มซ่าคึกคัก นนท.แห่ชมกะหล่ำปลีไข่ตุ๋น ข้าวห่อใบบัวอเดอร์ทะเลัก (กรณีการ สิงหะ, 2564) เมนู 'กะหล่ำปลีห่อไข่' ที่บ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2564) เป็นต้น นักท่องเที่ยวบางคนเรียกอาหารนี้ว่า กะหล่ำปลีไข่ลาวา ปัจจุบันนอกจากส้มซ่าที่มีอยู่มากมาย ชาวบ้านจะหันมาปลูกกะหล่ำปลีที่นำมาจากประเทศไต้หวัน บริเวณริมน้ำ่าน เมื่อนักท่องเที่ยวมาแล้วยังเป็นจุดชมวิวและถ่ายรูปได้อย่างสวยงามในการวิจัยนี้ต้องการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านนวัตกรรมวิถีของชุมชนวังส้มซ่า ที่เดิมเป็นหมู่บ้านวิสาหกิจชุมชนผลิตสินค้าจากสมุนไพรพื้นบ้านเช่น ส้มซ่าจำหน่ายที่ตลาดนอกชุมชน แต่ปัจจุบันได้มีแนวทางพัฒนาชุมชนของตนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยต้องการศึกษาว่าทำไมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงหมู่บ้านไปสู่หมู่บ้านนวัตกรรมวิถีและการเปลี่ยนแปลงนั้นคนในชุมชนมีความคิดเห็นอย่างไร

แนวคิดทฤษฎี

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change Theory) ในการทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาของบ้านวังส้มซ่า ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้รับอิทธิพลมาจาก ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary theory) ที่มีคำอธิบายที่สอดคล้องกับทฤษฎีวิวัฒนาการทางชีวภาพของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน (Charles Darwin) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ที่อธิบายสังคมในลักษณะกลไกคล้ายกับอวัยวะในร่างกายของมนุษย์ และทฤษฎีความขัดแย้งที่อธิบายสังคมในลักษณะความไม่เท่าเทียม นักสังคมวิทยาในกลุ่มทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มองว่าเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอน อาจมีลักษณะที่มีการพัฒนาและก้าวหน้ากว่าขั้นที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงจากสังคมมีทั้งที่มีรูปแบบเรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่สลับซับซ้อน และในบางครั้งอาจมีความขัดแย้งรุนแรงได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม รวมไปถึงเรื่องวัฒนธรรมการเมืองและเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมนี้เป็นการจัดระเบียบทางสังคม (โกวิท พวงงาม, 2551)

สุมิตร สุวรรณ และคณะ (2558) อธิบายว่า กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นมี 2 รูปแบบหลัก ๆ แบบแรกคือ การเปลี่ยนแปลงแบบวัฏจักรสังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงเป็นวัฏจักรหรือหมุนเวียนเป็นวงกลมสลับกันระหว่างความเจริญรุ่งเรืองกับความเสื่อมถอย เปรียบเทียบได้กับการเจริญเติบโตของมนุษย์ที่เริ่มจากเด็กทารกเติบโตเป็นวัยรุ่นวัยผู้ใหญ่วัยชราและในที่สุดก็ตายจากไป แบบที่สองเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบวิวัฒนาการ คือ สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปสู่ความก้าวหน้าหรือความซับซ้อนมากขึ้นเสมอเช่นจากสังคมดั้งเดิมเป็นสังคมสมัยใหม่ จากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง จากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมเทวนิยมเป็นสังคมแบบวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตามแนวคิดในเรื่องนี้มีการเปลี่ยนไป เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบัน บางครั้งเป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้ระเบียบไม่อาจคาดเดาได้ เพราะมีปัจจัยใหม่ ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี นักวิชาการอธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทย เกิดขึ้นในบริบทสังคมโลก ทำให้ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรมเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะสังคมไทยมีความแตกต่างทางด้านความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนาและถิ่นที่อยู่ ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงมีความหลากหลาย เช่น การเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมเมือง การเปลี่ยนแปลงค่านิยม เรื่องบทบาทหญิงชาย การรับวัฒนธรรมต่างชาติ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสารและเทคโนโลยี (จินชมล ตรีพันธ์, 2558; ณรงค์เส็ง ประชา, 2541; สุริชัย หวันแก้ว, 2540) อธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไว้ว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้น

ก่อให้เกิดระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมวัฒนธรรม ที่สำคัญก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยมหรือบรรทัดฐานใหม่ได้ เช่นการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจากสถานภาพและบทบาทชายเป็นใหญ่มาเป็นหญิงและชายเท่าเทียมกัน เป็นต้น

จากการที่รัฐบาลมีความพยายามที่จะพัฒนาเรื่องการท่องเที่ยวมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีการคิดค้นและประดิษฐ์ สร้างนวัตกรรมบางอย่างขึ้นมา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคม โดยการจะสร้างรายได้ให้ชุมชน โดยเฉพาะในชนบท ให้มีความเจริญ และความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ โดยให้ภาคเอกชน และภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ร่วมกับภาครัฐ เพื่อให้บรรลุความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ที่พัฒนามาจากโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่เริ่มมีมาตั้งแต่ พ.ศ. 2544 ในภูมิภาคทั่วประเทศ และมอบหมายให้กรมการพัฒนาชุมชน เป็นผู้รับผิดชอบหลักส่งเสริมการดำเนินงาน OTOP โดยร่วมกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ และพัฒนาช่องทางการตลาดที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้ขายสินค้าได้อีกทั้งยังมุ่งการปรับตัวสู่การค้าแบบสากล (อภิวัฒน์ บุญเนรมิตร, 2561)

ในแผนพัฒนาฉบับที่ 12 มีการบูรณาการการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเข้าด้วยกันคือ การพัฒนาและส่งเสริมการตลาดสินค้า โดยนำ แนวคิดเรื่อง OTOP มารวมกับ นวัตกรรม ภูมิพัฒนาชุมชน (2561) อธิบายเรื่อง OTOP นวัตกรรมไว้ดังนี้ OTOP หมายถึง One Tambon One Product หรือหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ส่วนคำว่า นวัตกรรม เกิดจากการนำคำว่า นวัตกรรม ผสมกับคำว่า วิถีชีวิต เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช้การนำสินค้าที่มีความโดดเด่นของชุมชนออกไปวางเสนอขายนอกแหล่งชุมชนอย่างที่เคยมีมา แต่เป็นการนำผู้คนจากข้างนอก เข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ ชุมชน แนวคิดของ OTOP นวัตกรรม เป็นการนำวิถีชีวิตชุมชนออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และบริการ เป็นการพัฒนาแบบระเบิดจากภายใน สนับสนุนให้คนในท้องถิ่นลุกขึ้นมาพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง ดึงอัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมที่เน้นความเรียบง่ายที่ดำเนินมาหลายชั่วอายุคนมาสร้างเสน่ห์ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ พร้อมมีสินค้าที่เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน

นอกจากเรื่องผลิตภัณฑ์และสินค้าของชุมชนแล้ว ในแผนที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ยังต้องการยกระดับศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจของไทยผ่านเรื่องอาหาร ในลักษณะของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ของการพัฒนา Thailand 4.0 ทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Food Tourism/ Gastronomy Tourism) ได้รับการส่งเสริม เนื่องจากอาหารสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นการท่องเที่ยว อาหารเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของประเทศและท้องถิ่นที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความแตกต่างให้ประสบการณ์กับ นักท่องเที่ยว และช่วยเพิ่มมูลค่าให้สถานที่ท่องเที่ยว อาหารท้องถิ่นเป็นสื่อบอกเล่าเรื่องราว การดำเนินชีวิต เอกลักษณ์ที่สืบทอดกันมาไม่ว่าจะเป็นในเชิงกายภาพ เช่น การเกษตร ภูมิประเทศ และภูมิอากาศ อาหารจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการนำเสนอ อัตลักษณ์ (Identity) และวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว (กฤตวิทย์ กฤตมโนรณ และศุภกรณ์ ดิษฐ์พันธ์ุ, 2562; กชกร จุลศิลป์, 2561)

การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงมีความหมายถึง การส่งผ่านวัฒนธรรมการกินในการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการพัฒนาระบบอาหารท้องถิ่นของภูมิภาคและโลก การท่องเที่ยวเชิงอาหารเป็นทางเลือกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยวเพราะทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น ครอบคลุมไปถึงการผลิต ไปจนถึงหลังการบริโภค เช่น การผลิตสินค้าที่ระลึกเพิ่มมูลค่า หรือแม้แต่การจัดการเศษอาหารเหลือทิ้งความต่อเนื่องนี้เป็นโอกาสอันดีให้กับนักท่องเที่ยวได้เติมเต็มประสบการณ์และสัมผัสกิจกรรมท่องเที่ยวอันหลากหลายที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากอาหาร (NATIONAL GEOGRAPHIC, 2562)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สายันท์ มั่นมะโน (2533) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัดนนทบุรี พ.ศ. 2523 และ พ.ศ. 2530 ผลการศึกษาพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเล็กน้อย ที่สังเกตได้อย่างชัดเจนคือที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น และพื้นที่เพื่อการเกษตรลดลง พื้นที่ว่างเปล่าลดลง ส่วนความคิดเห็นของประชากรส่วนใหญ่ พอใจกับความเป็นอยู่ รวมทั้งการ

เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และพบว่ามีแนวโน้มการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น ส่วนพื้นที่เพื่อการเกษตรและพื้นที่ว่างเปล่ามีแนวโน้มลดลง

อดิสร เสมแย้ม (2540) ได้ศึกษากระบวนการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชานานาเป็นชุมชนเมือง: กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลกระทบต่อให้ชานานาต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาวะแวดล้อมใหม่ด้วยการสร้างเอกลักษณ์ของตนเองขึ้นเป็นแบบแผนชีวิตที่อยู่กึ่งกลางระหว่างเมืองกับชนบท หรือแบบแผนชีวิตชานเมือง ความรู้สึกเป็นชุมชนเดียวกันจะเกิดขึ้นในกลุ่มของผู้ที่เคยเป็นชานานามาก่อน แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านที่เข้ามาอยู่ใหม่จะมีลักษณะผิวเผิน

พิศมัย พึ่งวิกรัย (2538) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน ชนบทในภาคกลาง อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม ศึกษากรณีชุมชนหมู่ที่ 5 ตำบล คานหาม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่าการที่มีส่วนอุตสาหกรรมโรจนะเข้ามาตั้งในพื้นที่ซึ่งแต่เดิมชาวบ้าน ประกอบอาชีพทำนาเป็นหลัก มีผลให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ชานานาบางคนจึงขายที่ดินของตนให้แก่อุตสาหกรรมนอกจากนี้ยังมีผลทำให้เกิดความหลากหลายในการประกอบอาชีพซึ่งผลทางตรง ได้แก่ การเป็นลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนผลทางอ้อม ได้แก่ อาชีพบริการอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นตามมา ซึ่งมีรายได้ดีกว่าการทำนา ทำให้อาชีพทำนาลดลงอย่างรวดเร็วและมีแนวโน้มที่จะหมดไปจากชุมชนในอนาคต นอกจากนี้สังคมอุตสาหกรรมเป็นสังคมใหม่ที่ระบบเศรษฐกิจเดินหน้าด้วยการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้แรงงาน ที่มีทักษะความรู้ ความชำนาญได้รับค่าจ้างและสวัสดิการสูงกว่าแรงงานไร้ฝีมือ ในแง่ของความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมทำให้คนในชุมชนมีเวลาให้กับครอบครัวและเพื่อนบ้านลดน้อยลง ส่วนคนแก่จะมีภาระหน้าที่ต้องช่วยดูแลบุตรหลานแทนพ่อแม่ที่ต้องไปทำงานนอกบ้าน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง OTOP นวัตวิถี

ทัศนาศา หงษ์มา (2555) ได้ศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อ สินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ระดับความความคิดเห็น เกี่ยวกับปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้า OTOP โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งหากพิจารณาระดับความสำคัญของปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อ สินค้า OTOP ในแต่ละด้านสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ด้านราคา และด้านการจัดจำหน่าย ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย มีผลต่อพฤติกรรมด้านประเภทของสินค้า OTOP ในการเลือกซื้อสินค้า OTOP ที่ผลิตโดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทรนำชู (2556) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการจัดการวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยการบริหารองค์กร และปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่นมีผลต่อการ พัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมาก และปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนวิสาหกิจชุมชนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ด้านองค์ความรู้และด้านเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วย อายุสถานภาพ และระดับการศึกษา มีระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกรมการแปรรูป และผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยการสนับสนุนจากภายนอก ปัจจัยภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ปัจจัยการบริหารองค์กร สามารถทำนายระดับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนรวมกันได้ร้อยละ 76.7 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ควรสร้างความแตกต่าง ด้านผลิตภัณฑ์และปรับปรุงให้มีคุณภาพ สร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กลุ่ม คนนอกชุมชน แล้วนำมาพัฒนาพร้อมทั้งประยุกต์ใช้กับกลุ่มของตน พัฒนาช่องทางการเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร โดยการจัดกิจกรรมเชื่อมโยง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้ระหว่างกลุ่ม

วริรัตน์ สัมพันธ์พงศ์ (2559) ศึกษายุทธศาสตร์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อสร้างคุณค่า ตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์(OTOP) ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย ผลจากการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่กลุ่มเป้าหมายจะมองว่าผ้าไหม OTOPT เป็นสินค้าที่มี ราคาแพง สวมใส่ได้เฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญ รูปแบบและลวดลายที่ไม่ร่วมสมัย และเหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุที่จะสวมใส่เท่านั้น โดยเครื่องมือในการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่เหมาะสมสำหรับ ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม OTOPT คือ การออกบูธเพื่อจัดแสดงสินค้า การรณรงค์ของรัฐบาลที่ส่งเสริมให้ หน่วยงานภาครัฐตั้งกายด้วยผ้าไทย และการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทุกกลุ่ม ทั้งนี้แนวทางในการยกระดับตราสินค้าผ้าไหม OTOPT ให้เกิดการยอมรับ สิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ การ สร้างแบรนด์ให้เกิดการยอมรับ การได้รับการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) การวางรูปแบบ และลวดลายให้มีความทันสมัย การสร้างความแตกต่างแก่ผลิตภัณฑ์โดยอาศัยจุดเด่นในด้านการมี เอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อยกระดับตราสินค้าผ้าไหม OTOPT

เสรีวงศ์ มณฑา และวรสุวิทย์ โพธิ์สัตย์ (2561) ศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างคุณค่าสินค้า OTOPT และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอศรีสวัสดิ์จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถนำมาใช้เป็นจุดขายการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีหลากหลายทั้ง อาหาร ผักอินทรีย์ ผลไม้ ทัศนียภาพที่สวยงาม ลวดประติมากรรมและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นมา แนวทางการตลาดเพื่อสร้างคุณค่าให้สินค้า OTOPT ของอำเภอนี้สามารถนำเสนอการ ท่องเที่ยวได้หลากหลายรูปแบบ ควรจัดทำปฏิทินท่องเที่ยว 12 เดือน ทั้งสินค้า OTOPT และการ ท่องเที่ยวต้องการการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการ เล่าเรื่องราวและตำนานต่าง ๆ ที่สามารถนำมา เป็นเนื้อหาในการสร้างคุณค่าให้สินค้า OTOPT และสร้างเสน่ห์ให้ศรีสวัสดิ์เป็นเมืองท่องเที่ยวเป้าหมาย โดยต้องใช้หลายช่องทาง ทั้งสื่อสารมวลชน สื่อดิจิทัล สื่อบุคคล และสื่อกิจกรรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงอาหาร

เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉา (2561) ได้ศึกษาเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ศักยภาพและความสะดวกสบายของประเทศไทย พบว่าการท่องเที่ยวหนึ่งที่พักท่องเที่ยวมีการเดินทางท่องเที่ยวและมีความสนใจในด้านอาหารอย่างแท้จริง นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับประสบการณ์ทางด้านการท่องเที่ยวแล้วนักท่องเที่ยวยังมีส่วนร่วมในการรับประทานอาหาร ท้องถิ่น อาหารพื้นเมืองหรืออาหารขึ้นชื่อของพื้นที่นั้นๆ โดยการท่องเที่ยวเชิงอาหารถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวทางเลือกและเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นรูปแบบเฉพาะสำหรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจ ซึ่งในปัจจุบันมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารและส่งผลให้แนวโน้มของการท่องเที่ยวเชิงอาหารได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น

กฤติวิทย์ กฤตมโนรช และศุภกรณ์ ดิษฐ์พันธ์ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอาหารผ่านอัตลักษณ์อาหาร ทั้ง 4 ภูมิภาค พบว่าอาหารเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญในแต่ละภูมิภาค ซึ่งสามารถแบ่งการสร้างอัตลักษณ์ได้ 3 ประเภท 1. อัตลักษณ์ที่มีความสำคัญ 2. อัตลักษณ์ทางเลือก และ 3. อัตลักษณ์ในจินตนาการความแท้กับการท่องเที่ยวสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ 1. ความแท้เชิงวัตถุ 2. ความแท้ที่สร้างสรรค์ขึ้น และ 3. ความแท้ตามความดำรงอยู่อาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาคเหนือ ได้แก่ แกงฮังเล น้ำพริกอ่อน ใส่อั่ว ขนมน้ำเงินน้ำเงี้ยวข้าวซอย น้ำพริกหนุ่ม อาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาคกลาง ได้แก่ แกงเขียวหวาน ต้มยำกุ้ง ห่อหมกปลาแกงเผ็ด พะแนง แกงส้ม อาหารที่แสดงถึงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ไส้กรอกอีสานส้มตำ ลาบ น้ำพริกปลาร้า ปลาร้า

วิรัชยา อินทะกันต์ และกุลชญา สีหวงวน (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาตำรับอาหารพื้นเมืองสู่สำหรับอาหารเพื่อการท่องเที่ยวอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่าอาหารพื้นเมืองใช้วัตถุดิบท้องถิ่นตามฤดูกาลประกอบอาหาร มีวิธีการปรุงอาหารที่หลากหลายและถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านอาหารจากคนในครอบครัวผ่านความเชื่อและพิธีกรรม สำหรับอาหารเพื่อการท่องเที่ยวแต่ละหมู่บ้านประกอบด้วยสำหรับอาหารคาว จำนวน 5 สำหรับ สำหรับอาหารหวาน จำนวน 5 สำหรับ ตำรับอาหารแต่ละสำรับได้ผสมผสานความเชื่อและภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นทั้งในขั้นตอนการเลือกวัตถุดิบและ

วิธีการปรุงที่หลากหลาย วัตถุดิบหลักของตำรับอาหารควา ได้แก่ เนื้อหมู เนื้อไก่และเนื้อปลา นอกจากนี้ยังประกอบด้วย น้ำพริกและผักพื้นบ้านตามฤดูกาลในทุกมื้อ ตำรับอาหารหวานวัตถุดิบหลักได้แก่ กล้วยน้ำบัว แป้งข้าวเหนียวและแป้งข้าวเจ้า

นพรัตน์ บุญเพียรผล (2560) ได้ศึกษาเรื่อง อาหารริมทางเสน่ห์เมืองไทย เปิดประสบการณ์ใหม่ในเอเชีย พบว่าการท่องเที่ยวด้านอาหาร (Food Tourism) ซึ่งจัดเป็นการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่สามารถสร้างรายได้จากนักท่องเที่ยว สร้างความเจริญแก่ชุมชน และสร้างความยั่งยืนทั้งทางด้านการท่องเที่ยวของประเทศไทย ในภาพรวมปัจจุบันการท่องเที่ยวในประเทศไทยที่กำลังได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว คือ อาหารริมทาง (Street Food) อาหารริมทาง น่าสนใจ เช่น ผัดไทยได้รับการจัดเป็นอันดับที่ 7 ของนักท่องเที่ยวโลกๆ อาหารริมทาง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและจัดเป็น food tourism รูปแบบใหม่ที่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องตระหนักและมีรูปแบบการพัฒนาอย่างบูรณาการต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แวดาว พรหมแสน (2554) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เลือกโดยวิธีการแบบเฉพาะเจาะจงโดยเก็บจากผู้ให้ข้อมูลจำนวน 12 คน เป็น ผู้นำชุมชน 2 คน และชาวบ้าน 10 คน ที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน 5 คนและชาวบ้านในชุมชนอีก 5 คน ทั้งหญิงและชายที่สมัครใจให้ข้อมูลหรือจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว ทั้งหมดเป็นชาวบ้านในวังส้มซ่า

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ทำการเก็บรวบรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) ที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi structured Interview) โดยร่างประเด็นที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ประเด็นหลักในการสัมภาษณ์จะเกี่ยวข้องกับ ความคิดเห็นของชาวบ้านในหมู่บ้าน วังส้มซ่าที่มีต่อ การเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านวิถี นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เดินทางไปเป็นนักท่องเที่ยวเพื่อทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ได้ร่วมกิจกรรมกับชุมชนและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชน (สุภางค์ จันทวานิช, 2554)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เป็นลำดับตั้งแต่การจัดระเบียบข้อมูล (data organizing เพื่อทำให้ข้อมูลเป็น ระเบียบทางด้านเนื้อหา พร้อมทั้งจะแสดงและนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนา จากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วตามกรอบแนวคิดที่ใช้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า แบบต่าง แหล่งข้อมูล (Data Source Triangulation) กระทำโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายคน การสร้างข้อสรุปใช้ตรรกะแบบอุปนัย (Inductive) เป็นหลัก คือ สรุปประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้มีการเก็บมา จากการสัมภาษณ์ และการสังเกต จากนั้นนำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) เพื่อบรรยายให้เห็นข้อเท็จจริงและข้อสรุป ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้ดำเนินการตามขั้นตอนจริยธรรมการวิจัย จากมหาวิทยาลัยนเรศวร ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยจะอธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการ ให้กับผู้ให้ข้อมูลที่สมัครใจ โดยเขา มีสิทธิที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการให้ข้อมูลโดยจะไม่ได้รับผลกระทบใดๆ หากเกิดความรู้สึกไม่สะดวกใจสามารถยุติการตอบคำถามได้ตลอดเวลา การรายงานผลการวิจัยจะกระทำในภาพรวมและจะดำเนินการด้วยความระมัดระวัง รัศกุ่ม ไม่มีการอ้างอิงถึงชื่อของผู้ให้ข้อมูลหรือข้อมูลส่วนตัวลงในเอกสารการวิจัยรวมถึงการถ่ายภาพและการใช้ชื่อชุมชนต้องได้รับการอนุญาต

ผลการศึกษา

1. บริบทวังสัมาและการเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้านนวัตกรรม

เดิมหมู่บ้าน วังสัมาเป็นชุมชนเล็กๆ เก้าแคว่แห่งหนึ่งของตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ที่มาของชื่อชุมชนมาจากในอดีตพื้นที่บริเวณนี้มีต้นส้มซ่าขนาดใหญ่อยู่เพียงหนึ่งต้น บริเวณใกล้เคียงก็มีต้นส้มซ่าต้นเล็กๆ ขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก ชาวบ้านระแวกนั้นจึงตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่าวังสัมาเรียกกันมาจนถึงปัจจุบัน ส้มซ่าเป็นพืชท้องถิ่นที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาตั้งแต่อดีต เป็นพืชไม้ผลตระกูลส้มชนิดหนึ่ง มีผิวสีเขียวขรุขระผลคล้ายมะนาว มีกลิ่นหอม เนื้อมีรสเปรี้ยวอมหวาน ก่อนหน้านั้นต้นส้มซ่าในหมู่บ้านได้ทยอยตายไป เกือบจะสูญหายไปจากพื้นที่แห่งนี้ แต่ด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ในปี 2554 ได้มีแนวคิดจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนบ้านวังสัมาขึ้น เพื่อนำทรัพยากรในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์โดยใช้ส้มซ่า เป็นหลักทำให้ชาวบ้านในพื้นที่เริ่มสำรวจสายพันธุ์และอนุรักษ์ต้นส้มซ่าและขยายพันธุ์เพิ่มมากขึ้น ต้นส้มซ่าทุกต้นที่อยู่ภายในหมู่บ้านแห่งนี้ เกิดจากการขยายพันธุ์มาจากต้นเดียวกัน แล้วนำไปแจกจ่ายทั่วหมู่บ้าน เพื่อคงความเป็นสายพันธุ์ประจำท้องถิ่นเอาไว้ ทำให้ต้นส้มซ่าของชุมชนได้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ในทุกหลังคาเรือนของหมู่บ้านนี้ จะปลูกต้นส้มซ่าไว้หลังละอย่างน้อยหนึ่งต้น หลังจากที่ต้นส้มซ่าเติบโตจนออกผลเพื่อนำออกมาจำหน่ายให้แก่ผู้ที่สนใจแล้ว ทางชุมชนยังได้คิดค้นและพัฒนาเป็นสมุนไพร และ ยังนำมาแปรรูปออกมาเป็นผลิตภัณฑ์บำรุงผิว รวมถึงผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพต่าง ๆ

จุดเปลี่ยนของหมู่บ้านวังสัมา เมื่อปี พ.ศ. 2561 ทางชุมชนบ้านวังสัมาได้ก่อตั้งชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อสร้างรายได้ให้คนในชุมชนโดยนำเอาอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนมาเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายและสร้างรายได้โดยมีผลิตภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน การทำผลิตภัณฑ์ส้มซ่าวางขาย สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างมาก เช่น เครื่องสำอาง เครื่องดื่มน้ำส้มซ่า การเป็นหมู่บ้านนวัตกรรมเกิดอาชีพและเกิดการท่องเที่ยวในชุมชน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวบ้านในการขายสินค้าตามชุมชน ชาวบ้านทุกคนสามารถขายสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน

2. ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้านวังสัมา

บ้านวังสัมา เป็นชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบท ตั้งอยู่ริมฝั่งริมแม่น้ำน่าน ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง อาชีพหลักของคนในชุมชนที่ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ การทำการเกษตร ทำนา ปลูกไม้ผลและพืชสมุนไพรพื้นบ้านโดยภายในหมู่บ้านจะมีบึงขนาดใหญ่ อ่างเก็บน้ำ ลำคลองซึ่งจะใช้น้ำในการทำนา ทำสวน ชาวบ้านส่วนมากจะทำนาปีละ 2-3 ครั้ง และวัดประจำหมู่บ้านวังสัมา คือ วัดสภักดิ์น้ำมัน และมีโรงเรียนที่อยู่ในวัดสภักดิ์น้ำมัน คือ โรงเรียนวัดสภักดิ์น้ำมัน 1

รูปภาพที่ 1 ภาพถ่ายอากาศบริเวณหมู่บ้านบ้านวังสัมา หมู่ที่ 1

ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

ที่มา: Phitsanulokhotnews

3. สภาพสังคมและเศรษฐกิจ

ชาวบ้านหมู่บ้านวังส้มซ่าส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี นอกจากจะมีการปลูกต้นส้มซ่าอยู่ทุกบ้านแล้วชาวบ้านทุกคนจะปลูกผักไว้กินเอง เมื่อพืชผลออกดอกบางคนก็นำมาขายให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน จึงเกิดเป็นรายได้เสริม ไม่มีปัญหาการว่างงานของคนในชุมชน คนในหมู่บ้านมีความสามัคคีกัน เวลาถึงงานที่หนักก็จะไปช่วยกัน หากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นเจ้าของบ้านที่ดี โดยการทำความสะอาดหน้าบ้านของตัวเองโดยไม่ต้องมีการบังคับ

การเป็นหมู่บ้านนวัตวิถีนั้น ทำให้เศรษฐกิจและรายได้ของชุมชนนั้นเพิ่มขึ้น เกิดอาชีพที่หลากหลายในชุมชน เช่น กลุ่มที่ทำอาหารพื้นบ้าน มีการต่อยอดการขายผลิตภัณฑ์จากต้นส้มซ่าในรูปแบบ เครื่องสำอาง อาหารและเครื่องดื่มที่ทำมาจากส้มซ่า นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการเข้ามาขายสินค้าตามแหล่งชุมชนเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชนเป็น

4. ศาสนาศิลปวัฒนธรรม

ชาวบ้านวังส้มซ่าส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ มีเรื่องเล่าว่า เมื่อประมาณ 200 ปี ที่ผ่านมา มีบรรพบุรุษชาวจีนไหหลำส่วนหนึ่งอพยพมาตั้งรกรากที่นี่ โดยคนจีนที่อพยพมาได้แต่งงานกับคนไทยในหมู่บ้านรวมกลุ่มกันเรียกว่าบ้านโรงเจ็ก มีการสร้างศาลเจ้าแม่ทับทิมเป็นศูนย์รวมจิตใจ นอกจากนี้ยังพบว่า มีการสร้างสิ่งก่อสร้างที่มีสัญลักษณ์ของชาวจีน เช่น โรงเตี๊ยม เสาดะเกียงเทพเจ้าฟ้าดิน ที่เพิ่งมีการก่อสร้างเมื่อ วันที่ 25 เมษายน 2562 หลังจากที่หมู่บ้านเป็นชุมชนท่องเที่ยว นวัตวิถีสืบเนื่องจากการพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก, 2562)

รูปภาพที่ 2 ศาลเจ้าแม่ทับทิม บ้านวังส้มซ่า

ที่มา: วรัญญา หอมรูป. (ม.ป.ป.).

5. ประเพณีที่สำคัญ

ชาวจีนไหหลำมีวิถีชีวิตผูกพันกับสายน้ำ ประกอบกับช่วงหนึ่งมีหิวาตโรคระบาด จึงได้มีการสะเดาะเคราะห์โดยจัดประเพณีลอยเรือสำเภาขึ้น และได้จัดสืบทอดมาเป็นประจำที่บ้านวังส้มซ่าเป็นเวลากว่า 100 ปี การสืบสานศิลปวัฒนธรรมที่มีมาแต่โบราณให้คงอยู่ต่อไป โดยประชาชนส่วนมากจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี

รูปภาพที่ 3 ประเพณีการลอยเรือสำเภากลางคนจีน
ที่มา: Phitsanulokhotnews

จากการศึกษาพบว่า ชาวบ้านส่วนมากมีความเข้าใจว่า หมู่บ้านนวัตวิถี มีความหมายถึงการนำคำว่า วิถีชีวิตแบบพื้นบ้านจากรุ่นสู่รุ่น มาผสมผสานกับคำว่า นวัตกรรม เพื่อทำให้เกิดชีวิตที่ดีขึ้น โดยหญิงชาวบ้านวัย 60 ได้อธิบาย ความหมายของหมู่บ้านนวัตวิถี ไว้ว่า

“เป็นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านหรือวิถีชีวิตของชาวบ้านมาพัฒนาร่วมกับนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้มีคุณค่าเพิ่มจากเดิมเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้เพิ่มจากเดิมขึ้นมา”

(ชาวบ้านวัย 60, เพศหญิง, ผู้ให้สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 10 ก.ค 2565)

จะเห็นว่า หมู่บ้านนวัตวิถีสัมชามีการท่องเที่ยวที่เน้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาเป็นนวัตกรรมที่เกี่ยวกับเครื่องสำอาง เช่น บานานาครีมนวดมือและเล็บที่ผลิตมาจากเปลือกกล้วย ลิปปาล์มส้มซ่า ที่ทำมาจากผลของส้มซ่า และ ยังมีเมนูอาหารเด็ดที่ขึ้นชื่อของหมู่บ้านคือ กะหล่ำปีห่อไข่ ซึ่งเป็นเมนูประจำฤดูหนาวที่ชาวบ้านคิดขึ้นมา นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมต่างๆที่สามารถเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน อื่นๆอีกมากมาย เช่น ผู้วิจัยได้เข้าไปเที่ยวในฐานะนักท่องเที่ยวได้มีโอกาสชิมข้าวห่อใบบัว แกงส้ม และน้ำส้มซ่า ที่มีเอกลักษณ์

บานานาครีมนวดมือ

กะหล่ำปลีห่อไข่

รูปภาพที่ 4 ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจบ้านวังส้มซ่า

ที่มา: Facebook บ้านวังส้มซ่า

6. การเปลี่ยนแปลงไปสู่หมู่บ้านนวัตกรรม

จากการศึกษาพบว่า แต่เดิมแล้วบ้านวังส้มซ่าได้มีวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ปี 2554 พัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพ เพื่อเศรษฐกิจชุมชน โดย ประธาน OTOP นวัตกรรมบ้านวังส้มซ่าได้ อธิบายไว้ว่า เมื่อปี 2561 ที่ผ่านหมู่บ้านวังส้มซ่าได้รับการคัดเลือก ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของกรมการพัฒนาชุมชนพิษณุโลก ที่เป็นนโยบายของรัฐบาลพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เนื่องจากหมู่บ้านวังส้มซ่ามีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ โดยชุมชนบ้านวังส้มซ่านั้นได้รับคัดเลือกเข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของกรมการพัฒนาชุมชนพิษณุโลก จาก 1 ใน 70 หมู่บ้าน หมู่บ้านจึงเกิดการนำเอาวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นมาผสมกับนวัตกรรมภูมิปัญญาของชาวบ้าน จึงได้เกิดเป็นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทำให้หมู่บ้านวังส้มซ่านี้รายได้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น

“วังส้มซ่า เป็นหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไป ในด้านของ นวัตกรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการท่องเที่ยวเชิงอาหาร และมีสินค้า OTOP ของหมู่บ้านวังส้มซ่า”

(ชาวบ้านวังส้มซ่า, เพศชาย, ผู้ให้สัมภาษณ์, เมื่อวันที่ 12 ก.ค.2565)

แสดงให้เห็นว่าหลังจากวังส้มซ่ามีการเปลี่ยนแปลงไปสู่หมู่บ้านนวัตกรรม หมู่บ้านมีความต้องการพัฒนาหมู่บ้าน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน คนในชุมชนจะมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

รูปภาพที่ 5 แหล่งท่องเที่ยวบ้านวังส้มซ่า

ที่มา: Facebook บ้านวังส้มซ่า

กรรมการวิสาหกิจคนนึงเล่าว่า ปัจจุบัน (2565) ยังมีชุมชนที่ยังอยู่ในโครงการไม่ถึง 10 ชุมชน แต่หมู่บ้านวังส้มซ่า คือ 1 ใน 10 ที่ยังสามารถทำตามโครงชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สาเหตุที่หมู่บ้านวังส้มซ่ายังเป็นหมู่บ้านนวัตวิถี ส่วนหนึ่งมาจากคนในชุมชนที่เข้ามามีส่วนร่วมทำให้ชุมชนดูน่าท่องเที่ยวขึ้น แต่ยังไม่พอที่จะนำรายได้มาสู่ชุมชนจากการที่ชาวบ้านวังส้มซ่าส่วนใหญ่ทำอาชีพ เกษตรกรรม และช่วงนั้นเป็นช่วงที่กำลังปลูกกะหล่ำปวยโพตี จึงได้เกิดความคิดว่าจะนำเอากะหล่ำปวยมาทำอะไร โดยได้รับแรงบันดาลใจจากขนมสังขยาฟักทอง เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเที่ยวในชุมชน

“บ้านวังส้มซ่าเริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่หมู่บ้านนวัตวิถี ตั้งแต่ ปี 2561 โดยได้รับคัดเลือก ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของกรมการพัฒนาชุมชนพิษณุโลก และได้รับเลือกให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง โดดเด่น 1 ใน 3 ของจังหวัด เมื่อวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2565 และได้รับรางวัลอีกมากมาย”

(เทศหญิง 45 ปี ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11 ก.ค. 2565)

รูปภาพที่ 6 ชุมชนเข้มแข็ง โดดเด่น 1 ใน 3 ของจังหวัดพิษณุโลก

ที่มา: Facebook บ้านวังส้มซ่า

7. นวัตวิถี ทำให้ชีวิตคนในชุมชนมีการเปลี่ยนไป

การเป็นหมู่บ้านนวัตวิถีทำให้เกิดอาชีพและท่องเที่ยวภายในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการสร้างรายได้ให้กับชุมชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการขายสินค้า หญิงชาวบ้านวัย 75 ได้อธิบายว่า ชาวบ้านทุกคนสามารถขายสินค้าผลิตภัณฑ์ของชุมชนเพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน และ คนเริ่มหันมาปลูกผักกินเองปลูกไว้ขายให้กับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน ชาวบ้านบางคนที่มีความรู้ด้านอาหารได้ทำการรวมกลุ่มพัฒนาด้านอาหาร เครื่องดื่มและเริ่มคิดทำตลาดในชุมชน คนที่อยู่ในชุมชนก็มีความรับผิดชอบมากขึ้น เช่น วันไหนที่จะมีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวหมู่บ้าน ชาวบ้านในชุมชนจะรับผิดชอบในการทำความสะอาดบ้านตนเอง จึงทำให้หมู่บ้านวัง ส้มซ่า หรือ หมู่บ้าน OTOP นวัตวิถีเปลี่ยนแปลงไป เช่น

“หมู่บ้านสะอาด ลักษณะของหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คนในชุมชนมีความรับผิดชอบ และความเป็นอยู่ที่ดีมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวในชุมชน”

(เพศหญิง, อายุ 75 ปีให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 11ก.ค. 2565)

หมู่บ้านนวัตกรรม ทำให้ชีวิตคนในชุมชนมีการเปลี่ยนไปหมู่บ้านสะอาดขึ้น ลักษณะของหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี คนในชุมชนมีความรับผิดชอบและความเป็นอยู่ที่ดีมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวในชุมชนทำให้คนในหมู่บ้านให้รักกัน สามัคคีกัน ส่งเสริมให้เกิดรายได้ภายในชุมชน และ สนับสนุนให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง เพื่อดึงอัตลักษณ์ชุมชนมาสร้างให้เกิดความประทับใจกับคนที่มาเที่ยว เช่น โรงเตี๊ยม

รูปภาพที่ 7 โรงเตี๊ยมบ้านวังส้มซ่า

ที่มา: Facebook บ้านวังส้มซ่า

8. เป้าหมายของหมู่บ้านนวัตกรรม

หมู่บ้านนวัตกรรมมีเป้าหมาย ที่ชุมชนพัฒนาภูมิปัญญาให้ทันสมัยและทำชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เป็นการนำนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน เป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น การที่จะทำให้หมู่บ้านเกิดการท่องเที่ยวที่มาจากวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยหญิงชาวบ้านวัย 37 ปี ได้อธิบายไว้ว่า การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับอาชีพของคนในชุมชน มีการทำผลิตภัณฑ์ให้มีมาตรฐาน ยกระดับของชุมชนให้มีความมาตรฐาน และมีการเปลี่ยนแปลงโดยเป้าหมายหลักของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตกรรม ไม่ได้อยู่ที่การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว แต่เพียงประการเดียว แต่เป้าหมายหลักอยู่ที่การพัฒนาส่งเสริมและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน โดยการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวจึงเป็นเพียงกลยุทธ์หนึ่งของการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาใช้จ่ายซื้อสินค้าที่ได้ผลิตขึ้นใหม่หรือพัฒนาต่อยอดสินค้าเดิมของชุมชน

“นักท่องเที่ยวซื้อสินค้ามากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่า สินค้าที่จำหน่ายในแต่ละ ชุมชนนั้นมีความน่าสนใจหรือเป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว”

(เพศหญิง, อายุ 37 ปี ให้สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ก.ค. 2565)

เห็นได้ว่าเป้าหมายของหมู่บ้านนวัตกรรม คือ ต้องการนำความเป็นนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันให้เข้ากับชุมชนเพื่อให้เกิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยว และเป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมพัฒนาในทุกๆด้าน เช่น ด้านอาหาร ด้านผลิตภัณฑ์ และ การท่องเที่ยว เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น

9. ผู้นำในการสร้างการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาพบว่าผู้นำในการสร้างการเปลี่ยนแปลง คือ ในชุมชนหมู่บ้านนวัตวิถี ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยหญิงชาวบ้านวัย 20 ปี ได้อธิบายไว้ว่า เพราะทุก ๆ การเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลาย ด้าน

“ทุกคนในชุมชนคือผู้นำในการเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้านนวัตวิถี ที่เริ่มจาก วิสาหกิจชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ทรัพยากรชีวภาพและสมาชิก รวมกับชาวบ้านที่สนใจ รวมกลุ่มกัน เพื่อต้องการพัฒนาหมู่บ้านของตัวเอง

ให้มีรายได้ที่เพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องคอยแค้นงบประมาณ ที่หมู่บ้านได้รับ และ เพื่อต้องการให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน ทุกคนในหมู่บ้านจึงมีส่วนร่วมในครั้งนี้”

(เพศหญิง, อายุ 20 ปี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ก.ค. 2565)

ผู้นำในการสร้างการเปลี่ยนแปลง คือ เริ่มที่ทุกคนในชุมชนและสมาชิกคนในชุมชนที่เข้าใจคำว่า นวัตวิถี และต้องการขับเคลื่อนให้ชุมชนตัวเองมีการพัฒนาไปข้างหน้า โดยมีกลุ่มต่างๆในชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้ชุมชนที่ทุกคนอยู่มีการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ต้องอาศัยร่วมกับสมาชิก ผู้นำในชุมชน และคณะกรรมการที่อยู่ในรูปแบบของคำว่านวัตวิถี

10. ความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อหมู่บ้านนวัตวิถี

จากการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของคนในชุมชน ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปเป็นหมู่บ้านนวัตวิถี มีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย โดยคนส่วนมากจะเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพราะต้องการทำให้ชุมชนสวยงาม น่าอยู่ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด นอกจากนี้ ยังคิดว่าโครงการนี้ได้ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นให้กับชุมชน ทำให้ชุมชนมีจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือน

“หมู่บ้านมีชื่อเสียง มีรายได้ที่มั่นคงและยั่งยืนเพราะเป็นการพัฒนาจากภูมิปัญญาที่ชาวบ้านทำเป็น จากเป็นตัวตนของชุมชน เช่น การสอนทำยาต้มที่ทำจากต้นส้มซ่าให้กับทางนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาศึกษาดูงาน โดยก็มีมีการคิดเป็นรายหัวๆ ละ50 บาท สร้างการมีส่วนร่วมกับนักท่องเที่ยว”

(เพศชาย, อายุ 60 ปี, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ก.ค. 2565)

ส่วนผู้ที่ไม่เห็นด้วยในการเป็นหมู่บ้านนวัตวิถี ก็มีอยู่บ้างแต่เป็นส่วนน้อยมาก กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยมีเหตุผลว่าครอบครัวตัวเองมีฐานะที่ดีแล้ว และไม่ต้องการให้คนเข้ามาในชุมชนในวันหยุดเพราะเป็นวันพักผ่อนสำหรับกลุ่มคนเหล่านี้ คนเหล่านี้ไม่เข้าใจถึงการสร้างรายได้ของชุมชน การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึงคนในชุมชน ไม่เข้าใจถึงการพัฒนาหมู่บ้าน หรือบางคนต้องการที่จะอยู่แบบสงบสุข

“กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยเหล่านี้มีเหตุผลหลัก เพราะเขาคิดว่าในการทำหมู่บ้าน OTOP นวัตวิถี ทำเพื่อผลประโยชน์แค่คนกลุ่มๆหนึ่งเท่านั้น คนที่ไม่เห็นด้วยส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มีรายได้หลักอยู่แล้วบางคนอาจมีรายได้มากกว่าคนในชุมชน เขาก็จะไม่ค่อยสนใจไม่เห็นด้วย”

(เพศหญิง, อายุ 76 ปี สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 12 ก.ค. 2565)

สรุปอภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

บ้านวังส้มซ่าเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ตั้งอยู่ริมฝั่งริมน้ำ่าน ต.ท่าโพธิ์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างสูง อาชีพหลักของคนในชุมชนที่ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็คือ การทำการเกษตร ทำนา ปลูกไม้ผลและพืชสมุนไพรพื้นบ้าน และมีแม่น้ำที่ไหลผ่านหมู่บ้านชาวบ้านจะใช้น้ำในการทำนา ทำสวนและส่วนมากจะทำนาปีละ 2-3 ครั้ง

แต่เดิมหมู่บ้านวังส้มซ่าได้มีวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ปี 2554 พัฒนาผลิตภัณฑ์ ต่อมาบ้านวังส้มซ่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่หมู่บ้านนวัตกรรม มาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 โดยได้รับการคัดเลือก ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของกรมการพัฒนาชุมชนพิษณุโลกจาก 1 ใน 70 หมู่บ้าน หมู่บ้านจึงเริ่มได้เกิดการนำเอาวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นมาผสมกับนวัตกรรมภูมิปัญญาของชาวบ้าน เกิดเป็นการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านทำให้หมู่บ้านวังส้มซ่านี้ รายได้ให้กับชุมชนเพิ่มขึ้น

ผลการศึกษาความคิดเห็นของคนในชุมชนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงเป็นหมู่บ้านนวัตกรรม พบว่า ความคิดเห็นของคนในชุมชน ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงชุมชนไปเป็นหมู่บ้านนวัตกรรม มีทั้งกลุ่มที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย โดยคนส่วนมากจะเห็นเห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพราะต้องการทำให้ชุมชนสวยงาม น่าอยู่ ต้องการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหมู่บ้านให้สะอาด นอกจากนี้ยังคิดว่าโครงการนี้ได้ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นให้กับชุมชน และทำให้ชุมชนมีจุดเด่นที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือนจากการที่ชุมชนได้ร่วมกันหาจุดเด่นของตนเองแล้วนำมาสร้างรายได้

ส่วนที่ไม่เห็นด้วยในการเป็นหมู่บ้านนวัตกรรม มีจำนวนน้อย และเป็นครอบครัวตัวเองมีฐานะดีแล้ว จึงไม่ต้องการให้คนเข้ามาในชุมชนในวันหยุด เพราะเป็นเวลาพักผ่อน ต้องการชีวิตที่สงบสุข และเห็นว่าการพัฒนาเรื่องรายได้ ยังไม่ทั่วถึง

การเปลี่ยนแปลงหมู่บ้านวังส้มซ่า เป็นหมู่บ้านนวัตกรรมมีกลุ่มที่เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนกล่าวคือ กลุ่มคนเหล่านี้มาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งเดิมอยู่แล้วเป็นทั้งคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ ที่มีความต้องการพัฒนาหมู่บ้านเหมือนกันนอกจากนี้ ยังพบว่ายังมีภูมิหลังที่ดี เช่น มีการศึกษาดีและฐานะที่ดีมีเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันทั้งภาครัฐและเอกชน ทำให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นของหมู่บ้านวังส้มซ่ามีความต่อเนื่อง และหลากหลาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการนำแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้าน วังส้มซ่า มีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีการสร้างรายได้ให้กับคนชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสมัย พึ่งวิกรัย (2538) ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมชุมชนในชนบทกลางทำให้มีรายได้มากขึ้นจากการวางขายผลิตภัณฑ์ของชุมชน ในเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การมีกลุ่มอาชีพในชุมชน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนามากขึ้น ในส่วนวิถีชีวิตเมื่อชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้านมากขึ้นต้องทำตัวเป็นเจ้าภาพที่ดี เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาให้ทันสมัย นำความเป็นนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็ง ส่งเสริมพัฒนาในทุกด้าน อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงในบ้านวังส้มซ่านี้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้วย เพราะยังมีกลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนแปลงมาสู่ชุมชนท่องเที่ยวซึ่งอาจจะต้องหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันต่อไป

เมื่อนำแนวคิด OTOP นวัตวิถี มาวิเคราะห์ พบว่า แนวคิดของ OTOP นวัตวิถี เป็นการนำวิถีชีวิตชุมชนออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ และการบริการ เป็นการพัฒนาแบบระเบิดจากภายใน สนับสนุนให้คนในท้องถิ่นลุกขึ้นมาพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็ง ดึงอัตลักษณ์ชุมชนดั้งเดิมที่เน้นความเรียบง่ายที่ดำเนินมาหลายชั่วอายุคนมาสร้างเสน่ห์ให้นักท่องเที่ยวประทับใจ การท่องเที่ยวที่เน้นส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยไม่ใช้การนำสินค้าที่มีความโดดเด่นของชุมชนออกไปวางเสนอขายภายนอกแหล่งชุมชน แต่เป็นการนำนักท่องเที่ยวหรือผู้คนที่มาจากภายนอกเข้าไปสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้านและเรียนรู้วัฒนธรรมของความเป็นอยู่ ทั้งด้านอาหารการกินรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน พร้อมทั้งมีสินค้าที่ เกิดจากภูมิปัญญาของคนในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทร์นำชู (2556) ที่ศึกษาแนวทางการเสริมสร้างคุณค่าสินค้า OTOP และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยว การนำวิถีชีวิตของชุมชนออกมาเป็น

ผลิตภัณฑ์เพื่อเป็นการพัฒนาจากทุกคนในชุมชนและ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในหมู่บ้าน สนใจสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากนี้ จากแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงอาหารท้องถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่นการนำกะหล่ำปีมาทำห่อไข่ จนเกินเป็นเมนูที่ขายประจำฤดูกาลของหมู่บ้าน และยังมีเมนูอื่น ๆ ที่นักท่องเที่ยวจะได้ชิม เช่น ข้าวห่อใบบัว แกงส้มส้มซ่า เครื่องดื่มสมุนไพรที่มีส่วนผสมของส้มซ่า เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิรัชชา อินทะกันท์ และกุลชญา สีวหงวน (2563) ที่พบว่า การพัฒนาตำรับอาหารพื้นเมืองสู่ตำรับอาหารเพื่อการท่องเที่ยว เป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัสวิถีชีวิต เรียนรู้วัฒนธรรมความเป็นอยู่ อาหารการกิน และแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนนั้น ๆ มากกว่าการท่องเที่ยวโดยทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

กชกร จุลศิลป์. (2561). *กลยุทธ์การจัดการการตลาดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยว ชาวไทยในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์].

<https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/4498>

กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือการปฏิบัติงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย*. <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER3/DRAWER051/GENERAL>

กรรณิการ์ สิงหะ. (29 พฤศจิกายน 2564). กะหล่ำปลีห่อไข่ปลอดสารบ้านวังส้มซ่า. *คมชัดลึก*.

<https://www.komchadluek.net/news/494750>

กรุงเทพธุรกิจ. (2564). *เมนู กะหล่ำปลีห่อไข่ ที่บ้านวังส้มซ่าพิษณุโลก*.

<https://www.bangkokbiznews.com/news/976748>

กฤตวิทย์ กฤตมโนรธ และศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์. (2562). การท่องเที่ยวเชิงอาหารผ่านอัตลักษณ์อาหารทั้ง 4 ภูมิภาค. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 20(2), 139-151. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jica/article/view/199118>

กษมาพร พวงประยงค์ และนพพร จันทร์นำชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 108-120.

โกวิท พวงงาม. (2551). *ถอดรหัสความคิด ของ โกวิท พวงงาม ว่าด้วยการเมืองและชุมชนท้องถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). บริษัทมิสเตอร์ก๊อปปี.

จันทมล ตรีพันธ์. (2559). *การใช้หลักธรรมาธรรมในการดำเนินชีวิตของประชาชนในชุมชนวัดโพธิาวาส ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย].

<http://opac.mbu.ac.th/MyResearch/pfile/2207/13982/index.html>

ณรงค์ เส็งประชา. (2541). *มานุษยวิทยาประยุกต์ในการพัฒนาชุมชน*. โอเดียนสโตร์.

ทัศนาศ หงส์มา. (2555). *รายงานการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าของผู้ซื้อในตลาดนัด: กรณีศึกษาตลาดนัดในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี*. วิทยาลัยราชพฤกษ์.

- นพรัตน์ บุญเพียรผล. (2560). อาหารริมทาง: เสน่ห์เมืองไทย เปิดประสบการณ์ใหม่ในเอเชีย. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(1)*, 47-60. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/79938>
- เบญจมาภรณ์ ชำนาญดา. (2561). การท่องเที่ยวเชิงอาหาร: ศักยภาพและความได้เปรียบของประเทศไทย. *วารสารสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย, 24(1)*, 103-116.
- พิสมัย พึ่งวิกรัย. (2538). การเปลี่ยนแปลงสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนชนบทในภาคกลาง อันเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
<http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/29380>
- วรัญญา ทอมรูป. (ม.ป.ป.). *ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านวังส้มซ่า*.
<https://thailandtourismdirectory.go.th/th/attraction/97943>
- วรัรัตน์ สัมพันธ์พงศ์. (2559). ยุทธศาสตร์การสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการเพื่อสร้างคุณค่า ตราสินค้าหนึ่ง ตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์(O TOP)ของกลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าไหมไทย. *วารสารวิจัยและพัฒนาด้านการศึกษาระดับปริญญาโท สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2)*, 185-192.
- วิรัชยา อินทะกันต์ และกุลชญา สิวังหวน (2563). การพัฒนาตำบลอาหารพื้นเมืองสู่สำหรับอาหารเพื่อการท่องเที่ยวอำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. *ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 23(1)*, 33-44. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/jpcru/article/view/248157/171038>
- แววดาว พรหมแสน. (2554). *การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ*.
<http://ird.rmuti.ac.th/newweb/journal/journal4-1>
- สายัณห์ มั่นมะโน. (2533). การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองบางบัวทอง จังหวัด นนทบุรี พ.ศ. 2523 และ 2530 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์].
https://kukr2.lib.ku.ac.th/kukr_es/BKN_GRAD/search_detail/result/212083
- สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. (2561). *สรุปผลการดำเนินงานการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐจังหวัดพิษณุโลก*. สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดพิษณุโลก. <https://phitsanulok.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/38/2019/10/uploads/sites/38/2019/10/รวมผลการดำเนินงานพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากและ.pdf>
- สำนักส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิสาหกิจชุมชน. (2564). *OTOP นวัตวิถี คืออะไร*. <https://cep.cdd.go.th/otop>
- สุภางค์ จันทวานิช. (2554). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 10). สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมิตร สุวรรณ, อรวรรณ ทองเพิ่ม, ณัฐธิญา จิตรน้า, ฐณัฐ วงศ์สายเชื้อ, ประพันธ์ เกียรติเฝ้า, ภัทรานิษฐ์ ศรีมงคล, สุธารัตน์ ชวนาฟาง, และปจภณ รอดโพธิ์ทอง. (2558). *มนุษย์กับสังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สุรัชย์ หวันแก้ว และคณะ. (2540). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- เสรี วงษ์มณฑา, และวารสุวิทย์ โพธิ์สัตย์. (2561). แนวทางในการเสริมสร้างคุณค่าสินค้า OTOP และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ. *วารสารราชพฤกษ์*, 12(25), 1-24.
- หนุ่มสุทน. (2564). *การท่องเที่ยวบ้านวังส้มซ่า*. <https://travel.trueid.net/detail/1xP44jpgL2yx>
- อดิสร เสมรัมย์. (2540). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชาวนาเป็นชุมชนเมือง*. [วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. <http://cuir.car.chula.ac.th/bitstream/123456789>
- อภิวัฒน์ บุญเนรมิตร. (2561). *การออกแบบชุดสื่อโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนตามแนวทางโอทอปนวัตกรรม*. *คำบลคลองโยง อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม*. คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสยาม. <https://e-research.siam.edu/kb/media-design-for-encourage-community-tourism/>
- NATIONAL GEOGRAPHIC. (2562). *บทบาทและความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงอาหาร*. <https://ngthai.com/news-activity/20864/gastronomy/>

เงื่อนไขการย้ายถิ่นและวัฒนธรรมจากซีรีส์เกาหลีที่มีต่อกลุ่มคนที่ต้องการย้ายประเทศไปเกาหลี Conditions of Migration and the Culture of South Korean Drama Series on the People who Desire to Move to South Korea

สมฤทัย ปานมี¹ และบุศรินทร์ เลิศชวลิตสกุล²

Somruethai Panmee and Busarin Lertchavalitsakul

นิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์¹

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์²

Corresponding Author Email: somruethaip62@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาว่าวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านซีรีส์เกาหลีมีอิทธิพลต่อความคิดของกลุ่มคนที่ต้องการย้ายประเทศไปเกาหลีและการเคลื่อนไหวทางสังคมบนแพลตฟอร์มออนไลน์ของพวกเขาอย่างไร งานนี้เลือกศึกษาสมาชิกบนเพจเฟซบุ๊ก 2 กลุ่มในชื่อ “ขายไตไปเกาหลี” และ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย #ทีมเกาหลี” ทั้งหมดจำนวน 9 คน ผลการศึกษาพบว่าความต้องการย้ายถิ่นไปประเทศเกาหลี เกิดจากเงื่อนไขทางด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ด้านวัฒนธรรมเกาหลี และเครือข่ายการย้ายถิ่น กลุ่มคนที่ต้องการย้ายประเทศไปเกาหลีเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สาเหตุมาจากความไม่พอใจการบริหารจัดการของรัฐบาลในปัจจุบัน ทำให้คนจำนวนมากต้องการที่จะอพยพย้ายถิ่นไปยังประเทศปลายทางที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่า จึงเกิดการเคลื่อนไหวบนสื่อสังคมออนไลน์บนแพลตฟอร์มเฟซบุ๊กเพื่อใช้ในการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายประเทศ เกาหลีได้เป็นประเทศหนึ่งที่คนไทยจำนวนมากเลือกที่จะไปสาเหตุมาจากความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ชั่วโมงรายได้ของการทำงานที่มากกว่าประเทศไทย และความชอบในวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านซีรีส์เกาหลี ทั้งทางด้านอาหาร การดำรงชีวิต การแต่งกาย รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนความคลั่งไคล้ในนักแสดงไอดอลหรือผู้ชายเกาหลี

คำสำคัญ : การอพยพย้ายถิ่น วัฒนธรรมเกาหลี ซีรีส์เกาหลี สื่อออนไลน์ การเคลื่อนไหวทางสังคม

Abstract

This objective of this article is to study how a culture that has been transmitted through South Korean drama series has impacted the people who desire to move to South Korea and their activity on social media. This research elected to examine nine active members of two Facebook groups named “Khai Tai Pai Kaolee” (Selling kidneys to go to Korea) and “Yokyai ma sai sapok yokyai #Kaolee Team” (Moving, coming to shake your hips to move #Korea Team”. Research findings show that the desire to move to South Korea is conditioned by economic, political, and cultural factors, including migration networks. Those who wish to migrate are part of a social movement that disagrees with the Thai government’s management. They are therefore looking for a better livelihood in destinations of migration. Subsequently, they have created online social movements on Facebook with the aim to communicate and exchange information regarding migration to other countries. South Korea is one of the countries

where a number of Thai people aim to migrate due to its economic growth and the opportunity to command higher wages in comparison to those available in Thailand. In addition, they find South Korean culture appealing in the way it is portrayed through drama series, as well as other aspects of South Korean lifestyle demonstrated through food culture, fashion, tourist destinations, enchanting actors, pop idols and South Korean men.

Keywords : Migration South Korean culture South Korean series Online media Social movement

บทนำ

ภาพที่ 1.1 และ ภาพที่ 1.2 โพสต์เกี่ยวกับอิทธิพลซีรีส์เกาหลี

ที่มา: เพลง “ชายโตไปเกาหลี”

ปรากฏการณ์ของคนไทยจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยหนุ่มสาวแสดงออกถึงความต้องการอพยพย้ายถิ่นหรือย้ายประเทศไปยังเกาหลีเป็นจุดเริ่มต้นของงานวิจัยชิ้นนี้ โดยพยายามจะชี้ให้เห็นว่าวัฒนธรรมเกาหลีโดยเฉพาะด้านสื่อมวลชนนั้นส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกที่จะย้ายถิ่นไปทำงาน ศึกษาต่อ หรือวัตถุประสงค์อื่นหรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยสังเกตจากปรากฏการณ์ในการสื่อสารบนโลกดิจิทัลพบว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลี เช่น ซีรีส์เกาหลี ถือได้ว่าเป็น พลังแห่งอำนาจละมุน (Soft power)¹ ที่สามารถมีอิทธิพลกับความคิดแบบไม่รู้ตัว (Washingtonpost Newsweek Interactive, LLC, 1990)² เราจะพบว่าซีรีส์ในแต่ละเรื่องนั้น มักจะนำเสนอเรื่องราวของอาชีพต่าง ๆ ผ่านตัวละครอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น อาจารย์ นักข่าว หมอ และยังสอดแทรก เรื่องวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านอาหาร ด้านการดำรงชีวิต ด้านการแต่งกาย รวมถึง

¹ ข้อมูลจาก ชัยยะ ฤตินิยมวุฒิ. (2564). SOFT POWER คืออะไร? พลังซอพต์ ที่ไม่ซอพต์เสมอไป พลังที่กระตุกจิต กระชากใจ คนทั่วโลก. สืบค้นวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.brandthink.me/content/whatissoftpower>

² อ่านเพิ่มเติมจาก <https://www.nylonthailand.com/soft-power-from-kseries/>

สถานที่ท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดภาพความสวยงามดึงดูดให้ผู้คนหลงใหลไปกับบรรยากาศความสวยงามของประเทศเกาหลี ดังตัวอย่างข้างล่างนี้

“สวัสดิ์ศรีรับอวยกามาแชร์ประสบการณ์ การทำงานที่ประเทศเกาหลีและได้รับวีซ่าแบบถูกกฎหมาย ผมรู้จักเกาหลีตั้งแต่ปี 2007 ตั้งแต่แดงก็ยังไม่เข้ามาฉายในประเทศไทย”

(ส่วนหนึ่งจากโพสต์นาย คิมจุมิน, 14 พฤษภาคม 2564)

โพสต์ข้างต้น ทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมเกาหลีเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยมากกว่าศวรรษแล้ว ผู้คนต่างรู้จักและการรับวัฒนธรรมเกาหลีเข้ามาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความชื่นชอบและเริ่มเข้าใจวัฒนธรรมเกาหลีที่ถ่ายทอดผ่านอุตสาหกรรมบันเทิงที่เรียกว่าคลื่นวัฒนธรรมเกาหลี หรือ “โคเรียน เวฟ” (Korean wave) ที่ได้เผยแพร่ไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ที่เผยแพร่สอดแทรกไปในรูปแบบของ ภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ซีรีส์ และเพลง ซึ่งเป็นกระแสที่เกิดขึ้นจากรัฐบาลเกาหลีที่สนับสนุนในเรื่องเงินทุน เพื่อการประชาสัมพันธ์วัฒนธรรม พัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของการผลิตสื่อ (สุภัทธา สุขชู, 2549) โดยวัฒนธรรมเกาหลีดังกล่าวก็ได้ส่งอิทธิพลกับคนที่ตัดสินใจย้ายไปประเทศเกาหลีดังที่ปรากฏในโพสต์ด้านล่าง

รีวิวการมาเกาหลีในแบบฉบับของเราคะ
เราไม่เคยเรียนที่เกาหลีเลย~ หนึ่ง!
แถมจบมาคนละสาย~ หนึ่ง!
แต่ชอบภาษาเกาหลีมากคะ
เลยตัดสินใจขอวีซ่าทาง
มาหางานที่เกาหลีได้ซึ่งเป็นระบบ
การนับคะแนนตามเอกสารคะ ผู้สมัครต้องได้คะแนน นเกิน 60 จากร้อยกว่า
รายละเอียดวีซ่าหางาน
คร่าวๆ นะคะ
⚡️ ประสบการณ์การทำงาน(แบบขอรับรองจากกงสุลและสถานทูตเกาหลีได้) มากกว่า 3-4 ปี
⚡️ ระดับการศึกษา อย่างน้อยต้อง ป.ตรี
**งานที่จะหา ต้องตรงกับ ปสก. หรือ สาขาที่จบมา
⚡️ ได้ภาษาเกาหลี (อย่างน้อยก็ 4)
**ภาษาอังกฤษแทบไม่มีผลกับคนไทย เพราะเค้าจะให้ Native(ยึดตามพาสปอร์ต) ทำมากกว่า
⚡️ ถ้าจบจาก ม. ที่ติดอันดับ QS ไม่เกิน 500 ได้เพิ่มอีก 20 คะแนน
⚡️ ถ้าเคยทำงานบริษัทที่อยู่ใน Fortune Top 500 จะได้เพิ่มอีก 20 คะแนน
ยื่นที่ สก.ทูตเกาหลีในไทย
จะง่ายกว่ามายื่นที่เกาหลีคะ
ถ้าบุญทำกรรมแต่ง ผ่านอนุมัติ จะได้มาหางานในเกาหลีอย่างน้อย 6 เดือน
ต่อได้อีก 6 เดือน สำหรับคนที่ไม่ได้จบ ม. เกาหลีคะ
(จะไม่พูดถึงคนที่เรียนจบที่นี้แล้วกันนะ
อันนั้นเขาขอได้งายอยู่แล้ว ไม่สาบมากอะไร)
หลังจากหาได้ ถ้าบริษัทไม่เล็กเกินไป
งานที่ทำ ตรงสาย ตรง ปสก. ก็จะไม่เปลี่ยนเป็นวีซ่าชำนาญการ(E7) อยู่ได้อีก 1ปี ต่อได้เรื่อยๆ เลยจ้า

ภาพที่ 1. 3 โพสต์เกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนข้อมูลย้ายประเทศ

ที่มา: เพจเฟซบุ๊ก “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย #ทีมเกาหลี”

ปรากฏการณ์คลื่นวัฒนธรรมเกาหลีได้ก่อให้เกิดผลต่าง ๆ ตามมาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม จากที่กล่าวแล้วข้างต้น ในสังคมไทยได้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ที่เกิดจากการแสดงออกทางความคิดเพื่อเสนอทางเลือกใหม่เพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงในระบบของการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม โดยพบว่าจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเคลื่อนไหวเรียกร้องและแสดงความคิดเห็น เนื่องจากปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะในเหตุการณ์ใด ๆ ก็จะมีการแชร์หรือส่งต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและกระจายไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (พิมพ์ชญา พักเปี่ยม, 2563) เช่นปรากฏการณ์กระแสกลุ่มในเฟซบุ๊กเพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” ที่เกิดจากปัญหาเศรษฐกิจจากโควิด-19 ระลอก 3 การบริหารเงินจากโควิด-19 และการเลือกและการกระจายวัคซีน ที่ทุกคนไม่สามารถเลือกและเข้าถึงได้

ประกอบกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมา ที่คนในสังคมมองว่าการบริหารประเทศดูเหมือนไม่มีที่ท่าว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น จึงมีความคิดว่าอยากเอาตัวเองออกจากประเทศนี้ (VOITE online, 2564)³ กลุ่มดังกล่าวจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นพื้นที่ของการแบ่งปันขั้นตอนวิธีการย้ายไปอยู่ประเทศอื่น และการให้คำปรึกษาด้านต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตในแต่ละแดน และมีการเพิ่มขึ้นของสมาชิกในเวลาอันรวดเร็ว เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่ามีคนไทยจำนวนไม่น้อยมีความคิดอยากย้ายไปอยู่ต่างประเทศ ต่อมาจึงเกิดเพจกลุ่มย่อยตามความต้องการเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลในการย้ายไปประเทศต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มประเทศเกาหลี

จากความเป็นมาของปัญหาดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษากลุ่มย้ายประเทศไปเกาหลี ที่สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีความคิดต้องการย้ายไปยังเกาหลี โดยตั้งสมมติฐานว่านอกจากปัจจัยด้านรายได้ อาชีพ และสวัสดิการของประเทศเกาหลีแล้ว ส่วนหนึ่งพวกเขาเลือกที่จะไปประเทศเกาหลี เนื่องจากได้รับข้อมูลข่าวสารด้านความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมหรือมิติวัฒนธรรมเกาหลีอื่นๆ ที่ได้จากการเสพหรือบริโภควัฒนธรรมเกาหลี โดยผู้วิจัยเริ่มเลือกศึกษาเจ้าของเพจและสมาชิกของกลุ่มคนที่แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารในการย้ายไปประเทศเกาหลีเป็นหลัก เพื่อดูว่าวัฒนธรรมเกาหลีที่ถ่ายทอดผ่านอุตสาหกรรมบันเทิงโดยเฉพาะ ซีรีส์เกาหลีนั้นเป็นปัจจัยในการย้ายถิ่นอย่างไรและมากน้อยเพียงใด และพวกเขามีการใช้ข้อมูลดังกล่าวในการแลกเปลี่ยนเพื่อเคลื่อนไหวในการสร้างชุมชนออนไลน์สนับสนุนให้มีการย้ายประเทศเกาหลีอย่างไร โดยมีคำถามการวิจัย ดังนี้

คำถามการวิจัย

1) วัฒนธรรมเกาหลีที่ถ่ายทอดผ่านซีรีส์เกาหลีมีอิทธิพลต่อกลุ่มคนที่มีความคิดต้องการย้ายประเทศไปเกาหลีอย่างไร

2) กลุ่มคนที่ต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีใช้โซเชียลมีเดียหรือสื่อออนไลน์ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการย้ายไปประเทศเกาหลีในการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างไร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิด

การอพยพของคนไทยไปยังประเทศเกาหลี

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของวิจัยข้อแรกคือศึกษาว่าวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดผ่านซีรีส์เกาหลีซึ่งเชื่อกันว่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มคนที่มีความคิดต้องการย้ายประเทศไปเกาหลีอย่างไรนั้น ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการย้ายถิ่น ซึ่งประเทศไทยถือเป็นประเทศหนึ่งที่คนไทยอพยพย้ายถิ่นไปประเทศเกาหลีเป็นจำนวนมาก จากสถิติการย้ายถิ่นของแรงงานไทยไปทำงานต่างประเทศ พบว่าในปีพ.ศ. 2564 คนทำงานจำนวน 32,916 คน ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานในต่างประเทศ โดยประเทศที่แรงงานไทยเดินทางไปทำงานมากที่สุด 5 อันดับแรกในทวีปเอเชีย คือ ใต้หวัน เกาหลีใต้ มาเลเซีย ลาว และสิงคโปร์ (กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ ฝ่ายทะเบียนคนทำงานและสารสนเทศ, 2564)⁴

³ ข้อมูลจากเว็บไซต์ VOICE online. (2564). "ย้ายประเทศกันเถอะ" กลุ่มเฟซบุ๊กที่กำลังบอกว่า "พวกกูไม่ไหวแล้ว". สืบค้นวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://voicetv.co.th/read/ok8d1nBNv>

⁴ ข้อมูลจากเว็บไซต์กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. (2564). ฝ่ายทะเบียนคนทำงานและสารสนเทศ. สืบค้นวันที่ 24 มกราคม 2565, จาก <https://www.doe.go.th/overseas>

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของไทยทำให้การลงทุนในภาคอุตสาหกรรมเกิดการขยายตัว ทำให้ภาคเกษตรกรรมถูกละเลยหรือลดความสำคัญลง ส่งผลให้ผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมมีราคาที่ตกต่ำ เกษตรกรเกิดการกู้หนี้ยืมสินมาใช้ในการลงทุนทำการเกษตรเกิดภาระของหนี้สินสูงขึ้น ทำให้กลุ่มเกษตรกรตกอยู่ในปัญหาความยากจนมากขึ้นและสูญเสียภาระหนี้สินไม่ไหว จึงต้องอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมในเขตเมืองหรือในกรุงเทพมหานครมากขึ้น ทำให้ภาคอุตสาหกรรมเกิดการรองรับแรงงานได้ไม่ทั่วถึง อีกทั้งแรงงานในภาคเกษตรกรรมที่มาทำงานในภาคอุตสาหกรรมนั้นเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ ทำให้ถูกเอารัดเอาเปรียบทางด้านค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดภาวะการตกงานของแรงงานจากชนบทที่เข้ามาทำงานในเมือง (ศุมาริน จินตนากรณ, 2553)

จากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาด้านภาระหนี้สินดังกล่าว ส่งผลให้แรงงานไทยเลือกอพยพเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ และเกาหลีเป็นหนึ่งในประเทศที่คนไทยมีความประสงค์เดินทางไปทำงานที่เสนอไปข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านการอพยพย้ายถิ่นของคนไทยไปยังประเทศเกาหลี ดังนี้

1) ปัจจัยการย้ายถิ่น

ปัจจุบันการย้ายถิ่นของแรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ เกิดจากปัจจัยทางด้านค่าแรงที่มีอัตราค่าจ้างหรือเงินเดือนสูงกว่าประเทศไทยหลายเท่า สอดคล้องกับการศึกษาของ นิกร ภูมิแสนโคตร (2546), กนกพร มโนรัตนา (2540), อมรศักดิ์ วงศ์ปราษฎ์ (2539) และ แกรี่ โฮวต์ (2011) ที่เสนอว่าสาเหตุของการตัดสินใจไปทำงานต่างประเทศ เกิดจากรายได้จากการประกอบอาชีพไม่เพียงพอ จึงต้องหางานทำในต่างประเทศ ที่ได้ค่าจ้างและค่าแรงสูง ซึ่งเป็นปัจจัยผลักดัน (push factors) จากประเทศที่แรงงานเคลื่อนย้ายออก และปัจจัยดึงดูด (pull factors) ที่แรงงานเคลื่อนย้ายเข้า (Oteiza, 1968 อ้างถึงใน สุณี ฉัตราคม, 2531, น. 47-50) โดยมีคำอธิบายดังนี้

1.1) ปัจจัยผลักดัน เป็นสาเหตุผลักดันให้แรงงานเคลื่อนย้ายออกจากประเทศต้นทางหรือจากประเทศบ้านเกิดของตนได้แก่

1.1.1) อัตราการว่างงาน ที่อยู่ในอัตราสูง เนื่องจากแรงงานจำนวนมากในประเทศไทยไม่สามารถหางานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ ทำให้เกิดการว่างงานและภาวะตกงาน จึงทำให้แรงงานมีแนวโน้มที่จะย้ายไปทำงานต่างประเทศ

1.1.2) ระดับการจ้างงานที่มีค่าจ้างต่ำเมื่อเทียบกับค่าจ้างการจ้างงานในต่างประเทศ ทำให้มีแนวโน้มที่แรงงานจะย้ายไปทำงานในต่างประเทศที่ได้รับอัตราค่าจ้างหรือเงินเดือนที่สูงกว่า

1.1.3) สิ่งสูงใจในด้านการทำงานเพื่อความก้าวหน้าในอนาคตไม่มีหรืออยู่ในระดับต่ำ ทำให้แรงงานที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่สามารถมีโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงานที่ตนเองทำเกิดความรู้สึกอยากย้ายไปทำงานในต่างประเทศ

1.1.4) กำลังคนที่ไม่เหมาะสมหรือไม่สมดุลกับงาน ทำให้แรงงานบางส่วนกลายเป็นแรงงานส่วนเกินในประเทศด้อยพัฒนา แต่ในบางประเทศอาจต้องการแรงงานส่วนเกินนี้ ทำให้แรงงานมีความต้องการย้ายไปต่างประเทศ

1.1.5) ปัจจัยทางด้านสังคมและการเมือง แรงงานบางส่วนที่ต้องการย้ายไปต่างประเทศ อาจเกิดจากความไม่พอใจในสภาพทางด้านการเมืองและด้านสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.2) ปัจจัยดึงดูดเป็นสาเหตุที่ดึงดูดให้แรงงานอพยพจากบ้านเกิดไปอยู่ในต่างประเทศ ได้แก่

1.2.1) อัตราค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงกว่าในประเทศที่ตนเองอยู่ ด้วยอัตราของค่าจ้างและเงินเดือนที่สูงเป็นสิ่งดึงดูดให้แรงงานต้องการย้ายออกไปทำงานเพื่อหารายได้ที่สูงขึ้นในต่างประเทศ

1.2.2) การขาดแคลนแรงงานในบางสาขา เมื่อมีการเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับการขาดแคลนตลาดแรงงาน ทำให้คนทราบถึงความต้องการแรงงานในต่างประเทศในประเภทแรงงานที่ต้องการจึงดึงดูดให้แรงงานต้องการย้ายเข้าไปทำงานในต่างประเทศ

1.2.3) โอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ ประเทศที่พัฒนาแล้วมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหมาะสำหรับการทำงานและมีการวางแผนพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านอาชีพอย่างยุติธรรม สิ่งนี้ดึงดูดให้แรงงานที่ต้องการหาประสบการณ์และพัฒนาตนเองย้ายไปทำงานในต่างประเทศเพื่อโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1.2.4) ปัจจัยทางสังคมและการเมือง ที่ประเทศปลายทางอาจไม่มีการกีดกันด้านเชื้อชาติ ศาสนา ตลอดจนการมีเสรีภาพและสวัสดิการที่ดี ทำให้ดึงดูดแรงงานย้ายไปทำงานในต่างประเทศ

นอกจากนี้ การศึกษาของขวัญนคร สอนหมั่น และ อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2556) พบว่าการไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ของแรงงานไทยเป็นหนทางในการสร้างโอกาสเพื่อความมั่นคงให้กับชีวิตตนเอง ทำให้แรงงานไทยมีความต้องการที่จะเดินทางไปทำงานในเกาหลีใต้ ที่มีปัจจัยดึงดูดด้านอัตราค่าแรงและเงินเดือนที่สูง ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยอื่นที่พบว่า แรงงานที่กลับจากการทำงานในต่างประเทศส่วนใหญ่ สามารถยกระดับฐานะของครอบครัวที่ดีขึ้น เช่น การมีสถานภาพครอบครัวที่มั่นคง การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นจากการทำงานและส่งเงินกลับมาให้กับครอบครัวในประเทศไทย (สุกัญญา เอ็มอัมมธรรม และฟ้ารุ่ง มีอุตร, 2545; โชคชัย เดชรอด, 2546)

2) รูปแบบการย้ายถิ่น

การย้ายถิ่นของแรงงานไทยไปทำงานในประเทศเกาหลี เพื่อไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว เป็นระยะชั่วคราวหรือช่วงระยะเวลาหนึ่ง เป็นการใช้ชีวิตในสังคมและสถานที่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมในประเทศไทย ซึ่งเป็นการย้ายถิ่นด้วยสาเหตุและปัจจัยหลักและปัจจัยดึงดูดดังที่กล่าวข้างต้น อีกทั้งพวกเขาเห็นโอกาสในด้านการเติบโตในประเทศที่เศรษฐกิจพร้อมจึงเป็นปัจจัยดึงดูดในการย้ายถิ่น (Ravenstein, 1985 อ้างถึงใน พัทธราวลัย วงศ์บุญสิน, 2553)

บุญคง หันจางสิทธิ์ (2540) ได้ให้ความหมายของการย้ายถิ่น (migration) ไว้ว่าผู้ซึ่งเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยเดิมจากพื้นที่หนึ่งไปอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ไกลจากที่อยู่เดิมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งการย้ายถิ่นแบ่งได้เป็นดังนี้

2.1) การย้ายถิ่นแบ่งโดยระยะเวลา (time) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

2.1.1) การย้ายถิ่นชั่วคราว (temporary migration) คือการย้ายถิ่นเพียงระยะเวลาหนึ่งไม่ได้อยู่อาศัยตลอดไป เช่น การย้ายถิ่นของเกษตรกรไปทำงานตามฤดูกาลของผลผลิต

2.1.2) การย้ายถิ่นถาวร (permanent migration) คือการย้ายถิ่นที่ผู้ย้ายถิ่นตั้งใจจะไปอาศัยอยู่ในถิ่นใหม่จากถิ่นกำเนิดเป็นการถาวร

2.2) การย้ายถิ่นแบ่งโดยสถานที่ (place) หรือเขตแดนทางภูมิศาสตร์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทย่อย คือ

2.2.1) การย้ายถิ่นภายในประเทศ (internal migration) เป็นการย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศ เช่น การย้ายถิ่นจากชนบทสู่เมืองหรือการย้ายถิ่นจากเมืองสู่ชนบท

2.2.2) การย้ายถิ่นระหว่างประเทศ (international migration) เป็นการย้ายถิ่นข้ามประเทศ คือ การย้ายถิ่นจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่ง เช่น การย้ายของแรงงานไทยไปทำงานประเทศเกาหลีใต้ในระยะเวลาหนึ่ง อาจเป็นเวลา 1-2 ปี

จากรูปแบบของการย้ายถิ่นทำให้เห็นได้ว่าแรงงานไทยที่ย้ายถิ่นไปยังประเทศที่พัฒนาแล้ว เป็นการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ เพื่อตอบสนองความต้องการของแรงงานไทย เพื่อความมั่นคง ผลตอบแทน สวัสดิการและโอกาสเจริญเติบโตในหน้าที่การงาน สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยผลักดันการย้ายถิ่นจากประเทศที่มีปัจจัยจากความยากจน การว่างงาน ส่งผลให้เกิดกระแสการย้ายถิ่นในลักษณะของค่านิยมการย้ายถิ่น ไปยังจุดหมายปลายทางยังประเทศที่มีการพัฒนาแล้ว ทำให้เห็นว่ากระแสการย้ายถิ่นเป็นผลจากการตัดสินใจส่วนบุคคลของแรงงานเพื่อออกไปหาโอกาสที่ดีกว่า (Sassen, 1988 อ้างถึงใน พัทธราวลัย วงศ์บุญสิน, 2553)

3) การย้ายถิ่นแบ่งโดยสถานทางกฎหมาย

3.1) แบบถูกกฎหมาย

ณัฐกร มั่นจิตต์ และ กตัญญู หิรัญญสมบุรณ์ (2563) พบว่าคนไทยมีค่านิยมว่าการไปทำงานในต่างประเทศเป็นโอกาส การเพิ่มทักษะความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะแรงงานที่มีวุฒิการศึกษาต่ำซึ่งยากที่จะมีโอกาสในการทำงานที่ดีในการ พัฒนาตนเอง และมองว่าการไปทำงานในต่างประเทศจะเป็นการเพิ่มโอกาสในการพัฒนาทักษะ เนื่องจากตำแหน่งส่วนมากใน ประเทศไทยมีการกำหนดวุฒิการศึกษาที่สูงทำให้แรงงานบางกลุ่มที่มีทักษะและความสามารถโอกาสในการทำงานหรือได้ ตำแหน่งที่สูงขึ้น ทำให้เกิดความต้องการย้ายถิ่นไปหาพื้นที่ที่มีโอกาสในการหาความก้าวหน้าให้กับชีวิต โดยการเลือกย้ายถิ่นไป เป็นแรงงานในประเทศเกาหลีใต้

นอกจากประเทศเกาหลีใต้เป็นประเทศอุตสาหกรรมทำให้ค่าแรงของกลุ่มแรงงานเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว บวกกับ ค่านิยมของคนรุ่นใหม่ของประเทศเกาหลีใต้นิยมทำงานกันในบริษัทใจกลางเมืองใหญ่ ส่งผลให้ด้านธุรกิจขนาดกลางและขนาด เล็กเกี่ยวกับโรงงานอุตสาหกรรมและภาคการเกษตรขาดแรงงานอย่างมาก รัฐบาลเกาหลีจึงต้องนำเข้าแรงงานต่างชาติและนำ ระบบการอนุญาตจ้างแรงงานต่างชาติหรืออีเอสพี (Employment Permit System: EPS) มาบังคับใช้วันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ. 2547 เพื่อสามารถว่าจ้างแรงงานต่างชาติได้ พร้อมทั้งมีกฎหมายคุ้มครองแรงงานต่างชาติ และประเทศไทย ได้ลงนามใน บันทึกรายการความเข้าใจว่าด้วยการส่งแรงงานไปทำงานในเกาหลีใต้ภายใต้ระบบ EPS ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 (ประกาศอนุกรรมการ จัดส่งแรงงานไทยไปสาธารณรัฐเกาหลีภายใต้ระบบการจ้างงานแรงงานต่างชาติ, 2561)

กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ กรมการจัดหางาน (2562)⁵ ได้ให้ข้อมูลขั้นตอนการไปทำงานของแรงงานไทย ในประเทศเกาหลีใต้ที่ถูกกฎหมาย ที่จะต้องผ่านการสอบและคัดเลือก โดยกรมจัดหางาน กระทรวงแรงงานโครงการการ อนุญาตจ้างแรงงานต่างชาติ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การทดสอบภาษาเกาหลี (รอบที่ 1)

2) การทดสอบทักษะ (รอบที่ 2)

3) การประกาศรายชื่อผู้ผ่านการทดสอบภาษาเกาหลีและทักษะการทำงาน โดยจะประกาศจากผู้ที่มีคะแนนสูงสุดได้ลง มาจนครบจำนวนที่กำหนด และผู้มีรายชื่อตามประกาศจะมีสิทธิในการยื่นใบสมัครไปทำงานในสาธารณรัฐเกาหลีในโครงการ อีเอสพี ซึ่งผลการทดสอบมีกำหนด 2 ปี

4) ผู้สมัครที่มีรายชื่อผ่านการทดสอบที่ได้ยื่นใบสมัครเรียบร้อยแล้ว ระบบจะบันทึกข้อมูลลงในระบบบัญชีเพื่อส่งให้ นายจ้างเกาหลีพิจารณาคัดเลือก

5) หากกรมการจัดหางานไม่สามารถบันทึกข้อมูลลงระบบเพื่อให้ นายจ้างพิจารณาได้หรือหากถูกนายจ้างคัดเลือกแล้ว ทางเกาหลีปฏิเสธการออกหนังสือรับรอง การอนุมัติวีซ่าหรืออาจไม่ได้รับอนุมัติเข้าสาธารณรัฐเกาหลี โดยผู้สมัครต้องเป็น ผู้รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นเอง

ณัฐกร มั่นจิตต์ และ กตัญญู หิรัญญสมบุรณ์ (2563) พบว่า แรงงานไทยที่เดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้ต้อง ถูกต้องโดยผ่านกระทรวงแรงงานหรือโครงการอีเอสพี แรงงานจะมั่นใจในผลตอบแทนของการทำงาน มีสัญญาจ้างระหว่าง

⁵ ข้อมูลจากเว็บไซต์งานประเทศเกาหลีEPS. (2562). ยากไปทำงานประเทศเกาหลี (โดยรัฐบาลจัดส่ง). สืบค้นวันที่ 24

มกราคม 2565, จาก https://www.doe.go.th/prd/udonthani/service/param/site/98/cat/16/sub/0/pull/detail/view/detail/object_id/250

นายจ้างและลูกจ้างอย่างชัดเจนและแรงงานชาวไทยยังมีทัศนคติว่าคนที่ได้ไปทำงานต่างประเทศเป็นคนที่ยาก ถ้าไม่มีความสามารถจริงจะไม่สามารถไปทำงานที่ต่างประเทศได้ ทำให้มองว่าการได้ไปทำงานต่างประเทศถือว่าได้ประสบความสำเร็จอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับการศึกษาของวาสนา ละอองปลิว (2561) ที่กล่าวว่าความสำเร็จของแรงงานกลุ่มแรกจากโครงการอีพีเอสดึงดูดใจให้แรงงานรุ่นถัดมาสนใจไปทำงานต่างประเทศ

การเดินทางไปทำงานในประเทศเกาหลีได้อย่างถูกกฎหมายโดยผ่านกระทรวงแรงงานหรือโครงการอีเอสพีทำให้แรงงานมีความมั่นใจในด้านหลักประกันผลตอบแทนและได้รับหลักประกันด้านสวัสดิการ อย่างไรก็ตาม การไปทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายนั้นก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แรงงานจะต้องศึกษา ซึ่งข้อดีของการไปทำงานอย่างถูกกฎหมายคือแรงงานไทยจะได้รับสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เช่น กฎหมายสวัสดิการการประกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการทำงาน สวัสดิการที่פק เงินพิเศษจากการทำงาน และสวัสดิการตรวจสอบสุขภาพประจำปี ซึ่งเป็นสวัสดิการที่แรงงานชั้นพื้นฐานสมควรได้รับ การไปทำงานอย่างถูกกฎหมาย แรงงานสามารถเดินทางในประเทศเกาหลีได้อย่างสะดวกเป็นอิสระ ส่วนข้อเสียคือต้องมีค่าใช้จ่ายในการสอบอีเอสพี-โทพิค (EPS-TOPIK) ผ่านกรมแรงงานและใช้เวลาในการยื่นเรื่องเป็นระยะเวลาานพอสมควร บางรายต้องรอเวลานานเป็นปีกว่านายจ้างจะเลือกจ้างและให้เดินทางไปทำงานได้ (ภาวนา เพ็ชรพราย, 2563)

3. 2) แบบไม่ถูกกฎหมาย

ในส่วนของ การเดินทางไปทำงานแบบไม่ถูกกฎหมายของคนไทยในประเทศเกาหลีใต้นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากอุปสรรคและข้อจำกัดที่สำคัญ กิริยา กุลกลการ (2562) พบว่าอุปสรรคสำคัญคือการสอบความสามารถทางภาษาเกาหลีที่แรงงานส่วนใหญ่สอบไม่ผ่าน ซึ่งลักษณะของข้อสอบต้องอาศัยความเข้าใจและไม่เน้นการท่องจำ ทั้งนี้แม้แรงงานจะสอบผ่านแต่แรงงานก็ต้องรอการคัดเลือกจากนายจ้างซึ่งจะใช้เวลาค่อนข้างนาน และนายจ้างเกาหลีใต้มักจ้างแรงงานชายมากกว่าแรงงานผู้หญิง ปัจจัยข้างต้นส่งผลให้แรงงานไทยลักลอบเข้าไปทำงานในประเทศเกาหลีใต้เป็นจำนวนมาก เพื่อหลีกเลี่ยงความยุ่งยากในการสอบภาษาและขั้นตอนต่าง ๆ หลายขั้นตอน เช่น เช่นการตรวจสอบสุขภาพและการขอหนังสือรับรองความประพฤติ และพบว่าแรงงานหญิงมีอัตราการลักลอบไปทำงานแบบผิดกฎหมายในอัตราที่สูงกว่าแรงงานไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ วิลาสินี อารียะกิจโกศล และ ศยามล เจริญรัตน์ (2559) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นแบบไม่ปกติของหมอนวดหญิงแผนไทยในเกาหลีใต้ ที่พบว่าปัจจุบันแนวโน้มการย้ายถิ่นของแรงงานหญิงมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น มีปัจจัยดึงดูดการเดินทางโดยการเลือกเข้าประเทศเกาหลีด้วยวีซ่านักท่องเที่ยว สามารถพำนักในประเทศเกาหลีใต้ได้ไม่เกิน 90 วัน ด้วยสาเหตุจากการได้อัตราค่าจ้างสูง คำนิยมจากการทำงานในต่างประเทศดึงดูดความสนใจของหญิงไทย จึงเลือกที่จะย้ายถิ่นไปทำงานเป็นหมอนวดในประเทศเกาหลีใต้แบบผิดกฎหมาย

การเดินทางไปทำงานของคนไทยในเกาหลีใต้แบบไม่ถูกกฎหมายหรือลักลอบทำงานด้วยการใช้วีซ่านักท่องเที่ยวได้รับการนิยามว่าไปเป็น “ผีน้อย” ดนัย ทาเจริญศักดิ์ (Tacharoensak, 2018) อธิบายคำว่า “ผีน้อย” หรือ “คนผี” ว่าเป็นคำเรียกแรงงานไทยในเกาหลีที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ใช้เรียกตัวเองและคนที่มิสถานะแบบเดียวกัน ด้วยการอาศัยอยู่แบบไม่มีการคุ้มครองทางกฎหมาย รวมถึงรูปแบบการเดินทางที่ถูกต้องแต่ได้ละเมิดกฎหมายการเข้าประเทศ เช่น การอยู่เกินระยะเวลาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ในประเทศปลายทาง ที่เรียกว่า “การโดดวี” (อยู่เกินระยะเวลาที่วีซ่ากำหนดไว้ 90 วัน) สอดคล้องกับการศึกษาของ นงนุช สิงหเดชะ (2561) เกี่ยวกับการเข้าไปเป็นแรงงานที่ไม่ถูกกฎหมายของคนไทยในเกาหลีใต้ได้หวั่น และญี่ปุ่น ผลการศึกษาพบว่าสำหรับกลุ่มคนไทยที่ลักลอบไปทำงานหรือขายบริการในต่างประเทศที่เรียกกันว่า “ผีน้อย” ส่วนใหญ่แฝงตัวไปกับบริษัททัวร์หรือเดินทางเข้าประเทศโดยใช้วีซ่าในนักท่องเที่ยวและลักลอบไปทำงานแบบผิดกฎหมาย

การเดินทางไปทำงานแบบผิดกฎหมายหรือฝิ่นน้อยนั้นมีข้อเสียที่แรงงานหรือผู้ลักลอบต้องศึกษา คือ แรงงานจะไม่ได้รับสวัสดิการการประกันอุบัติเหตุที่เกิดขึ้นจากการทำงาน สวัสดิการเงินพิเศษจากการทำงานซึ่งแตกต่างจากแรงงานที่ไปทำงานอย่างถูกกฎหมายอย่างมาก แรงงานฝิ่นน้อยจะไม่มีอิสระในการเดินทาง ต้องคอยหลบซ่อนไม่ให้ตำรวจตรวจคนเข้าเมืองจับได้ หากจับได้จะถูกดำเนินคดีและถูกส่งตัวกลับไทย ต้องเจอกับความกดดันทางด้านภาษาในการทำงานและการสื่อสาร เพราะแรงงานที่ไปแบบฝิ่นน้อยจะไม่มีพื้นฐานทางภาษาเกาหลี ทำให้เป็นอุปสรรคในการสื่อสารกับนายจ้างหรือเพื่อนร่วมงาน อาจส่งผลให้ไม่สามารถที่จะสื่อสารเพื่อต่อรองหรือเรียกร้องในเรื่องต่าง ๆ (ภาวนา เพ็ชรพราย, 2563)

นอกจากนี้การลักลอบเข้าไปทำงานแบบผิดกฎหมายของแรงงานฝิ่นน้อยยังส่งผลกระทบต่ออื่นๆ ตามมา เช่นสำนักตรวจคนเข้าเมืองของประเทศเกาหลีใต้ต้องใช้วิธีการตรวจคนเข้าเมืองอย่างเข้มข้น เพื่อตรวจหาแรงงานไทยที่จะลักลอบเข้าไปทำงาน ทำให้ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวของคนไทยที่ไม่ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางเข้าประเทศเกาหลีใต้ และมีจำนวนมากถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าประเทศซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ (กิริยา กุลกลการ, 2562)

การเปิดรับสื่อและอิทธิพลของสื่อเกาหลี

1) การเปิดรับสื่อ

เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของงานวิจัยนี้ได้แก่การศึกษาว่ากลุ่มคนที่ต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีใช้โซเชี่ยลมีเดียหรือสื่อออนไลน์ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการย้ายไปประเทศเกาหลีในการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างไร ทำให้ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมในหัวข้อการเปิดรับสื่อโดยเฉพาะสื่อดิจิทัล เนื่องจากปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วนั้น ส่งผลให้ผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้สื่อออนไลน์เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้น เนื่องจากเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตสามารถเข้าถึงได้ทุกเพศ ทุกวัย ครอบคลุมทุกพื้นที่ เข้าถึงได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย อีกทั้งเป็นสื่อที่ใช้ในด้านการเรียนรู้ ค้นหาข้อมูล การหาความบันเทิงเพื่อผ่อนคลาย เช่น ดูซีรีส์ ฟังเพลง (พิชิต วิจิตรบุญรักษ์, 2554)

ในการสื่อสารนั้น สื่อในฐานะผู้ส่งสารจะสามารถดำเนินบทบาทให้สำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการเปิดรับของประชาชน ในเรื่องความต้องการข่าวสาร ความต้องการในการบริโภคข่าวสาร และการเลือกแหล่งข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ดังนั้นในกระบวนการสื่อสาร สื่อจะมีผลหรือมีอิทธิพลกับผู้รับสารมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับตัวของผู้รับสาร สื่อจะไม่มีอิทธิพลกับผู้ไม่เลือกใช้สื่อ และผู้รับสารจะเปิดรับสารจากสื่อไหนหรือไม่นั้น เกิดจากสังคม วัตถุประสงค์ และความจำเป็นของแต่ละบุคคล จึงทำให้เกิดกระบวนการเลือกรับข่าวสาร เห็นได้จากการเปิดรับข่าวสารจากสื่ออื่น เป็นไปเพื่อความต้องการหรือความจำเป็นของแต่ละบุคคลหรือจากแรงจูงใจที่เกิดจากปัจจัยทางด้านจิตวิทยาของผู้ใช้สื่อที่มีต่อข่าวสาร ซึ่งแต่ละบุคคลมีความต้องการหรือความจำเป็นในการใช้ประโยชน์จากข่าวสารที่รับมาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละบุคคลด้วยเหตุผลที่แตกต่างกันออกไป (วัชราน น่วมเทียบ, 2551)

การเปิดรับสื่อของผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อว่ากรับข่าวสารจากสื่อ จะช่วยตอบสนองความต้องการได้ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ลักษณะนิสัย และพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกเปิดรับสื่อนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เนื่องจากความต้องการของแต่ละบุคคลมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อแตกต่างกันไป โดยมีกระบวนการเลือกรับรู้ที่แตกต่างกันคือ กระบวนการเลือกสรร (selective process) ของผู้รับสารที่แตกต่างกัน (Klapper, 1960 อ้างถึงใน จารุกัก อธิวัฒน์ภิญโญ, มนทริรา ธาดาอานวยชัย, และปีเตอร์ รุ่งเรือนกานต์, 2562) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ

1) การเลือกเปิดรับ (selective exposure) เป็นขั้นแรกในการเลือกช่องทางการสื่อสารว่าจะเลือกเปิดรับสื่อและเปิดรับข่าวสารจากแหล่งที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง

2) การเลือกให้ความสนใจ (selective attention) ผู้เปิดรับข่าวสารสามารถที่จะเลือกรับข่าวจากแหล่งใดแห่งหนึ่ง โดยเลือกตามความต้องการ และความสนใจของผู้รับสาร

3) การเลือกรับรู้และตีความหมาย (selective perception and interpretation) เมื่อบุคคลเปิดรับข้อมูลข่าวสารแล้ว ก็เชื่อว่ารับรู้ข่าวสารทั้งหมดเสมอไปเพราะผู้รับสารสามารถเลือกรับและตีความหมายสารที่แตกต่างกันออกไป

4) การเลือกจดจำ (selective retention) บุคคลจะเลือกจำข่าวสารในส่วนที่ตรงกับความต้องการและความสนใจทัศนคติ ของของผู้รับสาร อาจจะไม่นำไปใช้ประโยชน์หรือไม่นำไปถ่ายทอดต่อในส่วนที่ผู้รับสารไม่สนใจ และไม่เห็นด้วย

2) อิทธิพลและการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสื่อเกาหลี

สังคมไทยได้รับอิทธิพลของละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์และซีรีส์ต่างประเทศ ที่สามารถสอดแทรกให้เห็นถึงวัฒนธรรมการใช้ชีวิต และค่านิยมของประเทศนั้น ๆ จะเห็นได้ว่าตามช่องโทรทัศน์ต่าง ๆ จะนิยมออกอากาศซีรีส์จากต่างประเทศ เพื่อตอบสนองความชื่นชอบของผู้ชมที่ชอบในซีรีส์หรือในส่วนของตัวนักแสดง ไอดอลและส่วนเนื้อหาของซีรีส์ ที่นำเสนอในแนวดราม่า โรแมนติกหรือนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน ดำเนินเรื่องที่น่าติดตาม ทำให้มีความนิยมกลุ่มผู้ชมเพิ่มมากขึ้น (วัชรา น่วมเทียบ, 2551)

จากกระแสความนิยมวัฒนธรรมเกาหลีดังกล่าว การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้ ผู้วิจัยเลือกงานศึกษาบางส่วนที่ศึกษาถึงอิทธิพลของสื่อเกาหลีและการเปิดรับสื่อเกาหลีของสังคมไทย อย่างการดำเนินชีวิตในสังคมหรือวัฒนธรรมเกาหลีที่ได้แนะนำผ่านซีรีส์เกาหลีเป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยเกิดความหลงใหลและเกิดการยอมรับในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการแต่งกาย เพลง ภาพยนตร์ นักแสดง นักร้องหรือไอดอลเกาหลี ซึ่งก่อนหน้านี้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ได้เข้ามาแพร่กระจายในประเทศไทย ช่วงแรก ๆ คือ ซีรีส์จากประเทศจีนและญี่ปุ่น แต่เพราะการถ่ายทอดวัฒนธรรมของเกาหลีได้มีการทำให้ผู้คนเห็นถึงการดำเนินชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากสังคมไทยและแตกต่างจากวัฒนธรรมตะวันตกได้ชัดเจนมากกว่า จึงทำให้เกิดความสนใจในการเปิดรับวัฒนธรรมเกาหลีและสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็ว และอาจเป็นเพราะการถ่ายทอดภาพลักษณ์ของประเทศเกาหลีที่มีการพัฒนาประเทศได้ดีขึ้น และเข้าใจในการสอดแทรกวัฒนธรรม ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้คนทำให้ได้รับความนิยม ส่งผลให้สินค้าอย่างเช่น แฟชั่นเสื้อผ้าการแต่งกาย เครื่องสำอาง สกินแคร์ และการดัดยกริ้ว จากประเทศเกาหลีได้รับความนิยมจากคนในสังคมไทย (सरिसा บ่องทิพย์, 2550) สอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐภูมิ มีสกุล (2562) ที่ศึกษาการถ่ายทอดวัฒนธรรมเกาหลีผ่านสื่อละครเกาหลี พบว่าการถ่ายทอดวัฒนธรรมในสื่อละครซีรีส์เกาหลี ประกอบด้วย วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ด้านการบริโภค ด้านการท่องเที่ยว ด้านขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมด้านการปกครอง

นอกจากนี้ ภัทรจาริน ต้นติวศ์ (2552) ได้ศึกษาอิทธิพลของละครโทรทัศน์เกาหลีที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคสินค้าวัฒนธรรมเกาหลีของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 450 คน พบว่าพฤติกรรมเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์และซีรีส์เกาหลีมีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมากกว่าการเปิดรับสื่อและข่าวสารผ่านนิตยสารและเว็บไซต์ ซึ่งสอดคล้องกับงานของพนทิพย์ บารมีรัตนชัย และ ละเอียด ศิลาน้อย (2551) ที่พบว่า การเปิดรับสื่อหรือรับข่าวสารหลังจากชมละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์หรือซีรีส์เกาฬินั้นช่วยกระตุ้นให้เกิดความต้องการอยากเดินทางท่องเที่ยวไปเกาหลี ที่เกิดจากการรับชมซีรีส์เกาหลี ที่สื่อหรือซีรีส์เป็นตัวนำเสนอความสวยงาม วัฒนธรรม อาหารและเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจากการเปิดรับสื่อซีรีส์ ทำให้ทราบว่าสื่อซีรีส์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกไปท่องเที่ยวในเกาหลีของคนไทย

อิทธิพลของโซเชียลมีเดีย/ สื่อออนไลน์กับการอพยพย้ายถิ่น

โลกปัจจุบันมนุษย์ถูกเชื่อมโยงด้วยการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ หรือสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ อย่างเช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ และผ่านแอปพลิเคชันต่าง ๆ ซึ่งไม่ได้เข้ามามีบทบาทในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับการใช้ชีวิตหรือในการสื่อสารที่มีความรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังมีเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมและรูปแบบในกา

ดำรงชีวิต และยังเข้ามาเปลี่ยนแปลงมุมมอง วิธีคิด รวมทั้งค่านิยมและวัฒนธรรมทางสังคมของผู้ใช้สื่อด้วย (ฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน, 2556)

1) อิทธิพลของสื่อดิจิทัลกับการเผยแพร่วัฒนธรรม

สื่อใหม่ (new media) หรือที่มีชื่อเต็มว่า สื่อดิจิทัลสมัยใหม่ (NDM/New Digital Media) ที่ยังไม่มีคำนิยามที่ชัดเจน เนื่องจากคำว่า “สื่อใหม่” สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลาและมีความหมายที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากในอดีตเมื่อมีสื่ออิเล็กทรอนิกส์อย่างสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุเกิดขึ้น สื่อวิทยุและโทรทัศน์ก็ถูกเรียกว่าเป็นสื่อใหม่ เปรียบเทียบกับสื่อดั้งเดิมในช่วงนั้นที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์และภาพยนตร์ เมื่อมีการเกิดขึ้นของอินเทอร์เน็ต สื่อวิทยุและโทรทัศน์ก็ถูกเปลี่ยนมาเป็นสื่อดั้งเดิม (traditional media) และต่อมาถูกเปลี่ยนมาเป็นสื่อใหม่อย่างสื่ออินเทอร์เน็ต อย่างที่เห็นสื่อใหม่ในปัจจุบันได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว สื่อใหม่อย่างสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีอายุกว่า 40 ปี ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การเกิดขึ้นของโซเชียลเน็ตเวิร์คและเว็บไซต์ที่ให้ผู้ใช้งานเป็นผู้สร้างข้อมูลส่งผลการสื่อสารในหลาย ๆ ด้าน และส่งผลให้ผู้ส่งสารและผู้รับสารถูกเกี่ยวโยงไว้ด้วยกัน ทั้งนี้การสื่อสารของสื่อใหม่ยังพัฒนาและออกแบบให้เหมาะสมแก่การใช้งานที่เป็นประโยชน์ เช่น ใช้เป็นโทรศัพท์พูดคุยสื่อสาร บันทึกและรับส่งข้อความ ทั้งรูปแบบภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว อีกทั้งยังสามารถเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีดิจิทัลอื่น ๆ (ฐิตินัน บัญญาพ คอมมอน, 2556) ปัจจุบันสื่อใหม่ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในด้านการสื่อสาร เนื่องจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีโดยเฉพาะการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่ง่ายขึ้นและสะดวกรวดเร็วมากขึ้น เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อพฤติกรรมสื่อสาร ทำให้องค์กร สินค้า หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ หันมาใช้สื่อใหม่ อย่างเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อทำการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ เกิดการสื่อสารและมีข้อมูลจำนวนมากบนเครือข่ายออนไลน์ (ภาสกร จิตรไคร์ครวญ และ ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ, 2553)

จึงปฏิเสธไม่ได้เลยว่าด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วยิ่งทำให้การกระจายข้อมูลข่าวสารเป็นไปด้วยความรวดเร็ว รวมถึงการเผยแพร่วัฒนธรรมจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง งานของจากรุกข์ อธิวัฒน์ภิญโญ, มนทิรา ธาดานานวยชัย, และปีเตอร์ รุ่งเรืองกานต์ (2562) ได้ศึกษาการศึกษาพฤติกรรมในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และการดำรงรักษาของกลุ่มแฟนคลับนักร้องเกาหลีในประเทศไทยกรณีศึกษา ศิลปินวง GOT7 พบว่าการสื่อสารของกลุ่มแฟนคลับศิลปินเกาหลีวง GOT7 ในประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างทั่วถึงเชื่อมโยงไปทั่วโลก จากอิทธิพลของการสื่อสารที่มีต่อความสำคัญในการสร้างกลุ่มและเครือข่ายในการเผยแพร่ข่าวสาร การติดต่อ และการติดตามผ่านสื่อต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมของศิลปินเกาหลีที่มาประเทศไทย

2) บทบาทของสื่อดิจิทัลกับการอพยพย้ายถิ่น

อิทธิพลของสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ยังส่งผลหรือมีอิทธิพลต่อการอพยพย้ายถิ่นของมนุษย์ โดยเฉพาะการอพยพย้ายถิ่นข้ามประเทศหรือที่เรียกว่ารัฐสมัยใหม่ (modern state) ซึ่งไม่ถือว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ แต่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาเรื่อย ๆ กล่าวได้ว่าการขีดเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศกับการโยกย้ายของผู้คนข้ามเขตแดนนั้นเป็นสิ่งที่อยู่คู่กันมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน การอพยพย้ายถิ่นเกิดจากสาเหตุหลายปัจจัย เช่น ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม การที่ผู้คนตัดสินใจย้ายถิ่นทั้งประเทศบ้านเกิดของตนไปใช้ชีวิตในประเทศอื่นทั้งแบบชั่วคราวหรือแบบถาวรนั้นอาจเกิดจากความหวังในชีวิตที่ต้องการมีชีวิตที่ดีขึ้น เช่น ในด้านความปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจ ซึ่งอาจเกิดจากอิทธิพลของโซเชียลมีเดียหรือสื่อออนไลน์ที่เข้ามาตอบสนองความต้องการหรือแรงจูงใจที่นำไปสู่ความต้องการอพยพย้ายถิ่น (มาโนช ชุ่มเมืองปัก, 2562)

วาสนา ละอองปลิว (2561) กล่าวว่า การสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์กลายเป็นเรื่องปกติ ทุกคนคุ้นเคยกับการใช้สมาร์ทโฟน การใช้อินเทอร์เน็ต การใช้สื่อออนไลน์ต่างๆ ดังนั้นการเข้าถึงสื่อออนไลน์ที่ง่ายขึ้นในปัจจุบัน ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานที่ต่างประเทศ ชีวิตและประสบการณ์ของแรงงานคนอื่นที่ได้รับการแบ่งปันผ่านสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย

บนเฟซบุ๊ก มีกลุ่มเกี่ยวกับแรงงานไทยในประเทศเกาหลีใต้เป็นจำนวนมาก เปิดให้ทั้งแรงงานที่อยู่ในประเทศเกาหลีใต้และผู้ที่ต้องการไปทำงานเข้ามาเป็นสมาชิก ภายในกลุ่มมีการแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน บรรยากาศการทำงาน ที่พัก ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายงาน ข้อมูลเกี่ยวกับนายจ้าง และการแจ้งข่าวสารต่าง ๆ รวมถึงประกาศของนายหน้าจัดหางาน การเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานที่ประเทศเกาหลีใต้ผ่านสื่อออนไลน์ช่วยต่อสภาพจินตนาการและแรงจูงใจเกี่ยวกับสิ่งที่จะต้องพบเมื่อเขาเดินทางไปประเทศเกาหลีใต้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สมคิด แสงจันทร์ (2559) ที่ศึกษา เฟซบุ๊กในฐานะพื้นที่สาธารณะออนไลน์ของแรงงานไทใหญ่ในประเทศไทย ที่กล่าวว่า การเกิดขึ้นของเฟซบุ๊ก ทำให้ชุมชนของแรงงานไทใหญ่ในประเทศไทยไม่ได้ถูกจำกัด หรือถูกควบคุมด้วยอำนาจของรัฐบาล เช่น หมู่บ้าน หรือชุมชนในแคมป์ก่อสร้างเพียงเท่านั้น แต่ เฟซบุ๊ก ยังเป็นพื้นที่ที่พวกเขาสามารถสร้างชุมชนเสมือนจริงขึ้นมาได้ผ่านการตั้งกลุ่ม และตั้งเพจ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคนที่สนใจเรื่องเดียวกันสามารถพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแบ่งปันข้อมูล

ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์

ดังที่ได้กล่าวในบทนำว่างานวิจัยเห็นว่าการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารของกลุ่มคนที่เป็นสมาชิกเฟซบุ๊ก “ชายโตไปเกาหลี” และเพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย #ทีมเกาหลี” เป็นปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมของคนที่ไม่ต้องการย้ายประเทศไปสู่สภาพชีวิตที่ดีกว่า ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวบนแพลตฟอร์มดิจิทัลหรือสื่อออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้วยความรวดเร็ว ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นการทบทวนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการเคลื่อนไหวทางสังคมบนสื่อดิจิทัล ดังนี้

1) นิยามของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคม หรือที่เรียกว่า social movement เป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจนและมีเป้าหมายเดียวกัน โดยกลุ่มคนเหล่านี้อาจจะมีการต่อต้านหรือต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่าง ๆ ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม กลุ่มคนที่เข้าร่วมการเคลื่อนไหวทางสังคมมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป บางกลุ่มเป็นคนที่ออกมาต่อสู้เพื่อไม่ต้องการอำนาจจากผู้ปกครองที่ไม่เป็นธรรม บางกลุ่มเรียกร้องเพื่อสวัสดิการและต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และบางกลุ่มก็ออกมาเรียกร้องด้านความเท่าเทียม (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2563)

สุวิดา ธรรมมณีนวศ์ (2544) ยังอธิบายว่าการเคลื่อนไหวทางสังคมเกิดจากกลุ่มคนจำนวนหนึ่งได้เข้าร่วมเรียกร้องเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยมีการจัดระเบียบของการเคลื่อนไหวเหมือนกับองค์กรทางสังคมอื่นๆ กล่าวคือแต่ละกลุ่มอาจมีข้อกำหนดของการเข้ามามีส่วนร่วมที่แตกต่างกันออกไป สิ่งที่ทำให้คนกลุ่มหนึ่งเข้ามามีส่วนร่วมของการเคลื่อนไหวทางสังคม คือผู้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน โดยอาจมีอุดมการณ์ที่เหมือนกันหรืออุดมการณ์ร่วมกันว่าการออกมาเคลื่อนไหวจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไปในทิศทางที่ดีขึ้นตามที่ตนปรารถนา เช่น ปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านกลุ่มเฟซบุ๊ก “ย้ายประเทศกันเถอะ” ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” ที่มีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากการเปิดกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่ามีคนไทยจำนวนหนึ่งที่มีความคิดที่ตรงกันคือความต้องการอยากย้ายจากประเทศบ้านเกิดเพื่อไปสิ่งที่ดีกว่าในประเทศอื่น ซึ่งเกิดจากผลกระทบวิกฤตโรคระบาดโควิด-19 และการบริหารจัดการประเทศของรัฐบาลที่เต็มไปด้วยข้อผิดพลาด

2) อิทธิพลของโซเชียลมีเดีย/สื่อออนไลน์ในการเคลื่อนไหวทางสังคม

การเคลื่อนไหวทางสังคมมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพึ่งพาการสื่อสารระหว่างคนที่ต้องการการเคลื่อนไหวด้วยประเด็นเดียวกันและมีการร่วมตัวกัน และที่ได้กล่าวแล้วว่าปัจจุบันสื่อดิจิทัลหรือสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสื่อกลางที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง และได้กลายเป็นแพลตฟอร์มสำคัญในการเคลื่อนไหวทางสังคม (สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล,

2563) เนื่องจากในยุคนี้ เทคโนโลยีได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทย เหตุการณ์ใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นมักจะมีการบันทึก ส่งต่อหรือแชร์กันได้อย่างง่าย ข้อมูลข่าวสารกระจายได้อย่างรวดเร็วยิ่งกว่าเดิมมาก ซึ่งในอดีตเหตุการณ์ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องผ่านการรายงานของผู้สื่อข่าวเมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้น ซึ่งกว่านักข่าวจะไปถึงเหตุการณ์ผ่านไปแล้ว ก็จะเหลือแต่เพียงคำบอกเล่าของผู้เห็นเหตุการณ์ และร่องรอยของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ปัจจุบันโทรศัพท์มือถือก็สามารถบันทึกเหตุการณ์ที่มีอยู่ได้อย่างมาก รวมถึงกล้องติดรถยนต์ กล้องวงจรปิด ยังสามารถเผยแพร่เหตุการณ์ไปในสังคมออนไลน์ได้อย่างรวดเร็วทำให้สื่อกระแสหลักอย่างโทรทัศน์และวิทยุอาจจะยังกระจายข้อมูลข่าวสารไม่เท่าทันกับกระแสบนโลกสังคมออนไลน์ (พิมพ์ชญา พักเปี่ยม, 2563) เทคโนโลยีการสื่อสารดังกล่าวยังทำให้บุคคลสามารถติดต่อสื่อสารได้ในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารและอภิปรายต้องขยายจาก “พื้นที่สาธารณะ” ที่ต้องมีลักษณะทางกายภาพ มีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันบนโลกจริงไปสู่การปฏิสัมพันธ์ร่วมกันบน “พื้นที่สาธารณะในโลกเสมือนจริง” ด้วย (ศุภิกานต์ วาทวิทยากรณ์, 2553)

พิมพ์ชญา พักเปี่ยม (2563) กล่าวว่า สื่อสังคมออนไลน์ทำให้คนทั่วไปมีอำนาจในการต่อรองกับอำนาจหลักมากขึ้น เพราะประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงสื่อออนไลน์ได้อย่างง่ายดาย ไม่ว่าใครก็สามารถรายงานข่าวได้ทันที ทำให้สื่อหลักต้องปรับตัวเป็นอย่างมาก ดังนั้นเหตุการณ์ที่เป็นกระแสในสังคมใน ปัจจุบัน จึงเป็นพื้นที่สาธารณะในโลกเสมือน หรือโลกออนไลน์ที่ตามกระแสสังคมรวมกลุ่มกันตั้งเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของพรพรรณ ประจักษ์เนตร (2555) ที่ศึกษานวัตกรรมสื่อสารและการขยายพลังอำนาจในการอธิบายของทฤษฎีการสื่อสารจาก “พื้นที่โลกจริง” ไปสู่ “พื้นที่เสมือนจริง” กล่าวว่าการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการเกิดขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟซบุ๊ก (Facebook) ทวิตเตอร์ (Twitter) และอินสตาแกรม (Instagram) เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรูปแบบการติดต่อสื่อสารของมนุษย์ ทั้งในบริบทการสื่อสารภายในบุคคล การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารกลุ่ม และการสื่อสารมวลชน การสื่อสารผ่านสื่อโซเชียลมีเดียหรือสื่อสังคมออนไลน์เป็นการขยายพลังอำนาจเพื่อให้ทันต่อการสื่อสารและการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังเช่นการเกิดขึ้นของกลุ่มย้ายประเทศบนโซเชียลมีเดียหรือสื่อออนไลน์บนเฟซบุ๊กที่ต้องการเรียกร้องและแสดงให้เห็นถึงความต้องการอยากมีคุณภาพชีวิตที่ดีเหมือนกับต่างประเทศ และต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจได้อย่างมีอิสระจากเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองและการบริหารงานที่ผิดพลาดของรัฐบาล จนทำให้เกิดการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารของประเทศนั้นๆ รวมถึงกลุ่มคนที่ต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย

1) การวิจัยเอกสาร โดยคัดเลือกเอกสารต้องศึกษาเอกสารที่มีความน่าเชื่อถือ โดยผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลีที่เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย เรื่องการเปิดรับวัฒนธรรมจากซีรีส์เกาหลี และการอพยพย้ายถิ่นจากวัฒนธรรมของซีรีส์เกาหลีบนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย และศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กระบวนการวิเคราะห์เอกสารใช้การเก็บข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทความวารสารวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ข้อมูลจากการค้นคว้าสื่อออนไลน์ ได้แก่ เว็บไซต์ข่าว โซเชียลมีเดีย และรูปภาพ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารโดยใช้เนื้อหาจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร ทฤษฎี จากบทความวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่อออนไลน์ ที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลีที่เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย เรื่องการเปิดรับวัฒนธรรมจากซีรีส์เกาหลี และการอพยพย้ายถิ่นบนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านสื่อออนไลน์หรือโซเชียลมีเดีย นำไปสู่การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล

2) การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยเลือกศึกษากลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการแบบเจาะจง โดยเลือกศึกษาสมาชิกเพจ “ชายไต่ไปเกาหลี” และ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย #ทีมเกาหลี” โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 ตารางแสดงจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร	ประเภท	จำนวน	หมายเหตุ
1. เพจ “ชายไต่ไปเกาหลี”	สมาชิกบนเพจ	4 คน	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับประเทศเกาหลีใต้
2. เพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย #ทีมเกาหลี”	สมาชิกบนเพจ	4 คน	มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการย้ายประเทศไปประเทศเกาหลีใต้
รวม	8 คน (ใส่ตัวเลขให้ตรงกันด้วยคะ)		

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องเงื่อนไขการย้ายถิ่นและวัฒนธรรมจากซีรีส์เกาหลีที่มีต่อกลุ่มคนที่ต้องการย้ายประเทศไปเกาหลีสามารถจำแนกผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ลักษณะและข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้ข้อมูลหลัก

เมย์ (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” อายุ 22 ปี เพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เมย์เป็นสมาชิกเพจจากทางเฟซบุ๊กและติดตามเพจได้ประมาณ 3 เดือน

เกต (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” อายุ 22 ปี เพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี เกตเข้ามาเป็นสมาชิกเพจจากการรู้จักทางเฟซบุ๊กและได้ติดตามเพจมาประมาณ 1-2 ปี

หมอก (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “ชายไต่ไปเกาหลี” อายุ 22 ปี เพศชาย จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 อดีตทำอาชีพเป็นพนักงานโรงงาน ปัจจุบันว่างงาน หมอกเข้ามาเป็นสมาชิกเพจจากความชอบในเกาหลี และรู้จักเพจนี้จากทางเฟซบุ๊กที่เขาติดตามมาได้ประมาณ 1 ปี

ฟ้า (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “ชายไต่ไปเกาหลี” อายุ 22 ปี เพศหญิง กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ฟ้าเข้ามาเป็นสมาชิกเพจรู้จักและติดตามเพจนี้ได้ประมาณ 6-7 เดือน

เต่า (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “ชายไต่ไปเกาหลี” อายุ 25 ปี เพศชาย จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี อดีตทำอาชีพเป็นฟรีแลนซ์ ปัจจุบันขายของออนไลน์ เต่าเข้ามาเป็นสมาชิกเพจจากการรู้จักติดตามทางเฟซบุ๊กมาได้ประมาณ 3 ปี

พลอย (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “ชายไต่ไปเกาหลี” อายุ 32 ปี เพศหญิง จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี อดีตเป็นพนักงานสายการบินลุฟท์ฮันซา (Lufthansa) สายการบินแห่งชาติของเยอรมนี ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ท่าอากาศยานภูเก็ต พลอยเข้ามาเป็นสมาชิกเพจจากความสนใจในเกาหลีและได้มาติดตามเพจนี้ได้ประมาณ 1-2 ปี

เฟิร์ส (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” อายุ 21 ปี เพศชาย ปัจจุบันเขาลาพักจากการเป็นนักศึกษาปริญญาตรีในชั้นปีที่ 2 และมาเป็นทหารเกณฑ์เพราะติดทหาร เฟิร์สเพิ่งรู้จักเพจนี้ได้เพียง 1 เดือน

นุชา (นามสมมุติ) สมาชิกเพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” อายุ 25 ปี เพศชาย จบการศึกษาในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เขาทำงานเป็นพนักงานโรงงานมาตลอดตั้งแต่เรียนจบ นุชารู้จักเพจจากความเบื่อและรู้สึกเหนื่อยกับการทำงานจำเจแบบเดิมๆ ซึ่งติดตามมาได้ประมาณ 4 เดือน

2) เจาะใจความต้องการย้ายถิ่นไปเกาหลี

2.1) ด้านเศรษฐกิจ

ผู้วิจัยเริ่มศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายถิ่นของแรงงานไทยไปทำงานในต่างประเทศ พบว่าในปี พ.ศ. 2564 นั้นมีคนหางานเพื่อต้องการเดินทางไปทำงานในต่างประเทศเป็นจำนวนมาก และมีผู้ที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศเป็นจำนวนมากเช่นกัน โดยอ้างอิงจากสถิติคนหางานที่ได้รับอนุญาตให้เดินทางไปทำงานต่างประเทศ มีจำนวนแรงงานไทยเดินทางไปทำงานประเทศเกาหลีในปี 2564 แบ่งเป็นชาย 2,591 คน หญิง 428 คน รวมทั้งสิ้น 3,019 คน (กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ, 2564) ศุมาริน จินตนากรณ์ (2553) อธิบายว่าเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของไทยในปัจจุบันเกิดการลงทุนและขยายตัวในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้ภาคเกษตรกรรมถูกละเลยและลดความสำคัญลง ทั้งค่าปุ๋ย ค่ายาที่มีราคาแพงเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตการเกษตรราคาคงต่ำทำให้เกษตรกรเกิดการกู้หนี้ยืมสินเพื่อมาเป็นค่าใช้จ่ายใช้ในการทำการเกษตรเกิดภาระหนี้สินมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้กลุ่มเกษตรกรตกอยู่ในปัญหาความยากจนมากขึ้นจนหนี้สินไม่ไหว จึงต้องอพยพย้ายถิ่นจากชนบทเข้ามาทำงานในภาคอุตสาหกรรมหรือโรงงานในกรุงเทพมหานครมากขึ้น ทำให้ภาคอุตสาหกรรมเกิดการรองรับแรงงานได้ไม่ทั่วถึง อีกทั้งแรงงานกลุ่มนี้ที่เคยเป็นเกษตรกรมาก่อนเมื่อมาทำงานในโรงงานนั้นทำให้ไม่คุ้นชินและมาเริ่มเรียนรู้กับการทำงานในภาคอุตสาหกรรมใหม่ทำให้แรงงานกลุ่มนี้อยู่ในกลุ่มแรงงานที่ไร้ฝีมือ ถูกเอารัดเอาเปรียบทางด้านค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้เกิดการตกรางของแรงงานจากชนบทที่เข้ามาทำงานในเมือง ด้วยปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาด้านภาระหนี้สินนี้ จึงทำให้แรงงานไทยเลือกที่จะอพยพย้ายถิ่นเดินทางไปทำงานในต่างประเทศ ซึ่งเกาหลีเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่คนไทยมีความต้องการหรือเลือกที่จะเดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลี

นุชา (นามสมมุติ) ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่าอยากย้ายไปทำงานที่ประเทศเกาหลี ซึ่งเกิดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยในปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดจากค่าแรงและค่าใช้จ่ายที่สวนทางกันเมื่อเทียบกับค่าครองชีพและข้าวของเครื่องใช้ที่ปรับราคาขึ้นอย่างหนัก

เศรษฐกิจครับ ผมคิดว่ามันไม่พอค่าใช้จ่ายในแต่ละวันครับ เกาหลีรายได้ดีครับ ค่าแรงเยอะกว่าไทย คຸ້ມກັບການໄປทำงานครับ ไทยบางที่ทำงานหนักแต่ได้ค่าแรงน้อยมันทำให้รู้สึกเหนื่อยไม่คຸ້ມครับ⁶

ส่วนคุณฟ้านั้นเบื้องต้นเธอยกย้ายไปไปศึกษาต่อที่ประเทศเกาหลีเพราะชอบในความเป็นเกาหลีเป็นพื้นฐาน แต่ก็ยอมรับว่าอีกปัจจัยเกิดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจในประเทศไทยและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่นค่าแรงที่ต่ำกว่าและรายได้ที่ต่ำกว่าประเทศไทย ซึ่งหากเทียบกับการทำงานในประเทศไทยอย่างการทำงานเกษตรเมื่อเทียบกับค่าครองชีพแล้วถือได้ว่ามีความแตกต่างกันอย่างมาก

รายได้ดีเงินดีอะ อย่งไปทำงานเกษตรเทียบค่าเงินแล้วยังได้เยอะกว่าที่ไทยอีกคะ⁷

⁶ นุชา (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

⁷ ฟ้า (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 12 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

ส่วนคุณเมย์บอกว่าต้องการย้ายประเทศไปเกาหลีเพื่อไปทำงานและหนีปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทางด้านเศรษฐกิจ รวมถึงทุกอย่างที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในขณะนี้ทำให้เริ่มไม่อยากจะอยู่ในประเทศต่อไป ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นทั้งทางด้านค่าแรงและค่าใช้จ่ายในแต่ละวันเมื่อเทียบกับค่าครองชีพและของกินของใช้ที่เพิ่มราคามากขึ้นทำให้แทบจะไม่พอใช้เมื่อเทียบกับประเทศไทยและประเทศเกาหลีแล้วทำให้อยากเดินทางไปทำงานที่ประเทศเกาหลีมากกว่าแม้จะต้องไปทำงานในภาคเกษตรก็ตาม คุณเมย์ยังมองว่าเพจมีประโยชน์และช่วยในการแนะนำทางสำหรับคนที่ต้องการอยากย้ายถิ่นไปเกาหลี เธอต้องการอยากย้ายถิ่นไปเกาหลีเพื่อไปทำงานเนื่องจากได้รับค่าแรงในการทำงานมากกว่าในประเทศไทย

อยากไปทำงาน อยากไปเก็บสตอเบอร์รี่เพราะว่ามันได้เงินดีกว่าประเทศไทย สบาย แล้วก็อยากไปเที่ยวด้วยพอเก็บเงินตั้งตัวได้แล้วก็กลับ⁸

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าเงื่อนไขความต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีนั้นเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประเทศไทยซึ่งเป็นคำตอบในทิศทางเดียวกัน คืออยากไปทำงานที่ประเทศเกาหลีเนื่องจากได้ค่าแรงและชั่วโมงการตอบแทนที่สูงกว่าค่าแรงในประเทศไทยเมื่อเทียบกับค่าครองชีพ อีกทั้งยังมองว่าแม้จะต้องไปเป็นแรงงานทำงานในภาคเกษตรหรืองานที่หนักก็ยินดีจะทำ เพราะเมื่อเทียบกับรายได้แล้วมีความเหมาะสมกับการลงแรงทำงานมากกว่าในประเทศไทย

2.2) ด้านการเมือง

อีกปัจจัยคือการเมืองถือปัจจุบันถือว่าเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อทุกคน โดยเฉพาะสถานการณ์การเมืองของไทยในปัจจุบันที่มีความขัดแย้งและความไม่พอใจต่อการบริหารรัฐบาลชุดปัจจุบันที่มีพล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นผู้นำ และผลจากการเมืองนี้เองทำให้เกิดกลุ่มเพจ “ย้ายประเทศกันเถอะ” หรือที่ในเวลาต่อมาเปลี่ยนเป็น “โยกย้ายมาสายสะโพกโยกย้าย” ที่ใช้เวลาเพียงแค่ 3 วัน กลุ่มเพชชาก็มีสมาชิกเข้าร่วมเกือบ 6 แสนคน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่น่าตกใจที่มีสมาชิกหลายแสนคนที่เข้าร่วมกลุ่ม สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มคนเหล่านี้สิ้นหวังกับการบริหารประเทศไทยในปัจจุบัน⁹ ทำให้เห็นว่ามีอิทธิพลทางการเมืองนั้นเป็นสิ่งที่ครอบคลุมไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และอื่นๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของมนุษย์อาจหนีไม่พ้นจากเรื่องของการเมือง สอดคล้องกับแนวคิดของ จรูญ สุภาพ (2514, น. 1 อ้างถึงใน พิกุล มีมานะ และ สนุกสิงห์มาตร, 2560, น. 137) ที่กล่าวว่าชีวิตมนุษย์ทุกรูปทุกนามไม่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในแห่งหนตำบลใดก็ไม่อาจหนีพ้นจากอิทธิพลอำนาจของการเมืองได้ ไม่วามนุษย์จะเข้ามาในกระบวนการของการเมืองหรือไม่ก็ตามพฤติกรรมของมนุษย์ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมืองโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์สมาชิกเพจ “โยกย้ายมาสายสะโพกโยกย้าย” และเพจ “ขายไตไปเกาหลี” คุณบีเป็นคนหนึ่งที่ยอมรับว่าไว้วางใจจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาทางการเมืองเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การวางแผนแก้ไขของรัฐบาลในปัจจุบันนั้นไม่สามารถที่จะแก้ไขเกี่ยวกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจได้ทั้งทางด้านค่าแรง ราคาของที่ปรับราคาขึ้นเรื่อยๆ เป็นอีกแรงเสริมที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกัน

ที่คิดว่าการที่คนอื่นหรืออย่างแบบที่เข้ามาติดตามเพจนี้ ส่วนมากก็มาจากปัญหาในประเทศไทย เบื่อรัฐบาลที่บริหารได้แย่ ปัญหาการเมืองที่รัฐบาลบริหารแย่ แล้วก็ปัญหาเศรษฐกิจที่รัฐบาลแก้ไขไม่ได้ ค่าแรงน้อย¹⁰

⁸ เมย์ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 28 มิถุนายน 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

⁹ ข้อมูลจากเว็บไซต์ BBC NEWS. (2564). "ย้ายประเทศกันเถอะ" : คู่กับผู้ก่อตั้งกลุ่มคนอยากย้ายถิ่นที่มีคนร่วมเกือบ 6 แสนคนภายใน 3 วัน. สืบค้นวันที่ 12 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-56973078>

¹⁰ บี (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 18 มิถุนายน 2565 ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์

เช่นเดียวกับเมย์ที่มองว่าปัญหาทางด้านการเมืองจากการบริหารจัดการและการแก้ไขของรัฐบาลที่ไม่สามารถแก้ไขกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยได้ ส่งผลไปถึงทางเรื่องเศรษฐกิจ สภาพแวดล้อมและทุกอย่างที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาที่ทำให้มีความต้องการอยากย้ายประเทศไปเกาหลี ซึ่งเหมือนกับการให้คำสัมภาษณ์ของคุณเกต

คิดว่าเป็นการเมือง เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม รวมถึงทุกอย่าง เพราะว่าประเทศไทยมันไม่น่าอยู่¹¹

เกี่ยวกับการเมือง เศรษฐกิจทุกอย่างที่เกิดขึ้นปัจจุบันในไทย¹²

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นทำให้ทราบได้ว่าเงื่อนไขความต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีนั้นมีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับทางด้านการเมืองจะเห็นจากการสัมภาษณ์ได้ว่าการเมืองถือเป็นปัจจัยที่สอดคล้องหรือครอบคลุมไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและทุกอย่างที่อยู่ภายใต้บริบทของการเมืองจากการบริหารจัดการของรัฐบาลที่มีหน้าที่ในการวางแผนนโยบายการแก้ไขทั้งในเรื่องของทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เมื่อการเมืองและการจัดการแก้ไขไม่เป็นไปตามที่ประชาชนต้องการ (ปีซีไทย, 2563) อย่างประเทศไทยในปัจจุบันรัฐบาลปรับขึ้นค่าไฟหรือไม่สามารถปรับขึ้นราคาของผลผลิตทางการเกษตรได้ เป็นเหตุให้ประชาชนมีรายจ่ายมากกว่ารายรับ ซึ่งเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ความต้องการย้ายถิ่นไปต่างประเทศ

2.3) ด้านวัฒนธรรม

ปัจจุบันเกิดปรากฏการณ์ของคนไทยจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยหนุ่มสาวแสดงออกถึงความต้องการอพยพย้ายถิ่นหรือย้ายประเทศไปยังเกาหลี ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลีในด้านต่างๆ ทั้งทางด้านอาหาร (กิมจิ ข้าวยาเกาหลี [บิบิมบับ] ข้าวปั้นเกาหลี [คิมบับ] และรามยอน [บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปแบบเกาหลี] หมูย่างเกาหลี) ด้านการดำรงชีวิต ด้านการแต่งกาย (เครื่องสำอาง ทรงผม การศัลยกรรม) รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดภาพความสวยงามที่ดึงดูดให้ผู้คนหลงใหลไปกับบรรยากาศความสวยงามของประเทศเกาหลี (ประวัติศาสตร์ วิธีการดำเนินชีวิต ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรม) ปรากฏการณ์คลื่นวัฒนธรรมเกาหลีได้ก่อให้เกิดผลต่างๆ ตามมาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม อย่างปัจจุบันในสังคมไทยได้เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่ที่เกิดจากการแสดงออกทางความคิดเพื่อเสนอทางเลือกใหม่ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในระบบของการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการเคลื่อนไหวเรียกร้องและแสดงความคิดเห็น เนื่องจากปัจจุบัน เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของคนไทยเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะในเหตุการณ์ใดก็มีการแชร์หรือส่งต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและกระจายไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (พิมพ์ชญา พักเปี่ยม, 2563) เช่น ปรากฏการณ์กระแสกลุ่มในเฟซบุ๊ก เพจ “โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย” และเพจ “ชายไต่ไปเกาหลี” จากการสัมภาษณ์มีอีกปัจจัยที่ก่อให้เกิดความต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีนั่นคือปัจจัยทางวัฒนธรรม เนื่องจากกระแสของวัฒนธรรมเกาหลีได้เข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทยในปัจจุบัน ผ่านอำนาจละมุนเชิงวัฒนธรรมของรัฐบาลที่ดำเนินนโยบายจนประสบความสำเร็จอย่างดีไปทั่วโลก เวลาเพียงแค่นี้ไม่กี่ปีกระแสวัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลีหรือฮัลลยู กลายเป็นเรื่องที่ถูกพูดถึงอย่างมาก เด็กวัยรุ่นทั่วทั้งโลกต่างหันมาให้ความสนใจในวัฒนธรรมของเกาหลีจากการดูภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์ ซีรีส์ หรือการได้ฟังเพลงไม่กี่เพลงก็อาจทำให้บางคนเดินทางข้ามน้ำข้ามทะเลเพื่อไปประเทศเกาหลีได้เพียงเพราะอยากมาดูสถานที่ถ่ายทำภาพยนตร์หรือซีรีส์เรื่องโปรด หรือมาเจอศิลปินที่ชื่นชอบ (เบญจพร สุวรรณวงศ์, 2559)

จากการสัมภาษณ์คุณพลอย คุณหมอก และคุณเต่า ทั้ง 3 ต่างได้พูดถึงสาเหตุของความต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีนั้นเป็นเพราะมีความชื่นชอบในวัฒนธรรมเกาหลี ทั้งทางด้านอาหาร บรรยากาศ สถานที่ท่องเที่ยว การแต่งตัวและวัฒนธรรมต่างๆ ของประเทศเกาหลี

¹¹ เมย์ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 28 มิถุนายน 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

¹² เกต (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

ถ้าไม่มีความชอบวัฒนธรรมเกาหลีก็แทบจะไม่มีอะไรให้ใจให้อยากย้ายไป อย่างพวกอาหาร บรรยากาศ การแต่งตัว วัฒนธรรมต่างๆ ของเกาหลี¹³

คิดว่าที่มีผลต่อความต้องการย้ายถิ่น คงเป็นด้านอาหาร การแต่งกาย สถานที่ท่องเที่ยว¹⁴

คิดว่าการที่จะไปที่ประเทศไหนก็ต้องชอบในวัฒนธรรมในประเทศนั้นบ้างอยู่แล้วถึงได้เลือกจะไป

ก็น่าจะวัฒนธรรมทุกด้านเลยนะครับ¹⁵

ข้อมูลจากการสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้เห็นว่ากระแสของวัฒนธรรมเกาหลีเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทยนั้นเป็นเพราะสังคมโลกปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่เป็นยุคแห่งเทคโนโลยี ทุกคนมีคอมพิวเตอร์ที่สามารถค้นหาแสดงข้อมูลและรูปภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งโทรศัพท์ที่สามารถให้เราติดต่อสื่อสารถึงกันได้ มีอินเทอร์เน็ตที่ทำให้การส่งต่อข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วได้และไร้พรมแดน (กาญจนา แก้วเทพ, 2553 อ้างถึงใน เบญจพร สุวรรณวงศ์, 2559) จึงสามารถทำให้รู้จักกับวัฒนธรรมเกาหลีได้ง่ายและรู้จักได้ทั่วไป อย่างเช่น การส่งต่อแชร์สถานที่ท่องเที่ยว การแต่งกายสไตล์เกาหลี และอาหารเกาหลีและร้านอาหารเกาหลีเป็นสิ่งที่กระตุ้นอยากรให้ย้ายไปเกาหลี ซึ่งต่อยอดปรากฏการณ์กระแสวัฒนธรรมเกาหลีและการแพร่กระจายของวัฒนธรรมเกาหลี ที่ปรากฏในงานศึกษาของปัทมกร ปรีดาชัชวาล และคณะ (2556) ที่พบว่าวัยรุ่นไทยเกิดความนิยมและเริ่มเลียนแบบวัฒนธรรมเกาหลีในทุกๆ ด้าน เช่น แฟชั่น การแต่งกาย สินค้า ทรงผม และการรับประทานอาหาร สอดคล้องกับงานของณัฐภูมิ มีสกุล (2562) ที่พบว่าวัฒนธรรมเกาหลีทั้งทางด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านการบริโภค วัฒนธรรมด้านการท่องเที่ยว และวัฒนธรรมด้านขนบธรรมเนียมประเพณีที่เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมถึงประเทศไทย เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ความชื่นชอบในวัฒนธรรมเกาหลีมากขึ้นและกระตุ้นให้อยากเดินทางไปประเทศเกาหลี

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบมิติอื่นๆ ที่ส่งเสริมความนิยมในวัฒนธรรมเกาหลีที่สัมพันธ์กับจินตนาการถึงผู้ชายในอุดมคติด้วย คุณบี คุณเกด และคุณเมย์ ต่างบอกว่าผู้ชายเกาหลีเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งของวัฒนธรรมที่กระตุ้นการย้ายไปยังประเทศเกาหลี

ซีรีส์เลยที่มีนักแสดงหล่อๆ ทำให้อยากไปตามรอย อยากไปเจอคนที่ชอบสักครั้ง แล้วก็อยากไปอยู่ในที่ที่มันมีหิมะ มีที่เที่ยวสวยๆ แต่งตัวสวยๆ แบบในซีรีส์ กับผู้ชายเกาหลีหล่อๆ เป็นสิ่งที่ทำให้อยากไปค่ะ¹⁶

ชอบนักแสดงอย่างลิมีนโฮ¹⁷ ซาอินอู¹⁸ ค่ะ เป็นสิ่งที่ทำให้อยากไป¹⁹

¹³ พลอย (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 18 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

¹⁴ หมอก (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

¹⁵ เต่า (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 16 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

¹⁶ คุณ บี (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 18 มิถุนายน 2565 ที่บ้านของผู้ให้สัมภาษณ์

¹⁷ ลิมีนโฮ เป็นนายแบบและนักแสดงชายชาวเกาหลีใต้ เข้าสู่วงการบันเทิงด้วยการเป็นนายแบบ และเริ่มผลงานการแสดง ในปี 2549 เรื่อง Secret Campus ก่อนจะมาโด่งดังเพียงชั่วข้ามคืน จากบททูกู จุนพโย ซึ่งทำให้ ลิ มีนโฮ เป็นที่รู้จักมีแฟนคลับมากมายทั่วเอเชีย จากละครเรื่อง Boys Over Flowers ในปี 2552 โดยรับบทเป็นหัวหน้าของ F4 เวอร์ชันเกาหลี เขายังแสดงซีรีส์หลายเรื่อง อาทิ The Heirs / The Legend of The Blue Sea / The King: Eternal Monarch และได้รับรางวัล SBS

ซีรีส์เกาหลี ที่ถ่ายทอดสถานที่ที่น่าท่องเที่ยวแล้วก็ผู้ชายหล่อทำให้อยากไป²⁰

ความชื่นชอบในผู้ชายเกาหลีเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นความชอบที่รวมไปถึงนักแสดง ศิลปิน ไอดอลที่มีรูปร่าง หน้าตาที่ดีซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นความตื่นตื้นอยากไปสัมผัสเกาหลีด้วยตนเอง อย่างลิมีนโฮ ซาอินอู ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ชายเกาหลีที่ทำให้ผู้ติดตามรู้สึกเคลิบเคลิ้มหลงใหลไปกับลักษณะโอบป่า (มีรูปร่างหน้าตาดี ใบหน้าหล่อหรือสวยมีความโดดเด่น รูปร่างสมส่วน ผิวพรรณขาวมีสุขภาพที่ดี ดูอบอุ่น) และคิดว่าผู้ชายเกาหลีต้องเป็นเหมือนเช่นภาพแทนในซีรีส์ คือนิสัยอบอุ่น มีการดูแลเอาใจใส่ และรูปร่างหน้าตาดี จนทำให้อยากรู้ว่าสเปคของหนุ่มๆ เกาหลีนั้นเป็นแบบไหน เพื่อได้มีโอกาสทำความรู้จักจะได้รู้ว่าผู้หญิงแบบไหนที่จะมัดใจโอบป่าได้²¹ ที่ระบุถึงผู้ชายเกาหลีไว้ว่า พฤติกรรมของผู้ชายเกาหลีในชีวิตจริงมีสะท้อนออกมาทั้งหมดตามแบบในซีรีส์ ทั้งการจีบแรง เปย์หนัก ชอบใส่เสื้อคู่กัน ช่วยถือของ ป้อนข้าว ยืนบังลม ถอดเสื้อโค้ทให้ใส่และอีกต่างๆ มากมายตามแบบในซีรีส์แต่ผู้ชายเกาหลีก็ไม่ได้เป็นอย่างในซีรีส์ทุกคน ผู้ชายเกาหลีมีทั้งดีและไม่ดีการที่จะเลือกคบผู้ชายเกาหลีนั้นจะต้องดูอย่างละเอียด ดูให้ดีและมองในหลายๆ ด้านหรือในภาพ 4.2 ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการลงไปพบกับผู้ชายเกาหลีหน้าตาดีในระดับนายแบบ ที่แสดงให้เห็นว่าผู้ชายเกาหลีมีความโรแมนติก ความน่ารัก อบอุ่น และการดูแลเอาใจใส่

2.4) เครือข่ายการย้ายถิ่น

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ คุณเกต และคุณหอม และคุณนุชา ทำให้พบว่าอีกหนึ่งเงื่อนไขของสาเหตุความต้องกรอยากย้ายไปประเทศเกาหลีมาจากปัจจัยทางด้านของเครือข่ายการย้ายถิ่น ซึ่งหมายถึงมีญาติ คนใกล้ชิดและคนรู้จักที่เป็นอีกปัจจัยที่อยากให้เกิดการย้ายถิ่น ดังคำสัมภาษณ์ด้านล่าง

มีญาติที่รู้จักที่ไปทำงานที่อยู่นั้นเขาสามารถช่วยแนะนำได้ค่ะ แล้วก็ไปเกาหลีได้ไปเที่ยว ไปกิน ทำงาน ส่งเงินกลับมาบ้านเยอะ²²

Drama Awards Top สาขา Excellence Award / SBS Drama Awards Top สาขา Top 10 Stars Award ในปี 2016 จาก <https://entertainment.trueid.net/detail/xJ3pyvz9mbr2>

¹⁸ ซาอินอู เป็นศิลปิน K - POP วง Astro ที่ปรากฏตัวในปี 2016 ภายใต้งสังกัด Fantagio Entertainment จบการศึกษาจากโรงเรียน Hanlim Multi Art เมื่อปี 2016 ต่อมาได้เข้าเรียนมหาวิทยาลัย Sungkyunkwan สาขาการแสดง เขายังเป็นนักแสดงซีรีส์หลายเรื่อง อาทิ Rookie Historian Goo Hae-Ryung / ID: Gangnam Beauty / Sweet Revenge / Hit The Top / True Beauty และได้รับรางวัล Excellent Actor และรางวัล Best Couple ปี 2019

จาก <https://entertainment.trueid.net/detail/y2nYdOmyy913>

¹⁹ เกต (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

²⁰ เมย์ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 28 มิถุนายน 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

²¹ ข้อมูลจากเว็บไซต์ shopback. (2564). ผู้ชายเกาหลีชอบผู้หญิงแบบไหน ? สไตลไหนที่มัดใจโอบป่าได้อยู่หมัด. สืบค้นวันที่ 15 สิงหาคม 2565, จาก [https://www.shopback.co.th/blog/sm-hi-%E0%](https://www.shopback.co.th/blog/sm-hi-%E0%0)

²² คุณ เกต (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

มีป่าที่แม่รู้จักทำงานอยู่ที่เกาหลีทำงานเกี่ยวกับโรงแรม ให้เขาช่วยดึงไปทำงาน²³

มีเพื่อนที่ไปทำงานที่เกาหลีครับ เพราะมีเพื่อนอยู่ที่นั่นครับจะได้ให้เพื่อนช่วยเรื่องต่างๆ ครับแล้วก็มีเพื่อนอยู่ที่นั่นด้วยกันจะได้ไม่เหงาครับ²⁴

การมีเครือข่ายหรือคนที่รู้จักอยู่ที่เกาหลีเป็นอีกสิ่งทีกระตุ้นสำคัญที่อยากให้ไปเกาหลีมากขึ้น ซึ่งคนเหล่านี้ได้บอกเล่าถึงข้อดี การทำงาน หรือรายได้ ในฐานะที่ได้ไปอาศัยและทำงานอยู่ในประเทศเกาหลี การศึกษาของ ศิราพร ณ ถลาง (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ขวัญนคร สอนหมั่น และอภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์, 2556, น. 171-175) ย้ำชัดว่าครอบครัวและเครือข่ายเป็นระบบความสัมพันธ์ขั้นพื้นฐานที่สุดในสังคมและมีความสำคัญอย่างมากในการเข้าใจสังคมไทย ซึ่งกลุ่มครอบครัว และเครือข่ายนับเป็นโครงสร้างของสังคม เพราะความสัมพันธ์ระหว่างญาติพี่น้อง ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์โดยผลัดกันเป็นผู้ให้และผู้รับต่างประเทศหรือเคยไปทำงานในต่างประเทศมาแล้ว ถือเป็นปัจจัยที่ดึงดูดและกระตุ้นให้คนย้ายถิ่นไปทำงานในประเทศนั้นได้เป็นอย่างดี และยังเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ การหางาน รายได้และความเป็นอยู่ในต่างแดน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Lee (1996 อ้างถึงใน ขวัญนคร สอนหมั่น และอภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์, 2556, น. 172) ที่เชื่อว่าหนึ่งในปัจจัยดึงดูดที่ทำให้คนย้ายถิ่นไปยังถิ่นใหม่ คือการมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงที่เคยอยู่หรืออยู่ในประเทศปลายทาง

3) วัฒนธรรมบันเทิงเกาหลีที่มีผลต่อความต้องการย้ายประเทศไปเกาหลี

3.1 ซีรีส์เกาหลี

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์สมาชิกเพจทั้ง 9 คน พบว่าการรับชมซีรีส์เกาหลีเป็นตัวถ่ายทอดวัฒนธรรมเกาหลี เนื่องจากการสื่อสารบนโลกดิจิทัลในปัจจุบันพบว่าอิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลี เช่น ซีรีส์เกาหลี ถือได้ว่าเป็น พลังแห่งอำนาจมุนที่สามารถมีอิทธิพลกับความคิดแบบไม่รู้ตัว (Washington Post Newsweek Interactive, LLC, 1990)²⁵ เราจะพบว่าซีรีส์ในแต่ละเรื่องนั้นมักจะนำเสนอเรื่องราวของอาชีพต่างๆ ผ่านตัวละครอย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นอาจารย์ นักข่าว แพทย์ และยิ่งสอดแทรกเรื่องวัฒนธรรมด้านต่างๆ ทั้งทางด้านอาหาร การดำรงชีวิต การแต่งกาย รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดภาพความสวยงามดึงดูดให้ผู้คนหลงใหลไปกับบรรยากาศความสวยงามของประเทศเกาหลี²⁶

ซีรีส์เกาหลีมีผลต่อการเลือกย้ายไปครับ ถ้าไม่ได้ดูซีรีส์ก็ไม่ทำให้เรามีความคิดอยากย้ายครับ ซีรีส์ของเขามันเขียนบทแล้วก็เดินเรื่องให้เราดูได้ดีมากครับ²⁷

ซีรีส์เป็นสิ่งที่ทำให้อยากไปเกาหลีค่ะ เพราะซีรีส์มันถ่ายทอดดึงดูดให้เราอยากไป แบบมันทำให้เห็นได้แบบเรียลมากคะ อย่าง Itaewon Class ช่วงดั่งมีพูดถึงเรื่องอาหาร ที่เที่ยว²⁸

²³ คุณ หมอก (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

²⁴ คุณ นุชา (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 28 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

²⁵ อ่านเพิ่มเติมจาก <https://www.nylonthailand.com/soft-power-from-kseries/>

²⁶ ข้อมูลจาก ชัยยะ ฤตินิยมวุฒิ. (2564). SOFT POWER คืออะไร? พลังซอฟต์แวร์ ที่ไม่ซอฟต์แวร์เสมอไป พลังที่กระตุกจิต กระชากใจคนทั่วโลก. สืบค้นวันที่ 16 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.brandthink.me/content/whatissoftpower>

²⁷ เฟิร์ส (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

ส่วนตัวที่ พี่คิดว่ามีผลเพราะที่ได้รู้วัฒนธรรมเกาหลีส่วนหนึ่งก็มาจากดูซีรีส์ มันเป็นส่วนหนึ่งที่แบบเราดูมันเรื่อยๆ ทำให้เราจำมัน ซึมซับชอบในเกาหลีมาเรื่อย ๆ มันก็เลยทำให้เราอยากไปเกาหลี ไปที่ที่เราฝันว่าอยากจะไปเจอเหมือนในซีรีส์ เท่าที่พี่จำชื่อเรื่องได้ก็จะมีเรื่อง *Hometown Cha-Cha-Cha* ที่ท่องเที่ยวบ้านริมทะเล เรื่อง *Itaewon Class* มาหมาหม้อไฟเกาหลี²⁹

จากคำสัมภาษณ์ข้างต้นทำให้เห็นได้ว่าซีรีส์เกาหลีมีผลต่อความต้องการย้ายประเทศไปเกาหลี ที่นำเสนอเรื่องราวสอดแทรกวัฒนธรรมด้านต่างๆ ทั้งด้านอาหาร การดำรงชีวิต การแต่งกาย รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดภาพความสวยงามผ่านซีรีส์ อย่างคุณเมย์คิดว่าซีรีส์เกาหลีเป็นอย่างหนึ่งที่ถ่ายทอดวัฒนธรรม นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามของเกาหลี กระตุ้นให้เกิดความต้องการอยากย้ายถิ่นไปเกาหลี ในความคิดของคุณเมย์คิดว่าซีรีส์ชักจูงให้อยากเดินทางไปเกาหลี และกระตุ้นให้เกิดความต้องการอยากย้ายถิ่น อย่างเช่นเรื่อง *Hometown Cha-Cha-Cha* ที่เสนอแหล่งท่องเที่ยวบ้านริมทะเล เรื่อง *Itaewon Class* ให้ภาพมาหมาหม้อไฟเกาหลีและสถานที่ท่องเที่ยวเที่ยว เรื่อง *Winter Love Song* เสนอความสวยงามของเกาะนามิ เรื่องชนโองกย้ายวนคนคู่ด้วยที่เที่ยวสวนดอกกุหลาบ LED เช่นเดียวกับการศึกษาของ วไลลักษณ์ น้อยพยัคฆ์ (ม.ป.ป.) เสนอว่าละครโทรทัศน์หรือซีรีส์เกาหลีเป็นสื่อหนึ่งที่ประสบความสำเร็จอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่อง “รักนี้ชั่วนิรันดร์” หรือ *Autumn in my heart* และ “สะกดรักที่ปักใจ” หรือ *Full House* ที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ด้วยการพัฒนากลยุทธ์การถ่ายทอดเนื้อหาความเป็นเกาหลี ทั้งวัฒนธรรม ประเพณี ไปสู่ประเทศอื่นๆ ทำให้ภายในไม่กี่ปีเกิดการสร้างพลังสื่อแห่งวัฒนธรรมเกาหลีขยายไปในประเทศต่างๆ ทั่วเอเชีย โดยมีซีรีส์ยาวเรื่อง แดจังกึม จอมนางแห่งวังหลวง (*Jewel in the Palace*) เป็นตัวอย่างของความสำเร็จที่เป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนภายใต้กลยุทธ์ เนื้อหาเกาหลี (Korea Content) (เพียรใจ ใจไว, 2557)

กระแสวัฒนธรรมของเกาหลีเป็นสิ่งที่ทำให้คนทั่วโลกรู้จักได้อย่างรวดเร็ว รวมถึงประเทศไทย ที่ไม่ว่าจะถ่ายทอดผ่านการเป็นนักร้องหรือไอดอล นักแสดง แพชั่น สถานที่ท่องเที่ยวของเกาหลี ล้วนเกิดจากการได้รับอิทธิพลจากความนิยมจากซีรีส์ แดจังกึม (ซซันพ็อน อิมอฮัน และ ซุติมิน แฝงพงษ์, 2562) เช่นเดียวกับงานของ ฝนทิพย์ บารมีรัตนชัย และละเอียด ศิลาน้อย (2551) ที่ศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง พบว่าคนอายุระหว่าง 21 และ 30 ปี ที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้หญิงมีความชื่นชอบซีรีส์และประทับใจในซีรีส์เกาหลี ที่มีผลต่อการกระตุ้นต่อการตัดสินใจจะเดินทางไปท่องเที่ยวเกาหลีหรืออยากย้ายไปประเทศเกาหลี

3.2) ยูทูเบอร์ (YouTuber)

ซีรีส์เกาหลีไม่ใช่ข้อดีประกอบเพียงที่ส่งผ่านวัฒนธรรมเกาหลีและกระตุ้นให้คนเกิดการเดินทางหรือย้ายไปอยู่ประเทศเกาหลีเท่านั้น ยังมี ยูทูเบอร์ที่เป็นแหล่งเผยแพร่วิดีโอเนื้อหาหลากหลาย จึงเกิดอาชีพใหม่ที่เรียกว่า "ยูทูเบอร์" (Youtuber) ที่สร้างรายได้มหาศาลจากยอดวิวหรือจำนวนผู้เข้าชมคลิปวิดีโออื่นๆ เช่น ช่อง “สะใภ้เกาหลี by koreanW” ที่มีผู้ติดตามกว่า 2.27 ล้าน ช่อง “NONGTI P'COCO” ที่มีผู้ติดตามประมาณ 133,000 คน และช่อง “สาเมีย” ผู้ติดตามประมาณ 46,000 คน ซึ่งคอนเทนต์อย่างช่องของ "สะใภ้เกาหลี by korean" นี้จะนำเสนอวิถีชีวิตชนบทของชาวเกาหลีได้ ทั้งทำอาหารต้อนรับลูกค้า ทำความสะอาด ไปจนถึงปลูกผักและเก็บผักขาย สิ่งสำคัญอีกอย่างคือในทุกคลิปครอบครัวจะ

²⁸ เกต (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

²⁹ พลอย (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 18 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

รับประทานอาหารเช้าอย่างเอร็ดอร่อย พร้อมกับพ่อบุญแม่ย่าและสามีของเธอ ที่ชื่นชอบอาหารไทยทุกเมนูเลยก็ว่าได้³⁰ ยูทูบเบอร์จึงเป็นอีกสื่อหนึ่งที่เป็นตัวถ่ายทอดถึงสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และความเป็นอยู่การใช้ชีวิตในต่างแดนและกระตุ้นให้อยากย้ายไปประเทศเกาหลี ดังคำสัมภาษณ์ของคุณปีและคุณเมย์

มีรู้มาจาก เฟส ยูทูบ ที่เป็นสะใภ้เกาหลี เน็ตไอดอล คนดังที่ทำพวก Vlog ทำคลิปลงอย่างพีชอสะใภ้เกาหลี³¹

วัฒนธรรมที่แบบแม่ย่าลูกสะใภ้แบบที่ซอสะใภ้เกาหลี พี่พิม พี่โคโค่นำเสนอทางยูทูบอาหาร การแต่งกายชุดฮันบก วัฒนธรรมการใช้ชีวิต³²

4) ความต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีกับการเคลื่อนไหวทางสังคมออนไลน์

โลกปัจจุบันถูกเชื่อมไว้ด้วยการสื่อสารผ่านสื่อใหม่ หรือสื่อดิจิทัลสมัยใหม่ อย่างเช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์สมาร์ทโฟน และผ่านแอปพลิเคชันต่างๆ ซึ่งไม่ได้เข้ามามีบทบาทในด้านการอำนวยความสะดวกให้กับการใช้ชีวิตหรือในการสื่อสารที่มีความรวดเร็วเท่านั้น แต่ยังเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมและรูปแบบในการดำรงชีวิต รวมทั้งมุมมอง วิถีคิด ค่านิยม และวัฒนธรรมทางสังคมของผู้ใช้สื่อด้วย (จิตินัน บุญภาพ คอมมอน, 2556) โดยกลุ่มคนเหล่านี้ อาจมีการต่อต้านหรือต้องการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่างๆ ไปในทิศทางที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม

ในเพจมีบอกเกี่ยวกับการเตรียมเอกสารขั้นตอนเข้าประเทศ การใช้ชีวิต ขึ้นรถ หาบ้าน พวกเอกสารจะไปเรียนต้องใช้ อะไรบ้าง ยื่นเรื่องทำวีซ่า พาสปอร์ต ไปเกาหลีไปทำงานไปอยู่ใช้ชีวิตจะยื่นขอ วีซ่าอะไรได้บ้างทำยังไงบ้าง ในเพจจะมี ตั้งโพสต์ถามข้อมูล แชรข้อมูลพวกเกี่ยวกับจะไปเกาหลี ไปทำงาน ไปเรียน เรื่องไปทำงานที่เกาหลีว่ามันต้องใช้ อะไรบ้าง ตอนนั้นมีโพสต์แชร์เกี่ยวกับรับสมัครสอบไปทำงานเกาหลีของกรมแรงงาน ที่กักตักเข้าไปดูข้อมูลสมัครไป กรมแรงงานก็ส่งหนังสือมา ข้อมูลบนเพจเป็นประโยชน์ช่วยให้เตรียมตัว เตรียมเอกสาร ยื่นขอวีซ่า เหมือนช่วยวางแผน ที่จะไปไม่ให้งุ่นวายขึ้น³³

ในเพจมีเข้ามาโพสต์ถามว่าจะไปทำงานสายนี้ได้ไหม ไปยังไง มีให้ข้อมูลไปเรียนไปทำงาน ใช้ชีวิตยังไงขึ้นรถยังไง เกาหลีเหมือนในซีรีส์ไหม ส่วนตัวติดตามเรื่องพวกขอวีซ่าการจะไปเกาหลีค่ะ ข้อมูลบนเพจก็มีประโยชน์ค่ะ เหมือนเป็น ข้อมูลให้เราดู เราเตรียมตัวที่จะไปเกาหลี³⁴

จากคำสัมภาษณ์ของคุณปีและคุณเกตทำให้เห็นได้ว่าสื่อสังคมออนไลน์เป็นสิ่งที่ในปัจจุบันสามารถเข้าถึงได้อย่างง่ายดาย ทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในเรื่องที่ต้องการทราบได้ผ่านการแบ่งปันผ่านสื่อออนไลน์ อย่างเช่นเพจ “โยกย้ายมาสายสะโพกโยกย้าย” และเพจ “ชายโตไปเกาหลี” จากการสังเกตการณ์บนเพจทั้ง 2 เพจ ผู้วิจัยพบว่ามีกรแชร์ แบ่งปันและถาม

³⁰ ข้อมูลจาก SPRINGNEWS. (2564). ส่อง 5 ยูทูบเบอร์ชาวไทย นำเสนอชีวิตในต่างแดน คนดูเป็นล้าน ๆ. สืบค้นวันที่ 16 สิงหาคม 2565, จาก <https://www.springnews.co.th/news/818585>

³¹ คุณ ปี (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 18 มิถุนายน 2565 ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์

³² คุณ เมย์ (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 28 มิถุนายน 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

³³ ปี (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 18 มิถุนายน 2565 ที่บ้านผู้ให้สัมภาษณ์

³⁴ เกต (นามสมมุติ) สัมภาษณ์วันที่ 2 กรกฎาคม 2565 ผ่านโปรแกรมเมสเซนเจอร์ (Messenger)

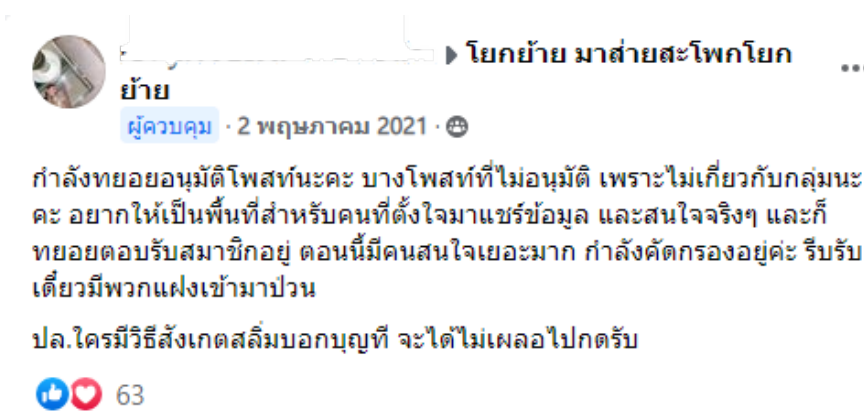

ข้อมูลเกี่ยวกับการจะเข้าไปประเทศเกาหลี ทั้งเรื่องการทำวีซ่า พาสปอร์ต การเตรียมเอกสารขั้นตอนเข้าประเทศ การใช้ชีวิต การขึ้นรถ การหาบ้าน ซึ่งการแบ่งปันข้อมูลต่างๆ บนเพจนี้ต่างมีประโยชน์กับผู้ที่มีความต้องการอยากย้ายไปประเทศเกาหลี

นอกจากเพจทั้ง 2 จะเป็นพื้นที่สื่อออนไลน์เพื่อให้สมาชิกเพจเข้ามาสอบถาม แชรร์และแลกเปลี่ยนประสบการณ์หรือข้อมูลในการจะย้ายไปประเทศเกาหลีแล้ว อีกส่วนหนึ่งที่เป็นตัวกระตุ้นให้สมาชิกเพจหรือผู้ที่อยากย้ายไปประเทศเกาหลี ยังมีผู้ที่อยู่เบื้องหลังนั่นก็คือแอดมินเพจหรือผู้ที่สร้างเพจขึ้นมา เพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนที่อยากย้ายประเทศ

ภาพที่ 4. 1 การแชร์ข้อมูลของแอดมินเพจ
ที่มา: เพจ ขายไตไปเกาหลี

ภาพที่ 4. 2 การแชร์ข้อมูลของแอดมินเพจ
ที่มา: เพจ โยกย้าย มาสายสะโพกโยกย้าย

แอดมินเพจหรือผู้ที่สร้างและดูแลเพจนั้นเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องคอยดูความเรียบร้อยภายในเพจ ทั้งหน้าที่อนุมัติสมาชิกเข้าเพจ อนุมัติโพสท์ที่ไม่ให้ใช้คำหยาบหรือคำที่ไม่สุภาพมากเกินไปและมีอัปเดตแชร์ข้อมูลที่อาจเป็นประโยชน์ให้กับสมาชิกบนเพจ หากแรกเริ่มไม่มีการสร้างเพจขึ้นมา ก็จะไม่มีกลุ่มหรือที่เรียกว่าการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของคนจำนวนมากที่มีความคิด ความต้องการอยากย้ายประเทศในความต้องการเดียวกันให้ได้มีพื้นที่เข้ามาแชร์ประสบการณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูล

วิธีการเดินทาง การขอวีซ่าและอีกมากมาย สื่อออนไลน์ในปัจจุบันถือเป็นพื้นที่ทางสังคมขนาดใหญ่ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างง่ายดาย สังคมออนไลน์จึงเป็นพื้นที่ที่สามารถทำให้คนไม่คุ้นเคยหรือไม่เคยรู้จักพูดคุยและสนทนากันได้

นอกจากนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการที่สมาชิกในกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมด้านการเมือง ตัวอย่างภาพ 4.2 ที่แอดมินถึงกับระบุว่าหากใครที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองฝั่งตรงข้ามจะไม่รับเข้ากลุ่ม จากข้อความ “ปล.ใครมีวิธีสังเกตสลิ้มบอกบุญดูที จะได้ไม่เปลวไปกดรับ” ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของการใช้โซเชียลในการเคลื่อนไหวทางการเมืองไปด้วยในขณะเดียวกัน ดังที่กล่าวแล้วว่าในสังคมไทย เกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมใหม่จากการแสดงออกทางความคิดเพื่อเสนอทางเลือกใหม่หรือต้องการเปลี่ยนแปลงระบบของการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

บทสรุป

อิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลีจากการรับชมและถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านตัวกลางอย่างซีรีส์เกาหลี สามารถมีอิทธิพลกับความคิดจากการที่ซีรีส์ได้ถ่ายทอด นำเสนอเรื่องราวที่สอดแทรกวัฒนธรรมด้านต่างๆ ทั้งด้านอาหาร การดำรงชีวิต การแต่งกาย รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่ถ่ายทอดภาพความสวยงามดึงดูดให้ผู้คนหลงใหลไปกับบรรยากาศความสวยงามของประเทศเกาหลี เป็นสิ่งที่ดึงดูดและกระตุ้นให้อยากย้ายไปประเทศเกาหลี

กลุ่มคนที่ต้องการย้ายไปประเทศเกาหลีใช้โซเชียลมีเดียหรือสื่อออนไลน์ผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารด้านการย้ายไปประเทศเกาหลีในการเคลื่อนไหวทางสังคมอย่างไร ซึ่งแน่นอนว่ากระแสของวัฒนธรรมเกาหลีเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในสังคมไทยนั้นเป็นเพราะสังคมโลกปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยี คนทุกคนมีคอมพิวเตอร์ที่สามารถค้นหาแสดงข้อมูลและรูปภาพได้ชัดเจนมากขึ้น ทั้งโทรศัพท์ที่สามารถให้เราติดต่อสื่อสารถึงกันได้ มีอินเทอร์เน็ตที่ทำให้การส่งต่อข้อมูลข่าวสารและการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลได้อย่างรวดเร็วได้ จึงสามารถทำให้รู้จักกับวัฒนธรรมเกาหลีได้ง่ายและรู้จัก ได้ทั่วไป เช่น การสื่อสารบนกลุ่ม เฟซบุ๊กการส่งต่อแชร์สถานที่ท่องเที่ยว การแต่งกายสไตล์เกาหลี และอาหารเกาหลีรวมถึงร้านอาหารเกาหลี ที่นำเสนอและแลกเปลี่ยนกันผ่านโซเชียลมีเดีย นอกจากนี้ การสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารบนเพจยังเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวทางสังคม จากกรณีความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดการสร้างเพจ “สายสะโพกโยกย้ายฯ” ที่เป็นการเคลื่อนไหวหนึ่งซึ่งแสดงความไม่พอใจต่อการบริหารประเทศของรัฐบาล การนำเสนอข้อมูลและแชร์ความรู้บางประการจึงสะท้อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นหนึ่งของการแสดงออกทางการเมืองและความเคลื่อนไหวทางสังคมบนสื่อดิจิทัล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในอนาคตนั้น ผู้วิจัยเสนอว่าอาจมีคนหนุ่มสาวที่มีความต้องการย้ายประเทศหรือตัดสินใจย้ายประเทศมากขึ้น อาจจะช่วยเหตุผลของทางด้านค่าแรง หรือต้องการออกไปหาประสบการณ์จากการไปทำงานต่างประเทศ อาจเลือกศึกษาพื้นที่ที่มีบริบทหลากหลายมากขึ้น อาจจะเป็นโรงเรียนสอนภาษาเกาหลีที่รับสอนภาษาเพื่อสอบไปทำงานอย่างถูกกฎหมาย ว่าทำไมจึงอยากไปทำงานที่ประเทศเกาหลี อะไรเป็นสิ่งที่เป็นเงื่อนไขหรือปัจจัยในการเลือกไปประเทศเกาหลี และมีความคิดเห็นอย่างไรกับคนที่ไปแบบผิดกฎหมาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรส่งเสริมหรือปฏิรูปทางการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้นส่งเสริมให้ได้เรียนฟรีถึงในระดับปริญญาตรี ไม่มีหนี้ที่เกี่ยวกับการศึกษา เพื่อให้โอกาสคนรุ่นใหม่สร้างตัวได้เร็วขึ้น และเพิ่มค่าแรงต่อชั่วโมงการทำงานให้เทียบเท่าหรือเพียงพอกับค่าครองชีพในปัจจุบันเพื่อลดความต้องการย้ายประเทศหรือลดภาวะสมองไหล (brain drain) ที่กำลังเกิดขึ้นในหมู่เยาวชนไทยในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กองบริหารแรงงานไทยไปต่างประเทศ. (2564). *ฝ่ายทะเบียนคนหางานและสารสนเทศ*. สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2565, จาก <https://www.doe.go.th/overseas>
- กิริยา กุลกลการ. (2562). *แรงงานไทยผิดกฎหมายในสาธารณรัฐเกาหลี: สาเหตุและแนวทางแก้ไข*. Journal of HR Intelligence สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 14(1), 105-120.
- ขวัญนคร สอนหมั่น และ อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์. (2556). ปัจจัยการย้ายถิ่นไปทำงานในประเทศ สาธารณรัฐเกาหลีและความสัมพันธ์กับเครือข่ายของแรงงานไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 2(2), 168-178.
- दनยथाเจरिणुकुค ดี (2561). A study of Thai 'Illegal worker' in South Korea แรงงานพื้่น้อยไทยใน เกาหลี. โชล: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จารุภัค อธิวัฒน์ภิญโญ, มนทิรา ธาดาอานวยชัย, และปีเตอร์ รุ่งเรืองกานต์. (2562). การศึกษา พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และการธารงรักษาของกลุ่มแฟนคลับนักร้องเกาหลีในประเทศไทย กรณีศึกษา ศิลปินวง GOT7. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยกรุงเทพ*, 7(1), 220-229.
- ซัซพัญ์ ยี่มอ่อน และ ชูติมน แผงพงษ์. (2562). การสร้างนวัตกรรมจากแต่จิงกิมในบริบทประเทศไทย. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 9(2), 152-160.
- ฐิตินัน บุญภาพ คอมมอน. (2556). *บทบาทของสื่อใหม่ในการสร้างค่านิยมทางสังคมและอัตลักษณ์ของ เยาวชนไทยในเขตกรุงเทพมหานคร (รายงานการวิจัย)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชัยยะ ฤตินิยมวุฒิ. (2564). *SOFT POWER คืออะไร? พลังซอฟต์แวร์ ที่ไม่ซอฟต์แวร์เสมอไป พลังที่กระตุกจิต กระชากใจคนทั่วโลก*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.brandthink.me/content/whatissoftpower>
- ณัฐกร มั่นจิตต์ และ กตัญญู หิรัญญสมบุรณ์. (2563). แรงจูงใจของแรงงานไทยที่ต้องการไปทำงานใน สาธารณรัฐเกาหลีอย่างถูกกฎหมาย. *วารสารการบริหารและจัดการ*, 10(2), 15-26.
- ณัฐกร มั่นจิตต์ และ กตัญญู หิรัญญสมบุรณ์. (2563). แรงจูงใจของแรงงานไทยที่ต้องการไปทำงานใน สาธารณรัฐเกาหลีอย่างถูกกฎหมาย. *วารสารการบริหารและจัดการ*, 10(2), 15-26.
- ณัฐวุฒิ มีสกุล. (2562). *การถ่ายทอดวัฒนธรรมเกาหลีผ่านสื่อละครเกาหลี*. วารสารนิเทศสยามปริทัศน์, 18(2), 207-218.
- ณัชกมล บุญประเสริฐ. (2564). *พลังแห่ง Soft Power ของซีรีส์เกาหลีที่ดูอยู่ดีๆ ก็มีอิทธิพลกับความคิดแบบ ไม่รู้ตัว*. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.nylonthailand.com/soft-power-from-kseries/>
- เบญจพร สุวรรณวงศ์. (2559). *กระแสวัฒนธรรมสมัยนิยมเกาหลีกับการสร้างอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มแฟน คลับ กรณีศึกษา กลุ่มแฟนคลับศิลปินเพลงเกาหลีในประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะศิลปศาสตร. สืบค้นจาก <http://kmir.arts.tu.ac.th/files/original/afaf4c26ba8967d4a9fa50437b9848ba2d7c35a7.Pdf>
- ปัทมกร ปรีดาชัชวาล. (2556). *การยอมรับและพฤติกรรมการเลียนแบบและวัฒนธรรม จากสื่อบันเทิง เกาหลีของวัยรุ่นไทย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ประกาศอนุกรรมการจัดส่งแรงงานไทยไปสาธารณรัฐเกาหลีภายใต้ระบบการจ้างงานแรงงานต่างชาติ.

(2561). *การสมัครทดสอบภาษาเกาหลีและทักษะการทำงาน ครั้งที่ 6*. กรุงเทพฯ: กระทรวงแรงงาน
ฝนทิพย์ บารมีรัตน์ชัย และ ละเอียด ศิลาณ้อย. (2551). *อิทธิพลของละครเกาหลีที่มีต่อการท่องเที่ยว
เกาหลี ของคนในเขตกรุงเทพมหานคร*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต). พิษณุโลก : มหาวิทยาลัย
นเรศวร.

พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2555). *นวัตกรรมการสื่อสารและการขยายพลังอำนาจในการอธิบายของ
ทฤษฎีการสื่อสารจาก“พื้นที่โลกจริง” ไปสู่“พื้นที่เสมือนจริง”*. *วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรม* นิต้า ฉบับ
ปฐมฤกษ์, 1(1), 33-45.

พิกุล มีมานะ และ สุนุก สิงห์มาตร. (2560). *รูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกทางการเมืองตามวิถี
ประชาธิปไตย*. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(2), 137.

พิชิต วิจิตรบุญรักษ์. (2554). *สื่อสังคมออนไลน์: สื่อแห่งอนาคต*. *วารสารนักบริหาร*, 31 (4), 99-103.

พิมพ์ชญา พักเปี่ยม. (2563). *โลกคู่ขนาน:กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมผ่านเครือข่าย
สังคมออนไลน์ของประเทศไทย*. *วารสารนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 10(1), 86-97.

เพียรใจ ใจไว. (2557). *การรับรู้และพฤติกรรมการบริโภคตามกระแสเกาหลีนิยมของประชาชน ในเขตเทศบาล
นครลำปาง อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง*. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเนชั่น*.

ภavana เพ็ชรพราย. (2563). *การศึกษาและเปรียบเทียบสิทธิเสรีภาพของแรงงานถูกกฎหมายและผีน้อย
ในสาธารณรัฐเกาหลี*. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 2(2), 36-58.

ภาสกร จิตรไคร่ครวญ และ ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ. (2553). *เทคโนโลยีของสื่อใหม่และการนำเสนอตัวตนต่อ
สังคมกับพฤติกรรมสื่อสารบนเครือข่ายสังคมออนไลน์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทราจาริน ต้นตึงวงศ์. (2552). *อิทธิพลของละครโทรทัศน์เกาหลีที่มีต่อทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภค
สินค้าวัฒนธรรมเกาหลี ของผู้ชมในเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญคง หันจางสิทธิ. (2540). *เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาโนช ชุ่มเมืองปัก. (2562). *การใช้สื่อของผู้อพยพย้ายถิ่นกับแนวคิดสนามสังคมข้ามพรมแดน*. *วารสาร
นิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต*, 13(2), 81-102.

วิลาสินี อารียะกิจโกศล และ ศยามล เจริญรัตน์. (2559). *การย้ายถิ่นแบบไม่ปกติของหมอนวดหญิงแผน
ไทยในเกาหลีใต้*. *วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 6(3), 35-55.

วาสนา ละอองปลิว. (2561). *การเมืองของการ(ไม่)เคลื่อนย้ายของแรงงานหนุ่มสาวไทย*. ประเสริฐ แรง
กล้า (บรรณาธิการ), *ชีวิตทางสังคมในการเคลื่อนย้าย* (หน้า 47-76). นนทบุรี: บริษัทภาพพิมพ์ จำกัด.

วัชรา น่วมเทียบ. (2551). *ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมของผู้ชมละครโทรทัศน์ จากประเทศเกาหลี*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ศุมาริน จินตนากรณ์. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการย้ายถิ่นของแรงงานไทยไปประเทศสาธารณรัฐเกาหลี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สมคิด แสงจันทร์. (2559). Facebook: พื้นที่สาธารณะออนไลน์ของแรงงานไทใหญ่ในประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 28(2), 133-170.
- สระริสา ป้องทิพย์. (2550). *การถ่ายทอดวัฒนธรรมเกาหลีผ่านภาพยนตร์ซีรีส์ กรณีศึกษา เรื่อง “แดจังกึม” จอมนางแห่งวังหลวง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุกัญญา เอมอิมธรรม และฟ้ารุ่ง มีอุตร. (2545). *การสร้างควมมั่นคงและ แข็งแรงของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงจากการไปทำงานต่างประเทศ ของคนงานไทยในจังหวัดขอนแก่น*. (รายงานวิจัย). ขอนแก่น : มหาวิทยาลัย ขอนแก่น.
- สุภัทธา สุขชู. (2549). “Hallyu คลื่นความมั่งคั่งของเกาหลี”. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <http://www.positioningmag.com/magazine/details.aspx?id=45405>.
- สุรศักดิ์ ศรีธรรมกุล. (2563). การเคลื่อนไหวทางสังคมในยุคดิจิทัล. *วารสารมหาจุฬานาครทรรคน*, 7(10), 85-96. สืบค้นจาก file:///C:/Users/User/Downloads/247520-Article%20Text-866222-1-10-20201028.pdf
- สุวิดา ธรรมมณีวงศ์. (2544). การเคลื่อนไหวทางสังคม. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปกร*, 23(2), 32-52.
- VOICE online. (2564). “ย้ายประเทศกันเถอะ” กลุ่มเฟซบุ๊กที่กำลังบอกว่า “พวกกูไม่ไหวแล้ว”. สืบค้นเมื่อ 16 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://voicetv.co.th/read/ok8d1nBNv>

การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19)

บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภothาวังผา จังหวัดน่าน

The adaptation of the elderly under the situation of the epidemic of COVID-19 (Covid-19)

Huak Village, Saen Thong Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province

สุรกานต์ ธรรมศิริ และเบญจมาศ เมืองเกษม

สาขาวิชาการพัฒนาลังคม สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภothาวังผา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) และการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภothาวังผา จังหวัดน่าน สำหรับประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภothาวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 114 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม ซึ่งได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ คือ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.00 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.00 สำหรับอายุส่วนใหญ่อายุ 60-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.00 ในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 56.00 ในส่วนระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.00 ในด้านรายได้ส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 5,000 คิดเป็นร้อยละ 34.00 นอกจากนั้นส่วนใหญ่รายได้มาจากเบี้ยยังชีพ คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนโรคที่พบมากที่สุดคือโรคความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 44.00 และสมาชิกในครอบครัว ส่วนใหญ่อยู่ด้วยกัน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 สำหรับผลการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก หมู่ที่ ตำบลแสนทอง อำเภothาวังผา จังหวัดน่าน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{X}$ = 3.95 , S.D.=0.91) ส่วนการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภothาวังผา จังหวัดน่าน พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.72 , S.D.=0.92)

ข้อเสนอแนะควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่อง การใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวังเมื่อจำเป็นต้องออกจากบ้าน ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมใส่หน้ากาก การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างทางสังคม ได้รับรู้ถึงกระบวนการปรับตัว ที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนและครอบครัวได้อย่างมีความปลอดภัยต่อไป

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ การปรับตัว การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19

Abstract

This research is a study on the adaptation of the elderly under the situation of the epidemic of COVID-19 (Covid-19), Ban Huak Village, Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Nan Province. To study self-care behaviors of the elderly under the situation of the epidemic of COVID-19 (Covid-19) and the adaptation of the elderly under the situation of the epidemic of COVID-19 (Covid-19) Huak Village, Saen Thong Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province for the population in this study. The sample consisted of 114 elderly at Ban Huak Village ,Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Nan Province. The instrument used for data collection was a questionnaire. Standard Deviation

The results of the study found that The results of personal data analysis were mostly female, representing 54.00 percent, and male. Representing 46.00 percent for most ages 60-65 years old, representing 48.00 percent in occupation, most of them are engaged in agriculture. Representing 56.00 percent in most education levels in elementary school Representing 72.00 percent in terms of income, most of them are below 5,000, representing 34.00 percent. In addition, most of the income comes from the allowance. Representing 100 percent, the most common disease was high blood pressure, representing 44.00 percent and family members. Most of them lived with 4 people, representing 42.00 percent. For the results of the study of self-care behaviors of the elderly under the situation of the outbreak of COVID-19 (Covid-19), Ban Huak Village, Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Province Nan found that the overall picture was at the practical level, often ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.91). As for the adaptation of the elderly under the situation of the outbreak of COVID-19, Ban Huak, Village, Tambon Saen Thong, Tha Wang Pha District, Nan Province, found that the overall level was at a high level ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.92)

Suggestions should be given to related agencies to organize training to educate living with Be careful when you need to leave the house. Strictly follow the measures such as wearing a mask, washing hands with alcohol gel. social distancing get to know the process of adaptation to be able to live in The community and people around them can continue to have peace and happiness.

Keywords : Elderly Adaptative COVID-19 Epidemic

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) นับว่าเป็นโรคอุบัติใหม่ที่มีผลกระทบรุนแรงไปทั่วโลกส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ เกิดปัญหาด้านสาธารณสุข ระยะยาว ปัญหาด้านจิตใจของผู้คนที่ใช้ชีวิตด้วยความยากลำบาก รวมทั้งปัญหาทางสังคมที่มีผลต่อคน ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้หญิง ผู้พิการ ผู้สูงอายุ คนเร่ร่อน คนไร้บ้าน หรือแม้กระทั่งผู้ติดเชื้อ COVID - 19 ล้วนได้รับผลกระทบจากสถานการณ์นี้ รัฐบาลจึงมีความพยายาม ที่จะกำหนดมาตรการการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาด เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ปลอดภัย หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและ เอกชนมีมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และแก้ไขปัญหา เพื่อไม่ให้ปัญหาทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น (<https://www.dop.go.th/สืบค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2565>) โควิด-19 คือโรคอุบัติใหม่ที่เกิดจากไวรัส มีการพบผู้ป่วยครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ภาคกลางของประเทศจีน ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่มีผู้คนหนาแน่น จึงเกิดการระบาดอย่างรวดเร็วไปหลายประเทศทั่วโลก การดูแลรักษาเป็นไปอย่างฉุกเฉิน มีคนป่วยหนัก และเสียชีวิตมากเกินกว่าที่ควรจะเป็น (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, 2563) ซึ่งการรับมือกับภัยพิบัติ ที่มาในรูปแบบของเชื้อโรคมียังมีเพียงแค่สภาพร่างกาย และการดูแลตัวเองเท่านั้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการรอดชีวิต

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่มีการแพร่ระบาดในวงกว้างในปัจจุบัน โดยเฉพาะการระบาดระลอกที่สามที่ระบาดเร็ว ติดเชื้อง่ายขึ้น อาการรุนแรงและเสียชีวิตมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ “ผู้สูงอายุ” ถือเป็นประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อการติดเชื้อและก่อให้เกิดอาการที่รุนแรงตามมาได้เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่ร่างกายเสื่อมถอย ประกอบกับผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคประจำตัว เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจและหลอดเลือด โรคเรื้อรังเกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจและโรคเมเร็ง ทำให้มีความเสี่ยงเกิดอาการอย่างรุนแรงและเสียชีวิตมากกว่ากลุ่มวัยอื่น ทั้งนี้การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุทั้งในด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญต่อบทบาทของพยาบาลในการดูแลส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในชุมชนให้ห่างไกลจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งการเข้ารับวัคซีนโควิด 19 เพื่อลดความรุนแรงและเสียชีวิต (<https://he02.tci-thaijo.org/สืบค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2565>) การปรับตัวของประชาชนชาวไทย ถือเป็นสถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็น มีมาตรการเข้มข้นเข้ามาจัดการ เพื่อป้องกันตัวเอง จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้ผู้คนเริ่มเคยชินกับการอยู่บ้านมากยิ่งขึ้น หลายคนเริ่มมีงานอดิเรกและกิจกรรมพักผ่อนที่ไม่จำเป็นต้องออกจากบ้าน ทำให้เราได้เรียนรู้วิธีป้องกันตัวเองมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นโอกาสในการกลับมาตั้งหลัก เพื่อเตรียมก้าวเดินหรือก้าวกระโดดไปให้ไกลกว่าเดิม เพียงแค่อย่าท้อแท้แต่ให้มองหาโอกาส ที่เป็นทางเลือกสู่ทางรอดในยามวิกฤตของเราให้เจอ (<https://www.scb.co.th/th สืบค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2565>)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีการแพร่ระบาดในหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย และผู้ที่เป็นกลุ่มเสี่ยงมีโอกาสติดเชื้อสูง คือ ผู้สูงอายุหรือผู้ที่เป็นโรคเรื้อรัง จากรายงานของกระทรวงสาธารณสุข พบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งของผู้ป่วยที่ติดเชื้อโควิด-19 แล้วมีอาการหนัก เป็นผู้ป่วยที่มีอายุเกิน 60 ปี และมีโรคประจำตัว รัฐบาลจึงมีมาตรการในการป้องกันโดยการให้ผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 70 ปี อยู่แต่ในที่พักอาศัยเพื่อป้องกันตนเองจากการติดเชื้อ จากสภาพแวดล้อมภายนอกสถานการณ์ดังกล่าวนี้อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของผู้สูงอายุ ทำให้เกิดความเครียดหรือความวิตกกังวลเกี่ยวกับภาวะสุขภาพของตนเองหรือคนในครอบครัว ในบางรายอาจเกิดอาการซึมเศร้า กินไม่ได้ นอนไม่หลับ

กรมสุขภาพจิต ตระหนักถึงสถานการณ์และปัญหาดังกล่าว จึงได้จัดทำแนวทางการดูแลสังคมจิตใจผู้สูงอายุในสถานการณ์ โควิด-19 สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุขึ้น โดยให้ผู้ที่มีหน้าดูแลผู้สูงอายุ เช่น อสม. ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุ ได้ใช้เป็นแนวทางในการดูแลสังคมจิตใจผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ทั้งวิธีการลงเยี่ยมบ้าน และวิธีการสื่อสารทางโทรศัพท์ เพื่อให้ผู้สูงอายุคลายความกังวลและมีแนวทางในการปฏิบัติตัวในช่วงสถานการณ์ดังกล่าวนี้มีความเสี่ยงสูงต่อการติดเชื้อโควิด-19 โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ป่วยด้วยโรคเรื้อรัง ดังนั้นการปฏิบัติตัวตามมาตรการที่เข้มข้นเพื่อป้องกันการติดเชื้อ การรักษาระยะห่างกับบุคคลอื่น การหลีกเลี่ยงการรวมกลุ่มหรือไปในที่สาธารณะ แม้กระทั่งการไปโรงพยาบาลเพื่อรับการรักษาดมั้นด์ รวมถึงการลดจำนวนครั้งของการเยี่ยมบ้านจาก อสม. หรือผู้ดูแลผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้อาจทำให้ผู้สูงอายุเกิดความวิตกกังวล โกรธเคียด โดดเดี่ยวและซึมเศร้า (กองส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพจิต กรมสุขภาพจิต , 2564)

บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 และยังคงต้องปรับตัวในการดำเนินชีวิตจากสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นให้คุ้นชิน เพราะสภาพความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ต้องดำรงอยู่ด้วยความทุกข์ยาก ในการใช้ชีวิตให้ได้อย่างรอดปลอดภัย ชีวิตวิถีใหม่จึงถูกหยิบมาใช้ และขยายวงกว้างออกไปในทุกวงการ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ชีวิตประจำวัน และรวมถึงเรื่องใกล้ตัวที่สุดคือเรื่องสุขภาพเมื่อวิกฤตเป็นแบบนี้ ความจำเป็นที่สุดคือ การดูแลสุขภาพกาย ประคองสุขภาพใจ ให้แข็งแรงพร้อมสู้ เพื่อผ่านวิกฤตไปได้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ผู้สูงอายุยังไม่มีความพร้อมต่อการที่จะดำเนินชีวิตวิถีใหม่ เนื่องจากสถานการณ์ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและฉับพลัน ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นไปอย่างไม่มีจุดมุ่งหมาย ซึ่งในการศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมและการปรับตัวเพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความพร้อมของผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษา

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาจากผู้สูงอายุ บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 160 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ใช้แนวคิดของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อน 5 % ซึ่งคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของผู้สูงอายุ 114 คน จากนั้นได้กำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Sampling Random)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา โรคประจำตัว และสมาชิกในครอบครัว

ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุโดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ ปฏิบัติประจำ , ปฏิบัติบ่อยครั้ง , ปฏิบัติบางครั้ง , ปฏิบัตินานๆครั้ง , ไม่เคยปฏิบัติ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด19 (Covid-19) โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ มากที่สุด , มาก , ปานกลาง , น้อย , น้อยที่สุด

คุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

การหาความตรงเชิง เนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน หาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 0.82 และหาความเที่ยงโดยนำไป ใช้กับผู้สูงอายุที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.80

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการในช่วงเดือน กันยายน-พฤศจิกายน 2565 โดยผู้วิจัยได้ประสานงานกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านฮวก ตำบลแสนทอง ในการขอคำแนะนำแหล่งเก็บข้อมูล จากนั้นได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้สูงอายุในหมู่บ้านฮวก และเมื่อเก็บแบบสอบถามครบ 114 ชุด ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้งเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

- 1.การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage)
- 2.การวิเคราะห์พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)
- 3.การวิเคราะห์การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean: $\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation: S.D.)

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 54.00 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 46.00 ในด้านอายุ ส่วนใหญ่อายุ 60-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมาอายุ 66-70 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.00 และอายุ 71-75 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.00 เรียงตามลำดับ ในการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 56.00 รองลงมาคือรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 20.00 และไม่ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 16.00 สำหรับการศึกษาร้อยละส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 72.00 รองมาระดับมัธยมตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 18.00 และระดับ

มัธยมตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 10.00 ส่วนรายได้ส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 5,000 คิดเป็นร้อยละ 34.00 รองมาคือ 6,001-7,000 คิดเป็นร้อยละ 30.00 และ 5,001-6,000 คิดเป็นร้อยละ 24.00 ส่วนโรคที่พบมากที่สุดคือโรคความดันโลหิตสูง คิดเป็นร้อยละ 44.00 รองมาคือโรคเบาหวาน คิดเป็นร้อยละ 24.00 และไม่มีโรค คิดเป็นร้อยละ 18.00 ในส่วนสมาชิกในครอบครัวพบว่าส่วนใหญ่อยู่กัน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 รองลงมาคืออยู่กัน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 และอยู่กัน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 14.00

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{X}$ =3.95 , S.D.=0.91) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะเป็นประจำทุกวันอยู่ในระดับปฏิบัติประจำ ($\bar{X}$ =4.44 , S.D.=0.67) รองลงมาคือ การจัดที่อยู่อาศัยภายในบ้านให้มีการระบายถ่ายเทอากาศที่ดี อยู่ในระดับปฏิบัติประจำ ($\bar{X}$ =4.26 , S.D.=0.72) และรองลงมาคือ การรับประทานอาหาร ประเภท ข้าว นม เนื้อปลา ผักและผลไม้ทุกวัน อยู่ในระดับปฏิบัติประจำ ($\bar{X}$ =4.22 , S.D.= 0.89) เรียงตามลำดับ ดังรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ
1. รับประทานอาหาร ประเภท ข้าว นม เนื้อปลา	4.22	0.89	ปฏิบัติประจำ
2. อาบน้ำแปรงฟันทุกวันๆละ 2 ครั้ง เช้า-เย็น	4.18	0.90	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
3. จัดที่อยู่อาศัยภายในบ้านให้มีการระบายถ่ายเทอากาศที่ดี	4.26	0.72	ปฏิบัติประจำ
4. ดื่มน้ำสะอาดวันละ 6-8 แก้วทุกวัน	4.00	0.93	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
5. เมื่อมีอาการเจ็บป่วยไปพบแพทย์หรือบุคลากรสาธารณสุข	4.10	0.86	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
6. ตรวจสอบสุขภาพประจำปีสม่ำเสมอ	3.82	1.02	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
7. ใช้เวลาในการออกกำลังกายไม่ต่ำกว่าครั้งละ 20-30 นาที	3.28	1.05	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
8. ได้รับการตรวจวัดความดันโลหิตเป็นประจำ	3.76	0.96	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
9. ทำความสะอาดเครื่องนอนทุกสัปดาห์	3.42	1.13	ปฏิบัติบ่อยครั้ง
10. ขับถ่ายอุจจาระและปัสสาวะเป็นประจำทุกวัน	4.44	0.67	ปฏิบัติประจำ
รวม	3.95	0.91	ปฏิบัติบ่อยครั้ง

3. ผลการวิเคราะห์การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.72 , S.D.=0.92) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า การปลูกผักเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.12 , S.D.=0.98) รองลงมาคือ การหมั่นล้างมือบ่อยๆทุกครั้งทีไปจับหรือแตะสิ่งของที่มีผู้จับบ่อย ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.92 , S.D.=0.94) และรองลงมาคือ การปฏิบัติตาม

มาตรการป้องกันโรคโควิด19 ได้แก่ หมั่นล้างมือด้วยสบู่-เจลแอลกอฮอล์ สวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า รับประทานอาหารสุกใหม่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.86 , S.D.= 0.93) เรียงตามลำดับ ดังรายละเอียดตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19(Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปรับตัว
1. การหันมาใส่ใจการออกกำลังกายเป็นประจำ	3.84	1.15	มาก
2. เวลารับประทานอาหารท่านจะใช้ช้อนกลางของใครของมัน หรือสำหรับใครสำหรับมัน	3.70	0.99	มาก
3. ปฏิบัติตามมาตรการป้องกันโรคโควิด19 ได้แก่ หมั่นล้างมือด้วยสบู่-เจลแอลกอฮอล์ สวมหน้ากากอนามัย/หน้ากากผ้า รับประทานอาหารสุกใหม่	4.39	0.81	มากที่สุด
4. ถ้าจำเป็นต้องไปพบปะผู้คน ท่านให้ทั้งระยะ ห่าง จากคนที่ เราจะพูดคุยด้วยไม่น้อยกว่า 1-2 เมตร	4.80	0.81	มากที่สุด
5. จดเว้นในการทำกิจกรรมในชุมชน เช่นไม่ไปร่วมงานใน หมู่บ้าน	3.260	0.94	ปานกลาง
6. หลีกเลี่ยงการพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านและคนในหมู่บ้าน	3.68	0.82	มาก
7. ไม่ออกนอกบ้านหรือนอกหมู่บ้านโดยไม่จำเป็น	3.04	1.16	ปานกลาง
8. การพบปะคนในชุมชนและการเข้าร่วมกิจกรรมงานบุญ ประเพณีลดลง	3.68	0.87	มาก
9. ปลุกผักเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน	4.12	0.98	มาก
10. หมั่นล้างมือบ่อยๆทุกครั้ง ที่ไปจับหรือแตะสิ่งของที่มีผู้จับ บ่อยๆ	3.92	0.94	มาก
รวม	3.72	0.92	มาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง ($\bar{X}$ =3.95 , S.D.=0.91) พบว่ามีการอาบน้ำแปรงฟันทุกวันๆละ 2 ครั้ง เข้า-เย็น ตีมน้ำสะอาดวันละ 6-8 แก้วทุกวัน ใช้เวลาในการออกกำลังกายไม่ต่ำกว่าครั้งละ 20-30 นาที ทำความสะอาดเครื่องนอนทุกสัปดาห์ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ อีระชัย พรหมคุณและคณะ (2558) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุจังหวัดศรีสะเกษ พบว่า พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.18 , S.D.=0.92) แสดงให้เห็นว่า ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างที่

ทำการศึกษานั้นจะมีเพศหญิงถึง ร้อยละ 60.40 และมีการศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 20.00 ก็ตาม เพศหญิงมีหน้าที่ดูแลสมาชิกภายในบ้านทั้งเรื่องงานบ้านที่ทำให้ทุกคนในบ้านมีความสุขสมบูรณ์ จึงมีความกระตือรือร้นที่จะชวนหาความรู้ ความเข้าใจในการดูแลสุขภาพ ปัจจุบันเทคโนโลยีเจริญมากขึ้นไม่จำเป็นต้องอ่านจากหนังสือ อย่างเดียวสามารถรับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ผู้สูงอายุไม่จำกัดเพศ อายุและการศึกษา ก็สามารถ ใช้มือถือในการหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับผู้สูงอายุ ซึ่งขณะนี้เราเข้าสู่ยุคสังคมผู้สูงอายุมีมากขึ้น สื่อต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายรัฐก็จะพยายามให้ผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับการศึกษาของนางรัตน์ โมพลอด (2561) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่าพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.56$, S.D.=1.05) ซึ่งสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุที่ไม่มีความคล่องตัวเหมือนคนหนุ่มสาว กิจกรรมที่สูงอายุทำจึงเป็นการออกกำลังกายที่กระทำในบ้านไม่ได้ กระทำในชมรมสร้างสุขภาพ ซึ่งการออกกำลังกายในชมรมจะสนุกสนาน เพราะมีเพื่อนสมาชิกหลายคน แต่การออกกำลังกายในบ้านผู้สูงอายุกระทำเพียงคนเดียวหรือบางครั้งอาจมีสมาชิกในครอบครัวร่วมออกกำลังกายด้วย ความสนุกสนานมักไม่มีจึงไม่มีการเกิดแรงกระตุ้นให้มีการออกกำลังกายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงส่งผลให้ผู้สูงอายุจึงมีการออกกำลังกายไม่ต่ำกว่าครึ่งละ 20-30 นาที และดื่มน้ำวันละ 6-8 แก้ว อยู่ในระดับบ่อยครั้ง ด้านการปฏิบัติสุขนิสัยประจำวัน เช่น หมั่นซักทำความสะอาดและเปลี่ยนผ้าปูในทุกวัน สัปดาห์ อยู่ในระดับปฏิบัติบ่อยครั้ง และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วชพลประสิทธิ์ ก้อนแก้ว (2560) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาล ตำบลคลองตาหุ อำเภอมือง จังหวัดชลบุรี พบว่าพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.92) และผู้สูงอายุส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามจะเป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 60-65 ปี มากกว่าครึ่งมีสถานภาพสมรส มีการศึกษาระดับประถมศึกษามากกว่าครึ่ง มีรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย มีแหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ ได้รับจากสวัสดิการจากรัฐและการประกอบอาชีพ มีภาวะสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีสัดส่วนผู้มีโรคประจำตัวและไม่มีโรคประจำตัว ใกล้เคียงกัน โดยพบว่า ผู้ที่มีโรคประจำตัวป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงมากที่สุด รองลงมาคือ โรคเบาหวาน และการวิเคราะห์ระดับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุที่อาศัยในเขตเทศบาล ตำบลคลองตาหุ อำเภอมืองชลบุรี พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมสุขภาพอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีพฤติกรรมด้านการรับประทานอาหารเป็นพฤติกรรมดีที่สุด รองลงมาคือ การ ปฏิบัติตนในภาวะเจ็บป่วย การจัดการความเครียด และมีพฤติกรรมการออกกำลังกายแย่มากที่สุด และ เมื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมของผู้สูงอายุจำแนกตามข้อมูล ส่วนบุคคล พบว่า ผู้สูงอายุที่มีอายุ สถานภาพสมรส รายได้ ความพอเพียงของรายได้ และสภาวะการมีโรคประจำตัว แตกต่างกัน มีพฤติกรรมสุขภาพโดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้สูงอายุที่มีเพศ ระดับการศึกษา แหล่งที่มาของรายได้ส่วนใหญ่แตกต่างกัน

จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะเพราะว่า พฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหวาง จังหวัดน่าน มีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอและหันมารับประทานอาหารตามหลักสุขภาพอย่างถูกต้อง เช่นการกินร้อนช้อนกลาง รับประทานอาหาร ประเภท ข้าว นม เนื้อปลา ผักและผลไม้ทุกวัน

2. ผลการศึกษาการปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหวาง จังหวัดน่าน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.92) พบว่ามีการออกกำลังกายเป็นประจำ รับประทานอาหารใช้ช้อนกลางของใครของมันหลีกเลี่ยงพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านและคนในหมู่บ้านหมั่นล้างมือบ่อยๆ ทุกครั้งไปจับหรือแตะสิ่งของที่มีผู้จับบ่อยๆ มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กรมควบคุมโรคแห่งประเทศไทย

(2564) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของประชาชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนนทบุรี พบว่าการปรับตัวของประชาชนวิถีใหม่ในสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.94) สำหรับครัวเรือนประมาณครึ่งหนึ่งมีการทำกิจกรรมร่วมกันในชุมชนลดลง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการที่ประชาชนได้รับทราบ มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกัน และควบคุมโรคโควิด-19 ที่ทางรัฐบาลได้ประกาศและออกเป็นกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็น การเว้นระยะห่างระหว่างบุคคลอย่างน้อย 1-2 เมตร การงดการจัดกิจกรรมสังสรรค์หรือทำกิจกรรมรวมกลุ่มใด ๆ ที่มีการรวมคนจำนวนมาก ทำให้มีโอกาสดูดซับสัมผัสกันได้ง่าย ส่งผลทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของเชื้อโรค และงดหรือชะลอการเดินทางออกนอกชุมชนโดยไม่จำเป็น ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ ระวี แก้วสุกใส (2564) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าการปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=1.15) นอกจากนี้มีพฤติกรรมการดำเนินชีวิตแบบวิถีใหม่เพื่อป้องกันโรคโควิด-19 ประกอบด้วย การสวมหน้ากากอนามัย การล้างมือและการ หลีกเลี่ยงการไปในสถานที่ชุมชนอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ วสันต์ ทวีสิน (2563) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครปฐม จังหวัดนครปฐม พบว่า ในภาพรวมอยู่ระดับมาก ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.82) ส่วนการปรับตัวเป็นกิจวัตรประจำวันในการดูแลตัวเอง คนรอบข้างและสิ่งแวดล้อม ผู้ที่ปรับตัวดีจะสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจากการดำเนินการตามมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดอย่างเคร่งครัด เช่น ล้างมือด้วยน้ำสบู่ หรือ แอลกอฮอล์เจล มีการควบคุมจำนวนผู้เข้าใช้บริการให้เหมาะสมกับพื้นที่ไม่ให้เกิดความแออัด มีการเว้น ระยะห่างระหว่างบุคคล จะสวมหน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้าทั้งผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ รวมทั้งมีการทำ ความสะอาดสถานประกอบการ จุดสัมผัสร่วมด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ทั้งก่อนและหลังให้บริการ และการหลีกเลี่ยงไปในพื้นที่ที่มีผู้คนจำนวนมาก เว้นระยะห่างทางสังคมและการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอพักผ่อนให้เพียงพอ

จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะเป็นเพราะว่า การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์การระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวังเมื่อจำเป็นต้องออกจากบ้าน ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมใส่แมส การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างทางสังคม และหันมาใส่ใจการออกกำลังกายเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการทำกิจกรรมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุให้มีความเหมาะสม ไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ สามารถนำรูปแบบการออกกำลังกายไปปฏิบัติด้วยตนเองหรือแบบรวมกลุ่มได้เพื่อเป็นต้นแบบในการออกกำลังกายและเป็นแนวทางในการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุสู่ความยั่งยืนต่อไป
2. ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่อง การใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวังเมื่อจำเป็นต้องออกจากบ้าน ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมใส่แมส การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างทางสังคม ได้รับรู้ถึงกระบวนการปรับตัว ที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนและคนรอบข้างได้อย่างมีความปลอดภัยต่อไป

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 (Covid-19) บ้านฮวก หมู่ที่ 4 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อสามารถนำความคิดเห็นที่ต่างกันมาสู่การบูรณาการร่วมกัน แก้ไขปัญหาภายในชุมชน
2. ควรมีศึกษาในเชิงปริมาณควบคู่กับเชิงคุณภาพในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นของประชาชนในการปฏิบัติตามมาตรการของรัฐในสถานการณ์โควิด-19 และมีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางหรือแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคโควิด-19

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรคแห่งประเทศไทย. กระทรวงสาธารณสุข. (2563). **คู่มือการป้องกันและควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับประชาชน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ธีระชัย พรหมคุณ และคณะ. **พฤติกรรมกรดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุ จังหวัดศรีสะเกษ**. หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสร้างเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นงรัตน์ โมปลอด. (2561). **พฤติกรรมสร้างเสริมของผู้สูงอายุ**. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช.
- วสันต์ ทวีสิน (2563). **การปรับตัวของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลนครปฐม จังหวัดนครปฐม: กรณีศึกษาเชิงประจักษ์** ในกรุงเทพมหานคร วารสารสุทธิปริทัศน์.
- ระวี แก้วสุกใส และคณะ. (2564). **การปรับตัวของประชาชนในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จังหวัดนครศรีธรรมราช**. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้.
- วัชพลประสิทธิ์ ก้อนแก้ว. (2560). **พฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ที่อาศัยในเขตเทศบาลตำบลคลองตำหรุ อำเภอเมืองชลบุรี**. (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- กรรณิการ์ แสนสุภาและคณะ. (2563). **การปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/human>.
- กนกวรรณ พวงประยงค์. (2564). **สถานการณ์ผลกระทบต่อความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัวในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php>.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2563). **การปรับตัวในการทำงานที่บ้านของผู้ปฏิบัติงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในช่วงวิกฤตโควิด-19**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.ananda.co.th/blog/thegenc/new-normal-covid-19/>.
- มัลลวีร์ อดุลวัฒน์ศิริและวิศิธา ศรีสวัสดิ์. (2564). **โควิด 19 กับการปรับตัวของชาวไทย**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.rebrain-physio.com>.
- สิริวรรณ สระนาถ. (2564). **สถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ต้องปรับตัวเพื่อหลีกเลี่ยงการแพร่ระบาด การใช้สื่อดิจิทัลจึงมีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทยทั้งการทำงานและชีวิตความเป็นอยู่**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.dct.or.th/covid-19/detail/80>.
- อารีย์ บัญญัติ. (2564). **ปรับตัวรับ New Normal ชีวิตเปลี่ยนหลังโควิด-19**. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2565, จาก <https://www.ananda.co.th/blog/thegenc/new-normal-covid-19/>.

การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชน
ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19)
บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

The adaptation on new normal of the people Under the situation of the epidemic of
the emerging disease Coronavirus (Covid-19) Baan Huay Muang Value 2,
Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Nan Province

มินธดา ธรรมศิริ

เบญจมาศ เมืองเกษม

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

benjamat16@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชน ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา(Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) การจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) โดยมีประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือประชาชนบ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวนทั้งหมด 85 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา พบว่าข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.76 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 48.24 ในด้านอายุส่วนใหญ่อายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.71 ในส่วนระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.71 และการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ อาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 64.70 สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) พบว่า การประกอบอาชีพของคนในชุมชนไม่สามารถปฏิบัติตามปกติได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.77$, S.D.=0.18) ในส่วนการจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) พบว่า ชุมชนมีการคัดกรองคนในชุมชนเมื่อเข้าไปร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.27$, S.D.=0.82) และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) พบว่าการปรับตัวด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.69$, S.D.=0.33)

ข้อเสนอแนะควรให้มีผู้นำท้องถิ่นที่ท้องถิ่นในชุมชนนำผลการศึกษามาใช้ในการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ไปเป็นฐานระบบข้อมูลคืนสู่ชุมชนเพื่อที่จะได้มีข้อมูล ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้

คำสำคัญ : การปรับตัว วิถีชีวิตใหม่ การระบาดของโรคโควิด 19

Abstract

This research is a study of people's adaptation to the New Normal under the situation of the epidemic of emerging diseases. Coronavirus (Covid-19) Baan Huay Muang Value 2, Saen Thong Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province. The purpose to study social changes under the situation of the epidemic of the novel coronavirus (Covid-19), social organization under the situation of the epidemic of the novel coronavirus (Covid-19) and adaptation. In the New Normal of the people under the situation of the epidemic of the new corona virus (Covid-19), with the population in this research of 85 residents of Baan Huai Muang Village, Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Nan Province. The instrument used for data collection was a questionnaire. Which used statistics to analyze the data: percentage (Percentage), mean (Mean) and standard deviation (Standard Deviation).

The results of the study revealed that most of the personal data were female, accounting for 51.76 percent and male. Representing 48.24 percent in terms of age, most of them were 51-60 years old, representing 24.71 percent in terms of education, most of them were at the elementary level. representing 44.71 percent and most occupations agriculture Representing 64.70 percent for social changes under the situation of the epidemic of the new corona virus (Covid-19), it was found that the occupation of people in the community could not follow normal practice. was at the highest level ($\bar{x} = 4.77$, S.D. = 0.18). In terms of social organization under the situation of the epidemic of the new corona virus (Covid-19), it was found that the community screened people in the community when participating. The activities held were at the highest level ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.82) and adaptation to the new lifestyle (New Normal) of the people under the situation of the epidemic of the novel coronavirus (Covid-19). Found that adaptation to health was at the highest level ($\bar{x} = 4.69$, S.D.=0.33). Recommendations should have local leaders in the community take the results of the study on adaptation to the new way of life (New Normal) of the people under the situation of the epidemic of the novel coronavirus (Covid-19) Baan Huai Muang, Saen Thong

Sub-district, Tha Wang Pha District, Nan Province to be used as a database for returning to the community in order to have data that can be applied in situations that may change.

Keywords : Adaptation, New Normal, COVID-19 Epidemic

บทนำ

ในประวัติศาสตร์สังคมของมนุษย์นั้น พวกเราเติบโตขึ้นมาตลอดในแง่ของจำนวนและการทำ กิจกรรม เพื่อความอยู่รอดและเผยแพร่เผ่าพันธุ์ ในบางช่วงเวลาเราก็ประสบปัญหาเหมือนกัน เช่น การเกิดสงครามโลก และโรคระบาดครั้งใหญ่อย่างไข้หวัดสเปน แต่ทั้งหมดนั้นก็ไม่ได้เกิดขึ้นกว้าง ขวางทั่วโลกแบบนี้ และคนก็ไม่ได้ลดการทำกิจกรรมลงมากมายขนาดนี้ แต่การระบาดของโคโรนาไวรัสในครั้งนี้ ได้ทำให้คนทั่วโลกลดกิจกรรมลงอย่างมากและทันที (นิเวศน์ เหมวชิรวรากร, 2563) โควิด-19 คือโรคอุบัติใหม่ที่เกิดจากไวรัส มีการพบผู้ป่วยครั้งแรกเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ที่เมืองอู่ฮั่น เมืองหลวงของ

มณฑลหูเป่ย์ภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ที่มีผู้คนหนาแน่น จึงเกิดการระบาดอย่างรวดเร็วไปหลายประเทศทั่วโลก การดูแลรักษาเป็นไปอย่างฉุกเฉิน มีคนป่วยหนัก และเสียชีวิตมากเกินกว่าที่ควรจะเป็น (คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี, 2563) ซึ่งการรับมือกับภัยพิบัติ ที่มาในรูปแบบของเชื้อโรคมียังแค่สภาพร่างกาย และการดูแลตัวเองเท่านั้นที่เป็นปัจจัยสำคัญในการรอดชีวิต

การอุบัติของโรคระบาดใหญ่โควิด-19 ได้สร้างผลกระทบต่ออารยธรรมชีวิต เศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การเดินทาง เคลื่อนย้าย ความเชื่อมโยง การจัดการหรือมุมมองต่อพรมแดนและการข้ามพรมแดนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (รัมเย็น โกไศยกานนท์, 2563) อีกทั้งโรคระบาดโควิด-19 ยังได้ตอกย้ำถึงภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญหลายมิติ ทั้งในเรื่องพฤติกรรมมนุษย์ พฤติกรรมการบริโภคและการบริการในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลง ในด้านสภาพแวดล้อมของโรคอุบัติใหม่และพฤติกรรม การใช้ชีวิตอย่างฉับพลัน การปรับตัวของประชาชนชาวไทย ถือเป็นสถานการณ์ที่เข้าสู่ภาวะที่จำเป็น มีมาตรการเข้มข้นเข้ามาจัดการเพื่อป้องกันตัวเอง จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้ผู้คนเริ่มเคยชินกับการอยู่บ้านมากยิ่งขึ้น หลายคนเริ่มมีงานอดิเรกและกิจกรรมพักผ่อนที่ไม่จำเป็นต้องออกจากบ้าน ทำให้เราได้เรียนรู้วิธีป้องกันตัวเองมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นโอกาสในการกลับมาตั้งหลัก เพื่อเตรียมก้าวเดินหรือก้าวกระโดดไปให้ไกลกว่าเดิม เพียงแค่อย่าท้อแท้ให้มองหาโอกาส ที่เป็นทางเลือกสู่ทางรอดในยามวิกฤตของเราให้เจอ (<https://www.scb.co.th/th> สืบค้นวันที่ 1 ธันวาคม 2565) ท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 ทำให้วิถีชีวิตของผู้คนถูกสถานการณ์บังคับให้เปลี่ยนไปจากเดิมเป็นอย่างมาก กระแส New Normal ชีวิตวิถีใหม่ มนุษย์จำเป็นต้องป้องกันตนเอง เพื่อให้มีชีวิตรอด ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอารยธรรมชีวิต ที่ต่างไปจากวิถีเดิม ๆ โดยเสริมสร้างปรับวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่ เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการขยับเขยื้อนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขภาพ การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ๆ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปทำให้เกิดความคุ้นชิน ก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม (กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ประสบกับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด-19 และยังคงต้องปรับตัวในการดำเนินชีวิตจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโควิด-19 ที่เกิดขึ้นให้คุ้นชิน เพราะสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ต้องดำรงอยู่ด้วยความทุกข์ยาก ต้องดิ้นรนอดทนสู้ในการใช้ชีวิตให้อยู่อย่างรอดปลอดภัย ซึ่ง New Normal ชีวิตวิถีใหม่จึงถูกหยิบมาใช้และขยายวงกว้างออกไปในทุกวงการไม่ว่าจะเป็นภาคเศรษฐกิจ ธุรกิจ การศึกษา ชีวิตประจำวัน หรือภาคสังคมเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และรวมถึงเรื่องใกล้ตัวที่สุดคือเรื่องสุขภาพ เมื่อวิกฤตเป็นแบบนี้ ความจำเป็นที่สุด คือการดูแลสุขภาพกายประคองสุขภาพใจให้แข็งแรงพร้อมสู้เพื่อผ่านวิกฤตไปให้ได้ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาพื้นที่และเล็งเห็นว่าประชาชนยังมีความไม่พร้อมต่อการที่จะดำเนินชีวิตวิถีใหม่ เนื่องจากสถานการณ์ได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและฉับพลัน ทำให้เกิดการปรับตัวเป็นไปอย่างไม่มีจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (COVID-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความต้องพร้อมของประชาชน ซึ่งในอนาคตไม่มีใครทราบว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร แต่การเตรียมตัว ปรับตัว จะทำให้การดำเนินชีวิตของประชาชนเป็นไปอย่างปกติสุข และท้ายที่สุดแล้ว New Normal ไม่ใช่เรื่องใหม่จนเกินคาดหมาย เพียงแต่เป็นการเปลี่ยนแปลง ที่ทำให้ประชาชนต้องออกจากความเคยชินแบบเดิม ๆ ในการเป็นผู้ที่อยู่รอดและเป็นผู้ที่อยู่ได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาการจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรในการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนบ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน จำนวน 85 คน (สำนักบริหารการทะเบียนกรมการปกครอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน , 2565) โดยเก็บข้อมูลจากประชาชนทุกคนในคุ้ม 2 บ้านห้วยม่วง จำนวน 85 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายปิด โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนบ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับของคำตอบแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มากและมากที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับของคำตอบแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มากและมากที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) โดยผู้วิจัยได้กำหนดระดับของคำตอบแต่ละข้อออกเป็น 5 ระดับ คือ ไม่ปรับเลย น้อย ปานกลาง มากและมากที่สุด ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านสังคม ด้านอารมณ์/จิตใจ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ และด้านการเรียนรู้และทักษะ

คุณภาพของเครื่องมือในการวิจัย

การหาความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน หาค่าดัชนีความตรงเชิงเนื้อหาได้เท่ากับ 0.85 และหาความเที่ยงโดยนำไปใช้กับประชาชนที่มีลักษณะคล้ายกับประชากรในการศึกษา จำนวน 30 คน หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ 0.81

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการในช่วงเดือน กันยายน-พฤศจิกายน 2565 โดยผู้วิจัยได้ประสานงานผู้ใหญ่บ้าน บ้านห้วยม่วง ตำบลแสนทอง ในขอความอนุเคราะห์ประชาชนสัมพันธ์เกี่ยวกับการเก็บข้อมูลของผู้วิจัยให้กับประชาชนรับทราบ จากนั้นได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับประชาชนในคุ้ม 2 บ้านห้วยม่วง และเมื่อเก็บแบบสอบถามครบ 85 ชุด ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลอีกครั้งเพื่อนำไปสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อศึกษาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพ โดยการวิเคราะห์ที่ใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสถิติร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. การวิเคราะห์การจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัส โคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
4. การวิเคราะห์การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการศึกษา

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนบ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า ส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 51.76 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 48.24 ส่วนใหญ่อายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.71 อายุ 61-65 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.82 อายุ 46-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.65 อายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.29 อายุ 41-45 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.94 และอายุ 66 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.59 เรียงตามลำดับ สำหรับระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 44.71 ระดับมัธยมตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 20.00 ระดับมัธยมตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 16.47 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 7.06 และ ระดับอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 11.76 เรียงตามลำดับ ส่วนการประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 64.70 ไม่ประกอบอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 16.47 รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 8.24 พนักงานรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ 5.88 และค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 4.71 เรียงตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.30$, S.D.=0.68) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า การประกอบอาชีพของคนในชุมชน ไม่สามารถปฏิบัติตามปกติได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.77$, S.D.=0.18) รองลงมาคือวิถีชีวิตคนในชุมชนแบบดั้งเดิมจางหายไป เช่น การเข้าป่าหาอาหาร การละเล่น และการกีฬาต่างๆอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.57$, S.D.=0.25) และรองลงมาคือการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.53$, S.D.=0.26) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
1. ระบบความสัมพันธ์ของคนในชุมชนไม่เหมือนเดิม เช่น การรวมกลุ่มพูดคุย การไปมาหาสู่ระหว่างกัน	4.00	0.20	มาก
2. ผู้คนเริ่มอพยพเคลื่อนย้ายจากที่อื่นเข้ามาอยู่ในชุมชน	4.5	0.33	มาก
3. ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนหยุดการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เช่น วันสำคัญทางศาสนา วันสงกรานต์ วันลอยกระทง และงานสังสรรค์รื่นเริงอื่นๆ	4.6	0.29	มาก
4. วิถีชีวิตคนในชุมชนแบบดั้งเดิมจางหายไป เช่น การเข้าป่าหาอาหาร การละเล่นและการกีฬาต่างๆ	4.57	0.25	มากที่สุด
5. เกิดกิจกรรมรูปแบบใหม่ขึ้นในชุมชน เช่น งานศพ งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน ที่จัดให้มีคนเข้าร่วมในจำนวนไม่มาก เศรษฐกิจชุมชนเกิดการขยายตัวไม่ต่อเนื่อง เช่น กลุ่มอาชีพ	3.83	0.21	มาก
6. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน การประกอบอาชีพของคนในชุมชนไม่สามารถปฏิบัติ	3.8	0.23	ปานกลาง
7. ตามปกติได้ การดูแลสุขภาพของคนในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง	4.77	0.18	มากที่สุด
8. ความสุขของคนในชุมชนถูกทำลายไป	4.53	0.26	มากที่สุด
9. คนในชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมใหม่โดยการอยู่บ้านหยุดเชื้อ	4.13	0.28	มาก
10 เพื่อชาติ	4.33	0.37	มากที่สุด
รวม	4.30	0.68	มากที่สุด

3. ผลการวิเคราะห์การจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.94$, S.D.=0.93) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า ชุมชนมีการคัดกรองคนในชุมชนเมื่อเข้าไปร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.27$, S.D.=0.82) รองลงมาคือชุมชนมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้คนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.23$, S.D.=0.75) และรองลงมาคือชุมชนมีความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ชีวิต อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.13$, S.D.=0.60) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่

ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการจัดระเบียบสังคม
1. ชุมชนของท่านมีการสอดส่องความประพฤติของคนในชุมชนให้เป็นระเบียบเรียบร้อย	3.9	0.26	ปานกลาง
2. ชุมชนของท่านมีการกำหนดมาตรการต่างๆเพื่อให้คนในชุมชนใช้ชีวิตได้อย่างปลอดภัย เช่น การรณรงค์ไม่ให้ออกจากบ้านเมื่อไม่จำเป็น การเก็บเงินออมทรัพย์ด้วยการฝากคณะกรรมการหมู่บ้าน	3.83	0.44	มาก
3. ชุมชนของท่านมีวิธีการควบคุมสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น การปิดหมู่บ้านไม่ให้มีคนเข้าออกพื้นที่	3.93	0.76	มาก
4. ชุมชนของท่านมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้คนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข	3.97	0.87	มาก
5. ชุมชนของท่าน มีการจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยใช้วิธีให้รางวัลหรือยกย่องชมเชย เป็นผลให้สมาชิกเกิดกำลังใจที่จะปฏิบัติตาม	4.23	0.75	มากที่สุด
6. ชุมชนของท่านมีความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ชีวิต	3.77	0.87	มาก
7. ชุมชนของท่านส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองให้เป็นไปตามกฎระเบียบที่ได้กำหนดร่วมกันไว้	4.13	0.60	มาก
8. ชุมชนของท่านมีบทลงโทษเพื่อป้องกันไม่ให้คนในชุมชนทำตามความพอใจของตน	3.4	0.94	ปานกลาง
9. ชุมชนของท่านมีการคัดกรองคนในชุมชนเมื่อเข้าไปร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น	3.93	0.63	มาก
10. ชุมชนของท่านมีความสามัคคีร่วมมือกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ชีวิต	4.27	0.82	มากที่สุด
รวม	3.94	0.93	มาก

4. ผลการวิเคราะห์การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, S.D.=0.74) เมื่อจำแนกการปรับตัวแต่ละด้านเรียงจากมากไปน้อย พบว่า การปรับตัวด้านสุขภาพอนามัย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69$, S.D.=0.33) รองลงมาคือการปรับตัวด้านอารมณ์/จิตใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.38$, S.D.=0.49) และรองลงมาคือ การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D.=0.72) ซึ่งแบ่งเป็นด้านดังต่อไปนี้

4.1 การปรับตัวด้านสังคม โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.72$, S.D.=0.62) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า การใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวังเมื่อจำเป็นต้องออกจากบ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.47$, S.D.=0.26) รองลงมาคือการหลีกเลี่ยงการพบปะพูดคุยกับเพื่อนบ้านและคนในหมู่บ้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$, S.D.=0.36) และรองลงมาคือ การปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม การ Work From Home อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.50$, S.D.=0.42) ตามลำดับ

4.2 การปรับตัวด้านอารมณ์/จิตใจ โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.58$, S.D.=0.79) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า การสร้างภูมิคุ้มกันตนเองด้วยการใช้ชีวิตอย่าง มีความสุข เช่น การทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใส อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.35$, S.D. =0.32) รองลงมาคือ การใช้หลักธรรมศาสนายึดในการประกอบชีวิต เช่น การฝึกสมาธิ การสวดมนต์ การเดินจงกรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.57$, S.D.=0.49) และรองลงมา การหลีกเลี่ยงการดูข่าวสารที่ไม่สร้างความวิตกกังวลให้ตนเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.49$, S.D.=0.52) ตามลำดับ

4.3 การปรับตัวด้านสุขภาพอนามัย โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.27$, S.D.= 0.85) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า มีการปลูกผักผลไม้ไว้บริโภคเองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.79$, S.D.=0.58) รองลงมาคือ การปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมใส่แมส การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างทางสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D.=0.62) และรองลงมาคือ การหันมาใส่ใจการออกกำลังกายเป็นประจำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.29$, S.D.=0.47) ตามลำดับ

4.4 การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$, S.D.= 0.71) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า การหารายได้เสริมด้วยการแปรรูปผลผลิตจากการเกษตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.83$, S.D.=0.78) รองลงมาคือ การหาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้หลากหลายช่องทาง อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$, S.D.=0.53) และรองลงมาคือ การเปลี่ยนอาชีพให้เหมาะสมกับสถานการณ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.47$, S.D.=0.87) ตามลำดับ

4.5 การปรับตัวด้านการเรียนรู้และทักษะ โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.84$, S.D.=0.53) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับ 3 ลำดับแรก พบว่า การใช้เวลากับการเรียนรู้ทักษะและความรู้ใหม่ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$, S.D.=0.69) รองลงมา การเกิดทักษะใหม่ต้องงานอดิเรกที่มากมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.52$, S.D.=0.71) และรองลงมาคือ การนำความรู้ดั้งเดิมหรือความถนัดเก่าๆ มาใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.42$, S.D.=0.77) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงผลการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการปรับตัว
การปรับตัวด้านสังคม	4.17	0.73	มาก
การปรับตัวด้านอารมณ์/จิตใจ	4.38	0.49	มากที่สุด
การปรับตัวด้านสุขภาพอนามัย	4.69	0.33	มากที่สุด
การปรับตัวด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ	4.19	0.72	มาก
การปรับตัวด้านการรู้และทักษะ	4.15	0.38	มาก
รวม	3.87	0.74	มาก

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ้ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.30$, S.D.=0.68) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ แสนสุภาและคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 328 คน พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการปรับตัวด้านการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มากที่สุด ร้อยละ 3.57 ส่วนการปรับตัวด้านสังคมของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มากที่สุด ร้อยละ 4.00 ในขณะที่การปรับตัวด้านอารมณ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 2.53 และการปรับตัวด้านสังคมของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มากที่สุด ร้อยละ 3.53 ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พรรัตน์ แสดงหาญ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวในการทำงานที่บ้านของผู้ปฏิบัติงาน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ในช่วงวิกฤตโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 478 คน พบว่า ภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถปรับตัวในการทำงานที่บ้านได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 3.77 ส่วนการปรับตัวด้านร่างกายได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 3.70 สำหรับปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 3.68 ในการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 3.99 และการปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกันได้ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 3.72 และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกนรา พวงประยงค์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องสถานการณ์ผลกระทบความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัว ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,200 คน ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป พบว่า คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางและได้รับ ผลกระทบด้านสังคมในระดับมากที่สุด โดยคนวัยทำงานร้อยละ 88.25 ต้องการได้รับการเยียวยาช่วยเหลือในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากนี้ยังพบว่าในการปรับตัวด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คนวัยทำงาน

ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.92 สวมหน้ากากอนามัยเป็นประจำทุกวัน ขณะที่การปรับตัว ด้านเศรษฐกิจ คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.75 มีการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของตนเอง ส่วนการปรับตัวด้านสังคม คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.67 มีการปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์

จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะเป็นเพราะว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาด ของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน การประกอบอาชีพของคนในชุมชนไม่สามารถปฏิบัติตามปกติได้ วิถีชีวิตคนในชุมชนแบบดั้งเดิมจางหายไปและเกิดการดูแลสุขภาพของคนในชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาการจัดระเบียบสังคม ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.94$, $S.D.=0.93$) ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว ไม่มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ แสนสุภาและคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 328 คน พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับมาก สำหรับการปรับตัวด้านการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 3.57 ส่วนการปรับตัวด้านสังคมของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 4.00 ในขณะที่การปรับตัวด้านอารมณ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 2.53 และการปรับตัวด้านสังคมของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 3.53 ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับการศึกษาของพรรัตน์ แสดงหาญ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การปรับตัวในการทำงานที่บ้านของผู้ปฏิบัติงาน ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ในช่วงวิกฤตโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 478 คน พบว่า ในภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสามารถปรับตัวในการทำงานที่บ้านได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.77 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่าการปรับตัวด้านร่างกายได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.70 ในส่วนการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.68 สำหรับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.99 และการปรับตัวด้านการพึ่งพาหะหว่างกันได้ ในระดับมาก ร้อยละ 3.72 และไม่มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกวรรณ พวงประยงค์ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง สถานการณ์ผลกระทบความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัว ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของคนวัยทำงานใน กรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,200 คน ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป พบว่า คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางและได้รับ ผลกระทบด้านสังคมในระดับมาก โดยคนวัยทำงานร้อยละ 88.25 ต้องการได้รับการเยียวยาช่วยเหลือในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากนี้ยังพบว่าในการปรับตัวด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.92 สวมหน้ากากอนามัยเป็นประจำทุกวัน ขณะที่การปรับตัว ด้านเศรษฐกิจ คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.75 มีการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของตนเอง ส่วนการปรับตัวด้านสังคม คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.67 มีการปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์

จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะเป็นเพราะว่า การจัดระเบียบสังคมภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาด ของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ชุมชนมีการคัดกรองคนในชุมชนเมื่อเข้าไปร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น ชุมชนมีการวางแผนร่วมกันเพื่อให้คนในชุมชนอยู่อย่างมีความสุข และชุมชนมีความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้ชีวิต

3. ผลการศึกษาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหวาง จังหวัดน่าน โดยในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, S.D.=0.74) การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชน ด้านสังคม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านอารมณ์/จิตใจ ด้านเศรษฐกิจ/อาชีพ และด้านการเรียนรู้และทักษะ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กรรณิการ์ แสนสุภาและคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวของนักศึกษาในสถานการณ์โควิด-19 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 328 คน พบว่า นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีการปรับตัวในสถานการณ์โควิด-19 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 อยู่ในระดับมาก ในขณะที่การปรับตัวด้านการเรียนของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 3.57 ส่วนการปรับตัวด้านสังคมของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 4.00 สำหรับการปรับตัวด้านอารมณ์ของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับน้อยร้อยละ 2.53 และการปรับตัวด้านสังคมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในสถานการณ์โควิด-19 อยู่ในระดับที่มาก ร้อยละ 3.53 ซึ่งมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ พรรตน์ แสงหาญ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการปรับตัวในการทำงานที่บ้านของผู้ปฏิบัติงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในช่วงวิกฤตโควิด-19 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 478 คน พบว่า ภาพรวมผู้ตอบแบบสอบถามสามารถปรับตัวในการทำงานที่บ้านได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.77 ในด้านการปรับตัวด้านร่างกายได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.70 ส่วนปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.68 สำหรับการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.99 และการปรับตัวด้านการพึ่งพาระหว่างกันได้ในระดับมาก ร้อยละ 3.72 และมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกวรา พวงประยงค์ (2564) ได้ศึกษาเรื่องสถานการณ์ผลกระทบความต้องการการช่วยเหลือและการปรับตัว ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 ของคนวัยทำงานในกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,200 คน ที่พักอาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามออนไลน์ พบว่า คนวัยทำงานในกรุงเทพมหานครได้รับผลกระทบด้านเศรษฐกิจในระดับปานกลางและได้รับ ผลกระทบด้านสังคมในระดับมาก โดยคนวัยทำงานร้อยละ 88.25 ต้องการได้รับการเยียวยาช่วยเหลือ ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด-19 นอกจากนี้ยังพบว่าในการปรับตัวด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.92 สวมหน้ากากอนามัยเป็นประจำทุกวัน ขณะที่การปรับตัว ด้านเศรษฐกิจ คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.75 มีการปรับพฤติกรรมการใช้จ่ายเงินของตนเอง ส่วนการปรับตัวด้านสังคม คนวัยทำงานส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.67 มีการปรับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจจะเป็นเพราะว่า การปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วงคุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหวาง จังหวัดน่าน ใช้ชีวิตด้วยความระมัดระวังเมื่อจำเป็นต้องออกจากบ้าน ปฏิบัติตามมาตรการอย่างเคร่งครัด เช่น การสวมใส่แมส การล้างมือด้วยเจลแอลกอฮอล์ การเว้นระยะห่างทางสังคม และหันมาใส่ใจการออกกำลังกายเป็นประจำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรให้มีผู้นำท้องถิ่นที่ท้องถิ่นในชุมชน นำผลการศึกษาการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอนำหวาง จังหวัดน่าน ไปเป็นฐานระบบข้อมูลคืนสู่ชุมชน เพื่อที่จะได้มีข้อมูลที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่อาจเปลี่ยนแปลงได้

2. ควรให้มีการนำผลการศึกษากการปรับตัวในการดำเนินชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของประชาชนภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จัดอบรมให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชนและประชาชนในพื้นที่ ได้รับรู้ถึงกระบวนการปรับตัวที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนและครอบครัวได้อย่างมีความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรจะมีการศึกษาวิจัยเรื่องการปรับตัวชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ของเด็กและเยาวชน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) บ้านห้วยม่วง คุ่ม 2 ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อสามารถนำความคิดเห็นที่ต่างกันมาสู่การบูรณาการร่วมกันให้มีข้อมูลในการแสดงผลของทัศนคติแต่ละช่วงวัยนำมาสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

2. ควรจะมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและครอบคลุมในทุกมิติภายใต้การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ไวรัสโคโรนา (Covid-19) เพื่อนำผลที่ได้ไปขับเคลื่อนหาแนวทางการป้องกัน การรับมือ และการปรับตัว ให้มีประสิทธิภาพกับชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2542). **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

กันยา สุวรรณแสง. (2533). **การพัฒนาบุคลิกภาพและการปรับตัว**. กรุงเทพฯ : บำรุงสาส์น.

จำนง อติวัฒน์สิทธิ์. (2545). **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

ชูทิพย์ ปานปรีชา. (2551). **จิตวิทยาทั่วไปหน่วยที่ 9**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ดำรงวิทย์ แสงศรีเรือง. (2542). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคม การบรรลุลงานตามขั้นพัฒนาการและการปรับตัวทางสังคมของวัยเด็กตอนกลางในกรุงเทพมหานคร**.

กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธัญมาศ วรงค์สิงห์. (2547). **การศึกษาการปรับตัวในการทำงานของพนักงานระดับปฏิบัติการ ในห้างสรรพสินค้าแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

นิภา นิธยาน. (2530). **การปรับตัวและบุคลิกภาพ:จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

นพมาศ ธีรเวคิน. (2551). **ทฤษฎีบุคลิกภาพและการปรับตัว**. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มาลินี อยู่โพธิ์. (2525). **การทดลองการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคมด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน**. กรุงเทพฯ : สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนวมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นิเวศน์ เหมวชิรวรากร. (2563). **โควิด19 การปรับตัวครั้งใหญ่ของมนุษยชาติ**. 19 สืบค้นเมื่อวันที่ 1

ธันวาคม 2565 , จาก<https://portal.settrade.com/blog/nivate>.

พรรัตน์ แสดงหาญ. (2563). **การปรับตัวในการทำงานที่บ้านของผู้ปฏิบัติงานในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออกในช่วงวิกฤตโควิด-19**. สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2565 , จาก

<https://www.ananda.co.th/blog/thegenc/new-normal-covid-19/>.

ความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพร

ชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

Diversity of local medicinal plants and methods of herbal utilization, Ban Huak

Community, Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Nan Province

ปฏิพาน ธรรมศิริ

เบญจมาศ เมืองเกษม

สาขาการพัฒนาศักยภาพ สำนักสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพร ในชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและศึกษาวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพรในชุมชน โดยเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4 คน คือ ปราชญ์ชุมชนด้านสมุนไพรพื้นบ้าน ในการดำเนินการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ร่วมกับการสังเกตอย่างเป็นธรรมชาติ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนาความร่วมกับการตีความของผู้วิจัยจากการสัมภาษณ์และเขียนพรรณนาความเชิงร้อยแก้ว

ผลการศึกษาพบว่า พืชสมุนไพรทั้งหมด 14 วงศ์ จำนวน 20 ชนิด ได้แบ่งตามวิสัยพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ ไม้ต้น (tree) 12 ชนิด ไม้ล้มลุก (herb) 5 ชนิด และไม้เถา (climber) 3 ชนิด สามารถจำแนกเป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ รักษาภายในและพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาภายนอก ซึ่งพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาภายใน 18 ชนิด ได้แก่ ย่านาง คาวตอง ข่า ดาวส่องฟ้า มะกอกป่า กระชายดำ ตะไคร้ ผักหวานเมือง ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร เพชรสังฆาต เล็บครุฑ ตีปลาทั้ง ปูเลียดำ ตีบลิ หญ้าเทวดา ขิงดำ และเจียวกู่หลาน พืชสมุนไพรที่ใช้รักษาภายนอก 2 ชนิด ได้แก่ ว่านหางจระเข้ และสาบเสือ พืชสมุนไพรพื้นบ้านที่พบนอกจากมีสรรพคุณ ทางพืชในการใช้ในด้านประโยชน์ต่างๆ แล้วยังเป็นยาบำบัดรักษาโรค บำรุงร่างกายให้แข็งแรง แล้วพืชสมุนไพรส่วนต่างๆ ยังสามารถมีวิธีการนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาหารพื้นบ้านได้อีกด้วย ชนิดพืชสมุนไพรที่พบมากที่สุดในการใช้ประโยชน์ ได้แก่ ย่านาง คาวตอง ข่า ตะไคร้ ผักหวานเมืองขมิ้นชัน และสมุนไพรเหล่านี้ยังสามารถนำมาผลิตเป็นยาแคปซูล หรือนำไปเพาะพันธุ์ เผยแพร่แล้วจัดจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้

คำสำคัญ : ความหลากหลาย พืชสมุนไพรพื้นบ้าน การใช้ประโยชน์สมุนไพร

Abstract

This study was to study the diversity of local medicinal plants and their utilization methods. in Ban Huak Community, Saen Thong Subdistrict, Tha Wang Pha District, Nan Province, with the objective of research to study the diversity of local medicinal plants and study the methods of using herbs in the community. Specifically, 4 main informants were community experts on local herbs. In conducting the research, in-depth interviews and natural observation were used. For this data analysis, a descriptive content analysis method was used together with the researcher's interpretation from interviews and prose-based descriptive writing.

The study found that A total of 14 families of 20 medicinal plants are divided according to the nature of traditional medicinal plants, including 12 species of trees, 5 species of herbaceous plants (verb), and 3 species of climbers. herbs used Internal healing and medicinal plants used externally. The 18 medicinal plants used for internal treatment are Yanang, Khawtong, Kha, Dao Songfa, Wild Olive, Black Galingale, Lemongrass, Phakwan Mueang, Turmeric, Fah Talai Jone, Phet Sangkhut, Garuda, Mantis Prawn, Crab Loei Dum, Deep Lee, Ya Thevada, Jung Dum, and Jiaogu Lan. 2 types of medicinal plants used for external treatment, namely Aloe Vera and Sap Suea and also as a drug to treat disease Nourish your body to be healthy. Then the different medicinal plants can also have a way to be used in the cooking of local food as well. The most common types of medicinal plants The most useful are Yanang, Khawtong, galangal, lemongrass, turmeric root vegetable. and these herbs also can be produced into capsules or breeding Published and sold to make money.

Keywords : Diversity, Medicinal Plants, Utilization medicinal plants

บทนำ

พืชสมุนไพรเป็นผลผลิตจากธรรมชาติซึ่งในประเทศไทยที่พืชสมุนไพรอยู่เป็นจำนวนมากมายหลากหลายชนิด ซึ่งในอดีตที่ผ่านมามนุษย์ได้ใช้ ประโยชน์จากส่วนต่าง ๆ ของพืชมาเป็นยารักษาโรคและบำบัดโรคต่างๆ ปัจจุบันได้มีการศึกษาและค้นคว้าเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องสมุนไพรมาโดยตลอด จากการศึกษาค้นคว้าและสำรวจพรรณไม้ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศของกรมป่าไม้ และได้จัดทำข้อมูลรายชื่อพืชสมุนไพรไทยไว้ ซึ่งพบว่า มีทั้งหมดประมาณ 1,200 ชนิด ทำให้เห็นว่าในผืนป่าของประเทศไทยมีพืชสมุนไพรอยู่เป็นจำนวนมากหลากหลายชนิดประกอบกับในประเทศไทยเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์มีพืชต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสมุนไพรตั้งแต่โบราณกาลแต่การศึกษาข้อมูลความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในพื้นที่ต่าง ๆ ยังพบว่ามีน้อย (ยุทธนา ทองบุญเกื้อ, 2551) โดยเฉพาะข้อมูลพืชสมุนไพรที่ทราบกันอยู่ก็รู้จักกันในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะมีการเรียกชื่อที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นทำให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับพืชสมุนไพรชนิดนั้น ๆ ดังนั้น การรักษาและรวบรวมองค์ความรู้ของสมุนไพรในแต่ละท้องถิ่นจึงมีความสำคัญ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการนำไปใช้ประโยชน์ในภาพรวมของประเทศ

ประเทศไทยตั้งอยู่บนพื้นที่เขตร้อนจึงทำให้มีความหลากหลายของสิ่งมีชีวิตสูง ดังนั้นแล้วพืชพรรณต่าง ๆ จึงมีจำนวนมากทำให้มีการใช้ประโยชน์จากความหลากหลายมีหลายรูปแบบ รวมทั้งการใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในแต่ละท้องถิ่นจะเป็นภูมิปัญญาเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ การใช้ประโยชน์ของสมุนไพรแต่ละท้องถิ่นอาจแตกต่างกัน ในขณะที่พืชหลายชนิดนักวิทยาศาสตร์ได้ทำการศึกษาสรรพคุณทางเภสัชวิทยาไว้บ้าง แต่สำหรับพืชสมุนไพรในประเทศไทย ยังมีอีกหลายชนิดที่ยังไม่ได้รับการศึกษา สรรพคุณทางเภสัชวิทยา (วิทยา ปองอมรกุล และสันติ วัฒนฐานะ, 2553) ยกตัวอย่างศึกษาพืชสมุนไพรประจำถิ่นและภูมิปัญญาการประยุกต์ใช้สำหรับการแพทย์พื้นบ้าน โดย สุพัฒน์ ศรีสวัสดิ์ และ คณะ (2556) พืชสมุนไพรที่ใช้ในการรักษาอาการไข้ตัวร้อน คือใบฟ้าทะลายโจร กลุ่มอาการโรค ทางเดินอาหาร พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ในเรื่องการนำสมุนไพรมาใช้รักษาโรคท้องผูก ท้องเดินหรือท้องเสียและแผลในกระเพาะอาหาร โดยส่วนใหญ่นิยมใช้กล้วยน้ำหว้าสุก ใบฝรั่ง และเหง้าขมิ้นชัน ใช้พืชสมุนไพรกระชายในการรักษาอาการและโรคทางเดินหายใจ เป็นต้น การศึกษาข้อมูลความหลากหลาย และการใช้ประโยชน์สมุนไพรในพื้นที่ต่างๆ ยังมีน้อยและข้อมูลที่มีอยู่ก็รู้จักเฉพาะในท้องถิ่น ซึ่งจะมีการเรียกชื่อแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ นอกจากนี้การใช้ชื่อที่ไม่ตรงตาม หลักวิชาการและหลักทางการแพทย์แผนโบราณ ย่อมทำให้ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน และเกิดความสับสนในการใช้สมุนไพรได้ (ยุทธนา ทองบุญเกื้อ, 2551) ซึ่งปัจจุบันได้มีพืชสมุนไพรได้เป็นแพร่หลายอย่างมากในการใช้รักษาหรือป้องกันโรคต่าง ๆ และยังสามารถนำไปทำยาแคปซูล หรือปลูกไว้เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัว นอกจากนี้พืชสมุนไพรบางชนิดสามารถนำไปทำเป็นยาได้ โดยอาจมีการรับรองจากองค์กรทางการแพทย์ สาธารณสุข และพืชสมุนไพรบางชนิดอาจช่วยรักษาชนิดต่าง ๆ ได้โดยตรง (<http://research.rmu.ac.th/rdi-mis//upload> สืบค้นวันที่ 5 ธันวาคม 2565)

บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน มีพื้นที่ประมาณ 7 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 4,375 ไร่ สภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบระหว่างหุบเขาอยู่ริมถนนสายหลักเข้าหมู่บ้าน มีทางสายน้ำหลัก (น้ำริม) ไหลผ่านกลางหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งที่ใช้ในการทำประมงอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา ทำสวน ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ โดยในพื้นที่ชุมชนมีพืชสมุนไพรอยู่มากมายหลายชนิด ประกอบด้วยสมุนไพรพื้นบ้านที่ใช้ในการรักษาหรือป้องกันโรคต่าง ๆ หรือสมุนไพรพื้นบ้านที่ใช้ในการประกอบอาหาร ซึ่งผู้เฒ่าผู้แก่ส่วนใหญ่มีการนำพืชสมุนไพรพื้นบ้านมาใช้ในการรักษาป้องกันโรคมกกว่าการรักษาโรค นอกจากนี้สมุนไพรพื้นบ้านยังมีสรรพคุณทางด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายของพืชพรรณสมุนไพรพื้นบ้านและการใช้ประโยชน์ของชุมชน ผ่านประสบการณ์ความรู้ของแพทย์แผนไทยผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพของสมุนไพรในชุมชนและเป็นแนวทางในการจัดการสมุนไพรต่าง ๆ ในการเลือกใช้สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วยขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพรในชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant)

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ประชาชนชุมชนด้านสมุนไพร ในชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้/เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์ของสมุนไพรพื้นบ้าน

เครื่องมือในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจากปรากฏการณ์ในชุมชนที่ศึกษา โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In- Dept Interview) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งมีกำหนดประเด็นการวิจัยเบื้องต้น ได้แก่ ประเภทของสมุนไพรพื้นบ้าน สรรพคุณของสมุนไพรพื้นบ้าน และการใช้ประโยชน์ของสมุนไพรพื้นบ้าน เป็นต้น

2. แนวการสังเกต (Observation) โดยผู้วิจัยการสังเกตพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการเล่าเรื่องและสาธิตการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ ความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพรพื้นบ้าน ในชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และตรงตามประเด็นของการศึกษา ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการศึกษาร่วมด้วยตนเอง เพื่อเก็บรวบรวมเก็บข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการ โดยในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยมีระเบียบวิธีวิจัยเป็นขั้นตอนดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ตำราวิชาการห้องสมุดยูพราซ ห้องสมุดสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารได้แก่ ตำราเอกสารวิชาการ สื่อทางอินเทอร์เน็ต บทความที่เป็นแนวคิดเพื่อศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพร

2. การเลือกพื้นที่ในการวิจัยและแหล่งผู้ให้ข้อมูล

2.1 พื้นที่ศึกษา ผู้วิจัยเลือกชุมชนที่ศึกษาแบบเจาะจง (Purposive study) ในชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของสมุนไพรพื้นบ้านและในชุมชนมีการนำมาใช้ทำประโยชน์มาอย่างยาวนาน กอปรกับผู้วิจัยเป็นสมาชิกในชุมชนบ้านฮวกได้เรียนรู้ผ่านผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชนเกี่ยวกับสมุนไพรพื้นบ้านในเบื้องต้น

2.2 แหล่งผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-informant) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ในพื้นที่ชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยเจาะจงผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 4 คน คือ ประชาชนด้านสมุนไพรพื้นบ้านและสามารถให้ข้อมูลได้ดีที่สุด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกร่วมกับการสังเกต

3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมกับวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไป โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ร่วมกับการสังเกตในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยใช้ช่วงระยะเวลาในการเก็บข้อมูล คือเดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาแบบพรรณนาความ โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากข้อมูลภาคสนามมารวบรวมและจัดหมวดหมู่ เพื่อเรียบเรียงเป็นหัวข้อตามประเด็นที่ศึกษาและเขียนพรรณนาความเชิง ร้อยแก้วเพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผล

ผลการวิจัย

จากการวิจัยความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพรในชุมชน บ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ร่วมกับสำรวจพืชสมุนไพรพื้นบ้าน พบว่าในชุมชนมีพืชสมุนไพรพื้นบ้าน จำนวน 20 ชนิด จำแนกเป็น ไม้ต้น 12 ชนิด ไม้ล้มลุก 5 ชนิด และไม้เถา 3 ชนิด ตามรายละเอียดดังตารางที่ 1-2 ดังนี้

ตาราง 1 รายชื่อพืชสมุนไพรพื้นบ้านและสรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอนำหว้า จังหวัดน่าน

ประเภทไม้ยืนต้น

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	สรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
1	ดาวส่องฟ้า	ราก แก้เจ็บตา ทาแก้ฝี ใช้รากต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ปวดศีรษะ แก้ผดผื่นคัน
2	มะกอกป่า	เปลือกต้น ใบ และผล ใช้กินเป็นยาบำรุงธาตุในร่างกาย เนื้อในผลมีสรรพคุณช่วยแก้ธาตุพิการ เพราะน้ำดีไม่ปกติและกระเพาะอาหารพิการ (เนื้อในผล) ผล มีรสเปรี้ยวอมหวาน สรรพคุณช่วยแก้โรคขาดแคลเซียมได้ ใบมีรสฝาดเปรี้ยว นำมาคั้นเอาน้ำใช้หยอดหู แก้หูอักเสบ อาการปวดหู
3	ผักหวานเมือง	รสเย็น ระวังพิษแก้พิษร้อนกระสับกระส่าย
4	เล็บครุฑ	ใบ รสหอมร้อน ใช้พอกแก้ปวด ทั้งต้น รสฝาดหอม เป็นยาฝาดสมาน แก้ไข้ ราก รสหอมร้อน ต้มดื่มขับปัสสาวะ สูดดม ขับเหงื่อ ระวังประสาธา

ตาราง 1 รายชื่อพืชสมุนไพรพื้นบ้านและสรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน (ต่อ)

ประเภทไม้ล้มลุก

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	สรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
5	ดีปลากั้ง	ใบ เป็นยาบำรุงกำลัง (ยอดอ่อน) ใบมีรสขมหวาน มีสรรพคุณช่วยคลายเครียด แก้เบาหวาน (ยอดอ่อน) ยอดอ่อนมีรสขมอ่อน ใช้รับประทานเป็นอาหาร มีสรรพคุณช่วยทำให้เจริญอาหาร
6	กระชายดำ	ใช้บำรุงกำลัง แก้ปวดเมื่อยและอาการเหนื่อยล้า และเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ ขับลม แก้จุกเสียด แก้ปวดท้อง หรือแก้โรคมดลูกพิการ มดลูกหย่อน ใช้กวาดคอเด็ก แก้โรคตานขางในเด็ก หรือต้มดื่มแก้โรคตา
7	เช่า	ผลอ่อน ช่วยขับลม แก้อาการไอ เจ็บคอ ขับเสมหะ ย่อยอาหารลดการบีบตัวของลำไส้ โรคกลาเคลื่อนได้ ช่วยรักษาอาการข้ออักเสบได้ มีฤทธิ์ยับยั้งแผลในกระเพาะอาหารช่วยยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง (สารสกัดจากเหง้า) ช่วยรักษาโรคหลอดลมอักเสบ
8	ควาดอง	ทั้งต้น - รสฉุน เย็นจัด ขับปัสสาวะ แก้บวม น้ำ ฝี บวมอักเสบ ปอดอักเสบ หลอดลมอักเสบ ไอ บิด โรคติดเชื้อทางเดินปัสสาวะ หูชั้นกลางอักเสบ และริดสีดวงทวาร ต้นสด - ใช้ภายนอก พอกฝี บวมอักเสบ บาดแผล โรคผิวหนัง ดากออก งูพิษกัด และช่วยทำให้กระดูกเชื่อมติดกันเร็วขึ้น ช่วยต่อต้านมะเร็ง ยับยั้งการเจริญเติบโตของเซลล์มะเร็ง มีฤทธิ์ในการช่วยบำบัดฟื้นฟูโรคความดันโลหิตสูง มีส่วนช่วยยับยั้งเบาหวาน รักษาความสมดุลของร่างกาย
9	สาบเสือ	ดอกสาบเสือ มีสรรพคุณช่วยชูกำลัง แก้อาการอ่อนเพลีย ช่วยบำรุงหัวใจ ซึ่งใบสาบเสือใช้ต้มเป็นน้ำดื่มช่วยแก้โรคกระเพาะ ช่วยแก้ริดสีดวงทวาร ช่วยแก้บวม ช่วยดูหนอง ใช้สมานแผล ช่วยป้องกันการเกิดรอยแผลเป็น ช่วยรักษาแผลเปื่อย

ตาราง 1 รายชื่อพืชสมุนไพรพื้นบ้านและสรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน (ต่อ)

ประเภทไม้ล้มลุก(ต่อ)

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	สรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
10	ตะไคร้	รากตะไคร้ สรรพคุณของรากตะไคร้ ช่วยบำรุงธาตุ ขับปัสสาวะ แก้ขัดเบา แก้นิว แก้วปวดกระเพาะ รวมถึงรักษากลากเกลื้อน ลำต้นตะไคร้ นำมาใช้แก้ปวด จากการปวดข้อและฟกช้ำ แก้อโรคทางเดินปัสสาวะ แก้ประจำเดือนมาไม่ปกติ รวมถึงช่วยให้เจริญอาหาร แก้อท้องเสีย แก้อท้องอืด แก้อจุกเสียด แน่นท้อง ขับลมในลำไส้ ใบตะไคร้ ช่วยลดความดันโลหิตสูง นำมาใช้สกัดทำน้ำมันหอมระเหย
11	ขมิ้นชัน	ผล มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระซึ่งช่วยในการชะลอวัยและชะลอการเกิดริ้วรอยช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานให้กับร่างกายช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้ผิวหนังมีสุขภาพดีแข็งแรงช่วยบรรเทาอาการของโรคเบาหวานโรคความดันโลหิตสูง ช่วยลดอาการของโรคเกาต์
12	ฟ้าทะลายโจร	ใบ มีความขม และมีฤทธิ์เย็นช่วยบรรเทาอาการไข้หวัด อาการไอ และเจ็บคอ ช่วยแก้อาการปวดหัว ตัวร้อน ช่วยลดเสมหะ ช่วยลดอาการอักเสบทำให้ชุ่มคอ ช่วยลดอาการติดเชื้อ กระตุ้นการสร้างภูมิคุ้มกันในร่างกายช่วยทำให้เจริญอาหาร
13	ว่านหางจระเข้	วุ้น ของว่านหางจระเข้สามารถใช้สมานแผล และห้ามเลือดได้ ทำให้แผลหายไว รักษาอาการติดเชื้อ อักเสบ และกระตุ้นเซลล์เนื้อเยื่อต่างๆ ให้เติบโต ใช้รักษาแผลที่เกิดจากความร้อน เช่น ไฟไหม้ น้ำร้อนลวก และการฉายรังสี มีสรรพคุณทางยาในการช่วยประสานกระดูก และช่วยบำรุงข้อกระดูก ปอกเปลือก ล้างเมือกออก ต้มน้ำใช้เป็นยาระบาย ยาแก้ไอ และยาแก้เจ็บคอ
14	ปูเลียดำ	ลำต้น ใช้เป็นยารักษาโรคกระเพาะอาหารเป็นพิษหรือลำไส้เป็นพิษ ตลอดถึงเป็นยาอายุวัฒนะและยาบำรุงกำลัง

ตาราง 1 รายชื่อพืชสมุนไพรพื้นบ้านและสรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน (ต่อ)

ประเภทไม้ล้มลุก (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	สรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
15	เจียวกู่หลาน	ใบ ชะลออาการต่างๆ พื้นฟูสภาพร่างกายโดยรวมให้แข็งแรง ด้านมะเร็ง และช่วยควบคุมการเจริญเติบโตของมะเร็ง จะกินเพื่อป้องกัน หรือช่วยลดอาการของมะเร็งก็ได้ ลดคอเลสเตอรอล ลดไขมันในเลือด ลดความดันโลหิต บำรุงหัวใจให้แข็งแรง แก้อาการไอ ลดเสมหะ รักษาไข้หวัด พื้นฟูจากการอาการอักเสบ หรือแข็งตัว รักษาแผลในกระเพาะอาหาร ยับยั้งการเกาะตัวของเลือด
16	หญ้าเทวดา	ทั้งต้น ช่วยรักษาอาการของโรคมะเร็งหลายชนิด ปรับระบบภูมิคุ้มกันในร่างกายช่วยให้ร่างกายสดชื่น บำรุงพลัง และช่วยปรับสมดุลในร่างกาย ทำให้อวัยวะต่าง ๆ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพใช้ในการรักษาผู้ป่วยที่มีเม็ดเลือดขาวต่ำ มีอาการอ่อนเพลีย น้ำหนักตัวลด รักษาโรคเบาหวาน ป้องกันและบำบัดโรคความดันโลหิตสูงและต่ำ
17	ชิงดำ	เหง้า รสหวานเผ็ดร้อน ขับลม แก้อท้องอืด จุกเสียด แน่นเฟ้อ คลื่นไส้ อาเจียน แก้อหอบไอ ขับเสมหะ แก้อบิด เจริญอากาศธาตุ ราก รสหวานเผ็ดร้อนขม แก่น้ำมัน แก้อเสมหะ เจริญอาหาร แก้อลม แก้อบิด บำรุงเสียง ต้น รสเผ็ดร้อน ขับลมให้ผายเรอ แก้อจุกเสียด แก้อท้องร่วง ใบ รสเผ็ดร้อน บำรุงกำเดา แก้อฟกซี้ แก้อนิ่ว แก้อขัดปัสสาวะ ฆ่าพยาธิ ดอก รสเผ็ดร้อน แก้อโรคประสาทซึ่งทำให้ขุ่นมัว ช่วยย่อยอาหาร แก้อปัสสาวะขัด ผล รสหวานเผ็ด บำรุงน้ำนม แก้อค้อแห้ง เจ็บคอ แก้อตาฟาง

ตาราง 1 รายชื่อพืชสมุนไพรพื้นบ้านและสรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน (ต่อ)

ประเภทไม้เถา

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	สรรพคุณของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
18	ย่านาง	ใบ มีสารต่อต้านอนุมูลอิสระจำนวนมาก จึงช่วยลดและชะลอการเกิดริ้ว ช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันโรคในร่างกาย ช่วยเพิ่มความสดชื่นให้กับร่างกาย ช่วยฟื้นฟูเซลล์ต่าง ๆ ในร่างกาย ช่วยในการปรับสมดุลของร่างกายเป็นสมุนไพรที่ช่วยในการลดความอ้วนได้อย่างเห็นผลและปลอดภัย ช่วยในการเผาผลาญไขมัน ช่วยป้องกันและลดอัตราการเกิดโรคมะเร็ง
19	เพชรสังฆาต	ราก - ช่วยในการสมานตัวของกระดูกที่แตกหักทำให้กระดูก กลับมาเชื่อมต่อกันได้เร็วขึ้น ต้น - แก้อาการหุนหันวุก แก้อาการเลือดกำเดา รักษาอาการประจำเดือนมาไม่ปกติในสตรี ช่วยให้เจริญอาหาร และช่วยขับน้ำเหลืองเสีย ใบ - ช่วยในการสมานตัวของกระดูกเช่นเดียวกับราก รักษาอาการอาหารไม่ย่อย ช่วยขับน้ำเหลืองที่เสีย เถา - แก่กระดูกหักชั้น ชับลม แก่จุดเสียดแน่นท้อง แก่อาการท้องอืดท้องเฟ้อ รักษาโรคลักปิดลักเปิด
20	ตีป्ली	ผลอ่อน ช่วยลดน้ำตาลในเลือด กำจัดสารพิษ ลดไขมัน อาหารไม่ย่อย รักษาอาการปวดฟัน รักษาอาการอาหารไม่ย่อย รักษาอาการริดสีดวงทวาร ดอก - แก่อาการคลื่นไส้อาเจียน แก่จุดเสียดแน่นท้อง ชับลมในลำไส้ แก่ริดสีดวง คุดทะราด แก่ลมวิงเวียน แก่เสมหะ

ตารางที่ 2 วิธีการนำมาใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
1	ย่านาง	ใบย่านาง นำมาใช้ในการประกอบอาหารได้หลายชนิด แล้วสามารถนำใบย่านางมาตำให้ละเอียด คั้นและกรองเป็นน้ำ แช่ตู้เย็นเก็บไว้ดื่ม
2	คาวตอง	ทั้งต้นนำมาใช้ในการประกอบอาหาร และนำทั้งต้นแห้งนำมาต้มน้ำให้เดือดแล้วนำมาดื่ม
3	ข่า	นำมาใช้ในการประกอบอาหาร
4	ดาวส่องฟ้า	แช่น้ำนวดหรือจะเอากิ่ง ใบ มาต้มน้ำกิน
5	มะกอกป่า	ยอดอ่อนและผลใช้รับประทานเป็นผักได้ โดยใช้รับประทานทั้งสุกและดิบร่วมกับน้ำพริก ลาบ ส้มตำ น้ำตก และอาหารประเภทยำที่มีรสจัด
6	กระชายดำ	นำมาใช้ในการประกอบอาหารได้ สามารถนำกระชายดำมาทำเป็นยาบำรุง แคลปซูล กระชายดำผง น้ำกระชายดำ กระชายดำดองน้ำผึ้ง กระชายดำดองเหล้าดื่มได้
7	ตะไคร้	ใช้ลำต้นแก่ ๆ หุบกอแหลก ต้มเอาน้ำดื่ม หรือประกอบเป็นอาหาร
8	ว่านหางจระเข้	- ใช้วุ้นในใบสดทา หรือแปะที่แผลให้เปียก บรรเทาปวดแสบ ปวดร้อน หรืออาการปวดจะไม่เกิดขึ้น แผลอาจไม่มีแผลเป็น - วุ้นในใบว่านหางจระเข้ สามารถนำมารับประทานได้
9	สาบเสือ	ใช้ใบนำมาโขลกและชยี้ แล้วนำมาพอกบริเวณบาดแผล
10	ผักหวานเมือง	ใบผักหวานเมือง นำมาใช้ในการประกอบอาหารได้
11	ขมิ้นชัน	ผลอ่อน นำมาใช้ในการประกอบอาหารได้ ทำผงขมิ้นชงดื่ม
12	ฟ้าทะลายโจร	- ถ้าใช้แก้ไข้เป็นหวัด ปวดหัวตัวร้อน ใช้ใบและกิ่งต้มแล้วดื่มหรือกินสดๆ - ถ้าใช้แก้ท้องเสีย ท้องเดิน เป็นบิดมีไข้ ใช้ทั้งต้นฟ้าทะลายโจร ผึ่งลมให้แห้งหั่นชิ้นเล็ก ๆ ต้มเอาน้ำดื่มตลอดวัน
13	เพชรสังฆาต	ทั้งต้น นำมาชงนิตยาแคลปซูล
14	เล็บครุฑ	ใช้เป็นภาชนะแทนถ้วยโพนั่ม ปลุกจิตสวณและทำแนวรั้วแล้วใบเล็บครุฑยังสามารถกินได้ โดยนำใช้เป็นส่วนผสมในการทำอาหาร เช่น ใส่ในทอหมก นำไปทอดหรือกินกับน้ำพริก
15	ดีปลากั้ง	ยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นผักแกล้มกับน้ำพริกและลาบได้
16	ปูเลียดำ	แห้งสด ต้มกับน้ำใส่เกลือเล็กน้อยดื่มรักษาโรคกระเพาะอาหารและลำไส้ หรือนำมาบดเป็นผง ผสมกับน้ำผึ้งแล้วปั้นเป็นยาลูกกลอน
17	เจียวกู่หลาน	นำใบเจียวกู่หลานแห้งมาชงเป็นชาดื่ม

ตารางที่ 2 วิธีการนำมาใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อสมุนไพรพื้นบ้าน	วิธีการนำไปใช้ประโยชน์
18	หญ้าเทวดา	ใช้ใบและต้น รสจืดเย็น ต้มดื่ม แก้เจ็บคอ รักษาเมะเร็งในเม็ดโลหิต เมะเร็งในที่ต่างๆ ในลำคอ ในตับ ผิวหนัง เม็ดเลือด ไนมตลูกและลำไส้
19	ชิงด้า	ผล นำมาใช้ในการประกอบอาหารได้ และทำเป็นแล้วต้ม
20	ตีป्ली	- ใช้ผลตีป्लीแก่แห้ง 1 กำมือเติมน้ำ ต้มแล้วดื่ม - อาการไอ และขับเสมหะ โดยใช้ผลแก่แห้ง ประมาณครึ่งผล ฝนกับน้ำมะนาวแทรกเกลือเล็กน้อยดื่ม

ตัวอย่าง พืชสมุนไพรพื้นบ้านชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ภาพที่ 1 กระชายดำ

ภาพที่ 2 ขมิ้นชัน

ภาพที่ 3 ชิงด้า

ภาพที่ 4 ย่านาง

ภาพที่ 5 เจียววูทลาน

ภาพที่ 6 ดิปลากัง

ภาพที่ 7 ดิปลี

ภาพที่ 8 ปูเลยดำ

ภาพที่ 9 เพชรสังฆาต

ภาพที่ 10 ว่านหางจระเข้

สรุปได้ว่าพืชสมุนไพรที่พบในชุมชนมีจำนวน 20 ชนิด โดยแบ่งตามวิสัยพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ ไม้ต้น จำนวน 12 ชนิด ไม้ล้มลุก จำนวน 5 ชนิด และไม้เถา จำนวน 3 ชนิด ซึ่งสามารถจำแนกเป็นพืชสมุนไพรที่ใช้ รักษาภายในและพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาภายนอก สำหรับพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาภายในประกอบด้วย 18 ชนิด ได้แก่ ย่านาง คาวตอง ข่า ดาวเรืองฟ้า มะกอกป่า กระชายดำ ตะไคร้ ผักหวานเมือง ขมิ้นชัน ฟ้าทะลายโจร เพชรสังฆาต เล็บครุฑ ตีปลากั้ง ปูเลียดำ ตีปลี หล้า เทวดา ขิงดำ และเจี๊ยวกูหลาน ส่วนพืชสมุนไพรที่ใช้รักษาภายนอก 2 ชนิด ได้แก่ ว่านหางจระเข้ และสาบเสือ นอกจากนี้ พืชสมุนไพรพื้นบ้านที่พบจะมีสรรพคุณทางพืชในการใช้ในด้านประโยชน์ต่าง ๆ แล้วยังเป็นยาบำบัดรักษาโรค ทั้งบำรุงร่างกาย ให้แข็งแรง รวมทั้งพืชสมุนไพรส่วนต่าง ๆ ยังสามารถมีวิธีการนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาหารพื้นบ้านได้อีกด้วย ชนิด พืชสมุนไพรที่พบมากที่สุดในการใช้ประโยชน์ ได้แก่ ย่านาง คาวตอง ข่า ตะไคร้ ผักหวานเมือง ขมิ้นชัน และสมุนไพรเหล่านี้ยังสามารถนำมาผลิตเป็นยาแคปซูลหรือนำไปเพาะพันธุ์ และจัดจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้อีกด้วย

อภิปรายผล

จากการศึกษาความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพรในชุมชนบ้านฮวก ตำบล แสนทอง อำเภอลำปาง จังหวัดน่าน สรุปรวบรวมทั้งหมดจำนวน 20 ชนิด ประกอบด้วย ไม้ต้น ไม้ล้มลุก และไม้เถา โดยนำมาใช้ประโยชน์ในด้านอุปโภคและบริโภค ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิจัยของ วราวุฒิ มหามิตร ภารณ์ นิลกรณ์และคันธรส สุขกุล (2563) ทำการศึกษาความหลากหลายของพรรณพืชและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรในพื้นที่ ลำน้ำปะทาว อำเภอมือ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า 1) ความหลากหลายทางชีวภาพทางด้านชนิดพรรณพืชในพื้นที่ลำน้ำปะทาว จังหวัดชัยภูมิพบพรรณพืช 54 ชนิด 35 วงศ์ จำแนกตามวิสัยพืชได้แก่ ไม้พุ่ม 9 ชนิด ไม้ยืนต้น 24 ชนิด ไม้ล้มลุก 10 ชนิด ไม้เลื้อยหรือไม้เถา 11 ชนิด ซึ่งพรรณพืชที่พบมากที่สุดคือพืชตระกูลไผ่ใช้ประโยชน์ เป็นสมุนไพร 23 ชนิด และ 2) สำหรับภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร โดยส่วนใหญ่ใช้เป็นส่วนผสมทางยาสมุนไพรตามตำรับยาพื้นบ้าน และได้มีการนำเอา พืชสมุนไพรไปใช้ในการบำบัดรักษาบำรุงร่างกายในด้านต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับวิจัยของ อัจฉมา สมนึก (2560) ได้ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาความหลากหลายและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรเพื่อสร้างองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทย กรณีศึกษาอำเภอมือ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า มีปราชญ์ชาวบ้านและหมอพื้นบ้าน ในอำเภอมือ จังหวัดราชบุรี ให้ข้อมูล จำนวน 9 คน จากการสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการใช้ประโยชน์จากสมุนไพร จำนวน 55 ชนิด เมื่อวิเคราะห์สมุนไพร ตามรสนยา 10 รส พบว่า สรรพคุณและการนำไปใช้ประโยชน์ ตามภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน และหมอพื้นบ้าน มีความสอดคล้อง กับทฤษฎีทางการแพทย์แผนไทย ที่กล่าวถึงรสนยาและสรรพคุณ สมุนไพรส่วนใหญ่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและมีวิธีการ นำไปใช้ ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน ซึ่งประชาชนและบุคคลทั่วไปก็สามารถนำความรู้จาก ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรไปใช้เพื่อดูแล สุขภาพของตนเองและครอบครัวบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย และไม่มี ความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สามารถ ใจเตี้ย พันธ์ วงศ์พันธ์ (2560) ได้ทำการศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน พบว่าในป่าสมุนไพรมีพืชสมุนไพรไม้ใหญ่ จำนวน 9 ชนิด พืชสมุนไพรที่มีค่า ดัชนีสำคัญมากที่สุด คือ มะเกลือ พืชสมุนไพรไม้พุ่มจำนวน 12 ชนิด พืชสมุนไพรที่มีค่า ดัชนีสำคัญมากที่สุด คือ ขะเฒ่า และสมุนไพรพื้นล่าง จำนวน 9 ชนิด พืชสมุนไพรที่มีความหนาแน่นมากที่สุด คือ หนอนตายยาก (406 ต้นต่อไร่) ในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ มีภูมิปัญญาการใช้

ประโยชน์ สมุนไพรพื้นบ้านทั้งชื่อท้องถิ่น ส่วนที่ใช้ทำยา สรรพคุณ และวิธีการใช้โดยมีหมอพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญ การบูรณาการแนวคิดการบวชป่านำไปสู่กลยุทธ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าของประชาชนและก่อให้เกิด กระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างเสริมกิจกรรมและสร้างแหล่งเรียนรู้ และการสร้างกติกายุทธศาสตร์ในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสมุนไพร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ จากผลการศึกษาดังกล่าวอาจ เป็นเพราะว่า ความหลากหลายของพืชสมุนไพรพื้นบ้านและวิธีการใช้ประโยชน์สมุนไพร ชุมชนบ้านฮวก ตำบลแสนทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน ชาวบ้านในชุมชนหรือผู้สูงอายุที่มีความรู้เกี่ยวกับพืชสมุนไพรพื้นบ้านและความรู้วิธีการนำ สมุนไพรมาใช้ประโยชน์ส่วนมากจะนำมาใช้ในด้านต่าง ๆ เช่น นำสมุนไพรมาใช้ในการประกอบอาหาร ใช้เพื่อรักษาอาการป่วย หรือป้องกันการ เกิดโรคได้ ใช้สมุนไพรในการดองเหล้าและเพาะพันธุ์จำหน่ายเพื่อสร้างรายได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ควรมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านพืชสมุนไพรไปสู่เยาวชนให้เกิดการค้นคว้า ศึกษาเรียนรู้ และก่อให้เกิดการสืบ ทอดองค์ความรู้ทางด้านสมุนไพรหรือการแพทย์เอาไว้เป็นมรดกตกทอดสู่ลูกหลานสืบไป
2. ควรให้ความรู้ชุมชนได้รู้จักพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นตลอดจนศึกษาวิธีการใช้อย่างยั่งยืนเพื่อชุมชนจะได้ ตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การขยายพันธุ์ของพืชสมุนไพรและวิธีเก็บรักษาพืชสมุนไพรรวมถึงประสิทธิผลในการ รักษาความเจ็บป่วย เนื่องจากปัจจุบันผู้คนหันมาสนใจใช้พืชสมุนไพรเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการรักษาโรคมามากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาครอบคลุมพื้นที่ทั้งตำบลแสนทอง อำเภอท่าม่วง จังหวัดน่าน เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการศึกษา เรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้านของตำบล ในการยกระดับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ยุทธนา ทองบุญเกื้อ. (2551). ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพร ในวนอุทยานถ้ำเพชร – ถ้ำทอง อำเภอตากลี จังหวัดนครสวรรค์. สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 12 (นครสวรรค์) กรม อุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- วรารุณี มหามิตร, ภารณ์ นิลกรณ์และคันธรส สุขกุล (2563) ความหลากหลายของพรรณพืชและภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์ด้านสมุนไพรในพื้นที่ ลำน้ำปะทาว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ สืบค้นวันที่ 25 พฤศจิกายน 2565 , จาก <https://publication.npru.ac.th>.
- วิทยา ปองอมรกุล และสันติ วัฒนฐานะ. (2553) ชุดพรรณไม้เมืองไทย : พืชสมุนไพร 1. เชียงใหม่
- วณิชยา จรูญพงษ์. (2557). ความหลากหลายของพืชสมุนไพรตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติในวนอุทยานภู หินจอมธาตุ จังหวัดอุดรธานี. การประชุมวิชาการ “มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิจัย ครั้งที่ 12” : สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี .

สามารถ ใจเตี้ย และ พัชรี วงศ์พันธ์. (2560). ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
ในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี อุดรดิตต์ คณะวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

อัชฌา สมนึก (2560). การศึกษาความหลากหลายและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้สมุนไพรเพื่อสร้างองค์
ความรู้ทางการแพทย์แผนไทย กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. การประชุมวิชาการ
ระดับชาติ ครั้งที่ 6 ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่ Motivation and behavior of tourists traveling to Phrae Province

ณัฐพร หนู¹, มัชฌิมา ศุภวิมลพันธ์^{2*}, ดวงพร เพิ่มสุวรรณ³, และศรัณย์ จันทร์ทะเล⁴

Nattaporn Thanu Matchima Supavimolphan* Duangporn Permsuwan and Saran Chantalay

¹นักศึกษาสาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³อาจารย์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

⁴อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Student, Bachelor of Arts Program in Community Management,

Maejo University- Phrae Campus.

Assistant Professor, Maejo -Phrae Campus, Maejo University.

Lecturer, Maejo -Phrae Campus, Maejo University.

Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Maejo University.

Corresponding* Author Email: matchima2@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดแพร่ และเพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปจังหวัดแพร่ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2565 จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยสรุปได้ว่าข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 31-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพรับราชการ มีรายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่ นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.49 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคมนาคม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์มาท่องเที่ยว/พักผ่อน เคยมาเที่ยวที่จังหวัดแพร่แล้ว เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางมาท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน ระยะเวลาในการท่องเที่ยว 1-2 วัน เลือกราคาที่พักประมาณ 1,000-2,000 บาท/วัน ส่วนใหญ่เลือกมาเที่ยวในจังหวัดแพร่

คำสำคัญ : แรงจูงใจ พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

Abstract

The purpose of this research study was to study the motivations of tourists visiting Phrae Province and to study the behavior of tourists. The study was implemented using quantitative research methods. The sample group was 100 Thai tourists who traveled to Phrae Province between July 2022 to September 2022. The instrument used for data collection was questionnaire. Data were analyzed using

descriptive statistics, including percentage, means and standard deviation. The research results were concluded as follows.

For general information of the sample group, most of them were female, aged 31-40 years old with a bachelor's degree. The average income was 15,001-30,000 baht and domiciled in the North of Thailand.

For the motivation of tourists who came to visit Phrae Province, most tourists were motivated to visit Phrae Province at a high level with an average of 4.49. The aspect with the highest average was the transportation with an average of 4.60.

For the tourist behavior, most of the tourists had the purpose of traveling/relaxing. The tourists previously traveled to Phrae Province already. They traveled by car along with a group of friends. The duration of the trip was 1-2 days, they preferred to choose accommodation prices around 1,000-2,000 baht/day, mostly chose to travel in Phrae city.

Keywords : motivation tourism behavior

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ การเปิดโลกทัศน์ช่วยให้มนุษย์มีทัศนคติที่กว้างไกล สามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์ที่เป็นจริงนักท่องเที่ยวหรือผู้เดินทางท่องเที่ยวมักจะมีเหตุผลหรือประเภทของจุดหมายในการเดินทางที่แตกต่างกันออกไปโดยมีปัจจัยประกอบที่เป็นตัวสนับสนุนหรือแรงผลักดันที่เป็นส่วนบุคคลซึ่งไม่เท่ากัน ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ รายได้ เวลา โอกาสครอบครัว การได้รับข้อมูลข่าวสาร และความสนใจส่วนบุคคล เช่น สนใจเรื่องราวของชนเผ่า วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม นันทนาการ หรือความต้องการที่จะได้รับประสบการณ์ที่แปลกใหม่ เป็นต้น ซึ่งไม่ว่าจะเดินทางด้วยเหตุผลใดก็ตามสิ่งที่นักท่องเที่ยวต่างก็คาดหวังที่จะได้รับคือ ความสุข ความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน ความรู้ และประสบการณ์ใหม่ที่สนองตอบความต้องการส่วนบุคคลที่มีอยู่

จังหวัดแพร่ เป็นจังหวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ถือเป็นจังหวัดแรกซึ่งเป็นประตูสู่ล้านนาไปสู่ภาคเหนือตอนบน มีทิวเขาล้อมรอบและมีแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่านคือแม่น้ำยม ทำให้มีความสวยงามทางด้านธรรมชาติ ไม่ขาดในเรื่องของธรรมชาติที่สวยงามและบริสุทธิ์นอกจากนี้ยังมีศิลปวัฒนธรรม ในตัวเมืองแพร่จะได้พบกับบรรยากาศของบ้านเรือนไม้เก่าแก่ ร้านค้า ที่เรียงรายอยู่ริมถนน และมีวัดวาอารามที่สวยงามเป็นจำนวนมาก ทำให้เป็นอีกหนึ่งจังหวัดทางภาคเหนือที่เหมาะสมแก่การมาท่องเที่ยว เพราะมีความหลากหลายในด้านการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงผู้วิจัยจึงศึกษาแรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้อย่างเป็นประโยชน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวจังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวจังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดแพร่

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ.2565 กลุ่มตัวอย่างถูกเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 100 คน

ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่กำหนดไว้ด้วยวิธีการ คำนวณกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมด้วยสูตร ทาโร ยามาเน่ (ประสพชัย พสุนนท์, 2555) ที่ระดับความเชื่อมั่น 0.90 และความคลาดเคลื่อน 0.10 แต่เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและผิดพลาดของข้อมูล จึงเก็บข้อมูลตัวอย่างเพิ่มเติมเป็น 100 คน

สูตรคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{N}{(1 + Ne^2)}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรทั้งหมด (N = 46,815)

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง (e = 0.10)

แทนค่าลงในสูตร

$$n = \frac{46,815}{1 + 46,815(0.1)^2}$$

$$n = 99.78$$

$$n = 100 \text{ ตัวอย่าง}$$

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวนไม่น้อยกว่า 100 คน แต่เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนและผิดพลาดของข้อมูล จึงมีการเก็บตัวอย่างเพิ่มเติมเป็น 100 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating scale) ได้มีการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 แรงงูใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่ได้เดินทางมาเที่ยวในจังหวัดแพร่

โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (Likert Rensis, R., 1961) ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึง ระดับแรงงูใจมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึง ระดับแรงงูใจมาก

2.51-3.50 หมายถึง ระดับแรงงูใจปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึง ระดับแรงจูงใจน้อย

1.00-1.50 หมายถึง ระดับแรงจูงใจน้อยที่สุด

3. วิธีการเก็บรวบรวม

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 67 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 33 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 27 มีอาชีพรับข้าราชการ คิดเป็นร้อยละ 28 มีรายได้อยู่ในช่วง 15,001-30,000 บาท/เดือน คิดเป็นร้อยละ 32 และมีภูมิลำเนาอยู่ที่ภาคเหนือ คิดเป็นร้อยละ 44

ส่วนที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่ นักท่องเที่ยวมีแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.49 ปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ดังนี้

ด้านคมนาคม ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.60 ได้แก่ ความคล่องตัวของการจราจร และความชัดเจนของป้ายบอกทาง มีค่าเฉลี่ย 4.71 และ 4.65 ตามลำดับ และถนนที่ใช้ในการสัญจร ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.46

ด้านแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 ได้แก่ ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.64 และ 4.57 ตามลำดับ และการบริการของสถานที่ท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.40

ด้านแรงจูงใจจุดเด่นจังหวัดแพร่ (หม้อห้อม) ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.51 ได้แก่ ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม การทำกิจกรรมการย้อมผ้าหม้อห้อม มีค่าเฉลี่ย 4.72 และ 4.52 ตามลำดับ และการมาดูดั้นห้อมส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการมาท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.31

ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.49 ได้แก่ ความชัดเจนของป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.62 ความเพียงพอของถึงชยะ และความเพียงพอของห้องสุขา ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.46 และ 4.39 ตามลำดับ

ด้านราคาในการใช้จ่าย ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.48 ได้แก่ ความเหมาะสมของราคาของฝาก/ของที่ระลึก มีค่าเฉลี่ย 4.58 ความเหมาะสมของราคาที่พัก ความเหมาะสมของราคาอาหารและเครื่องดื่ม ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.49 และ 4.39 ตามลำดับ

ด้านที่พัก ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.47 ได้แก่ การบริการที่พัก และความทันสมัยและความปลอดภัยของที่พัก มีค่าเฉลี่ย 4.56 และ 4.50 ตามลำดับ และความสะอาดของที่พัก ส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37

ด้านการประชาสัมพันธ์ ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.37 ได้แก่ ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ย 4.73 การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวและสื่อแผ่นพับแนะนำข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.40 และ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่

แรงจูงใจ	$\bar{x}$	S.D.	แปลความหมาย
ด้านคมนาคม			
- ความคล่องตัวของการจราจร	4.71	0.48	มากที่สุด
- ความชัดเจนของป้ายบอกทาง	4.65	0.64	มากที่สุด
- ถนนที่ใช้ในการสัญจร	4.46	0.65	มาก
ภาพรวมด้านคมนาคม	4.60	0.60	มากที่สุด
ด้านแหล่งท่องเที่ยว			
- ความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยว	4.64	0.50	มากที่สุด
- ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว	4.57	0.61	มากที่สุด
- การบริการของสถานที่ท่องเที่ยว	4.40	0.56	มาก
ภาพรวมด้านแหล่งท่องเที่ยว	4.53	0.56	มากที่สุด
ด้านแรงจูงใจจังหวัดแพร่ (หม้อห้อม)			
- ความสวยงามของผลิตภัณฑ์ผ้าหม้อห้อม	4.72	0.55	มากที่สุด
- การทำกิจกรรมผ้าหม้อห้อม	4.52	0.54	มากที่สุด
- การมาดูดั้นห้อม	4.31	0.49	มาก
ภาพรวมด้านแรงจูงใจ	4.51	0.53	มาก
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
- ความชัดเจนของป้ายนำทางสถานที่ท่องเที่ยว	4.62	0.48	มากที่สุด
- ความเพียงพอของถังขยะ	4.46	0.54	มาก
- ความเพียงพอของห้องสุขา	4.39	0.46	มาก
ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.49	0.81	มาก
ด้านที่พัก			
- ด้านการบริการของที่พัก	4.56	0.53	มากที่สุด
- ด้านความทันสมัยและความปลอดภัย	4.50	0.45	มากที่สุด
- ความสะอาดของที่พัก	4.37	0.73	มาก

ภาพรวมด้านที่พัก	4.48	0.63	มาก
ด้านราคาในการใช้จ่าย			
- ความเหมาะสมของราคาของฝาก/ของที่ระลึก	4.58	0.60	มากที่สุด
- ความเหมาะสมของราคาที่พัก	4.49	0.56	มาก
- ความเหมาะสมของราคาอาหารและเครื่องดื่ม	4.39	0.57	มาก
ภาพรวมด้านราคาในการใช้จ่าย	4.47	0.58	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์			
- ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต	4.73	0.58	มากที่สุด
- การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว	4.40	0.55	มาก
- สื่อแผ่นพับแนะนำข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว	4.00	0.46	มาก
ภาพรวมด้านการประชาสัมพันธ์	4.37	0.55	มาก
ภาพรวมทั้งหมด	4.49	0.57	มาก

ส่วนที่ 3

จากตารางที่ 2 พบว่า พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยงจังหวัดแพร่ ดังนี้

วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มาท่องเที่ยว/พักผ่อน คิดเป็นร้อยละ 59 การมาเยือนจังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เคยมาเที่ยวที่จังหวัดแพร่ คิดเป็นร้อยละ 71 ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้รถยนต์ส่วนตัวในการเดินทาง คิดเป็นร้อยละ 41 บุคคลที่ร่วมเดินทาง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เดินทางร่วมกับกลุ่มเพื่อน คิดเป็นร้อยละ 29 ระยะเวลาที่ใช้ที่ท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลา 1-2 วัน คิดเป็นร้อยละ 60 การเลือกที่พัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกพักโรงแรม คิดเป็นร้อยละ 42 การเลือกราคาที่พัก ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกที่พักราคา 1,000-2,000 บาท/วัน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกท่องเที่ยวอำเภอเมืองแพร่ คิดเป็นร้อยละ 79 การเลือกเที่ยวตามประเภทแหล่งท่องเที่ยว ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกเที่ยวพระธาตุช่อแฮ คิดเป็นร้อยละ 71

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่

N=100

พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
วัตถุประสงค์ในการมาท่องเที่ยว		
- ท่องเที่ยว/พักผ่อน	59	59
- ติดต่อธุรกิจ	18	18
- ประชุมสัมมนา	13	13
- เยี่ยมญาติ/เพื่อน	10	10
การมาเยือนจังหวัดแพร่		
- เคย	71	71
- ไม่เคย	29	29

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ การพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ 21

1-4 February 2023 at Buriram Rajabhat University

ยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง		
- รถยนต์ส่วนตัว	41	41
- รถเช่า/รถตู้	17	17
- รถโดยสาร	14	14
- มอเตอร์ไซด์	11	11
- รถไฟ	9	9
- เครื่องบิน	8	8
บุคคลที่ร่วมเดินทาง		
- กลุ่มเพื่อน	29	29
- คนเดียว	21	21
- เพื่อนร่วมงาน	19	19
- คนรัก	17	17
- ครอบครัว/ญาติ	14	14
ระยะเวลาที่ใช้ท่องเที่ยว		
- 1-2 วัน	60	60
- 3-4 วัน	35	35
- 5-7 วัน	5	5
- มากกว่า 7 วัน	0	0

ตารางที่ 2 (ต่อ) แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่

พฤติกรรม	จำนวน (คน)	ร้อยละ (%)
การเลือกที่พัก		
- โรงแรม	42	42
- รีสอร์ท	31	31
- ไม่ได้ค้างคืน	19	19
- บ้านพักญาติ/เพื่อน	8	8
การเลือกราคาที่พัก		
- น้อยกว่า 1,000 บาท	12	12
- 1,000-2,000 บาท	32	32
- 2,001-3,000 บาท	31	31
- 3,001-4,000 บาท	14	14
- 4,001-5,000 บาท	6	6
- มากกว่า 5,000 บาท	0	0
อำเภอที่เดินทางมาท่องเที่ยว		
- อำเภอเมือง	79	79
- อำเภอสูงเม่น	46	46

- อำเภอเมือง	42	42
- อำเภอเด่นชัย	36	36
- อำเภอสอง	21	21
- อำเภอหนองม่วงไข่	15	15
- อำเภอวังชิ้น	11	11
- อำเภอร้องกวาง	6	6
ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเที่ยว		
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนา	77	77
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ	54	54
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงนันทนาการ	52	52
- แหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม	42	42
สถานที่ท่องเที่ยวที่ไปเที่ยว		
- วัดพระธาตุช่อแฮ	71	71
- กาดกองเก่า	68	68
- วัดนาคูหา	64	64
- วัดพระธาตุนินทนนท์	53	53
- วัดพระธาตุปูแจ	42	42
- คุ้มเจ้าหลวงเมืองแพร่	39	39
- วัดพระธาตุดอยเล็ง	33	33
- คุ้มวงศ์บุรี	25	25

สรุปผล

นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 31-40 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีอาชีพรับราชการ มีรายได้ต่อเดือน 15,001-30,000 บาท และมีภูมิลำเนาอยู่ในภาคเหนือ แรงจูงใจที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านคมนาคม รองลงมาได้แก่ ด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านจุดเด่นจังหวัดแพร่ (หม้อห้อม)

นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์มาท่องเที่ยว/พักผ่อน และเป็นการมาเที่ยวซ้ำ เดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว เดินทางมาท่องเที่ยวกับกลุ่มเพื่อน ระยะเวลาในการมาเที่ยว 1-2 วัน เลือกราคาที่พักอยู่ในช่วง 1,000-2,000 บาท/วัน เลือกมาเที่ยวในอำเภอเมืองแพร่ ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเที่ยวคือเชิงประวัติศาสตร์และศาสนา สถานที่ท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไปเที่ยวคือ วัดพระธาตุช่อแฮ

อภิปรายผล

1. แรงจูงใจที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคมนาคม ด้านแหล่งท่องเที่ยว และด้านจุดเด่นจังหวัดแพร่ (หม้อห้อม) อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากจังหวัดแพร่เป็นเมืองขนาดเล็ก การคมนาคมในเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ มีความสะดวกสบาย และสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ไม่ไกลกันมาก การสัญจรบนถนนมีความคล่องตัว ถนนไม่ชำรุด มีแหล่งท่องเที่ยวทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมตั้งอยู่รอบ ๆ ตัวเมือง

2. ด้านแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดแพร่มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีความโดดเด่นแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัดพระธาตุช่อแฮ เป็นวัดประจำจังหวัดแพร่ และตามความเชื่อของชาวล้านนาถือว่าเป็นวัดประจำคนเกิดปีชวด นอกจากนี้มีสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ อีก เช่น กาดกองเก่า วัดนาคูหา วัดพระธาตุนานาชาติ เป็นต้น

3. ด้านจุดเด่นจังหวัดแพร่ (หม้อห้อม) เนื่องจากหม้อห้อมเป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดแพร่ มีความโดดเด่นด้านการใช้หม้อห้อมมาก่อหม้อย้อมผ้าซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไทพวนบ้านทุ่งโฮ้ง จนในปัจจุบันมีการสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหลากหลายและมีความสวยงาม สามารถนำกลับไปเป็นของที่ระลึก นอกจากนี้ยังมีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับหม้อแบบครบวงจร มีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้และทดลองการย้อมผ้าหม้อห้อมด้วยตนเอง จึงเป็นจุดดึงดูดที่ให้นักท่องเที่ยวสนใจมาเที่ยวจังหวัดแพร่ ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวซ้ำ

ข้อเสนอจากการศึกษา

1. เพิ่มความสะดวกสบายของการคมนาคมให้ดีขึ้น ซ่อมแซมถนนที่ชำรุดในบางพื้นที่ เพิ่มป้ายแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ควรจัดกิจกรรมให้รองรับการมาเที่ยวแบบเป็นกลุ่มให้มีความหลากหลายและน่าสนใจให้มากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้นักท่องเที่ยว เพิ่มความสนใจให้นักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดแพร่
2. ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวจังหวัดแพร่

เอกสารอ้างอิง

สุกัญญา พวงสนธิ. (2563). พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดฉะเชิงเทรา. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://ithesis-ir.su.ac.th/dspace/bitstream> (วันที่ค้นข้อมูล : 11 สิงหาคม 2565).

วีรพงศ์ ชูวงษ์วาลย. (2560). พฤติกรรมและแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการท่องเที่ยวในอำเภอหัวหิน จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://ithesisir.su.ac.th/dspace/bitstream> (วันที่ค้นข้อมูล : 22

สิงหาคม 2565)

ศิวพร มีนาภา. (2561). ปัจจัยแรงจูงใจในการท่องเที่ยว และปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการ

ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา

<http://dspace.bu.ac.th/bitstream/> (วันที่ค้นข้อมูล : 20 ตุลาคม 2565)

พรพิมล วิกฤษพัฒน์. (2559). แรงจูงใจและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่. [ระบบ

ออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://esd.kps.ku.ac.th/kuk-conference> (วันที่ค้นข้อมูล : 30 ตุลาคม 2565).

รุ่งฟ้า สะแกกลาง. (2561). พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://dspace.bu.ac.th/bitstream> (วันที่ค้น

ข้อมูล : 30 ตุลาคม 2565).

ผลกระทบของการหย่าร้างผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม กรณีศึกษา
บ้านใหม่ดินแดง ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก

Effects of Divorce Woman in Hmong Ethnic group based on Beliefs and Rituals
: A Case Study of The Miadindang Village, Khirirat District, Tak Province.

อนุภา แซ่वान โอกามา จำแกะ อิสสรพร กล่อมกล่า่ม สุธธีรา คำบุญเรือง และณัฐพล บ้านไร่
Anupha Saewan Ogama Jakae Isaraporn Klomklumnum Suttheera Kumboonruang and
Nattapaul Banrai,

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลักราชภัฏกำแพงเพชร
Faculty Bachelor of Liberal Arts, Kamphaeng Phet Rajabhat University

Corresponding Author Email: anupha063@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม 2) เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม ผลการวิจัยพบว่าการศึกษานี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้หญิงที่หย่าร้างในหมู่ 11 บ้านใหม่ดินแดง ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก จำนวน 15 คน การรวบรวมข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีข้อค้นพบ ดังนี้พบว่าผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งจะต้องพบเจอกับผลกระทบต่างๆจากการหย่าร้างและผลที่เกิดขึ้นเนื่องจากมีผลกระทบต่อตัวบุคคล ทั้งต่อบุคคลที่หย่าเองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และยังส่งผลกระทบต่อด้านสภาพจิตใจของผู้หญิงที่หย่าร้างเป็นอย่างมาก เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่อยู่และสภาพสังคม นอกจากนี้พวกเขายังได้รับผลกระทบไปถึงครอบครัวและชื่อเสียงวงศ์ตระกูลอีกด้วย เนื่องจากฐานความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อพวกเขา

ผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งยังมีวิธีการปรับตัวและรับมือจากผลกระทบของการหย่าร้าง อยู่ 4 รูปแบบ เพื่ออยู่ร่วมกับสถานการณ์และไม่เกิดปัญหาตามมา (1) คือทำใจและยอมรับความจริง โดยวิธีนี้ผู้หญิงม้งที่หย่าร้างเลือกที่จะใช้วิธีนี้ในการปฏิบัติเพราะไม่อยากให้เกิดปัญหาตามมา (2) การหลีกเลี่ยงจากสังคมเดิม เพื่อไปเจอสังคมใหม่ๆที่เขาจะไม่ตีตราและว่าร้ายใส่พวกเขา (3) การเปลี่ยนความคิดตัวเอง โดยวิธีนี้เป็นวิธีที่พวกเขาจะให้กำลังใจตัวเองได้ดีที่สุดในการใช้ชีวิตต่อไปและ (4) การเพิกเฉยไม่ใส่ใจกับอะไรที่มีผลต่อพวกเขา

คำสำคัญ : กลุ่มชาติพันธุ์ม้ง การหย่าร้าง ความเชื่อ พิธีกรรม

Abstract

This research consists purposes were This qualitative research aims to study the effect of divorced women among Hmong ethnic groups based on beliefs and rituals and to study the adaptation of divorced women among Hmong ethnic groups based on beliefs and rituals with 15 people selected for specific samples. The research instrument is an in-depth interview conducted using a semi-structured interview.

The research result finds that the divorce of Hmong women based on beliefs and rituals at Ban Mai Din Daeng, Khiri Rat Sub District, Phop Phra District, Tak Province, is often affected by belief and ritual attitudes, which greatly affect divorced women in various aspects, including housing, mentality, and reputation of lineage. The methods that divorced women use to cope and adapt to living with the situation to prevent subsequent problems are: 1) acknowledging and accepting the truth due to the fact that they do not want to cause problems 2) avoiding the old society in order to find a new one that does not stigmatize or slander them 3) changing their thinking, which is the most effective way for them to be self-sufficient in their lives; and 4) ignoring or failing to pay attention to what affects them.

Keywords : Hmong ethnicity Divorce Belief Rituals

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรกเป็นสถาบันสากลและเก่าแก่ที่สุดของมนุษย์ แต่การที่สภาพครอบครัวเกิดขึ้นแล้วก็ไม่ได้หมายความว่าสภาพครอบครัวจะมั่นคงยั่งยืนตลอดไป อาจมีการสิ้นสุดหรือแตกสลายลงได้โดยทั่วไปการสิ้นสุดของครอบครัวมี 2 ประการ คือ ประการแรก การหย่าร้างกัน และประการที่ 2 คือ การตาย การสิ้นสุดด้วยการตาย ไม่ค่อยก่อให้เกิดความวุ่นวายในชีวิตครอบครัวเท่ากับการหย่าร้างกัน เพราะเหตุว่าการหย่าร้างที่เกิดขึ้นจะก่อให้เกิดภาวะเจ็บป่วยทางจิตใจแก่คู่สมรส หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมากกว่าการตายจากกันการหย่าร้างจึงเป็นวิกฤตการณ์ของชีวิตสมรสที่คู่สมรสทุกคู่พยายามจะหลีกเลี่ยง แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ทุกคู่ บางคู่อาจโชคดีได้อยู่ถือไม้เท้ายอดทอง กระบองยอดเพชร แม้จะทุกข์หรือสุขก็ตามเพื่อชื่อเสียง เพื่อลูก เพื่อวงศ์ตระกูล ก็ต้องอยู่ด้วยกันตลอดไป แต่บางคู่ที่ถือว่าถ้าอยู่ด้วยกันไม่มีความสุขก็ไม่จำเป็นต้องครองชีวิตคู่ร่วมกันตลอดไป และจบลงด้วยการหย่าร้าง (สุภรณ์ ลิ้มอารีย์ และ พนม ลิ้มอารีย์, 2555, หน้า 1)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นเป็นการวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการที่จะศึกษาผลกระทบของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม และการปรับตัวของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างของผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม ในพื้นที่หมู่ 11 บ้านใหม่ดินแดง ตำบลศิรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในหมู่บ้านใหม่ดินแดง ตำบลศิรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ในหมู่บ้านใหม่ดินแดง ตำบลศิรีราษฎร์ อำเภอบพพระ จังหวัดตาก ให้ข้อมูลในตามข้อวัตถุประสงค์ที่ไปสัมภาษณ์ และปราชญ์ชาวบ้าน ให้ข้อมูลในเรื่องความเชื่อและพิธีกรรม

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้าง ขอบคำถามที่สามารถนำไปใช้ใน กระบวนการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบ (quided interview) เป็น แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามที่มีความชัดเจนตายตัว โดยเป็นแต่เพียง การกำหนดแนวข้อคำถามแบบเปิดกว้าง หรือเป็นการใช้แบบ ปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการ วิธีการวิจัยที่มีผลทำให้ข้อคำถามมีความยืดหยุ่นและเปิดกว้าง โดยเทคนิคของการสัมภาษณ์เจาะลึกนั้น เป็นเทคนิคและกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในการนำมาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนบุคคล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลด้านเอกสารผู้ทำการวิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เช่น เอกสารทางวิชาการบทความต่างๆ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและหนังสือที่เกี่ยวข้องต่างๆ ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ผลกระทบของผู้หญิงที่ย่ำร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม รวมถึงแนวคิดต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิจัย
2. การเก็บรวบรวมภาคสนาม ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้การ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการในการเก็บข้อมูล ในระหว่างการสัมภาษณ์พูดคุย มีการจดบันทึก อัดเสียง และถ่ายภาพ ตามความเหมาะสมในการเก็บข้อมูล

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของผู้หญิงที่ย่ำร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรมในหมู่ 11 บ้านใหม่ดินแดง ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากการศึกษาเรื่อง พบว่าผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่ย่ำร้างมีหลายรูปแบบทั้งในด้านต่อตัวบุคคล ต่อด้านสภาพจิตใจและผลกระทบต่อชื่อเสียงวงศ์ตระกูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติา ทวีสิทธิ์ (2562) เรื่องการเข้าถึงความยุติธรรมในระบบกฎหมายพหุลักษณะของกลุ่มผู้หญิงชาติพันธุ์ในประเทศไทย พบว่ามีการกล่าวถึงการหย่าร้างกลุ่มชาติพันธุ์ในม้งกรณีผู้หญิงม้ง ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงม้งที่เล่าว่าเธอสามารถเลือก วิธีการหย่าได้ว่าจะเลือกแบบไหน ระหว่างการหย่าสองแบบที่มีให้ในจารีตประเพณีม้ง คือ หย่าโดยการออกจากการนับถือผีบรรพบุรุษในตระกูลแซของฝ่ายอดีตสามีไปเลย หรือแค่หย่าในลักษณะของการแยกกันอยู่ ซึ่งยังได้รับความยินยอมให้ร่วมพิธีกรรมและนับถือผีบรรพบุรุษของครอบครัวอดีตสามีได้ ทำให้ผู้หญิงม้งคนดังกล่าวไม่ต้องวิตกกังวลว่า หลังจากตนเองตายไปแล้ว จะไม่มีญาติมาจัดพิธีศพให้ แล้วจะทำให้วิญญาณไม่มีความสุข อันเป็นไปตามจักรวาลวิทยาหรือลัทธิการอธิบายแหล่งกำเนิดของสรรพสิ่งของชาวม้ง และงานศึกษาของ ชัชชนันท์ สุวินทรการ (2550) ศึกษาสาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้างศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานปีโตรเลียมแห่งประเทศไทย พบว่าคู่สมรสส่วนใหญ่มีสาเหตุของการหย่าร้างมาจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและความประพฤติส่วนตัวของคู่สมรสโดยมีปัจจัยของญาติพี่น้องและปัจจัยด้านเพศสัมพันธ์เป็นสาเหตุรองลงไปซึ่งการหย่าร้างนั้น ๆ จะมีผลกระทบต่อตัวผู้หย่าร้างเป็นอย่างมากจากปัญหาทางด้านจิตใจและสังคมในที่ทำงานสำหรับปัญหาผลกระทบต่อบุตรธิดาจะมีมากในเด็กที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนหรือประมาณอายุตั้งแต่ 5 ขวบขึ้นไป ซึ่งมีคล้ายคลึงกับผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่ย่ำร้างที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้พบเจอ

จากการศึกษาเรื่องผลกระทบของผู้หญิงที่ย่ำร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรมเนื่องจากเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตหรือประสบการณ์จริงในชีวิต การปรับตัวของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรมจึงกลายเป็นวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ผู้หญิงที่ย่ำร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เพื่ออยู่ร่วมกันกับผลของการหย่าได้ ซึ่งในงานศึกษาพบว่าการปรับตัวของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรมกลุ่มตัวอย่าง มี 4 รูปแบบ (1) คือทำใจและยอมรับความจริง (2) การหลีกเลี่ยงจากสังคม (3) การเปลี่ยนความคิดตัวเอง และ (4) การเพิกเฉยไม่ใส่ใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุชาติา บุญแปรม (2552) เรื่องการปรับตัวของผู้หญิงภายหลังการ

หย่าร้าง พบว่าเนื่องจากกระแสโลกาภิวัตน์และทิศทางการพัฒนาประเทศที่ขาดความสมดุล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง ตลอดจนความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อิทธิพลของสื่อมวลชนและการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาเข้ามารวมทั้งค่านิยมในการใช้ชีวิตแบบรักความสุขความสะดวกสบาย สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการสถาบันครอบครัว ส่งผลให้ครอบครัวไทยมีแนวโน้มเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวที่มีพ่อแม่คนเดียวมากขึ้น และสอดคล้องกับการศึกษาของ กุสุมา พลแก้ว (2555) ศึกษาวิจัยเรื่องการปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้หญิงในสังคมชนบทภายหลังการหย่าร้าง พบว่าผู้หญิงต้องมีการปรับตัวทั้งทางด้านสังคมคือการปรับบทบาทเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างญาติฝ่ายสามีที่ต้องห่างเหินไปรวมทั้งต้องรู้จักปรับบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมกับสถานภาพแม่หม้ายเมื่อพบปะผู้คนโดยเฉพาะผู้ชายทางด้านเศรษฐกิจผู้หญิงสามารถปรับบทบาทได้ดีทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่พวกเขามีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจในครอบครัวค่อนข้างสูงทั้งยังสามารถทำงานต่างๆในภาคเกษตรกรรมได้ไม่แตกต่างจากชายเท่าใดนักจึงทำให้สามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจและสังคมได้ดีที่ต้องทำงานหนักมากขึ้นเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวเพียงผู้เดียวทำให้การเลี้ยงดูลูกเป็นไปได้ไม่ดีเท่าที่ควรโดยเฉพาะในเรื่องของเวลาที่ปล่อยให้ลูกน้อยลงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างความสัมพันธ์ของแม่กับลูก ซึ่งมีคล้ายคลึงกับปรับตัวของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มตัวอย่างที่ได้พบเจอ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบของผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรมในหมู่ 11 บ้านใหม่ดินแดง ตำบลศรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของผู้หญิงที่มีการหย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม
  - 1.1 ผลกระทบต่อตัวบุคคล
  - 1.2 ผลกระทบต่อด้านสภาพจิตใจของผู้หญิงที่หย่าร้าง
  - 1.3 ผลกระทบต่อครอบครัวและชื่อเสียงวงศ์ตระกูลอีกด้วย
2. เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม
  - 2.1 การทำใจและยอมรับความจริง
  - 2.2 การหลีกเลี่ยงจากสังคมเดิม
  - 2.3 การเปลี่ยนความคิดตัวเอง
  - 2.4 การเพิกเฉยไม่ใส่ใจกับอะไรที่มีผลต่อพวกเขา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาพบว่า การใช้ชีวิตของผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในการใช้ชีวิต ทำให้เกิดความเครียด กังวล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือผู้ใหญ่ควรให้การเอาใจใส่ ให้ความสนใจสอบถาม รับฟังปัญหา ให้คำปรึกษาที่ดี และยกเลิความเชื่อและพิธีกรรมบางอย่างออกเพื่อการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม ความเข้าใจ และการรู้จักปรับตัว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ในพื้นที่เขตหรือจังหวัดอื่นๆ แล้วนำผลการศึกษามา เปรียบเทียบกันและมองในภาพรวมเพื่อเป็นแนวทางในการหาทางป้องกัน

2.2 ศึกษาเพิ่มเติมในกรณีของผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวจากประสบการณ์ที่ได้มีการพบเจอ เพราะเหตุใดจึงไม่สามารถปรับตัวจากประสบการณ์ได้และมีวิธีการจัดการกับปัญหาดังกล่าวนี้ได้อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัย เรื่อง ผลกระทบของการหย่าร้างผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม กรณีศึกษาหมู่ 11 บ้านใหม่ดินแดง ตำบลศรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก ของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาการพัฒนาศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรสำเร็จลงด้วยดี เนื่องจากความกรุณาอย่างสูงจาก รศ.ดร.โอภาส จำแกะ อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัยที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ผู้วิจัยได้ตระหนักถึง ความตั้งใจ และทุ่มเทของอาจารย์และขอ กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณ ผู้หญิงที่หย่าร้างในกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง จำนวน 15 คน และผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมจากคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านที่อาศัยอยู่บ้านใหม่ดินแดง ตำบลศรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตากที่อนุเคราะห์ข้อมูลผลกระทบของการหย่าร้างผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ม้งบนฐานความเชื่อและพิธีกรรม รวมทั้งข้อมูลอื่นๆในการทำวิจัยครั้งนี้และทำให้งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กุสุมา พลแก้ว. (2550). การปรับตัวทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้หญิงในสังคมชนบทภายหลังการหย่าร้าง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โกศล วงสวรงค์. (2545). ปัญหาการหย่าร้าง. กรุงเทพฯ: รวมสาสน์.
- จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. (2559). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัชชนันท์ สุวินทรากร. (2550). สาเหตุและผลกระทบของการหย่าร้างศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2562). พาลูกสาวกลับบ้าน. เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุชาดา บุญแปรม. (2552). การปรับตัวของผู้หญิงภายหลังการหย่าร้าง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพัตรา สุภาพ. (2555). เรื่องปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภรณ์ ลิ้มอารีย์. (2556). ตัวอย่างงานวิจัยปัญหาของการหย่าร้าง. ปัญหาการหย่าร้าง. กรุงเทพฯ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ศักดิ์ ศุภระฤกษ์. (2552). วิธีการแก้ปัญหาการหย่าร้าง. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.sanook.com/women/6080/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). ประเทศที่มีการหย่าร้างมากสุดในโลก. สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2564. จาก https://www.facebook.com/longtunman/posts/336684566864158?comment_id
- พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี.(2560). วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความรักและการแต่งงานในพุทธปรัชญาเถรวาท. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

**แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเตอ
ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**

**Guidelines for Product Development of Karen Woven Fabrics Products of Puter Village, Mae Ku
Subdistrict, Mae Sot District, Tak Province**

อรทัย อ่อนน้อย โอกามา จำเภา อิศราพร กล่อมกล้า นุ่ม วิยดา ทิพย์วิเศษ และภัทร์ศศิ์ พลายละหาร
Orathai Onnoi Ogama Jakae Isaraporn Klomklumnum Viyuda Thipviset and Phatsasi Phailahan
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
Faculty of Humanities and Social Sciences, Kamphaeng phet Rajabhat University
Corresponding Author Email: onnoiaorathai@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านปุเตอ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงแบบใหม่ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน จำนวน 15 คน มีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่าผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเตอ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นำมาอภิปรายในประเด็นดังนี้ ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ลวดลายเลียนแบบจากธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่น ในสังคม (1) การแต่งกายผ้าทอกะเหรี่ยงบ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคม (2) ผ้าทอกะเหรี่ยงสามารถพัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ได้ (3) ผ้าทอกะเหรี่ยงมีคุณค่าความดีงามที่แสดงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับสังคมอื่นๆรับรู้ได้ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ การแต่งกายผ้าทอกะเหรี่ยงสวมใส่ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีเลี้ยงผี งานศพ

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงแบบใหม่ของหมู่บ้านปุเตอ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเตอมีรูปแบบที่หลากหลาย และรูปแบบของลวดลายนั้นบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในชุมชนบ้านปุเตอ และที่สำคัญรูปแบบของลวดลายที่ทำการพัฒนาขึ้นมานั้นชุมชนสามารถทำการผลิตได้เองตามศักยภาพที่ตนมีหรือศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้โดยไม่ยุ่งยาก จึงมีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางแกงจากผ้าชิ้น ทางแกงจาก โสร่ง ผ้ามัน ตุ๊กตาช้าง พวงกุญแจกระจก กระเป๋าสะพายข้าง กระเป๋าสะพายหลัง และเสื่อคลุม มีลวดลายทั้งลายเส้นตรง ลายซิกแซก ลายลูกศร ลายดอกจันทร์ ลายรูปหัวใจ ลายดอกไม้ ลายต้นไม้ ลายเมล็ดพืชทอง ลายรังผึ้ง ลายผลไม้ เป็นต้น

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ การพัฒนา ผ้าทอกะเหรี่ยง

Abstract

This research is a qualitative research. The objectives were to study the existing Karen weaving products in Pute Village, Mae Ku Subdistrict, Mae Sot District, Tak Province, and to develop a new Karen weaving product. The main informants were 15 housewives group members. There was a method of collecting data by interviewing. and participatory observation. The results of the study revealed that the guidelines for product development of Karen weaving products of Pute Village, Mae Ku Subdistrict, Mae Sot District, Tak Province To make the Karen woven products of Pute Village come in a variety of styles. And

the style of the product indicates the identity of the local community in Ban Pute. And most importantly, the form of products developed that the community can produce by themselves according to their potential or the potential that can be developed without difficulty. Therefore, there is a way to develop pants products from sarongs. Trousers from sarongs, curtains, elephant dolls, mirror keychains shoulder bag Backpack and coat There are patterns such as straight line, zigzag, arrow, moon pattern, heart pattern, flower pattern, tree pattern, pumpkin seed pattern, honeycomb pattern, fruit pattern, etc.

Keywords: Product, Development, Karen Woven Fabrics

บทนำ

การทอผ้าเป็นหัตถกรรมและศิลปะอย่างหนึ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากการทอผ้าเป็นส่วนหนึ่ง ของวิถีชีวิตของมนุษย์ เพราะถือเป็นการผลิตเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่สำคัญของมนุษย์ นอกจากนี้การทอผ้ายังถือเป็นงานศิลปะประเภทหนึ่ง เนื่องจากการทอผ้าในแต่ละกลุ่มชนล้วนมีรูปแบบลวดลายของผืนผ้าที่ แตกต่างกัน ซึ่งรูปแบบและลวดลายบนผืนผ้าจะบ่งบอกเรื่องเล่าหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผ่านระยะเวลาที่ยาวนาน รวมทั้งยังบ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเป็นมาของกลุ่มชนนั้นๆ โดยลวดลายและ สัญลักษณ์เหล่านี้บางลายก็มีชื่อเรียกสืบต่อกันมาหลายชั่วคน บางลวดลายก็มีชื่อเป็นภาษาท้องถิ่น ซึ่งไม่เป็นที่ เข้าใจของคนไทยในภาคอื่น ๆ ซึ่งผ้าทอกะเหรี่ยงก็มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อสังคม เป็นมรดกภูมิปัญญาทางศิลปะพื้นบ้านกะเหรี่ยงที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและอารยธรรมของกลุ่มชนและท้องถิ่น ซึ่งผ้าทอกะเหรี่ยงกับการแต่งกายจะบ่งบอกสถานภาพทางสังคม แสดงให้เห็นคุณวุฒิทางจริยธรรมและการควบคุมความประพฤติของผู้สวมใส่ควบคู่กับความสวยงามของลวดลาย ปัจจุบันได้มีการส่งเสริมให้นำผ้ามาใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การส่งเสริมให้พัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ และการส่งเสริมให้เกิดการสืบทอดความรู้ให้อยู่กับชุมชน (มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, 2555)

สภาพการณ์ปัจจุบัน ผ้าทอกะเหรี่ยงที่นำมาเป็นผลิตภัณฑ์สิ่งทอของหมู่ 4 บ้านปู่เต๋อ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก มีการทอผ้าโดยใช้กรรมวิธีการทอด้วยกี่เอวจะออกมาเป็นผืนผ้าที่แน่น สวยงาม มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่ากะเหรี่ยง โดยผืนผ้าที่ผลิตออกมาได้นั้นมีการแปรรูปสินค้าจำหน่าย โดยสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายนั้นได้แก่ เสื้อผ้าชิ้น โสร่ง กระเป๋า ผ้าห่ม เป็นต้น ซึ่งเป็นรูปแบบที่ซ้ำเดิม ขาดการนำเอาจุดเด่นในผลผลิตของตนเองที่มีความสวยงาม คือ รูปลักษณ์และลวดลายของผ้าทอกะเหรี่ยงมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด รูปแบบของสินค้าที่ผลิตออกจำหน่ายนั้นยังคงสร้างทางเลือกให้แก่ผู้บริโภคที่ไม่หลากหลาย ขาดการแปรรูปผืนผ้าเป็นผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งขัดแย้งกับกลุ่มผู้บริโภคที่ต้องการรูปแบบของสินค้าที่แตกต่างจากรูปแบบเดิม (เกียรติยศ สารุสสิต, 2565)

ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนในการพัฒนาองค์ความรู้และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน สนับสนุนการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่น จึงสมควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปู่เต๋อ ตำบลแม่กุ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และรูปแบบของสินค้านั้นบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในชุมชนบ้านปู่เต๋อ และที่สำคัญรูปแบบของสินค้าที่ทำการพัฒนาขึ้นมานั้นชุมชนสามารถทำ การผลิตได้เองตามศักยภาพที่ตนมีหรือศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้โดยไม่ยุ่งยาก เพื่อเป็นการสร้างสินค้าใหม่จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของงานหัตถกรรมสิ่งทอ สนับสนุนการพัฒนางานศิลปหัตถกรรมสิ่งทอและผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าเพื่อสร้างเอกลักษณ์และการผลิตสินค้าในท้องถิ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก
2. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง ผู้วิจัยเลือกกระเปาะการวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะจะช่วยให้ได้ผลการศึกษที่ชัดเจน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล จากการสัมภาษณ์จะช่วยให้ผู้วิจัยซักถามกับผู้ให้ข้อมูลอย่าง ละเอียดถี่ถ้วน ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มแม่บ้านที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก จำนวน 15 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ใช้ แบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 3.1. ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้ใหญ่บ้าน และคนในชุมชน
- 3.2. นัดหมายวัน เวลา สถานที่ ที่จะลงพื้นที่สัมภาษณ์
- 3.3. สัมภาษณ์ชาวบ้าน
- 3.4. นำข้อมูลที่ได้นำมาสรุป เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในกรณีที่ได้ข้อมูลไม่ชัดเจน ผู้วิจัยลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์เพิ่มเติม

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล .แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลมาแยกแยะจัดหมวดหมู่ และตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลที่ได้อันทันที ทำการวิเคราะห์ประเด็นที่ตั้งไว้ เพื่อหาข้อสรุป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทชุมชน
2. ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงที่มีอยู่แล้วในชุมชน
3. แนวทางการพัฒนารูปผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงแบบใหม่

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (1) ลวดลายเลียนแบบจากธรรมชาติ ลวดลายมีลายเส้นตรง ลายซิกแซก ลายลูกศร ลายดอกจันทร์ ลายรูปหัวใจก็พอเห็นบ้างนะ มีลายดอกไม้ ลายต้นไม้ ลายเมล็ดพืชทอง ลายรังผึ้ง และลายผลไม้ (2) อุปกรณ์ที่ใช้เอามาจากธรรมชาติ มีทั้งไม้ไผ่ และใช้หนังสัตว์ทำเป็นที่คาดเอว

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม (1) การแต่งกายผ้าทอกะเหรี่ยงบ่งบอกถึงสถานภาพทางสังคมและบ่งบอกถึงชาติพันธุ์ของกลุ่มชนนั้นๆ (2) การผ้าทอกะเหรี่ยงในหมู่บ้านสามารถพัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ (3) ผ้าทอกะเหรี่ยงมีคุณค่าความงามที่แสดงลักษณะเฉพาะท้องถิ่น สามารถนำไปเผยแพร่ให้กับสังคมอื่นๆรับรู้ได้

ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (1) การแต่งกายผ้าทอกะเหรี่ยงสวมใส่ในพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีเลี้ยงผี งานศพ (2) ความเชื่อที่ว่าผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะสวมใส่ชุดสีขาวยาว บ่งบอกถึงความบริสุทธิ์ ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วสวมใส่เสื้อสีดำ แสดงถึงผู้ที่มีพันธะ ส่วนผู้ชายจะสวมใส่เสื้อสีแดง แสดงถึงความเป็นผู้นำ สอดคล้องกับแนวคิดของ เอกวิทย์ ณฑกลาง (2540 หน้า 11) ได้นิยามคำว่า “ภูมิปัญญา” หมายถึง ความรู้ ความเจตนาความคิด ความเชื่อ ความสามารถที่กลุ่มชนได้มาจากการประสบการณ์ที่ได้สั่งสมจากการปรับตัวและการดำรงชีพในระบบนิเวศหรือสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมโดยภูมิปัญญานั้นเป็นประสบการณ์ที่เกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือที่ชาวบ้านคิดค้นขึ้นและสืบทอดกันมาเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต เป็นทรัพย์สินทางปัญญาอันล้ำค่าของท้องถิ่นหรืออีกนัยหนึ่ง คือ เป็นพื้นฐานความรู้ความสามารถของบุคคลในท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับแบบแผนการดำรงชีวิตที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติแวดล้อม และกระบวนการทางสังคมเสมือนเป็นแกนหลักของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง มีผลิตภัณฑ์กางเกงจากผ้าถุง กางเกงจากโสร่ง ผ้ามัน ตุ๊กตาช้าง พวงกุญแจกระจก กระเป๋าสะพายข้าง กระเป๋าสะพายหลังและเสื้อคลุม มีลวดลายทั้งลายเส้นตรง ลายซิกแซก ลายลูกศร ลายดอกจันทร์ ลายรูปหัวใจ ลายดอกไม้ ลายต้นไม้ ลายเมล็ดพืชทอง ลายรังผึ้ง ลายผลไม้ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวรี อริญารถ และศมิสสร สุทธิสังข์ (2562) งานหัตถศิลป์ หมายถึงงานศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้สอยและเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต งานหัตถศิลป์พื้นบ้าน ซึ่งสร้างโดยชาวบ้าน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาในประชากรที่เป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้านปุเต้อ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก จำนวน 15 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปจากการศึกษาครั้งนี้คือ

ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก นำมาอภิปรายในประเด็นดังนี้ มีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติและ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคนอื่นในสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ

แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงแบบใหม่ของหมู่บ้านปุเต้อ ตำบลแม่กุ อำเภอมะสอต จังหวัดตาก เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยงของหมู่บ้านปุเต้อมีรูปแบบที่หลากหลาย และรูปแบบของสินค้าที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของท้องถิ่นในชุมชนบ้านปุเต้อ และที่สำคัญรูปแบบของสินค้าที่ทำการพัฒนาขึ้นมาที่ชุมชนสามารถทำการผลิตได้เองตามศักยภาพที่ตนมีหรือศักยภาพที่สามารถพัฒนาได้โดยไม่ยุ่งยาก จึงมีแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์กางเกงจากผ้าชิ้น กางเกงจากโสร่ง ผ้ามัน ตุ๊กตาช้าง พวงกุญแจกระจก กระเป๋าสะพายข้าง กระเป๋าสะพายหลัง และเสื้อคลุม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. หน่วยงานภาครัฐส่งเสริม สนับสนุน ให้ความรู้ทักษะการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความสอดคล้องกับความต้องการกลุ่มลูกค้าเป้าหมายมากขึ้น
2. ควรมีการส่งเสริมการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ให้กับกลุ่มแม่บ้านอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กนกกาญจน์ วิชาศิลป์. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมครามเพื่อขยายตลาดไปยัง ลูกค้ากลุ่มใหม่ กรณีศึกษากลุ่ม **ทอผ้าฝ้ายย้อมคราม อำเภอพรรณานิคม จังหวัด สกลนคร**. สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี. สกลนคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2555). **มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันวัฒนธรรมศึกษากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ชมจันทร์ ดาวเดือน. (2558). การพัฒนาและออกแบบผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสตรีจากผ้าทอโบราณ บ้านผาหัง จังหวัด อุทัยธานี. **วารสารวิชาการศิลปะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร**.
- ชวน เพชรแก้ว. (2547). การยกระดับและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในสถานการณ์ ปัจจุบัน. **สารภาษาไทย**. 2, 3
- ณัฐวุฒิ ทรัพย์อุบลัมภ์. (2558). เอกสารประกอบการสอนวิชาทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. สาขาการ พัฒนา ชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ฐปนัท แก้วปาน. (2562). **หลักการและแนวคิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2550). **ชุมชนปฏิบัติการด้านกาเรียนรู้: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ**. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พรสนอง วงศ์สิงห์ทอง. (2550). การออกแบบและพัฒนาแพชั่นและมันชนภัณฑ์. กรุงเทพฯ ฯ : วิสคอมเซ็นเตอร์.
- ภิรมย์ แก้วมณี. (2555). การพัฒนาผ้าคลุมไหล่จากผ้าทอมือกะเหรี่ยง กรณีศึกษา หมู่บ้านกะเหรี่ยง-ตะเพินคู่หมู่ 5 ตำบล **วังยาว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี**. ปริญญาโทกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2552). **วิจัยเชิงคุณภาพทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาโร เฟิงส์สวัสดิ์. (2553, กรกฎาคม-ธันวาคม). **การวิจัยพัฒนารูปแบบ**. วารสาร. 2(4), 3
- สุดาดวง เรืองรุจิระ. (2538). **นโยบายผลิตภัณฑ์และราคา**. กรุงเทพฯ ฯ : ประกายพริก.
- สุพจน์ แสงเงิน และคณะ. (2550). **วิถีไทย**. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุรศักดิ์ บุญเทียน. (2560). **วิจัยภาคสนาม**. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- เอกวิทย์ ณ ถกลาง. (2540). **ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย**. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เอี่ยม ทองดี; และคนอื่นๆ. (2542). **พลังประวัติศาสตร์ท้องถิ่นต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม**. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- โอภามา จำแกะ. (2559). **กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหัตถกรรมผ้าปักชาวเขาสู่เศรษฐกิจ สร้างสรรค์ : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยภูเขาชนเผ่าม้งและเมี่ยน จังหวัดกำแพงเพชร**. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID - 19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

The impact and coping from the COVID 19 coronavirus epidemic of the people No1, Ban Budi, Laem Pho Subdistrict, Yaring District, Pattani Province.

มูรณีญ์ เด็ง ซีต๊ะ เจ๊ะเตะ ดัลลียา สะอิดี ซูไฮลีห์ เจะหลี ยันนानी เจ๊ะแน มูฮำมัดอาฟีฟาร์ ตือราซอ ฟารฮา สูดิง นูรมี หามะ ฮาฟิซา บาแนด
มุมีนะห์ ต้นหยงมีส ทรงพล ทองเต็ม ซากียะห์ มานะ และซุลฟีกอร์ มาโซ

Murnee Deng Seedah Che Teh Dalliya Saeedee Suhailee Jehlee Yasnanee Chenae

Muhammad-afifar Duerasa Farha Suding Nurma Hama Hafeesa Badae Mumeenah Tanyongmas

Songpon Thongtem Sakiyah Mana and Sulfikor Maso

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Faculty Humanities and Social Sciences, Yala Rajabhap University.

Corresponding Author Email : 406223002@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาเพื่อเปรียบเทียบระดับผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านบุดี จำนวน 355 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย t-test และ F-test

ผลการศึกษาพบว่า ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขณะเดียวกัน การทดสอบสมมติฐานเมื่อเปรียบเทียบระดับผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา ของประชาชน แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะจากการวิจัยพบว่า ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID - 19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ผอ.รพ.สต.แหลมโพธิ์ และผู้นำชุมชน ควรมีการกำหนดนโยบายการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการพัฒนาควบคุมในเรื่องของมาตรการ การป้องกันการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน

คำสำคัญ : ผลกระทบ การรับมือ โควิด 19 บ้านบุดี

Abstract

The Research, impact and response from the corona virus (COVID-19) outbreak of people at Village No. 1, Ban Budi, Laem Pho Sub-District, Yaring District, Pattani Province. Response to the Coronavirus outbreak to compare the impact level and response from the coronavirus outbreak. The questionnaire was used as a tool to collect data and analyze the data by using frequency, percentage, mean t-test and F-test.

The overall public impact and response to the Coronavirus (COVID-19) outbreak is high. At the same time, the overall response from the coronavirus outbreak was moderate. Simultaneously, hypothesis testing comparing the impact level and response from the spread of the coronavirus found that people with different gender, age, occupation, income, educational level. Affected people who have different understandings about the Coronavirus outbreak have different responses from people to the coronavirus outbreak. Recommendations from the research found that impact and response from the Corona virus (COVID-19) outbreak of villagers in Village No. 1, Ban Budi, director of Strawberry Hospital, Laem Pho and community leaders should formulate planning policies. Implementation of plans and the development of control measures preventing the spread of Corona Virus affecting people.

Keywords : Impact Response COVID-19 Bann Budi

บทนำ

โรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั่วโลก จึงทำให้มีความกังวลเกี่ยวกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่จะได้รับผลกระทบไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศจีนและด้วยขนาดเศรษฐกิจของประเทศจีนจึงก่อให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจจากการระบาดของดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม โดยสำนักงานวิจัยเศรษฐกิจมหภาคของภูมิภาคอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3 Macroeconomic Research Office: AMRO) ประมาณการการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) จะส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในปี 2563 ติดลบศูนย์จุดห้าเปอร์เซ็นต์ นอกเหนือจากประเทศจีนแล้ว ผลกระทบดังกล่าวยังเกิดขึ้นในส่วนของกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนบวกสาม ซึ่งประกอบประเทศสมาชิก 10 ประเทศของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ผ่านช่องทางหลัก 3 ช่องทาง โดยจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ยังมีผลต่อการค้าของกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม เนื่องจากภาคส่วนการผลิตและอุปสงค์ภายในประเทศใกล้เคียงกำลังได้รับผลกระทบ เศรษฐกิจในภูมิภาคหลายแห่ง เช่น ประเทศสิงคโปร์และเวียดนามที่พึ่งพาเศรษฐกิจภูมิภาคและเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานโลก โดยมีประเทศจีนเป็นตัวเชื่อมโยงที่สำคัญภายใต้เครือข่ายการค้าระหว่างประเทศ จึงเป็นที่น่าสังเกตว่าการค้าระหว่างจีนและภูมิภาคอาเซียนที่เติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา เมื่อผลกระทบทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นในประเทศจีน ย่อมจะส่งผลกระทบต่อการค้าและการผลิตของภูมิภาคด้วยเช่นเดียวกันอย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวคาดว่าจะเกิดขึ้นในระยะสั้น โดยคาดว่าจะฟื้นตัวตามอุปสงค์จากประเทศจีน ที่เพิ่มมากขึ้นเมื่อการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ลดลงโดยเฉพาะสินค้าช่วงกลาง (intermediate goods) และสินค้าสุดท้าย (final goods) กลุ่มประเทศอาเซียนบวกสามได้พบจำนวนผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจึงทำให้มีความกังวลเกี่ยวกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่จะได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศจีนและด้วยขนาด

เศรษฐกิจของประเทศจีนจึงก่อให้เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจจากการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ดังกล่าว ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม โดยสำนักงานวิจัยเศรษฐกิจมหภาคของภูมิภาคอาเซียนบวกสาม (ASEAN+3 Macroeconomic Research Office: AMRO) ประมาณการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) จะส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในปี 2563 ติดลบ 0.5 เปอร์เซ็นต์ นอกเหนือจากประเทศจีนแล้ว ผลกระทบดังกล่าวยังเกิดขึ้นในส่วนของกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนบวกสาม ซึ่งประกอบประเทศสมาชิก 10 ประเทศของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ผ่านช่องทางหลัก 3 ช่องทาง โดยจะส่งผลกระทบต่อกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสามผลกระทบที่จะเกิดขึ้นโดยตรงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ ผลกระทบในด้านการเดินทาง การท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องที่จะหยุดชะงักลง การระงับเที่ยวบิน การยกเลิกการเดินทาง การห้ามหรือจำกัดนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากประเทศจีน รวมทั้งคำสั่งของประเทศจีนที่กำหนดห้ามการเดินทางเป็นหมู่คณะออกนอกประเทศ และความกังวลเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติในภูมิภาคลดลง ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่แถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ไม่ต่างจากประเทศอื่น ซึ่งอยู่ในพื้นที่ร้อนชื้นจึงเหมาะกับการขยายการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2564 ประเทศไทยมีผู้ติดเชื้อยืนยันสะสมจำนวน 25,323 ราย เป็นการติดเชื้อระลอกใหม่ 21,086 ราย โดยผู้ติดเชื้อรายใหม่มีจำนวน 82 ราย เป็นการติดเชื้อในประเทศ 71 ราย คัดกรองผู้ที่เดินทางเข้า-ออกระหว่างประเทศ 4,235 ราย ผู้เดินทางที่ฝ่าระวังอาการ ณ พื้นที่กักกันแห่งรัฐ 81,676 ราย โดยยังคงพบผู้ติดเชื้อจากการค้นหาเชิงรุกในชุมชนและผู้ป่วยที่เข้ามารักษาในสถานพยาบาลอย่างต่อเนื่อง (กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2563)

นอกจากนี้การติดไวรัสโคโรนา (COVID-19) และการขาดแคลนทุนทรัพย์คือเหตุผลหลักที่ทำให้การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ในประเทศไทยเป็นไปอย่างจำกัดระหว่างช่วงการระบาด แม้ผู้ให้ข้อมูลกว่าครึ่งจะเชื่อว่ามีความเสี่ยงต่อการติดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ตั้งอยู่ในชุมชนของตน แต่การเข้าถึงและการใช้บริการศูนย์ดังกล่าวก็ยังเป็นไปอย่างจำกัด มีผู้ให้ข้อมูลเพียงร้อยละ 16 เท่านั้นที่เข้ารับบริการการตรวจหาเชื้อ ประชาชนส่วนใหญ่ทราบและตระหนักดีว่ามีการจัดสรรฉีดวัคซีนไวรัสโคโรนา (COVID-19) และสถานที่ให้บริการฉีดวัคซีน แต่ถึงกระนั้น อัตราการฉีดวัคซีนก็ยังคงอยู่ในระดับต่ำยิ่งไปกว่านั้นแล้วในหมู่ผู้มีการศึกษาไม่สูงและมีรายได้ต่ำ รวมถึงกลุ่มเยาวชนที่มีความกังวลเรื่องการเข้ารับบริการฉีดวัคซีนอยู่มาก อันเนื่องมาจากความกังวลเกี่ยวกับผลข้างเคียงเป็นสำคัญการระบาดยังคงสร้างประเด็นท้าทายแก่การศึกษาของเด็กอีกด้วย คริวเรือนที่ให้สัมภาษณ์ร้อยละ 90 มีบุตรหลานในวัยเรียนซึ่งเข้าเรียนช่วงภาคการศึกษาที่ผ่านมา ครึ่งหนึ่งเข้าเรียนในระบบผสม ในขณะที่อีกร้อยละ 25 เข้าเรียนในชั้นเรียนจริงตามปกติ ข้อสังเกตสำคัญประการหนึ่งก็คือคริวเรือนชนบท คริวเรือนที่มีรายได้ต่ำ และคริวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคใต้มีสัดส่วนบุตรหลานที่เข้าเรียนในภาคการศึกษาที่ผ่านมาค่อนข้างต่ำ คริวเรือนเหล่านี้ต่างกล่าวถึงความกังวลเรื่องความเสี่ยงที่จะติดโควิด การขาดแคลนทุนทรัพย์ และความไม่พร้อมของโรงเรียนแล้วแต่เป็นสาเหตุหลักที่ตนยังไม่อยากส่งบุตรหลานกลับเข้าเรียน คริวเรือนกว่าครึ่งหนึ่งรายงานว่ามีปัญหาในการเรียนระหว่างช่วงการระบาดเนื่องจากขาดสมาธิ หากไม่มีผู้ใหญ่คอยกำกับดูแลอีกทอดหนึ่ง และปัญหาเรื่องไม่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียน นอกจากนั้นแล้ว เนื่องด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนและการเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาทางไกล เด็กในคริวเรือนที่มีรายได้ต่ำและคริวเรือนชนบทจึงอาจประสบกับปัญหาทางการศึกษามากกว่าเด็กในคริวเรือนอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งผลกระทบทางลบต่อทุนมนุษย์นี้อาจส่งผลให้เกิดความยากจนและความไม่เท่าเทียมในระยะยาวได้เมื่อพิจารณาปัญหาอันเกิดจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) นโยบายที่นับรวมสมาชิกทุกกลุ่มและเน้นกลุ่มที่มีความเปราะบางจึงสมควรได้รับการจัดลำดับความสำคัญสูงสุด นอกเหนือจากนั้นแล้วยังสมควรมีการปรับปรุงการฉีดวัคซีนให้ครอบคลุมและมาตรการสื่อสารทางสุขภาพสาธารณสุขเพื่อให้ประชาชนทั้งหลายสามารถใช้ชีวิตได้เทียบเคียงกับสภาวะปกติ

มากยิ่งขึ้น หากดำเนินการไปในแนวทางลักษณะนี้ ประเทศไทยก็จะสามารถฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว และสามารถเรียกคืนแรงผลักดันในการลดความยากจนได้ดั้งเดิมอย่างไรก็ตาม ในพื้นที่ภาคใต้ชุมชนส่วนใหญ่เป็นชุมชนชนบท โดยเฉพาะในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ที่สามารถแพร่เชื้อได้จากวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่ ทำให้มีผู้ติดเชื้อเป็นจำนวน 2,840 คน ซึ่งผู้ติดเชื้อส่วนใหญ่จะเป็นผู้ประกอบการหรือผู้ใช้แรงงานที่กลับมาจากประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้มีการแพร่ระบาดสู่พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างรวดเร็ว นอกเหนือจากจะมีผู้ป่วยเพิ่มขึ้นแล้วยังส่งผลกระทบในการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่ทั้งทางด้านเศรษฐกิจที่มีประชากรว่างงานเพิ่มมากขึ้น ทางด้านสุขภาพที่ต้องคอยป้องกันตัวเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) และทางด้านสังคมที่ต้องลดกิจกรรมสังสรรค์ต่างๆ ซึ่งขัดต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนชนบทที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี หลายพื้นที่ยังระบอบอย่างต่อเนื่อง ไม่ที่ท้าวผู้ติดเชื้อจะลดลง ด้านเจ้าหน้าที่สาธารณสุขก็ได้มีการลงพื้นที่ไปพบมทำการตรวจเชื้อตามหมู่บ้าน และชุมชนต่างๆ ผลปรากฏว่ายิ่งตรวจก็ยิ่งเจอผู้ติดเชื้อมากขึ้น ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดอย่างต่อเนื่องทำให้ศูนย์ปฏิบัติการควบคุมโรคอำเภอสายบุรี ได้สั่งการให้มีการปิดหมู่บ้านที่เป็นพื้นที่เสี่ยง ทั้ง 22 หมู่บ้าน 12 ชุมชน ใน 9 ตำบล เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่พบผู้ติดเชื้อและกลุ่มเสี่ยงเป็นจำนวนมาก ทำให้ต้องมีการควบคุมพื้นที่ดังกล่าวอย่างเร่งด่วน เพื่อไม่ให้เชื้อได้ขยายนอกจากนี้จังหวัดปัตตานียังมีแผนที่จะมีการเตรียมปิดหมู่บ้านอีกหลายอำเภอที่มีการแพร่ระบาดอย่างหนักในจังหวัดปัตตานี ณ ขณะนี้ อย่างไรก็ตาม บรรยากาศการใช้ชีวิตของประชาชนในพื้นที่ จังหวัดปัตตานี พบว่าบางส่วนมีความตระหนกมากขึ้น มีการป้องกัน ซึ่งหลายคนผวาหนักไม่กล้าออกจากบ้าน และยังมีบางส่วนโดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ยังคงมีการร่วมตัวกันเป็นจำนวนมาก ทั้งรวมตัวสูบบุหรี่ รวมตัวกันแข่งมอเตอร์ไซค์ อีกทั้งยังรวมตัวกันในที่สาธารณะ ซึ่งจังหวัดก็ยังไม่มีการมาตรการที่เข้มงวดแต่อย่างใด (ศูนย์บูรณาการแก้ไขสถานการณ์โควิด-19 ศบค. 2564)

จากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อประชากรในหมู่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวจึงทำให้เกิดการระบาดที่เพิ่มมากขึ้นพอสมควร ทั้งนี้มีประชากรที่ทำงานและกำลังศึกษาอยู่ในพื้นที่เสี่ยง ประชากรบางส่วนกลับบ้านเกิดของตนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตและบุคคลเหล่านี้ยังเป็นบุคคลเสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ให้แก่บุคคลอื่นได้ จึงต้องใช้มาตรการในการรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) เช่นเดียวกับกับพื้นที่อื่นๆที่ใช้นโยบายจังหวัดในการป้องกันโรคด้วยการกักตัว 14 วัน และได้มีทีมสาธารณสุขของจังหวัดเข้ามาจัดการควบคุมดูแลการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งประสบความสำเร็จพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามการเว้นระยะห่างและลดความแออัด จึงส่งผลกระทบต่อในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นทางด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ รวมถึงด้านสุขภาพจิตของประชาชนในหมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี อีกด้วย

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาเรื่องการจัดการการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) และผลกระทบต่อในภาคภูมิประเทศไทยก่อให้เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในจังหวัดปัตตานี ก็ได้รับผลกระทบในระดับที่ 50 ของทั่วประเทศ โดยเฉพาะประชาชนในตำบลแหลมโพธิ์ซึ่งได้รับผลกระทบจากโรคระบาดไวรัสโคโรนา (COVID-19) ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพและสิ่งแวดล้อมเนื่องด้วยต้องปรับตัวและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจศึกษาระดับผลกระทบและการรับมือจากไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการแก้ไขผลกระทบและการรับมือของประชาชนในหมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) ของประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) ของประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
3. เพื่อเปรียบเทียบระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) ของประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี
4. เพื่อเปรียบเทียบการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) ของประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด 3,145 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้นำสูตรของ Taro Yamane ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผลการคำนวณได้จำนวนตัวอย่าง 355 คน

1.3 การสุ่มตัวอย่าง การทำวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่คุณผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลมาใช้ในการวิจัยและแจกแบบสอบถามให้กับประชาชน เพื่อตอบตามความเป็นจริง ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและสร้างขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาที่เป็นการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการแบ่งโครงสร้างแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป เป็นการถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล 5 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ผลกระทบด้านสังคม ผลกระทบด้านสุขภาพ และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ประกอบด้วย การรับมือด้านความเป็นอยู่ และการรับมือด้านสุขภาพ

ตอนที่ 5 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่ได้รับผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID- 19)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและสร้างขึ้นเอง เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาที่เป็น การรวบรวมข้อมูล ซึ่งผ่านการแก้ไขขั้นต้นจากการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและตาม ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ ได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความ และจำนวนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเรียงลำดับให้ตรงกับความเหมาะสมได้ถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการ ตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ ไปทดลองใช้กับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 355 คน ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนกลุ่มตัวอย่าง หมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ตอบแบบสอบถามและตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของแบบสอบถามแล้ว นำมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองให้กับประชาชนกลุ่มตัวอย่าง พร้อมแจ้งวัตถุประสงค์การเก็บข้อมูลในการ ทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบ แบบสอบถามในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลทั่วไปโดยไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม ซึ่งกลุ่ม ตัวอย่างมีสิทธิในการปฏิเสธให้ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่า ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test, F-test เพื่อการ วิเคราะห์หาความแตกต่างของตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ผลการวิจัย

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 186 คน และ เพศหญิง มีจำนวน 169 คน มีอายุอยู่ในช่วง 55 – 64 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย มีรายได้ไม่เกิน 3,000บาท/เดือน จบ การศึกษาในระดับประถมศึกษา ขณะเดียวกันได้ศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้การวิจัยเรื่อง ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี เป็นการศึกษาผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาด ของไวรัสโคโรนา (COVID-19) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน มีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ในภาพรวม โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ผลกระทบจากการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)	Mean	Std.	สรุป
ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ	4.33	0.72	มากที่สุด
ผลกระทบด้านสังคม	4.29	0.71	มาก
ผลกระทบด้านสุขภาพ	4.37	0.71	มากที่สุด
ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม	4.26	0.77	มาก
รวม	4.33	0.65	มาก

จากตารางที่ 1 การศึกษาระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) พบว่า ในภาพรวม ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, Std. = 0.65) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลกระทบด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.37$, Std. = 0.71) ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, Std. = 0.72) ผลกระทบด้านสังคม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, Std. = 0.71) และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, Std. = 0.77)

ตารางที่ 2 ตารางแสดงระดับผลการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ในภาพรวม โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

การรับมือจากการระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)	Mean	Std.	สรุป
การรับมือด้านความเป็นอยู่	4.44	0.69	มากที่สุด
การรับมือด้านสุขภาพ	4.14	0.81	มาก
รวม	4.33	0.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 การศึกษาระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) พบว่า ในภาพรวม ส่วนใหญ่ประชาชนมีการรับมืออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33$, Std. = 0.73) แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับมือด้านความเป็นอยู่ ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับมืออยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44$, Std. = 0.69) และ การรับมือด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับมืออยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$, Std. = 0.81)

ตารางที่ 3 ตารางแสดงการทดสอบสมมติฐานระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

การทดสอบสมมติฐาน	Mean	Std.	t/F	Sig
เพศ	4.28	0.53	1.77	.077
อายุ	4.28	0.02	0.60	.698
อาชีพ	4.28	0.02	4.63	.000
รายได้	4.28	0.02	3.16	.013
ระดับการศึกษา	4.28	0.02	0.67	.614

จากตารางที่ 3 การทดสอบสมมติฐานระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ รายได้ ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

ตารางที่ 4 ตารางแสดงการทดสอบสมมติฐานระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

การทดสอบสมมติฐาน	Mean	Std.	t/F	Sig
เพศ	4.26	0.61	2.00	.046
อายุ	4.27	0.62	0.43	.822
อาชีพ	4.27	0.30	3.19	.005
รายได้	4.27	0.23	2.80	.040
ระดับการศึกษา	4.33	0.03	0.45	.811

จากตารางที่ 4 การทดสอบสมมติฐานระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ส่วนประชาชนที่มี เพศ อาชีพ รายได้ ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชาย มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายส่วนใหญ่เป็นเสาหลักให้กับครอบครัว ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการออกไปทำงานหาเลี้ยงสมาชิกในครัวเรือน ทำให้มีการพบปะผู้คนมากมาย ทำให้เกิดความเสี่ยงกับตนเองและครอบครัวจึงได้รับผลกระทบมากกว่าเพศหญิง เนื่องจากประชาชนที่เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่เป็นแม่บ้าน มีหน้าที่ในการดูแลสมาชิกในครอบครัวและมีความตระหนักถึงผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด 19 มากกว่าเพศชาย ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่เป็นเพศชายมีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่เป็นเพศหญิง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เนื่อแพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ,2563) ได้ศึกษา ผลกระทบของการแพร่ระบาดต่อแรงงานในประเทศไทย กรณีศึกษา การเปรียบเทียบระหว่างแรงงานเพศชายและแรงงานเพศหญิง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีอายุต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีอายุ 15 – 24 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี ซึ่งเป็นวัยที่เข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ อาจมีภูมิคุ้มกันต่ำทำให้เกิดความเสี่ยงมากกว่ากลุ่มคนที่อยู่ในช่วงวัย 15 – 24 ปี เนื่องจากเป็นวัยที่มีสภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีภูมิคุ้มกันที่สูงเลยมีความเสี่ยงน้อยกว่า ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีอายุ 15 – 24 ปี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เนื่อแพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ,2563) ได้ศึกษา เมื่อโควิด -19 ปิดเมือง : ผลกระทบต่อแรงงานไทยในมิติ Supply - side กรณีศึกษา ความง่ายในการปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงานและงานที่ต้องทำใกล้ชิดกับคนอื่นตามคุณลักษณะของแรงงาน ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานีที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพพนักงาน บริษัท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาชีพค้าขายเป็นลักษณะอาชีพที่ต้องพบเจอและสัมผัสกับลูกค้ามากกว่าพนักงาน บริษัท ซึ่งทำงานและเจอผู้คนในออฟฟิศด้วยกัน จึงทำให้มีความเสี่ยงในการพบปะผู้คนน้อยกว่าอาชีพค้าขาย ดังนั้น ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (เนื่อแพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ,2563) ได้ศึกษา เมื่อโควิด -19 ปิดเมือง : ผลกระทบต่อแรงงานไทยในมิติ Supply - side ผลการศึกษาพบว่าประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีรายได้ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีรายได้ 5,001 – 7,000 บาท/เดือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาทต่อเดือน เป็นกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อยส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างหรือรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่ทำตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างโดยจะได้ค่าจ้างในแต่ละวันไม่เกิน 300 บาท ถ้าหากกิจการหรือผู้ว่าจ้างได้รับผลกระทบก็จะส่งผลไปยังลูกจ้างโดยตรงเลยทำให้ไม่สามารถที่จะทำงานได้ตามปกติ ทำให้ประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีรายได้ 5,001 – 7,000 บาท/เดือน เนื่องจากเป็นกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอาชีพและกิจการเป็นของตนเอง ซึ่งมีการปรับตัวในเรื่องของการบริหารจัดการกิจการให้เหมาะสมกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) จึงได้รับผลกระทบน้อยกว่าประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน ดังนั้น ประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีรายได้ 5,001 – 7,000 บาท/เดือน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิศรุต สุวรรณประเสริฐ, 2563) ได้ศึกษาเรื่อง COVID-19 จากมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์ ตอนที่ 2 กรณีศึกษา สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ ผลการศึกษาพบว่า ประชากรกลุ่มที่มีรายได้ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่จบในระดับการศึกษามัธยมตอนต้น มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่จบในระดับการศึกษานุปริญญา/ปวส. ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่จบในระดับการศึกษามัธยมตอนต้น มีความรู้ต่ำกว่า ทำให้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร รับรู้สถานการณ์หรือแนวทางการแก้ปัญหาจากโควิด-19 น้อยกว่า จึงทำให้ได้รับผลกระทบมากกว่าประชาชนที่จบในระดับการศึกษานุปริญญา/ปวส. เนื่องจากประชาชนที่จบในระดับปริญญาจะมีความรู้และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารมากพอที่จะจัดการตนเองจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด -19 ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่จบในระดับการศึกษามัธยมตอนต้น มีระดับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่จบในการศึกษานุปริญญา/ปวส. ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของสุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ (2563) ได้ศึกษา ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19 ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยมากกว่าประชาชนที่จบการศึกษาในระดับอื่นๆ เช่น การศึกษานอกระบบ (กศน.) การศึกษาศาสนา เป็นต้น

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจ อยู่ในระดับปานกลางได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา COVID-19 มากกว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อยทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจในระดับปานกลางมีความรู้เกี่ยวกับผลกระทบจากสถานการณ์ของโควิด-19 จึงทำให้เกิดความประมาทและละเลยในการดำเนินชีวิตเลยทำให้มีความเสี่ยงในการติดเชื้อมากกว่าประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจในระดับน้อย เนื่องจากไม่มีความรู้มากพอจึงทำให้เกิดความหวาดกลัวว่าถ้าติดเชื้อแล้วจะป่วยได้หรือเสียชีวิตได้ ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่มีระดับความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่อยู่ในระดับปานกลาง มากกว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่อยู่ในระดับน้อย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Hussein,N.R.,Naqid,I.A ,Jacksi and Abdi,2020) ได้ศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 ของชาวอิรัก โดยการเก็บข้อมูลแบบสำรวจทางออนไลน์ (online survey) ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ ไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีเพศต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID- 19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชาย มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่เป็นเพศหญิง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายส่วนใหญ่เป็นเสาหลักให้กับครอบครัว ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการออกไปทำงานหาเลี้ยงสมาชิกในครัวเรือน ทำให้มีการพบปะผู้คนมากมาย จึงต้องมีการเรียนรู้วิธีการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเพื่อลดความเสี่ยงให้กับตนเองและครอบครัว ในขณะเดียวกันประชาชนที่เป็นเพศหญิงมีการรับมือจากสถานการณ์โควิด-19 น้อยกว่าประชาชนที่เป็นเพศชาย เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่ไม่ต้องใช้แรงมากเท่าเพศชาย เช่น ทำงานบ้าน เลี้ยงลูก ปรนนิบัติสามี ด้วยเหตุนี้เพศหญิงจึงเป็นเพศที่มีความเสี่ยงน้อยกว่าเพศชาย ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนที่เป็นเพศชาย มีระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่าเพศหญิง โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของเนื่อแพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ (2563) ได้ศึกษา ผลกระทบของการแพร่ระบาดต่อแรงงานในประเทศไทย กรณีศึกษา การเปรียบเทียบระหว่างแรงงานเพศชายและแรงงานเพศหญิง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีอายุต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID- 19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีอายุ 15 – 24 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี อยู่ในวัยผู้สูงอายุ มีสภาพร่างกายที่อ่อนแอลง บางคนเริ่มมีโรคประจำตัวมีความเสี่ยงสูงทำให้ต้องมีการเรียนรู้วิธีการรับมือมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 15 – 24 ปี ซึ่งอยู่ในวัยรุ่น มีสภาพร่างกายที่แข็งแรงทำให้ไม่กังวลถึงผลกระทบจากการติดเชื้อโควิด-19 ทำให้มีจิตสำนึกในการรับมือหรือความคิดเห็นด้านการรับมือน้อยกว่า ดังนั้น ประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีอายุ 15 – 24 ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ (นุชลี อุปลัย,2558) ได้ศึกษาเรื่อง จิตวิทยาการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนวัยรุ่นที่มีช่วงอายุตั้งแต่ 12-18 ปี จะมีความสามารถในการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID- 19) มากกว่าประชาชนที่มีอายุ 55 – 64 ปี

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีอาชีพต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่ต้องพบเจอกับผู้คนมากมายและสัมผัสกับลูกค้าโดยตรง จึงจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์โควิด-19 บางร้านค้ามีวิธีการปรับเปลี่ยนในการค้าขาย ด้วยวิธีการขายผ่านออนไลน์ ทั้งนี้รวมถึงเรื่องการฉีดวัคซีนและการตรวจ ATK ก่อนพบเจอกับลูกค้า เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่ออาชีพของตนเองและผู้อื่น จึงมีการรับมือมากกว่าพนักงานบริษัท อาจเป็นเพราะ พนักงานบริษัทเป็นกลุ่มอาชีพที่ทำงานในบริษัทและเจอผู้คนจำนวนจำกัดในออฟฟิศ

เท่านั้น ทั้งนี้มีมาตรการ การฉีดวัคซีนและการตรวจ ATK ก่อนเข้าทำงาน ทำให้มีความรู้สึกลัวว่าตนปลอดภัยจากการติดเชื้อโควิด 19 โดยละเอียดในเรื่องการใช้ชีวิตจากภายนอกเลยจำเป็นที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้วิธีการรับมือจากสถานการณ์ของโรคโควิด-19 เพื่อป้องกันตนเองและคนรอบข้าง ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย มีระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัท โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติกร เรืองขำ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การปรับตัวโดยใช้ปัจจัยส่วนประสม ทางการตลาดภายใต้สถานการณ์ (Covid 19) ธุรกิจร้านอาหารริบส์แมน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษา ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีรายได้ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีรายได้ 5,001 – 7,000 บาท/เดือน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีรายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน เป็นกลุ่มประชาชนที่มีรายได้น้อย จึงมีความตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่จะเกิดขึ้น มีการเตรียมพร้อมและหาวิธีการรับมือจากโควิด -19 เพื่อไม่ให้กระทบต่อตนเองและคนรอบข้าง ในขณะเดียวกันประชาชนที่มีรายได้ 5,001 – 7,000 บาท/เดือน เป็นกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอาชีพและกิจการเป็นของตนเอง จึงละเอียดในการรับมือหรือป้องกันตนเองในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ประชาชนที่มี รายได้ไม่เกิน 3,000 บาท/เดือน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่มีรายได้ 5,001 – 7,000 บาท/เดือน ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของกชกร สมมั่ง (2557) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของผู้รับบริการงานผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช ผลการศึกษาพบว่า รายได้มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคโควิด ผู้ที่มีรายได้สูงสามารถจัดสภาพแวดล้อมในบ้านหรือชุมชนเพื่อป้องกัน ทำให้มีพฤติกรรมการป้องกันโรคที่เหมาะสมกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีระดับการศึกษา ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่จบในระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่จบในระดับการศึกษานอปริญญา/ปวส. ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่จบในระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี เป็นประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจมากพอที่จะจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบและการรับมือจากแพร่ระบาดของโควิด 19 อย่างทั่วถึงครบถ้วน จึงมีการรับมือมากกว่าประชาชนที่จบการศึกษานอปริญญา/ปวส.เนื่องจากเป็นประชาชนที่มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการรับมือจากแพร่ระบาดของโควิด 19แต่อาจยังรับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่ทั่วถึง และยังขาดความตระหนักถึงความอันตรายของการแพร่ระบาดของโควิด 19 ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่จบในระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) มากกว่า ประชาชนที่จบในการศึกษานอปริญญา/ปวส.โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของภคณัฐ วีระจร และคณะ (2563) ได้ศึกษาการรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid19) ของกำลังพลที่ปฏิบัติงานสายแพทย์ ศูนย์อำนวยการแพทย์ จังหวัดชายแดนใต้ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่จบการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป มีระดับการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุตี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) แตกต่างกัน โดยพบว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19)

มากกว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ความเข้าใจพอสมควร ก่อให้เกิดความตระหนักถึงโทษภัยของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) จึงมีความรู้ความเข้าใจในการรับมือจากการแพร่ระบาดของโควิด -19 มากกว่าประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจในระดับน้อย เพราะประชาชนยังขาดความเข้าใจในเรื่องของความตระหนักถึงภัยอันตรายของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่อยู่ในระดับปานกลาง มากกว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ที่อยู่ในระดับน้อย โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อุทิศ สุภาพ,2563) ได้ศึกษา มาตรการในการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 COVID-19 ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชนหมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี โดยศึกษาจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 186 คน และ เพศหญิง มีจำนวน 169 คน มีอายุอยู่ในช่วง 55 – 64 ปี ส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขาย มีรายได้ไม่เกิน 3,000บาท/เดือน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ได้ศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง

นอกจากนี้ได้ศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา(COVID-19) พบว่า ในภาพรวม ส่วนใหญ่ประชาชนได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 4.33 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผลกระทบด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในระดับมากที่สุด ร้อยละ 4.37 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 4.33 ผลกระทบด้านสังคม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 4.29 และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 4.26 ขณะเดียวกันได้ศึกษาการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) พบว่า ในภาพรวม ส่วนใหญ่ประชาชนมีการรับมืออยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 4.33 แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การรับมือด้านความเป็นอยู่ ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับมืออยู่ในระดับมากที่สุด ร้อยละ 4.44 และ การรับมือด้านสุขภาพ ประชาชนส่วนใหญ่มีการรับมืออยู่ในระดับมาก ร้อยละ 4.14

ขณะเดียวกันการทดสอบสมมติฐานผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี อาชีพ รายได้ ต่างกัน ได้รับผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน นอกจากนี้การรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี พบว่า ประชาชนที่มี อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มี เพศ อาชีพ รายได้ ต่างกัน ได้รับผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 นำผลการศึกษาด้านผลกระทบไปบอกผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อการปรับปรุงและช่วยเหลือให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

1.2 นำผลการศึกษาด้านวิธีการรับมือไปบอกผู้ที่เกี่ยวข้องและให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับโรคและการป้องกันทุกช่องทาง

1.3 เป็นข้อมูลให้แก่ประชาชนเพื่อใช้ในการปรับตัวและใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโรคระบาดได้อย่างปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไปควรทำการศึกษาวิจัยแบบคุณภาพเพื่อเป็นการศึกษาในประเด็นที่แตกต่างออกไป และมีเนื้อหาที่ชัดเจนมากขึ้น

2.2 ศึกษาและตั้งคำถามให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดความมึนงงต่อการตั้งคำถามเพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของประชาชนมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบและการรับมือจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา (COVID-19) ของประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูลีฟีกอร์ มาโซ อาจารย์ประจำรายวิชาที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างยิ่ง คณะผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจจริงและความทุ่มเทของอาจารย์และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณประชาชน หมู่ที่ 1 บ้านบุดี ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดีและขอขอบคุณเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวกในการศึกษาเป็นอย่างดี และสำเร็จทุกประการ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กิตติกร เรืองขำ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การปรับตัวโดยใช้ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดภายใต้สถานการณ์

Covid-19 ธุรกิจร้านอาหารรีปส์แมน อำเภอบางบาล จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารศิลปศาสตร์และอุตสาหกรรม บริหาร, ปีที่4* (ฉบับที่2), หน้า 1.

กชกร สมมิ่ง. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของ ผู้รับบริการงานผู้ป่วย

นอก โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช. *วารสารสุขศึกษา, ปีที่37* (ฉบับที่126), หน้า 8-21.

กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *รายงานโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย.

นุชลี อุปภัย. (2558). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภคณัฐ วีระจร. (2563). การรับรู้และพฤติกรรมการป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID –19) ของกำลังพลที่

ปฏิบัติงานสายแพทย์ศูนย์อำนวยการแพทย์จังหวัดชายแดนภาคใต้. *วารสารสาธารณสุขและวิทยาศาสตร์สุขภาพ, ปีที่ 3* (ฉบับที่3), หน้า 1.

- วิศรุต สุวรรณประเสริฐ. (2563). COVID-19 จากมุมมองของนักเศรษฐศาสตร์: ตอนที่ 2 กรณีศึกษาสถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565, จาก <http://Phuket.dop.go.th>
- สุพัตรา รุ่งรัตน์ และคณะ. (2563). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสถานการณ์โควิด-19ของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองยะลา จังหวัดยะลา(รายงานผลการวิจัย). ยะลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ศูนย์บูรณาการแก้ไขสถานการณ์โควิด-19 ศคบ. (2564). สถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรน่า (COvid-19) ในพื้นที่จังหวัด. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.mol.go.th>
- อุทิศ สุภาพ. (2563). มาตรการในการควบคุมและป้องกันโรคโควิด-19 COVID-19. สืบค้น 30 ตุลาคม 2565, จาก https://www.matichon.co.th/article/news_2073848
- เนื่อพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ. (2563). ผลกระทบของการแพร่ระบาดต่อแรงงานในประเทศไทย กรณีศึกษา การเปรียบเทียบระหว่างแรงงานเพศชายและแรงงานเพศหญิง. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565, จาก <http://www.thapublica.org>
- เนื่อพร เล็กเฟื่องฟู และคณะ. (2563). เมื่อโควิด -19 ปิดเมือง : ผลกระทบต่อแรงงานไทยในมิติ Supply - side กรณีศึกษาความง่ายในการปรับเปลี่ยนสถานที่ทำงานและงานที่ต้องทำใกล้ชิดกับคนอื่นตามคุณลักษณะของแรงงาน. สืบค้น 25 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.pier.or.th/abridged/2020/08/>
- Hussein, N. R., Naqid, I. A., Jacksi, K., & Abdi, B. A. (2020). Assessment of knowledge, attitudes, and Practices toward COVID-19 virus among university students in Kurdistan region, Iraq: Online cross-sectional study. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 9(9), 4809-4814. doi:10.4103/jfmpc.jfmpnc_870_20.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ

ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

People's Participation in Community Development of Baan Mahae

Bue Mang Subdistrict, Raman District, Yala Province.

ปอาิยะ แมะตีเมาะ อัสสี่ยะห์ อาแว อาฟีพะห์ อาแว ซูวัยบะห์ อารง ไชนับ ชาซู นัจวา เซงแก์ สุนีตา ดอเลาะ เสาด๊ะ หยีละงู ชูเพีย อาลีมามะ
ลาตีพะห์ ตือรามัด นูรอตุตา แวนนิ รอมซี เปาะมะ อาลียะ สะเฮง ชูลฟีกอร์ มาโซ และตายุดีน อูสมาน

Paesah Maehteemoh Asiyah Awae Afeefah Awae Suwaibah Arong Sainab Sasu Najwa Sehngae Suneeta Doloh
Saodah Yeelangu Sufia Aleemama Lateefah Deramad Romsee Pohma Aleeyah Saheang Sulfikor Maso and Tajuddin Osman

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Faculty Humanities and Social Sciences, Yala Rajahat University

Corresponding Author Email : 406223008@yru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน
จังหวัดยะลา และ 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน บ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง
อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่บ้านมาแฮ จำนวน 313
คน เป็นกลุ่มตัวอย่างและสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกแบบบังเอิญจากการลงพื้นที่ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่พบเจอใน
วันที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบ
สมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน
จังหวัดยะลา มีระดับความรู้ ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับน้อย และในด้านการตัดสินใจ
ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ พบว่า การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อาชีพ รายได้ และ
ระดับการศึกษา ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มี อายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนา
ชุมชนที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ข้อเสนอแนะจากการศึกษาพบว่า ผู้นำชุมชนควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมมากขึ้น สามารถนำไปพัฒนาชุมชนสู่ความยั่งยืนได้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม การพัฒนาชุมชน บ้านมาแฮ

Abstract

The research examined the level of participation in the community development of Baan Mahae, Bue Mang Sub-district, Raman District, Yala Province. The objectives were to investigate the level of community participation in development and to compare the level of community participation in the

community development of Baan Mahae community Bue Mang Sub-district, Raman District, Yala Province. The research tool was a questionnaire and collected data from 313 individuals in Baan Mahae area as a sample group and random sampling by means of random selection from the area. By the information from the sample group that met on the day the research team went to the area. Descriptive statistics were used to evaluate the data, including percentage, mean, and standard deviation. Hypotheses were tested using inferential statistics, including t-test and F-test.

The finding shows that people's participation in decision-making, operations, and the evaluation aspect of the development of Baan Mahe Community, Bue mang Sub-district, Raman District, and Yala Province. Have a level of knowledge understanding of participation in community development was at a low level. and in terms of decision-making, operations, benefits, and evaluations were at high levels. It was shown that when comparing the of participation of individuals with various sexes, jobs, income levels, and educational degrees in the development of the Baan Mahe community and people of diverse ages contributed actively to community development, and participation was not different. Recommendations from the study found that Community leaders should encourage individuals to participate in the process and help people realize how involvement can result in sustainable community development.

Keywords : Participation Community Development Baan Mahae

บทนำ

การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีความคิดริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติ เหตุผลแรกของการที่มีคนมารวมกันได้ควรจะต้องมีการตระหนักว่าการกระทำทั้งหมดที่ทำได้โดยกลุ่ม ผู้นำชุมชน หรือกระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้นผู้นำชุมชน องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยูพาพร รูปงาม, 2545) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ชุมชนเกิดการ พัฒนา ซึ่งมีปัจจัยหลายอย่างที่ทำให้ชุมชนเกิดการ พัฒนา เช่น การมีส่วนร่วม หลักการพัฒนาชุมชน กระบวนการพัฒนาชุมชน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องใช้ในงานพัฒนาชุมชน และคนก็มีส่วนสำคัญที่สุด เพราะคนเป็นศูนย์กลางหลักในการพัฒนาที่จะทำให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี การมีส่วนร่วมเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนที่ไม่มีประเทศไหนที่พัฒนาโดยปราศจากการร่วมมือของประชาชน

ชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ถือเป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ได้รับพัฒนา ด้วยการวางวิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบลที่ว่า “การคมนาคมดี มีคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจรุ่งพัฒนา การศึกษาก้าวไกล” (อบต.บือมั่ง อ.รามัน จ.ยะลา, ม.ป.ป) อีกทั้งยังมีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชนหลากหลายด้าน อาทิ การจัดการด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันปัญหาเสพติด ด้านการมีคุณภาพการศึกษา เป็นต้น จึงได้มีโครงการที่จัดขึ้นภายในชุมชนที่จะสร้างชุมชนให้เกิดการพัฒนา เช่น โครงการอาชुरอสัมพันธ์ กิจกรรมรวมกลุ่มของเยาวชนในการร่วมกันพัฒนาสุสานในทุกเช้าวันศุกร์ เป็นต้น ดังกล่าวนี้นี้จะเห็นได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถูกวางไว้ในระดับที่ค่อนข้างดี แต่กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านมาแฮยังต้องการพัฒนาในอีกหลายมิติ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการวางกฎระเบียบในสถานที่ท่องเที่ยวในการจัดการด้านขยะ ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวเป็นทุนชุมชนที่ควรรักษาและอนุรักษ์ และการรวมกลุ่มของเยาวชน จึงเล็งเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถ

พัฒนาไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น แต่สิ่งที่จะพัฒนาชุมชนให้ขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้นั้น คือกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน อันเป็นกลไกสำคัญที่จะนำชุมชนไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้สำเร็จ

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ พบว่า ปัญหาหลักที่ทำให้การพัฒนาเกิดความล่าช้า คือ ประชาชนยังขาดกระบวนการมีส่วนร่วมและความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม จึงทำให้เกิดปัญหากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนน้อยลง เพราะการเข้าร่วมกิจกรรมภายในชุมชน การรับข้อมูลข่าวสาร การเข้าร่วมประชุมและการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นร่วมกัน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นตัวขับเคลื่อนให้ชุมชนไปสู่การพัฒนาต่อไปได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เนื่องจากการมีส่วนร่วมนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยกำหนดตาม เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา เพื่อนำมาเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านมาแฮ อีกทั้งยังเป็นการศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการที่จะพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮไปสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคต โดยประชาชนจะเป็นศูนย์กลางที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เกิดขึ้นได้ไปในทิศทางที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีประชากรทั้งหมด 1,447 คน เป็นการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่พบเจอในวันที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่และเก็บข้อมูลแบบสอบถามจนกว่าจะครบตามจำนวนที่ต้องการ โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน ซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยเฉพาะในเขตพื้นที่ชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมุติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ทั้งหมด 1,447 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 673 คน หญิง 764 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จากประชากร จำนวน 1,447 คน ผู้วิจัยได้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Taro Yamane ผลการคำนวณได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 313 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่พบเจอในวันที่คณะผู้วิจัยลงพื้นที่ จนครบตามจำนวนที่ต้องการ

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง จากแบบสอบถามเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน บ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน จำนวน 20 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ และด้านการประเมินผล

ตอนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะที่มีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นควบคุมตามแนวคิด ซึ่งผ่านการแก้ไขขั้นต้นจากการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวนสองท่าน ช่วยพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาและตามความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ หลังจากผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมข้อความและจำนวนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและเรียงลำดับให้ตรงกับความเหมาะสมได้ถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปใช้กับประชาชนที่อาศัยเฉพาะในชุมชนบ้านมาแฮ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและเก็บข้อมูลจากประชาชนเฉพาะในพื้นที่บ้านมาแฮ จำนวน 313 คน เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ในชุมชนบ้านมาแฮและแจกแบบสอบถามให้กับชาวบ้านคนละ 1 ชุด ที่พบเจอจากการลงพื้นที่จนครบจำนวนที่ต้องการ

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ และขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างของประชาชนที่อาศัยเฉพาะในพื้นที่ชุมชนบ้านมาแฮ จำนวน 313 คน ซึ่งการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อ และรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวมและกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) เช่น ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test และ F-test เพื่อการวิเคราะห์หาความแตกต่างของตัวแปรตาม และตัวแปรต้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมิ่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา เป็นการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งหมด 313 คน ซึ่งมีผลการศึกษาดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งตามระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ

ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการพัฒนาชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
น้อย	164	52.4
ปานกลาง	93	29.7
มาก	56	17.9
รวม	313	100.0

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์จำนวนและร้อยละกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งตามระดับความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในการพัฒนาชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในระดับน้อย จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 52.4 รองลงมา มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 และมีความรู้และความเข้าใจระดับมาก จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมิ่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ในภาพรวมโดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้

การมีส่วนร่วม	Mean	S.D	สรุป
ด้านการตัดสินใจ	3.90	0.57	ระดับมาก
ด้านการดำเนินงาน	3.85	0.69	ระดับมาก
ด้านการรับผลประโยชน์	3.85	0.71	ระดับมาก
ด้านการประเมินผล	3.77	0.73	ระดับมาก
รวม	3.84	0.57	ระดับมาก

ตารางที่ 2 จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมิ่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า ในภาพรวม ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมิ่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.84, S.D.=0.57$) แต่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า 1. ด้านการตัดสินใจ ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.90, S.D.=0.57$) 2. ด้านการดำเนินงาน ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85, S.D.=0.69$) 3. ด้านการรับผลประโยชน์ ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.85, S.D.=0.71$) และ 4. ด้านการประเมินผล ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.77, S.D.=0.73$)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยแบ่งตามเพศ

เพศ	จำนวน	Mean	S.D.	t	Sig
ชาย	147	3.89	0.57	1.38	.168
หญิง	166	3.80	0.57		
รวม	313	3.84	0.57		

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำแนกตามเพศ พบว่า เพศชายมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮสูงสุดเฉลี่ย 3.89 และเพศหญิงมีส่วนร่วมต่ำสุดเฉลี่ย 3.80 และเมื่อทดสอบความแตกต่างโดยใช้ t-test พบว่า ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น ประชาชนที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ไม่แตกต่างกัน และไม่เป็นที่ไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยแบ่งตามอายุ

อายุ	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig
ต่ำกว่า 20	30	3.73	0.52	3.42	.005
21-30	59	3.77	0.52		
31-40	74	3.72	0.51		
41-50	64	3.97	0.62		
51-60	61	3.84	0.60		
มากกว่า 60	25	4.17	0.57		
รวม	313	3.84	0.57		

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนในอายุมากกว่า 60 ปี มีส่วนร่วมสูงสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 4.17 และประชาชนในระดับอายุ 31-40 ปี มีส่วนร่วมต่ำสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.72 และเมื่อทดสอบความแตกต่าง โดยใช้ F-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ดังนั้น ประชาชน

บ้านมาแฮ ตำบลป้อมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่มีอายุต่างกัน มีระดับส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ จึงต้องทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการของเซฟเฟ่ ดังตารางต่อไปนี้

อายุ	ต่ำกว่า 20	21-30	31-40	41-50	51-60	มากกว่า 60
ต่ำกว่า 20						
21-30						
31-40						
41-50						
51-60						
มากกว่า 60			0.43			

การทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มากกว่าประชาชนที่มีอายุต่ำกว่า 31-40 ปี

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig
เกษตรกร	113	3.88	0.58	0.51	.764
ค้าขาย	73	3.84	0.58		
ปศุสัตว์	11	3.65	0.73		
ข้าราชการ	7	3.86	0.30		
ธุรกิจส่วนตัว	28	3.87	0.53		
อื่น ๆ	63	3.78	0.56		
รวม	313	3.84	0.57		

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำแนกตามอาชีพ พบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรมีส่วนร่วมสูงสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.88 และประชาชนที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ มีส่วนร่วมต่ำสุด โดยมีคะแนนระดับการมี

ส่วนร่วมเฉลี่ย 3.65 และเมื่อทดสอบความแตกต่าง โดยใช้ F-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น ประชาชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยแบ่งตามรายได้

รายได้	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig
ต่ำกว่า 3,000	168	3.91	0.55	2.29	0.59
3,001-6,000	58	3.73	0.61		
6,001-8,000	31	3.68	0.60		
8,001-10,000	38	3.90	0.59		
มากกว่า 10,000	18	3.67	0.48		
รวม	313	3.84	0.57		

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยแบ่งตามรายได้ พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท มีส่วนร่วมสูงสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.91 และประชาชนที่มีรายได้ต่ำสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.67 และเมื่อทดสอบความแตกต่าง โดยใช้ F-test พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น ประชาชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่มีรายได้ต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	Mean	S.D.	F	Sig
มัธยมศึกษาตอนต้น	171	3.92	0.58	3.20	.024
มัธยมศึกษาตอนปลาย	105	3.76	0.55		
ปริญญาตรี	28	3.63	0.52		
อนุปริญญา	8	3.79	0.57		
รวม	313	3.84	0.57		

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความแตกต่างระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา โดยจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีส่วนร่วมสูงสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.92 และประชาชน ที่ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีส่วนร่วมต่ำสุด โดยมีคะแนนระดับการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 3.63 และเมื่อทดสอบความแตกต่าง โดยใช้ F-test พบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ดังนั้น ประชาชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ แต่เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่กลับพบว่า ไม่มีคู่ใดที่แตกต่างกัน ดังนั้น ประชาชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันเพียงในภาพรวมเท่านั้น ดังนั้น การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา พบว่า การเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มี อายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเช่นนี้คณะนักวิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากประชาชนในหมู่บ้านมาแฮ ที่เป็นเพศชายและเพศหญิง ส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพที่เหมือนกันคือ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่งผลทำให้มีเวลาว่างหลังเลิกงานและวันหยุดที่เหมือนกัน ทำให้เกิดการรวมตัวและเกิดความตระหนักต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่เป็นเพศชายและเพศหญิงมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระธวัชชัย สนธิธมโม, 2561) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิชญ์ หยกจินดา, 2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่เป็นเพศชายและเพศหญิง มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง แตกต่างกัน

ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลบือมั่ง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา แตกต่างกัน โดยพบว่าประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี ผลการวิจัยเช่นนี้ คณะนักวิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ส่วนใหญ่จะมีเวลาว่าง และเริ่มถอยห่างจากภาระหน้าที่ และเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาชุมชนมากขึ้น จึงทำให้ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาชุมชนมากกว่า ประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี ซึ่งเป็นวัยทำงานหารายได้เลี้ยงครอบครัวและอาจมีภาระหน้าที่ในการทำงานเลี้ยงลูก จึงทำให้ไม่มีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ดังนั้น ประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ มากกว่าประชาชนที่มีอายุ 31-40 ปี โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วิชญ์ หยกจินดา, 2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอายุมาก มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (นายสรารุช สืบเพ็ชร, 2562) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว

จังหวัดชุมพร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีอายุน้อย มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร มากกว่าประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี

ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยเช่นนี้คณะนักวิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมีเวลาว่างที่เหมือนกันกับประชาชนที่ประกอบอาชีพปศุสัตว์ ค้าขาย/ข้าราชการ/ธุรกิจส่วนตัว และมีเวลาในการทำงานไม่แตกต่างกัน จึงทำให้ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและปศุสัตว์/ค้าขาย/ข้าราชการ/ธุรกิจส่วนตัว มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (บรรเจิด สอพิมาย, 2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง ไม่แตกต่างกัน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา, 2555) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษา อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี ผลการศึกษาพบว่า อาชีพที่แตกต่างกันมีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แตกต่างกัน

ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท/เดือน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่เหมือนกันกับประชาชนที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท/เดือน ผลการวิจัยเช่นนี้คณะนักวิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากประชาชนที่มีรายได้ต่ำกว่า 3,000 บาท/เดือน ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในแต่ละวันและมีเวลาว่างเข้าร่วมกิจกรรมไปมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน กับประชาชนที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท/เดือน จึงทำให้ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระธวัชชัย สนธิธมโม, 2562) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีรายได้น้อย มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว ไม่แตกต่างกัน กับประชาชนที่มีรายได้มาก และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (โกมล อ่อนศิริ, 2552) : บทคัดย่อ ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนใน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีรายได้มากมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แตกต่างกัน

ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าประชาชนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่คล้ายคลึงกันกับประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ผลการวิจัยเช่นนี้คณะนักวิจัยมีความเห็นว่า เนื่องจากประชาชนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปศุสัตว์/ค้าขาย ไม่ได้รับข้าราชการหรือทำงานประจำที่หน่วยงานใด จึงทำให้สามารถใช้ช่วงเวลาว่างจากการทำงานมาเข้าร่วมกิจกรรมมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน กับประชาชนที่สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ดังนั้น จึงทำให้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ (จำเนียร จันทร์ผลึก, 2557 : 10) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีส่วนร่วมการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วน ตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง ไม่แตกต่างกัน กับประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ (คมลักษณ์ สงทิพย์, 2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา: ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย

จังหวัดนนทบุรี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แตกต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ ตำบลป้อมมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา มีระดับความรู้ ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อย และเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงาน ด้านการรับผลประโยชน์ ด้านการประเมินผลอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนบ้านมาแฮ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน และประชาชนที่มี อายุต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน โดยองค์การบริหารส่วนตำบลป้อมมัง ต้องให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและควรส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนในพื้นที่มากขึ้น เพื่อนำไปพัฒนาชุมชนท้องถิ่น อาทิ การสร้างเวทีชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนชุมชน การพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านการขับเคลื่อนนวัตกรรมการพัฒนาชุมชน ด้านเศรษฐกิจชุมชนและการบริการสาธารณะในชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเตรียมความพร้อมชุมชนให้เข้าสู่การเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะนำไปศึกษาต่อในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น
2. ควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนรวมถึงองค์กรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนในการสนับสนุนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในเชิงบริบทของชุมชนให้ขับเคลื่อนไปสู่การเป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเองได้ อีกทั้งยังเป็นชุมชนเข้มแข็งสามารถรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้
3. ควรเพิ่มคำถามในแบบสอบถามเพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นหรือความต้องการของประชาชนในประเด็นที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนต่อไปได้

กิตติกรรมประกาศ

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่อาจประสบผลสำเร็จได้ หากไม่ได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ซูลฟีกอร์ มาโซ ตรวจสอบและแก้ไขความถูกต้องของแบบสอบถามให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.ต่ายดิน อูสมาน ที่ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะตรวจสอบแก้ไข ตลอดจนชี้แนะแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และขอขอบคุณท่าน ประชาชนบ้านมาแฮที่มีส่วนร่วมที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี ในการศึกษานี้ จึงกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

- กุลจิรา เสาวลักษณ์จินดา. (2555). *การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว : กรณีศึกษาอำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี*(รายงานผลการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- โกมล อ่อนศิริ. (2552). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนในอำเภอ กำแพงแสน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- คมลักษณ์ สงทิพย์. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- จำเนียร จันทร์ผลึก. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนการจัดทำแผนพัฒนาสามปีขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาชัยสน อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง* (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). พัทลุง: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา* (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พระธวัชชัย สอนติธโม. (2561). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเขตเทศบาลเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว* (รายงานผลการวิจัย). สระแก้ว: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยุพาพร รูปงาม. (2545). *การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณในการปฏิรูประบบราชการ* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการพัฒนาสังคม คณะพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิษณุ หยกจินดา. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้าง ตำบลหันไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี*(รายงานผลการวิจัย). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สรารุธ สืบเพชร. (2562). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาล ตำบลทะเลทรัพย์ อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร*(รายงานผลการวิจัย). ร้อยเอ็ด: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- องค์การบริหารส่วนตำบลป้อมมัง อำเภอรามัน จังหวัดยะลา. (ม.ป.ป). *วิสัยทัศน์ในการพัฒนาตำบลป้อมมัง*. สืบค้น 6 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.buemung.go.th/manage.php>

การสร้างเครือข่ายทางสังคมของ กลุ่มแห่-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านทุ่ม
อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

Building Social Network of Fishing Net Group Banlaokuainhuk, Banthum, Mueang Khon
Kaen, Khon Kaen Province.

วิภาพร นอกกระโทก สุชาดา ศรีอุตร บุญญาพร ลับไธสง ภาวิณี นอกกระโทก
ชัยชนะ ศรีเพี้ยชัย อภิรดี วงศ์ศิริ และมานะ นาคำ

Wiphaphon Nokkrathok Suchada Sriudon Bunyaporn Lubthaisong Pawinee Nokkrathok Chaichana Sripierchai
Aphiradee Wongsiri Mana Nakham
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University
Corresponding Author Email: winxccn@kkumail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบทบาทการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห่-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก และ 2. เพื่อวิเคราะห์ผลจากการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแรงงานในชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม ซึ่งกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มแรงงานและชาวบ้าน บ้านเหล่าเกวียนหัก จำนวน 20 คน โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจงและแบบลูกโซ่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำเสนอด้วยเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า บ้านเหล่าเกวียนหักมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดการตั้งกลุ่มแห่-อวน บ้านเหล่าเกวียนหักซึ่งมีส่วนสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาอาชีพและความปลอดภัยในการทำงานให้กับกลุ่มแรงงานมากขึ้น และการสร้างเครือข่ายจากกลุ่มที่ใช้ในการติดต่อรับงานประกอบชิ้นส่วนแห่-อวน ให้เกิดความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เรียกว่าแม่-ลูกชาในชุมชน ซึ่งส่งผลให้กลุ่มแรงงานสามารถต่อรองการทำงานค่าจ้างได้มากขึ้น มีความรู้ความปลอดภัยในการทำงานมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันไม่พบกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและโรงงานเอกชนที่จ้างแรงงานในชุมชน

คำสำคัญ : การสร้างเครือข่ายทางสังคม เครือข่ายทางสังคม แรงงานนอกระบบ

Abstract

The objective of this research was to study the building of a social network among fishing net groups in Banlaokuainhuk village and analyze the results of building a social network among labor groups in the Banlaokuainhuk community. The data collection method of an interview approach for an in-depth interview as well as non-participatory observation were conducted. Laborers and Banlaokuainhuk villager groups of 20 people were key informants. Snowball and purposive sampling were used to select the samples. The data were analyzed through content analysis of relevant documents, non-participant observation, and an in-depth interview and presented in a descriptive way. According to the findings of

the study, Banlaokuainhuk has organized and built social networks within the community into two roles: building the social network of the Banlaokuainhuk fishing net group and the fishing net group of the United States, resulting in the establishment of the Banlaokuainhuk fishing net group, which has received support to promote career development and work safety for more labor groups and roles in the community, which results in labor groups being able to negotiate higher wages and having more safety knowledge at work. At the same time, there was no participation activity between the community and private factories employing community workers.

Keywords : Building Social Network Social Network Informal Workers

บทนำ

กลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องมือจับสัตว์น้ำ(แห-อวน) นับเป็นอุตสาหกรรมหลักที่มีการลงทุนตั้งโรงงานผลิตอยู่ในจังหวัดขอนแก่นหลายแห่ง และดำเนินกิจการมานานมากกว่า 30 ปี แต่ละโรงงานที่ดำเนินการผลิตเป็นอุตสาหกรรมผลิตขนาดใหญ่ ต้องการแรงงานผลิตในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นจำนวนมากโดยมีผู้ประกอบการรายใหญ่ 3 บริษัท มีโรงงานผลิต 6 แห่ง กระจายครอบคลุมทั่วทั้งจังหวัดขอนแก่น ตลาดของโรงงานทออวนในไทยมีมูลค่าการส่งออกมากกว่า 60 เปอร์เซ็นเมื่อเทียบกับกำลังการผลิตทั้งหมด ปัจจุบันมีโรงงานทออวนรายใหญ่ของขอนแก่นได้มีการขยายโรงงานทั้งหมด 6 แห่ง ได้แก่ ประเทศไทย 2 แห่งในประเทศจีน และอีก 2 แห่งในประเทศเมียนมา ซึ่งกว่า 60 เปอร์เซ็นกระจายไปในตลาดต่างประเทศเป็นหลัก ส่วนอีก 40 เปอร์เซ็นกระจายอยู่ในประเทศไทย (ธนาคารกรุงเทพ, 2021) ซึ่งโรงงานแต่ละแห่งต้องการแรงงานผลิตจำนวนมาก ส่งผลต่อการสร้างงานและรายได้ให้แก่คนในพื้นที่ ที่รวมทั้งแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบ โดยมีการจ้างงานรวมกันทั้งสิ้นมากกว่า 9,000 คน (MGR Online, 2550)

โดยสถานการณ์ของแรงงานไทยจากการสำรวจแรงงานนอกระบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2563 มีจำนวนถึง 20.4 ล้านคนคิดเป็นร้อยละ 53.8 ซึ่งพบว่าแรงงานนอกระบบมีจำนวนกว่าครึ่งของแรงงานทั้งหมดและยังมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยความหมายของแรงงานนอกระบบ คือ แรงงานที่อยู่ในกรจ้างงานในภาคเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการทำงานโดยไม่มีสัญญาการจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรตามกฎหมาย จึงมักพบกับปัญหาด้านค่าตอบแทน การไม่ได้รับค่าจ้างอย่างต่อเนื่อง การทำงานหนัก ปัญหาด้านสวัสดิการในการทำงาน ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน และความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงาน (บวร ทรัพย์สิงห์ และคณะ, 2565)

ขณะเดียวกันชาวบ้านในพื้นที่บ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านทุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น มีอาชีพรับงานแห-อวนไปทำที่บ้านจากกลุ่มโรงงานและร้านค้าในกลุ่มอุตสาหกรรมผลิตเครื่องมือจับสัตว์น้ำ (แห-อวน) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ยึดถืออาชีพการประกอบชิ้นส่วนแห-อวนเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้หลักในชุมชนตั้งแต่บรรพบุรุษ จนเกิดกลุ่มและเกิดเครือข่ายทางสังคมภายในชุมชน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแรงงานผู้รับงานแห-อวนไปทำที่บ้าน รวมไปถึงผลจากการสร้างเครือข่ายทางสังคมระหว่างแรงงาน โรงงาน และ

ชุมชน จะสามารถทำให้เกิดความเข้าใจและสามารถนำองค์ความรู้ที่ค้นพบไปต่อยอด เพื่อพัฒนาแรงงานนอกระบบด้านความปลอดภัยในการทำงาน และสวัสดิการของกลุ่มแรงงานนอกระบบได้ จึงได้ดำเนินการศึกษาเพื่อให้ทราบว่าการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหักมีกระบวนการสร้างเครือข่ายอย่างไร และจากการสร้างเครือข่ายของแรงงานส่งผลอย่างไรกับกลุ่มแรงงานและชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านพุ่ม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (IN-DEPTH INTERVIEW) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (NON-PARTICIPANT OBSERVATION) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นชาวบ้านผู้ประกอบการอาชีพประกอบชิ้นส่วนแห-อวน ประเภททุนและตะกั่ว จำนวน 20 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (PURPOSIVE SAMPLING) ควบคู่ไปกับวิธีการสุ่มแบบลูกโซ่ (SNOWBALL SAMPLING) ซึ่งประกอบไปด้วยประธานกลุ่ม แห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก จำนวน 1 คน สมาชิกกลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก จำนวน 8 คน และชาวบ้านในชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก จำนวน 11 คน โดยมีเกณฑ์การเลือก คือ เป็นชาวบ้านที่ประกอบอาชีพรับจ้างประกอบชิ้นส่วนแห-อวนจากแหล่งบริษัท ร้านค้าทั้งในและนอกชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มด้วยการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับมาแต่ละครั้งที่ลงไปสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเพื่อจะได้ทราบประเด็นที่ยังตกหล่น เมื่อตรวจสอบเสร็จแล้วจึงนำมาจำแนกและจัดข้อมูลตามประเด็นที่ต้องการจะศึกษาจัดระบบข้อมูลด้วย การถอดเทปบันทึกเสียงคำต่อคำ และข้อมูลจากบันทึกสนาม (field note) ทางคณะผู้วิจัยได้มีการบันทึกเทปเสียงควบคู่ไปกับการจดบันทึกข้อมูลเพื่อป้องกันการผิดพลาดหรือการเก็บตกข้อมูลสำคัญที่ตกหล่น โดยผู้วิจัยได้รับการยินยอมให้ทำการบันทึกเสียงจากผู้ให้สัมภาษณ์และใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกตามแนวทางการสัมภาษณ์ จากนั้นพิมพ์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Microsoft Word หนึ่ง ชื่อของกลุ่มเป้าหมายที่ให้สัมภาษณ์ที่ปรากฏในบทความนี้เป็นชื่อสมมติเพื่อใช้ในการนำเสนอเท่านั้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ตำบลบ้านพุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การสร้างเครือข่ายทางสังคม ของกลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก

ชุมชนบ้านเหล่าเกวียน ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านพุ่ม อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น พื้นเพของชาวบ้านมีการประกอบชิ้นส่วนทุนและตะกั่วแห-อวนตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษ จากคำบอกกล่าวของชาวบ้านในชุมชน โดยเริ่มต้นการเรียนรู้การทำแห-อวนเกิดจากการชุมชนบ้านสะอาดที่ใกล้เคียงกัน มีการทำแห-อวนมาก่อนอยู่แล้ว เมื่อเห็นว่าสามารถนำไปเป็นอาชีพได้จึงขอเรียนรู้วิธีการทำด้วย ต่อมาจึงได้นำมาเผยแพร่กันภายในชุมชน จนแพร่กระจายกลายเป็นอาชีพที่สร้างรายได้หลักให้แก่ชาวบ้านชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก

โดยในช่วงเริ่มแรกทางชุมชนได้รับทำแหว-อวนให้กับโรงงานทออวนเดชาพานิชเพียงโรงงานเดียว ซึ่งทางโรงงานมาติดต่อและนำแหว-อวนมาลงให้ชาวบ้านในชุมชนทำ หลังจากนั้นในช่วงที่ผ่านมาจำนวนชาวบ้านที่รับทำแหว-อวนให้โรงงานทออวนเดชาพานิชลดลง เนื่องจากในช่วงหลังที่ผ่านมาชาวบ้านภายในชุมชนมีตัวเลือกในการรับจ้างทำมากขึ้นซึ่งแต่ละโรงงานหรือร้านค้าให้ในราคาที่สูงกว่าโรงงานเดิม ปัจจุบันชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหักมีการจัดตั้งกลุ่มแหว-อวนขึ้นเพื่อเป็นการบริหารจัดการกลุ่มแรงงานในชุมชน เนื่องจากมีโรงงานและร้านค้าที่ปลีก-ส่งที่ว่าจ้างสมาชิกในชุมชนกว่า 6 แห่ง ให้ประกอบชิ้นส่วนแหว-อวน ทั้งประเภทติดหุ่นหรือติดตะกั่ว ส่งผลให้เกิดมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้นเพื่อจัดระบบรูปแบบการทำงาน รวมไปถึงเพื่อการติดต่อสื่อสารที่เป็นประโยชน์แก่กลุ่มแรงงานสมาชิกในชุมชนเอง จากการวิจัยพบการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแหว-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ดังนี้

1.1.วิธีการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของกลุ่มแหว-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก การก่อตัวหรือการเริ่มต้นของกลุ่มแหว-อวนบ้านเหล่าเกวียนหักเริ่มแรกเกิดจากมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ ลงมาสำรวจพื้นที่ภายในหมู่บ้านเข้ามาสอบถามถึงการทำงานของชาวบ้านที่ทำงานแหว-อวน รวมถึงเรื่องสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน ช่วยดำเนินการให้มีการอบรมเรื่องกฎหมายและให้คำแนะนำเรื่องการจัดตั้งกลุ่ม ในปีแรกที่มีการรวมตัวกันในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์มีสมาชิกทั้งหมด 17 คน ซึ่งจุดประสงค์แรกในการจัดตั้งกลุ่มแหว-อวนบ้านเหล่าเกวียนหัก คือควรมีการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการเพื่อความง่ายและสะดวกต่อการดำเนินงาน เวลามีปัญหาไม่ว่าจะเป็นการเรียกร้องสิทธิต่างๆ รวมถึงการจัดหางบประมาณในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทำแหว-อวนให้กับชาวบ้านที่หรือคนอื่นๆ ภายในชุมชน หลังจากนั้นในปีพุทธศักราช 2538 ได้มีการจดทะเบียนจัดตั้งกลุ่มแหว-อวน บ้านเหล่าเกวียนหักอย่างเป็นทางการ หลังจากการจัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการจึงมีกระทรวงแรงงานเข้ามาตรวจสอบและติดตามเป็นระยะต่อมาในปีพุทธศักราช 2541 ได้มีหน่วยงานภาคเอกชนลงมาให้การช่วยเหลือเรื่องสุขภาพของแรงงานในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการทำการจัดอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกในกลุ่มแหว-อวนและชาวบ้านในชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหักทุกคน ดูแลให้ความรู้ในเรื่องของสุขภาพ อนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานนอกระบบ ภายในกลุ่มมีการหารือหรือเรื่องปัญหาที่กลุ่มแรงงานพบเจอร่วมกัน ให้คำปรึกษาแก่สมาชิกภายในกลุ่มและแก้ไขปัญหาร่วมกัน รวมถึงการจัดหาโครงการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ชาวบ้านภายในชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหักทุกคน โดยมีการจัดโครงการตรวจสารอันตรายจากตะกั่วที่เกิดจากการประกอบงานแหว-อวนให้แก่คนภายในหมู่บ้านทุกคนไม่ได้จำกัดเฉพาะแค่สมาชิกภายในกลุ่มแหว-อวน โดยผลการตรวจพบว่าชาวบ้านจำนวนมากมีสารตะกั่วปนเปื้อนในร่างกาย ทางหน่วยงานจึงได้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องอันตรายจากสารตะกั่วพร้อมแนะนำวิธีการทำงานให้ปลอดภัยเบื้องต้น ทางกลุ่มแหว-อวนบ้านเหล่าเกวียนหักจะคอยเป็นคนประสานติดต่อจัดทำโครงการเพื่อชาวบ้านภายในชุมชนและสมาชิกภายในกลุ่มแหว-อวน ในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มแหว-อวนหน่วยงานในภาคเอกชนจะเป็นคนดูแลและให้ความช่วยเหลือเป็นส่วนใหญ่ในช่วงหลังที่ผ่านมาหน่วยงานรัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทให้การช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้และด้านต่างๆ เพิ่มเติมมากขึ้น

ต่อมาเมื่อสมาชิกในชุมชนเล็งเห็นถึงความสำคัญในการรวมกลุ่มมากขึ้น ส่งผลให้ปัจจุบันกลุ่มแหว-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก มีสมาชิกกลุ่มทั้งหมด 80 คน ซึ่งสมาชิกในกลุ่มประกอบไปด้วยผู้ที่ประกอบอาชีพประกอบชิ้นส่วนแหว-อวนทั้งสิ้น นอกจากนี้ ยังมีสมาชิกชุมชนที่ประกอบอาชีพแหว-อวนแต่ไม่ได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มแหว-อวนอยู่เช่นกัน โดยการติดต่อ

เพื่อเป็นการประกันความเสียหายที่จะเกิดจากการสูญหายของชิ้นงาน มีรูปแบบการจ้างเป็นงานแบบเหมา โดยจะโรงงานจะส่งมอบเฉพาะเนื้ออวนให้กับลูกจ้างคือ แม่ซา นอกเหนือจากเนื้ออวน ได้แก่ ด้าย ทุ่น และตะกั่ว แม่ซาจะต้องลงทุนซื้อเองทั้งหมด โดยแม่ซาจะแจกจ่ายวัสดุดิบเหล่านี้ให้กับลูกขาของตนเองตามปกติ ดังนั้น ราคาค่าจ้างของโรงงานนี้เป็นการจ่ายราคาค่าจ้างที่สูงกว่าแหล่งงานอื่นๆ โดยแม่ซาจะได้รับค่าจ้างในราคา 158 บาท/ผืน และแม่ซาจะจ้างลูกขาต่อในราคา 20-25บาท/ผืน ซึ่งในราคานี้จะแยกเป็น ราคาของอวนตาเล็ก 25 บาท/ผืน ทั้งใส่ตะกั่วและใส่ทุ่น และเป็นราคาของอวนตาใหญ่ 20 บาท/ผืน ทั้งใส่ตะกั่วและใส่ทุ่นเช่นกัน ซึ่งแม่ซาจำเป็นต้องทำการสำรองเงินจ่ายค่าจ้างให้ลูกขาก่อน เนื่องจากแม่ซาจะจ่ายค่าจ้างให้ลูกขาพร้อมกับตอนที่นำชิ้นงานไปส่งให้ทำตามราคาและจำนวนงานในแต่ละครั้ง แต่จะได้รับเงินจากโรงงาน 7 วัน หลังจากที่โรงงานเข้ามารับงานกลับไปจนครบ **“...เราไม่มีเงินสำรองเองหรอก ไม่รู้จักติดต่อเขาก็ได้แต่ไปรับจ้างเอาของเขามาทำตอนนี้แหละพอได้กินได้ใช้...”** แม่พัน (นามสมมุติ) ลูกขาบุญมีและแม่ทองใบ

โรงงานเดชาทออวนพานิช จากการศึกษาพบว่า ชุมชนเคยมีสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างโรงงานและกลุ่มชาวบ้านผู้รับงานแห-อวน ทำให้ปัจจุบันไม่มีชาวบ้านในชุมชนรับแห-อวนของโรงงานทออวนเดชาพานิชมาทำอีก ส่งผลให้ในปัจจุบันโรงงานทออวนเดชาพานิชจึงมีแม่ซาที่รับทำแห-อวนให้เพียงคนเดียวในหมู่บ้าน คือ แม่จรรยา (นามสมมุติ) จากการสัมภาษณ์ของแม่จรรยา (นามสมมุติ) แม่ซาของโรงงานทออวนเดชาพานิชกล่าวว่า **“...พอมีนหน่วยงานมาควบคุมราคาเขาก็โกรธคิดว่าเราไปฟ้องเลยไม่เอาของมาลงให้อีก แต่ก่อนที่หมู่บ้านทำอยู่โรงงานเดียวเขาก็ให้ราคาเท่าเดิมแหละแต่อาศัยรับมาทำเยอะพอมิเหตุการณ์นั้น พอเขากลับมาไม่มีคนทำเขาก็เลยเอามาลงแค่นี้เพราะไม่มีคนช่วยทำ...”** ซึ่งหลังจากเกิดเหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้โรงงานทออวนเดชาพานิชนำแห-อวนมาให้ทำในปริมาณที่ลดน้อยลง เพราะมีแม่ซาที่ทำให้เพียงคนเดียวและไม่มีลูกขาในการทำงาน เนื่องจากรับงานมาได้ในราคาที่ถูกลงกว่าที่อื่นจึงทำให้ค่าจ้างในการจ้างลูกขาถูกลงตามไปด้วย ลูกขาคนเก่าที่เคยทำด้วยจึงเปลี่ยนไปรับทำของแม่ซาโรงงานอื่นที่ได้ราคาสูงกว่าภายในชุมชนแทน โดยรูปแบบการจ่ายของโรงงานทออวน-เดชาพานิชจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกับโรงงานหรือร้านค้าอื่นๆ โดยทางโรงงานจะนำเนื้ออวนและอุปกรณ์มาให้ ชาวบ้านประกอบชิ้นส่วนทุ่นและตะกั่ว โดยโรงงานจะให้ค่าจ้างในราคาผืนละ 20 บาทและจะจ่ายเงินหลังจากรับชิ้นงานซึ่งจะนำมาพร้อมกับแห-อวนรอบใหม่ แต่ในปัจจุบันทางโรงงานไม่ได้มีการจ่ายเงินทันทีตามเดิมซึ่งเคยมีการล่าช้ากว่า 3 สัปดาห์มาแล้ว **“รอบนี้แม่ก็จะพอแล้ว เขาไม่จ่ายเงินแม่มาหลายอาทิตย์แล้วทุ่นก็หมดก็จะเปลี่ยนไปทำของเจ้าอื่นแทนแม่ก็แก่แล้วด้วย”** แม่จรรยา(นามสมมุติ)แม่ซาโรงงานทออวนเดชาพานิชกล่าว

1.2.2 กลุ่มจากการติดต่อรับแห-อวนจากกลุ่มร้านค้า/ร้านขายปลีกมาทำที่บ้าน

เครือข่ายกลุ่มนี้จะประกอบด้วยสมาชิกชุมชนในรูปแบบเช่นเดียวกันกับกลุ่มแรก แต่จะเป็นเครือข่ายกลุ่มที่รับงานจากแหล่งร้านค้าในอำเภอเมืองขอนแก่นเป็นหลักประกอบด้วยดังนี้

ร้านยืนยงพาณิชย์ ปัจจุบันมีแม่ทองใบ(นามสมมุติ) เป็นแม่ซาเพียงผู้เดียวโดยร้านมอบหมายชิ้นงานมาให้ประกอบคือการใส่ทุ่นและใส่ตะกั่วครั้งละ 100-200 ผืน แม่ซาจะได้ค่าจ้างราคา 30 บาท/ผืนและอุปกรณ์ครบทุกอย่างทั้ง ด้าย ทุ่น ตะกั่วและเนื้ออวน โดยมีลูกขาหลักได้แก่ แม่สา (นามสมมุติ) และแม่พัน(นามสมมุติ) ซึ่งแต่ละคนจะได้ทุ่นและตะกั่วมาประกอบใส่เนื้ออวนแต่ละครั้งในจำนวนเฉลี่ยเท่ากัน และได้ค่าจ้างคนละ 12 บาท/ผืน ในกรณีร้อยเชือกหัวอวนเพียงอย่างเดียว ราคา 15บาท/ผืน ในกรณีร้อยเชือกและใส่ทุ่น/ตะกั่ว จากภาพที่ 1 จะเห็นว่า แม่พัน(นามสมมุติ) มีเส้นเชื่อมโยงถึงแม่บุญมี(นามสมมุติ) สามารถอธิบายได้ว่า แม่พัน (นามสมมุติ) มีความเชื่อมโยงทั้งเครือข่ายลูกขาของแม่ทองใบและแม่บุญมี คือรับทำงานจากทั้งสองแหล่งโดยที่ไม่มี ความขัดแย้งหรือปัญหาใดๆ นอกจากนี้ลูกขาทั้ง 2 คนในสายของแม่ทองใบจะช่วยเหลือกันในกรณีที่ทำงานเสร็จไม่ทัน โดยจะจ่ายค่าจ้างให้ในชิ้นนั้นเลย

ร้านจีเม้ง พบว่ามีแม่ซาซึ่งประกอบด้วย แม่เกสา (นามสมมุติ) และแม่สมพาน (นามสมมุติ) จากการสัมภาษณ์แม่ซา มีลูกขาหลักเป็นเครือข่ายงานได้แก่ แม่หอย (นามสมมุติ) แม่จวง (นามสมมุติ) แม่ละออ (นามสมมุติ)

และพ่อโต๊ะ (นามสมมติ) การจ้างงานจะเป็นรูปแบบรายชิ้น วัสดุอุปกรณ์ทางร้านจี้เม้งจะเป็นคนให้มาทั้งหมด ได้แก่ เชือก ฟัน และตะกั่ว แม่ขาและลูกขาจะมีหน้าที่ประกอบให้เป็นผืนเท่านั้น แต่ละรอบแม่ขาจะได้รับงานมาประมาณ 500 ผืนและกระจายงานให้ลูกขาในจำนวนที่เท่าๆ กัน โดยราคาอยู่ที่ใส่ตะกั่ว 10 บาท ใส่ฟัน 10 บาท รวมเป็นผืนละ 20 บาท เมื่อนำงานไปส่งทางร้านจะทำการตรวจสอบชิ้นงานก่อนจะติดต่อผ่านทางโทรศัพท์กับแม่ขาเพื่อนัดวันส่งมอบงาน รับเงิน และรับวัสดุอุปกรณ์ของรอบงานถัดไปในวันเดียวกัน โดยทางร้านไม่ได้กำหนดวันส่งงานในแต่ละเดือน มีเพียงแม่ขาที่กำหนดวันไปส่งมอบงานให้ทางร้านซึ่งจะแจ้งลูกขาให้ทราบเพื่อที่จะได้ทำให้เสร็จทันเวลา “...เอามาให้ก็ทำให้เสร็จนะ ก่อนวันที่เท่านี้เท่านี้ทำให้เสร็จนะสมมติว่ารับมาวันที่1 วันที่10 ต้องเสร็จนะ ไม่เคยทำงานไม่เสร็จตามกำหนด...” แม่จวน (นามสมมติ) ลูกขาของแม่สมพานร้านจี้เม้ง เช่นกันกับเครือข่ายสายงานกลุ่มอื่นๆ จะมีลูกขาที่มีเส้นเชื่อมโยงระหว่างกัน แสดงให้เห็นว่ามีการคอยช่วยเหลือกันระหว่างสมาชิกในเครือข่าย

ร้านนายเตี้ย เครือข่ายลูกขาของร้านนายเตี้ยประกอบไปด้วย แม่ขาได้แก่ แม่แต้ว (นามสมมติ) แม่ถวิล (นามสมมติ) แม่ทองยศ (นามสมมติ) แม่ทูล (นามสมมติ) และแม่वास (นามสมมติ) โดยที่แม่ขาแต่ละคนจะมีเครือข่ายลูกขาของตนเองในการกระจายงาน แต่แม่वासและแม่ทูลนับว่าเป็นขาใหญ่ของสายร้านนายเตี้ย เนื่องจากรับอวนมาในปริมาณที่เยอะกว่าแม่ขาคน มีเครือข่ายลูกขาได้แก่ แม่ลำดวน (นามสมมติ) แม่อ้อย (นามสมมติ) แม่แวง (นามสมมติ) แม่กิต (นามสมมติ) และแม่แหลม (นามสมมติ) อื่นๆ กรณีของแม่वासจะรับมาจากร้านจำนวน 100 ผืน และทำการกระจายให้ลูกขาภายในกลุ่มซึ่งมีจำนวน 2-3 คน คนละ 20-30 ผืน ซึ่งจะได้ค่าจ้างคนละ 10บาท/ผืน ในกรณีร้านนายเตี้ยจากภาพที่ 1 แม่ทูล มีการใช้ลูกขาช่วยกันกับแม่แจงจากโรงงานกรุงเทพแหวน หรืออาจอธิบายอีกมุมหนึ่งว่า แม่กิตและแม่แหลมรับทำงานแหวนจากทั้งโรงงานกรุงเทพแหวน ซึ่งทั้ง 2 ก็ยังมีความเชื่อมโยงด้วยการช่วยเหลือกันอีกรอบหนึ่ง ด้านแม่वास ซึ่งเป็นทั้งแม่ขาของร้านและลูกขาหลักที่รับงานมากระจายจากแม่บุญมี ซึ่งทั้ง 2 เครือข่ายสายงานของ 2 แห่ง มีการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงกันไปมาอย่างมีความซับซ้อน

1.2.3 การประกอบชิ้นส่วนแหวนและจำหน่ายเอง

จากการศึกษาได้พบว่านอกจากการรับงานจากแหล่งนอกชุมชนแล้ว ภายในชุมชนเองก็มีสมาชิกในชุมชนที่ผันตัวมาเป็นผู้ประกอบการรายย่อยในชุมชน ซึ่งส่งผลให้เกิดการสร้างเครือข่ายของกลุ่มตัวเองขึ้นได้แก่

ร้านอวนหมานบ้านแม่หนูช อวนหมานบ้านแม่หนูชเป็นร้านค้าจำหน่ายแหวนของประธานกลุ่มแหวน บ้านเหล่าเกวียนหัก โดยแม่หนูช (นามสมมติ) ได้มีการทำแหวนจำหน่ายเองซึ่งจำหน่ายผ่านทางออนไลน์ ราคาเริ่มตั้งแต่350-1000 บาท/ผืน ซึ่งมีทั้งจำหน่ายเองและรับมาจ้างจากนอกชุมชนเช่นกัน โดยที่รับแหวนมาจากร้านค้าแห่งหนึ่งในอำเภอป่าพอง โดยทางร้านค้าจะมีอุปกรณ์มาให้ทุกอย่างจะให้ราคาผืนละ 50 บาท แหวนและอุปกรณ์จะถูกนำมาส่งพร้อมจ่ายเงินทันทีและมารับงานเมื่องานเสร็จ ซึ่งแม่หนูช (นามสมมติ) จะมีลูกขา4คน แม่หนูช (นามสมมติ) จะให้ราคาค่าจ้างในราคาผืนละ20 บาท โดยจะแบ่งงานในการประกอบชิ้นส่วนแต่ละคนต่างกัน เวลาจ่ายงานแม่หนูชจะให้ค่าจ้างตามจำนวนแหวนที่รับไปทำหรือบางคนก็รับแหวนไปทำก่อนเมื่อเสร็จจึงมารับเงินหรือเปิดไปก่อนครึ่งนึงละทยอยนำมาส่ง ไม่มีกำหนดส่งงานเสร็จเมื่อไรก็นำมาส่งให้ทันกำหนดเวลาส่งของทางร้าน ถ้าหากทำเสร็จไม่ทันแม่ขาจะไปเอามาช่วยทำและหักเงินส่วนนั้นออกหรือทางลูกขาจะไปหาคนในหมู่บ้านที่ทำแหวนให้ช่วยทำ ไม่ว่าจะเป็นคนที่ทำแหวนของบ้านแม่หนูชด้วยกันเองหรือชาวบ้านที่ทำแหวนให้กับโรงงานอื่นถ้าว่างสามารถช่วยได้ชาวบ้านก็ยินดีที่จะช่วยเหลือกัน

การอภิปรายผล

จากการวิจัยคณะผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

กระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห่-อวนบ้านเหล่าเกวียนหัก เริ่มแรกการจัดตั้งกลุ่มได้รับคำแนะนำจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนให้เกิดการรวมกลุ่มของแรงงานผู้ทำแห่-อวน เป็นการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลที่มีความสามารถ ทักษะ และมีประสบการณ์ร่วมกัน ซึ่งจะมิพบทบทวนหรือหน้าที่แต่ละบุคคลอยู่ ตามแนวคิดการสร้างเครือข่ายทางสังคม กล่าวคือ การเกิดขึ้นของกลุ่มแห่-อวน บ้านเหล่าเกวียนหักโดยมีประธานกลุ่ม มีหน้าที่หลักในการพัฒนาศักยภาพด้านการทำงานกลุ่มแรงงาน การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ มี การให้ความรู้ด้านสุขภาพ อาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ไปจนถึงข้อกฎหมายสิทธิประโยชน์ ของแรงงานนอกระบบ มีการจัดโครงการตรวจหาสารอันตรายจากสารตะกั่ว ให้แก่สมาชิกในชุมชน และการให้ คำแนะนำการปฏิบัติตนหลังการตรวจร่างกายในการทำงานภายใต้การทำงานของกลุ่มแห่-อวนบ้านเหล่าเกวียนหัก สอดคล้องกับ พรชัย ศุภวิทพัฒนา และคณะ (2564) ได้ศึกษา การรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนของชุมชนบางกะเจ้า ผลการวิจัยพบว่า สำหรับกลุ่มพื้นที่บางกะเจ้า พบว่า 1) มีการจัดตั้งกลุ่ม 3 แบบ คือ หน่วยงานภายนอกเข้ามาส่งเสริม การรวมตัวกันเอง และการรวมตัว เพื่อสร้างช่องทางในการรับความช่วยเหลือ 2) การพัฒนาเครือข่าย จะต้องมีความรู้ความสามารถ และเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม มีจุดเด่นด้านผลิตภัณฑ์และกิจกรรมที่มีประสิทธิภาพ และความร่วมมือที่เกิดจากความเข้าใจ และเห็นถึงผลประโยชน์ส่วนรวม และ 3) มีข้อจำกัดใน เรื่องความชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินการ นำไปสู่การไม่สามารถตอบโจทย์สมาชิก ไม่ เกิดผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจและสังคมที่ตรงกับความต้องการของสมาชิก ดังนั้นการจัดการในพื้นที่บาง กระเจ้าจึงควรปรับโครงสร้างการปกครอง เป็นรูปแบบเขตปกครองท้องถิ่นพิเศษ การรับแห่-อวนไปทำที่บ้านของกลุ่มแห่-อวนบ้านเหล่าเกวียนหัก พบว่า มีการรับ ประกอบชิ้นส่วนแห่-อวนประเภทติดทุ่นและตะกั่ว จากผู้จ้างหลายแหล่ง ส่งผลให้เกิดกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนในการติดต่อกับ ร้านค้าและโรงงาน และยังพบว่าการประกอบชิ้นส่วนเพื่อจำหน่ายเองในชุมชน ซึ่งสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่แรงงานผู้รับ งานแห่-อวนไปทำที่บ้านได้อย่างดี โดยค่าจ้างและเงื่อนไขรูปแบบการทำงานของแต่ละแหล่งจะแตกต่างกันออกไป แต่จะพบว่า มีการตั้งเกณฑ์ราคาค่าจ้างที่ ใกล้เคียงกัน หรืออาจแตกต่างกันเล็กน้อย โดยที่แม่ข่าและลูกข่าแต่ละสายงานจะมีการตกลงและ รับทราบดีใน สายนั้นๆ นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายทางสังคมกลุ่มแห่-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ส่งผลให้เกิดระบบแม่ข่า-ลูก ข่าในชุมชน พบรูปแบบของการรับ-กระจายงานของกลุ่มตัวแทนเรียกว่าแม่ข่า ให้แก่สมาชิกแรงงานเรียกว่า ลูกข่า เกิดเป็น เครือข่ายที่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบของการพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยสอดคล้อง กับ ประกอบ มีโคตรกรอบ, สุทธิพงษ์ สวัสดิ์ทา และพรนิพา รัตนคมทรัพย์ (2564) ได้ทำการศึกษา การสร้าง เครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบและ ขบวนการสร้างเครือข่ายการพึ่งพาตนเอง ของเกษตรกรในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ 2) ศึกษาการเสริมสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3) ศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการสร้างเครือข่ายการพึ่งพาตนเองของ เกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การ สร้างเครือข่ายการ พึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นการเชื่อมโยง ในลักษณะของเครือข่ายเกษตรกรที่ ประกอบด้วยรูปแบบและขบวนการดังนี้ 1) มีการรับรู้มุมมองที่เหมือนกัน 2) การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) มีความสนใจหรือ ผลประโยชน์4)การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย 5) มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน 6) การเกื้อหนุนพึ่งพากัน 7) การ มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน การเกิดกระบวนการการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห่-อวนบ้านเหล่าเกวียนหักทางสังคม พบว่าการเกิดขึ้นของกลุ่มแห่-อวนทำให้ชาวบ้านได้รับชิ้นส่วนแห่-อวนจากโรงงานมาทำหลากหลายโรงงานมากขึ้นทำให้เริ่มมี การต่อรองขอขึ้นราคาค่าจ้าง และการขยายเวลาการส่งงาน เนื่องจากทางร้านค้าและโรงงานหลายที่มีการ ปรับค่าจ้างให้ตาม ข้อเสนอของลูกจ้าง ในขณะที่เดียวกันการเจรจาต่อรองก็ไม่มีผลกับบางแหล่ง เช่น โรงงานทอวนเดชาพานิช ส่งผลให้ใน

ปัจจุบันไม่มีลูกจ้าง แม่เขาหรือลูกเขาคนใดรับงานจากโรงงานเดชาอีกต่อไปเพราะมีตัวเลือกจากโรงงานและร้านค้าอื่น ๆ มากกว่า แต่ในขณะเดียวกันยังไม่พบการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชนของโรงงาน และการให้สิทธิด้านสวัสดิการในการทำงานแก่แรงงานอย่างเพียงพอ และการที่การทำแห-อวนเป็นอาชีพที่ชาวบ้านในชุมชนประกอบเป็นอาชีพไม่ว่าจะเป็นรายได้หลักหรือรายได้เสริม ชาวบ้านบางคนเห็นว่าการเกิดขึ้นของกลุ่มจะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วมก็ไม่ต่างกัน รวมถึงการที่ไม่รับรู้ข้อกฎหมายหรือรู้แต่ไม่ต้องการและไม่กล้าที่จะรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องสิทธิให้ตนเอง สะท้อนให้เห็นถึงการไม่มีทักษะและความรู้สึกของชุมชนที่มีร่วมกันรวมถึงการให้ความสนใจและตระหนักเรื่องสิทธิและประโยชน์ตนเองของกลุ่มแรงงาน แม้จะมีการคุ้มครองทางกฎหมายแรงงานนอกระบบ โดย ชัดแย้งกับ ศิรดา เทาะเจริญ (2559) ได้ศึกษาการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าว ปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการของเครือข่ายกลุ่มอนุรักษ์อ่าว ปัตตานี 2) วิเคราะห์ลักษณะ ความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวปัตตานี และ 3) ค้นหาการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคม ของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวปัตตานี จากการศึกษา พบว่า สำหรับการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าว ปัตตานี เริ่มต้นจากการมีทักษะและประสบการณ์ร่วมกัน จากนั้นมีการติดต่อสื่อสารอย่างใกล้ชิด และมีการประสานผลประโยชน์ด้วยการบริหารจัดการอย่างยุติธรรม พร้อมกับการเคลื่อนไหวทางสังคมของเครือข่าย อย่างต่อเนื่อง จนนำมาซึ่งความสำเร็จตามเป้าหมายของเครือข่าย ดังนั้น แม้จะมีการรวมกลุ่มเกิดเป็นเครือข่าย ทางสังคมแล้ว แต่ยังไม่สามารถจัดการและเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสิทธิและประโยชน์ของแรงงานได้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

1. มีการก่อตั้งกลุ่มและเครือข่ายทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการคือ กลุ่มแห-อวน บ้านเหล่าเกวียนหัก ส่งผลให้สมาชิกในกลุ่มแรงงานได้รับการพัฒนา ส่งเสริมด้านศักยภาพการทำงานและความรู้ ทำให้มีการดำเนินการในเรื่องต่างๆ เป็นไปได้อย่างขึ้นในนามของกลุ่ม สามารถจัดหาโครงการอบรมให้ชาวบ้านได้รับรู้ความรู้ในข้อกฎหมายในกลุ่มของแรงงานนอกระบบ รวมไปถึงเรื่องอาชีวอนามัย ความปลอดภัยในการทำงาน ได้ตรวจสอบสภาพหาสารอันตรายจากการทำงานในทุกปี

2. ในชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหักมีการสร้างเครือข่ายทางสังคมของกลุ่มแรงงานที่รับงานมาจากแต่ละแหล่ง เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมที่เรียกว่าแม่เขา-ลูกเขา มีการช่วยเหลือเกื้อกูลในสายงานตนเองและสายอื่นภายในชุมชนมีการติดต่อกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างกลุ่มแรงงานกับโรงงานผ่านแม่เขา ซึ่งทำให้แรงงานสามารถเรียกร้อง หรือยื่นข้อเสนอดำเนินเรื่องของราคาค่าจ้าง และระยะเวลาการส่งงานได้ผ่านตัวแทนกลุ่มคือแม่เขาของเครือข่าย สายงานนั้น ๆ แต่ไม่พบการมีกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างกลุ่มแรงงาน ชุมชนและโรงงานหรือร้านค้า เพราะการสร้างเครือข่ายของกลุ่มแรงงานมีไว้เพื่อติดต่อในส่วนของการประกอบอาชีพกับโรงงานหรือร้านค้าเท่านั้น

3. ทั้งนี้จากการจากการศึกษา พบว่า แม้มีการจัดอบรมความรู้ให้จากกลุ่มแห-อวน แต่ยังมีชาวบ้านที่ทำแห-อวนบางส่วนที่ยังไม่รู้ถึงสิทธิที่ควรจะได้รับของตัวเอง โดยให้เหตุผลว่ากลุ่มตนไม่ใช่ลูกจ้างเป็นเพียงคนรับงานมาทำจากแหล่งนั้นๆ ดังนั้นลูกจ้างที่ได้รับค่าจ้างล่าช้าจากโรงงานช้ากว่าข้อตกลงหรือกฎหมายกำหนด จึงไม่ได้มีการเรียกร้องหรือแจ้งหน่วยงานใด เพราะไม่รู้และไม่เข้าใจกฎหมายคุ้มครองในเรื่องของสิทธิและหน้าที่ของผู้จ้างงานและผู้รับงานไปทำที่บ้าน สมาชิกแรงงานในชุมชนยังไม่เกิดความตระหนักในเรื่องของสิทธิและประโยชน์ของตนเองมากพอ เนื่องจากประสบการณ์ในทิศทางที่ไม่ดีจากกรณีของโรงทอวนเดชา โดยความหวาดกลัวการไม่มีงานทำของแรงงานถือเป็นเหตุผลหลักในการไม่กล้าเรียกร้องและต่อรองในสิทธิประโยชน์ของตนเองกับโรงงานหรือร้านค้า

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1. ควรให้มีมาตรการที่ครอบคลุมในการดูแลให้ความรู้และติดตามผลแก่กลุ่มแรงงานนอกระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการละเมิดหรือการถูกละเมิดสิทธิและสวัสดิการของกลุ่มแรงงานนอกระบบทั้งด้านความปลอดภัยและอาชีวอนามัยในการทำงาน และด้านอื่นๆ

1.2. ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้แรงงานนอกระบบมีความรู้และความเข้าใจในด้านสิทธิและสวัสดิการในการทำงานอย่างทั่วถึง เพื่อเพิ่มให้กลุ่มแรงงานเกิดความตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และสวัสดิการในการทำงานของตนเอง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

2.1. ควรให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการสร้างเครือข่ายทางสังคมให้มีความเข้มแข็งของกลุ่มแรงงานนอกระบบ รวมไปถึงกลุ่มแรงงานนอกระบบที่อยู่ในกลุ่มลูกจ้างนอกระบบของอุตสาหกรรมอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การตระหนักรู้ในการเข้าถึงสิทธิและประโยชน์ของแรงงานเองมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณนางสาวลักษณีย์ ตุแก้ว นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ และนายภุชงค์ ดาดี เจ้าหน้าที่สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดขอนแก่น ในการให้คำปรึกษาข้อมูลและชี้แนะแนวทางในการประสานงานติดต่อกับชาวบ้านในชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณประธานกลุ่มแหวนบ้านเหล่าเกวียนหักและชาวบ้านในพื้นที่ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

ธนาคารกรุงเทพ. (2564). 'ขอนแก่นแหวน' จาก *Family Business* สู่อุตสาหกรรมระดับโลก. สืบค้น

27 ธันวาคม 2565. จาก <https://www.bangkokbanksme.com/en/kkftailand-business-bur> ทรัพย์สิงห์ และคณะ. (2565). *สถานการณ์แรงงานนอกระบบ: สถานะองค์ความรู้ ความเสี่ยง และแนวปฏิบัติ และแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตแรงงานนอกระบบ 3 ปี (พ.ศ. 2565-2567)*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ประกอบ มีโคตรกอบ, สุธิพงษ์ สวัสดิ์ทาและพรนิพา รัตนคณาทรัพย์ (2564). การสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองของเกษตรกรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารชุมชนสถาบันวิจัยพินลธรรม*. 8(2), 19-26. สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/article/view/245199>

พรชัย ศุภวิทิตพัฒนา และคณะ. (2564). การศึกษาการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนชิงชุมชนบางกะเจ้า. *วารสารชุมชนการวิจัย*. 15(2), 118-130.

ศิริดา เหาะเจริญ. (2560). *การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มอนุรักษ์อ่าวปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. สืบค้นจาก <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/11830>
MGR Online.(2550). "แหวนไทย" เผชิญปัญหาหอบด้าน จีนดัมปีราคาแย่งตลาดในประเทศ-ส่งออก.

สืบค้น 27 ธันวาคม 2565. จาก <https://mgronline.com/local/detail/9500000124246>

พ่อโตะ (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). สุชาติ ศรีอุตร และภาวิณี นอกระโทก (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก. เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

แม่เกสา (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). สุชาติ ศรีอุตร และภาวิณี นอกระโทก (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ชุมชนบ้านเหล่าเกวียนหัก. เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2565

เจอ-ไม่จ่าย-ไม่จบ:

ประกันโควิด-19 กับกลยุทธ์การต่อรองในการเคลมและการดิ้นรนของผู้ซื้อประกัน

Found-No Payment-No Ending:

Covid-19 Insurance and Negotiating Strategies in Claiming and the Struggling of
Insurance Purchasers

อติทยา วรณานิพิมพ์¹ และบุศรินทร์ เลิศชวลิตสกุล²

Atitaya Wannapim and Busarin Lertchavalitsakul

นิสิตชั้นปีที่ 4 หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์¹

อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์²

Corresponding Author Email : atitayaw62@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ มี 2 วัตถุประสงค์หลัก ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาว่าผู้ซื้อประกันโควิด-19 ประสบปัญหาและอุปสรรคอะไรในการเคลมประกันและมีประสบการณ์อย่างไรเมื่อเผชิญสถานการณ์ดังกล่าว และ 2) เพื่อศึกษากลยุทธ์และการต่อรองของผู้ซื้อประกันโควิด-19 เมื่อพบกับอุปสรรคในการเคลมประกัน งานวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเบื้องต้นผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากกลุ่มเป้าหมายหลักจำนวน 9 คนจากผลการวิจัยพบปัญหาและอุปสรรคหลัก 2 ประการหลักคือ 1) การติดต่อกับบริษัทประกันที่ทางบริษัทไม่ยอมรับสาย ระยะเวลาในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินการของบริษัทเองหรือแม้แต่การปิดตัวลงของบริษัท บริษัทไม่ดำเนินการการตามสัญญา ผู้ซื้อประกันส่วนใหญ่จึงมีปัญหากจากการติดต่อกับบริษัทผ่านช่องทางที่บริษัทกำหนด และไม่มีระบบตอบรับว่าได้รับเอกสารการเคลมประกันหรือไม่ และ 2) ผู้ซื้อประกันส่วนใหญ่ไม่มีความไม่เข้าใจในข้อกำหนดเบื้องต้นในการเคลมประกันที่ซื้อไป โดยมีกลยุทธ์การต่อรองซึ่งแบ่งออกเป็น 5 แนวทางหลัก คือ 1) การติดตามบริษัทประกันโดยการโทรศัพท์อย่างต่อเนื่อง 2) การร่วมกลุ่มบนโซเชียลมีเดียเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) การร่วมตัวไปเรียกร้องที่สำนักงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การเดินทางไปติดตามที่บริษัทด้วยตนเอง และ 5) การขอความร่วมมือของภาครัฐในการช่วยเหลือ

คำสำคัญ : ประกันโควิด-19 กลยุทธ์การต่อรอง การดิ้นรน การเคลมประกัน โควิด-19

Abstract

This article has two main objectives: firstly, to study how Covid-19 insurance buyers have encountered difficulties, including making claims to the insurance coverage, and secondly, to study what tactics and negotiating strategies they use when facing obstacles to making a claim. This research adopted a qualitative research method and interviewed nine Covid-19 insurance buyers. Research findings show that all the buyers faced two main problems. First, they have had difficulties in contacting the insurance firms and the communication has been protracted and time consuming. One reason for this is the insurance companies closing their offices. Second, insurance claimants had limited knowledge in relation

to regulations and laws regarding an insurance claims. In consequence, Covid-19 insurance buyers have created five negotiating strategies to manage the situation: 1. continually and persistently contacting the insurance companies, 2. establishing a group on social media to exchange knowledge and information, 3. gathering as a collective group and presenting their problem at the related agencies, 4. traveling to the insurance companies' offices to claim the benefits in person, and 5. requesting assistance from state agencies.

Keywords : Covid-19 Insurance Negotiating strategies Struggling Insurance claim Covid-19

บทนำ

ตอนนั้นที่เริ่มตรวจเจอการตรวจโควิดของที่บ้านลูกน้อง พี่เจกก่อน 2 คนแรก ที่นี้พี่กับพี่ปาน (นามสมมติ) เลยกักตัว แต่ตรวจกันเองไม่พบเชื้อนะ ผ่านไป 2 วันปานเริ่มมีอาการไอ เจ็บคอ มีเสมหะ ไม่รับกลิ่น ไม่รับรส เลยไปตรวจที่โรงพยาบาลกันหมดรอบแรก แป้งพบเชื้อเลย แต่ของพี่ผลบอไม่แน่นอนต้องส่งแล็บ สุดท้ายก็ไม่เจอเชื้อนะ แต่ที่มีอาการทุกอย่างแถมผลตรวจ (เอทีเค หรือ ATK-Antigen Test Kit-ชุดตรวจหาโควิด-19 แบบเร่งด่วน) เองพี่ก็ขึ้น 2 ชุดแต่ผลแล็บบอกที่ไม่ติด พี่เลยคิด;jkทำไมคนอื่นไม่มีประกัน (โควิด-19) ถึงเจอหมด แต่พี่ทั้งๆ ที่ ATK ก็ขึ้นสองชุดแต่ผลทางโรงพยาบาลบอกไม่พบเชื้อ ที่นี้พี่เลยยื่นเรื่องตรวจอีกรอบถึงได้พบเชื้อ ส่วนการยื่นเรื่องประกันฯ นี้ขนาดทำเรื่องนานแล้วนะ พี่เตรียมเอกสารไว้ก่อนเป็นอาทิตย์ พี่ทำเรื่องเดือนสิงหาคม (2563) พี่ได้เงินประกันเดือนมกราคม (2564) อะ ต้องคอยหมั่นคุยถามไลน์ส่วนตัวกับนายหน้าด้วย ไม่งั้นเรื่องจะเงียบ”

(กึ่ง[นามสมมติ], สัมภาษณ์วันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2565)

การเปิดเผยข้างต้นเป็นบทสัมภาษณ์จากญาติของผู้วิจัยที่ได้เจอประสบการณ์ที่ไม่น่าไว้วางใจจากการซื้อประกันโควิด-19 ในรูปแบบ “เจอ-จ่าย-จบ” และปัญหาความล่าช้าในการยื่นเรื่องเพื่อที่จะเคลมประกัน โดยการตัดสินใจทำประกันกับบริษัทที่เลือกนั้น กึ่งพิจารณาจากความเหมาะสมของเบี้ยประกัน ความคุ้มค่าในการทำประกัน ผลประโยชน์ที่ได้รับหากติดเชื้อโควิด และความมั่นคงของบริษัท แต่การจ่ายเงินของบริษัทที่ล่าช้าอาจจะเห็นผลที่มีคนติดเชื้อจำนวนมากขึ้นและนำไปสู่การยื่นเคลมประกันในช่วงเวลาพร้อม กันส่งผลให้บริษัทประกันประสบปัญหาในการจ่ายเบี้ยประกันให้กับผู้ซื้อ

โดยประกันโควิด-19 แบบ “เจอ-จ่าย-จบ” นั้นมีเงื่อนไขของบริษัทประกันจำนวนหนึ่งเสนอขายประกันคุ้มครองผู้ซื้อประกันในกรณีที่ตรวจพบว่าป่วยด้วยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19- โควิด-19) หมายความว่าหากแพทย์ตรวจพบว่าติดเชื้อโควิด-19 ขึ้นมา ก็สามารถขอใบรับรองแพทย์ไปเคลมประกันเพื่อรับเงินก้อนครั้งเดียว ทั้งนี้ในแต่ละแผน “เจอ-จ่าย-จบ” ของแต่ละบริษัทมีเงื่อนไขให้ความคุ้มครองแตกต่างกันไปและแตกต่างกันในแต่ละช่วงของการระบาดที่ผลต่อการทำสัญญา เช่นประกันโควิด-19 “เจอ-จ่าย-จบ” ณ ช่วงเมษายน 2564 จะเน้นให้เงินก้อนเพียงครั้งเดียวเมื่อตรวจพบเชื้อ และมักไม่ได้ให้ค่ารักษาพยาบาลพ่วงมาด้วย แต่ก็มีบางกรมธรรม์ที่ให้ค่ารักษาพยาบาลเป็นหลัก ให้เงินชดเชยรายได้เมื่อต้องนอนรักษาตัวในโรงพยาบาล (IPD) รวมทั้งประเภทที่คุ้มครองการแพ้วัคซีน หรือถ้าใครต้องการให้ครอบคลุมโรคอื่น ๆ นอกจากโควิด-19 ด้วย (เดลินิวส์, 2564)

แต่ในช่วงการแพร่ระบาดรอบแรกหรือประมาณต้นปี 2563 ที่ผ่านมาซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สถานการณ์แพร่ระบาดในประเทศไทยมีระดับรุนแรง มีบริษัทประกันหลายแห่งที่ออกแพคเกจมาให้ผู้ที่ต้องการซื้อประกันได้เลือกทำสัญญา ขณะที่ปัจจุบันที่สถานการณ์โควิด-19 เริ่มกลับมาระบาดรอบใหม่ (ช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม 2565) ทำให้เห็นว่าธุรกิจประกันโควิด-19 นั้นยังคงดำเนินไปต่อแม้ว่าจะมีข่าวคราวที่ผู้ซื้อประกันในการเคลมประกันอย่างต่อเนื่องก็ตาม โดยสำนักข่าว

ทีเอ็นเอ็น ออนไลน์ (TNN ONLINE) (2563) ได้นำข้อมูลจาก 6 บริษัทมานำมาเปรียบเทียบมูลค่าประกันชีวิตที่มีการเสนอขาย ในช่วงการการแพร่ระบาดของโควิด-19 ไตรมาสที่ 1 และไตรมาสที่ 4 ของปี 2563 มาเปรียบเทียบกับที่ปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 ข้อมูลเปรียบเทียบเบี้ยประกันภัยของบริษัทประกันระหว่างเดือนมีนาคม 2563 และเดือน ธันวาคม 2563 (ที่มา: สำนักข่าวทีเอ็นเอ็น ออนไลน์, 2563)³⁵

บริษัท	ประกันโควิด-19 รอบเก่า	ประกันโควิด-19 รอบ ใหม่
	เบี้ยประกัน	เบี้ยประกัน
1.วิริยะประกันภัย	299 บาทปี คัดกรองสูงสุด 1 แสน บาท	439 บาท คัดกรองสูงสุด 100,000 บาท
2.สินทรัพย์ประกันภัย	99-299 บาทปี คัดกรอง 15,000- 50,000 บาท	ยังไม่อัปเดต
3.เทเวศประกันภัย	150 -250 บาทปี คัดกรองค่ารักษา 10,000 - 50,000 บาท	ยังไม่อัปเดต
4.ทิพยประกันภัย	150- 850 บาทปี คัดกรอง10,000- 100,000 บาท และ ซดเซยเจ็บป่วย ระยะสุดท้าย 100,000-1,000,000 บาท	150-850 บาทปี คัดกรอง 10,000- 1,000,000 บาท
5.สินมั่นคงประกันภัย	เริ่มต้น 250 บาท คัดกรอง 50,000- 100,000 บาท	250-500 บาทปี คัดกรอง สูงสุด 100,000 บาท
6.TQM + กรุงเทพประกันภัย	99-499 บาทปี คัดกรอง 20,000- 100,000 บาท	(เฉพาะ TQM) 439- 699 บาทปี คัดกรองสูงสุด 500,000 บาท

จากตารางข้างต้นและจากการที่พิจารณาจากสถานการณ์ปัจจุบัน ผู้วิจัยเห็นว่าการเพิ่มมากขึ้นของสถานการณ์โควิด-19 นั้นทำให้ประชาชนเกิดการวิตกกังวลเป็นอย่างมาก จึงเริ่มที่จะมองหาประกันที่ครอบคลุมการรักษาโควิด-19 ที่มีราคาเบี้ยประกันที่ไม่แพงจนเกินกำลังที่จะจ่ายไหว ยิ่งประชาชนซื้อประกันเพิ่มมากขึ้นอัตราการจ่ายเบี้ยประกันยิ่งสูงขึ้น จนทำให้เกิดการจ่ายเบี้ยประกันที่ล่าช้า และบางบริษัทเริ่มปิดทำการลง สำนักข่าวประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์ (2564) เผยว่าในช่วงการระบาดของโควิด-19 ที่เกิดขึ้นในช่วงต้นปี 2563 มีผู้ซื้อประกันภัยโควิด-19 ประมาณ 9 ล้านกรมธรรม์ ขณะที่ปี 2563 มีผู้ติดเชื้อโควิด-19 ที่มาขอเคลมประกัน 6,884 คน จนในช่วงต้นปี 2564 โควิด-19 เริ่มกลับมาระบาดอีกครั้ง ทำให้มีคนสนใจซื้อประกันภัยโควิด-19 จำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยไตรมาส 1 มีประมาณ 1.8 ล้านกรมธรรม์, ไตรมาส 2 ประมาณ 13 ล้านกรมธรรม์ รวม 14.8 ล้านกรมธรรม์ ในช่วง 2 ไตรมาสแรก อย่างไรก็ตาม เมื่อเห็นแนวโน้มจำนวนผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้น ทุกบริษัทประกันภัยจึง

³⁵ ข้อมูลจาก สำนักข่าวทีเอ็นเอ็น ออนไลน์ (TNN Online).(2563). *เทียบประกันโควิดต้นปี-ปลายปี จ่ายเบี้ยแค่หลักร้อย*. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565,จาก <https://www.tnnthailand.com/news/tnnexclusive/66482/>

ตัดสินใจหยุดขายประกันโควิด-19 แบบ “เจอ-จ่าย-จบ” ในเดือนมิถุนายน 2564 แต่ในช่วงไตรมาส 3 ของปี 2564 ประเทศไทยพบผู้ติดเชื้อโควิด-19 หลักหมื่นรายต่อวัน ทำให้ยอดเคลมประกันโควิด-19 แบบ “เจอ-จ่าย-จบ” ที่มีการซื้อก่อนหน้านี้สูงขึ้นตามไปด้วย สมาคมประกันวินาศภัยไทยได้คาดตัวเลขเคลมประกันจนถึงสิ้นเดือนธันวาคม 2564 น่าจะสูงถึง 40,000 ล้านบาท

สำหรับปัญหาการเคลมประกันของผู้ซื้อประกันโควิด-19 นั้น ไทยรัฐออนไลน์ (17 กรกฎาคม 2564) ได้รายงานว่าจะมาจากกรณีที่ประกันโควิด-19 นั้นคนจ่ายจำนวนเบียดประกันน้อย แต่มีการเคลมประกันจากคนติดเชื้อมาก ทำให้บริษัทแบกรับความเสี่ยงไม่ไหว โดยในรายงานได้ให้ข้อมูลของบริษัท สินมั่นคงประกันภัย จำกัด(มหาชน) ที่ได้ออกมายกเลิกประกันโควิด-19 และโอนเรื่องให้ทางคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) ดำเนินการต่อ โดยตัวแทนบริษัท (ไม่ได้ปรากฏนามในรายงานข่าว) ได้ให้เหตุผลว่า

การระบาดของโควิด-19 เป็นสถานการณ์ฉุกเฉินที่ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง และมีจำนวนผู้ติดเชื้อรายใหม่เพิ่มขึ้นในอัตราที่สูงจนไม่สามารถคาดการณ์ได้ว่า สถานการณ์จะพัฒนาไปสู่จุดใด การตัดสินใจบอกเลิกกรมธรรม์นี้โดยบริษัทได้มีการพิจารณาอย่างรอบคอบและเผื่อติดตามสถานการณ์การระบาดของโควิดด้วยความห่วงใยมาอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการทบทวนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับการดำเนินธุรกิจ และการใช้มาตรการต่างๆ ที่จะช่วยให้บริษัทฯ สามารถบริหารทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถคุ้มครองและดูแลลูกค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์และบริการทั้งหมดของบริษัทฯ ได้อย่างดีที่สุดและยั่งยืนในระยะยาว

กล่าวคือปัญหาของผู้ซื้อประกันโควิด-19 ที่ได้รับการเคลมและจ่ายเงินจากบริษัทประกันล่าช้าหรือยังไม่ได้รับภายใต้กรอบเวลาที่กำหนดในสัญญานั้น เกิดจากยอดการเคลมประกันโควิดสูงกว่าที่บริษัทประกันฯ ประเมินไว้ และรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ได้สร้างความมั่นใจในการควบคุมการระบาดของโควิดอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเหตุให้บริษัทประกันภัยหลายแห่งต้องปรับรูปแบบการขายประกันโควิด-19 ใหม่ เลิกขายแบบ “เจอ-จ่าย-จบ” ที่ส่วนใหญ่ผู้ซื้อประกันจ่ายเบี้ยที่ในราคาต่ำ เริ่มต้นเพียงฉบับละ 199 บาท เงินส่วนหนึ่งถูกหักให้กับตัวแทนประกันฯ และเหตุใดบริษัทประกันจึงเลือกที่ยังขายประกันทั้งที่เสี่ยงขาดทุน แต่เนื่องจากการระบอบแรกบริษัทเชื่อว่าการติดเชื้อไม่น่ามีจำนวนมาก แต่แนวคิดนี้ก็เริ่มสั่นคลอนเพราะการแพร่ระบาดของโควิดพุ่งหรือเพิ่มสูงขึ้นตั้งแต่เดือนเมษายน 2564

ปัญหาที่เกิดขึ้นของบริษัทประกันในการจ่ายค่าชดเชยให้กับผู้ซื้อประกันเป็นเหตุการณ์ที่ปรากฏในสื่ออย่างต่อเนื่อง หลังจากที่ประชาชนออกมาทวงเงินเคลมประกันโควิด “เจอ-จ่าย-จบ” เป็นจำนวนมาก โดยสำนักข่าวมติชนออนไลน์ (2564) รายงานในวันที่ 2 กันยายน 2564 ว่าผู้เอาประกันภัยกว่า 100 รายเดินทางมาเรียกร้องขอความชัดเจนในการจ่ายค่าสินไหมจากการติดเชื้อโควิด-19 กับบริษัท เดอะ วัน ประกันภัย จำกัด (มหาชน) ที่ได้เปลี่ยนชื่อจากบริษัท สินทรัพย์ประกันภัย จำกัด (มหาชน) ที่ได้ขายประกันแบบ “เจอ-จ่าย-จบ” ไว้ แต่ผู้ซื้อประกันยังไม่ได้รับเงินค่าสินไหม รวมทั้งไม่สามารถติดต่อทางบริษัทได้ พร้อมเรียกร้องให้ทางบริษัททำหนังสือชี้แจงถึงความชัดเจนเกี่ยวกับกำหนดวันที่จะได้รับเงิน ซึ่งมีผู้เอาประกันบางรายยื่นเคลมตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2564 แต่ขณะนี้ยังไม่ได้รับเงินแต่อย่างใด (เดือนมกราคม 2565) และยังมีหลายรายที่พบว่า สถานะในระบบมีการเปลี่ยนย้อนกลับ จากที่ตกลงเรื่องวันที่จะจ่ายเงินเป็นวันที่ 31 สิงหาคม 2564 แต่เมื่อถึงวันดังกล่าวพบว่า นอกจากเงินไม่ได้รับการโอนเข้าบัญชีแล้ว สถานะในระบบยังถูกเปลี่ยนเป็นอยู่ระหว่างพิจารณา ทางด้านบริษัทประกันภัยได้ยืนยันว่าล่าสุดมีผู้ยื่นเอาประกันภัยโควิด-19 ขอยื่นเคลมประกันทั้งหมด 6,000 ราย มูลค่าสินไหม 500 ล้านบาท โดยบริษัทฯ จะโอนเงินให้กับผู้ที่ยื่นเอกสารเคลมและยังไม่ได้รับเงินเคลมตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม 2564 โดยจะโอนในวันที่ 3, 7 และ 17 กันยายน 2564 นี้ จำนวน 2,000 คน มูลค่า 200 ล้านบาท ซึ่งบริษัทยืนยันว่าไม่ได้จ่ายล่าช้าและมีสถานะการเงินที่แข็งแกร่ง

ขณะเดียวกัน สำนักข่าวพีพีทีวี ออนไลน์ (PPTV Online) (20 กันยายน 2564) ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบบริษัท เอเชีย ประกันภัย จำกัด(มหาชน) พบว่า มีผู้ซื้อประกันภัยที่ยังไม่ได้รับเงินชดเชยตามกรมธรรม์ราว 20-30 คนมารวมตัวกันที่หน้าบริษัท โดยตัวแทนผู้เสียหายเล่าให้ฟังว่าตอนนี้มีผู้เสียหายมากกว่า 1,700 คน ที่ยังประสบปัญหาโดนเลื่อนการจ่ายเงินบ้าง จ่ายล่าช้าบ้างทั้งที่ยื่นเรื่องเคลมประกันไปตั้งแต่เดือนพฤษภาคม-มิถุนายน 2564 จนรอบล่าสุดได้รับการนัดในวัน 15 เดือนกันยายน ผู้เสียหายอ้างว่าการนัดหมายถูกเลื่อนไปอีกโดยอ้างว่าระบบเอสเอ็มเอสมีปัญหา ผู้เสียหายรายเดิมกล่าวว่ายังมีชาวโคราชว่าบริษัทมีการเลิกจ้างพนักงานก็ยิ่งกังวลว่าจะตนเองถูกทิ้งและไม่ได้รับการดูแล จึงมาขอพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ผู้เสียหายอีกหลายคนยังบอกตรงกันว่า ระบบการจ่ายเงินของบริษัทแห่งนี้ ไม่มีความชัดเจน ระยะเวลาการจ่ายเงินนานเกินไป ติดต่อก็ไม่เคยตอบกลับ บางคนไปแจ้ง คปภ.ก็ได้รับเงินเร็วขึ้น ทำให้ทุกอย่างไม่มีความชัดเจนเลย

อย่างไรก็ตาม ทางคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยก็ไม่ได้นิ่งนอนใจ นางสาวพิตรินา อาลี เจ้าหน้าที่ศูนย์พิทักษ์สิทธิผู้บริโภค ได้ออกมาบอกว่าผู้บริโภคที่พบปัญหาเรื่องบริษัทประกันจ่ายค่าสินไหมประกันโควิด-19 ล่าช้าเกิน 15 วัน สามารถร้องเรียนมาที่มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค ซึ่งก่อนหน้านี้มูลนิธิฯ รวบรวมรายชื่อผู้ร้องเรียนไปยื่นให้กับ คปภ. แล้วในวันที่ 10 กันยายน 2564 เพื่อให้ช่วยประสานและติดตามเรื่องกับแต่ละบริษัทให้รีบดำเนินการแก้ไขปัญหา และจะรวบรวมรายชื่อผู้ร้องและเอกสารที่ส่งมาภายหลัง ส่งให้กับ คปภ. รอบที่ 2 ในวันที่จันทร์ที่ 27 กันยายน 2564 เนื่องจากมีผู้เสียหายทยอยร้องเรียนเข้ามาเรื่อยๆ สำหรับเรื่องความคืบหน้าของผู้ร้องที่ส่งรายชื่อไปแล้ว ผู้ร้องรายหนึ่งของบริษัทเดอะวันประกันภัย ได้รับเงินค่าสินไหมหลังจากที่ไปพบ คปภ. 7 วัน ผู้ร้องอีกคนทำประกันโควิด-19 กับบริษัทสินทรัพย์ประกันภัย เมื่อโทรไปถาม วันที่ 20 กันยายน 2564 ผู้ร้องแจ้งว่าตนและแม่ได้รับค่าสินไหมแล้ว แต่ขณะนี้ก็ยังไม่มีผู้ร้องที่ส่งรายชื่อไปพร้อมกันรอบแรกแล้วยังไม่ได้เงินค่าชดเชยอยู่เป็นจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งที่ส่งรายชื่อไป ซึ่งใกล้จะครบ 15 วันที่ยื่นเรื่องไปกับ คปภ. และก็คาดหวังว่าคปภ.จะมีแนวทางให้บริษัทประกัน เคลมประกันให้ง่ายและรวดเร็ว เพื่อลดภาระของผู้เอาประกัน และลดปัญหาการร้องเรียน ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับประกันสามารถร้องเรียนไปที่ คปภ. เนื่องจากเป็นนายทะเบียนประกันที่มีหน้าที่กำกับจัดการบริษัทประกันที่เกิดปัญหา ในกรณีที่บริษัทประกันเกิดปัญหาเรื่องเคลมประกันโควิด-19 ล่าช้าเกิน 15 วันตามที่กำหนดไว้ ต้องดำเนินการทางกฎหมายกับบริษัทประกันนั้น และเมื่อมีผู้ร้องเรียนยื่นเรื่องไปจะรับเรื่องแล้วดำเนินการเร่งรัดไปที่บริษัทประกันภัยแต่ละบริษัทให้จ่ายค่าสินไหมกับผู้ร้อง (มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค , 2564)

เมื่อติดตามการรายงานข่าวของสถานการณ์โควิด-19 ทางผู้วิจัยก็สังเกตเห็นเช่นเดียวกับทางประชาชาติธุรกิจ (2564) ที่รายงานคำให้สัมภาษณ์ของอานนท์ วัจนสุ นายกสมาคมประกันวินาศภัยไทย ที่เห็นว่าการกลายพันธุ์ของโควิดสายพันธุ์ใหม่ “โอไมครอน” จะยิ่งส่งกระทบโดยตรงต่อกรมธรรม์ประกันภัยโควิดแบบ “เจอ-จ่าย-จบ” ที่สถานะยังมีความคุ้มครองผู้เอาประกันอยู่อีกกว่า 7 ล้านกรมธรรม์ หลังจากที่ผ่านมา สายพันธุ์เดลต้าก็ทำให้บริษัทประกันต้องปิดตัวไปแล้วถึง 2 บริษัทด้วยกันนอกจากนี้ นักวิจัยของบริษัท ไทยรับประกันภัยต่อ จำกัด (มหาชน) หรือ THRE ได้เปิดเผยรายงานการศึกษาในต่างประเทศ ก่อนหน้านี้ โควิดสายพันธุ์เดลต้าได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อธุรกิจประกันวินาศภัยอย่างมาก โดยสมาคมประกันวินาศภัยไทยคาดว่าจนถึงสิ้นปี 2564 ธุรกิจประกันวินาศภัยจะต้องจ่ายค่าสินไหมประกันภัยโควิดราว 40,000 ล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นประเภท “เจอ-จ่าย-จบ” สูงถึง 34,000 ล้านบาท โดยผู้วิจัยได้ประมาณค่าสินไหม กรณีอัตราการติดเชื้อของผู้มีประกันโควิดโดยรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.8 เป็นร้อยละ 4.2 เท่ากับอัตราการติดเชื้อของผู้ถือกรมธรรม์ “เจอ-จ่าย-จบ” ของบริษัทประกันวินาศภัยที่เป็นอันดับ 5 ของบริษัทที่ขายประกันแบบ “เจอ-จ่าย-จบ”

งานวิจัยนี้จึงเป็นความพยายามที่จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาการเคลมประกันโควิด-19 ซึ่งถือเป็นประเด็นทางสังคมที่มีความปัจจุบันทันด่วน เนื่องจากผู้วิจัยประสบพบเจอปัญหานี้จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวของผู้วิจัย อีกทั้งสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประเด็นทางสังคมร่วมสมัย เนื่องจากเพราะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั่วโลก อีกทั้งทางผู้วิจัยยังได้รับรู้ว่าที่ผ่านมามีงานวิจัยที่ศึกษา

เรื่องของกลยุทธ์ในการเคลมประกันนั้นน้อยมาก เนื่องจากแทบไม่พบปัญหาการเคลมประกันประเภทอื่นๆ ของผู้บริโภครวมถึงยังขาดงานศึกษาในการที่จะนำมาเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาเรื่องนี้ นอกจากนี้ ยังพบว่างานศึกษาส่วนใหญ่เกี่ยวกับธุรกิจประกันนั้นเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณที่เน้นศึกษาปัจจัยในการซื้อประกันและความพึงพอใจของผู้ซื้อประกัน แต่ยังคงขาดงานศึกษาที่แสดงให้เห็นปัญหาของการเคลมประกันจากมุมมองของงานวิจัยเชิงคุณภาพผ่านประสบการณ์ผู้ติดเชื้อโควิด-19 จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกวิจัยประเด็นดังกล่าวโดยตั้งคำถามวิจัยดังนี้

คำถามการวิจัย

- 1) ผู้ซื้อประกันโควิด-19 ประสบปัญหาและอุปสรรคอะไรในการเคลมประกันและมีประสบการณ์อย่างไรเมื่อเผชิญสถานการณ์ดังกล่าว
- 2) ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อประกันนั้นมีกลยุทธ์ในการต่อรองกับบริษัทประกันภัยอย่างไร เมื่อพบอุปสรรคในการเคลมประกันโควิด-19

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1) ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเคลมประกันจากสถานการณ์โควิด-19

ในส่วนของข้อบังคับและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้ซื้อประกันโควิด-19 และต้องการเคลมประกันนั้นมีหน่วยงานที่เข้ามากำกับคือ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (2564) โดยออกระเบียบและข้อปฏิบัติตามรายละเอียด ดังนี้

นายทะเบียนออกคำสั่งนายทะเบียนที่ 45/2564 เรื่องการใช้เอกสารประกอบการจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันโควิด-19 สำหรับบริษัทประกันชีวิต และคำสั่งนายทะเบียนที่ 46/2564 เรื่อง การใช้เอกสารประกอบการจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันโควิด-19 สำหรับบริษัทประกันวินาศภัย

โดยกำหนดให้บริษัทประกันภัยใช้เอกสารการตรวจพบเชื้อโควิด-19 ซึ่งสามารถยืนยันตัวตนของผู้ที่ได้รับการตรวจหาเชื้อได้จากห้องปฏิบัติการที่ผ่านการรับรองจากกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ โดยวิธี RT-PCR แทนใบรายงานหรือรับรองจากแพทย์ สำหรับการจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันโควิด-19 กรณีผู้เอาประกันภัยเจ็บป่วยหรือตรวจพบเชื้อโควิด-19 เป็นจำนวนเงินที่กำหนดไว้ (แบบ “เจอ-จ่าย-จบ”)

นอกจากนี้แล้วการพิจารณาการเคลมประกันโควิด-19 ยังเป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 กำหนดความหมายของคำว่า “ข้อสัญญา” หมายความว่า ข้อตกลง ความตกลง และความยินยอมรวมทั้งประกาศและคำแจ้งความเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบ (มาตรา 3)

โดยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมภายใต้พระราชบัญญัติ มีดังต่อไปนี้

- (1) ข้อตกลงในสัญญาสำเร็จรูประหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ ที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายเกินสมควร (มาตรา 4 วรรค 1)
- (2) ข้อตกลงในสัญญาขายฝากระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ ที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายเกินสมควร (มาตรา 4 วรรค 1)
- (3) ข้อตกลงจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพในการประกอบอาชีพการงาน หรือนิติกรรมที่เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพที่ไม่เป็นโมฆะ แต่เป็นข้อตกลงที่ทำให้ผู้ถูกจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพต้องรับภาระมากกว่าที่จะพึงคาดหมายได้ตามปกติ (มาตรา 5 วรรค 1)

(4) สัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพที่มีการชำระหนี้ด้วยการส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้บริโภค จะมีข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพเพื่อความชำรุดบกพร่องหรือเพื่อการรอนสิทธิไม่ได้ เว้นแต่ผู้บริโภคได้รู้ถึงความชำรุดบกพร่องหรือเหตุแห่งการรอนสิทธิอยู่แล้วในขณะทำสัญญา (มาตรา 6 วรรค 1)

(5) สัญญาที่มีการให้สิ่งใดไว้เป็นมัดจำ และมัดจำนั้นสูงเกินส่วน (มาตรา 7)

(6) ข้อตกลง ประกาศ หรือคำแจ้งความที่ได้ทำไว้ล่วงหน้า เพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดเพื่อละเมิดหรือผิดสัญญาในความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรืออนามัยของผู้อื่น อันเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ตกลง ผู้ประกาศ ผู้แจ้งความ หรือของบุคคลอื่น (มาตรา 8 วรรค 1)

(7) ความตกลงหรือความยินยอมของผู้เสียหายสำหรับการกระทำที่ต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมาย หรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (มาตรา 9)

(8) ข้อสัญญาที่มีให้นำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน ข้อสัญญานั้นเป็นโมฆะ หากข้อสัญญาใดไม่เข้าลักษณะ (1) - (8) ให้บังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย ดังนั้นการพิจารณาข้อสัญญาเป็นธรรมหรือไม่ ให้พิจารณาดูลักษณะข้อสัญญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 ก่อน หากไม่เข้าลักษณะดังกล่าวให้พิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทย

นิติกรรมหรือสัญญาที่ทำขึ้นก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับมิให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (มาตรา 12)

การตีความข้อสัญญาในกรณีมีข้อสงสัย ให้ตีความไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น (มาตรา 4 วรรค 2)

การพิจารณาข้อสัญญาตามพระราชบัญญัตินี้ให้อำนาจศาลพิจารณาพิพากษาให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมนั้นมีผลใช้บังคับเพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณี ซึ่งการพิจารณาของศาลนั้นจะพิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ทั้งปวงรวมทั้ง

(1) ความสุจริต อำนาจต่อรอง ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจ ความสันทัดจัดเจน ความคาดหมาย แนวทางที่เคยปฏิบัติ ทางเลือกอย่างอื่น และทางได้เสียทุกอย่างของคู่สัญญาตามสภาพที่เป็นจริง

(2) ปกติประเพณีของสัญญาชนิดนั้น

(3) เวลาและสถานที่ในการทำสัญญาหรือในการปฏิบัติตามสัญญา

(4) การรับภาระที่หนักกว่ามากของคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง (มาตรา 10)

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัตินี้เมื่อคู่ความร้องขอหรือศาลเห็นสมควร ศาลอาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาพิพากษาได้ (มาตรา 13)

2) แนวทางในการการเคลมประกัน

ในส่วนนี้จะเป็นการนำเสนอมิติของการเคลมประกันในฐานะผู้ซื้อประกัน โดยครอบคลุมประเด็นที่ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าเกี่ยวข้องกับการเคลมประกันโควิด-19 ดังนี้

การประกันชดเชยรายได้ คือความคุ้มครองเกี่ยวกับรายได้ของผู้เอาประกันภัยระหว่างการรักษาตัวที่โรงพยาบาลโดยบริษัทประกันจะจ่ายเงินชดเชยค่าสินไหมทดแทนเป็นรายวันให้กับผู้เอาประกันภัยเพื่อเป็นการชดเชยรายได้ให้กับผู้เอาประกันภัยที่ไม่สามารถทำงานได้จากการรักษาตัว ซึ่งจำนวนเงินชดเชยรายได้เป็นเงินชดเชยที่บริษัทประกันกำหนดไว้ เท่านั้น จะไม่ได้ครอบคลุมถึงการชดเชยค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้เอาประกัน (สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย, 2562)

การส่งมอบหลักฐานในการเรียกร้องผลประโยชน์ ในการเรียกร้องผลประโยชน์ที่ได้รับการคุ้มครองตามเงื่อนไขกรมธรรม์นั้น นอกจากการที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์จะต้องแจ้งให้บริษัทประกันชีวิตได้ ทราบถึงการสูญเสียที่เกิดขึ้น และอยู่ในความคุ้มครองของกรมธรรม์ภายในระยะเวลาที่กำหนดแล้ว ฝ่ายผู้เอาประกันภัย ยังมีหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการจัดหาเอกสาร หลักฐานเพิ่มเติมให้กับบริษัทประกันชีวิต โดยเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการ ดำเนินการเอง รวมทั้งการที่จะต้องยินยอมและให้ความร่วมมือในการพิสูจน์ศพผู้เอาประกันภัย เมื่อบริษัทเห็นว่ามีความจำเป็นและไม่ขัดต่อกฎหมายหรือหลักศาสนา โดยผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์จะอ้างการไม่ปฏิบัติ หน้าที่ของนายหน้าประกันชีวิตมาเพื่อปฏิเสธการทำหน้าที่รวบรวมเอกสาร หรือใช้เป็นเงื่อนไขให้บริษัทประกันชีวิตดำเนินการจ่ายเงินผลประโยชน์ตามที่เรียกร้องโดยไม่ส่งมอบเอกสารประกอบการเรียกร้องเงินผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ไม่ได้ (ปรีชา ไพบูลย์วุฒิโชค, ม.ป.ป.)

ตามคู่มือปฏิบัติงานสำหรับนายหน้าประกันชีวิต (ม.ป.ป.) กล่าวว่ากรมธรรม์ประกันภัยจะมีผลบังคับโดยสมบูรณ์เมื่อมีการชำระเบี้ยประกันภัยอย่างครบถ้วนต่อเนื่องตาม ข้อกำหนดการชำระเบี้ยประกันภัย ที่ได้พ้นช่วงระยะเวลาผ่อนผันการชำระเบี้ยประกันภัยไปแล้ว และกรมธรรม์ยังไม่เกิดมูลค่าเงินสดขึ้น ผลของการพิจารณาสินไหมก็จะเป็นการปฏิเสธการจ่าย แต่ถ้าเป็นกรณีที่มีการชำระเบี้ยประกันภัยต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งที่กรมธรรม์มีมูลค่าเงินสดมากเพียงพอแล้ว การขาดชำระเบี้ยประกันภัยที่แม้พ้นระยะเวลาผ่อนผันการชำระเบี้ยประกันภัยแล้ว โดยเงื่อนไขของสัญญาจะเกิดการกัมูลค่าเงินสดของกรมธรรม์ที่มีอยู่ไปชำระค่าเบี้ยประกันภัยงวดที่ถึงกำหนดชำระดังกล่าวโดยอัตโนมัติ (auto premium loan policy) กรมธรรม์นี้ก็จะยังมีผลบังคับอยู่ ส่วนจำนวนเงินของมูลค่าเงินสดตามกรมธรรม์ที่ได้มีการกู้เพื่อไปชำระค่าเบี้ยประกันภัยในแต่ละงวดพร้อมทั้งดอกเบี้ยที่เกิดขึ้นจะเป็นหนี้สินของกรมธรรม์ที่จะต้องนำไปหักออกจากจำนวนเงินผลประโยชน์ตามความคุ้มครองของกรมธรรม์ที่ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์จะได้รับ

ในกรณีที่การชำระเบี้ยประกันภัยหยุดลงเนื่องจากผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิในการแปลงเป็นกรมธรรม์ขยายเวลา (extended term insurance) หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิตลงภายในช่วงระยะเวลาที่อยู่ในช่วงของการขยายเวลา ดังกล่าว กรมธรรม์จะยังคงมีสถานะที่มีผลบังคับอยู่ ในกรณีนี้บริษัทก็จะพิจารณาจ่ายจำนวนเงินผลประโยชน์ตาม ความคุ้มครองที่ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิที่จะได้รับ หรือหากกรมธรรม์หยุดการชำระเบี้ยประกันภัยและได้แปลงเป็นกรมธรรม์ใช้มูลค่าสำเร็จ (reduced paid-up policy) ในกรณีนี้หากผู้เอาประกันภัยเสียชีวิต เมื่อผู้พิจารณาสินไหมได้พิจารณาการเรียกร้องผลประโยชน์ตามความคุ้มครอง และสรุปผลเป็นอนุมัติเงินผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ได้ จำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนก็จะ เป็นไปตามจำนวนเงินเอาประกันภัยของกรมธรรม์ที่ได้มีการแปลงเป็นทุนประกันใช้เงินสำเร็จดังกล่าว ซึ่งอาจจะเป็นจำนวนเงินที่ลดลงจากจำนวนเงินเอาประกันภัยเริ่มต้นของกรมธรรม์ฉบับดังกล่าว

การขาดชำระเบี้ยประกันภัยของกรมธรรม์ประกันภัย จะมีผลต่อการเรียกร้องผลประโยชน์ตามความคุ้มครอง ของกรมธรรม์และจำนวนเงินผลประโยชน์ที่จะได้รับ ทั้งนี้จะเป็นไปตามสถานะของกรมธรรม์ที่เป็นผลจากการขาด ชำระเบี้ยประกันภัยดังกล่าว และผลที่เกิดขึ้นอาจจะมีทั้งที่ทำให้กรมธรรม์ขาดผลบังคับ หรือมีผลบังคับอยู่ภายใต้การใช้สิทธิเปลี่ยนแปลงกรมธรรม์ ซึ่งนายหน้าประกันชีวิตจะต้องมีความเข้าใจผลที่มีต่อจำนวนเงินผลประโยชน์ที่ผู้เอาประกันภัยจะได้รับ และนายหน้าจะต้องสามารถอธิบายถึงผลดังกล่าวให้กับฝ่ายของผู้เอาประกันภัยได้ทราบอย่างถูกต้อง

3) การซื้อประกันภัยโควิด-19

หลังจากที่ทบทุนชื้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประกันชีวิต การประกันวินาศภัย และชื้อกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการจ่ายสินไหมทดแทนและการเคลมประกันแล้ว ในส่วนนี้ผู้วิจัยจะสรุปรายละเอียดและเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับประกันภัยไวรัสโคโรนาซึ่งถือเป็นรูปแบบการประกันภัยใหม่ ที่เป็นการชื้อขายที่มูลค่าสูงอย่างมากตั้งแต่ช่วงระบาดของโควิด-19 รอบแรกในประเทศในช่วงต้นปี 2563 ตามที่ดร.สุทธิพล ทวีชัยการ เลขาธิการคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการ

ประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) คนปัจจุบันได้กล่าวไว้ว่า “ประกันภัยโควิด 19 ถือเป็นครั้งแรกในโลกที่ทั้งอุตสาหกรรมยังไม่เคยมีประสบการณ์มาก่อน แต่เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น สำนักงาน คปภ. ต้องกล้าออกคำสั่ง ต้องเป็นที่พึ่งให้กับประชาชนให้ได้”

โดยรายละเอียดเกี่ยวกับสัญญาการซื้อประกันนั้นมีหลากหลายดังที่กล่าวไป แต่รูปแบบประกัน “เจอ-จ่าย-จบ” มีเงื่อนไขโดยผู้วิจัยอ้างอิงจาก ประกันภัยทิพย์โควิด-19 (The Momentum, 2563) ซึ่งมีรายละเอียดของสัญญา ดังนี้

- 1) ค่าสินไหมทดแทนกรณีตรวจเจอโรค บริษัทประกันจะจ่ายเป็นเงินก้อนเดียวเมื่อตรวจพบเชื้อ จากนั้นความคุ้มครองจะสิ้นสุดลงทันที นั้นหมายความว่า “เจอ-จ่าย-จบ”
- 2) คุ้มครองค่ารักษาพยาบาลหรือค่าชดเชยรายวัน ลักษณะเดียวกันกับประกันสุขภาพที่คุ้มครองตามแผนผลประโยชน์ที่ซื้อ
- 3) คุ้มครองกรณีโคม่า ผลประโยชน์ประเภทนี้จะคุ้มครองก็ต่อเมื่อผู้ป่วยประกันอยู่ในภาวะโคม่า หรือภาวะสมองตาย และระบบประสาทล้มเหลว หรือการเจ็บป่วยระยะสุดท้ายรุนแรง และแพทย์ลงความเห็นว่าไม่มีวิธีปฏิบัติที่รักษาให้หายได้ หรือเป็นสาเหตุทำให้เสียชีวิตโดยมีสาเหตุหลักจากการติดเชื้อโควิด-19
- 4) คุ้มครองกรณีเสียชีวิต โดยจะคุ้มครองให้เป็นเงินชดเชยเมื่อเสียชีวิตจากการติดเชื้อโควิด-19 เท่านั้น หากเกิดวันใดวันหนึ่งได้ติดเชื้อโควิด-19 ขึ้นมา บริษัทประกันจะจ่ายสินไหมทดแทนตามแผนผลประโยชน์ที่มีอยู่ เพราะโควิด-19 ถือเป็นกาเจ็บป่วยจากโรคภัย

อย่างไรก็ตาม ดังที่กล่าวแล้วว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนทำให้บริษัทประกันภัยบางแห่งมีที่ท้าวจะยกเลิกกรมธรรม์โควิด 19 หลังสถานการณ์การแพร่ระบาดทวีความรุนแรงขึ้น จนสำนักงาน คปภ. ต้องออกคำสั่งให้ยกเลิกเงื่อนไขการใช้สิทธิบอกเลิกกรมธรรม์ประกันภัยโควิด-19 และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาใช้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รวมถึงการสร้างกลไกการกำกับดูแลที่เป็นธรรมระหว่างบริษัทประกันภัยและผู้เอาประกันภัย

สำหรับธุรกิจประกันชีวิตมีส่วนแบ่งการตลาดในประกันโควิด-19 ไม่มากนัก โดยจากการนำเสนอโครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูลการประกันภัย (2563) พบว่าคนสนใจต้องการค่ารักษาพยาบาลมากกว่าได้เงินก้อนจากการทำประกันชีวิต นอกจากนี้ บางคนที่มีประกันสุขภาพเดิม บางสัญญาก็ให้ความคุ้มครองที่ครอบคลุมโรคระบาดโควิด-19 อยู่แล้ว จึงทำให้ความตื่นตัวในการซื้อประกัน โควิด-19 ของประชาชนในช่วงนี้ ไม่ส่งผลบวกต่อธุรกิจประกันชีวิตมากนัก

4) การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ

การทบทวนวรรณกรรมในส่วนนี้เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ ซึ่งสัมพันธ์กับการซื้อประกันโควิด-19 ในแง่ของการใช้บริการสาธารณสุขในการตรวจโควิด-19 และการรับการรักษา โดยประเทศไทยมีระบบประกันสุขภาพของประเทศไทย ประกอบด้วย 3 ระบบหลักที่สำคัญ คือ 1) ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการ 2) ระบบประกันสังคม และ 3) ระบบประกันสุขภาพแห่งชาติ ระบบประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบให้ความคุ้มครองกลุ่มประชาชนในสัดส่วนที่ต่างกัน ระบบสวัสดิการรักษายาบาลข้าราชการให้ความคุ้มครองแก่ข้าราชการและครอบครัว ประมาณ 5 ล้านคน ระบบประกันสังคมให้ความคุ้มครองแก่ลูกจ้างหรือผู้ประกันตน จำนวน 10 ล้านคน ในขณะที่ระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนที่นอกเหนือจากสิทธิความคุ้มครองของ สวัสดิการข้าราชการและระบบประกันสังคม จำนวน 48 ล้านคน (กองทุนหลักประกันสุขภาพ, 2555)

นอกจากระบบประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบแล้ว ยังมีระบบประกันสุขภาพที่เป็นรัฐสวัสดิการสำหรับข้าราชการกรุงเทพมหานคร สวัสดิการพนักงานส่วนท้องถิ่น ระบบประกันสุขภาพสำหรับแรงงานต่างด้าว ซึ่งเป็นระบบที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายของคณะรัฐมนตรีในการ จัด ระบบแรงงานต่างด้าวในประเทศ สวัสดิการสำหรับพนักงานบริษัทเอกชน และสวัสดิการพนักงานรัฐวิสาหกิจซึ่งเป็นสวัสดิการของหน่วยงานโดยขึ้นอยู่กับข้อตกลงภายในหน่วยงานเอง (กนิษฐา และคณะ, 2562)

จากระบบและการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพข้างต้น วรรณวดี พูลพอกสิน (2563) ได้สะท้อนภาพระบบบริการสุขภาพที่เป็นฐานรากของประเทศไทยแต่เดิม เนื่องจากก่อนหน้าการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่มีจุดกำเนิดในประเทศจีนในเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2562 มีข้อมูลเผยแพร่ว่าประเทศไทยได้รับการยอมรับและถูกประกาศว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีความมั่นคงทางสุขภาพอยู่ในลำดับที่ 6 ของโลก Nuclear Threat Initiative and John Hopkins Bloomberg School of Public Health, Center for Health Security (2019) โดยความมั่นคงนี้ถูกนำมาเชื่อมโยง เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ของประเทศไทย ซึ่งสถานการณ์ล่าสุดตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยสามารถควบคุมการแพร่เชื้อของโรคนี้อันและปัจจุบันอยู่ในขาลงของการแพร่ระบาด โดยมีอัตราการป่วยและตายที่ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนาอื่นๆ

ชลธิชา ชุมอินทร์ และคณะ (2564) เล็งเห็นว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19 ในทุกภูมิภาคทั่วโลก ส่งผลให้หน่วยงานด้านสุขภาพมีการปรับเปลี่ยนการให้บริการเพื่อรับมือกับสถานการณ์การแพร่ระบาดที่เกิดขึ้น โดยศึกษาหลักการให้บริการในวิกฤตโควิด-19 กรณีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านคลองมวน ตำบลหนองปรือ อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง ผลการวิจัยนี้พบว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคลองมวนยังจัดให้มีช่องทางการติดต่อสื่อสารกับผู้รับบริการอย่างหลากหลายทั้งการ ประกาศเสียงตามสาย การติดต่อทางไลน์ (LINE) รวมถึงกลุ่มเฟซบุ๊กของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านคลองมวน เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของเชื้อโควิด-19 สอดคล้องกับข้อเสนอแนะของ World Health Organization Western Pacific Region (2021) ที่ แนะนำหน่วยบริการสุขภาพขั้นปฐมภูมิให้มีการสื่อสารกับผู้รับบริการอย่างชัดเจนถึงแนวทางในการ ให้บริการและการให้คำแนะนำที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวในสถานการณ์โควิด-19 สอดรับกับงานของขวัญดาว กล่ำรัตน์ และคณะ (2556) ที่พบว่าการสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารแก่ผู้รับบริการทำให้ผู้รับบริการมีสุขภาพที่ดีขึ้นเนื่องจากได้รับข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง

5) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประกัน

ในส่วนนี้เป็นการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประกันในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยและความพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อประกัน การเข้าถึงหลักประกันสุขภาพ แนวทางในการต่อรองการเคลมประกัน และเงื่อนไขการซื้อประกันต่างๆ ซึ่งในช่วงแรกเป็นการพูดถึงข้อกำหนดของประกันโดยทั่วไป

5.1) ปัจจัยและพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อประกัน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยและความพึงพอใจในการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตนั้นมีอยู่มากโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับแนวคิดส่วนประสมทางการตลาดเพื่อสร้างความพึงพอใจของลูกค้า โดยความพึงพอใจของลูกค้า (customer satisfaction) หมายถึงความรู้สึกชอบ หรือพอใจที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือต่อองค์ประกอบ และ ยิ่งจุใจในด้าน ต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากความสนใจ ส่งผลให้มีทัศนคติที่ดีเมื่อได้รับการตอบสนองตาม ความต้องการของตนเอง และความพึงพอใจของลูกค้าส่วนใหญ่มักจะเกี่ยวข้องกับการประเมินผลจาก คุณภาพ คุณลักษณะของสินค้า และประสบการณ์ที่ผ่านมาในอดีต ซึ่งความพึงพอใจของลูกค้ามี ความสัมพันธ์ทางบอกต่อแรงจูงใจในการกลับมาซื้อซ้ำ ส่งผลดีระยะยาวให้กับองค์กร (ดิเรก, 2528)

จากการทบทวนวรรณกรรม มีงานที่เกี่ยวข้องดังนี้ รัฐญา อนุกิจ (2552) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกทำประกันชีวิต และศึกษาถึงพฤติกรรมในการเลือกใช้บริการกับประกันชีวิต ของประชาชนในเขตพื้นที่ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี พบว่ารายได้ต่อเดือนเป็นปัจจัยที่ส่งผลในการตัดสินใจซื้อประกันโดยผู้มีรายได้สูงจะซื้อประกันที่มีคุณภาพดี ราคาสูง ส่วนผู้มีรายได้ปานกลาง จะนิยมซื้อประกันที่คำนึงถึงความคุ้มค่าของเบี้ยประกันเป็นหลัก สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลภัทร นิยมนา (2554) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตเทศบาล นครราชสีมาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดโดยรวม มีผลต่อการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภค อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งในด้านราคา ด้านการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด และจากการทดสอบสมมติฐานพบว่าอายุ เพศ อาชีพ รายได้ ระดับ

การศึกษาสถานภาพ โรคทางพันธุกรรมที่แตกต่างมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคไม่แตกต่างกันมากนัก ตลอดจนงานวิจัยที่ใช้กรอบแนวคิดและแนวทางการศึกษาใกล้เคียงกันแต่แตกต่างกันในพื้นที่และกลุ่มประชากรที่ศึกษา เช่น เพ็ญภา ณ พัทลุง (2554) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตจังหวัดชลบุรีพบว่าปัจจัย ส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยอื่นๆ เช่น ทักษะคนที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขต จังหวัดชลบุรี และจุฑาทิพย์ เลิศอาวุธ (2561) ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจต่อการขายประกันสุขภาพผ่านทาง โทรศัพท์ (telemarketing) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการ ซึ่งประกอบด้วย ด้าน ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจได้ ด้านการตอบสนองความต้องการ และด้านการให้ความเชื่อมั่น มีผลต่อความไว้วางใจต่อการ ขายประกันสุขภาพผ่านทางโทรศัพท์ ส่วนปัจจัยการรับรู้ความเสี่ยง ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านความปลอดภัย มีผลต่อ ความไว้วางใจต่อการขายประกันสุขภาพผ่านทางโทรศัพท์ และด้านข้อมูลส่วนตัวของผู้บริโภคนั้นไม่มีผลต่อความไว้วางใจต่อ การขายประกันสุขภาพผ่านทางโทรศัพท์ ซึ่งถือว่าการซื้อประกันผ่านทางตลาดนั้นถือว่าเป็นตัวเลือกหนึ่งที่ถูกเลือกใช้

ชุดิกายุณย์ มิ่งรัตน์ดิตรณ (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ ความ ไว้วางใจ และความซื่อสัตย์ ภัคดี ของลูกค้าประกันภัยรถยนต์ของบริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน) ทำให้พบว่า ความซื่อสัตย์ภัคดีต่อการ ประกันภัยของผู้บริโภค ต้องเริ่มจากสร้าง ความพึงพอใจก่อนเป็นอันดับแรก ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และบริการให้ลูกค้าเกิด ความพึงพอใจ อย่างสม่ำเสมอมากยิ่งขึ้น อันเป็นการต่อยอดให้เกิดความไว้วางใจ และนำไปสู่ความซื่อสัตย์ภัคดีในที่สุด นอกจากนี้ วราพร วรเนตร (2554) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ความเสี่ยง ความไว้วางใจ และ ความตั้งใจซื้อประกันภัยผ่าน อินเทอร์เน็ต พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลมากกว่าเรื่องอื่นๆ และผู้บริโภคคิดว่าการบอกข้อมูล ส่วนบุคคลให้กับคนที่รู้จักทราบผ่านทางอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ไม่สมควรทำอย่างยิ่ง และรู้สึกว่าการถูกละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอยู่ อีกทั้งยังรู้สึกว่าการซื้อกรมธรรม์ประกันภัยผ่านช่องทางอินเทอร์เน็ตนั้นทำให้ผู้บริโภคเกิดความรู้สึกเสี่ยงสูง

คงพัฒน์ เค้าวั้น (2560) ได้ศึกษาราคา ความไว้วางใจ คุณค่าการโฆษณา และการสื่อสารแบบปากต่อปาก อิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อประกันภัยการเดินทางของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร พบว่าราคาและคุณค่าการ โฆษณานั้นส่งผลต่อการตั้งใจซื้อประกัน โดยการตั้งราคาให้เหมาะสมนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และการโฆษณาที่ดี รวมทั้งมีความน่าเชื่อถือสามารถกระตุ้นความต้องการซื้อประกันของผู้บริโภคได้ โดยงานวิจัยเรื่องนี้ไม่ สอดคล้องกับอีกหลายๆ งานวิจัยในด้านความไว้วางใจ คุณค่าการโฆษณา และการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ที่ กล่าวไว้ในด้านที่กล่าวมาข้างต้นนั้นไม่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อประกัน

ศศิพัชญ์ อารังจิระพันธ์ (2562) ศึกษาถึงปัจจัยการรับรู้คุณค่าของลูกค้าในแต่ละกลุ่ม ลักษณะประชากรและเพื่อหา ความแตกต่างในการให้ค่าของแต่ละปัจจัย ของการรับรู้คุณค่าของลูกค้าในบริบทของการประกันสุขภาพรวมถึงศึกษาว่าปัจจัย เรื่องจำนวนกรมธรรม์มีความสัมพันธ์กับปัจจัยของการรับรู้คุณค่าของลูกค้า ผลจากการสำรวจเรื่องการรับรู้คุณค่าของลูกค้าทั้ง 4 มิติคือ 1) ภาพลักษณ์ขององค์กร 2) ตัวแทนขายประกันสุขภาพ 3) ผลิตภัณฑ์ประกันสุขภาพ และ 4) การให้บริการของ บริษัทประกันสุขภาพ มีความสำคัญทางสถิติอยู่ที่ความสำคัญระดับมาก

5.2) ความพึงพอใจและปัจจัยเสี่ยงในการซื้อประกันโควิด-19

สำหรับการซื้อประกันโควิด-19 ในช่วง 2 ปีของการแพร่ระบาดของโควิด-19 ผู้วิจัยพบงานวิจัยที่ศึกษาความพึง พอใจในการซื้อประกันจำนวนหนึ่ง เช่นจาตุรนต์ สุรินิจ (2563) ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อประกันชีวิตในสถานการณ์ โรคระบาดไวรัสโคโรนาของบุคลากรศาลอาญา พบว่าความมีชื่อเสียง ความมั่นคงของบริษัท มีความทันสมัยในเทคโนโลยีด้าน ต่างๆ เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ดำเนินงานด้วยความโปร่งใส เปิดเผยข้อมูลมีความชัดเจน และมีตัวแทนและสาขากระจาย อยู่ทั่วประเทศ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีนรัตน์ บุญยงค์ อังศุภา ขุนแจ้ง และ มยุรี มารยาท (2556) ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อกรมธรรม์ ประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ตามที่กล่าวไปข้างต้น

เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ ชมบุญ (ม.ป.ป.) ที่ศึกษาความพึงพอใจและศึกษาพฤติกรรมการซื้อประกันโควิด-19 ของประชากรในกรุงเทพมหานคร พบว่า คนกรุงเทพมหานครรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันทำให้ ความพึงพอใจในการเลือกซื้อประกันโควิด-19 แตกต่างกันและคนกรุงเทพมหานคร ที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา ต่างกัน ทำให้ความพึงพอใจในการ เลือกซื้อประกันโควิด-19 ไม่ต่างกันและพฤติกรรมการซื้อประกันโควิด-19 ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเลือกซื้อประกันโควิด-19 ของประชากรในกรุงเทพมหานคร ด้านความคุ้มครอง ด้านภาพลักษณ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย มีผลต่อความพึงพอใจในการเลือกซื้อประกันโควิด-19 ของประชากรในกรุงเทพมหานคร

ในเรื่องการรับรู้ความเสี่ยงในการซื้อประกันโควิด-19 นั้น มีงานของวิภาดา เถาธรรมพิทักษ์ และคณะ (2564) ได้ศึกษาผลกระทบจากโควิด-19 ที่มีผลต่อการรับรู้ความเสี่ยงและความต้องการซื้อประกันของประชาชน จังหวัดตรัง พบว่าการรับรู้ความเสี่ยงมีผลต่อความต้องการซื้อทั้งประกันชีวิต ประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล และประกันสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลกระทบจากโควิด-19 มีอิทธิพลเฉพาะต่อการรับรู้ความเสี่ยงและความต้องการซื้อประกันชีวิต และประกันสุขภาพ ทำให้งานวิจัยนี้เสนอว่าควรมีการส่งเสริมการรับรู้ความเสี่ยงของประชาชน ที่สัมพันธ์กับการเพิ่มความต้องการซื้อประกันภัยและการสร้างหลักประกันของประชาชนผ่านมุมมองทางด้านการประกันภัย

สอดคล้องกับงานวิจัยของพนีพรรณ สมบัติ (2564) ที่ศึกษาการยอมรับความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพออนไลน์ ในเขตกรุงเทพมหานคร หลังสถานการณ์การระบาดของ Covid-19 โดยพิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลในการยอมรับความเสี่ยงจากการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่ามี 5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อประกันสุขภาพ ประกอบด้วย 1) การรับรู้การใช้ประโยชน์ 2) การรับรู้ความง่ายในการใช้งาน 3) ความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพ 4) ความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัว และ 5) ความเสี่ยงด้านเวลา ส่วนปัจจัยความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพออนไลน์ ได้แก่ ปัจจัยความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพ ปัจจัยความเสี่ยงด้านเวลา และปัจจัยการรับรู้ความง่ายในการใช้งานซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนปัจจัยการรับรู้การใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และปัจจัยความเสี่ยงด้านความเป็นส่วนตัวอยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

กรอบแนวคิดและทฤษฎี

เนื่องจากผู้วิจัยประสงค์ที่จะศึกษาแนวทางของผู้ซื้อประกันในการต่อรองในการเคลมประกันของผู้ซื้อประกันแบบ “เจอ-จ่าย-จบ” ที่ประสบปัญหาในการเคลมประกัน จึงเลือกใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีดังนี้

1) การต่อรอง/การต่อรอง

ความหมายของการเจรจาต่อรองนั้น พอพันธ์ วัชจิตพันธ์ (2538) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ การหาหรือเพื่อที่จะได้ข้อตกลงในการบรรลุความต้องการ กระบวนการในการ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์วิธีการทำให้สำเร็จ การให้ได้สิ่งที่ต้องการ โดยต้องพึ่งผู้อื่น กระบวนการที่ฝ่ายต่างๆที่มีวัตถุประสงค์ขัดแย้งกันตั้งข้อกำหนดขึ้นมาเพื่อให้ความร่วมมือกัน การสื่อความโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง นอกจากนี้สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (2551) ได้ให้ความหมายการเจรจา ต่อรองว่า หมายถึงกระบวนการแก้ไขปัญหา หรือความขัดแย้งระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องมากกว่า 2 ฝ่ายขึ้นไป โดยมี วัตถุประสงค์ของผู้ที่เข้าร่วมเจรจาต่อรองนั้นต้องการที่จะหาข้อสรุปที่เป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย

นอกจากนั้นแล้ว วิชัย โถสุวรรณ (2554) ยังสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีในการเจรจาต่อรอง ผู้ที่เข้าสูการเจรจาต่อรองจะต้องมีวัตถุประสงค์ เพื่อจะให้ได้ตามข้อเสนอของตน ซึ่งผู้เจรจาต่อรองจะต้องมีทางเลือกอื่นที่ดีกว่าหากได้ข้อสรุปที่ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ อะไรคือจุดข้อตกลงที่เราพึงพอใจน้อยที่สุด ผู้เจรจาต่อรองต้องรู้ว่าจุดช่วงของการเจรจาช่วงใดที่พอจะมีโอกาสหา ข้อสรุปที่พึงพอใจของทั้งสองฝ่ายได้ หรือการปรับจุดยืน โดยการแลกเปลี่ยนข้อเสนอใหม่พร้อมกับสิ่งที่ฝ่ายตน ต้องการที่สามารถจะสร้างคุณค่าในความต้องการ เป็นที่พอใจของแต่ละฝ่ายได้

2) กลยุทธ์การต่อรอง

กลยุทธ์ในการเจรจาต่อรองหมายถึงเทคนิคในการที่จะทำให้การเจรจาต่อรองได้บรรลุเป้าหมายอัน เป็นประโยชน์ต่อ คู่เจรจา มีการวิเคราะห์คู่เจรจา จุดอ่อน จุดแข็งของคู่เจรจา การประเมินทางเลือก สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่คู่เจรจา ซึ่งได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงกลยุทธ์ในการเจรจา ต่อรองไว้หลายท่าน ยกตัวอย่าง เช่น วัตกิน (Watkins, 2003 อ้างถึง สุคนธ์ มณีรัตน์, 2560) สรุปได้ดังนี้ 1) การยอมรับฝ่ายตรงข้ามสู่โต๊ะเจรจา (getting the other side to the table) และอาจจะได้รับเสียหายหากไม่เจรจา 2) การเริ่มต้นที่ดี (making a good start) การให้เกียรติฝ่ายตรงข้าม วางกรอบการเจรจาในเชิงบวก อย่ามองข้ามความสำคัญของอาหารว่าง เริ่มต้นด้วยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้ผ่อนคลาย หาก ฝ่ายตรงข้ามพูดจาเป็นทางการมาก เราก็ไม่ควรพูดเป็นกันเองมากเกินไป 3) การเจรจาต่อรองแบบแพ้-ชนะ (tactics for win-lose negotiation) ซึ่งมีการสร้างจุดอ้างอิง โดยเสนอข้อแรกนั้นจะเป็นจุดอ้างอิงที่เข้มแข็งในเชิงจิตวิทยา การตอบโต้ จุดอ้างอิงกรณีฝ่ายตรงข้ามเป็นผู้เสนอก่อน ควรจะถามอย่างสุภาพถึงการสมเหตุสมผลของราคาที่จะตอบโต้เตรียมพร้อมที่จะ ผ่อนปรน เสนอหลายๆ ทางเลือกเพื่อให้ได้ข้อตกลงที่ดี 4) การเจรจาต่อรองแบบบูรณาการ (tactics for integrative negotiations) เริ่มต้นด้วยการสร้างบรรยากาศที่ดี วางกรอบการเจรจาในเชิงบวก ไม่ควรให้ข้อเสนอที่เร็วเกินไป สอบถาม ผลประโยชน์ที่สำคัญของทั้ง 2 ฝ่าย เป็นนักฟังที่ดี พยายามให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลแบบสองทาง มีความยืดหยุ่น ค้นหา ทางเลือกที่ใช้ความแตกต่างให้เกิดประโยชน์ 5) การวางกรอบการเจรจาและการประเมินอย่างต่อเนื่อง (framing and continual evaluation) กำหนดกรอบการเจรจาเป็นการกำหนดทิศทางให้แก่แต่ละฝ่าย

ชาติชาย คงเพชรดิษฐ์ (2559, น.25) กล่าวถึงทักษะการเจรจาต่อรองว่า การพัฒนาทักษะการสื่อสาร เพื่อการเจรจา ผลได้ของบุคลากรนั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการเจรจา ต่อรอง ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน รวมถึงการแสดงออกทางท่าทาง การแต่งกาย สีหน้า และแววตาของผู้พูด นอกจากนี้ การสื่อสารยังเป็นปัจจัยที่ช่วยให้การเจรจาต่อรองประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวได้ การเป็นนักเจรจาต่อรองที่ดีจำเป็นต้องพัฒนาทักษะการสื่อสารให้สามารถใช้สร้างความประทับใจ และใช้ ภาษาในการโน้มน้าวใจอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้รับข้อตกลงที่ดี รวมถึงการระมัดระวังการเลือกใช้การสื่อสาร ที่ไม่ก่อให้เกิดการ กระทบกระเทือนความรู้สึกของอีกฝ่ายด้วย

การเจรจาต่อรองในระบบการให้บริการสุขภาพและสาธารณสุขเป็นวิธีการหนึ่งของการเลือกในการระงับความ ขัดแย้งแทนการฟ้องร้อง โดยคู่กรณีจะได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลที่ 3 ซึ่งเป็นคนกลางที่ได้รับการ ฝึกฝนและมีทักษะ ประสพการณ์ คนกลางจะช่วยให้คู่กรณีสื่อสารกันโดยไม่เปิดเผยต่อบุคคลภายนอก ช่วยฟื้นฟู ความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและเกิด การเจรจาต่อรองกันเองจนเกิดข้อตกลงที่ต่างฝ่ายต่างพึงพอใจ โดยไม่ถูกบังคับ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) การ เผชิญหน้ากับความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ 2) ทำความเข้าใจสถานภาพของแต่ละฝ่ายด้วยการรับฟังที่ดี 3) ระบุนปัญหา 4) แสวงหาทางเลือกและประเมินทางเลือก และ 5) สรุปแนวทางและนำทางเลือกที่เหมาะสมไปใช้

ปัจจุบันมีการนำวิธีการเจรจาต่อรอง มาใช้ในขอบเขตที่กว้างขวางขึ้นโดยใช้เป็นมาตรการป้องกันปัญหา ไม่ให้เป็น กรณีขัดแย้งหรือเป็นกรณีพิพาท คนกลางด้านสุขภาพและสาธารณสุขทำหน้าที่ช่วยให้การสื่อสารรับรู้ผลประโยชน์ของผู้ที่ เกี่ยวข้องได้อย่างทั่วถึง และเมื่อคนกลาง ใช้กระบวนการมักจะมีภาวะที่ต่างฝ่ายต่างพึงพอใจต่อผลประโยชน์ที่ได้รับและตกลง กันได้ในที่สุด ประเด็นสำคัญ อยู่ที่ว่าการเจรจาไม่ใช่เพื่อการเอาชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแต่เป็นการเจรจาที่จะแสดงถึงความ ตั้งใจที่จะให้เกิด ขบวนการเจรจา ทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกเห็นด้วยและมีส่วนร่วมกับนักเจรจา เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จและ ประองคอง ร่วมกันได้เป็นอย่างดี หลักการเจรจาต่อรองแบบ Win-Win ต้องเริ่มต้นจากการตั้งใจฟังเพื่อรวบรวมข้อมูลและความ ต้องการของคู่กรณี นักเจรจาจะต้องวิเคราะห์ความต้องการที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย เพื่อหาทางในการใช้ประสพการณ์ ความรู้ ความเชี่ยวชาญในการสร้างข้อได้เปรียบให้แก่แต่ละฝ่าย

3) ปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)

เนื่องจากงานวิจัยนี้มีเป้าหมายศึกษาปัญหาและอุปสรรคของผู้เคลมประกันโควิด-19 ที่ต้องดิ้นรนและต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งการคุ้มครองตามเงื่อนไขของการซื้อประกัน โดยผู้วิจัยพิจารณาว่าเป็นประสบการณ์ที่เฉพาะเจาะจงของคนกลุ่มหนึ่งที่ต้องเผชิญกับปัญหาในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 โดยการศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์ของคนกลุ่มนี้นั้นอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ปรากฏการณ์วิทยา หรือ Phenomenology ในภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรากมาจากภาษากรีกว่า Phenomenon หมายถึง การ ปรากฏขึ้น (appearance) และคำว่า Logos ที่หมายถึงการพิจารณาที่มีเหตุผล โดยกระบวน

ทัศน์ทางปรากฏการณ์วิทยา มุ่งให้ความสนใจเกี่ยวกับ ประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์ เน้นการคิดที่เกี่ยวกับประสบการณ์ชีวิตของคนเหมือนกัน และให้ความหมายของเรื่องที่ตนเองพบ โดยนักปรากฏการณ์วิทยามักถามว่า “อะไรคือสาระสำคัญของประสบการณ์ของผู้คนเหล่านี้” หรือ “อะไรคือความหมายของ ปรากฏการณ์ของผู้ที่มีประสบการณ์นั้นๆ” (อัญญา พลดเปลื้อง , 2556)

การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยาเริ่มต้นในศตวรรษที่ 20 ปี มีนักปรัชญา 2 ท่าน คือ เอ็ดมุนท์ ฮุสเซอร์ล (Edmund Husserl) และมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) เป็นผู้สร้างแนวคิดพื้นฐานการศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา แนวคิดของฮุสเซอร์ลเน้นโครงสร้างของการรับรู้และประสบการณ์ ของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์ตีความประสบการณ์ของตนโดยผ่านจิตสำนึก เพราะจิตสำนึกที่กำลังคิดถึงสิ่งต่าง ๆ สามารถเรียกร่องสิ่งที่ เป็นชีวิตกลับมาเป็นประสบการณ์ชีวิตได้ ทั้งนี้ คำว่า ประสบการณ์หมายถึงรวมถึงอารมณ์ ความรู้สึก จินตนาการ ความฝัน ความคาดหวัง และความเชื่อ ผู้ศึกษาสามารถทำความเข้าใจจิตสำนึกโดยมุ่งความสนใจไปในสิ่งที่ต้องการศึกษา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีอยู่ในโลกกายภาพเท่านั้นแต่สามารถเป็นสิ่งที่อยู่ในจินตนาการและความทรงจำได้การศึกษาที่ปราศจากอคติใด ๆ จะทำให้ได้ความจริงที่บริสุทธิ์ (Moran, 2005 อ้างถึงใน สรายุทธ เลิศปัจฉิมนันท์ และคำแหง วิสุทธางกูร, ม.ป.ป.)

ส่วนชาย โพธิสิตา (2554) กล่าวถึงแนวคิดการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาว่ามุ่งทำความเข้าใจหรือเข้าถึงความหมายของประสบการณ์ชีวิตแบบต่าง ๆ (lived experiences) ในโลกของผู้ที่ได้รับประสบการณ์เหล่านั้น โดยเป้าหมายสำคัญในการศึกษาคือการหาคำตอบว่าประสบการณ์หรือเหตุการณ์นั้น ๆ มีความหมายอย่างไรต่อผู้ที่ประสบหรือกำลังประสบอยู่ โดยนักวิจัยต้องถือเอาความหมาย ความรู้สึกของผู้ที่ได้ประสบเป็นสำคัญ เพื่อเข้าถึงความหมายที่แท้จริงของประสบการณ์ที่ศึกษา อันจะนำไปสู่การค้นพบแก่นของประสบการณ์ ในเรื่องนั้น ๆ ลักษณะของผู้วิจัยแนวปรากฏการณ์วิทยาต้องเป็นผู้ที่มีสติและตระหนักในตนเองตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เป็นการแทรกแซงความคิดและสามารถเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง *เจอ-ไม่จ่าย-ไม่จบ: ประกันโควิด-19 กับกลยุทธ์การต่อรองของผู้ซื้อประกัน* ใช้แนวทางในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร ตำราต่างๆ และสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ยกตัวอย่างเช่น สื่อข่าวออนไลน์ เฟซบุ๊ก ยูทูบ พระราชบัญญัติประกันชีวิต พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พระราชกำหนด ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ในประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องสิทธิในการซื้อประกันของผู้ซื้อประกันโควิด-19 รวมไปถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ โดยงานวิจัยชิ้นนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเลือกใช้การศึกษากลุ่มเป้าหมายโดยวิธีการแบบเจาะจง โดยเลือกจากผู้ประสบปัญหาการจ่ายเบี้ยประกันที่ล่าช้า ผู้ที่ไม่ได้รับการจ่ายเบี้ยประกัน และผู้ที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเบี้ยประกันจากการขาดคุณสมบัติที่ไม่ตรงกับที่บริษัทกำหนด จำนวนทั้งสิ้น 9 คน โดยเริ่มการสัมภาษณ์จากบุคคลใกล้ชิดตัวที่ประสบปัญหาการเคลมประกันที่ล่าช้า และการสัมภาษณ์จากบุคคลที่ออกมาเรียกร้องสิทธิบนพื้นที่ออนไลน์

ตาราง 2 ตารางแสดงจำนวนประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากร	ประเภท	จำนวน	หมายเหตุ
ผู้ที่ได้รับพบอุปสรรค และปัญหาจากการซื้อ ประกันโควิด-19	1. ผู้ที่ประสบปัญหาการจ่ายเบี้ยประกันที่ล่าช้า	2	มี 1 ท่าน ที่ไม่ได้อยู่ใน ประกันเจอ-จ่าย-จบ
	2. ผู้ที่ยังไม่ได้รับเบี้ยประกัน	4	
	3. ผู้ที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเบี้ยประกันเนื่องจากขาด คุณสมบัติที่ไม่ตรงกับที่บริษัทกำหนด	3	
รวมทั้งสิ้น		9	

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง เจอ-ไม่จ่าย-ไม่จบ: ประกันโควิด-19 กับกลยุทธ์การต่อรองของผู้ซื้อประกัน สามารถจำแนกผลการศึกษาได้ดังนี้

1) ข้อมูลของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์

1.1) กลุ่มผู้ซื้อประกันสุขภาพที่คุ้มครองการติดโควิด-19

คุณจำ (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพศหญิง อายุ 32 ปี รายได้ต่อเดือนไม่แน่นอน โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท กรุงเทพ-แอกซ่าประกันชีวิต จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ (2565) มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือโดนบริษัทประกันปฏิเสธการจ่าย

1.2) กลุ่มผู้ได้ประกันล่าช้าในการเคลม

คุณปอ (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดปทุมธานี เพศหญิง อายุ 29 ปี รายได้ต่อเดือนไม่แน่นอน โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือนสิงหาคม (2563) มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทประกันจ่ายเบี้ยล่าช้ากว่ากำหนด (ล่าช้า 6 เดือน)

1.3) กลุ่มผู้ที่ยังไม่ได้ประกันในการเคลม

คุณเอ (นามสมมติ)) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพศชาย อายุ 45 ปี รายได้ต่อเดือนไม่แน่นอน โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท ไทยประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ (2565) มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทประกันจ่ายเบี้ยล่าช้า (ยังไม่มีกำหนดการที่แน่ชัด)

คุณบี (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพศทางเลือก อายุ 30 ปี รายได้ต่อเดือน 40,000 บาทโดยเลือกซื้อประกันของบริษัท เดอะวัน ประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือนสิงหาคม (2563) มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทประกันจ่ายเบี้ยล่าช้า (ยังไม่มีกำหนดการที่แน่ชัด)

คุณมิน (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดตาก เพศทางเลือก อายุ 24 ปี รายได้ต่อเดือน 15,000 บาท โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท สินมั่นคงประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ (2565) มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทจ่ายเบี้ยล่าช้าเนื่องจากการขึ้นศาล (ไม่มีกำหนดการที่แน่ชัด)

คุณเอ้อย (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดพิษณุโลก เพศหญิง อายุ 24 ปี รายได้ต่อเดือน 15,000 บาท โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท สินมั่นคงประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือน มีนาคม (2565)มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทจ่ายเบี้ยล่าช้าเนื่องจากการขึ้นศาล (ไม่มีกำหนดการที่แน่ชัด)

1.4) กลุ่มผู้โดนบริษัทประกันปฏิเสธการเคลม

คุณพลอย (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร เพศหญิง อายุ 24 ปี รายได้ต่อเดือน 15,000 บาท โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท ทิพยประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือน มีนาคม (2565) มีสาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทปฏิเสธการจ่ายประกัน

คุณปลา (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดราชบุรี เพศหญิง อายุ 37 ปี รายได้ต่อเดือน ไม่นแน่นอน บาท โดยเลือกซื้อประกันของบริษัท เดอะวันประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือน ตุลาคม (2564) สาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทปฏิเสธการจ่ายประกัน

คุณน้ำ (นามสมมติ) ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่จังหวัดลพบุรี เพศหญิง อายุ 41 ปี รายได้ต่อเดือน 15,000 ปีโดยเลือกซื้อประกันของบริษัท เดอะวัน ประกันภัย จำกัด (มหาชน) ช่วงเวลาที่ติดโควิดตั้งแต่เดือน เมษายน (2565) สาเหตุที่ไม่สามารถเคลมประกันได้คือบริษัทประกันปฏิเสธการจ่ายประกัน(เนื่องจากบริษัทปิดตัว)

2) ปัญหาและอุปสรรคในการเคลมประกัน

จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักถึงปัญหาและอุปสรรคของการเคลมประกัน “เจอ-จ่าย-จบ” และประกันสุขภาพที่ครอบคลุมติดโควิด-19 ทั้งหมด 9 คน พบว่าปัญหาหลักคือ

2.1) นอกจากการเพิ่มมากขึ้นของยอดผู้ติดเชื้อโควิด-19 ที่เป็นเหตุทำให้มีผู้ยื่นการเคลมประกันจำนวนมาก ทำให้เกิดการล่าช้าในการเคลมประกันนั้น สิ่งตามมาซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ให้เสียงตอบรับเป็นเสียงเดียวกันว่าการติดต่อกับทางบริษัทประกันภัยที่ทำได้ยากมากตั้งแต่เริ่มต้น คือการติดต่อผ่านเบอร์โทรศัพท์ของทางตัวแทนประกันเป็นอันดับแรกและทำให้ต้องติดต่อไปทางตัวบริษัทใหญ่ในภายหลัง ผู้ที่ให้สัมภาษณ์ไม่ว่าจะเป็นคุณบี, คุณมัน, คุณพลอย, คุณปลา และคุณน้ำ ต่างกล่าวตรงกันว่าในตอนโทรติดต่อ ทางบริษัทไม่มีการรับสายเลย และ/หรือมีการยกหูโทรศัพท์ทิ้ง ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ติดต่อทางตัวบริษัทอีกแล้ว บางคนอย่างคุณบี, คุณน้ำ และคุณพลอยนั้นบอกทางผู้วิจัยเลยว่าการเสียค่าโทรศัพท์ไม่ต่ำกว่า 1,000 บาท ในการติดต่อกับตัวแทนและบริษัทประกัน อย่างคุณน้ำบอกออกมาด้วยน้ำเสียงเบื่อหน่าย

ด้วยความที่เป็นประกันที่ซื้อง่าย ซื้อที่ไหนก็ได้ราคาถูก แต่เวลาจะเคลมเคลมไม่ได้เลยติดต่อไม่ได้โทรไปก็สายไม่ว่าจะพอร่วงรับก็พูดไม่ฟังเรา โทรทุกวัน โทรจนค่าโทรแพงมาก โทรแล้วก็เป็นสายอัตโนมัติใช้ใหม่ มันก็จะให้รอสายรอสายจนครั้งวันก็ไม่มีคนรับสายโทร 1-2 อาทิตย์เลยจนมีคนรับสาย ทางบริษัทก็ให้เราส่งทางอีเมล เราก็ตามทางเมล 2 อาทิตย์ จนหมดไปหลายบาทคือมันเสียทั้งเงินเสียทั้งเวลาของเราด้วย หลังจากนั้นก็มีให้ติดต่อทางเมล ซึ่งทางเมลนั้นก็ใช้ระยะเวลาถึง 1 เดือนในการดำเนินเรื่องเลยทีเดียวน...เราตามแต่ตามแล้วเราสามารถติดต่อได้แค่ 2 ครั้ง มีรับสายอยู่ 2 ครั้งเท่านั้นเอง แล้วก็ sms ส่งแจ้งกลับมา ว่าจะโอนวันไหนเท่านั้นเอง คือเราเป็นคนรอเราแค้นกังวลว่าเงินจะโอนเข้าวันไหนเราแค่อยากรู้ความคืบหน้า

คุณน้ำ, สัมภาษณ์วันที่ 8 กรกฎาคม 2565

อุปสรรคสำคัญของคุณน้ำคือการที่บริษัทนั้นประกาศปิดตัวก่อนที่คุณบีจะติดโควิดและยื่นเรื่องเพื่อดำเนินการ แม้ว่าก่อนหน้านี้ทางบริษัทมีการส่งข้อความมาให้ทำเรื่องคืนเงินประกันได้บางส่วนหรือตัวเงินที่จ่ายไป หมายความว่าหากในส่วนที่คุ้มครองออกไปด้วยก็น่าจะเหลือไม่กี่ร้อยบาทจาก เบี้ยประกัน 399 คุณน้ำคาดว่าจะเหลือประมาณ 200 บาท แต่ทางคุณน้ำไม่ได้มีการไม่ได้ยื่นเรื่องคืน ในตอนนั้นคุณน้ำคิดว่ายังไม่ขอเงินคืนเพราะหากติดโควิดขึ้นมาก็ยังมีการคุ้มครองของประกันอยู่ และสามารถยื่นเรื่องเคลมประกันได้ และช่วงที่บริษัทประกาศปิดตัวและขอให้ยื่นเงินคืนเป็นช่วงเวลาที่สั้นมาก ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้ทันและก็ไม่คิดว่าตนเองจะติดโควิดในเวลาต่อมา

การที่ผู้บริโภคติดต่อกับทางบริษัทประกันได้ล่าช้า นั้น ทางผู้จัดทำเล็งเห็นว่าส่วนหนึ่งมาจากการที่ทางบริษัทประกันได้เจอปัญหาการเพิ่มมากขึ้นของโรคโควิด-19 ทำให้ยอดผู้ติดเชื้อมีจำนวนมากยิ่งขึ้นเป็นผลทำให้มีผู้ติดต่อเข้ามาจำนวนมาก

จนเกิดกรณีสายซ้อนและสายไม่ว่างผู้ที่ติดต่อเข้ามาจึงไม่สามารถติดต่อได้ แต่ถึงอย่างไรเรื่องเช่นนี้ก็ไม่ควรเกิดกับทางบริษัท ประกันซึ่งถือว่าเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อทางผู้บริโภครอง และทางผู้ประกอบการ

การติดต่อกับบริษัทประกันที่ทางบริษัทไม่ยอมรับสาย ระยะเวลาในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินการของ บริษัทเองหรือแม้แต่การปิดตัวลงของบริษัท บริษัทไม่ดำเนินการการตามสัญญา ผู้ซื้อประกันส่วนใหญ่จึงมีปัญหาจากการติดต่อกับบริษัทผ่านช่องทางที่บริษัทกำหนด และไม่มีการตอบรับว่าได้รับเอกสารการเคลมประกันหรือไม่ การปิดตัวลงของบริษัทจากการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยโควิด-19 ทำให้บริษัทเลือกที่จะปิดตัวลงเพื่อหนีปัญหาต่างๆ แต่ทางคปภ. ยังไม่มีการสั่งให้หยุดการรับประกันภัย และไม่ได้สั่งให้มีการหยุดการจ่ายเคลมแต่อย่างใด เพราะการจะดำเนินการดังกล่าวต้องขึ้นตอนการดำเนินการตามระเบียบที่ชัดเจน ทางสำนักงานคปภ. จะยึดถือประโยชน์ของประชาชนผู้เอาประกันภัยเป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตามหากบริษัทไปหยุดทำการเองโดยไม่ได้รับอนุญาตจากทางคปภ. ก็ถือว่ามีความผิด และมีบทลงโทษ รวมทั้งหากบริษัทดำเนินการใดๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย สำนักงาน คปภ. จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

2.2) ผู้ซื้อประกันส่วนใหญ่ไม่มีความไม่เข้าใจในข้อกำหนดเบื้องต้นในการเคลมประกันที่ซื้อไป ขณะที่ประสบปัญหาที่ทางผู้บริโภครองประสบการณืคือบริษัทประกันมีพฤติการณ์ที่เข้าข่ายประวิงเวลาในการเคลมค่าสินไหม โดยกำหนดเงื่อนไขให้ส่งเอกสารต้นฉบับที่ต้องลงลายมือชื่อของผู้เอาประกันทางไปรษณีย์ ทำให้ล่าช้า เพิ่มภาระให้ผู้บริโภค และเกิดอุปสรรคต่อการจัดส่งเอกสารถึงบริษัทประกัน จึงเป็นการซ้ำเติมความเดือดร้อนของพวกเขามากขึ้น ท่ามกลางความยากลำบากในสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด ขณะที่บางคนที่พอเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้บนโลกออนไลน์ อาจสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ทำให้ตนเองสามารถได้รับค่าชดเชยและประโยชน์อื่นๆ ได้ โดยเฉพาะการฟ้องอนุญาโตตุลาการ แต่ก็ไม่ทุกคนที่สามารถใช้ช่องทางกฎหมายเฉพาะเจาะจงได้เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงตามมา

จากการสัมภาษณ์พบว่ายังมีเพียงคุณจำเท่านั้นที่มีการใช้กฎหมายในการต่อรองกับอำนาจของบริษัทประกัน และมีตัวแทนบริษัทประกันเข้าใจและก็นำให้ทางลูกค้าผู้ดำเนินคดี เธอจึงติดต่อและทำเรื่องฟ้องผ่านทนายต่ออนุญาโตตุลาการ เธอเรียนรู้ประเด็นนี้จากทางอินเทอร์เน็ต และได้รับคำแนะนำจากทนาย ซึ่งคนส่วนใหญ่จะไม่รู้ข้อมูลในส่วนนี้ ว่าหากเรียกร้องกับบริษัทแล้วหากได้รับค่าชดเชยแล้วยังได้ดอกเบี้ยด้วย เธอยื่นฟ้องบริษัทประกันต่อคปภ. และไม่ได้รับการติดต่อกลับมา จึงหาวิธีอื่นเพิ่มเติมและได้รับรู้อีกว่าบุคคลที่บริษัทประกันปฏิเสธโควิดตามเงื่อนไข 5 ข้อตามที่สมาคมประกันชีวิตไทยแจ้งไว้ที่ทางบริษัทปฏิเสธการจ่ายไปจำนวนหลายคน ถ้าใครสู้บริษัทก็จ่ายให้ในที่สุด แต่ถ้าใครไม่สู้บริษัทก็จะปฏิเสธ ซึ่ง 5 ข้อที่ปรากฏขึ้นมานั้นเป็นเงื่อนไขที่ทางสมาคมประกันเขาตั้งขึ้นมาเอง โดยที่ทางคปภ.ไม่ได้รับรู้ หลังจากนั้นคุณจำเลยยื่นเรื่องว่าการซื้อประกันเงื่อนไขนี้มันไม่ใช่แบบนี้แล้วอยู่เงื่อนไข 5 ข้อก็ปรากฏขึ้นมา เพราะฉะนั้นคุณจำเลยพยายามสู้ในส่วนนี้ ทางตัวแทนที่ขายประกันก็เข้าใจ เขาก็สู้ให้ทางลูกค้าแต่ทางบริษัทก็คือปฏิเสธการจ่าย ซึ่งทางบริษัทไม่รู้ว่าทางทางคุณจำไปร้องทนายให้ยื่นฟ้อง เพราะว่าส่วนน้อยมากที่คนจะรู้ว่ามีการยื่นฟ้องอนุญาโตตุลาการ การใช้แนวทางนี้ทำให้เธอยอมเสียค่าทนาย ซึ่งค่าธรรมเนียมในการยื่นฟ้องอนุญาโตตุลาการเป็นเงิน 15,000 บาท

พอยื่นคปภ. แล้วเราก็ไม่ค่อยเห็นการตอบกลับของทางนั้นเราก็ดูหาวิธีทางอื่นแล้วก็ค้นหาเจอว่ามีวิธีนี้เราก็เลยติดต่อทางคุณทนายให้ดำเนินเรื่องให้จะได้ไม่เสียเวลา... แล้วการฟ้องและรอการตัดสินทำให้เราได้ดอกเบี้ย ก็ได้รู้ว่าเราสามารถฟ้องได้แล้วคือเราจะเรียกร้องได้ด้วยแล้วเราก็ได้ดอกเบี้ยที่เราเสียไป อยากเผยแพร่เรื่องนี้ให้คนอื่นได้รับรู้ เราสามารถยื่นฟ้องได้ดีกว่าไปฟ้องศาลมันจะไม่ได้ดอกเบี้ย... ซึ่งการยื่นแบบอนุญาโตตุลาการขั้นตอนนี้เราต้องรอประมาณ 5-6 เดือนเลยคะ แต่ว่าทางทนายบอกว่ายิ่งเรารอนานเท่าไรเราก็จะได้ดอกเบี้ยมาเท่านั้น ก็เลยรอเพราะว่าอยากได้ดอกเบี้ยเยอะ ซึ่งดอกเบี้ยถึง 15% ต่อปี

คุณจำ, สัมภาษณ์วันที่ 20 เมษายน 2565

ข้อกฎหมายที่ทางคุณจำเลือกที่จะใช้ในการต่อรองกับทางบริษัทประกันนั้น คือการยื่นฟ้องแบบอนุญาโตตุลาการทำการพิจารณาชี้ขาด เพื่อระงับข้อพิพาทที่คู่กรณีตกลงกันเสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่จะเกิดขึ้นในอนาคตให้บุคคลภายนอก โดยคู่กรณีผู้พิพากษาที่จะปฏิบัติตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ สาเหตุที่ต้องมีหรือใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการเนื่องจากความรวดเร็ว เนื่องจากการฟ้องคดีต่อศาลนั้นมีขั้นตอนมากและคู่ความยังสามารถอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปได้ทำให้เสียเวลามาก แต่กระบวนการอนุญาโตตุลาการจะสิ้นสุดรวดเร็วและไม่ซับซ้อนยุ่งยาก ในส่วนนี้คุณจำได้บอกกับทางผู้สัมภาษณ์ว่า ระยะเวลาในการเรียกร้องนั้นทางคุณจำไม่ได้เร่งรีบนักเพราะยังใช้เวลาในการไกล่เกลี่ยเท่าไร เบียดเขยที่ทางบริษัทประกันจะให้กับทางคุณจำนั้นก็ยิ่งมากขึ้น

ข้อดีของการฟ้องแบบอนุญาโตตุลาการยังลดความยุ่งยากและสลับซับซ้อนของคดี เนื่องจากโดยปกติผู้ที่เป็นอนุญาโตตุลาการ โดยเฉพาะที่คู่กรณีเลือกมักจะเป็นผู้ที่มีความรู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่พิพาทเป็นอย่างดี ส่งผลให้การชี้ขาดข้อพิพาททำได้รวดเร็วและยุติธรรม รวมถึงการใช้พยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความ ทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างง่ายดาย ถ้าเป็นการฟ้องแบบชั้นพื้นฐานจะมีการเบิกตัวพยานทั่วไปมาให้การอาจมีปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐาน เพราะต้องขึ้นอยู่กับว่าพยานเบิกความอธิบายได้ชัดเจนถูกต้องมากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้การพิจารณาแบบอนุญาโตตุลาการยังช่วยการรักษาชื่อเสียงและความลับ เฉพาะคู่กรณีและผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้นที่มีสิทธิเข้าร่วมการพิจารณา บุคคลภายนอกไม่มีโอกาสรู้ข้อเท็จจริงโดยตรง ทำให้เรานั้นรับรู้ข่าวสารในเรื่องนี้น้อยมาก แต่ทางคุณจำได้ให้สัมภาษณ์ว่าลูกความที่เลือกจะยื่นฟ้องแบบอนุญาโตตุลาการในเครือข่ายของคุณทนายของคุณจำนั้น มีจำนวนมาก แต่ส่วนมากจะเป็นการฟ้องเคลมของประกันมอเตอร์ไซค์และการเคลมเนื่องจากเกิดอุบัติเหตุบาดเจ็บ ในส่วนของการยื่นเคลมของประกันโควิดนั้นมีเกือบ 200 ท่านโดยประมาณ หลักการดังกล่าวจึงแตกต่างแนวทางการพิจารณาคดีของศาลนั้นเป็นการต่อสู้คดีกัน ทำให้คู่กรณีมีความรู้สึกเป็นศัตรูกัน อีกทั้งยังใช้เวลาต่อสู้กันยาวนาน เพราะคดีสามารถอุทธรณ์ ฎีกาต่อไปได้ ซึ่งส่งผลเสียต่อความสัมพันธ์ทางธุรกิจ (Thaibma,ม.ป.ป.)

3) กลยุทธ์การต่อรองของผู้ซื้อประกัน

จากการศึกษากลยุทธ์การต่อรองของผู้ซื้อประกันซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลยุทธ์การต่อรองออกเป็น 5 แนวทางหลักดังนี้ 1) การติดตามบริษัทประกันโดยการโทรศัพท์อย่างต่อเนื่อง 2) การร่วมกลุ่มบนโซเชียลมีเดียเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) การร่วมตัวไปเรียกร้องที่สำนักงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การเดินทางไปติดตามที่บริษัทด้วยตนเอง และ 5) การขอความร่วมมือของภาครัฐในการช่วยเหลือ

3.1) การติดตามบริษัทประกันโดยการโทรศัพท์อย่างต่อเนื่อง

ทางด้านคุณมิน, คุณเอื้อ และคุณพลอยนั้นมีกลยุทธ์ในการเรียกร้องคือการโทรศัพท์ไปหาทางบริษัทสินมั่นคงหลายสายจนกว่าบริษัทจะยอมรับโทรศัพท์และสื่อสารต่อ กรณีของคุณมินนั้น บริษัทอยู่ในระยะกระบวนการชั้นศาลซึ่งไม่มีระยะเวลาแน่ชัดในการจ่ายค่าเคลมประกัน เนื่องจากการได้รับการแจ้งว่ายื่นเอกสารไม่ครบ ซึ่งเธอมองว่าบริษัทดึงเวลาไปเรื่อยๆ จนสุดท้ายมีคนแนะนำให้เธอไปตามในเว็บของคปภ.ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการเคลมประกัน ซึ่งทางคปภ.ก็ส่งเรื่องให้กับทางบริษัทสินมั่นคงซึ่งเป็นบริษัทที่เธอซื้อประกัน แต่เธอก็มีเอกสารตีกลับว่าส่งเอกสารไม่ครบแม้ว่าเธอจะส่งครบแล้วก็ตาม จนในที่สุดทางคปภ.ดำเนินการให้มีการออกหมายศาลเรียกให้บริษัทมาชี้แจงว่าทำไมทางผู้เสียหายถึงได้รับเบี้ยประกันล่าช้า ทางบริษัทชี้แจงว่าสถานการณ์ทางบริษัทการเงินย่ำแย่ไม่มีเงินมาจ่าย ทางบริษัทจึงขอฟื้นฟูธุรกิจของบริษัทต่อศาลเพื่อให้ศาลเข้ามาช่วยเหลือในส่วนที่เป็นประกันแบบเจอ-จ่าย-จบเท่านั้น พอคุณมินดำเนินเรื่องเสร็จก็มีเอกสารส่งมาที่บ้านเรื่อยๆ โดยมีคปภ.ติดตามเรื่องให้เป็นหลักโดยส่งเอกสารมาให้เรื่อยๆ ทุกเดือนเพื่อแสดงให้เห็นว่า “ฉันตามให้คุณแล้วนะ” แล้วพอเรื่องนี้อยู่ในศาล ทางบริษัทก็เลยยื่นกลับมาว่าจะต้องรอจนถึงประมาณวันที่ 17-18 สิงหาคม 2564 ที่ศาลจะตัดสินแล้วพอศาลตัดสินอย่างไรเขาถึงจะกลับมาคืนประกันให้เราได้เหมือนเดิม แต่สุดท้ายทางบริษัทก็ไม่มีเงินมาจ่ายเพราะว่าเหมือน

เงินในคลังหมด ทำให้ยื่นเรื่องประวิงเวลาการจ่ายไปอีก 7-8 เดือน เพราะทางบริษัทเพิ่งส่งเอกสารเดือนพฤษภาคมว่าจะไม่หนีจ่ายเหมือนเดิมแต่ขอให้ฟื้นฟูกิจการ และให้รัฐมาช่วยจ่าย

แต่สุดท้ายถึงรัฐจะไม่ได้ช่วยจ่าย ทางผู้เสียหายเนี่ยคือเหมือนจะต้องได้หรือเปล่าเพราะประกันนะขึ้นเคลมว่าจะได้ มีประกันตัวหนึ่งที่ขอล้มละลายขอปิดกิจการนะทางรัฐบาลก็ไม่ให้ปิดนะ ศาลไม่ให้ปิด เพราะศาลบอกว่าคุณต้องรับผิดชอบตรงนี้ ไม่รู้เหมือนกันนะว่าใช่ไหม คือมีช่วงหนึ่งที่ทางสินมั่นคงขอผ่อนชำระนะผ่อนจ่าย สมมุติ 100,000 บาท ต้องผ่อนจ่ายเดือนละ 20,000-30,000 บาท

คุณมัน, สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

3.2) การร่วมกลุ่มบนโซเชียลมีเดียเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล

จากที่ผู้วิจัยศึกษาพบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่านเลือกที่จะเรียกร้องสิทธิ มีกลยุทธ์ในการต่อรองเมื่อพบปัญหาในการเคลมประกันที่เหมือนกัน คือการออกมาเรียกร้องสิทธิผ่านทางกลุ่มทางเฟซบุ๊ก ได้แก่ “กลุ่มเคลมประกันโควิด” “กลุ่ม “เคลมประกันโควิด แบ่งปัน แชร์ประสบการณ์การเคลมสินไหมประกันโควิดและสุขภาพ” “กลุ่ม “รวมคนรอเคลมประกันเจอจ่ายจบอากเนย์/ไทยประกัน” “กลุ่มตามเคลมเจอจ่ายจบ#(พี่ช่าง)ไทยประกันภัย#อากเนย์” และ “กลุ่มเรียกสินไหมทดแทน ทำเรื่องคปภ.อนุญาโตตุลาการ” นอกจากการแสดงเจตจำนงผ่านทางกลุ่มทางเฟซบุ๊กแล้ว ทางผู้วิจัยได้พบเห็นผู้ให้สัมภาษณ์ใช้กลยุทธ์การเรียกร้องสิทธิโดยการโพสต์ผ่านทางเฟซบุ๊กของตัวเอง และการโทรศัพท์เพื่อพูดคุยกับทางตัวบริษัทโดยตรง โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงกลยุทธ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกใช้ในการเรียกร้องสิทธิเพื่อเป็นการเผยแพร่ประสบการณ์ต่อสู้ของแต่ละท่านให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงปัญหาและแนวทางการต่อสู้ต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าการนำเสนอประสบการณ์ผ่านสื่อออนไลน์นั้นทำให้ประเด็นปัญหาชัดเจนขึ้น จากการวิเคราะห์ผ่านเฟซบุ๊กของคุณจำ ที่เธอโพสต์ผ่านทางเฟซบุ๊กของตัวเองและแท็กไปทางเพจของบริษัทประกันภัย พอโพสต์นั้นมียอดแชร์สูงขึ้นทำให้ทางบริษัทติดต่อมาพูดคุยกับทางคุณจำไวขึ้น โดยจุดเริ่มต้นเกิดจากเธอไม่รู้จะทำเช่นไร จนได้ไปเจอเพจในเฟซบุ๊กของนายคนหนึ่งเลยได้มีการติดต่อไป จนได้ข้อมูลต่อสู้ด้วยการฟ้องอนุญาโตตุลาการดังที่ได้กล่าวไป โดยนายคนนี้ทำเพจเป็นกลุ่มช่วยเหลือคนที่มีปัญหาเกี่ยวกับทางบริษัทประกัน พอหลังจากได้ติดต่อพูดคุยกับนายแล้วก็มีมีการโพสต์เพื่อบอกเล่าเหตุการณ์ผ่านเฟซบุ๊กส่วนตัว ทางบริษัทพอรับรู้ก็รีบติดต่อมาทันทีผ่านทางตัวแทนประกันบอกให้ลบโพสต์ ทางตัวแทนก็บอกกับไปทันทีเลยว่าคุณจำอย่าลบโพสต์ ถ้ายังมีการปฏิเสธการจ่ายอยู่แบบนี้

นอกจากนี้ ผู้เรียกร้องการจ่ายเงินประกันตามเงื่อนไขเป็นการออกมาโพสต์ในกลุ่มเพื่อหาความเห็นว่ามีใครทางบริษัทประกันภัยจะมีการออกมาพูดอย่างแน่ชัดเรื่องเกี่ยวกับการจ่ายเบี้ยประกัน การสอบถาม หรือว่าทางคปภ.จะมีการอนุมัติเมื่อใด หรือแม้แต่การสอบถามวิธีการยื่นเคลมก็มีการถามในกลุ่มเกิดขึ้น โดยจากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นั้นแบ่งได้ดังนี้ คุณจำมีการโพสต์หน้าเฟซบุ๊กส่วนตัวและมีการคอมเมนต์ให้ความรู้และแนวทางการปฏิบัติผ่านทางกลุ่มเรียกสินไหมทดแทน คุณบี, คุณน้ำ, คุณกึ่ง และคุณปลา มีการโพสต์สอบถามว่าทางบริษัทจะมีการออกมาแสดงความชัดเจนการจ่ายเงินเมื่อใด มีการสอบถามเรื่องเกี่ยวกับความคืบหน้า และได้มีการแสดงความคิดเห็นและบอกเล่าเรื่องราวของตนเองลงในกลุ่มอีกด้วย

3.3) การร่วมตัวไปเรียกร้องที่สำนักงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นอกจากการรวมกลุ่มทางช่องทางโซเชียลมีเดียแล้ว ผู้ให้สัมภาษณ์โดยส่วนมากต่างเลือกที่จะต่อสู้ด้วยตนเองโดยการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขึ้นเพื่อหาแนวร่วมในการเรียกร้องความเป็นธรรม และใช้กฎหมายในการเข้าสู่ ดังกรณีของคุณเอ ชายวัย 45 ปี ที่เป็นแกนนำที่มีการแสดงจุดยืน และนำกลุ่มคนไปทางสิทธิ์ที่หน้าสำนักงานคปภ. โดยเป็นการให้ทางคปภ. ไปเร่งรัดกับทางบริษัทประกันภัยและทวงถามสิทธิ์ที่พวกเขาควรจะได้รับ โดยรับการสนับสนุนจากทางทนายและทางสื่อข่าวต่างๆ ทำให้การดำเนินเรื่องนั้นมีความรวดเร็วและชัดเจนขึ้น เนื่องจากการถูกกดดันหลายทาง โดยทางคุณเอนั้นเป็นแกนนำใหญ่ในการพาผู้ที่เจอปัญหาที่โดยทางบริษัทไม่จ่าย คุณเอเริ่มประท้วงครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2565 โดยไปกับ “กลุ่มตามเคลม(พี่ช่าง)

ไทยประกันภัย” โดยมีการนัดหมายผู้เอาประกันภัยโควิดของบริษัทอากเนย์ประกันภัยและไทยประกันภัยใส่ชุดดำ ไปสำนักงานใหญ่ของคปภ.บนถนนรัชดาภิเษก โดยเป็นการไปรวมตัวแบบสันติ ไม่ได้ตะโกนร้องเรียนใดๆ ทั้งสิ้น เป็นการไปยื่นหนังสือร้องเรียนและเจรจากับทางคปภ. ว่ายังไม่พอใจ เนื่องจากคำถามที่ถามไปก็ยังไม่ได้รับคำตอบ โดยเฉพาะประเด็นที่ว่า จะสามารถจ่ายเงินให้กับผู้เสียหายได้เมื่อไหร่

อย่างไรก็ตาม คุณเอแสดงความผิดหวังที่คปภ.ไม่ได้เชิญบริษัทประกันมาชี้แจงและร่วมเจรจาในวันที่ไปประท้วงด้วย ทำให้วันนั้นทางกลุ่มกำหนดกรอบระยะเวลาให้กับทางคปภ. 15 วัน ในการทำงาน ติดตามความคืบหน้า เพื่อความชัดเจน และการประท้วงอีกครั้งในวันที่ 21 มีนาคม 2565 ที่ตึกบริษัทอากเนย์ สาขาสุรวงศ์ การประท้วงครั้งนี้เป็นเหมือนการยกระดับครั้งที่ 2 เพราะทางคปภ.นั้นไม่สามารถให้คำตอบที่แน่ชัดและช่วยเหลืออะไรได้เลย ถ้ามทางคปภ.ทางคปภ.ก็โยนความรับผิดชอบไปทางบริษัทประกัน ถ้ามทางบริษัทประกันก็โยนความผิดชอบไปให้ทางคปภ. ในการออกมาพูดอธิบายให้กับผู้เสียหาย ในที่สุดคุณเอเสนอกับทางบริษัทว่าจะยื่นขอรายชื่อกับทางบริษัทสำหรับคนที่สถานะข้อมูลไม่ขึ้นแต่ก็ยังไม่ได้รับคำตอบที่แน่นอน คุณเอไม่ได้ต้องการให้เรื่องถึงกองทุนประกันวินาศภัย (กปว.) เพราะเรื่องจะดำเนินการล่าช้า แต่ทางคปภ.ก็ออกมาบอกว่าจะไม่มี การเยียวยาแน่นอน

ส่วนการประท้วงครั้งที่ 3 คือวันที่ 4 เมษายน 2565 คุณเอรู้ว่าทุกคนต่างเหนื่อยแต่ก็ยืนยันว่าจะช่วยจนถึงที่สุด เพราะยังมีอีกหลายชีวิตหลายครอบครัวที่ต้องการความช่วยเหลือ ในวันนี้ทางบริษัทประกัน ก็พูดให้ความหวังว่าจะได้ในเร็ววัน ขอแค่ให้ทุกคนต้องรอเท่านั้น ซึ่งเป็นการตอบเหมือนทุกครั้งที่ผ่านมา แต่ทางคปภ.หาทางออกโดยประสานงานกับกปว. สำหรับคนที่ไปประท้วงก็สามารถยื่นได้โดยที่คุณช่วยเป็นกระบอกเสียงคุณเอจะตามไปทุกที่มีผู้คนรวมตัวกันถึงจะน้อยนิดก็ตาม บางที่ผู้เสียหายรอตั้งแต่ 9 โมงวันอาทิตย์เพื่อที่จะรับคิวยื่นเรื่องเอกสารวันจันทร์ นอนตากแดดตากลมโดยเป็นการยื่นกับทางกปว. เป็นสิ่งที่คุณเอรับไม่ได้เป็นอย่างมาก การที่คุณเอออกมาเป็นกระบอกเสียงเช่นนี้ เพราะทำตามเจตนารมณ์เดิมอยากช่วยเหลือผู้ที่ไม่กล้าออกมา และถึงกล้าออกมาเรียกร้องเสียงก็ดังไม่ถึงทางบริษัทใหญ่ ไม่อยากเห็นผู้คนทุกต้องทุกใจทุกคนมีสิทธิ์ได้รับความเป็นธรรม ในเงินที่ทุกคนเสียไปในการซื้อประกัน

ผมจะทำตามเจตนารมณ์เดิมของผมทำวิธีการขั้นตอนกระบวนการต่างๆ ซึ่งผมได้ปรึกษาทีมแอดมินและทีมหลังบ้าน ผมไม่ได้เก่ง แต่ผมมีทีมที่ปรึกษาดีและทีมคอยซัพพอร์ท (สนับสนุน) ตลอดเวลาครับจึงทำให้งานออกมาดี และทุกครั้ง ที่ไปก็ได้สำเร็จ ผมไม่ทราบว่าใครรักผม ใครเกลียดผม ใครไม่ชอบชี้หน้าผม ผมไม่สนใจนะครับ

คุณเอ, สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2565

3.4) การเดินทางไปติดตามที่บริษัทด้วยตนเอง

ทางด้านของคุณพลอยเป็นเพียงคนเดียวที่เลือกที่จะไม่รอลงทางบริษัทประกัน คุณพลอยเล่าว่าช่วงนั้นเป็นช่วง ประมาณระลอก 3 หรือประมาณเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2565 ตอนเธอที่ติดโควิด และรัฐบาลได้ประกาศให้กลายเป็นโรคที่ไม่อันตรายแล้ว ผู้ติดเชื้อสามารถกักตัวที่บ้านได้ ตอนแรกก็คือใช้ผล RT-PCR แค่นั้นเลย หลังจากที่พบผลเป็นบวกด้วยการ ตรวจแบบ ATK โดยบริษัทให้แนบหลักฐานผล ATK ไปทางอีเมลหรือทางไปรษณีย์ไปก่อน ซึ่งคุณพลอยก็เลยถามไปว่าได้เงิน 10,000 บาทเลยหรือไม่ แต่ทางบริษัทกลับบอกว่าจะจ่ายตามค่าใช้จ่ายที่เสียไป ไม่ใช่ยอดวงเงินประกันที่ตกลงกัน ซึ่งดูเหมือน ทางบริษัทหลอกลวง ทำให้เธอไม่พอใจและไม่สนใจที่ได้เงินจนวางโทรศัพท์ไป สักพักทางบริษัทโทรกลับมาบอกเงื่อนไขว่าถ้า มีคนที่พาคันติดไปด้วยก็สามารถจ่ายคืนค่าตรวจให้ด้วย อย่างคุณพลอยไปกับแฟนไปตรวจที่โรงพยาบาล ทางบริษัทสามารถ จ่ายให้แฟนคุณพลอยด้วยได้ในวงเงิน 10,000 บาท ซึ่งประเด็นที่ทำให้คุณพลอยรู้สึกแค้นคือจากตอนแรกในสัญญาระบุไว้ว่า ถ้า เจอแล้วจะจ่าย 10,000 กลายเป็นว่าจะจ่ายค่ารักษาพยาบาลในวงเงิน 10,000 บาทแทนซึ่งบริษัทเขียนเป็นข้อแรกเลยนะ แล้วอีก 100,000 เป็นการเยียวยา ทางบริษัทได้ส่งไปทางอีเมลก็คือได้แค่ค่ารักษา 3,500 คุณพลอยเลือกที่จะจ่ายเองเพราะคิดว่ามันเสียเวลาถ้าจะต้องตามการดำเนินการของบริษัทให้เป็นไปตามเงื่อนไข

เพราะว่าตอนนั้นสอบถามแล้วเหมือนว่าทางบริษัทจะไม่ให้ 100,000 บาท เลยไม่ได้ต้องการติดตามเพราะคิดว่าไม่น่าจะได้ “ณ ตอนนั้นจำได้ว่าคุยจนเหนื่อยเสียงก็ไม่มีก็เลยไม่คิดว่าอยากตามแล้ว” ซึ่งตอนนั้นเธอเปรียบเทียบกับเพื่อนคุณพลอยที่ติดตาม การดำเนินการเพราะเขาคิดว่าจะได้เบี้ยประกัน แต่ของคุณพลอยทางบริษัทยืนยันแล้วว่าไม่จ่าย

เหมือนตอนนั้นทางบริษัทระบุบอกว่าสมมติเจอข้อแรกจ่าย 10,000 บาท วงเงินตัวนี้เป็นวงเงินที่ใช้ในการตรวจ RT-PCR ค่ะ อย่างสมมติว่าตรวจ RT-PCR 3,000 บาทหรือ 5,000 บาท ก็จะจ่ายตามนั้นหรือว่าจะให้คนอื่นด้วยได้ ถ้า เป็น 2 คนก็อาจจะเป็นคนในครอบครัวหรือคนนอกคือได้หมด แต่ในวงเงิน 10,000 บาท ทางบริษัทพูดอย่างเนี่ย คือ เค้าไม่ได้เขียนแบบนั้นไงเลยไม่รู้สักทีที่เจอแบบนี้

คุณพลอย, สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

จากเนื้อหาข้างต้นทางผู้วิจัย เล็งเห็นว่าแนวทางและกลยุทธ์การต่อรองของแต่ละท่านเลือกใช้นั้นแต่ละคน ก็คิดว่า การทำแบบนี้จะสามารถเร่งการจ่ายเบี้ยประกันของทางบริษัทได้ ซึ่งกลยุทธ์ต่างๆ ที่เลือกใช้มีตั้งแต่ระดับขั้นพื้นฐานซึ่งก็คือการ โทรศัพทติดตาม ระดับต่อมาคือการยื่นเรื่องไปทางคปภ. ไปต่อที่ระดับการยื่นฟ้องด้วยกฎหมายอนุญาโตตุลาการผ่านทนาย ส่วนตัว และระดับที่สูงขึ้นมาคือการรวมตัวไปเรียกร้องและประท้วงหน้าบริษัท จากงานวิจัยของชาติชาย คงเพชรศิษฐ์ (2559, น.25) ได้ระบุไว้ว่าการเจรจาต่อรองในระบบการให้บริการสุขภาพและสาธารณสุขเป็นอีกวิธีการหนึ่งของการเลือกในการระงับ ความขัดแย้งแทนการฟ้องร้องโดยคู่กรณีจะได้รับการช่วยเหลือจากบุคคลที่ 3 (โดยบุคคลที่ 3 ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนมากเลือกใช้ นั้นคือทาง คปภ.) ซึ่งเป็นคนกลางที่ได้รับการ ฝึกฝนและมีทักษะประสบการณ์ คนกลางจะช่วยให้คู่กรณีสื่อสารกันโดยไม่ เปิดเผยต่อ บุคคลภายนอก ช่วยฟื้นความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดการเจรจาต่อรองกันเองจนเกิดข้อตกลงที่ต่าง ฝ่ายต่างพึงพอใจ โดยไม่ถูกบังคับนั่นเอง

3.5) การขอความร่วมมือจากภาครัฐเพื่อให้ความช่วยเหลือ

บริษัทประกันภัยถือว่าเป็นนายทุนใหญ่ที่มีเม็ดเงินมหาศาลในการหมุนเวียน สำหรับคนที่ทำประกันเพราะอยากที่จะ มีสิ่งยืนยันว่าถ้าเราป่วยก็ยังมีหน่วยงานมาดูแล หรือถ้าเกิดอาการเราเป็นหนักขึ้นถึงเสียชีวิตก็จะมีเงินจากเบี้ยประกันนี้มา ดูแลคนในครอบครัวของเราต่อไป แต่หากวันหนึ่งต้องมาเจอกับสถานการณ์ที่บริษัทประกันจ่ายเบี้ยประกันไม่ไหว สิ่งที่จะ เรียกร้องความเป็นธรรมให้เราได้ก็คงมีแค่กฎหมายเท่านั้น แต่คนธรรมดากฎหมายถือว่าเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ยากมาก จึงทำให้เกิด การขอความช่วยเหลือจากทางภาครัฐขึ้นคือคปภ.และคปว. ซึ่งถือเป็นหน่วยงานทางภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกรณีนี้

ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนยกเว้นคุณแป้ง, คุณพลอย และคุณจำ ได้มีการยื่นขอความช่วยเหลือจากทางคปภ. โดย ทางคปภ. นั้นมีหน้าที่ คอยดูแลและพัฒนาธุรกิจประกันภัยให้มีความเข้มแข็งมั่นคง ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้ธุรกิจประกันภัยมี บทบาทในสังคมรวมถึงสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ระบบเศรษฐกิจของสังคม ดูแลและคุ้มครองสิทธิประโยชน์ของประชาชน ทางด้านประกันภัย หรือยกตัวอย่างง่าย ๆ ถ้าหาก คปภ. พบว่า บริษัทประกันภัย พยายามที่จะหลอกลวงลูกค้า หรือ ลูกค้าโดน หลอกลวงไปแล้ว ทาง คปภ. ก็จะเข้าไปจัดการให้ทันที และหากพบว่าบริษัทประกันภัยทำผิดจริง ก็จะถูกยึดใบอนุญาต หรือ หากในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือต้องการความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับ ประกันภัยประเภทต่างๆ รวมถึงลักษณะ ความคุ้มครอง ก็สามารถสอบถามไปที่คปภ. (Mask Simplified Comparison, 2020)

จากที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์นั้นได้ความเห็นว่าทางคปภ. เป็นฝ่ายประสานงานกับทางบริษัทประกันภัยถ้าทางบริษัทไม่ ติดต่อกับผู้ซื้อประกัน โดยหลักในการรับเรื่องร้องเรียนและพิจารณาให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนเกี่ยวกับการประกันภัย โดย ประชาชนสามารถร้องเรียนผ่านช่องทางต่างๆ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย 3 วิธีด้วยกันคือ เริ่มจากการยื่นเรื่องไปทางระบบการรับและ พิจารณาข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการประกันภัยและการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีอนุญาโตตุลาการในเว็บไซต์ของสำนักงาน คปภ. และอีกทางเลือกคือประชาชนสามารถยื่นผ่านทางไปรษณีย์มายังสำนักงาน คปภ. หรือร้องเรียนด้วยตนเองที่ ศูนย์รับเรื่อง

ร้องเรียนด้านการประกันภัย ตั้งอยู่ที่สำนักงาน คปภ.ในสวนกลาง และสำนักงาน คปภ.ของแต่ละจังหวัด หลังจากนั้นทางคปภ. จะมีการตรวจสอบข้อมูลและติดกลับมาทันที และทางคปภ. จะเป็นผู้ทำเรื่องให้ชื่อผู้ขอความช่วยเหลือไปอยู่ในกลุ่มผู้รอ ประกัน แต่ก็จะต้องรอทางคปภ.อนุมัติว่าจะมีการจ่ายเบี้ยประกันให้ โดยสามารถเช็คได้ที่เว็บไซต์ของคปภ.นั่นเอง

พื้ก็ต้องรออย่างเดียว พื้ทำอะไรไม่ได้อยู่แล้ว

คุณมัน, สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

เสียงของคุณมันทำให้ผู้วิจัยตระหนักได้ว่า บุคคลทั่วไปนั้นถ้าจะให้ต่อสู้กับทางบริษัทใหญ่นั้น ถ้าไม่มีเงินทุนเป็นไป ไม่ได้เลยที่คุณจะสามารถจ้างทนายดีๆ มาเรียกร้องสิทธิให้ การยื่นเรื่องไปให้ทางภาครัฐช่วยเหลือนั้นก็เป็นอย่างอื่นที่จะสามารถ เยียวยาความรู้สึกได้ แต่ถึงอย่างไรภาครัฐก็ไม่สามารถเข้ามาดูแลแบบตัวต่อตัวได้ดีเช่นทนาย ทำให้ผู้ที่ยื่นไปทางภาครัฐคือการ รอในสิ่งที่พวกเขาได้รับ แต่ก็ทำให้มั่นใจได้ว่าทางบริษัทนั้นจะจ่ายเบี้ยให้อย่างแน่นอนเพราะมีการใช้กฎหมายในการจัดการกับ ทางบริษัทอย่างสมเหตุสมผล

ข้อเสนอแนะของผู้ประสบปัญหาต่อรัฐบาล

ตามที่กล่าวข้างต้น ภาครัฐถือเป็นสิ่งที่ช่วยยึดเหนี่ยวให้ประชาชนนั้นสามารถใช้เป็นแนวทางให้ประชาชนสามารถใช้ กฎหมายเข้าสู่กับทางบริษัทประกัน ถึงแม้ว่าเสียงส่วนมากจะเป็นการติติงเรื่องการทำงานของทางภาครัฐมีความความล่าเป็น อย่างมาก เนื่องจากจำนวนของบุคลากรนั้นไม่เหมาะกับการช่วยเหลือจำนวนผู้เสียหาย เช่นคำสัมภาษณ์ของคุณบีที่ว่า

ทำไมทางนั้น (หน่วยงานรัฐ) เขาถึงไม่มีการพัฒนาการทำงานอะไรเจี่ยคะแล้วของพื้คือโอเค ตอนที่เค้ายื่นเรื่องไปเนี่ย พื้ลองดูประมาณ 1,000,000 กว่าคน แล้วคุณบอกว่าคนจำนวนแค่ 10 กว่าคนในการทำงานเนี่ยพื้ดูแล้วมันไม่มีเมก เซนส์ (ไม่สมเหตุสมผล) มันดูไม่พอแล้วมันจะไปจบที่ปีไหน

คุณบี, สัมภาษณ์วันที่ 19 มิถุนายน 2565

ทั้งนี้ เสียงส่วนมากให้ความเห็นไปทางเดียวกันว่ารัฐบาลควรเข้ามาดูแลมาตรการและเงื่อนไขสัญญาของแต่ละบริษัท ให้ชัดเจน โดยผู้ที่ถูกบริษัทประกันปฏิเสธการจ่ายเบี้ยประกันนั้นลงความเห็นเห็นว่าเพราะช่วงการเซ็นสัญญาที่มีข้อบางข้อที่สามารถ ทำให้ทางบริษัทประกันสามารถพลิกคำพูดได้ และการเพิ่มขึ้นของเงื่อนไขหลักจากการเซ็นสัญญาที่เป็นสิ่งสำคัญเพราะมี ประเด็นการเพิ่มเงื่อนไข 5 ประการขึ้นหลังจากการเพิ่มมากขึ้นของผู้ติดเชื้อ ทำให้มีผู้ไม่ตรงตามเงื่อนไขจำนวนมากที่ติดต่อ เงื่อนไขที่เพิ่ม 5 ข้อตั้งกรณีของคุณจำที่ซื้อประกันจากกรุงไทยแอ็กซ่า รวมถึงสิทธิพิเศษอื่นๆ ที่มีการโฆษณาเกินจริง

พวกโฆษณาอย่างอะมันเกินจริงแบบว่าให้ดูพวกเงื่อนไข ย้ำเลยเงื่อนไขว่าอย่าแบบอย่าหลอกหลวง ผู้บริโภคนะขอเป็น ความจริงข้อมูลเป็นความจริงเพราะว่าพื้ที่ดูอะมันโอเวอร์ไปเยอะมาก

คุณพลอย, สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

ภาครัฐอะก็ควรเข้ามาดูสัญญา แบบเพื่อนพื้ออะเค้าขึ้นว่าติดโควิดแล้วจะจ่ายแต่พอไปอ่านสัญญาตีตีอะเค้าก็แบบเจ้า เล่ห์มันไม่ใช่สัญญาแบบนี้

คุณมัน, สัมภาษณ์วันที่ 26 กรกฎาคม 2565

ความคิดเห็นข้างต้นสอดคล้องกับงานวิจัยของคงพัฒน์ เค้าอัน (2560) ที่ได้ศึกษาราคา ความไว้วางใจ คุณค่าการ โฆษณา และการสื่อสารแบบปากต่อปากอิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อประกันภัยการเดินทางของผู้บริโภค

กรุงเทพมหานคร พบว่าราคาและคุณค่าการโฆษณาอันส่งผลต่อการตั้งใจซื้อประกันโดยการตั้งราคาให้เหมาะสมนั้นสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี และการโฆษณาที่ดี รวมทั้งมีความน่าเชื่อถือสามารถกระตุ้นความต้องการซื้อประกันของผู้บริโภคได้นั้นว่าเป็นสิ่งที่ภาครัฐควรดูแลมากที่สุดอีกสิ่งหนึ่งก็ว่าได้ไม่เช่นนั้นจะทำให้เกิดข้อกังขาตามที่กล่าวมา อย่างไรก็ตาม ผู้ซื้อประกันที่ประสบปัญหาบางส่วนก็หมดความไว้วางใจต่อการทำงานของภาครัฐ

เอาจริงทีอะไรไม่ค่อยเชื่อว่ารัฐมันจะควบคุมอะไรได้เลย

คุณปอ, สัมภาษณ์วันที่ 2 เมษายน 2565

คุณปอยังกล่าวอีกว่าถ้าภาครัฐสามารถแก้ปัญหาในจุดนี้ได้จริงจะไม่เกิดการประท้วงขึ้น หรือแม้แต่การที่ไม่จ่ายเบี้ยประกันนั้นก็ไม่ต้องเกิดขึ้นเลย ผู้คนเป็นจำนวนมากที่ประสบปัญหาเรื่องการจ่ายเบี้ยประกัน ซึ่งเป็นปัญหาลุกลามเป็นเวลาถึง 2 ปีด้วยกัน โดยตลอด 2 ปี นี้ก็ยังมีมีการพิจารณาไต่สวนตลอด ทั้งจากทางบริษัทที่ปิดตัวไปแล้วและบริษัทที่ยังคงดำรงอยู่ รวมถึงนโยบายด้านการรักษาที่เกี่ยวข้อง

ที่คิดว่าด้วยความที่ที่เป็นคนหาเช้ากินค่ำอะ การที่รัฐบาลจะมาช่วย ควรช่วยในเรื่องของการตรวจรักษาที่ควรจะต้องตรวจรักษาฟรี ที่คิดว่าการรักษาที่นิ่งอะมันแพงมาก

คุณปลา, สัมภาษณ์วันที่ 10 สิงหาคม 2565

ข้างต้นคือความคิดเห็นของคุณปลาที่มีความรู้สึกเช่นเดียวกับคุณเอื้อยที่ว่าด้วยเรื่องการตรวจที่มีราคาสูงมาก และการยื่นเคลมประกันนั้นต้องใช้ผลการตรวจแบบ RT-PCR ที่ต้องตรวจที่โรงพยาบาล โดยเฉพาะโรงพยาบาลเอกชน เพราะมีคนติดโควิด-19 มาก ทำให้โรงพยาบาลของรัฐปฏิเสธไม่รับตรวจ แต่ถ้ารับตรวจก็จะมีค่าตรวจเช่นเดียวกับทางเอกชน ถึงแม้ว่าจะมีราคาต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง แต่ถ้าเป็นบุคคลที่หาเช้ากินค่ำอย่างคุณปลาก็อาจจะไม่พร้อมในทางการเงินดังที่กล่าวไป

บทสรุป

งานวิจัยนี้สรุปผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ปัญหาและอุปสรรคในการเคลมประกัน และ 2) กลยุทธ์การต่อรองของผู้ซื้อประกัน

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการเคลมประกันนั้น จากการที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักถึงปัญหาและอุปสรรคของการเคลมประกัน “เจอ-จ่าย-จบ” และประกันสุขภาพที่ครอบคลุมติดโควิด-19 ทั้งหมด 9 คน พบว่าปัญหาหลักคือ

1) การติดต่อกับบริษัทประกันที่ทางบริษัทไม่ยอมรับสาย ระยะเวลาในการดำเนินการไม่ว่าจะเป็นเรื่องการดำเนินการของบริษัทเองหรือแม้แต่การปิดตัวลงของบริษัท บริษัทไม่ดำเนินการตามสัญญา ผู้ซื้อประกันส่วนใหญ่จึงมีปัญหาจากการติดต่อกับบริษัทผ่านช่องทางที่บริษัทกำหนด และไม่มีระบบตอบรับว่าได้รับเอกสารการเคลมประกันหรือไม่ การปิดตัวลงของบริษัทจากการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยโควิด-19 ทำให้บริษัทเลือกที่จะปิดตัวลงเพื่อหนีปัญหาต่างๆ แต่ทางคปภ. ยังไม่มีการสั่งให้หยุดการรับประกันภัย และไม่ได้สั่งให้มีการหยุดการจ่ายเคลมแต่อย่างใด เพราะการจะดำเนินการดังกล่าวต้องมีขั้นตอนการดำเนินการตามระเบียบที่ชัดเจน ทางสำนักงานคปภ. จะยึดถือประโยชน์ของประชาชนผู้เอาประกันภัยเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามหากบริษัทไปหยุดทำการเองโดยไม่ได้รับอนุญาตจากทางคปภ. ก็ถือว่ามีความผิด และมีบทลงโทษ รวมทั้งหากบริษัทดำเนินการใดๆ ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย สำนักงาน คปภ. จะดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

2) ผู้ซื้อประกันส่วนใหญ่ไม่มีความไม่เข้าใจในข้อกำหนดเบื้องต้นในการเคลมประกันที่ซื้อไป ขณะที่ประสบปัญหาที่ทางผู้บริโภคมิประสบการณคือบริษัทประกันมีพฤติการณ์ที่เข้าข่ายประวิงเวลาในการเคลมค่าสินไหม โดยกำหนด

เงื่อนไขให้ส่งเอกสารต้นฉบับที่ต้องลงลายมือชื่อของผู้เอาประกันทางไปรษณีย์ ทำให้ล่าช้า เพิ่มภาระให้ผู้บริโภค และเกิดอุปสรรคต่อการจัดส่งเอกสารถึงบริษัทประกัน จึงเป็นการซ้ำเติมความเดือดร้อนของพวกเขามากขึ้น ท่ามกลางความยากลำบากในสถานการณ์วิกฤติโรคระบาด ขณะที่บางคนที่พอเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้บนโลกออนไลน์ อาจสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลและความช่วยเหลือทางกฎหมายที่ทำให้ตนเองสามารถได้รับค่าชดเชยและประโยชน์อื่นๆ ได้ โดยเฉพาะการฟ้องอนุญาโตตุลาการ แต่ก็ไม่ว่าทุกคนที่สามารถใช้ช่องทางกฎหมายเฉพาะเจาะจงได้เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายที่ค่อนข้างสูงตามมา

ในส่วนกลยุทธ์การต่อรอง ผู้ซื้อประกันซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถแบ่งกลยุทธ์การต่อรองออกเป็น 5 แนวทางหลักดังนี้ 1) การติดตามบริษัทประกันโดยการโทรศัพท์อย่างต่อเนื่อง 2) การร่วมกลุ่มบนโซเชียลมีเดียเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล 3) การร่วมตัวไปเรียกร้องที่สำนักงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การเดินทางไปติดตามที่บริษัทด้วยตนเอง และ 5) การขอความร่วมมือของภาครัฐในการช่วยเหลือ โดยกลยุทธ์การต่อรองเพื่อเรียกร้องสิทธิ์นั้นแต่ละท่านนั้นมีกลยุทธ์ที่แตกต่างกันออกไป เช่นการติดต่อผ่านโทรศัพท์อย่างต่อเนื่องนั้นได้ผลแต่มีระยะเวลาที่นานกว่าทางบริษัทนั้นจะติดต่อกลับมา การพูดคุยรวมตัวกันผ่านโซเชียลเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลกันวิธีนี้มีผู้เข้าถึงเป็นจำนวนมาก จากกลุ่มที่ทางผู้วิจัยได้เข้าถึงนั้นมีผู้เข้าร่วมรวมกันโดยประมาณหลักแสนคน การเรียกร้องต่อบริษัทประกันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังรวมถึงการรวมตัวกันไปเรียกร้องที่สำนักงานที่เกี่ยวข้อง วิธีนี้ทางผู้ให้สัมภาษณ์นั้นเชื่อว่าจะเป็นวิธีการที่ทำให้บริษัทตื่นตัวรับรู้ไว และนอกจากนั้นการชุมนุมยังถือว่าเป็นกระบอกเสียงให้สื่อข่าวสารรับรู้ว่ามีปัญหาแบบนี้เกิดขึ้นในคนกลุ่มหนึ่งที่ต้องการเรียกร้องสิทธิ์ให้ตัวเอง การเดินทางไปติดตามที่บริษัทด้วยตนเองวิธีนี้อาจจะยากลำบากในกลุ่มผู้เรียกร้องบางราย บางคนมีข้อจำกัดในหลายส่วนเช่นการเดินทางที่ยากลำบาก ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ช่วงเวลาในการเรียกร้อง เป็นต้น และวิธีสุดท้ายการขอความร่วมมือจากทางภาครัฐ ซึ่งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือนั้นประกอบไปด้วยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) และกองทุนประกันวินาศภัย (กปว.) ทั้ง 2 หน่วยงานนี้ทำหน้าที่คล้ายกันโดยจะส่งเสริมธุรกิจประกันภัยในมีความเข้มแข็ง และคุ้มครองสิทธิประโยชน์ในแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนมีที่พึ่งในการเรียกร้องสิทธิ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1) ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยในอนาคต

ดังที่กล่าวแล้วว่าอุปสรรคสำคัญต่อการทำวิจัยนี้คือการขาดความไว้วางใจของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อผู้วิจัย ดังนั้น งานศึกษาในอนาคตจึงควรใช้ระยะเวลาที่นานขึ้นในการเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลประสบการณ์เชิงลึก และมีโอกาสในการไปสังเกตการณ์เมื่อพวกเขาเดินทางไปเรียกร้องสิทธิ์ที่สำนักงานบริษัทประกันหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งมากขึ้น นอกจากนี้ เนื่องด้วยผู้เคลมประกันบางรายยังอยู่ในกระบวนการเคลมประกันไม่เสร็จสิ้นซึ่งต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนาน งานวิจัยในอนาคตอาจต่อยอดงานศึกษานี้ได้ต่อไปได้ เพื่อดูว่าผู้ที่มีปัญหาในการเคลมประกันเหล่านี้ได้รับค่าชดเชยหรือสินไหมตามที่บริษัทประกันได้สัญญาไว้ในที่สุดหรือไม่ ซึ่งคาดว่ากลุ่มผู้ที่มีปัญหาดังกล่าวอาจสร้างกลยุทธ์ต่อรองในขั้นต่อไปเพื่อรักษาสิทธิ์และได้รับผลประโยชน์และค่าชดเชยในที่สุด

2) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

จากสถานการณ์ที่ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่อยู่ในสังคมที่จำเป็นต้องดำรงอยู่รอดแต่การเข้าถึงกฎหมายแทบไม่มี ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์หรือทางเคเบิลทีวี หรือมีการให้ความรู้ในแต่ละท้องที่ได้ว่าถ้าเกิดความไม่เที่ยงตรงในการรักษาสิทธิ์เราสามารถเรียกร้องได้ ทางผู้สัมภาษณ์ได้เล็งเห็นว่ากฎหมายเป็นบรรทัดฐานทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับความประพฤติของสมาชิกใน

สังคมให้เป็นไปในทำนองเดียวกัน ทำให้สังคมมีระเบียบวินัยและสงบเรียบร้อย หากไม่มีกฎหมายเข้าไปจัดการให้ความเป็นธรรม ในที่สุดสังคมนั้นประเทศนั้นก็จะมีล่มสลายไม่สามารถดำรงอยู่ได้ และกฎหมายยังเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถทำให้คนธรรมดาที่ไร้เสียงในการต่อสู้กับทางบริษัทใหญ่ สามารถที่จะชนะได้

อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีบทบาทของภาครัฐในเรื่องของการช่วยเหลือประชาชนนั้น ทางผู้วิจัยตระหนักได้ว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมอย่างมาก เพราะน้อยคนนักที่สามารถเข้าถึงกฎหมายได้ หรือทางผู้เสียหายสามารถเข้าถึงกฎหมาย ได้รับความคุ้มครองได้แต่ก็ไม่มีเบี้ยพอน์ที่จะไปจ่ายทนาย ในการช่วยดำเนินการยื่นฟ้องต่อทางบริษัท ภาครัฐจึงควรเป็นที่พึ่งที่ทางผู้บริโภคสามารถมาขอความช่วยเหลือ และควรยื่นมือช่วย โดยจากที่ได้สัมภาษณ์นั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การยื่นเรื่องไปทางคปภ. คือวิธีการที่ผู้เสียหายเลือกใช้มากที่สุด ตลอดจนการจัดเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมในการดำเนินเอกสารก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ต้องพิจารณา

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา สุขสมัย, พรชัย เทพปัญญา และนรินทร์ สังข์รักษา. (2562). ความเหลื่อมล้ำของระบบสุขภาพ 3 กองทุน.วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(2), 237-251.
- กมลภัทร นิยมมนา.(2554). ปัจจัยในการเลือกซื้อประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ขวัญดาว กล่ำรัตน์, ศิริบุญ จงวุฒิเวศย์, ภัทรพล มหาจันทร์ และนวลฉวี ประเสริฐสุข. (2556). ปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทย. วารสาร BBU มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,7(3), 93-103.
- คงพัฒน์ เค้าอัน.(2560). ราคา ความไว้วางใจ คุณค่าการโฆษณาและการสื่อสารแบบปากต่อปาก อิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อ ความตั้งใจซื้อประกันภัยการเดินทางของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร.(วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- คำสั่งนายทะเบียนที่ 45/2564 เรื่อง การใช้เอกสารประกอบการจ่ายผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ประกันภัยโควิด-19 สำหรับบริษัทประกันชีวิต. 138 (ตอนพิเศษ 201 ง), น. 25-26.
- จาดรนต์ สุวีวินิจ. (ม.ป.ป). ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อประกันชีวิตในสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนาของบุคลากรศาลอาญา.(บทความ). คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- จุฑาทิพย์ เลิศอาวุธ. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความไว้วางใจต่อการขายประกันสุขภาพผ่านทางโทรศัพท์ (Telemarketing) ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต). วิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชลธิชา ชุมอินทร์, ศิริรัตน์ อินทร์ตัน, สุธิมาภรณ์ วินฉ้วน, ธรีภัทร ปานดา, อภิษฎา น้อยผุด, และฮาซัน อัคริมตงนะเต็ง.(2564). กลไกการให้บริการในวิกฤตโควิด-19 กรณีศึกษา: โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล บ้านคลองมวน ตำบลหนองปรือ อำเภอรังษฎา จังหวัดตรัง. วารสารการบริหารนิเทศบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น,7(5), 295-305.
- ชาย โพธิสิตา. (2562). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ: คู่มือนักศึกษาและนักวิจัยสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชุดิภาณูจน์ มิ่งรัตน์ติกรณ์. (2558). การศึกษาความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความซื่อสัตย์ภักดีต่อตราของลูกค้าประกันภัยรถยนต์ บริษัท กรุงเทพประกันภัย จำกัด (มหาชน). (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ทรงศักดิ์ ชมบุญ. (ม.ป.ป.). **ความพึงพอใจในการเลือกซื้อประกันโควิด-19ของประชากรใน**

กรุงเทพมหานคร. (บทความ). คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปรีชา ไพบูลย์วุฒิโชค. (ม.ป.ป.). **การจัดการเรียกร้องผลประโยชน์ตามกรรมธรรม์ประกันภัย.** สืบค้นวันที่ 25

กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.oic.or.th/sites/default/files/content/85945/bth4.pdf>

พนัสนิพนธ์ สมบัติ. (2564). การยอมรับความเสี่ยงในการตัดสินใจซื้อประกันสุขภาพออนไลน์ ในเขต

กรุงเทพมหานคร หลังสถานการณ์การระบาดของ Covid-19. **วารสารศิลปการจัดการ, 5(3), 812-826.**

พอพันธ์ วัชจิตพันธ์. (2538). **คู่มือการเจรจาต่อรองอย่างมาประสิทธิภาพ.** กรุงเทพฯ: จิกซอกกราฟฟิคดีไซน์.

มณีนรัตน์ บุญยงค์, อังศุภา ขุนแจ้ง และมยุรี มารยาท. (2556). **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อ**

กรรมธรรม์ประกันชีวิตของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตมหา) คณะ
บริหารธุรกิจ วิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

มูลนิธิเพื่อผู้บริโภค. (2564). **เมื่อผู้ร้องกรณีเคลมประกันโควิด-19 ล่าช้า ได้รับค่าสินไหมแล้ว หลังมูลนิธิเพื่อ**

ผู้บริโภคพยายื่นเรื่องที่ คปภ. (บทความ). สืบค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565. จาก

<https://www.consumerthai.org/finance-and-banking/4637-ffc-260964.html>

วรรณวดี พูลพอกสิน. (2561). **หลักประกันสุขภาพเพื่อการคุ้มครองแรงงานต่างด้าว: มุมมองจากต้นทุนของ**

สังคมไทย Health Insurance for Protecting Migrant Workers : Points of View from Social Capital of
Thailand. **วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, 26(1), หน้า 1-33.**

วรารพร วรเนตร. (2554). **การศึกษาการรับรู้ความเสี่ยง ความไว้วางใจ และความตั้งใจซื้อประกันภัยผ่าน**

อินเทอร์เน็ต. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต) คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ศศิพัชญ์ อารังจิระพันธ์. (2562). **การศึกษาความแตกต่างของลักษณะประชากรและการรับรู้คุณค่าของ**

ลูกค้าในตลาด ประกันสุขภาพไทย. (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต). วิทยาลัยการจัดการ,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

สมชาย ภาภาสน์วิวัฒน์. (2551). **กลยุทธ์การเจรจาต่อรอง.** พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: พัฒนาวิจัย.สรายทลเลิศ

ปัจฉมนันทน์ และคำแหง วิสุทธางกูร.(ม.ป.ป.).ทำที่แบบปรากฏการณ์วิทยาในปรัชญาญี่ปุ่น. **วารสาร
มนุษยศาสตร์สาร, 19(1), 179-207.**

สุนันท์ มณีนรัตน์. (2560). **การเจรจาต่อรองสำหรับครู.** **วารสารวิชาการฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์**

สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(2), 2463-2474.

สำนักข่าวประชาชาติธุรกิจ ออนไลน์.(2564).**ประกันพวา “โอไมครอน” เสี่ยงตันเคลมโควิดทะลุแสนล้าน.**

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<https://archive.cm.mahidol.ac.th/handle/123456789/3201?mode=full>

สำนักข่าวไทยรัฐ ออนไลน์.(2564). **ถอดบทเรียน “ประกันโควิด” เบี้ยน้อย เคลมเยอะ ถึงคราวบริษัทแบก**

ความเสี่ยงไม่ไหว.สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<https://www.thairath.co.th/business/feature/2142511>

สำนักข่าวพีทีทีวี ออนไลน์ (PPTV Online). (2564). **ลูกค้าประกันโควิด “เจอ จ่าย จบ” รวมตัวทวงค่า**

สินไหม. สืบค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

<https://www.pptvhd36.com/news/.เศรษฐกิจ/156744>

สำนักข่าวทีเอ็นเอ็น ออนไลน์ (TNN Online).(2563). **เทียบประกันโควิดต้นปี-ปลายปี จ่ายเบี้ยแค่หลักร้อย.**

สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.tnnthailand.com/news/tnnexclusive/66482/>

สำนักข่าวมติชนออนไลน์. (2564). **ลูกค้านับร้อย บุก ‘สินทรัพย์ฯ’ ทวงเงินเคลมประกันโควิด ‘เจอจ่ายจบ’**

โอด ตั้งแต่พ.ค.ยังไม่ได้. สืบค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก

https://www.matichon.co.th/economy/news_2918540

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2562). **Q&A การประกันภัยโควิด**

Covid-19. สืบค้นวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.oic.or.th/sites/default/files/01.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย. (2564). **ประกาศหรือโฆษณาการ**

ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการประกันวินาศภัย.ประชุมบริษัทประกันภัยครั้งที่ 2. สืบค้นจาก

[https://www.oic.or.th/sites/default/files/content/91866/prakaasokhsnaabrisathprakanwinaasphay-](https://www.oic.or.th/sites/default/files/content/91866/prakaasokhsnaabrisathprakanwinaasphay-khrangthii2-63.pdf)

[khrangthii2-63.pdf](https://www.oic.or.th/sites/default/files/content/91866/prakaasokhsnaabrisathprakanwinaasphay-khrangthii2-63.pdf)

อัญญา ปลอดเปลื้อง.(2556). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์วิทยา. **วารสารพยาบาลกระทรวง**

สาธารณสุข, 23(2), 1-10.

การศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

A Study of Satisfaction with Silkworm Products of the Silkworm Innovation Community Enterprise Pha Khao District, Loei Province

รัตติกาล บางประอินทร์ และ พลสยาม สุนทรสนิท

Rattikan Bangpar-in and Pholsiam Suntornsanit

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์พลสยาม สุนทรสนิท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program Community Development, Faculty of humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Lecturer/Assistant Professor/Associate Professor, Faculty of humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email : sb6340307110@iru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือประชากรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ผลวิจัยพบว่า ความพึงพอใจความต้องการด้านการตลาด พึงพอใจความต้องการด้านการจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง และปัจจัยความพึงพอใจความต้องการด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ โดยรวมปัจจัยความพึงพอใจความต้องการทั้ง 3 ด้านแล้ว ผลประเมินความพึงพอใจความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ที่ 3.88 มีความพึงพอใจความต้องการอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์ หม่อนไหม วิสาหกิจ ความพึงพอใจ

Abstract

The purpose of this research was to study the satisfaction of a group of silkworm innovation community enterprises, Phakhao District, Loei Province. The samples were 13 people in the sericulture innovation community enterprise group, Aephakhao District, Loei Province. The study tool was a satisfaction questionnaire. which is a quantitative research method (Quantitative Research) and analyzed the data by analyzing descriptive statistics (Descriptive Statistics), finding the mean, percentage and standard deviation, then analyzing the data. Satisfies the needs of agricultural management/plant vigorous improvement. and the satisfaction factor for document management needs By combining all 3 aspects of

satisfaction with the needs, the results of the assessment were satisfied with the needs of the respondents. There was an overall average of 3.88, satisfying the needs at a high level.

Keywords : products sericulture, enterprises, satisfaction

บทนำ

เนื่องจากหม่อนเจริญเติบโตได้ดีทั้งในเขตร้อนและอบอุ่น ดังนั้นการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม จึงเป็นอาชีพสำคัญของประชาชน ในหลายประเทศ ทั้งในเอเชีย และยุโรป เช่น จีน ญี่ปุ่น ไทย ฝรั่งเศส อิตาลี ฯลฯ หม่อนเป็นพืชมีดอก เป็นพืชยืนต้น และเป็นไม้พุ่ม มีหลายพันธุ์ ทั้งพันธุ์พื้นเมือง และพันธุ์ที่มนุษย์ผสมขึ้นมา เพื่อให้ได้ลักษณะที่ต้องการ และให้ผลผลิตสูง พันธุ์ซึ่งใช้ปลูกสำหรับเลี้ยงไหม ควรเป็นพันธุ์ที่ปลูกได้ดีในท้องถิ่นทั่วไป โตเร็ว ทนทานต่อความแห้งแล้ง และโรคได้ดี ใบบาง ไม่หยาบ ขอบใบมีแฉกน้อย ฯลฯ ลักษณะเหล่านี้เป็นลักษณะสำคัญ ซึ่งทำให้หม่อนให้ผลผลิตสูง ได้ใบหม่อนมากพอที่จะนำมาเลี้ยงไหมได้อย่างเต็มที่ พันธุ์ที่ปลูกกันมากในบ้านเราส่วนใหญ่เป็นพันธุ์พื้นเมือง เช่น พันธุ์หม่อนน้อย พันธุ์ดำ เป็นต้น การขยายพันธุ์หม่อนทำได้หลายวิธี ทั้งใช้เมล็ดและกิ่ง แต่วิธีที่ให้ผลเร็ว และได้ต้นหม่อน ที่มีลักษณะเหมือนพันธุ์เดิมทุกประการก็คือ การตัดกิ่งปักชำ กิ่งที่จะใช้ขยายพันธุ์ควรมีอายุไม่ต่ำกว่า 1 ปี มีตาไม่น้อยกว่า 5-6 ตา และยาวประมาณ 25-30 เซนติเมตร หลังจากปักชำกิ่งลงดินทรายกลบเผา หรือขี้เถ้าได้ 1 เดือน จึงนำไปปลูกลงดิน ระยะเวลาที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการปลูกลงดินคือ ระยะต้นฤดูฝน เพราะต้นหม่อนระยะนี้ต้องการ ความชื้นสูงมาก เมื่อต้นหม่อนตั้งตัวได้แล้ว ต้องคอยดูแลปราบวัชพืช ใส่ปุ๋ย ต้นหม่อนจึงจะเจริญเติบโตได้ดี หลังจากต้นหม่อนอายุ ได้ 1 ปี จึงเริ่มตัดแต่ง กิ่งและเก็บใบไปเลี้ยงไหม การตัดแต่งกิ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการทำสวน หม่อน เพราะจะช่วยให้หม่อนมีต้นเตี้ย เก็บใบได้สะดวก และมีใบมากกว่า ปล่อยให้เติบโตไปเองตามธรรมชาติ เนื่องจากหม่อนไหมกินใบหม่อนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นเป็นอาหาร ดังนั้น การเลี้ยงไหมจึงควรเริ่มต้น ในระยะเวลาที่ต้นหม่อนมีใบมาก จึงจะมีอาหารพอ สำหรับเลี้ยงหม่อนไหม นอกจากนี้การเลี้ยงไหมจะได้ผลดีหรือไม่ขึ้น ขึ้นอยู่กับ อุปกรณ์การเลี้ยง วิธีเลี้ยง และพันธุ์ที่นำมาเลี้ยงอีกด้วย เพราะปรากฏว่า การเลี้ยงไหมแผนใหม่ตามคำแนะนำ ของกองการไหม กรมวิชาการเกษตร โดยเลี้ยงไหมพันธุ์ผสมระหว่างพันธุ์จีนและญี่ปุ่น และใช้อุปกรณ์ โรงเลี้ยงที่ทันสมัย ได้ผลดีกว่าการเลี้ยงด้วยวิธีของชาวบ้าน และเลี้ยงพันธุ์พื้นเมืองไทย เช่น พันธุ์นางขาว นางน้ำ ฯลฯ นอกจากนี้เลือกพันธุ์ การเอาใจใส่ดูแลสวนหม่อน และหม่อนไหมระยะต่างๆ และการวางแผนกะเวลาเลี้ยงไหม ให้เหมาะสมกับดินฟ้าอากาศ และการเจริญเติบโต ของต้นหม่อนแล้ว การควบคุมโรคและแมลงหรือสัตว์ต่างๆ ที่ทำความเสียหายแก่หม่อนหรือหม่อนไหม ก็เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้การ ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพดีอีกด้วย

มนุษย์รู้จักการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาไม่ต่ำกว่า 4,000 ปีแล้ว จีนเป็นชาติแรกที่นำเส้นใยไหมมาทอเป็นอาภรณ์ เครื่องนุ่งห่ม และเป็นผู้ผูกขาดทำสินค้าผ้าไหมส่งไปขายต่างประเทศเป็นเวลานานกว่า 1,000 ปี ความลับเรื่องไหมจึงได้แพร่ไปถึงประเทศญี่ปุ่น ประมาณ พ.ศ. 738 และที่ยุโรป เช่น ฝรั่งเศส อิตาลี ประมาณ พ.ศ. 1818 ในอินเดียไม่มีหลักฐานแน่ชัดว่าได้รับความรู้นี้ไปจากจีน หรือคิดค้นขึ้นเอง แต่เชื่อว่า อินเดียมีการเลี้ยงไหมมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล คือ ไม่ต่ำกว่า 2,500 ปี เพราะมีบันทึกในพุทธบัญญัติไว้ว่า ห้ามสาวกของพระพุทธเจ้า บิณฑบาตผ้าที่ใช้ทำที่รองนั่ง (สังฆัต) ที่ทำจากไหม สำหรับวิชาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในเมืองไทยสันนิษฐานว่า ได้รับมาจากจีน ในสมัยโบราณที่ไทยเสียดินแดนให้แก่จีน ก็อพยพถอยร่นลงมายังตอนใต้ของแหลมอินโดจีน ซึ่งคนไทยที่อพยพสมัยนั้นคงจะนำความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมติดตัวมาด้วย และได้เลี้ยงไหมสืบต่อกันมาจนถึงสมัยปัจจุบัน เมื่อ พ.ศ. 2444 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสนพระทัยในเรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมมาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงเกษตรราธิการดำเนินการส่งเสริมการเลี้ยงไหม โดยว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญชาวญี่ปุ่น ซึ่งมี ดร. โทยามา เป็นหัวหน้าคณะ ให้มาสร้างสถานีเลี้ยงไหมปลูกหม่อน ณ ตำบลทุ่งศาลาแดง กรุงเทพฯ และได้ยก

แผนกไหมขึ้นเป็น "กรมช่างไหม" เมื่อ พ.ศ. 2446 แล้วขยายงานจัดตั้งสาขาขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมา เมื่อ พ.ศ. 2447-2448 ได้ตั้งสาขาขึ้นอีกที่จังหวัดบุรีรัมย์ สุรินทร์ และร้อยเอ็ด กิจการก้าวหน้าเรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2456 การส่งเสริมการเลี้ยงไหมจึงชะงัก และล้มเลิกไปเพราะมีอุปสรรคนานาประการ เช่น ไหมเป็นโรคตายเป็นจำนวนมาก จนกระทั่ง พ.ศ. 2478 ทางราชการได้กลับมาสนใจการเลี้ยงไหมอีกครั้งหนึ่ง โดยฟื้นฟูอาชีพการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเป็นการใหญ่ จัดตั้งโรงสาวไหมกลางขึ้นที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเป็นศูนย์กลางของกสิกรรมไหม ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 14 จังหวัด ในระยะนั้นมีรายงานของกรมเกษตร และการประมงว่า มีกสิกรรมปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอยู่ถึง 300,000 ครัวเรือน การส่งเสริมการเลี้ยงไหมในระยะนั้นเป็นไปอย่างลุ่มๆ ดอนๆ เพราะขาดกำลังทรัพย์ และกำลังคน รั้งไหมที่ผลิตได้ ก็มีคุณภาพต่ำมาก โรงสาวไหมกลางก็ต้องหยุดกิจการไป ประกอบทั้งมีสงครามเอเซียบูรพาด้วย จึงทำให้การเลี้ยงไหมชะงักไปเกือบ 31 ปี จนถึง พ.ศ. 2484 รัฐบาลจึงได้หันมาส่งเสริมกันใหม่อีก งานด้านส่งเสริมดำเนินเรื่อยมา โดยจัดตั้งหมวดส่งเสริมการเลี้ยงไหมขึ้นที่ปากช่อง พุทไธสง หนองคาย ขอนแก่น ร้อยเอ็ด จนถึงปี พ.ศ. 2495 จึงได้ยกฐานะขึ้น เป็นสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา กรมกสิกรรมจึงโอนงานมาดำเนินการขยายสถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหมขึ้นอีก 2 แห่ง คือ สถานีส่งเสริมการเลี้ยงไหม ที่จังหวัดอุบลราชธานี และจังหวัดบุรีรัมย์ และเมื่อ พ.ศ. 2509 ได้ร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่นตามแผนโคลัมโบ ก่อตั้ง ศูนย์วิจัยและอบรมไหมนครราชสีมาขึ้น ที่จังหวัดนครราชสีมา ดำเนินงานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างจริงจัง และเป็นศูนย์กลางวิชาการเรื่องหม่อนไหม ที่จะนำไปส่งเสริมให้กสิกรรมปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตามแผนใหม่ ให้ได้ผลดีเช่นเดียวกับต่างประเทศ นอกจากนี้สถานศึกษาในระดับสูง เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และวิทยาลัยเกษตรกรรมต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ก็ได้เปิดสอนวิชาการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมขึ้นอย่างจริงจัง เพื่อส่งเสริมความรู้ในระดับการศึกษาขั้นสูงควบคู่กันไปด้วย

ปัจจัยสำคัญในการประกอบอาชีพนี้มี 5 ประการ คือ

1. หม่อน ต้องมีพันธุ์หม่อนที่ดีและปริมาณมากพอ
2. ไหม ต้องมีพันธุ์ไหมที่ดี แข็งแรง โตเร็ว ทนทานต่อโรค ให้ผลผลิตสูง
3. วิธีการเลี้ยง ต้องดัดแปลงวิธีเลี้ยงที่ทำให้ไหมโตเร็วแข็งแรง ประหยัดแรงงาน
4. โรคและแมลงศัตรูของหม่อนและไหม ต้องควบคุมโรคและแมลงต่างๆ ที่ทำความเสียหายแก่หม่อนหรือไหมให้ได้
5. การจัดการ การวางแผนการเลี้ยงที่ถูกต้อง กล่าวคือ การดูแลสวนหม่อนระยะไหน ควรปฏิบัติตั้งแต่ตั้งกิ่ง ใส่ปุ๋ยอย่างไร และระยะเวลาเริ่มเลี้ยงไหมตอนไหน ต้องกระทำให้สัมพันธ์กับสภาพดินฟ้าอากาศ ที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโต และระยะที่มีใบหม่อนมากเพียงพอในขณะเลี้ยง

วิสาหกิจชุมชนจึงเป็นฐานรากของเศรษฐกิจชุมชน ที่ช่วยสร้างความมั่นคงในแบบชีวิตพื้นฐานที่พอเพียง มีกลไกกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักแสวงหาความรู้มาพัฒนาเพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์และบริการ อาศัยหลักความสามัคคีอันก่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ทั้งสมาชิกและชุมชนมีการดำเนินการแบบบูรณาการโดยเป็นการประกอบการที่เชื่อมโยงเข้าสู่วงจรชีวิตของชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนบรรลุเป้าหมายของการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน หลักการของวิสาหกิจชุมชน เน้นในด้านของการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจแบบพอเพียง ซึ่งจ ำนวนหนึ่งอยู่ในระดับที่ไม่พร้อมจะเข้ามาแข่งขันทางการค้าให้ได้รับการส่งเสริม พร้อมน ำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างรายได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการของหน่วยธุรกิจที่สูงขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการได้ให้กล่าวถึงวิสาหกิจชุมชนไว้หลากหลาย

อาทิ สุมิตรา อภิชัย (2549) กล่าวถึงระบบวิสาหกิจชุมชนว่าเกิดขึ้นเมื่อองค์กรชุมชน หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนพัฒนา กิจกรรม และมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมีเป้าหมายสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดย ชุมชนเพื่อชุมชน แก่จุดอ่อนเสริมจุดแข็งให้ชุมชน ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สร้างกระบวนการเรียนรู้ และระบบการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนให้ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการ จัดการ ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง ซึ่ง ดาเนินการโดยองค์กรชุมชนหรือ เครือข่ายองค์กรชุมชนในการวางแผนดำเนินการ และประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนเพื่อให้มีการพัฒนาระบบ เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระ พึ่งตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่ำและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้ ซึ่งไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้เหนือกว่าทางด้าน เศรษฐกิจ หรือการเมือง

วิลาสินี ชูช่วง (2554) ที่กล่าวว่า การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จำเป็นต้องให้ชุมชนรู้จักวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากปัญหาที่ผ่าน ๆ มาชุมชนสามารถผลิตสินค้าได้มากมาย แต่ไม่รู้จะนำสินค้าไปขายที่ไหน ดังนั้นจึงต้องปรับวิถีคิดใหม่ เช่น การเปลี่ยนจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรผสมผสานโดยทำให้พอกินพอใช้ก่อน ทดแทนสิ่งที่ซื้อจากตลาดให้มากที่สุด เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ สร้างรากฐานเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ที่เหลือจึงนำไปขายเป็นการพัฒนาไปสู่การ จัดการเชิงธุรกิจโดยมีฐานคิดอยู่บนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้วิสาหกิจชุมชนรู้จักการจัดการผลิต การตลาดและการบริโภค ร่วมกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ เช่น การผลิตสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดเหมือนกันทั้งหมู่บ้านแล้วมาแข่งกันขาย วิสาหกิจชุมชนต้อง สร้างวงจรเศรษฐกิจชุมชนขึ้นมาใหม่ เชื่อมโยงศักยภาพชุมชนกับการผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า เป็นการร่วมกันท าแบบประสานพลัง ท าให้เกิดการคิดและทำแบบทวีคูณ มีการจัดระบบ การผลิต หลักการมีส่วนร่วม (Participation) และทุนทางสังคม (Social fund) ชุมชนผลิตสินค้าคุณภาพดี มีมาตรฐาน ราคายุติธรรม มีช่องทางการจำหน่าย หรือตลาด การโฆษณาใช้จุดเด่นบรรจุ ภัณฑ์ที่น่าสนใจ ทีมงานของชุมชนมีส่วนร่วม และใช้ฐานทุนทางสังคม เช่น วัตถุประสงค์ ทรัพยากรภูมิปัญญา และการคืนกำไรให้ ชุมชน

ดังนั้น กลุ่มวิสาหกิจหมอนไหม จึงจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาเพื่อที่จะสร้างรายได้ให้สมาชิกและกระจายรายได้ในชุมชนท้องถิ่นได้ วิสาหกิจหมอนไหมนั้นถือว่าเป็นที่ ที่สามารถให้คนในชุมชนมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่ม พึ่งตนเองได้และสามารถเลี้ยงดูคนใน ครอบครัวได้ และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการทำงานในกลุ่มไปเผยแพร่ความรู้ให้คนรุ่นหลังได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหมอนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อการศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นวัตกรรมหมอนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย กลุ่มวิสาหกิจ ได้แก่ การวิจัยเอกสารเป็นการค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการบรรยายและอภิปรายเนื้อหา และการเก็บรายละเอียดของข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามความพึง พอใจ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายคือประชากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหมอนไหม อ.ผาขาว จ.เลย และ ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 13 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

ประชากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อ.ผาขาว จ.เลย จำนวน 9 คน
ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 4 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์, การสังเกตการณ์, คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก สำหรับใช้พิมพ์บันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือการวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อการศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย สอบถามข้อมูลเบื้องต้นเพื่อกำหนดกิจกรรม รวบรวมข้อมูลและแจ้งวัตถุประสงค์ในการดำเนิน ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามความพึงพอใจความต้องการ จำนวน 13 ชุด

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัย จำนวน 13 คน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านการตลาด การประเมินความพึงพอใจด้านการตลาด มีผู้ประเมินความพึงพอใจ สินค้าของกลุ่มมีช่องทางในการจำหน่าย สินค้าของกลุ่มมีผลตรงกับความต้องการของผู้บริโภค สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆเพียงพอเข้าถึงกลุ่มลูกค้า เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการส่งเสริมการขายส่งออกมียังต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านการจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง มีการประเมินผลต่อผลผลิตทุกครั้ง และเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีเพียงพอต่อการผลิตทุกครั้ง การประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ กลุ่มมีบัญชีรายรับ/จ่าย เป็นปัจจุบัน มีความรู้ ความสามารถ ความเชื่อถือเข้าใจในงานที่ทำเป็นอย่างดี การประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 อยู่ในระดับมาก

การอภิปรายผล

ในการวิจัย การศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านการตลาด การประเมินความพึงพอใจด้านการตลาด มีผู้ประเมินความพึงพอใจ สินค้าของกลุ่มมีช่องทางในการจำหน่าย สินค้าของกลุ่มมีผลตรงกับความต้องการของผู้บริโภค สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆเพียงพอเข้าถึงกลุ่มลูกค้า เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการส่งเสริมการขายส่งออกมียังต่อเนื่อง โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.50 อยู่ในระดับมาก

2. ด้านการจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง มีการประเมินผลต่อผลผลิตทุกครั้ง และเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีเพียงพอต่อการผลิตทุกครั้ง การประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.00 อยู่ในระดับมาก

3. ด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ กลุ่มมีบัญชีรายรับ/จ่าย เป็นปัจจุบัน มีความรู้ ความสามารถ ความเชื่อถือ เข้าใจในงานที่ทำเป็นอย่างดี การประเมินความพึงพอใจโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.88 อยู่ในระดับมาก การวิเคราะห์ผลการวิจัยความพึงพอใจความต้องการ โดยรวมทั้ง 3 ด้านแล้วจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.88 อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง เพื่อการศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษารายงานตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

จากการศึกษาวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยที่กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการภายใต้กรอบความคิดและวิธีการดำเนินการวิจัยที่กำหนด โดยได้ทำการประเมินวิเคราะห์ผลของการวิจัยมาและตามลำดับ ในส่วนนี้ได้สรุปผลวิจัยภายใต้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับ การศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ด้านการตลาด การด้านการจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง ด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ โดยรวมแล้วมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 การจัดกิจกรรมให้คนในกลุ่มวิสาหกิจได้มีส่วนร่วม
- 1.2 ควรจัดทำกิจกรรมประชาสัมพันธ์ทำให้ผู้คนมีความสนใจมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาควรที่จะมีการจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกในกลุ่มและมีการทำการประเมินความจ้องการความพึงพอใจของคนในกลุ่ม

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยครั้งนี้ เป็นการทำวิจัยการศึกษาความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์จากไหมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนวัตกรรมหม่อนไหม อำเภอผาขาว จังหวัดเลย ขอขอบคุณความช่วยเหลือจากประชากรในกลุ่มวิสาหกิจฯ ที่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและการทำการศึกษาในครั้งนี้ ขอขอบพระคุณมาก ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

เนื่องพณิช สินชัยศรี และโรจน์ จะโนภาษ. (ม.ป.ป.). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในภาคกลางของประเทศไทย*. ภาควิชาสามัญศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษาการทำนํ้านมข้าวกล้องงอกของกลุ่มคุณรุ่งผู้ผลิตในชุมชน

บ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย

A study on the production of germinated brown rice milk by Khun Rung's group, a
community producer

Ban Noi Sanam Bin, Mueang Subdistrict, Mueang District, Loei Province

มะลิสา สังขพล และ พลสยาม สุนทรสนิท

Malisa Sangkhaphon and Pholsiam Suntornsanit

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์พลสยาม สุนทรสนิท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat
University

Lecturer/Assistant Professor/Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307108@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาความต้องการความจำเป็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มคุณรุ่งนํ้านมข้าวกล้องงอก บ้านน้อยสนามบิน อำเภอมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย มีประชากรเข้าร่วมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ จากการทำแบบประเมินความพึงพอใจความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจคุณรุ่งนํ้านมข้าวกล้องงอก ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความพึงพอใจความต้องการด้านการตลาด ผลประเมินความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.75 ปัจจัยความพึงพอใจความต้องการด้านการจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง ผลประเมินความพึงพอใจความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.50 และปัจจัยความพึงพอใจความต้องการด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ ผลประเมินความพึงพอใจความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.00 โดยรวมปัจจัยความพึงพอใจความต้องการทั้ง 3 ด้านแล้ว ผลประเมินความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.75 มีความพึงพอใจความต้องการอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : ข้าวกล้องงอก ชุมชน นํ้านม

Abstract

This research aims to study the needs and necessities of your group of community enterprises. Rainbow germinated brown rice milk Ban Noi Sanam Bin, Mueang District, Mueang Subdistrict, Loei Province, with a total of 12 people participating, using quantitative data. From the satisfaction assessment of the needs of Khun Rung Enterprise Group Germinated brown rice milk The results showed that marketing needs satisfaction factor Assessment results needs of respondents with an average of 3.75. Agricultural Management/Strengthening Crops The results of the satisfaction assessment of the respondents had an overall average of 3.50 and the satisfaction factor for management needs. manage

various documents Satisfaction results of respondents' needs The overall average was 4.00, including the satisfaction of all 3 factors, the results of the respondents' needs assessment had an overall average of 3.75, with a high level of satisfaction

Keywords : brown rice community milk

บทนำ

ข้าวเป็นกลุ่มธัญพืชที่สำคัญรองจากข้าวสาลี และข้าวโพด ผลผลิตข้าวมีมากในแถบเอเชีย คือมีผลผลิตทั้งหมดเกือบ 92% ของโลก และยังเป็นสินค้าหลักทางการเกษตรของไทยที่มีปัญหาด้านการแข่งขันในตลาดค้าข้าว ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปรับปรุงแนวทางพัฒนาข้าวตั้งแต่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและคุณภาพ การแปรรูปข้าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าสูง ทั้งนี้เพราะข้าวมีคุณประโยชน์ในด้านสุขภาพต่อผู้บริโภค อีกทั้งองค์ประกอบทางเคมีและชีวเคมีของข้าวไม่มีสารที่ทำให้เกิดการแพ้ เช่น กลูเตน ดังนั้น การพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าวเพื่อให้อุดมไปด้วยสารอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ จึงเป็นทางเลือกหนึ่งให้กับผู้บริโภค โดยเฉพาะการแปรรูปข้าวกล้องให้เป็นข้าวกล้องงอก (germinated brown rice) เพื่อสุขภาพ เนื่องจากข้าวกล้องงอกอุดมไปด้วยสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย และ ร่างกายสามารถนำไปใช้ในกิจกรรมของร่างกายได้ดีกว่าข้าวกล้อง ซึ่งข้าวกล้องงอก (Germinated brown rice หรือ GABA-rice) เป็นข้าวกล้องที่ต้องนำมาผ่านกระบวนการงอกเสียก่อน พอนำข้าวกล้องมาแช่น้ำจนกลายเป็นข้าวกล้องงอกแล้ว จะทำให้ข้าวกล้องมีสารอาหารเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสารกาบา และข้าวกล้องที่แช่น้ำทิ้งไว้แล้วเมื่อนำไปหุงก็จะได้ข้าวที่นุ่มนวลรับประทานกว่าข้าวกล้องธรรมดาด้วย

ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญและมีความสนใจในการศึกษาข้าวกล้องงอก จึงได้ทำการศึกษาวิจัย กลุ่มคุณรุ่งน่านมข้าวกล้องงอก ในเขตพื้นที่ บ้านน้อยสนามบิน หมู่ที่ 7 ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย จากการลงพื้นที่ทำการวิจัย ผู้วิจัยได้พบสภาพปัญหาของกลุ่มในผลิตภัณฑ์ข้าวกล้องงอก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาความต้องการความจำเป็นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มคุณรุ่งน่านมข้าวกล้องงอก บ้านน้อยสนามบิน อำเภอมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาการทำน่านมข้าวกล้องงอกของกลุ่มคุณรุ่งน่านมผลิตในชุมชนบ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่

1.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายคือประชากรกลุ่มวิสาหกิจกลุ่มคุณรุ่งน่านมข้าวกล้องงอก บ้านน้อยสนามบิน อำเภอมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย ผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 12 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ประชาชนกลุ่มวิสาหกิจคุณรุ่งน่านมข้าวกล้องงอก บ้านน้อยสนามบิน อำเภอมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย จำนวน 7 คน และผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน 5 คน

ผู้ให้ข้อมูล นางสาวรุ่ง บริรัตน์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจ

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสัมภาษณ์, การสังเกตการณ์, คอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊กสำหรับใช้พิมพ์บันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือการวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อศึกษา การทำนํ้ามันข้าวกล็องงอกของกลุ่มคุณรุ่งบ้านน้อยสนามบิน อำเภอเมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย ทั้งหมด 8 ข้อลักษณะคำถาม เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้มาตรวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจในการให้ข้อมูลเพื่อเป็น ประโยชน์ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการทำนํ้ามันข้าวกล็องงอกของกลุ่มคุณรุ่งผู้ผลิตในชุมชนบ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มวิสาหกิจคุณรุ่งนํ้ามันข้าวกล็องงอกบ้านน้อยสนามบิน อำเภอเมือง ตำบล เมือง จังหวัดเลย พบว่าสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มากที่สุด ร้อยละ 58.33 เปอร์เซ็นต์ มีอายุต่ำกว่า 35 ปี มาก ที่สุด ร้อยละ 50 เปอร์เซ็นต์ ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 50 เปอร์เซ็นต์ มีรายได้/เดือน 10,001-15,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 58.33 เปอร์เซ็นต์ และสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมตอนปลายมากที่สุด ร้อยละ 41.67 เปอร์เซ็นต์

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาการทำนํ้ามันข้าวกล็องงอกของกลุ่มคุณรุ่งผู้ผลิตในชุมชนบ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง อำเภอ เมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

พบว่า ผลวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมอยู่ที่ระดับปานกลาง

1.1 ปัจจัยความด้านกานตลาด ผลการประเมินความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ร้อย ละ 3.75 อยู่ในระดับมาก และตามด้วยข้อที่ 4.การส่งเสริมการขาย/ส่งออกมีอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 3.58 อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุดข้อ 1. สินค้าของกลุ่มมีช่องทางในการจัดจำหน่ายหลากหลายช่องทาง ร้อยละ 3.08 อยู่ในระดับ ปานกลาง

1.2 ปัจจัยด้านความต้องการเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการจัดการทางการเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง ผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ร้อยละ 3.50 อยู่ในระดับมาก และตามด้วย ข้อ 1.มีการประเมินผลต่อผลผลิตทุก ครั้ง ร้อยละ 4.00 อยู่ในระดับมาก และ ข้อ 2.เครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีเพียงพอต่อการผลิตทุกครั้ง ร้อยละ 3.50 อยู่ในระดับมาก

1.3 ปัจจัยด้านความต้องการเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ ผลการประเมินความ ต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ร้อยละ 3.75 อยู่ในระดับมาก และตามด้วย ข้อ 2. มีความรู้ความ สามารถความเชื่อถือเข้าใจในงานที่ทำอย่างดี ร้อยละ 4.25 อยู่ในระดับมาก และข้อ 1.กลุ่มมีบัญชีรายรับ/รายจ่าย ร้อยละ 3.58 อยู่ในระดับดี และรวมทั้งหมด ร้อยละ 3.75 อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการทำนํ้านมข้าวกล้องงอกของกลุ่มคุณรุ้งผู้ผลิตในชุมชนบ้านน้อยสนามบิน ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 มีสื่อช่องทางในการขาย/ออกเพิ่มมากขึ้น
- 1.2 ควรจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ทำให้ผู้คนมีความสนใจมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการเตรียมตัวให้พร้อมในการลงพื้นที่เก็บข้อมูลในการทำวิจัยครั้งต่อไป
- 2.2 ควรมีการพูดคุยกับคนในกลุ่มในเรื่องของการจัดกิจกรรมการศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย กรณีศึกษา กลุ่มคุณรุ้งนํ้านมข้าวกล้องงอก หมู่ 7 ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลยนี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์พลสยาม สุนทรสนิท ที่ได้เสียสละแก่คณะผู้ศึกษา เพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งจนรายงานฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณคุณแม่สายรุ้ง บริรัตน์ ประธานกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มคุณรุ้งนํ้านมข้าวกล้องงอก ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การงานวิจัยเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- จิตตินันท์ มโนภาสณ. (2544). *งานฐานข้อมูลเครื่องยา*. คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- เรื่องของเนย. (2559). สืบค้นจาก <http://www.adrenalinerushdiaries.com/my-tiny-kitchen/allaboutbutter/>
- จิตธนา แจ่มเมฆ และอรอนงค์ นัยวิกุล. (2554). *เทคโนโลยีเบเกอรี่เบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่10. กรุงเทพฯ: (มปท.).

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวในยุคโควิด -19

Factors affecting the tourist behavior in the Pandemic of COVID-19

จิรภัทร วิจิตรจันทร์¹, มัชฌิมา สุภวิมลพันธ์^{2*}, ดวงพร เพิ่มสุวรรณ³, และศรัณย์ จันทร์ทะเล⁴

Jiraphat Wijitjan Matchima Suphavitmonphon^{*} Duangporn Permsuwan and Saran Chantalay

¹นักศึกษาศาสาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³อาจารย์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

⁴อาจารย์, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้

Student, Bachelor of Arts Program in community management, Maejo University Phrae Campus.

Assistant Professor, Maejo -Phrae Campus, Maejo University.

Lecturer, Maejo -Phrae Campus, Maejo University.

Lecturer, Faculty of Liberal Arts, Maejo University.

Corresponding Author Email: matchima2@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ในยุคโควิด -19 เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางไปยังเมืองแพร่ ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 จำนวน 30 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้อมูลส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเพศชายและหญิงเท่ากัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง อาชีพส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ และมีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เดินทางมากับ ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นวันหยุด นักชดถุช ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ช่องทางการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากอินเทอร์เน็ต การเดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว งบประมาณค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 5,001-7,500 บาท วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาพักผ่อน หย่อนใจ สถานที่ที่นิยมคือ พระธาตุช่อแฮ หลังจากท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่แล้วมักจะเดินทางไปยังจังหวัดน่าน

สำหรับพฤติกรรมการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ของกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรการตรวจวัดอุณหภูมิ รองลงมาได้แก่ สวมหน้ากากผ้าขณะอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช้สิ่งของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่นและหลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา จมูกและปาก

3. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความชอบส่วนบุคคล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60

คำสำคัญ : พฤติกรรมการท่องเที่ยว โควิด-19

ABSTRACT

This quantitative study aimed to study factors affecting tourism behavior and tourism behavior of tourists in Phrae Province during the pandemic of COVID-19. The data was collected by questionnaire through 30 people sampling group who travelled to Phrae in July 2022. The data was analyzed by descriptive statistics including frequency, percentage, means and standard deviation. The results were as follows.

1. For personal information, the sampling group had equal proportions of males and females. Most of them were aged between 21-30 years education level was bachelor's degree domiciled in the central region of Thailand. Most of their occupations were civil servants the income was in the range 10,001-20,000 baht

2. For the tourism behavior of the sample group, most of them traveled with their families. Most of them traveled on public holidays. Most of them traveled for the first time. They gathered information from the internet and travelled by private car. Their budget and expenses were in the range of 5,001-7,500 baht, the purpose of traveling was for recreation. The popular attractions were Phra That Cho Hae. After traveling in Phrae Province, they often travelled to Nan Province.

For the COVID-19 prevention behavior of the sample group, the common practice with the highest means was temperature measurement. The second practice was wearing masks in public areas and did not share personal items with others and avoided touching face, eyes, nose and mouth.

3. Factors affecting the behavior of tourists in Phrae Province with the highest means 4.33 the highest means were with personal preference 4.60

Keywords : Tourist Behavior Covid-19

บทนำ

ในหลายศตวรรษที่ผ่านมาการท่องเที่ยวในประเทศไทยได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติมากขึ้นตามลำดับ จนเมื่อปี พ.ศ. 2563 ด้วยสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างกระทันหัน ทำให้หลายประเทศห้ามเดินทางจนเกิดการลือคดาวน์ภายในประเทศซึ่งส่งผลกระทบกับการท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ ทำให้ประชากรขาดรายได้และส่งผลกระทบต่อมายังภาคธุรกิจการท่องเที่ยว เศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำลง ทำให้หลายบริษัทปิดตัวลง มีการลดปริมาณของพนักงานลง และหยุดการผลิตทำให้ขาดรายได้ที่จะนำมาใช้ในการท่องเที่ยว สาเหตุนี้ทำให้รัฐบาลเริ่มมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวภายในประเทศส่งเสริมค่าใช้จ่ายของการท่องเที่ยวให้ถูกลง และมีมาตรการป้องกันการระบาดของโควิด-19 เป็นมาตรการสำคัญที่ทุกภาคส่วนด้านการท่องเที่ยวต้องใส่ใจ เพราะไม่เพียงแต่คนในประเทศที่เฝ้ารอให้การท่องเที่ยวกลับมา โดยยกระดับมาตรการด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับด้านสาธารณสุข ใส่ใจเรื่องความสะอาด ถูกสุขอนามัย คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการลดความเสี่ยงของการแพร่เชื้อโรคโควิด-19 รวมถึงสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจ

จังหวัดแพร่เป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติศาสตร์มายาวนาน ถือเป็นจังหวัดแรกที่เป็นประตูสู่ล้านนาไปสู่จังหวัดอื่น ๆ ของภาคเหนือตอนบน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมและประเพณีอันทรงคุณค่าทางด้านจิตใจแก่ชาวแพร่ สถานที่ท่องเที่ยวแต่ละที่ล้วนมีความหมาย แต่ด้วยสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 จึงมีความจำเป็นที่ต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อนักท่องเที่ยวให้มีความปลอดภัยจากโรครังกลัวและเพื่อลดการแพร่กระจายเชื้อของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 โดยมีมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส โควิด-19 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ในยุคโควิด -19 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมของการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในยุคโควิด-19
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

องค์การท่องเที่ยวโลก ได้กำหนดความหมายของ การท่องเที่ยว ไว้ในปี พ.ศ. 2506 ว่า คือการเดินทางที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้ คือการเดินทาง จากสถานที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ ด้วยความสมัครใจ คือการเดินทาง จากสถานที่อยู่อาศัยประจำไปยังสถานที่อื่น ๆ ด้วยความสมัครใจ คือการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ที่ไม่ใช่การประกอบอาชีพหรือหารายได้ การท่องเที่ยว มีลักษณะสำคัญ 4 ประการดังนี้

1. การเคลื่อนที่ที่เกิดจากการเคลื่อนที่ของมนุษย์สู่ที่หมายต่าง ๆ รวมทั้งการหยุดพัก ณ ที่เหล่านั้น
2. องค์ประกอบของการท่องเที่ยวมี 2 ส่วนคือการเดินทางสู่จุดหมาย และการหยุดพัก ประกอบกิจกรรม ณ จุดหมายนั้น
3. การเดินทางและการหยุดพักเกิดขึ้นนอกภูมิสำเนาและที่ทำงาน ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยให้เกิดกิจกรรม ซึ่งแตกต่างจากกิจวัตรของถิ่นที่นักท่องเที่ยวเดินทางผ่านและแวะพัก
4. การเดินทางสู่จุดหมายนั้นเป็นการเดินทางชั่วคราว ซึ่งระยะสั้น ๆ โดยมีความตั้งใจว่าจะกลับภายใน 2-3 วัน 2-3 สัปดาห์ หรือ 2-3 เดือน ความตั้งใจในการเยือนจุดหมายปลายทางมิได้เป็นไป เพื่อหลักแหล่งหรือประกอบอาชีพ การท่องเที่ยวจึงเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการคือ

- 4.1 เป็นการเดินทางชั่วคราว
- 4.2 เป็นการเดินทางโดยสมัครใจ
- 4.3 ไม่เป็นการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมพฤติกรรม คือการแสดงออกของการกระทำ กิจกรรมใด ๆ ก็ตามแบบคล้ายคลึงกัน บ่อยครั้ง จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มหรือของตน ความหมายของคำว่า พฤติกรรมอาจจะคล้ายกับคำว่า นิสัยแต่จะแตกต่างกัน เพียงมีการแสดงออกมาให้เห็นได้ถือว่าเป็นพฤติกรรมหากไม่แสดงออกมาให้เห็นเราจะเรียกว่านิสัย ตรงกับภาษาอังกฤษที่ว่า Behaviour หรืออเมริกันเรียกว่าBehavior ซึ่งแปลว่า การปฏิบัติตัว ความประพฤติ คุณสมบัติ พฤติกรรมอาการหรือการแสดงออก (สุริรัตน์ เตชะทวีวรรณ, 2545)

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542) กล่าวว่า ประเภทของพฤติกรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- (1) พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือพฤติกรรมที่เจ้าของพฤติกรรมเท่านั้นที่รู้ได้บุคคลอื่นที่มีไม่เจ้าของพฤติกรรมที่จะไม่สามารถรับรู้ได้โดยตรงถ้าไม่แสดงออกเป็นพฤติกรรมภายนอก
- (2) พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) คือพฤติกรรมที่บุคคลอื่นนอกเหนือจากเจ้าของพฤติกรรมสามารถที่จะรู้ได้และบางพฤติกรรมเจ้าของพฤติกรรมยังไม่รู้ถึงพฤติกรรมนั้นของตนเอง บุคคลอื่นจะรู้ได้ต้องอาศัย การสังเกต (Observation) ไม่ว่าจะใช้ประสาทสัมผัสโดยตรงหรือใช้เครื่องมือ (Instrument) ช่วยในการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูล

ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ป็นิสยา สิริรุ่งโรจน์กนก (2559, หน้า 5) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว หมายถึงการกระทำหรือสิ่งที่นักท่องเที่ยวแสดงออกมาทางร่างกายความคิด และความรู้สึกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าทางการท่องเที่ยวเช่น จำนวนวัน พักของนักท่องเที่ยวเพื่อนร่วมเดินทาง รูปแบบการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว

สุรรัตน์ เตชะทวีวรรณ (2545) เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมที่แสดงออกมาของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ควรทราบปัจจัยที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งขึ้นกับสภาพสังคมที่นักท่องเที่ยวอาศัยอยู่ การคมนาคม รสนิยม ค่านิยม รวมถึงปัจจัยที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ โดยปัจจัยสามารถแบ่งได้ ดังนี้

1. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ
2. ปัจจัยทางประชากรศาสตร์
3. ปัจจัยทางภูมิศาสตร์
4. ปัจจัยทางการเมือง
5. ปัจจัยทางสื่อมวลชน
6. ปัจจัยทางเวลา สภาวะและสุขภาพ
7. ปัจจัยทางเทคโนโลยี

นโยบายการจัดการท่องเที่ยวภายหลัง COVID-19 ของไทย

มาตรการผ่อนปรนกิจการและกิจกรรม

ปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ของประเทศไทยอยู่ในระดับที่สามารถควบคุมไว้ได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งแสดงถึงขีดความสามารถของระบบสาธารณสุขไทยและที่สำคัญคือความร่วมมือจากภาคประชาชนและหน่วยงานทุกภาคส่วน ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 (ศบค.) จึงกำหนดมาตรการผ่อนปรนให้เป็นมาตรฐานกลางของแต่ละกิจการและกิจกรรม ให้ทุกพื้นที่ยึดถือปฏิบัติโดยคำนึงถึงปัจจัยทางด้านสาธารณสุขเป็นหลักและนำปัจจัยด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ มาใช้ประกอบการพิจารณา ทั้งนี้ได้แบ่งกิจการและกิจกรรมออกเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งจะมีการทยอยผ่อนปรนนี้เป็นระยะและมีการกำกับติดตาม และประเมินผลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มข้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยแจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอเมืองแพร่ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเมืองแพร่ กลุ่มตัวอย่างถูกเลือกโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามประมาณค่า (Rating scale) ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือสร้างตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในเมืองแพร่

ส่วนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจังหวัดแพร่ในช่วงโควิด-19

โดยแปลความหมายของค่าเฉลี่ย (ศิริภรณ์ พงศ์ลี, 2564) ดังนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง มาก

2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย

1.0 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 30 คน

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเพศชายและหญิงเท่ากัน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 36.67) ระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 53.33) มีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลาง (ร้อยละ 43.33) อาชีพส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ (ร้อยละ 30.00) และมีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท (ร้อยละ 50.00)

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว (ร้อยละ 33.33) ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวเป็นวันหยุดนักขัตฤกษ์ (ร้อยละ 53.33) ส่วนใหญ่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก (ร้อยละ 66.67) ช่องทางการรับรู้ข้อมูลการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาจากอินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 35.38) การเดินทางมาด้วยรถยนต์ส่วนตัว (ร้อยละ 76.67) งบประมาณค่าใช้จ่ายอยู่ในช่วง 5,001-7,500 บาท (ร้อยละ 50.00) วัตถุประสงค์ในการเดินทางมาพักผ่อนหย่อนใจ (ร้อยละ 28.28) สถานที่ที่นิยมคือ พระธาตุช่อแฮ (ร้อยละ 21.28) หลังจากท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่แล้วมักจะเดินทางไปยังจังหวัดน่าน (ร้อยละ 37.68)

พฤติกรรมการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ การปฏิบัติตามมาตรการตรวจวัดอุณหภูมิ (2.83) รองลงมาได้แก่ สวมหน้ากากผ้าขณะอยู่ในพื้นที่สาธารณะ (2.76) และ ไม่ใช้สิ่งของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่นและหลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา จมูกและปาก (2.73)

3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 ปัจจัยแต่ละด้านที่ส่งผลต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยว มีดังนี้

ปัจจัยด้านความชอบส่วนบุคคล ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.60$, $SD = 0.07$ ได้แก่ ต้องการความเป็นส่วนตัว การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ ต้องการพักผ่อน/ผ่อนคลาย และใช้เวลาร่วมกับครอบครัว ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.70, 4.60, 4.60 และ 4.50 ตามลำดับ

ความสะดวกในการเดินทาง ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เดินทางโดยรถส่วนตัว มีค่าเฉลี่ย 4.50 ($\bar{x}=4.50$, $SD=0.57$)

ด้านค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.34 ($\bar{x}=4.34$, $SD=0.03$) ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการจองที่พัก ค่าของฝาก ค่าเดินทาง และค่าใช้จ่ายการรับประทานอาหาร ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53, 4.30, 4.30 และ 4.23 ตามลำดับ

ด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 ได้แก่ ความสวยงามของสถานที่ สภาพของถนนในเส้นทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ความสะดวกของสถานที่ การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.57, 4.37, 4.33 และ 4.33 ตามลำดับ และการจัดระเบียบของสถานที่ ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.10 และ 4.07 ตามลำดับ

ด้านผลกระทบต่อเวลาในการท่องเที่ยว ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.33 ได้แก่ วันหยุดน้อยเกินไป ความเหมาะสมในช่วงเวลาการท่องเที่ยว ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.53 และ 4.27 ตามลำดับ และเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงบ่อยกับเวลาที่ตรงกับฤดูกาลท่องเที่ยว ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.13 และ 4.03 ตามลำดับ

ปัจจัย	$\bar{x}$	SD	แปลความ
ความชอบส่วนบุคคล			
- ต้องการความเป็นส่วนตัว	4.70	0.58	มากที่สุด
- ต้องการพักผ่อน/ผ่อนคลาย	4.60	0.61	มากที่สุด
- การเปลี่ยนแปลงบรรยากาศ	4.60	0.62	มากที่สุด
- ใช้เวลาร่วมกับครอบครัว	4.50	0.73	มากที่สุด
ภาพรวมความชอบส่วนบุคคล	4.60	0.07	มากที่สุด
ความสะดวกในการเดินทาง			
- เดินทางโดยรถส่วนตัว	4.50	0.57	มากที่สุด
ภาพรวมความสะดวกในการเดินทาง	4.50	0.57	มากที่สุด
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว			
- ค่าใช้จ่ายการจองที่พัก	4.53	0.63	มากที่สุด
- ค่าเดินทาง	4.30	0.60	มากที่สุด
- ค่าของฝาก	4.30	0.53	มากที่สุด
- ค่าใช้จ่ายการรับประทานอาหาร	4.23	0.57	มากที่สุด
ภาพรวมค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว	4.34	0.03	มากที่สุด
สภาพแวดล้อมของสถานที่			
- ความสวยงามของสถานที่	4.57	0.50	มากที่สุด

- สภาพของถนนในเส้นทางเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว	4.37	0.67	มากที่สุด
- ความสะอาดของสถานที่	4.33	0.88	มากที่สุด
- การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.33	0.66	มากที่สุด
- ความเป็นเอกลักษณ์	4.30	0.75	มากที่สุด
- ที่นั่งพัก	4.27	0.74	มากที่สุด
- ป้ายบอกเส้นทาง	4.27	0.69	มากที่สุด
- ความพอเพียงของถังขยะ	4.23	0.73	มากที่สุด
- การจัดระเบียบของสถานที่	4.10	0.84	มาก
- ความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยว	4.07	1.01	มาก
- ความสะอาดของห้องสุขา	4.07	0.91	มาก
- ความสะอาดของน้ำประปา	4.03	0.76	มาก
ภาพรวมสภาพแวดล้อมของสถานที่	4.26	0.13	มากที่สุด
ผลกระทบต่อเวลาต่อการท่องเที่ยว			
- วันหยุดน้อยเกินไป	4.53	0.68	มากที่สุด
- ความเหมาะสมในช่วงเวลาการท่องเที่ยว	4.27	0.74	มากที่สุด
- ฤดูกาลที่เปลี่ยนแปลงบ่อย	4.13	0.68	มาก
- เวลาที่ตรงกับฤดูกาลท่องเที่ยว	4.03	0.72	มาก
ภาพรวมผลกระทบต่อเวลาต่อการท่องเที่ยว	4.24	0.03	มากที่สุด
รวม	4.33	0.12	มากที่สุด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่

การอภิปรายผล

1. จากการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวในเมืองแพร่ในยุคโควิด-19 พบว่า นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมการป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้แก่ การปฏิบัติตัวตามมาตรการตรวจวัดอุณหภูมิ การสวมหน้ากากผ้าขณะอยู่ในพื้นที่สาธารณะ ไม่ใช้สิ่งของส่วนตัวร่วมกับผู้อื่น และหลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสใบหน้า ตา จมูก และปาก เนื่องจากมีความรู้เรื่องการป้องกันจากโรคดังกล่าว และจากการที่ไม่ได้เดินทางท่องเที่ยวในช่วงโควิด-19 ระบาด ทำให้เกิดความเครียด อดอยากไปเที่ยว สอดคล้องกับ สิริรัตน์ นาคปั้น (2555) กล่าวว่า ความเครียด การพักผ่อน การให้ความสนใจวัฒนธรรมวิถีชีวิต หรือการใช้เวลาอยู่กับครอบครัว เป็นต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมในการท่องเที่ยว ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความอยากมาท่องเที่ยว

2. จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พบว่า ผลกระทบต่อเวลาการท่องเที่ยวมีระดับความสำคัญน้อยที่สุด แต่มีผลกระทบมากที่สุดเนื่องจากนักท่องเที่ยวมีภูมิลำเนาอยู่ภาคกลางและเป็นข้าราชการ จึงมีเวลามาเที่ยวในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์หรือวันหยุดสุดสัปดาห์เท่านั้น สำหรับปัจจัยที่มีระดับความสำคัญสูงสุด ได้แก่ ความชอบส่วนตัว เนื่องจากต้องการความเป็นส่วนตัว ต้องการพักผ่อน ซึ่งนักท่องเที่ยวมองว่าเมืองแพร่เป็นเมืองขนาดเล็กคนไม่พลุกพล่าน น่าจะเสี่ยงกับโควิด-19 น้อยกว่า

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. การคงอยู่ของโควิด-19 ไม่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดแพร่ โดยนักท่องเที่ยวเลือกเดินทางมาท่องเที่ยวเกี่ยวกับครอบครัว และเป็นการเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดแพร่เป็นครั้งแรก เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ สถานที่ที่นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชม คือ พระธาตุดูซอแฮ

2. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมนักท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว มีระดับความสำคัญมากที่สุดทั้ง 5 ปัจจัย ได้แก่ พบว่า ความชอบส่วนบุคคล ต้องการความเป็นส่วนตัว ด้านความสะดวกในการเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัว ด้านค่าใช้จ่ายในการจองที่พัก ด้านสภาพแวดล้อมของสถานที่ และด้านผลกระทบต่อเวลาต่อการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ควรประชาสัมพันธ์การนำเสนอด้านความสะดวกในการเดินทางมาท่องเที่ยว มีค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม ตลอดจนมีสภาพแวดล้อมที่สวยงาม ให้หลากหลายช่องทางและสอดคล้องกับนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่เน้นการค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

1.2 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต้องการมาพักผ่อนและมาทำครอบครัวโดยรถยนต์ส่วนตัว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่ควรพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวสำหรับครอบครัว มากับกลุ่มเพื่อน และนักท่องเที่ยวมักจะเดินทางต่อไปยังจังหวัดน่าน ระหว่างทางจึงควรพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเพิ่มจุดถ่ายรูป จุดชมวิว เป็นต้น ตลอดจนมีการจัดการพื้นที่จอดรถยนต์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมวิถีใหม่ในการท่องเที่ยวหลังการระบาดใหม่ของโควิด-19

2.2 การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ทำให้มองเห็นเพียงภาพกว้าง ๆ ของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้นควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาในเชิงลึก เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ เพื่อให้ได้คำตอบและรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความมุ่งมั่นและความตั้งใจของผู้วิจัย ได้รับความกรุณาจากอาจารย์ที่ปรึกษา งานวิจัย ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณบิดา มารดา และเพื่อน ๆ ที่คอยให้กำลังใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม และอรอนงค์ เดชมณี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมกา
รท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังยุคโควิด 19. วารสารมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. 10(3), 187-201.
- นุสรุ ปารมี. (2564). พฤติกรรมวิถีใหม่ของนักท่องเที่ยวบนเกาะสีชัง ภายใต้มาตรการป้องกัน และการเฝ้าระวังบาด
COVID-19. งานนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
มนัสชนก ไชยรัตน์. (2563). พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงสถานการณ์ COVID-19 ในพื้นที่
กรุงเทพมหานคร. สาขาวิชาการบัญชี, คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วันฎกรณ ทองฤทธิ์. (2564). ผลกระทบของ Covid-19 ต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและการท่องเที่ยว
กรณีศึกษา : หาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่. วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะบริหารการพัฒนา
สิ่งแวดล้อม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริภรณ์ พงศ์ลี. (2564). แรงจูงใจและองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลด้าน
การท่องเที่ยวทางอินเทอร์เน็ตของนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สิริรัตน์ นาคแป้น. (2555). พฤติกรรมและแรงจูงใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการมาท่องเที่ยวเกาะพะงัน
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

การศึกษาการแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษัสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่5

บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย

Privatization study of Thai Herbal Conservation Community Enterprises Tha Sala
In District 99 Moo 5 Ban Tha Sala Subdistrict, Tha Sala Subdis Phu Rua District,
Loei Province

วิชา ศรีบูรินทร์ และ พลสยาม สุนทรสนิท

Witchaya Sriburin and Polsiam Sundarasit

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์พลสยาม สุนทรสนิท คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences

Loei Rajabhat University

Lecturer/Assistant Professor/Associate Professor, Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307113@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาการแปรรูปสมุนไพร่ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษัสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษัสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกุเรือ จังหวัดเลย มีประชากรเข้าร่วมทั้งหมด 10 คน ซึ่งใช้ข้อมูลเชิงปริมาณจากการทำแบบประเมินความพึงพอใจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษัสมุนไพร่ไทยท่าศาลาเลย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.52$, S.D. = 0.10) โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($X = 3.67$, S.D. = 0.11) รองลงมาคือ ด้านด้านการดำเนินงาน ($X = 3.53$, S.D. = 0.11) และ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตลาด ($X = 3.42$ S.D. = 0.11)

คำสำคัญ : การแปรรูปพืชสมุนไพร่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น สินค้าชุมชน

Abstract

This research consists purposes were For the study of herbal forms in the Thai Tha Sala Herbal Conservation Community Enterprises Group of the Thai Tha Sala Herbal Conservation Community Enterprises Group. In District 99 Moo 5 Ban Tha Sala Subdistrict, Tha Sala Subdis Phu Rua District, Loei Province A total of 10 people participated, which used quantitative data from the satisfaction assessment of the Thai Herbal Conservation Enterprises Group Tha Sala Loei. The highest average variables were information technology ($X=3.67$, S.D. =0.11), followed by blackouts ($X=3.53$, S.D. =0.11), and respectively. The variable with the lowest average is $X = 3.42$ S.D. =0.11.

Keywords : Processing of medicinal plants local wisdom community goods

บทนำ

สมุนไพร ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หมายถึง พืชที่ใช้ทำเป็นเครื่องยา สมุนไพรกำเนิดมาจากธรรมชาติและมีความหมายต่อชีวิตมนุษย์โดยเฉพาะ ในทางสุขภาพ อันหมายถึงทั้งการส่งเสริมสุขภาพและการรักษาโรค ความหมายของยาสมุนไพรในพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 ได้ระบุว่า ยาสมุนไพร หมายความว่า ยาที่ได้จากพฤกษชาติสัตว์ หรือแร่ธาตุ ซึ่งมีได้ผสมปรุงหรือแปรสภาพ เช่น พืชก็ยังคงเป็นส่วนของราก ลำต้น ใบ ดอก ผล ฯลฯ ซึ่งมีได้ผ่านขั้นตอนการแปรรูปใด ๆ แต่ในทางการค้า สมุนไพรมักจะถูกดัดแปลงในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ถูกหั่นให้เป็นชิ้นเล็กกลบ บดเป็นผงละเอียด หรืออัดเป็นแท่งแต่ในความรู้สึกของคนทั่วไปเมื่อกล่าวถึงสมุนไพร มักนึกถึงเฉพาะต้นไม้ที่นำมาใช้เป็นยาเท่านั้น

การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพร คือ การเปลี่ยนแปลงสถานะของสมุนไพร ให้แตกต่างไปจากเดิม เพื่อประโยชน์ในการใช้งานที่หลากหลายมากขึ้น สมุนไพรมีหลายชนิด และมีสรรพคุณ ทางยาที่แตกต่างกัน ดังนั้น การศึกษา รูป รส กลิ่น สี และชื่อสมุนไพร จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญ เพื่อให้การแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีคุณภาพดี ตลอดจนการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ ให้มีคุณภาพใกล้เคียงผลิตภัณฑ์เดิมมากที่สุด เนื่องจากผลิตภัณฑ์บางประเภทไม่สามารถคงสภาพ อยู่ได้นาน การแปรรูป จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น เพื่อให้เกิดผลดีต่อการแปรรูป คงไว้ซึ่ง คุณค่าและสรรพคุณที่ดีของพืชสมุนไพร

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการตระหนักและให้ความสำคัญการศึกษา รวบรวมชนิด พันธุ์พืช ประเภทของพืชสมุนไพร ที่สามารถนำมาเป็นอาหารและสกัดเป็นยาแผนโบราณตามวิถี ชาวบ้าน การพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรท้องถิ่นตามภูมิปัญญาท้องถิ่น จากทรัพยากรความ หลากหลายทางชีวภาพด้านพืชสมุนไพรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนสามารถสร้าง รายได้อีกทั้งยังเป็นแนวทางการอนุรักษ์สืบสาน และเผยแพร่ภูมิปัญญาของชุมชนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อการศึกษาการแปรรูปสมุนไพรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพรไทยท่าศาลา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงประมาณการศึกษาการแปรรูปสมุนไพรในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพรไทยท่าศาลาในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่

1.1 ประชากร ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพรไทยท่าศาลาในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย มีผู้เข้าร่วมประชุม 10 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมายได้แก่

ประชาชนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพรไทยท่าศาลา จำนวน 10 คน

ผู้ให้ข้อมูล นายธัญญ์นิธิ ศรีบุรินธนาภรณ์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจฯ

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถาม การสังเกตการณ์ โน้ตบุ๊กสำหรับใช้พิมพ์บันทึกข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาค้นคว้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เอกสารของหน่วยงานต่างๆ ที่มีการเก็บ รวบรวมข้อมูลไว้แล้วใน บางส่วน และ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยลงพื้นที่ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการ ใช้แบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น สัมภาษณ์พูดคุย สทนหากับกลุ่ม
4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัย
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.52$, $S.D. = 0.10$) โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($X = 3.67$, $S.D. = 0.11$)รองลงมาคือ ด้านด้านการดำเนินงาน ($X = 3.53$, $S.D. = 0.11$)และ ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตลาด ($X = 3.42$ $S.D. = 0.11$)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาการแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($X = 3.52$, $S.D. = 0.10$) โดยตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($X = 3.67$, $S.D. = 0.11$)รองลงมาคือ ด้านด้านการดำเนินงาน ($X = 3.53$, $S.D. = 0.11$) ตามลำดับ ส่วนตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการตลาด ($X = 3.42$ $S.D. = 0.11$)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาการแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลยความสำคัญในการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรผู้วิจัยได้ไปพัฒนาความรู้ในการแปรรูปพืช สมุนไพร การศึกษาแนวทางการพัฒนาการแปรรูปพืชสมุนไพรให้เป็นสินค้าชุมชนสามารถผลักดันให้เป็น สินค้าชุมชนได้ เพราะ ว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในการแปรรูป และมีแนวทางใน การจัดทำงบประมาณโดยมีการปรึกษากับทางกลุ่มผู้นำ ชุมชน ซึ่งกลุ่มผู้นำ ชุมชนก็ได้ให้ความสำคัญ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยมุ่งศึกษาการศึกษาการแปรรูปกลุ่มวิสาหกิจชุมชนรักษสมุนไพร่ไทยท่าศาลา ในเขต 99 หมู่ที่5 บ้านท่าศาลา ตำบลท่าศาลา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ในการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ประเภทอื่นๆ เช่น การสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์อาหารของวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจ ในการวิจัยครั้งต่อไปควร ทำวิจัยในจังหวัดอื่น ระดับกลุ่มจังหวัด ระดับภาค หรือระดับประเทศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เตรียมความพร้อมการลงพื้นที่ การเก็บข้อมูล
2. มีกิจกรรมให้ชาวบ้าน ได้มีส่วนร่วมมากกว่านี้

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ดี เนื่องด้วยความอนุเคราะห์ในหลายด้านของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ มะลิตัน ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจและความทุ่มเทของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2545). *เศรษฐศาสตร์ การเมือง วิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ:คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญญ์นิธิ ศรีบุรินธนาภรณ์ (มปป.) *ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม. กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รักษ์สมุนไพร่ไทยท่าศาลา ต.ท่าศาลา อ. ภูเรือ จ.เลย*
- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). *การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และราชการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- วรรณพงศ์ ช่างรักษา. (2560). *แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มสตรีทอผ้า ฝ่ายเยี่ยมคราม บ้านถ้ำเต่า จังหวัดสกลนคร*. วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัฒน์จิรัชย์ เวชชนินนาทและคณะ. (2564). *แนวทางการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขต จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนบน*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2544). *แผนแม่บทการพัฒนาวิสาหกิจ*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์.28
- ศรีบุญจิตต์ และคณะ. (2547). *อุตสาหกรรมหัตถกรรมกระท่อมตอนบน - เหนือโครงการปรับ โครงสร้างหนี้*. โครงการวิจัย : กองทุนสนับสนุนการวิจัยประเทศไทย.
- สัญญา เคนาภูมิ. (2551). *ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนใน 4 จังหวัดชายแดนลุ่มน้ำโขง*. (วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สมศักดิ์ สุริโย. (2547). *การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพัฒนาการเกษตรกรรม ส่งเสริมการเกษตร
- อดิชาติ เรืองสมบัติ. (2562). *สารคดี กาแฟห้วยลาด*. [ออนไลน์] (สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2564) เข้าถึงได้จาก: <https://shorturl.asia/EDy6q>
- Arnstien, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Institute of Planners*, 35(4)
- G.E. Berkley. (1975). *The Craft of Public Administration*. Boston: Allyn and Bacon. William, E. (1976) . Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural Development*, 4(1).
- Peter F.Drucke (2548). *ทฤษฎีบริหาร 4M*. (สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2564) จาก:<https://www.pangpond.com/4m>

การศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว : บ้านกำเนตเพชร หมู่ที่ 11 ตำบลเมือง
อำเภอมือง จังหวัดเลย

A study on waste management of Proud Reservoir : Ban Kamneet Petch, Village No. 11,
Mueang Sub-district, Mueang District, Loei Province.

นางสาวศิริลักษณ์ จันทร์งาม และ วิชญ์ มะลิตัน

Ms. Sirilak Channgam and Wish Maliton

นางสาวศิริลักษณ์ จันทร์งาม หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

อาจารย์วิชญ์ มะลิตัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Miss Sirilak Channgam Bachelor of Arts Program Department of Community Development

Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

Ajam Wish Maliton, Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนตเพชร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลยและ 2 เพื่อศึกษาปัญหาการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราวบ้านกำเนตเพชร ตำบลเมือง อำเภอมือง จังหวัดเลย ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือชาวบ้าน บ้านกำเนตเพชร ผู้ใหญ่บ้านบ้านกำเพชร ที่ให้ข้อมูลจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการศึกษาเรื่องการจัดการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราว ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละจากนั้นได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และนำเสนอรายงานการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจความต้องการเกี่ยวกับการจัดการขยะอ่างน้ำพราวด้านจัดการขยะ ผลประเมินความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.10 ความพึงพอใจความต้องการเกี่ยวกับการจัดการอ่างน้ำพราวด้านรับผิดชอบ ผลประเมินความพึงพอใจความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 3.60 ความพึงพอใจความต้องการเกี่ยวกับการจัดการอ่างน้ำพราวด้านพึงพอใจ ผลประเมินความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.55 โดยรวมปัจจัยความพึงพอใจความต้องการทั้ง 3 ด้านแล้ว ผลประเมินความต้องการของผู้ตอบแบบสอบถาม มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ 4.08 มีความพึงพอใจความต้องการอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ : การจัดการขยะ อ่างน้ำ ชุมชน

Abstract

This research consists purposes were to study waste disposal at Proud Reservoir Baan Kamnerdphet, Tambon Muang, Amphoe Muang, Loei Province and 2 To study the problem of waste disposal at Proud Ban Kamneetphet Reservoir, Muang Subdistrict, Mueang District, Loei Province. Diamond House Ban Kamphet Village Headman The data were collected from 10 people. The tool used in the study was the satisfaction questionnaire in the study of waste disposal at Proud Reservoir. Which is a quantitative research and data analysis, mean, percentage value, then analyzed and presented this study report. The

results showed that Satisfaction of waste management needs regarding Basin Proud in terms of waste management. The result of the assessment of the needs of the respondents with an overall average of 4.10. Satisfaction results of respondents' needs with an overall average of 3.60. The result of the assessment of the needs of the respondents has a total mean of 4.55 By including all 3 factors of satisfaction and needs, the results of the respondents' needs assessment with an overall average of 4.08, satisfying the needs at a high level

Keywords : waste management water basin community

บทนำ

การศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบล.เมือง อำเภอ.เมือง จังหวัด.เลย การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยทั่วประเทศปี 2560 จำนวน 27.40 ล้านตันต่อปีหรือคิดเป็นปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 75,046 ตันต่อวัน ซึ่งถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง จำนวน 11.7 ล้านตันต่อปี ส่วนที่เหลือนำไปกำจัดไม่ถูกต้องจำนวน7.18 ล้านตันต่อปีมีตกค้างในพื้นที่ จำนวน 5.34 ล้านตันต่อปี มีขยะที่นำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ จำนวน 8.52 ล้านตันต่อปีคิดเป็นร้อยละ 31 โดยในปี2560 คนไทยผลิตขยะ จำนวน 1.13 กิโลกรัมต่อคนต่อวันและมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปีเนื่องจากจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น และพฤติกรรมบริโภคของประชาชนที่เปลี่ยนแปลง

ขยะหรือขยะมูลฝอย ของเสียที่อยู่ในรูปของแข็ง ซึ่งอาจจะมีความชื้นปะปนมาด้วยจำนวนหนึ่ง ขยะที่เกิดขึ้นจากอาคารที่พักอาศัย สถานที่ทำการโรงงานอุตสาหกรรม หรือตลาดสดก็ตามจะมีปริมาณและลักษณะแตกต่างกันออกไป โดยปกติแล้ววัสดุต่างๆ ที่ถูกทิ้งมาในรูปของขยะนั้น จะมีทั้งอินทรีย์สารและอนินทรีย์สาร สารวัตถุต่างๆเหล่านี้บางชนิดก็สามารถย่อยสลายได้ด้วยจุลินทรีย์ในเวลาอาจจะย่อยสลายได้เลย เช่น พลาสติก เศษแก้ว เป็นต้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร ตำบล.เมือง อำเภอ.เมือง จังหวัด.เลย
- 2.เพื่อศึกษาปัญหาการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร ตำบล.เมือง อำเภอ.เมือง จังหวัด.เลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณการศึกษาการจัดการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่ 11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน บ้านกำเนิดเพชร หมู่.11 ตำบล.เมือง อำเภอ.เมือง จังหวัด.เลย จำนวน 10 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มชาวบ้านที่อาศัยอยู่ใน บ้านกำเนิดเพชร หมู่.11 ตำบล.เมือง อำเภอ.เมือง จังหวัด.เลย จำนวน 10 คน

ผู้ให้ข้อมูล ชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้าน ในเขตบ้านกำเนิดเพชร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แบบสัมภาษณ์, การสังเกตการณ์,คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กสำหรับใช้พิมพ์บันทึกข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้า

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือการวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณเพื่อศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ทั้งหมด 6 ข้อลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยใช้มาตราวัดลิเคิร์ต 5 ระดับ

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้านในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม เป็นหลัก จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ และนำเสนอรายงานการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง ตำบลเมือง จังหวัดเลย พบว่าในกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย มากที่สุด อายุ36-40ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50 ประกอบอาชีพเกษตรกร มากที่สุด ร้อยละ 50 มีรายได้/เดือน 10,001-15,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 50 และสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษามากที่สุด ร้อยละ 40

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.1 ด้านจัดการขยะ ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.10 อยู่ในระดับ มาก 1.ท่านมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 4.00 อยู่ในระดับมาก 2.ท่านเห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 4.20 อยู่ในระดับมาก

1.2. ด้านรับผิดชอบผลการประเมินความพึงพอใจพบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.60 อยู่ในระดับ มาก 1.ท่านมีความรับผิดชอบในการกำจัดขยะมูลฝอย คิดเป็นร้อยละ 4.00 อยู่ในระดับมาก 2.ท่านได้มีการคัดแยกขยะเพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยคิดเป็นร้อยละ 3.20 อยู่ในระดับปานกลาง

1.3 .ด้านพึงพอใจผลการประเมินความพึงพอใจพบว่ามีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.55 อยู่ในระดับ มากที่สุด 1.ท่านมีความพึงพอใจในระดับใดที่ทางชุมชนจัดมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะ คิดเป็นร้อยละ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ท่านมีความพึงพอใจในการจัดการขยะได้ด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 4.50 อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

จากการศึกษาวิจัยตามระเบียบวิธีการวิจัยที่กำหนด ผู้วิจัยได้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดและวิธีการดำเนินการวิจัยที่กำหนด โดยได้ทำการวิเคราะห์ผลการวิจัยมาแล้วตามลำดับ ในส่วนนี้จะสรุปผลการวิจัย ภายใต้วัตถุประสงค์ของการวิจัยเกี่ยวกับเพื่อศึกษาการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย และเพื่อศึกษา

ปัญหาการกำจัดขยะที่อ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร ตำบล.เมือง อำเภอ.เมือง จังหวัด.เลยในการศึกษาความพึงพอใจ
ในด้านการจัดการขยะ ด้านความรับผิดชอบและด้านความพึงพอใจ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ควรลงพื้นที่ในการศึกษามากกว่านี้ ควรคุยกับชาวบ้านให้มากที่สุดเพราะชาวบ้านคือผู้ให้ข้อมูลกับเรา
- 1.2 ควรสร้างความเป็นกันเองให้กับชาวบ้าน และหาข้อมูลให้ได้เยอะกว่านี้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับชุมชนอื่นเพื่อเปรียบเทียบความต้องการและแนวทางในการจัดการขยะ
- 2.2 ควรมีการศึกษาในพื้นที่อื่นๆเพื่อหาความต่างในการจัดการขยะ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัย การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดการขยะของอ่างเก็บน้ำพราว บ้านกำเนิดเพชร หมู่ที่11 ตำบลเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดเลย นี้ สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์วิชัย มะลิตัน ที่ได้เสียสละแก่
คณะผู้ศึกษา เพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่งจน
รายงานฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ลุล่วงได้ด้วยดี ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้าน นายชูพงษ์ เหล่า
ประเสริฐ ผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การทำรายงานเป็นอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

Mr.KKD./(21.6.61)./สืบค้นจาก https://www.nareang.go.th/datacenter/doc_download

พัฒนาการประเพณีกำฟ้าไทยพวนทุ่งโฮ้ง ตำบลทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

The Development of the Kam Fah Thai Puan Tradition,

Thung Hong Sub-district, Muang District, Phrae Province

จิรัชยา สีนวล¹, จันทรจิรา นันตา^{2*}, ปณิธิ บุญสา³

Jiratchaya Seenual¹, Junjira Nunta^{2*}, and Paniti Bunsas³

¹นักศึกษา สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

^{2,3}อาจารย์, มหาวิทยาลัยแม่โจ้ - แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

¹Student, Bachelor of Arts Program in Community Management, Maejo University- Phrae Campus.

^{2,3}Lecturer, Maejo University- Phrae Campus.

Corresponding Author Email: njunjira@hotmail.com*

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของประเพณีกำฟ้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและความสัมพันธ์วิถีชีวิตชาวไทยพวน ทุ่งโฮ้ง กับประเพณีกำฟ้า จากการศึกษาที่ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์พวน เพื่อชุมชนให้ฟ้าและเทวดาให้ฟ้าฝนอุดมสมบูรณ์และเพื่อความอยู่รอดปลอดภัย เมื่อชาวไทยพวนถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ณ ตำบลทุ่งโฮ้ง จังหวัดแพร่ ยังคงมีการสืบทอดประเพณีกำฟ้าเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวไทยพวนที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นและแสดงถึงความผูกพันที่มีต่อเจ้าชมพูและบรรพบุรุษชาวไทยพวน ซึ่งสามารถแบ่งพัฒนาการของประเพณีกำฟ้า ได้ 3 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2377-2513 เป็นยุคที่ประเพณีกำฟ้ามีการจัดภายในชาวไทยพวนการทำพิธีตามหลักพุทธและพราหมณ์ แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์เข้าไปช่วย

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2538-2548 เป็นยุคที่เริ่มมีหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยเพื่อจัดงบประมาณ และการผลักดันงานประเพณีกำฟ้าให้เป็นประเพณีที่ยังคงอยู่และแสดงถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยพวน

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2549-2565 เป็นยุคที่เริ่มมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้คนภายนอกได้รับวิถีชีวิตของชาวไทยพวนแต่ด้วยสถานการณ์โควิด-19 ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2562-2564 จึงไม่มีการจัดงานประเพณีกำฟ้า แต่ยังคงมีการประกอบพิธีกรรมบริเวณคุ้มแม่ย่ามแสดงให้เห็นถึงการคงอยู่ของความเชื่อของประเพณีที่ยังสัมพันธ์กับวิถีชีวิตชาวไทยพวนทุ่งโฮ้ง เป็นอย่างมาก

คำสำคัญ : พัฒนาการ ประเพณีกำฟ้า

ABSTRACT

This qualitative research was conducted by using an interview form as a tool for data collection. The purpose was to study the development of the Kam Fa tradition from the past until now as well as to investigate the relationship between way of life of the Thai Puan, Thung Hong people and the Kam Fa tradition. According to the study, the Kam Fa tradition is an important tradition of the Puan ethnic group

to worship the Phee-Fah spirits and angels for abundant rainfall and safety life. When the Thai Puan were forcibly settled in Thung Hong Sub-district, Phrae Province, the Kam Fa tradition was still inherited as an identity that reflected the beliefs of the Thai Puan people that passed down from generation to generation and expressed their true bonds with Chao Chompoo and Thai Puan ancestors. The development of the Kam Fah tradition could be divided into 3 periods :

the 1st period, 1834-1970, was the period when the Kam Fa tradition was practiced and organized within the Thai Puan community without assistance from another agency.

The 2nd period , 1995-2005, was the period when government agencies began to collaborate in providing budget and promoting the Kam Fah tradition as an existing tradition that represented the way of life and culture of Thai Puan people.

In the 3rd period, 2006-2022, Thai Puan way of life had been publicly promoted as cultural tourism to the outsiders. Due to the situation of COVID-19, the Kam Fah tradition had been canceled and postponed during 2019-2021. However, rituals are continually performed in the Yom River basin, showing the persistence of beliefs in traditions that are still tied closely to the way of life of Thai Phuan Thung Hong people.

Keywords : The Development Thai Puan Tradition

บทนำ

ประเพณีกำฟ้า เป็นประเพณีโบราณสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์พวน ที่กระทำตั้งแต่มืองเชียงขวาง (เมืองพวน) ประเทศลาว เพื่อบูชาผีฟ้าพญาแทนและผีเทวดา ให้ฟ้าฝนอุดมสมบูรณ์ เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยในการดำรงชีวิต ตามประวัติศาสตร์ที่เล่าต่อกันมาว่า ครั้งหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินสยามมีโอกาสให้เจ้าชมพูยกทัพไปตีร่วมกับเจ้าเวียงจันทน์ ที่ได้สำเร็จ ต่อมาเจ้าชมพูแข็งเมือง ไม่ยอมส่งส่วยให้เสียดินแดนและหลวงพระบาง เจ้าเวียงจันทน์จึงโกรธมาก และส่งแม่ทัพไปปราบเมืองพวน เจ้าชมพูแพ้อและถูกจับได้ ในขณะที่กำลังจะโดนประหารด้วยหอกนั้น เกิดเหตุอัศจรรย์ขึ้น ฟ้าได้ผ่าหอกหักสะบั้น เจ้าเวียงจันทน์เห็นว่าเจ้าชมพูมีบารมี จึงสั่งให้ปล่อยกับเมืองพวนเช่นเดิม ด้วยเหตุนี้ชาวไทยพวนจึงเห็นความสำคัญของฟ้า จึงเกิดประเพณี “กำฟ้า” ขึ้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ชาวไทยพวนถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งถิ่นฐานตำบลทุ่งไธ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ซึ่งชุมชนไทยพวนที่มีวัฒนธรรมและประเพณีประจำท้องถิ่นโดยเฉพาะ ประเพณีกำฟ้า ซึ่งเป็นประเพณีที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน เป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่สืบทอดจากประเพณีรุ่นสู่รุ่นได้อย่างลงตัว ส่งผลให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาพัฒนาการของประเพณีกำฟ้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อรวบรวมเป็นข้อมูลให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีและหาแนวทางในการจัดประเพณีกำฟ้าต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพัฒนาการของประเพณีกำฟ้าตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนชาวบ้านชาวไทยพวน ทุงโง้ง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณีกำฟ้า
2. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview) โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. การรวบรวมข้อมูล
  - 3.1 การศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การศึกษารายงานผลการศึกษา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทยพวนและประเพณีกำฟ้า
  - 3.2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมทั้งเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึก โดยตีความประกอบหลักฐานและนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ประมวลผลด้วยการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) และการจำแนกประเภทตามวัตถุประสงค์จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการประเพณีกำฟ้าไทยพวนทุงโง้ง” ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

การเริ่มต้นของประเพณีกำฟ้า

เมื่อปี 2324 เจ้านนท์ เป็นกษัตริย์เมืองเวียงจันทน์ ส่วนทางเมืองพวน มีเจ้าชมพูเป็นเจ้าเมืองพวน เมืองพวนเป็นเมืองขึ้นของหลวงพระบาง และในแต่ละปีได้ส่งเครื่องบรรณาการดอกไม้เงินทองปีละสองตำลึงทุกปี ต่อมาพระเจ้าแผ่นดินสยาม (ประเทศไทย) ได้มีใบบอกไปถึงเจ้าชมพู ให้ยกทัพไปตีเมืองหลวงพระบาง เมืองพวนรบชนะเมืองหลวงพระบาง เจ้าชมพูจึงประกาศเป็นเอกราชฝ่ายเจ้านนท์ แห่งเวียงจันทน์ ให้แม่ทัพเรือเข้าไปรบกับเจ้าชมพูเมืองพวน เจ้าชมพูแพ้ จึงถูกจับได้ เอาตัวส่งมายังเวียงจันทน์ เจ้านนท์สั่งให้เพชรฆาตนำตัวไปประหารชีวิต โดยใช้หอกแทงครั้นเพชรฆาตจะใช้หอกแทงนั้น ฟ้าก็ได้ผ่าลงมาที่หอกของเพชรฆาตหักสะบั้นลง จึงนำความไปทูลให้เจ้านนท์ทราบ เจ้านนท์ได้ทราบเหตุอัศจรรย์ จึงสั่งให้ปล่อยตัวเจ้าชมพูกลับไปครองเมืองพวนตามเดิม และให้ส่งเครื่องบรรณาการแก่เมืองเวียงจันทน์ด้วย หลังจากเจ้าชมพูเดินทางกลับเมืองพวน ชาวเมืองพวน จึงได้ประชุมปรึกษารื้อกัน โดยให้พระอาจารย์หรือโทรประจำเมือง ได้ดูฤกษ์และกำหนดวันที่จะประกอบ “พิธีกำฟ้า” จึงเกิดเป็นประเพณีกำฟ้านับถือฟ้ามานจนปัจจุบันนี้ และชาวไทยพวนมีความเชื่อว่า ถ้าผู้ใดเข้าร่วมพิธีบวงสรวงกำฟ้าแล้วจะไม่ถูกฟ้าผ่า แต่จะต้องปฏิบัติตัวตามประเพณี กล่าวคือ ต้องอยู่ กำ ความหมายของคำว่ากำฟ้า คือการอยู่กำ หรือการถือศีลต้องทำแต่ความดีละเว้นการทำบาป ไหว้บวงสรวงบรรพบุรุษ เทพพญาดาและบูชาฟ้าให้ฟ้าคุ้มครอง ปกป้องรักษาให้มีความอยู่เย็นเป็นสุขและเชื่อว่าจะทำให้พืชผลทางการเกษตรจะอุดมสมบูรณ์ เพราะกำฟ้าของแต่ละปี

ชาวไทยพวนจะคอยฟังเสียง ฟ้าร้องว่าจะมาจากทิศไหน ซึ่งเป็นคำทำนาย หรือคำพยากรณ์ของคนรุ่นหลังที่ต้องใช้น้ำเพื่อการเกษตร ชาวพวนทุ่งไธ้ยังมีวัฒนธรรมประเพณีเป็นแบบเฉพาะของตนเองที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ แม้ว่าจะรับผสมผสานหรือปรับเข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มคนอื่นๆ ที่ได้ปะทะสังสรรค์กัน แต่ก็ยังปรากฏวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นแบบฉบับ “ลาวพวน” หรือ “ไทยพวน” โดยเฉพาะภาษาพูด การแต่งกายด้วยชุดผ้าหม้อห้อม อาหารการกิน และประเพณีกำฟ้า ที่ยังสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน (ณัฐธิดา วิรัชกร และคณะ. ม.ป.ป : 29-30)

ประเพณีกำฟ้า

ประเพณีกำฟ้าเป็นประเพณีที่ชาวไทยพวนที่ถือปฏิบัติต่อกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษของตน ประเพณีกำฟ้าถูกจัดขึ้นโดยชาวไทยพวนที่แท้จริง อันเกิดขึ้นจากความเชื่อที่เกี่ยวกับฟ้าฝนและเคารพบูชาเจ้าชมพู รวมถึงบรรพบุรุษชาวไทยพวนที่ล่องลับประกอบกับวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อันเป็นอาชีพหลักของชาวไทยพวน ประเพณีกำฟ้าจึงมีความสำคัญในการดำเนินชีวิตคนในชุมชน ประเพณีกำฟ้าจะส่งผลต่อความเชื่อของชาวไทยพวนเป็นอย่างมาก แสดงถึงความผูกพันที่มีต่อบรรพบุรุษชาวไทยพวน รวมถึงพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ การทำพิธีบวงสรวงกำฟ้า คือบวงสรวงเจ้าชมพูเพื่อความสงบสุขของคนในหมู่บ้านความเป็นอยู่ วิถีชีวิตเดิมของชาวไทยพวน

ก่อนวันกำฟ้า 1 วัน จะมี “กำต้อน” คือไปรับหญิงสาวจากหมู่บ้านอื่นๆ มาร่วมการละเล่นต่างๆ อาทิเช่น เตะหมาเปี้ย ชี่ม้าหลังโกง เล่นนางด้ง นางกั๊ก เป็นต้น วันนี้จะเตรียมข้าวของเครื่องใช้ อาหารคาวหวาน เพื่อไปทำบุญที่วัดช่วงเช้าของวันรุ่งขึ้น

การกำฟ้าครั้งแรก ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 พวน (วันสุกดิบ) มีการทำข้าวปุ้น หรือขนมจีน ไข่เค็มแฉกและการทำบุญตักบาตรตอนรุ่งเช้า และชาวไทยพวนที่ไปทำงานที่อื่นจะกลับบ้านเพื่อร่วมทำบุญและร่วมสนุกสนาน เมื่อเสร็จพิธีทางสงฆ์ จึงได้เริ่มทำพิธีทางพราหมณ์ทำการบวงสรวงเทวดา ซึ่งวันนั้นชาวไทยพวนใส่ชุดพื้นเมืองแบบสมัยโบราณ และมีการรับประทานอาหารกับเครือญาติ พอวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 3 พวน รุ่งเช้าชาวไทยพวนจะร่วมกันตักบาตร นำอาหารไปถวายวัด และช่วงสายก็นำเอามุ้ง หมอน ที่นอน เสื้อผ้าไปซีกที่ลำน้ำแม่ยม แล้วก็มีคนนำผ้าที่ซีก ตากแดด บริเวณแถวนั้นๆ ระหว่างที่รอผ้าแห้งก็ไปหาปู หาปลา ชุดเม่า พอตกลงคืนก็จะมีการละเล่น

การกำฟ้าครั้งที่ 2 ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 พวน การกำฟ้าจะห่างจากรอบแรก 7 วัน โดยเริ่มจากเดือน 3 ขึ้น 9 ค่ำ จะมีการกำฟ้าตั้งแต่พบค่ำจนถึงวันรุ่งขึ้น 10 ค่ำ เมื่อถึงรุ่งเช้า ชาวบ้านก็จะมีการถวายอาหารเช้า คือ การนำเอาไปถวายร่วมกัน และการรับศีล พระฉันเสร็จ ก็เป็นการเสร็จพิธีการทำบุญ เมื่อกลับจากการถวายอาหารเช้าชาวไทยพวนจะเลิกกำและทำงานปกติ

การกำฟ้าครั้งที่ 3 ขึ้น 12 ค่ำ เดือน 3 พวน กำฟ้าครั้งสุดท้าย ห่างจากการกำฟ้าครั้งที่สอง 5 วัน พอเดือน 3 ขึ้น 14 ค่ำ เมื่อตะวันตกดินแล้ว ชาวไทยพวนจะเริ่มกำฟ้าอีกครั้งหนึ่ง และกำจนถึงรุ่งเช้า 15 ค่ำ ชาวบ้านจะรีบตื่นแต่เช้า จัดเตรียมข้าวปลาถวายพระ นั่นคือการกำครั้งสุดท้าย

ในตอนเย็น เมื่อหุงข้าวรับประทานอาหารเย็น ชาวไทยพวนจะต้องคุนพินที่ใหม่ ไปดับที่ลำคลอง โดยการโยนทิ้งไหลไปตามน้ำ หรือให้บรรจบกัน แสงไฟจากคุนพินที่ไหลไปตามน้ำในความมืดให้บรรยากาศการลาพิธีกำฟ้าอย่างน่าศรัทธา

พัฒนาการของประเพณีกำฟ้า

ช่วงที่แรกเริ่ม พ.ศ.2377-พ.ศ.2513

ในช่วงเวลานั้นชาวไทยพวนที่ถูกกวาดต้อนมานครแพร่ ชาวไทยพวนก็นำประเพณีกำฟ้าจากเมืองเชียงขวางเข้ามาริเริ่มกันภายในหมู่บ้านโดยจะมีการทำข้าวปุ้น (ขนมจีน) ไว้ต้อนรับแขก การร่วมรับประทานอาหารภายในครอบครัว การละเล่นพื้นเมือง และมีการทำพิธีบายศรี บูชาเทพเทวดา ให้มารับเครื่องเซ่นไหว้ มารับรู้ทางพิธีกรรม คนแก่คนเฒ่าจะเอาไม้ไปเคาะที่เตาไฟแล้วกล่าวมงคลให้ผีฟ้าคุ้มครองคนในครอบครัวให้อยู่ดีมีสุข โดยเมื่อเริ่มทำกำฟ้าทุกคนที่เข้ามาร่วมงานจะไม่สามารถออกจากหมู่บ้านได้ และชาวไทยพวนที่อยู่ต่างบ้านต่างเมืองก็จะกลับมาอยู่บ้าน จะหยุดทำงาน 1 วัน ซึ่งในสมัยนั้นการทำพิธีกำฟ้าคนหูหนวกเมื่อได้ยินเสียงฟ้าร้องครั้งแรก ถือว่าเป็นการเริ่มการทำพิธีกำฟ้าขึ้น ส่วนมากแรกเริ่มของประเพณีกำฟ้าจะจัดอยู่ในเฉพาะหมู่บ้านของชาวไทยพวนเอง

รูปแบบการจัดงาน

กิจกรรมช่วงเช้าประกอบด้วยมีการทำพิธีบวงสรวง,ตักบาตร เพื่ออุทิศให้เจ้าชมพูและผีต่างๆ รวมถึงคนที่สร้างบ้านสร้างเมือง ทำบุญให้กับบรรพบุรุษของชาวไทยพวน เฉพาะภายในหมู่บ้านของชาวไทยพวน จะมีการปิดประตูหมู่บ้าน เพื่อให้คนภายนอกหมู่บ้านเข้าไปช่วงประกอบพิธีกรรม

กิจกรรมช่วงบ่ายจัดพิธีบวงสรวงเจ้าชมพู ตามหลักของศาสนาพราหมณ์ โดยจะมีการเชิญเจ้าชมพูลงมายังพื้นที่ทำพิธีบริเวณแม่น้ำยม มีการเผาลัว (เผ่าพิน) และช่วงบ่ายทำกิจกรรมทำความสะอาด โดยชาวไทยพวนส่วนมากจะมีการแบกเสื้อผ้า หมอน ผ้าห่ม ไปยังบริเวณแม่น้ำยม เพื่อซักและความสะอาด หลังจากนั้นมีการทำกิจกรรมของหนุ่มสาว ในขณะรอเสื้อผ้า หมอนต่างๆ แห้งนั้น และมีการร่วมรับประทานอาหารในหมู่ญาติจนถึงเวลากลางคืน จะมีการไปร้องรำทำเพลง เล่นกีฬาประเภทพื้นเมือง เช่น ตะหมากเบี้ยว ซี่ม้าหลังโกง อย่างสนุกสนาน

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2538-2548

ช่วงปี พ.ศ.2538 ในช่วงเวลานั้นนาย วิชรพงษ์ โกสิน นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งไธ้งในปี พ.ศ.2538 เป็นผู้ริเริ่มนำการจัดงานประเพณีกำฟ้าขึ้นมาเพื่อเป็นงานที่ดึงดูดการท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดแพร่ โดยมีหน่วยงานเทศบาลตำบลทุ่งไธ้งเป็นหน่วยงานจัดการร่วมกับชาวบ้านตำบลทุ่งไธ้งทั้งหมด 9 ชุมชน และมีการนำเสนอวิถีชีวิตทั้งหมดของชาวไทยพวนทั้ง 9 วิถีชีวิตจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน ครั้งแรกในการจัดงานชุมชน ได้งบประมาณ 4,000 บาท จนมีการเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยเอกชน โรงเรียน รวมถึงการสนับสนุนทางการเงินจากหน่วยงานของเทศบาลทุ่งไธ้งจนถึงปัจจุบัน การจัดพิธีก็ยังคงมีแต่ก็จะเริ่มต้นให้ประเพณีกำฟ้าเป็นจุดท่องเที่ยวใหม่ของจังหวัดแพร่

รูปแบบการจัดงาน

กิจกรรมช่วงเช้ามีการทำพิธีบวงสรวง,ตักบาตร เพื่ออุทิศไปยังเจ้าชมพูผีต่างๆ รวมถึงผู้ที่สร้างบ้านสร้างเมือง ทำบุญให้กับบรรพบุรุษของชาวไทย

กิจกรรมช่วงบ่ายจะเป็นการจัดพิธีกำฟ้าโดยพราหมณ์ เพื่อบวงสรวงเจ้าชมพู การทำพิธีต่างๆแบบดั้งเดิม เริ่มมีหน่วยงานเข้ามาช่วยเช่นการจัดงบประมาณต่างๆ การเริ่มให้ประเพณีกำฟ้าเป็นงานท่องเที่ยวประจำจังหวัด การทำกิจกรรมต่างๆภายในงานที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวชมงาน และเริ่มมีหน่วยงานเข้าไปช่วยการวางแผนการจัดงานร่วมกับผู้นำชุมชน

ช่วงที่ 3 พ.ศ. 2549-2565

เริ่มจัดงานประเพณีกำฟ้าให้เป็นการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการสร้างอนุสาวรีย์เจ้าชมพูและสร้างศาลทหารองครักษ์ของเจ้าชมพูเพื่ออัญเชิญมาเพื่อประดิษฐานที่อนุสาวรีย์ และเปลี่ยนสถานที่จากพื้นที่ที่จัดงานดั้งเดิมตรงกลุ่ม

แม่ข่ายปรับเปลี่ยนแปลงสถานที่เป็นสนามกีฬาตำบลทุ่งไธ้ รวมถึงการจัดงานประเพณีกำฟ้าให้เป็นงานท่องเที่ยว การจัดการประกวดต่างๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงจากการพึ่งเสียงฟ้าร้องจากคนหมู่มากกลายเป็นร่วมรับฟังพร้อมกัน

รูปแบบการจัดงาน

กิจกรรมช่วงเช้ามีการทำพิธีการบวงสรวงตักบาตรเพื่ออุทิศไปยังเจ้าชมนพผู้ต่างๆ รวมถึงผู้สร้างบ้าน ทำบุญให้กับบรรพบุรุษของชาวไทยพวน และเปลี่ยนพื้นที่จากการทำบริเวณน้ำยม มาเป็นสนามกีฬาทุ่งไธ้ โดยชาวบ้านหมู่ 1 ไม่ได้เป็นคนทำพิธีเอง แต่เปลี่ยนเป็นการสวดภาวนาแทน

กิจกรรมช่วงกลางวันมีกิจกรรมต่างๆตามที่หน่วยงานเทศบาลทุ่งไธ้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีกำฟ้า เช่น สาธิตการทำอาหาร การเย็บผ้า

กิจกรรมช่วงบ่ายการจัดขบวนแห่ของทั้ง 7 หมู่บ้าน 9 ชุมชน ที่สะท้อนออกมาใน 9 วิถีชีวิต

กิจกรรมช่วงเย็นมีงานมหรสพ เช่น กิจกรรมการประกวดต่างๆ การประกวดทำอาหารชาวไทยพวน

ประเพณีกำฟ้ากับวิถีชีวิตความเชื่อ

ชุมชนไทยพวน บ้านทุ่งไธ้ ตำบลทุ่งไธ้ จังหวัดแพร่ เป็นชุมชนไทยพวนที่อยู่ในจังหวัดแพร่มาอย่างยาวนาน และยังเป็นชุมชนไทยพวนที่มีวัฒนธรรมและประเพณีอย่างประเพณีกำฟ้า ซึ่งเป็นประเพณีของชาวไทยพวนที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน เป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นความเชื่อ แต่ยังสามารถยกระดับความเชื่อและสร้างความเชื่อให้กับการปรับประยุกต์ในการดำเนินชีวิต ด้านการประกอบอาชีพและด้านวิถีชีวิต สังคมได้อย่างลงตัวต่อชาวไทยพวนส่วนใหญ่มักจะประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามวิถีชีวิตของชาวไทยพวน ประเพณีกำฟ้าคือหนึ่งในความเชื่อที่เกี่ยวกับฟ้าฝน ผีเทวดาอารักษ์ทั้งหลาย ให้ฟ้าฝนอุดมสมบูรณ์ตกตามฤดูกาล และคำทำนายจากเสียงฟ้าร้อง

ฟ้าร้องทางทิศเหนือ ทางที่ 1 ทำนายว่า “ฝนจะดี ทำนาจะได้ข้าวสมบูรณ์ จะทำให้มีงมีศรีสุข” ส่วนทางที่ 2 ทำนายว่า “จะอดข้าว”

ฟ้าร้องทางทิศใต้ ทางที่ 1 ทำนายว่า “ฝนจะแล้ง น้ำทำไม่สมบูรณ์ การทำนาจะเสีย” ส่วนทางที่ 2 จะอดเกลือ

ฟ้าร้องทางทิศตะวันออก ทางที่ 1 ทำนายว่า “ฝนตกปานกลาง นาที่ดอนจะเสียหาย” ส่วนทางที่ 2 ทำนายว่า จะต้องเอาดอก ทำจา (จอบ) คือจะอยู่เย็นเป็นสุข

ฟ้าร้องทางทิศตะวันตก ทางที่ 1 ทำนายว่า “จะเกิดการแห้งแล้ง ฝนตก ไม่แน่นอน ข้าวยากหมากแพง” ส่วนทางที่ 2 ทำนายว่า จะต้องเอาจา (จอบ) ทำหอก คือจะร่ำราฆ่าฟันกัน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการประเพณีกำฟ้าไทยพวนทุ่งไธ้” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายได้ดังนี้

ในการศึกษาพัฒนาการของประเพณีกำฟ้า ตำบลทุ่งไธ้ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ทำให้ทราบถึงพัฒนาการประเพณีกำฟ้าตั้งแต่ปี พ.ศ.2377 ถึง พ.ศ.2565 และความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตชาวไทยพวนกล่าวได้ว่าเปลี่ยนแปลงจากครั้งในอดีตเป็นการจัดทำประเพณีกำฟ้าและการทำพิธีกรรมกำฟ้าแค่เพียงชาวไทยพวนในหมู่บ้านเท่านั้น และรูปแบบการทำพิธีกรรมกำฟ้าในอดีตจะแบ่งออกเป็น 3 ครั้ง ได้แก่

การกำฟ้าครั้งแรก ขึ้น 2 ค่ำ เดือน 3 พวน (วันสุกดิบ) มีการทำข้าวปุ้น หรือขนมจีน ไข่เค็มแฉกและการทำบุญตักบาตรตอนรุ่งเช้า และชาวไทยพวนที่ไปทำงานที่อื่นจะกลับบ้านเพื่อร่วมทำบุญและร่วมสนุกสนาน เมื่อเสร็จพิธีทางสงฆ์ จึงได้เริ่มทำพิธีทางพราหมณ์ทำการบวงสรวงเทวดา

การกำฟ้าครั้งที่ 2 ขึ้น 8 ค่ำ เดือน 3 พวน การกำฟ้าจะห่างจากรอบแรก 7 วัน โดยเริ่มจากเดือน 3 ขึ้น 9 ค่ำ จะมีการกำฟ้าตั้งแต่พบค้ำจนถึงวันรุ่งขึ้น 10 ค่ำ เมื่อถึงรุ่งเช้า ชาวบ้านก็จะมีกรถวายอาหารเช้า คือ การนำเอาไปถวายร่วมกัน และการรับศีล เมื่อพระฉันเสร็จ ก็เป็นการเสร็จพิธีการทำบุญ เมื่อกลับจากการถวายอาหารเช้าชาวไทยพวนจะเลิกกำฟ้าและทำงานปกติ

การกำฟ้าครั้งที่ 3 ขึ้น 12 ค่ำ เดือน 3 พวน กำฟ้าครั้งสุดท้าย ห่างจากการกำฟ้าครั้งที่สอง 5 วัน พอเดือน 3 ขึ้น 14 ค่ำ เมื่อตะวันตกดินแล้ว ชาวไทยพวนจะเริ่มกำฟ้าอีกครั้งหนึ่ง และกำจนถึงรุ่งเช้า 15 ค่ำ ชาวบ้านจะรีบตื่นแต่เช้า จัดเตรียมข้าวปลาอาหารไปถวายพระ นั่นคือการกำฟ้าครั้งสุดท้าย

ในปัจจุบันประเพณีกำฟ้าได้ลดขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมเหลือเพียงแค่ 2 วัน ซึ่งรูปแบบของพิธีกรรมยังคงแบบดั้งเดิม และชาวไทยพวนทุ่งโฮ้งได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐเข้ามาที่เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการวางแผนร่วมกับชาวบ้านตำบลทุ่งโฮ้งรวมถึงการจัดสรรงบประมาณให้กับชุมชนทั้ง 9 ชุมชน รวมถึงการพูดคุยการประสานให้ซึ่งแตกต่างจากครั้งในอดีตที่ทำประเพณีกำฟ้าแค่เพียงเฉพาะในหมู่บ้าน แต่ปัจจุบันมีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานเอกชนและอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณ รวมถึงการเปิดโอกาสให้คนภายนอกได้รับรู้ถึงประเพณีกำฟ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวนที่ทำมาอย่างยาวนาน และในด้านความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชาวไทยพวนว่า ประเพณีกำฟ้าเป็นประเพณีโบราณสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยพวน แสดงถึงความเป็นชาวไทยพวนผ่านประเพณีกำฟ้า การทำพิธีบวงสรวงเจ้าชมพู สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อของชาวไทยพวนที่มีจุดประสงค์ในการเคารพบูชาเจ้าชมพู ภูษัตริย์คนสำคัญของชาวไทยพวน ที่สร้างบุญบารมีให้กับเมืองเชียงขวาง และความผูกพันที่มีให้ต่อฟ้าและฝน รวมถึงพื้นที่ที่ตนอาศัยอยู่ ซึ่งดำรงรักษาความศักดิ์สิทธิ์ที่สร้างขึ้นจากความเชื่อ ตลอดจนการถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังสืบไป จนกลายเป็นปฏิบัติตามความเชื่อและการรับรู้ถึงการทำประเพณีกำฟ้า

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาการประเพณีกำฟ้าไทยพวนทุ่งโฮ้ง” ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์วิถีชีวิตของชาวไทยพวนกับประเพณีกำฟ้า ผู้ให้สัมภาษณ์ในงานวิจัยในครั้งนี้ พบว่าประเพณีกำฟ้าส่งผลอย่างมากในด้านความเชื่อของชาวไทยพวน ที่ทำการเกษตรกรรม และมีความผูกพันกับฟ้าและฝน และการบวงสรวงเจ้าชมพูผู้เป็นภูษัตริย์ที่ชาวไทยพวนนับถือ รวมถึงการทำบุญให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

2. จากการศึกษาที่ชาวไทยพวนได้นำประเพณีกำฟ้ากลับมาทำกิจกรรมตามความเชื่อของชาวไทยพวนและเป็นความสัมพันธ์ของวิถีชีวิตชาวไทยพวนที่ถูกสืบทอดมาตั้งแต่เมืองเชียงขวาง ประเทศลาวจน ณ เวลาที่ย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานนครเมืองแพร่ชาวไทยพวนยังคงทำประเพณีกำฟ้าเป็นประจำเพื่อบวงสรวงเจ้าชมพูภูษัตริย์ที่เคารพของชาวไทยพวน ซึ่งจากการศึกษาว่าสามารถแบ่งพัฒนาการของประเพณีกำฟ้า ได้ 3 ช่วง ได้แก่

ช่วงที่ 1 พ.ศ. 2377-2513 เป็นยุคที่ประเพณีกำฟ้ายังมีการจัดภายในหมู่บ้านของชาวไทยพวน ซึ่งมีการทำพิธีตามหลักพุทธและพราหมณ์ แต่ยังไม่มีการหน่วยงานเข้าไปช่วย ณ เวลานั้น

ช่วงที่ 2 พ.ศ.2538-2548 เป็นยุคที่เริ่มในการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐเข้าไปช่วยเพื่อจัดสรรงบประมาณและการผลักดันงานประเพณีกำฟ้าให้เป็นประเพณีที่ยังคงอยู่ และจัดการแสดงวิถีชีวิตผ่าน 7 หมู่บ้าน 9 ชุมชน อย่างดีเยี่ยม

ช่วงที่ 3 พ.ศ.2549-2565 เป็นยุคที่เริ่มมีงานที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและแสดงวิถีชีวิตของชาวไทยพวนให้คนภายนอกได้รับรู้และสถานการณ์โควิด-19 จึงทำงานประเพณีกำฟ้าในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2562-2564 แต่ยังคงทำพิธีบริเวณคุ้มแม่น้ำยมในระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้
  - 1.1 ควรมีการส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจของประเพณีกำฟ้า
  - 1.2 ควรมีการนำแนวคิดเกี่ยวกับประเพณีกำฟ้ามาปรับประยุกต์ใช้ในการพัฒนาในด้านต่างๆ
  - 1.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเพณีกำฟ้าให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรศึกษาโดยใช้ระเบียบวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ
  - 2.2 ควรศึกษาเจาะลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดงานประเพณีกำฟ้า
  - 2.3 ควรเก็บรวบรวมข้อมูลจากชาวบ้านชุมชนใกล้เคียงด้วยเพื่อความหลากหลายของข้อมูล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาช่วยเหลือให้คำแนะนำรวมถึงการให้กำลังใจต่อผู้วิจัยอย่างยิ่งรวมถึงความรู้และประสบการณ์จนกระทั่งผู้วิจัยสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดีท้ายที่สุดผู้เขียนขอขอบคุณงามความดีนี้ให้แก่บิดามารดาญาติพี่น้องที่ให้การสนับสนุนด้านกำลังใจและคำปรึกษาจนทำให้การศึกษาครั้งนี้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของงานวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- เจ้าอาวาสพระครูทรงพล เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จิรัชยา สีนวล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่วัดทุ่งไ้้งเหนือ เมื่อวันที่ 27 กันยายน 2565.
ณัฐธิดา วิรัชกร และคณะ. (ม.ป.ป) “ศึกษาความเชื่อและหลักพุทธจริยธรรมที่ปรากฏใน ประเพณีกำฟ้า ของชุมชนไทยพวนทุ่งไ้้ง ตำบลทุ่งไ้้ง อำเภอมือง จังหวัดแพร่” *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*. ม.ป.ป หน้า 29-30.
- ธีระวัฒน์ แสนคำ. (2560). *พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชุมชนโบราณบ้านยาง อำเภอสี จังหวัดเลย*.
- นิภา อ่อนน้อม เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จิรัชยา สีนวล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่เทศบาลตำบลทุ่งไ้้ง เมื่อ 24 ธันวาคม 2565.
- ชิษณุ อุดคำมี เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ จิรัชยา สีนวล เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่เทศบาลตำบลทุ่งไ้้ง เมื่อ 27 กันยายน 2565.
- อาหมัดอัลฮารีย์ มูเก็ม. (2559). *ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ ที่มีความสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของชนกลุ่มชาติพันธุ์เขมรบนพื้นที่บ้านจารย์ อำเภอสงขลา จังหวัดสุรินทร์*. (การวิจัยประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาบัณฑิตอาสาสมัคร วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่าย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

Agricultural Water Management Network in the Mae Lai watershed area : A case study of water users for agriculture in the area of Huai Ma Subdistrict Mueang Phrae District, Phrae Province

นายพศิน ขวัญกิจศักดิ์¹ , ปณิธิ บุญสา² , จันทร์จิรา นันตา³

Phasin kwankidsakda Paniti bunsu and Junjira Nunta

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

^{2,3} อาจารย์, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

Student, Bachelor of Arts Program in community management , Maejo Phrae University

Corresponding Author Email: phasin0047@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทบริบทโดยทั่วไปของเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่าย 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่าย ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การบันทึกเสียงจดบันทึกและการสังเกตการณ์ เพื่อนำข้อมูลมาตอบวัตถุประสงค์ของวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการศึกษาพบว่า ก่อนปีพ.ศ. 2538 ปริมาณน้ำในแม่น้ำแม่หล่าย ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอต่อการเกษตร และหลังจากมีปัญหาได้มีการรวมตัวของผู้นำชุมชนเพื่อรวมตัวประชุมแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำขาดแคลน จากนั้นผู้นำชุมชนรวมตัวกันประชุมกับผู้นำชุมชนตำบลอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาทรัพยากรน้ำที่ขาดแคลนและยังมืองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้าและหน่วยงานอื่นๆให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน หลังจากนั้นประธานเครือข่ายการจัดการน้ำเส้นลำน้ำแม่หล่ายจะนำปัญหาทั้งหมดนำเสนอแผนพัฒนาแหล่งน้ำ 5 ปี ของหน่วยงานทุกพื้นที่ที่เกี่ยวข้อง ปัจจุบัน จึงเกิดเป็นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่ายซึ่งมีสมาชิกกลุ่มผู้ใช้น้ำประมาณ 500 คน

ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่ายนั้น คือ 1) บริบทพื้นที่ แหล่งน้ำที่ทำให้เกษตรกรนั้นรวมตัวเป็นกลุ่มและเกิดเป็นเครือข่าย 2) การใช้ทรัพยากรร่วมกัน จึงทำให้เกษตรกรหลายตำบลรวมตัวกันเป็นเครือข่าย 3) ความต้องการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำร่วมกันทำให้ชุมชน หน่วยงานภาครัฐและภาคส่วนต่างๆ มาร่วมมือกันแก้ไขปัญหาจึงทำให้รวมตัวกันเป็นเครือข่าย 4) ผู้นำและความสัมพันธ์ของคนในกลุ่ม

คำสำคัญ : เครือข่าย การจัดการน้ำ การเกษตร

ABSTRACT

The objectives of this study were 1) to study the general context of water management network for agriculture in Mae Lai watershed, 2) to investigate factors affecting the linkage of water management network for agriculture in Mae Lai watershed. This qualitative research was conducted by using in-depth

interview, voice recording, note taking, and observation in order to collect qualitative data to answer the research questions.

The results of the study showed that before 1995, amount of water in Mae Lai River, Huay Ma Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province was insufficient for agriculture. After that, community leaders gathered to discuss and develop a solution to the water shortage problem. Then the Huay Ma community leaders gathered and worked collaboratively with other sub-district community leaders in considering solutions to solve the water scarcity problem. Moreover, Huai Ma Subdistrict Administrative Organization and other agencies also provided assistance and support the solution. Since then, the chairman of the water management network along Mae Lai River would include all problems experienced into the 5-year work plan for water resource development of all involved agencies. Then the water management network for agriculture in the Mae La River Basin was founded and it had about 500 water user members.

It was revealed that factors affecting the linkage of water management network for agriculture in Mae Lai watershed included: 1) the context of the area, water source encouraged farmers to form a group and network, 2) shared resources encouraged farmers from many districts to make contact and expand network, 3) the needs to solve water shortage problem led to the collaboration among community, government agencies and other sectors as an efficient network, 4) leaders and relationships of people in the group.

Keywords : network water management agriculture

บทนำ

ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีพื้นที่ในเขตรับผิดชอบประมาณ 45.27 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 28,294 ไร่ ในตำบลห้วยม้ามีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ลักษณะภูมิประเทศของตำบลห้วยม้าพื้นที่ส่วนใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้า เป็นที่ราบลุ่ม พื้นใช้ในการเกษตรกรรม เช่น ทำนา ปลูกพืชไร่ ประชาชนส่วนใหญ่จะตั้งหลักแหล่งที่อยู่อาศัยในพื้นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำที่สำคัญคือ ลำน้ำห้วยม้า และลำน้ำแม่หลาย คลองชลประทาน ฝายน้ำยม และแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชนตำบลห้วยม้าคือ ลำน้ำแม่หลาย อ่างเก็บน้ำแม่ถาง และน้ำแม่หลายนั้นมีต้นน้ำเกิดจากห้วยต่าง ๆ ไหลมารวมกับอ่างเก็บน้ำแม่ถาง ตรงบริเวณบ้านเวียงไหลผ่าน บ้านปง แล้วไหลสู่อ่างน้ำยมที่บ้านแม่หลาย อำเภอเมืองแพร่ และจึงไหลผ่านมายังตำบลห้วยม้า แต่ภายในช่วงหน้าแล้งตั้งแต่เดือนมิถุนายนเป็นขึ้นไป เกษตรกรชุมชนตำบลห้วยม้าต้องประสบปัญหา น้ำในลำน้ำแม่หลายหรืออ่างเก็บน้ำแม่ถางหรือน้ำในคลองชลประทานแห้งแล้งเนื่องจากฝนตกน้อยและมีปัญหาอีกอย่างคือการที่หมู่บ้านบริเวณ ต้นน้ำ/กลางน้ำ/ปลายน้ำ ได้รับน้ำได้ไม่เท่าเทียมกัน น้ำจึงไม่เพียงพอต่อประชากรในชุมชน ดังนั้นประชากรชุมชนห้วยม้าจึงมีการรวมตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำอยู่หลายๆกลุ่มมาปรึกษาประชุมกันเพื่อร่วมมือกันหาทางออก เพื่อที่จะศึกษาวิธีการร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาเรื่องน้ำและร่วมกันพัฒนาจัดการปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งน้ำเสียและเพื่อที่จะให้ทรัพยากรน้ำมีเพียงพอต่อความต้องการในการดำรงชีวิตอย่างมั่นคงและเพียงพอของกลุ่มเกษตรกรในตำบลห้วยม้า

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจนกระทั่งการร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหารวมถึงลักษณะการรวมกลุ่มของผู้นำชุมชนและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ของตำบลห้วยม้า ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาบริบททั่วไปของเครือข่ายและศึกษาปัจจัยที่ส่งผลเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายของเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการทำเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลาย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเพื่อนำประโยชน์ของระบบการจัดการน้ำแบบเครือข่ายในพื้นที่ตำบลห้วยม้าไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเครือข่ายชุมชนต่างๆ หรือนำความรู้ที่ศึกษาไปเป็นส่วนหนึ่งในความร่วมมือขององค์การเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำแม่หลาย และเครือข่ายอื่นๆ ให้ร่วมกันสร้างความมั่นคงและความเพียงพอต่อความต้องการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและสงบสุข โดยให้เครือข่ายเกษตรกรที่ไม่ประสบความสำเร็จ ดูเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำแม่หลายเป็นตัวอย่าง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมบริบทโดยทั่วไปของเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลาย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลาย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตร ในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. บุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญในงานวิจัย ได้แก่ ผู้นำชุมชน,ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร,บุคลากร อ.บ.ต. ห้วยม้า
ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ - นายบรรเลง ม้าห้วย ผญ.หมู่ที่ 1 ต.ห้วยม้า
  - นายสาคร โลกคำลือ ผญ.บ้านเก่า หมู่ที่ 6 ต.ห้วยม้า
  - กำนันมนู มะหิงสา ผญ.หมู่ที่ 9 ต.ห้วยม้า
  - นายพงษ์กรณ์ ฐपालะ บุคลากร อ.บ.ต. ห้วยม้า
2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ สัมภาษณ์เชิงลึก / การบันทึกเสียง / การจดบันทึก / และการสังเกตการณ์ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาตอบวัตถุประสงค์ของวิจัยที่กำหนดไว้
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการใช้เอกสารแบบสัมภาษณ์ลงพื้นที่เก็บข้อมูล
4. วิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์โดย อาศัยการตีความประกอบหลักฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ และความเกี่ยวข้องระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจต่อปรากฏการณ์ที่ศึกษา ตลอดจนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบและเรียบเรียงเนื้อหาในเชิงตรรกะ และค้นหาข้อสรุป จึงนำมาเขียนรายงาน ผลการวิจัยในรูปของการพรรณนา โดยผู้วิจัยนำเสนอประเด็นต่อไปนี้

- 4.1 การจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของกลุ่มผู้ใช้น้ำแม่หลายในพื้นที่ ต.ห้วยม้า อ.เมืองแพร่ จ.แพร่
- 4.2 บริบทพื้นที่ของเกษตรและกลุ่มผู้ใช้น้ำแม่หลายในพื้นที่ ต.ห้วยม้า อ.เมืองแพร่ จ.แพร่
- 4.3 รวบรวมบริบทโดยทั่วไปของเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำแม่หลายของกลุ่มผู้ใช้น้ำในตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
- 4.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลาย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลการศึกษาพบว่า บริบทโดยทั่วไปของเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลายมี ดังนี้ 1) บริบทพื้นที่ คือ ชาวเกษตรตำบลห้วยม้าหมู่ที่ 1 , 6 , 9 นั้นได้ประสบกับปัญหาทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรขาดแคลนเนื่องจากบริบทของพื้นที่ที่ตั้งของตำบลห้วยม้าไม่ได้ตั้งอยู่ในบริเวณต้นลำน้ำแม่หลาย 2) มีการรวมตัวของผู้นำชุมชนตำบลห้วยม้าเพื่อรวมตัวร่วมกันประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรขาดแคลน และได้น้ำในปริมาณที่น้อย 3) ผู้นำชุมชนตำบลห้วยม้าหมู่ที่ 1 , 6 , 9 รวมตัวกันประชุมกับผู้นำชุมชนตำบลอื่นๆ เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในลำน้ำแม่หลายมีปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอ 4) องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้าและหน่วยงานอื่นๆให้ความช่วยเหลือและสนับสนุน 5) เกษตรกรทุกคนที่ใช้ทรัพยากรน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลำน้ำแม่หลายในทุกตำบลนั้นได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบของการใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากกลุ่มผู้ใช้น้ำลุ่มน้ำแม่หลายได้อย่างดีเยี่ยม 6) ประธานเครือข่ายการจัดการน้ำอ่างเก็บน้ำแม่ถางและลำน้ำแม่หลายนำปัญหาทั้งหมดที่เกิดขึ้นนำเข้าแผนพัฒนาแหล่งน้ำ 5 ปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุกพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับลำน้ำแม่หลาย

ขณะที่ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลายนั้น คือ 1) บริบทพื้นที่ คือปริมาณน้ำในลำน้ำแม่หลายไม่เพียงพอต่อการเกษตรในสมัยก่อน ซึ่งเส้นแม่น้ำแม่หลายนั้นเป็นแหล่งน้ำที่เกษตรกรตำบลห้วยม้านั้นใช้ประโยชน์อยู่ ดังนั้นจึงเป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรในตำบลห้วยม้าระหว่างหมู่บ้านที่มีลักษณะเผชิญหน้ากับปัญหาเรื่องเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ปัญหาการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่ปริมาณน้ำที่ไม่เพียงพอ หรืออ้างอิงการเป็นเครือข่ายมาจากแนวคิดเครือข่ายในระดับ “รากหญ้า” 2) ลำน้ำแม่หลายนั้นมีความยาวหลายกิโลเมตรทำให้มีเกษตรกรหลายๆตำบลได้รวมตัวใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำเส้นนี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่าเป็นการสร้างเครือข่ายของกลุ่มเกษตรกรในบริเวณพื้นที่ตำบลใกล้เคียงกับกลุ่มเกษตรกรในตำบลห้วยม้าก็คือตำบลแม่หลาย ตำบลบ้านอ้อย และตำบลบ้านเวียงเป็นต้น ที่มีลักษณะเป็นกลุ่มของเกษตรกรในตำบลต่างๆที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำพื้นที่เดียวกัน หรือที่อ้างอิงแนวคิดนี้มาจากแนวคิดเครือข่ายตามพื้นที่ภูมิศาสตร์ หรือ ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากร 3) ปัญหาปริมาณน้ำในลำน้ำแม่หลายขาดแคลนทำให้พื้นที่การเกษตรของชุมชนในแต่ละตำบลได้รับผลกระทบ ดังนั้นกลุ่มเกษตรกรในแต่ละตำบลจึงมีความสัมพันธ์ในรูปแบบที่เป็นกลุ่มชาวเกษตรกรได้ร่วมเป็นภาคีเครือข่ายกับองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุนตามนโยบายของรัฐบาล หรือที่อ้างอิงแนวคิดมาจากแนวความคิดว่าด้วยเครือข่ายความร่วมมือในการบริหารจัดการท้องถิ่น 4) ปัญหาปริมาณน้ำในลำน้ำแม่หลายขาดแคลนทำให้พื้นที่การเกษตรของชุมชนในแต่ละตำบลที่ใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำ

เส้นนี้ได้รับผลกระทบ ดังนั้นจะมีการรวมตัวของระหว่างกลุ่มผู้นำชุมชนของแต่ละตำบล กับประธานเครือข่ายการจัดการน้ำในอ่างเก็บน้ำแม่กลาง และองค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันแก้ไขปัญหา หรือที่ผู้วิจัยวิเคราะห์อ้างอิงแนวคิดนี้มาจากแนวคิดเครือข่ายเชิงผสม

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลาย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษารวบรวมบริบทโดยทั่วไปของเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำแม่หลายของกลุ่มผู้ใช้น้ำในตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ นั้นได้สอดคล้องกับ ชัชชัย ปะมาคะเต (2558) ที่ได้ศึกษา การบริหารทรัพยากรน้ำในท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม: รูปแบบหนึ่งของการ บริหารกิจการสาธารณะ โดยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการและการจัดสรรน้ำไว้ 3 รูปแบบ คือ 1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการเพียงองค์กรเดียว 2) ประชาชนเลือกตั้งคณะกรรมการ เพื่อบริหารจัดการเอง และ 3) มีลักษณะเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคประชาชนการศึกษาพบว่า รูปแบบที่ 3 มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของ ประชาชนมากที่สุด โดยได้ก่อให้เกิดกระบวนการสังคมทำให้ความสัมพันธ์ของเกษตรกรผู้ใช้น้ำและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้มแข็งในเชิงการบริหารจัดการและจิตสำนึกความเป็นพลเมือง และ ความรู้สึกรักหวงแหนสถานีสืบน้ำภายในเขตชุมชนของตน ซึ่งสะท้อนแนวทางการให้บริการสาธารณะ ของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยท้องถิ่นปรับเปลี่ยนบทบาทไปเป็น ผู้สนับสนุนหรือที่เลี้ยงมากกว่าจะเป็นผู้ผลิตและผู้บริการเสียเอง

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ นั้นได้สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2548:263) กล่าวว่า เครือข่ายลักษณะต่าง ๆ ที่รวมเอาองค์กรของรัฐเข้าไว้ ด้วยกันในบางครั้งเน้นที่การทำข้อมูล การวิเคราะห์และแบ่งปันข้อมูล การณรงค์ การฝึกอบรม การระดมพลัง เพื่อให้เกิดความสามัคคี การวางแผนการทำงานร่วมกับ การบูรณาการแผน การดำเนินงานร่วมกันตามแผน และพัฒนาวาระหรือประเด็นบางอย่างร่วมกัน การเรียนรู้ประเด็นต่าง ๆ หลากหลายรูปแบบและวิธีการตามที่เครือข่ายจะกำหนดร่วมกันหรือแนวคิดเครือข่ายในระดับ “รากหญ้า” หรือองค์กรชุมชนก็สามารถทำเช่นที่กล่าวมาได้ รวมทั้งยัง สามารถร่วมมือกัน” ลงทุน” และดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ร่วมกันในการผลิต การจัดการ ผลิต การแปรรูปการตลาด กิจกรรมที่เป็นรูปธรรมที่เครือข่ายองค์กรชุมชนทำร่วมกันคือ การ จัดการป่าไม้ชุมชน จัดการน้ำ จัดการแหล่งอาหารต่าง ๆ อนุรักษ์ป่า ดิน น้ำ ปลา สิ่งแวดล้อม โดยรวม

สรุปผลการวิจัย

1. **รวบรวมบริบทโดยทั่วไปของเครือข่ายกลุ่มผู้ใช้น้ำในลุ่มน้ำแม่หลายของกลุ่มผู้ใช้น้ำในตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่**

เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลายเป็นเครือข่ายในลักษณะที่เรียกว่า “เครือข่ายตามพื้นที่ภูมิศาสตร์” และเกษตรกรภายในชุมชนตำบลห้วยม้าในสมัยก่อนนั้นได้ประกอบอาชีพเกษตรกันโดยไม่มีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ ยังคงเป็นการจัดการน้ำแบบชุมชนจัดการตนเอง พอถึงช่วงฤดูฝนหรือเป็นฤดูที่พร้อมหรือพอเหมาะแก่การเพาะปลูก เกษตรกรแต่ละชุมชนแต่ละตำบลไม่มีการพูดคุยหรือสนทนากันระหว่างตำบลเรื่องการแบ่งสรร

ทรัพยากรน้ำหรือพูดคุยสนทนากัน และหลังจากที่ตำบลห้วยม้านั้นได้เข้าร่วมประชุมเรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำแม่หลาย กับกลุ่มผู้ใช้น้ำที่อ่างเก็บน้ำแม่ถาง ก็ทำให้ระบบการจัดการน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรของตำบลห้วยม้านั้นได้มีระบบ การจัดการที่ดีขึ้นและได้มีการประสานและประชาสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำชุมชนตำบลห้วยม้ากับผู้นำตำบลอื่นๆที่ใช้น้ำเพื่อ การเกษตรจากลำน้ำแม่หลาย เพื่อที่จะหาทางออกในการใช้น้ำจากลำน้ำแม่หลายเพื่อการเกษตรร่วมกันเพื่อที่จะจัดสรร แบ่งปันน้ำเพื่อการเกษตรให้ได้ทั่วถึงทุกตำบล และประธานอ่างเก็บน้ำแม่ถางทั้งคนแรกและคนปัจจุบันได้มีการคำนวณคิด ลูกบาศก์เมตร ต่อเดือน ต่อฤดู ว่าปริมาณน้ำในแต่ละปีนั้นเหมาะสมกับการปลูกพืชทางการเกษตรแบบไหน และหากปีไหนน้ำ ปริมาณน้ำในอ่างเยอะ จะมีการแนะนำให้ปลูกพืชตามอ้อยาศัย เพื่อเป็นแนวทางในการเพาะปลูกให้สอดคล้องกับระดับ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำแม่ถางในแต่ละปี และการจัดประชุมนั้นก็จะมีประธานอ่างเก็บน้ำแม่ถางก็คือ “นายบุญรวม อินยะ” ได้เป็นผู้ประสานกับผู้นำชุมชนหรือตัวแทนเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านมาเข้าร่วมประชุมในเดือนมกราคม (หน้าแล้ง) ว่าหลังจาก เดือนนี้ไปเราจะมียังมีปริมาณน้ำเพียงพอกับทุกตำบลและทุกหมู่หรือไม่ หรือสามารถแก้ไขร่วมกันด้วยวิธีไหนได้บ้าง หลังจากที่ผู้นำ ชุมชนหรือตัวแทนเกษตรกรนั้นเข้าร่วมการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำแม่ถางและอ่างเก็บน้ำแม่หลายแล้วนั้นก็กลับมา เรียกประชุมเกษตรกรภายในชุมชนของตนเองมาชี้แจงและอธิบายให้เข้าใจถึงข่าวสารในการประชุม ในสมัยปี พ.ศ. 2538 นั้น ได้จัดการประชุมกันที่อ่างเก็บน้ำแม่ถาง และในปัจจุบันก็ได้มาจัดการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำแม่หลาย(อ่างเก็บน้ำแม่ถาง) ณ ที่ ศาลาอเนประสงค์หมู่ที่ 1 บ้านวังเย็น กลุ่มที่มาเข้าร่วมการประชุมที่เป็นมีตัวแทนของชุมชนหรือเป็นผู้นำชุมชนมาเข้าร่วมการ ประชุมนั้นก็จะมี ตำบลบางเวียง อำเภอร่องกวาง , ตำบลบ้านอ้อย อำเภอร่องกวาง , ตำบลแม่หลาย ตำบลบ้านปาง อำเภอสูง เม่น , ตำบลแม่คำมี อำเภอเมืองแพร่ , ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ และหมู่บ้านของตำบลห้วยม้าที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่ม ผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรก็มีหมู่ 1 , 5 , 6 , 8 , 9 , 12 แต่ทว่าหมู่ที่ 5 , 8 , 12 นั้นเข้าร่วมการประชุมก็จริงแต่เกษตรกรในชุมชน ของ 3 หมู่นี้ส่วนใหญ่จะไปปลูกและหักข้าวโพดที่บนดอยอ่างเก็บน้ำแม่ถาง อำเภอร่องกวาง เป็นส่วนมากและผนวกกับพื้นที่ใน การเกษตรของทั้ง 3 หมู่นี้มีพื้นที่ทางการเกษตรไม่มากนัก และการใช้น้ำแต่ละที่ต้องสูบน้ำจากหมู่ 1 , 6 , 9 ขึ้นไปทำให้ เกษตรกรในพื้นที่นั้นเลือกที่จะไปทำเกษตรในพื้นที่อื่นทั้งหมด แต่เครือข่ายของหมู่ 5 , 8 , 12 นั้นเกษตรกรในพื้นที่บางท่านก็ จำเป็นที่จะต้องรวมเงินกองกลางของหมู่บ้านเพื่อนำเงินกองกลางไปซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงมาเพื่อสูบน้ำ เนื่องจากอบต.มีเครื่องสูบ น้ำให้กับ 3 หมู่นี้ แต่ในภายหลังเกษตรกรของทั้ง 3 หมู่นี้ส่วนใหญ่ก็จะไปทำงานเกษตรที่ข้างนอกพื้นที่มากกว่า แต่ผู้นำชุมชนก็ จำเป็นที่จะต้องเข้าไปร่วมฟังการประชุมกระผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรจากลำน้ำแม่หลายด้วยทุกครั้ง และการมีส่วนร่วมของหมู่ 1 , 6 , 9 นั้นก็จะเป็นการที่เกษตรกรมาช่วยกันขุดลอกทำความสะอาดฝาย/คลอง ร่วมกันทุกปีในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ แต่ หลังจากนั้น ณ ปัจจุบันนี้เกษตรกรและผู้นำชุมชนจะร่วมกันทำความสะอาดฝายเป็น 2 ปีครั้ง หรือรวมเงินกองกลางของทั้ง 3 หมู่บ้านจ้างแมคโครมาขุดลอกฝาย/คลอง และยังคงมีการจัดประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในทุกๆปีหลังจากสร้างอ่างเก็บน้ำ แม่ถางมา และยังคงจัดกันประชุมเรื่องการจัดการน้ำแม่หลายอย่างมีส่วนร่วมอีกต่อไปในปีข้างหน้า

ดังนั้นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หลายนี้อาจได้เป็นเครือข่ายที่พัฒนามาจากเครือข่ายธรรมชาติ และ จนพัฒนามากลายเป็นเครือข่ายจากพื้นที่ภูมิศาสตร์ เช่นเครือข่ายลุ่มน้ำ (แม่หล่าย)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเชื่อมโยงความเป็นเครือข่ายในการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ภายในตำบลห้วยม้าในสมัยก่อนนั้นได้ประกอบอาชีพเกษตรกันโดยไม่มีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ โดยเกษตรกรตำบลห้วยม้านั้นได้ใช้น้ำจากเส้นน้ำแม่หล่ายที่มีปริมาณน้ำเพียงแค ปริมาณน้ำฝนที่ตกในฤดูเพียงเท่านั้น และเกษตรกรตำบลห้วยม้าเอง ยังคงมีกระบวนการในการจัดการน้ำแบบชุมชนพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองโดยไม่มีคอนแทคหรือกลุ่มเครือข่ายของผู้ใช้เส้นน้ำทั้งหมดเพื่อที่จะหาทางออกออกร่วมกัน พอถึงช่วงฤดูฝนหรือเป็นฤดูที่พร้อมหรือพอเหมาะแก่การเพาะปลูก เกษตรกรแต่ละชุมชนแต่ละตำบลไม่มีการพูดคุยหรือสนทนากันระหว่างตำบลเรื่องการแบ่งสรรทรัพยากรน้ำหรือพูดคุยสนทนากัน จึงทำให้เกษตรกรตำบลห้วยม้าและเกษตรกรตำบลอื่นๆที่ใช้น้ำจากเส้นน้ำแม่หล่ายเพื่อการเกษตรนั้นจึงจำเป็นต้องหยุดการใช้น้ำจากเส้นน้ำแม่หล่ายและหยุดกิจกรรมทางการเกษตรทั้งหมดในช่วงฤดูแล้งคือเดือน มกราคม-เมษายน และขาดโอกาสในการหารายได้จากพืชผลผลิต และนี่คือปัจจัยที่ส่งผลทำให้กลุ่มผู้ใช้น้ำแต่ละตำบลนั้นมารวมตัวกันเป็นเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรนั้นก็คือตั้งแต่มีการสร้างอ่างเก็บน้ำแม่ถางขึ้นมา โดยประธานคนแรก และ “นายบุญรวม อินยะ” ที่เป็นประธานอ่างเก็บน้ำแม่ถางคนล่าสุดก็ได้เป็นผู้ประสานประชาสัมพันธ์กับผู้นำชุมชนหรือตัวแทนเกษตรกรแต่ละหมู่บ้านมาเข้าร่วมประชุมในเดือนมกราคม (หน้าแล้ง) ว่าหลังจากเดือนนี้ไปปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำแม่ถางจะมีปริมาณน้ำเพียงพอกับทุกตำบลและทุกหมู่หรือไม่ หรือสามารถแก้ไขร่วมกันด้วยวิธีไหนได้บ้าง หลังจากที่ผู้นำชุมชนหรือตัวแทนเกษตรกรนั้นเข้าร่วมการประชุมกลุ่มผู้ใช้น้ำอ่างเก็บน้ำแม่ถางและอ่างเก็บน้ำแม่หล่ายแล้วนั้นก็ก็จะกลับมาเรียกประชุมเกษตรกรภายในชุมชนของตนเองมาชี้แจงและอธิบายให้เข้าใจถึงข่าวสารในการประชุมอีกที

พ.ศ. 2532 : อ่างเก็บน้ำแม่ถางได้สร้างแล้วเสร็จ ในภายใต้วัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาน้ำเพื่อการเกษตรและได้พ่วงผลให้ไปถึงกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดมีกลุ่มเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในอ่างเก็บน้ำแม่ถางหรือเส้นน้ำแม่หล่ายขึ้นมาเพื่อวางแผนการจัดการทรัพยากรมนุษย์(เกษตรกร/กลุ่มผู้ใช้น้ำ) และวางแผนในการจัดการทรัพยากรน้ำ

พ.ศ. 2538 – ปัจจุบัน : ในทุกๆต้นปีภายในเดือนมกราคมจะมีการวางแผนการจัดการเครือข่ายโดยจะมีประธานกลุ่มเครือข่าย (ปัจจุบันคือ นายบุญรวม อินยะ) ที่จะประเมินและวิเคราะห์ปริมาณน้ำภายในปีนั้นๆ เพื่อที่จะชี้แจงการจัดการพื้นที่เพื่อการเกษตรและพฤติกรรมในการใช้น้ำของเกษตรกรกับผู้นำชุมชนหรือตัวแทนเกษตรกรเพื่อให้ผู้ชุมชนกลับไปประชุมหารือกับเกษตรกรภายในชุมชนของท่านอีกทีว่าปีนั้นๆเกษตรกรควรทำการเกษตรอะไรบ้างและได้มากน้อยเท่าไรและจะจัดสรรแบ่งปันน้ำกันกับชุมชนอื่นๆ อย่างไร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่าย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1 ข้อเสนอแนะต่อพื้นที่

- เกษตรกรพื้นที่ในตำบลห้วยม้าต้องการร่วมตัวกันพัฒนาด้านเรื่องของการบำรุงซ่อมแซมถนนที่จะใช้สัญจรในการไปดูแลน้ำให้สะดวกขึ้น

- เกษตรกรพื้นที่ในตำบลห้วยม้าต้องการร่วมตัวกันพัฒนาด้านการเบิกงบประมาณสร้างฝายคอนกรีตให้กับหมู่ 5 , 8 , 12 และ อยากรับการสนับสนุนเครื่องแรงดันน้ำจากพื้นที่ต่ำไปพื้นที่สูง

2 . ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาทำวิจัยในครั้งต่อไป

- ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการบริหารจัดการน้ำของกลุ่ม เกษตรกรผู้ใช้น้ำที่ประสบความสำเร็จกับกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อค้นหา จุดแข็งและจุดอ่อนของแต่ละกลุ่ม และกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการน้ำที่สามารถนำไปแก้ไขได้ ตรงจุดและถูกวิธี รวมทั้งค้นหาแนวทางการถ่ายทอดบทเรียนการบริหารจัดการน้ำจากกลุ่มเกษตรกร ผู้ใช้น้ำที่ประสบความสำเร็จไปสู่กลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำที่ยังไม่ประสบความสำเร็จ

- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้าควรมีการศึกษาการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรของกลุ่มเกษตรกรผู้ใช้น้ำในพื้นที่ลุ่มน้ำอื่น ๆ ซึ่งเป็นเครือข่ายร่วมมือในการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรกับองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้าเรื่องเครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรอย่างครอบคลุมพื้นที่

- รวบรวมศึกษางานวิจัยที่ใกล้เคียง , แนวคิดทฤษฎี และ ทบทวนวรรณกรรมให้มากยิ่งขึ้นเพื่องานวิจัยชิ้นนี้จะได้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

วิจัยเรื่อง “เครือข่ายการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่หล่าย : กรณีศึกษากลุ่มผู้ใช้น้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่ตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” สำเร็จลุล่วงได้เนื่องจากผู้เขียนได้รับกำลังใจจากผู้มีพระคุณทุกท่านที่ผู้เขียนเคารพและให้ความนับถือ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณอย่างยิ่งคือ อาจารย์ ดร. ปณิธิ บุญสา ที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาในการวิจัยครั้งนี้ และคณาจารย์สาขาวิชาการจัดการชุมชน มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติ ที่ได้สละเวลาและพิจารณาตรวจสอบวิจัยเรื่องนี้และให้คำแนะนำเสริมความรู้ทางวิชาการอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียน และขอขอบพระคุณผู้นำชุมชนตำบลห้วยม้า อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และขอขอบพระคุณบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้าแผนกโยธาธิการ ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อผู้เขียน และขอขอบคุณเพื่อนในมหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่เฉลิมพระเกียรติ ที่คอยให้การสนับสนุน

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดาและครอบครัว ที่คอยเป็นแรงบันดาลใจและแรงผลักดันให้การสนับสนุนทุกอย่างก้าวแห่งความสำเร็จของผู้เขียน และขอขอบคุณ อาจารย์ ดร.จันทร์จิรา นันตา ที่เป็นอาจารย์ประจำรายวิชา “วิจัย” ที่ให้คำแนะนำและความรู้ทางวิชาการเสมอมา

เอกสารอ้างอิง

- ชาย ไชยทิต. (2559.) การพัฒนารูปแบบองค์กรความร่วมมือระหว่างท้องถิ่น.สถาบันพระปกเกล้า
- ชัยยุทธ ชินณะราตรี. (2557.) การกำหนดทิศทางของนโยบายและแผน.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปทุมทิพย์ ม่านโคกสูง. (2560.) การบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตรที่เหมาะสมกับพืชฤดูแล้ง. Thailand Science Research and Innovation (TSRI)
- มิ่งสรรพ์ ขาวสะอาด. (2555.) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกะบการจัการ ทรัพยากรธรรมชาติ อำนาจ ปัญหาและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. OPAC
- บรรเล็ง ม้าห้วย เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พศิน ขวัญกิจศักดิ์ดา เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ศาลาตำบลห้วยม้า เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565.
- นายพงษ์ปรณ์ ฐปาละ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พศิน ขวัญกิจศักดิ์ดา เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้า เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2565.
- นายสาคร โลกคำลือ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ พศิน ขวัญกิจศักดิ์ดา เป็นผู้สัมภาษณ์ ที่ศาลาตำบลห้วยม้า เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2565.

รูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

THE MODEL OF COOPERATION BETWEEN PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY WITH BANGLEN COMMUNITY, BANG YAI DISTRICT, NONGTHABURI PROVINCE

หทัยรัตน์ พันธุ์แสง¹ และ ทรงยศ สาโรจน์²

Hathairat Phansaeng¹ และ Songyot Sarot²

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมเมือง, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

² อาจารย์/ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทรงยศ สาโรจน์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

¹ Student, Bachelor of Arts Program in Urban Development, Faculty Humanities and Social Sciences,
Phranakhon Rajabhat University

² Lecturer/Assistant Professor Songyot Sarot, Faculty Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University

Corresponding Author Email: Hathairat0000021@icloud.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารและอาจารย์ จำนวน 5 คน 2) นักศึกษา จำนวน 10 คน และ 3) ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน พบว่า เกิดขึ้นจากการที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนได้มีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ปฏิบัติร่วมกับชุมชน เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพ โครงการสร้างรายได้ โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ หรือแม้แต่การนำนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมในชุมชน มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) ในการปฏิบัติงานต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน เน้นการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน 2) มหาวิทยาลัยต้องมีความสม่ำเสมอในการลงพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง และ 3) บุคลากรของมหาวิทยาลัยต้องเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนในการปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน

2. ด้านการให้บริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน พบว่า มหาวิทยาลัยมีการบริการวิชาการแก่ชุมชนผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินการโดยบุคลากรของมหาวิทยาลัยทำหน้าที่เป็นผู้นำเสนอองค์ความรู้ให้กับชุมชน ในลักษณะของการทำงานร่วมกันกับชุมชนและสังคม มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) การสร้างงานบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง 2) มีวิธีการบริการวิชาการรูปแบบใหม่ ๆ ที่หลากหลายและมีความน่าสนใจ และ 3) เน้นการสร้างกระบวนการเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3. ด้านการร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน พบว่า การร่วมกิจกรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนมีความสำคัญต่อการสร้างกลไกการเรียนรู้ของชุมชน โดยมหาวิทยาลัยมีกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของประชาชน การส่งเสริมความรู้ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมไม่สามารถกระทำอยู่เพียงฝ่ายเดียวได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเป็นเพียงตัวกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) สนับสนุนการสร้างความเข้าใจให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือกัน 2) สนับสนุนให้เกิดตัวแทนของชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการร่วมกิจกรรม และ 3) สนับสนุนให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม

คำสำคัญ : รูปแบบความร่วมมือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ชุมชนบางเลน

Abstract

The purpose of this research was to study the cooperation model between Phranakhon Rajabhat University and Bang Len Community, Bang Yai District, Nonthaburi Province. It is a qualitative research. Data were collected by in-depth interviews. Structured interviews were used with 3 groups of key informants: 1) 5 administrators and teachers 2) 10 students and 3) 15 community leaders and people in the community were analyzed. data by content analysis.

The results showed that.

1. The relationship between the university and the community, it was found that the university and the community had activities or projects that were implemented with the community, such as a career promotion project. Project to generate income for the community Product Development Project from Local Raw Materials or even bringing students to participate in community activities. There are 3 components: Emphasis on building mutual acceptance; 2) the university must be consistent in continually visiting the community; and 3) the university personnel must understand their roles and responsibilities in working with the community.

2. Regarding academic services that are in line with the needs of the community, it was found that the University provided academic services to the community through various projects and activities conducted by university personnel who presented knowledge to the community. In terms of collaboration with communities and society, there are 3 components: 1) creating academic service work that truly meets the needs of the community, 2) creating new, diverse and interesting academic service methods. and 3) emphasizing the process creation as an exchange of learning together.

3. In terms of participating in community development activities, it was found that participating in activities between the university and the community was important in building a learning mechanism for the community. The university has activities that focus on developing the potential of the people. knowledge promotion career development increase in income Which the activities cannot be done alone, must rely on the cooperation of the community for better community development The university is only a catalyst for driving community development work. There are 3 components: 1) Supporting the creation of an understanding for the community to see the importance of cooperation 2) Supporting the formation of community representatives to be leaders in cooperation activities and 3) encourage all groups of people to participate in activities.

Keywords : Cooperation Model Phranakhon Rajabhat University Bang Len Community

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นสถานศึกษาที่มีกระบวนการในการพัฒนาความรู้ ความคิด ความสามารถ รวมทั้งพฤติกรรมเจตคติ ค่านิยมและคุณธรรม อันเป็นรากฐานในการพัฒนาคุณภาพประชากรของสังคม เพื่อให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ อีกทั้งการศึกษาที่สมบูรณ์จะต้องมีการใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมและชุมชน ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏได้น้อมนำพระราชโองบายด้านการศึกษาในการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดทำยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ขึ้น โดยน้อมนำแนวพระราชดำริสู่การปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ข้อที่ 1 คือ การพัฒนาท้องถิ่นที่มุ่งให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามศักยภาพและสภาพปัญหาของชุมชน ด้วยการถ่ายทอดและนำองค์ความรู้ เทคโนโลยี สู่การปฏิบัติให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเกิดการพัฒนายังเป็นรูปธรรมและยั่งยืน แต่ผลสัมฤทธิ์ของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวไม่ได้อยู่ที่มหาวิทยาลัยเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2561)

จากแนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ประเด็นการบูรณาการเพื่อให้เกิดความร่วมมือตามศักยภาพและบทบาทหน้าที่ ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การเชื่อมโยงการทำงานของภาครัฐ เอกชน มหาวิทยาลัย และชุมชนมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเข้าใจและความร่วมมือจากชุมชน ทำให้สามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันได้สำเร็จ และประกอบกับความมุ่งมั่นของชุมชน ทำให้รูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนเป็นผลสำเร็จได้ นอกจากนี้การมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนยังเป็นการค้นหาจุดแข็งเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนอันจะก่อให้เกิดผลดี ทั้งนี้เพราะความร่วมมือ มีจุดเด่น 3 ประการหลัก คือ ด้านบริหารการมีส่วนร่วมในการนำคนในท้องถิ่นที่รู้จักสังคมและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพของชุมชนอย่างแท้จริงให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทำให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ด้านการปฏิบัติการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาและทำให้ประชาชนมีโอกาสใช้ความสามารถของตนเองในการร่วมกันทำงานทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจและการกระทำอย่างเต็มที่ รวมทั้งมีความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของชุมชน และต้องการร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชนมากกว่าการนำโครงการที่กำหนดทุกอย่างจากภายนอกของชุมชนมาเรียบร้อยแล้วและนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งจะทำให้คนในชุมชนปฏิเสธและหลีกเลี่ยงที่จะให้ความร่วมมือและสุดท้ายคือ ด้านจิตใจการมีส่วนร่วมทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีสิทธิในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อชีวิตของตน (Hirsch, 1990, pp. 185-186)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี และด้วยเหตุที่ชุมชนบางเลนเป็นหนึ่งในชุมชนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งชุมชนยังมีการเรียนรู้และการลงมือทำอย่างจริงจัง อาทิเช่น ได้มีการพัฒนาจนเกิดศูนย์เรียนรู้ในชุมชนเป็นการสร้างความยั่งยืนและมีการจัดการเรียนรู้ การจัดการตนเอง การพัฒนาอาชีพและสร้างรายได้ของประชาชนในชุมชนผ่านกิจกรรมของศูนย์เรียนรู้ ซึ่งมีการส่งเสริมจากภาครัฐและเครือข่ายต่าง ๆ เชื่อมโยงสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนในการขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งมีศักยภาพสูง มีผู้นำกลุ่ม ปรชาษฐ์ชาวบ้าน และมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นการมุ่งสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน เป็นชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน เพราะเหตุนี้ผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการปฏิบัติจริงด้วยการลงพื้นที่ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะดำเนินการงานวิจัยนี้ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น อีกทั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครยังเป็นสถาบันที่มีหน้าที่บริการให้แก่ชุมชน ดังนั้นการศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

จึงเป็นการศึกษาที่สำคัญที่ผู้วิจัยจะสามารถจัดทำได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติและการพัฒนาท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล

1.1 ผู้บริหารและอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 5 คน เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับและมีความรู้ในเรื่องการพัฒนาสังคม การพัฒนาชุมชน และมีประสบการณ์ปฏิบัติงานบริการวิชาการร่วมกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.2 นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จำนวน 10 คน เป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานบริการวิชาการกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

1.3 ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี จำนวน 15 คน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และสามารถแสดงความคิดเห็นที่จะเป็นประโยชน์กับงานวิจัย

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือในการวิจัย

เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทาน และแนะนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือการใช้ภาษา จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญมาทำการปรับปรุงแก้ไขก่อนจะนำมาใช้ในการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขอความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกด้วยตนเอง ใช้การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว การตั้งคำถามมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูลที่ที่ดีที่สุดแล้วจึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดความบันทึกเสียงของการสัมภาษณ์

4. การพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยแนะนำตนเองพร้อมทั้งแจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากผู้ให้ข้อมูลหลักในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งว่าในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวมและผู้ให้ข้อมูลหลักมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการถอดความบันทึกของเสียงสัมภาษณ์ออกมาเป็นภาษาเขียนพร้อมกับการทบทวนความกับเสียงบันทึกเพื่อตรวจสอบความชัดเจนและถูกต้อง จากนั้นทำความเข้าใจกับเนื้อหาเพื่อมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจับประเด็นสำคัญแล้วจึงทำการสังเคราะห์รูปแบบจากข้อมูลเอกสาร ตำรา และการสัมภาษณ์มาสร้างข้อสรุปโดยใช้การเขียนแบบพรรณนา แล้ว

จึงนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์นำมาสร้างรูปแบบเพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทาน และแนะนำ ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม แล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หรือการใช้ภาษา จากนั้นผู้วิจัยทำการสังเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วจึงสรุป และปรับปรุงรูปแบบให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิจนได้รูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิจัย

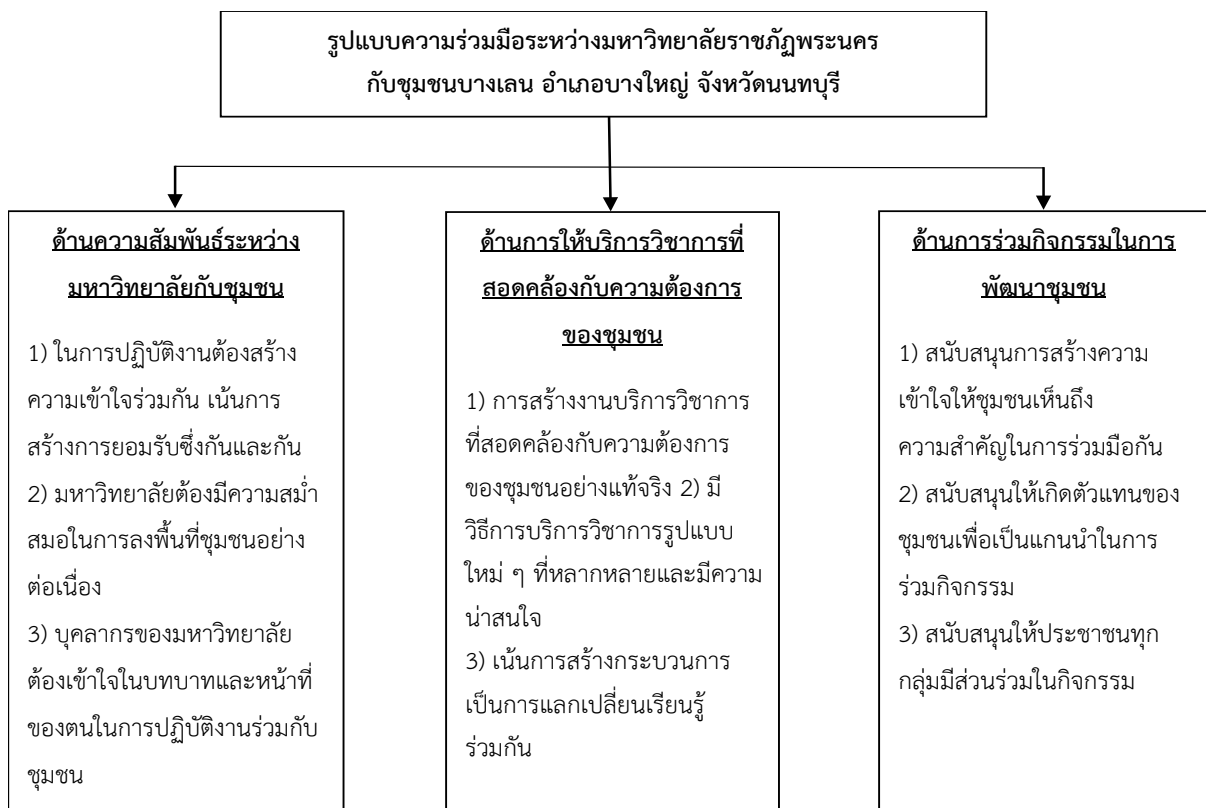
การวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน พบว่า เกิดขึ้นจากการที่มหาวิทยาลัยกับชุมชนได้มีกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ปฏิบัติร่วมกับชุมชน เช่น โครงการส่งเสริมอาชีพ โครงการสร้างรายได้ให้กับชุมชน โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่น หรือแม้แต่กระทั่งการนำนักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน ซึ่งด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) ในการปฏิบัติงานต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน เน้นการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกัน กิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนต้องการสร้างการยอมรับซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นและต้องเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกันในวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยต้องแสดงให้เห็นว่าไม่ได้เข้ามาเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ในชุมชน การสร้างการยอมรับจะทำให้มหาวิทยาลัยและชุมชนทำงานร่วมกันได้อย่างราบรื่น 2) มหาวิทยาลัยต้องมีความสม่ำเสมอในการลงพื้นที่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องนอกจากจะทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของชุมชนแล้วยังส่งผลถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนอีกด้วย และ 3) บุคลากรของมหาวิทยาลัยมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนที่จะปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน ในการทำงานร่วมกับชุมชนบุคลากรของมหาวิทยาลัยจะต้องทำความเข้าใจกับบทบาทหน้าที่ของตนให้ดี ต้องมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน เข้าใจความรู้สึกของชุมชนไม่ทำงานในแบบสั่งการ เน้นการให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน

2. ด้านการให้บริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน พบว่า มหาวิทยาลัยมีการบริการวิชาการแก่ชุมชนผ่านโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินการโดยบุคลากรของมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความสามารถจากหลายสาขาวิชา มหาวิทยาลัยเป็นผู้นำเสนอองค์ความรู้ไปให้ชุมชน แต่การปฏิบัติมีเป็นลักษณะเป็นแบบการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรของมหาวิทยาลัยกับชุมชน ซึ่งด้านการให้บริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) การสร้างงานบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง การพิจารณาดำเนินโครงการหรือจัดกิจกรรมต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงความต้องการของชุมชนเป็นหลัก ดังนั้นในการปฏิบัติงานจึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลของชุมชนอย่างลึกซึ้ง การบริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนย่อมทำให้แก้ปัญหาของชุมชนได้ตรงจุดและจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างแท้จริง 2) วิธีการบริการวิชาการรูปแบบใหม่ ๆ มีวิธีที่หลากหลายและมีความน่าสนใจ ในกระบวนการดำเนินงานบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยโดยปกติจะมีลักษณะเป็นการจัดฝึกอบรม ซึ่งในการฝึกอบรมบางครั้งจะเกิดปัญหาด้านการรับรู้ของชาวบ้านที่ไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ ดังนั้นการหาวิธีการใหม่ ๆ หรือวิธีการที่มีความหลากหลายนำมาปรับใช้ในการทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และตรงกับความต้องการของชุมชนอีกด้วย และ 3) เน้นการสร้างกระบวนการเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ถือว่าเป็นกระบวนการที่สำคัญของงานพัฒนาชุมชน เป็นการเพิ่มพูนความรู้และเสริมสร้างในสิ่งที่ยังไม่รู้ในการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนโดยเน้นกระบวนการเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันจะนำไปสู่การมีองค์ความรู้ใหม่และจะเป็นประโยชน์ต่องานด้านการบริการวิชาการ นอกจากนั้นสามารถนำความรู้ที่ได้รับนำมาพัฒนาชุมชนต่อไป

3. ด้านร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน พบว่า การร่วมกิจกรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนมีความสำคัญในการสร้างกลไกการเรียนรู้ของชุมชน โดยมหาวิทยาลัยมีการสนับสนุนและส่งเสริมชุมชนโดยผ่านกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของประชาชน การส่งเสริมความรู้ การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมไม่สามารถกระทำอยู่เพียงฝ่ายเดียวได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนเพื่อการพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยเป็นเพียงตัวกระตุ้นให้เกิดการขับเคลื่อนงานพัฒนาชุมชน ซึ่งด้านร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน มีองค์ประกอบ 3 ข้อ ประกอบด้วย 1) สนับสนุนการสร้าง ความเข้าใจให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือกัน เป็นการสร้างความเข้าใจให้ชุมชนมีความตระหนักรู้ถึงประโยชน์ของการร่วมกิจกรรมที่จะส่งผลต่อชุมชนของตนเอง โดยในการดำเนินกิจกรรมที่มหาวิทยาลัยและชุมชนได้ร่วมกันจัดขึ้นในแต่ละครั้ง สมาชิกของชุมชนเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ย่อมจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนได้ ดังนั้นการสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมจึงมีความสำคัญอย่างมาก 2) สนับสนุนให้เกิดตัวแทนของชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการร่วมกิจกรรม ในการดำเนินกิจกรรมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนมีลักษณะการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง การสร้างแกนนำที่เป็นตัวแทนของสมาชิกในชุมชนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ อีกทั้งการทำกิจกรรมต้องทำงานร่วมกับสมาชิกจำนวนมาก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยแกนนำในการร่วมขับเคลื่อนในแต่ละกิจกรรม และ 3) สนับสนุนให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในกิจกรรม ในการสร้างความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนจะประกอบไปด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งนี้เป็นเพราะการพัฒนาชุมชนมีความซับซ้อนและมีความต้องการพัฒนาในหลากหลายมิติ ดังนั้นการดำเนินกิจกรรมจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนทุกกลุ่มในการเข้าร่วมในแต่ละกิจกรรม เพื่อให้ตรงกับเป้าหมายของการพัฒนา

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน โดยมีการจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งมีกระบวนการที่โดดเด่นชุมชนมีส่วนร่วมสูง อีกทั้งยังพบว่าชุมชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือ และชาวชุมชนมีความเสียสละ มีความจริงใจ มีการเคารพซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นฤมล คำอ่อน และคณะ (2550, น. 470-485) ได้ศึกษาการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานเกิดขึ้นด้วยความร่วมมือของทุกฝ่าย เงื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนคือภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน ทัศนคติของโรงเรียนที่เน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วม ความร่วมมือของครู ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน และกระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม

การพยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชน โดยมีการพัฒนาที่มุ่งกระชับความสัมพันธ์ด้วยการจัดโครงการและกิจกรรม ทำให้ชาวชุมชนบางเลนมีทัศนคติที่ดีในการทำกิจกรรมร่วมกับทางมหาวิทยาลัยและเมื่อชุมชนมีความเชื่อมั่นในการพัฒนาของมหาวิทยาลัยแล้วนั้น ก็ทำให้ชาวชุมชนบางเลนมีความมั่นใจ จึงมีความพยายามที่จะเข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นถึงความสำคัญโดยมีผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับทางมหาวิทยาลัย ซึ่งจะสามารถส่งเสริมสภาพลักษณะที่ดีของมหาวิทยาลัยต่อกลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของชาวชุมชนและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติความคิดของชาวชุมชนได้อีกด้วย ดังนั้นบทบาทของมหาวิทยาลัยจึงมีการให้ความสำคัญกับชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก ในการขับเคลื่อนและสร้างพลังให้กับชุมชนและที่สำคัญมหาวิทยาลัยควรมีบทบาทในฐานะเป็นองค์กรด้านวิชาการแก่ชุมชน รวมทั้งเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ของชุมชนและนักศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ในรูปแบบของเครือข่ายการศึกษาเพื่อเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกันและกัน

2. ด้านการให้บริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีลักษณะการส่งเสริมให้เกิดการบริการวิชาการที่ตรงกับความต้องการของชุมชน โดยการสร้างองค์ความรู้เพิ่มพูนประสบการณ์ การพัฒนาทักษะอาชีพ การสร้างรายได้ การให้ความสำคัญกับคุณธรรมและจริยธรรม สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดพึ่งพาตนเองเพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชนได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมปอง สุวรรณภุมมา และ สำเริง ไกยวงศ์ (2561, น. 78-90) ได้ศึกษาความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการให้บริการทางวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาความต้องการของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการด้านเศรษฐกิจ ประชาชนมีความต้องการรับบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการสร้างงาน การสร้างอาชีพ การเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว การแปลงขยะให้เป็นสินทรัพย์และเป็นรายได้ การปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน การแปรรูปพืชผักผลไม้ในท้องถิ่นให้มีคุณค่าและมีมูลค่าเพิ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน การจัดทำบัญชีครัวเรือน และจากการศึกษาความต้องการของชุมชนในการรับบริการทางวิชาการด้านสังคม ประชาชนมีความต้องการรับบริการทางวิชาการเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอนามัย การเรียนรู้เกี่ยวกับการอ่านและการเขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การดูแลผู้สูงอายุ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้น่าอยู่ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน และสอดคล้องกับ รมย์รวินท์ ต้นดิถีพิทล (2549) ได้กล่าวว่า การให้บริการชุมชนเป็นการให้บริการแก่ชุมชนนั้น โรงเรียนสามารถจัดให้ตามกำลังที่โรงเรียนจะกระทำได้เพื่อเสริมสร้างสังคมในชุมชนให้ดีขึ้น โรงเรียนอาจจะบริการชุมชนในด้านวิชาการ การให้คำแนะนำหรือปรึกษาหารือ สามารถให้ความร่วมมือกับชุมชน ในด้านแรงงานและความคิดและการให้ความรู้ต่าง ๆ เช่น การเกษตร การอนามัย และวิชาชีพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นแหล่งรวมทรัพยากรบุคคลคือคณาจารย์และนักศึกษาที่สามารถเข้าไปร่วมทำงานกับชุมชน สามารถให้ความรู้ทางวิชาการในหลายแขนง โดยการบริการวิชาการที่ตรงกับความต้องการของชุมชนบางเลน คือ การสร้างองค์ความรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติจริง การบริหารจัดการพื้นที่ การเพิ่มมูลค่าสินค้าของชุมชน การยกระดับคุณภาพชีวิตคนในชุมชนบางเลนทั้งเด็กและผู้สูงอายุ การพัฒนาเพื่อเพิ่มทักษะอาชีพให้กับชุมชน ซึ่งนอกจากจะมีส่วนช่วยทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชุมชนบางเลนดีขึ้นแล้ว ยังจะช่วยให้นักศึกษาและคณาจารย์ได้เรียนรู้โลกจากความเป็นจริง ได้นำศาสตร์ที่เชี่ยวชาญเข้าไปประยุกต์ใช้กับชุมชนและสังคมตามบริบทที่เป็นจริงของพื้นที่นั้น ๆ สร้างผลกระทบที่ดีต่อชุมชนและนำความรู้ใหม่ที่ได้จากการทำงานร่วมกับชาวชุมชนบางเลนมาต่อยอดพัฒนาเป็นองค์ความรู้ใหม่เป็นวงจรพัฒนาความรู้ที่ต่อเนื่องขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่รู้จักจบ

3. ด้านร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการมานั้นมีลักษณะการดำเนินการโดยการจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ อีกทั้งชุมชนยังให้ความสนใจในการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่มหาวิทยาลัยได้จัดขึ้นตามความต้องการของชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับมหาวิทยาลัย เกิดการลงมือปฏิบัติร่วมกัน เป็นการพัฒนาชุมชนและเป็นการพัฒนานักศึกษาควบคู่กันไปกับชุมชน นำไปสู่การพัฒนาอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ (2561, น. 97-122) ได้ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม ผลการวิจัยพบว่า เป็นการนำความรู้และประสบการณ์ไปช่วยพัฒนาชุมชน สังคม ให้เกิดการพัฒนาและเจริญเติบโตไปสู่การเป็นชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป โดยมหาวิทยาลัยต้องสนับสนุนให้นักวิชาการทำงานการพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในส่วนของชุมชนเอง การพัฒนาต้องมาจากความต้องการของชุมชน หน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงองค์กรภาคเอกชนต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนงานพัฒนาอยู่ในพื้นที่และที่สำคัญคือผู้ดำเนินโครงการและมหาวิทยาลัยจะต้องมีการบูรณาการการเรียนการสอนด้วยการใช้พื้นที่ชุมชนเป็นพื้นที่เรียนรู้ และดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาองค์ความรู้และประสบการณ์ให้แก่นักศึกษา นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยสนับสนุนให้คนในชุมชนมีความรู้โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เป็นการเตรียมความพร้อมให้คนในชุมชนมีศักยภาพที่จะพัฒนาชุมชนให้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งชุมชนบางเลนเป็นชุมชนที่ให้ความสนใจร่วมกิจกรรมเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งมีความพร้อมที่จะพัฒนาอยู่เสมอ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุระพี อาคมคง (2550) ที่ได้ข้อค้นพบว่า การให้ความร่วมมือและเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณ แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ร่วมประเมินผลงานนักเรียนประสานหรือระดมทรัพยากรและร่วมทำในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา

กิจกรรมที่มหาวิทยาลัยได้ดำเนินการร่วมกับชุมชนนั้นมีหลากหลายลักษณะ เช่น การจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ การส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งชุมชนบางเลนมีการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากท้องถิ่นเพื่อเพิ่มมูลค่าและเกิดการกระจายรายได้ไปยังครัวเรือนต่าง ๆ มากขึ้น มีการรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อสอนให้ชาวชุมชนคนอื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน ก่อให้เกิดเป็นความยั่งยืน อีกทั้งในด้านการศึกษาผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาร่วมกันกับชุมชนเป็นอย่างดี และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ไม่มากนักน้อย

ความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลนเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนบางเลนเกิดความรู้ เกิดการพัฒนาอาชีพ การเสริมสร้างรายได้ และการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทั้งสองฝ่าย ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อสร้างศักยภาพให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนเกิดกระบวนการ การร่วมคิด การร่วมทำ การร่วมรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การรวมกลุ่มของคนในชุมชน มีบทบาท มีหน้าที่ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นการเพิ่มความพร้อมให้กับชุมชนที่จะก้าวเข้าสู่การเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. **ด้านความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน** พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน เป็นสิ่งสำคัญ หากสามารถนำมาปรับใช้กับกระบวนการพัฒนาชุมชนจะส่งผลให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จ การทำงานร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนจากความสัมพันธ์ที่ดีจะเกิดการสร้างสรรค์ที่โดดเด่น อีกทั้งยังพบว่าชุมชนมีความพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและชาวชุมชนมีความเสียสละ มีความจริงใจ เป็นกันเอง มีการเคารพซึ่งกันและกันอยู่เสมอ เห็นประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก มีบรรยากาศที่ดีทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

2. **ด้านการให้บริการวิชาการที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน** พบว่า การบริการวิชาการของมหาวิทยาลัยมีการพิจารณาจัดโครงการต่าง ๆ ซึ่งมีกระบวนการคัดกรองหลายขั้นตอน จึงเชื่อมั่นได้ว่าตรงกับความต้องการของชุมชนมีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์แก่ชุมชน แต่ชุมชนยังมีความต้องการกิจกรรมที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น การส่งเสริมให้เกิดการบริการวิชาการที่ตรงกับความต้องการของชุมชนเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ ชุมชนยังมีความต้องการวิธีการบริการวิชาการรูปแบบใหม่ ๆ มีความหลากหลายและมีความน่าสนใจ เน้นการสร้างกระบวนการเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดให้สามารถพึ่งพาตนเองและพัฒนาชุมชนได้มากยิ่งขึ้น มหาวิทยาลัยควรมีโครงการพัฒนาท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

3. **ด้านร่วมกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน** พบว่า การพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนเกิดจากการที่คนในชุมชนมีความรู้โดยผ่านกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ทั้งการจัดฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการ มีการลงมือปฏิบัติร่วมกันระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน กระบวนการสร้างความเข้าใจกับชุมชนเพื่อที่จะให้ชุมชนเห็นถึงความสำคัญในการร่วมมือกันถือเป็นสิ่งสำคัญ โดยในการสร้างความร่วมมือในระยะยาวนั้นการมีตัวแทนของชุมชนเพื่อเป็นแกนนำในการร่วมกิจกรรม และการนำประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม จะนำไปสู่การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 เพื่อให้ได้รูปแบบความร่วมมือที่มีความสอดคล้องกับการแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนนั้น ต้องตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ชัดเจนว่าต้องเกิดจากการใช้ชุมชนที่ศึกษาเป็นฐานความคิดของการสร้างความร่วมมือ รูปแบบความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่ได้จึงสามารถแก้ปัญหาชุมชนและพัฒนาชุมชนได้อย่างสมจริง

1.2 รูปแบบการพัฒนาความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนนี้ มีความเหมาะสมกับชุมชนขนาดเล็กเช่นเดียวกับกรณีศึกษา ดังนั้นในการนำไปใช้กับชุมชนอื่นควรคำนึงถึงขนาดและบริบทของชุมชนนั้น ๆ ร่วมด้วย

1.3 ควรส่งเสริมให้มีการนำองค์ความรู้ด้านกระบวนการความร่วมมือไปประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการปฏิบัติงานในการดำเนินพันธกิจของมหาวิทยาลัยทั้ง ซึ่งจะส่งผลให้บุคลากรสามารถเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์เชื่อมโยงในการทำหน้าที่ของหน่วยงานแต่ละภาคส่วนของมหาวิทยาลัย อันจะนำมาซึ่งการประสานความร่วมมือที่ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่สนับสนุนต่อการสร้างรูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน

2.2 ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการในการทำงานร่วมกับชุมชน ตลอดจนการปรับประยุกต์หรือพัฒนาชุดความรู้ในการหนุนเสริมการทำงานร่วมกับชุมชนอื่น ๆ

2.3 ควรมีการศึกษากระบวนการความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนประเภทสถาบันอื่น ๆ ไม่จำกัดเฉพาะสถาบันการศึกษา เช่น สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมือง เพื่อนำองค์ความรู้นั้นมาประยุกต์เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้ประกอบแนวทางในการพัฒนารูปแบบความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครกับชุมชนในการศึกษาและพัฒนาพื้นที่ต่าง ๆ ต่อไป และผู้วิจัยขอขอบพระคุณกลุ่มผู้นำชุมชนและชาวชุมชนบางเลน อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ทุกท่านที่ให้การสนับสนุนข้อมูลให้ความร่วมมือและช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการศึกษา รวมทั้งสละเวลาให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และสถานที่ในการวิจัยครั้งนี้

หากการวิจัยครั้งนี้เกิดประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในครั้งนี้งามหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มหาวิทยาลัยอันทรงคุณค่าควรแก่การเทิดทูน

เอกสารอ้างอิง

จงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และคณะ. (2561). แนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานโครงการพันธกิจสัมพันธ์มหาวิทยาลัยกับสังคม. *วารสารการจัดการสมัยใหม่ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 16(2). 97-122.

นฤมล คำอ่อน และคณะ. (2550). รูปแบบการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดเขาพระนันทน์ ตำบลท่าทอง อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารสงขลานครินทร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 13(3). 470-485.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2561). *ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นระยะ 20 ปี(พ.ศ. 2560 – 2579)*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

รมย์รวินท์ ตันติฤทธิพล. (2549). *ปัญหาและแนวทางการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษาอำเภอเมืองชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา

สมปอง สุวรรณภุมมา และ สำเร็จ ไกยวงศ์. (2561). ความต้องการและความคาดหวังของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 7(1), 78-90.

สุระพี อาคมคง. (2550). *รูปแบบความร่วมมือขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาคเหนือตอนล่าง* (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Hirsch, P. (1990). Development Dilemmas in Rural Thailand. *South-East Asian Social Science Monographs*, 4(5), pp. 185-186

แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา

Guidelines for Improving The Operation of Thung Lan Rice Field Conservation Community Enterprise to Support Community-Based Tourism, Thung Lan Subdistrict, Khlong Hoy Khong, Songkhla Province

นพชัย สุวรรณรัตน์¹ และสุจิตรา วิจิตร²

Noppachai Suwanrat¹ and Sujira Vijit²

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสวัสดิการสังคม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

² อาจารย์ ดร., คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

¹ Student, Bachelor of Arts Program in Social Welfare, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Songkhla Rajabhat University

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Songkhla Rajabhat University

Corresponding Author Email: 624338070@parichat.skru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทุ่งลาน โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ประกอบด้วย 1) อุดมการณ์และวัตถุประสงค์ในการฟื้นฟูนาข้าวร้าง 2) ผู้นำและสมาชิก ซึ่งมีอาชีพทำนา 3) โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร ซึ่งควบคู่กับความสัมพันธ์ไม่เป็นทางการ 4) ผลประโยชน์ เช่น องค์ความรู้การทำนา สร้างรายได้ 5) การติดต่อสื่อสารและการประสานงานทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มโดยวิธีการและช่องทางต่างๆ 6) การมีส่วนร่วมวางแผนการดำเนินงานและการทำนา การจัดกิจกรรม และรับประโยชน์ 7) กฎระเบียบในการทำหน้าที่ดำเนินงานกลุ่ม 8) การเงิน มีแหล่งเงินทุนจากคณะกรรมการและสมาชิก รวมถึงหน่วยงาน 9) กิจกรรม ประกอบด้วย การทำนา การลงแขกเกี่ยวข้าว และการจัดงานลาซัง สำหรับแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล โดยสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน การศึกษาดูงาน การพัฒนาทักษะ การเป็นวิทยากรและไกด์ชุมชน 2) ด้านพื้นที่ โดยจัดสรรพื้นที่ให้เป็นที่พักนักท่องเที่ยว สร้างจุดเช็คอิน ปรับปรุงภูมิทัศน์ 3) ด้านการจัดการ โดยเตรียมความพร้อมบุคคล ด้านการประชาสัมพันธ์ การออกแบบกิจกรรม และการกระจายรายได้ 4) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของหน่วยงาน และกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวอื่นๆ

คำสำคัญ : วิสาหกิจชุมชน การท่องเที่ยวชุมชน

Abstract

The objective of this research was to investigate the operation of Thung Lan Rice Field Conservation Community Enterprise and the development plan for its operation in order to support community-based tourism in Thung Lan Subdistrict, Khlong Hoy Khong District, Songkhla Province. The data of this qualitative research study was collected through semi-structured interview with key informants—the committee and the members of Thung Lan Rice Field Conservation Community Enterprise, the administrators and the officials of Thung Lan Subdistrict Municipality. Then the data were analyzed by analytic induction.

The results of the research revealed that the operation of Thung Lan Rice Field Conservation Community Enterprise included (1) ideology and objectives of discarded rice paddy restoration, (2) the leader and the members doing rice farming, (3) the structure and organizational cultures together with unofficial relationships, (4) benefits such as rice farming knowledge and income earning, (5) communication and coordination inside and outside the group via any methods and channels, (6) participation in planning the operation, rice farming, activities, and benefit gains, (7) the rules of the duties, (8) finance and funds from the committee and the members including other organizations, and (9) activities including rice farming, rice harvest, La Sang Culture (an event after rice harvest). Besides, the development plans for the community enterprise's operation to support the community-based tourism contained (1) the personnel by creating knowledge and understanding the community-based tourism, survey trips, and skill development to be lecturers and tour guides, (2) the area by allocating some areas in the community to be homestays for tourists, check-in points, and landscapes, (3) the management by having the personnel be ready for public relations, activity design, and income distribution, and (4) the participation including participation of other organizations and groups in the community to link other tourist attractions.

Keywords : community enterprise community-based tourism

บทนำ

การพัฒนาประเทศในปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี เพื่อให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนภายใต้ประเด็นการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรมในทุกมิติ ซึ่งมีการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจฐานราก และประเด็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเอง ซึ่งมีการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนในการพึ่งตนเองและพึ่งพากันเอง (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (ม.ป.ป.): 4, 10-11) ประกอบกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติในประเด็นการท่องเที่ยว ได้ให้ความสำคัญกับกระจายการท่องเที่ยวทั้งในมิติของพื้นที่และรายได้สู่ชุมชน ตลอดจนการให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5)ประเด็น การท่องเที่ยว (พ.ศ.2561-2580), (ม.ป.ป.)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน เป็นการสร้างทางเลือกหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง และดำเนินการบริหารจัดการโดยชุมชนและเพื่อชุมชน ซึ่งชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแล และเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวโดยตรงการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านหรือกลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงทุนต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดการทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดมูลค่าและประโยชน์สูงสุด อันจะนำมาซึ่งความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชน (ณัฐพัชร มณีโรจน์, 2560: 27-29)

วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรชุมชนที่เกิดจากการรวมตัวของคนในชุมชนเพื่อร่วมกันฟื้นฟูนาข้าวร้างภายในชุมชน และมีศักยภาพในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชนผ่านการดำเนินงานของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การฟื้นฟูนาข้าวที่ถูกทิ้งร้างจำนวนมากให้สามารถกลับมาเพาะปลูกข้าวได้ดังเช่นวิถีชุมชนในอดีต เพื่อให้ผู้ที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและมีพื้นที่นา สามารถทำการเพาะปลูกข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน และสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง นอกจากนี้การดำเนินงานของกลุ่มได้มีการจัดกิจกรรมงานประเพณีลาซัง ซึ่งเป็นงานประเพณีประจำปีที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยึดถืออย่างแพร่หลายของบุคคลทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน จากความสำคัญข้างต้นจึงนำมาสู่ความสนใจในการศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน และแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน การศึกษาประเด็นดังกล่าวสามารถเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อนำไปสู่การรองรับการท่องเที่ยวชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วย ประเด็นที่ทำการศึกษา 2 ประเด็นหลัก คือ

1. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา
2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ต.ทุ่งลาน

อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา

ขอบเขตด้านระยะเวลา ศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มจนถึงปัจจุบัน โดยระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนธันวาคม 2564 ถึง เดือนเมษายน 2565

ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากรเป้าหมาย พื้นที่การศึกษา คือ วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา ซึ่งประชากรกลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย

1) คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัณญิกและกรรมการ

2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน 5 คน

3) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทุ่งลาน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งลาน และนักสันตนาการ ซึ่งมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

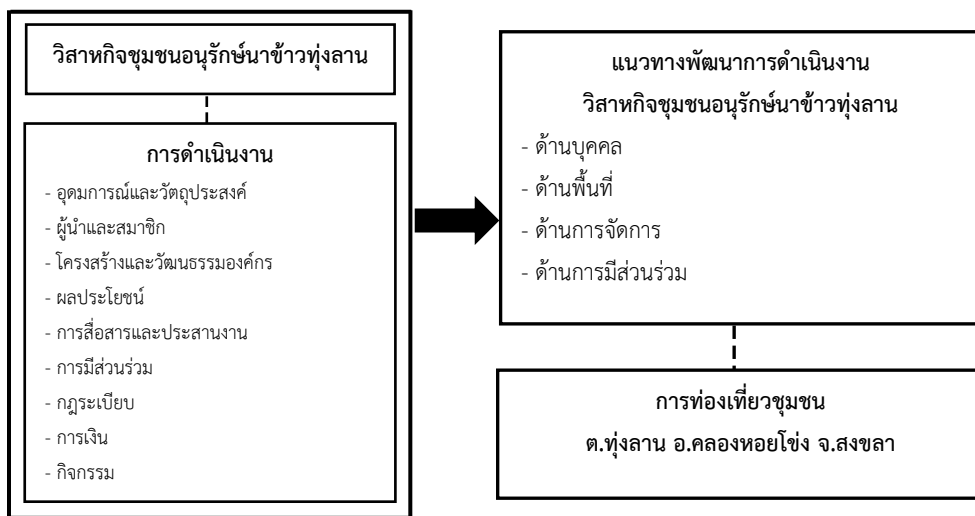
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดกลุ่มและองค์กรชุมชน เป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายการรวมตัวกันของบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน ตลอดจนมุ่งอธิบายการดำเนินงานภายใต้องค์ประกอบสำคัญขององค์กรชุมชน

แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน เป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายการท่องเที่ยวที่มีชุมชนเป็นผู้กำหนดทิศทาง กระบวนการ และรูปแบบการท่องเที่ยว โดยชุมชนมีส่วนร่วมและมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการ เพื่อประโยชน์ของชุมชนเอง

แนวคิดสวัสดิการชุมชน เป็นแนวคิดที่มุ่งอธิบายการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคงแก่คนในชุมชน โดยผ่านการจัดสวัสดิการโดยชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น องค์กรการเงินชุมชน การผลิตหรือธุรกิจชุมชน เป็นต้น

กรอบแนวคิดในการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ศึกษา

1.1 ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทุ่งลาน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักจากประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เหรัญญิก กรรมการ 2) สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน 5 คน และ 3) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทุ่งลาน ได้แก่ นายกเทศมนตรีตำบลทุ่งลาน นักสันทนการ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย แนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ คณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน สมาชิกวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลทุ่งลาน ซึ่งเป็นประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดำเนินการ

ตรวจสอบแบบสัมภาษณ์โดยคณะกรรมการสอบงานวิจัย ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies) ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดองค์กรชุมชน แนวคิดสวัสดิการชุมชน แนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน 2) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในประเด็นการดำเนินงาน และแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน 3) การสังเกต (Observation) โดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ด้วยวิธีตีความ สร้างข้อสรุปข้อมูลจากปรากฏการณ์ในการศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานและแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการศึกษา และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบการพรรณนา และอภิปรายตามแนวคิดทฤษฎีและกรอบแนวคิดการศึกษา พร้อมทั้งนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางและแผนภาพประกอบเพื่อความเข้าใจต่อประเด็นที่ทำการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ตำบลทุ่งลาน อำเภอลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความเป็นมาของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

จุดเริ่มต้นของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เกิดจากแนวความคิดของผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 และชาวบ้านหมู่ที่ 4 บ้านควน ซึ่งมีการทำนา รวมถึงชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราและมีผืนนาข้าว ทั้งร้าง ซึ่งมีความคิดเห็นร่วมกันในการฟื้นฟูนาข้าวที่ถูกทิ้งร้างจำนวนมากภายในชุมชน เนื่องจากเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลัก คือ การทำสวนยางพารา ซึ่งรายได้จากการประกอบอาชีพหลักดังกล่าวมีความไม่แน่นอน โดยเฉพาะช่วงสถานการณ์ราคาน้ำยางพาราในตลาดลดลง ส่งผลทำให้มีรายได้ลดลง ประกอบกับชาวบ้านที่มีอาชีพหลักในการทำสวนยางพารานั้น ส่วนหนึ่งมีการทำนาอยู่แล้ว และบางส่วนมีนาข้าวที่ทิ้งร้างไม่ได้ใช้ประโยชน์ในการทำนาตั้งแต่อดีต จึงนำมาสู่การรวมตัวของคนในชุมชน โดยผ่านการจัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน” ซึ่งเป็นการจัดตั้งกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการในปีพ.ศ.2559 ณ หมู่ที่ 4 บ้านควน โดยใช้พื้นที่ของหมู่บ้าน ซึ่งเรียกกันว่า “หัวพานदान” เป็นที่ตั้งของกลุ่ม การรวมตัวจัดตั้งกลุ่มดังกล่าวนี้คนในชุมชนต่างมีความคาดหวังร่วมกันในการฟื้นฟูนาข้าวร้างให้กลับคืนมาเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ และสามารถลดรายจ่าย ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านควนและในพื้นที่ตำบลทุ่งลาน ต่อมาปีพ.ศ. 2560 ได้จัดตั้งกลุ่มอย่างเป็นทางการ โดยจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน” เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ.2560 เพื่อให้กลุ่มมีอำนาจการต่อรอง และเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มหรือองค์กรชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เป็นการศึกษาภายใต้แนวคิดองค์ประกอบขององค์กรชุมชน ซึ่งประกอบด้วยการทำงานต่างๆ ดังนี้

2.1 อุดมการณ์และวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เป็นการทำงานภายใต้การมีอุดมการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน คือ การรวมกลุ่มเพื่อฟื้นฟูนาข้าวร้างที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับรายได้และปากท้องของคนในชุมชน

โดยเฉพาะผู้ที่มีอาชีพหลักในการทำสวนยางพาราสามารถทำนาปลูกข้าวเพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ โดยมีข้าวปลอดสารพิษ สำหรับการบริโภคภายในครัวเรือน ด้านสังคม เกี่ยวข้องกับการก่อเกิดพลังความเข้มแข็งการรวมตัวของผู้ที่ทำนาในชุมชน ตลอดจนด้านทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาแปลงนาข้าวที่ทิ้งร้างให้กลับมาใช้ประโยชน์ในการปลูกข้าวได้ดั้งเดิม นอกจากนี้ อุดมการณ์ดังกล่าว ยังเป็นส่วนหนึ่งของความเชื่อร่วมกันว่าข้าวที่ปลูกโดยชาวนาทุกคนนั้น มีความปลอดภัยในการบริโภค เพราะเป็นข้าวที่ปลอดสารพิษและไร้สารเคมี สำหรับการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- เพื่อให้คนในชุมชนมีการทำนาเพื่อเป็นแหล่งอาหารสำหรับบริโภคในครัวเรือน และแหล่งรายได้จากการจำหน่ายข้าว นอกเหนือจากรายได้จากการทำสวนยางพารา
- เพื่อลดต้นทุนในการทำนา เนื่องจากการรวมกลุ่มกันทำนาแปลงใหญ่ จะทำให้สามารถสั่งซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวและปุ๋ยจำนวนมากในราคาถูก
- เพื่อให้คนในชุมชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือกันในการทำนา
- เพื่อให้กลุ่มมีอำนาจการต่อรอง และสามารถขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพความเข้มแข็งของกลุ่มหรือองค์กรชุมชน

2.2 ผู้นำและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

ผู้นำ วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ประกอบด้วยคณะกรรมการตำแหน่งต่างๆ ได้แก่ ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และกรรมการ จำนวน 7 คน ทั้งนี้ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นแกนนำในการจัดตั้งกลุ่ม ได้ทำหน้าที่ในตำแหน่งเภรัญญิก สำหรับการคัดเลือกบุคคลในชุมชนเพื่อทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการตำแหน่งต่างๆ ใช้วิธีการอาสาด้วยความสมัครใจเข้ามาทำหน้าที่ และพิจารณาจากการมีความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความสามารถ และการยอมรับจากบุคคลในชุมชน ตลอดจนมีความสามารถในการทำนา ดังเช่นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกทำหน้าที่ตำแหน่งประธาน เนื่องจากมีความเสียสละและความสามารถ ด้านการสื่อสารและประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาในชุมชน

สมาชิก วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานประกอบด้วยสมาชิกจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่สมัครใจเข้าร่วมและมีอาชีพทำนา โดยกลุ่มมีวิธีการเปิดรับสมัครสมาชิกแก่คนในชุมชนที่สนใจ ซึ่งจะมีการนัดประชุม ณ ศาลาที่ชายประชาร่วมใจ หมู่ที่ 4 และให้ผู้สนใจกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในใบสมัคร ทั้งนี้คุณสมบัติสำคัญของผู้สมัครเป็นสมาชิกจะต้องเป็นบุคคลที่ทำนาอยู่แล้ว เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

2.3 โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กรของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน มีการดำเนินงานภายใต้โครงสร้างองค์กรอย่างเป็นทางการเช่นเดียวกับโครงสร้างองค์กรโดยทั่วไป ซึ่งมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งต่างๆ เช่น ประธาน ทำหน้าที่บริหารจัดการกลุ่มในภาพรวม และประสานงานติดต่อกับหน่วยงานต่างๆ รองประธาน ทำหน้าที่แทนประธานหากประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เลขานุการ ทำหน้าที่จดบันทึกและสรุปผลข้อมูลการประชุม เภรัญญิก ทำหน้าที่ดูแลด้านการเงินของกลุ่ม และกรรมการ ทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุน ช่วยเหลือการดำเนินงานของกลุ่ม ขณะเดียวกัน มีการดำเนินงานภายใต้วัฒนธรรมขององค์กร คือ การมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งมีความเป็นเครือญาติ เพื่อนบ้านที่มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน คือ บุคคลที่ทำหน้าที่ในตำแหน่งต่างๆ จะร่วมรับรู้และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน กล่าวคือ ตำแหน่งต่างๆ ภายในวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน จะมีการแต่งตั้งไว้ตามหลักการของโครงสร้างองค์กรโดยทั่วไป แต่ในทางปฏิบัติทุกคนจะมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนงานไปพร้อมกัน

2.4 ผลประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน คณะกรรมการและสมาชิกได้รับผลประโยชน์ ดังนี้

- องค์กรความรู้ด้านการทำนาเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำงานระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก โดยผ่านการพูดคุยปรึกษาหารือกันเพื่อให้ได้ผลผลิตข้าวที่มีคุณภาพ
- การลดต้นทุนการผลิต กลุ่มทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสมาชิกในการซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าว ทำให้

แต่ละครั้งมีการสั่งซื้อเป็นจำนวนมาก จึงถูกกว่าสมาชิกไปซื้อด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตให้แก่สมาชิกกลุ่ม

- การสร้างรายได้ สมาชิกสามารถนำผลผลิตข้าวของตนเองมาวางจำหน่ายภายในกลุ่ม และจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นช่องทางในการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกอีกทางหนึ่ง

- การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สมาชิกเกิดการพึ่งพาอาศัยกันภายในกลุ่ม พร้อมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน เช่น สมาชิกกลุ่มจะรวมกลุ่มมาช่วยกันเก็บเกี่ยวข้าวในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยวข้าว

- การสนับสนุนการดำเนินงานจากเทศบาลตำบลทุ่งลาน โดยเทศบาลตำบลทุ่งลาน ให้การสนับสนุนเครื่องมือต่างๆ สำหรับการทำนาแก่สมาชิกกลุ่ม เช่น รถไถนา เครื่องสูบน้ำ

2.5 การติดต่อสื่อสารและการประสานงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน มีการติดต่อสื่อสารและการประสานงานภายในและภายนอกกลุ่ม ดังนี้

การติดต่อสื่อสารและการประสานงานภายในกลุ่ม ใช้วิธีการและช่องทางผ่านแอปพลิเคชันไลน์ โดยใช้ชื่อกลุ่มไลน์ว่า “ลาซัง” ซึ่งใช้เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสาร การแจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ การนัดหมายประชุมระหว่างคณะกรรมการและสมาชิก ที่สามารถสื่อสารและประสานงานได้โดยง่ายและเป็นกลุ่มใหญ่ รวมถึงการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ สำหรับกรณีที่มีงานเร่งด่วน การติดต่อสื่อสารสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุซึ่งไม่สามารถใช้งานแอปพลิเคชันไลน์ได้ ทั้งนี้ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 ซึ่งทำหน้าที่เหรียญของกลุ่ม จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลักในการติดต่อสื่อสาร นอกจากนี้ การประชุม ณ ที่ทำการกลุ่ม ยังเป็นอีกหนึ่งวิธีการและช่องทางสำหรับการพบปะพูดคุยกันของคณะกรรมการและสมาชิก ซึ่งเป็นพื้นที่ศูนย์กลางที่ทุกคนสามารถเข้าถึง และ ใช้ประโยชน์ร่วมกันได้ และเป็นพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการในช่วงเย็น

การติดต่อสื่อสารและการประสานงานภายนอกกลุ่ม ใช้วิธีการและช่องทางผ่านหนังสือราชการ ในการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นทางการระหว่างกลุ่มและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุน การดำเนินงานจากหน่วยงานต่างๆ โดยมีนักสหนาการเทศบาลตำบลทุ่งลาน ทำหน้าที่ช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกในการทำหนังสือราชการของกลุ่ม นอกจากนี้ กลุ่มยังใช้วิธีการติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์ เพื่อประสานงานเบื้องต้นในการขอความช่วยเหลือและการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ

2.6 การมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการทำนา โดยคณะกรรมการและสมาชิกมีการวางแผนพูดคุยหารือในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน เช่น การลำดับการไถนาในแปลงของสมาชิก การปล่อยน้ำเข้านาในแปลงที่กลุ่มร่วมกันคานาชนิดปุ๋ยที่จะใช้ วิธีการเก็บเกี่ยวข้าวในนา เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มแล้ว คณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานประเพณีลาซัง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีชื่อเสียงของกลุ่มและเป็นที่ยึดถือของบุคคลภายในและภายนอกตำบล ทุ่งลาน ซึ่งสมาชิกจะร่วมมือร่วมใจกันจัดกิจกรรม โดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ เช่น การทำพิธีสมโภช พระแม่โพสพ การทำอาหาร การจัดสถานที่ และการอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เข้าร่วมงานประเพณี

การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ของสมาชิก การได้รับสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่ม จากหน่วยงานต่างๆ เช่น เทศบาลตำบลทุ่งลานให้การสนับสนุนรถไถนา สำนักงานเกษตรอำเภอคลองหอยโข่งสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวจาก เป็นต้น เป็นผลประโยชน์ที่สมาชิกได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มโดยตรง รวมถึงการมีผลผลิตข้าวเพื่อการบริโภคและการจำหน่าย ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

2.7 กฎระเบียบของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

มีการกำหนดระเบียบกติกา ข้อตกลงร่วมกันของบุคคลภายในกลุ่มผ่านการพูดคุยกันอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งเป็นข้อตกลงในการทำหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานของ

กลุ่ม โดยกำหนดคุณลักษณะของการทำงานร่วมกัน 3 ประการ คือ 1) การมีน้ำใจและการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ความเสียสละ เพื่อการช่วยเหลือสมาชิกกลุ่ม และ 3) ความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการร่วมทำกิจกรรมต่างๆ

2.8 การเงินของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน มีการจัดการด้านการเงินเพื่อใช้ในการดำเนินงานในกิจกรรมต่างๆ โดยที่มาของแหล่งเงินทุนจากการรวบรวมเงินทุนจากคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มเพื่อใช้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่น สมาชิกร่วมสมทบเงินทุนครัวเรือนและ 500 บาท ในการจัดงานประเพณีลาซัง และการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ

2.9 กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการทำนา ได้แก่ 1) กิจกรรมการทำนา เป็นกิจกรรมหลักของกลุ่มและสมาชิกทุกคน ซึ่งจะดำเนินการทำนาในพื้นที่นาของตนเอง และร่วมกันทำนาในพื้นที่ส่วนรวมของกลุ่ม ตลอดจนแปลงนาของเพื่อนสมาชิก 2) กิจกรรมการลงแขกเกี่ยวข้าว เป็นกิจกรรมที่สมาชิกช่วยกันลงแขกเกี่ยวข้าวในช่วงปลายเดือนกุมภาพันธ์-ต้นเดือนมีนาคม 3) กิจกรรมงานลาซัง ในช่วงเข้ามีการนิมนต์พระสงฆ์เพื่อทำพิธีสมโภชน์นาข้าว และช่วงเย็น-กลางคืน มีการจัดกิจกรรมการแสดง การตกแต่งสถานที่เพื่อสื่อถึงวิถีการทำนาของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยสร้างความผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยหลังจากการทำนา

3. แนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

3.1 จุดแข็งและจุดอ่อนของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

จุดแข็ง

- กิจกรรมของกลุ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “กิจกรรมประเพณีลาซัง” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการจัดขึ้นเป็นประจำทุกปี สามารถเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนได้

- ความสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การช่วยเหลือกันของคณะกรรมการและสมาชิกในการทำกิจกรรมต่างๆ นำไปสู่ความสำเร็จของกิจกรรมและเป็นผลประโยชน์กับวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน

- คณะกรรมการและสมาชิก คณะกรรมการมีความเป็นผู้นำ เสียสละ มีความรู้ความสามารถในการประสานงานกับบุคคลภายในกลุ่มและหน่วยงานภายนอก โดยคณะกรรมการและสมาชิกต่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการพัฒนาดำเนินงานของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นในการพัฒนาเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน และใช้ความรู้ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว

- การทำนาโดยไม่ใช้สารเคมีของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ทำให้ตอบโจทย์ทั้งเรื่องสุขภาพและนำไปสู่ท่องเที่ยวของชุมชนได้

- วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ เช่น การสนับสนุนความรู้ด้านการทำนาและงบประมาณจากสำนักงานเกษตรอำเภอคลองหอยโข่ง ทำให้มีความพร้อมและศักยภาพ สามารถรองรับการท่องเที่ยวชุมชนได้ในอนาคต

จุดอ่อน

- พื้นที่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เป็นที่ดินของคนในชุมชนที่เสียสละให้กลุ่มใช้ประโยชน์ในพื้นที่ดังกล่าว กลุ่มจึงมีความกังวลว่าจะไม่สามารถจัดกิจกรรมได้อย่างถาวร เช่น การจัดตั้งร้านค้าเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

- รูปแบบการจำหน่ายผลผลิตข้าวของกลุ่ม สมาชิกจะดำเนินการขายผลผลิตของตนเอง ไม่ได้มีการรวมผลผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าของกลุ่ม จึงทำให้ขาดผลผลิตหรือสินค้าของที่ระลึกที่จำหน่ายในนามของกลุ่ม

- สภาพพื้นที่บริเวณหัวพาดาน ซึ่งเป็นสถานที่และพื้นที่ดำเนินงานของกลุ่ม ไม่เอื้ออำนวยต่อการจัดตั้งร้านค้าถาวร สถานที่จอดรถยังไม่สามารถรองรับรถจำนวนมากได้ และยังไม่มียุ้งน้ำในบริเวณดังกล่าว

- งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ มีจำกัด จึงยังไม่สามารถนำมาพัฒนาสภาพพื้นที่บริเวณหัวพาดานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนได้

3.2 แนวทางพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ด้านบุคคล

- การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชน การเชิญวิทยากรอบรมให้ความรู้เชิงวิชาการแก่คณะกรรมการและสมาชิก เพื่อให้สามารถออกแบบและจัดการท่องเที่ยวชุมชนได้ อย่างสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ตำบลทุ่งลาน

- การศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มความรู้ การนำคณะกรรมการและสมาชิกศึกษาดูงานจากพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำความรู้มาต่อยอดพัฒนากลุ่ม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน

- การพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรแก่คณะกรรมการ เพื่อทำหน้าที่ในกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้การทำงานให้แก่นักท่องเที่ยว

- การพัฒนาทักษะการเป็นไกด์ชุมชนให้แก่สมาชิก เพื่อทำหน้าที่แนะนำจุดท่องเที่ยวของกลุ่มให้แก่นักท่องเที่ยว

ด้านพื้นที่

- การจัดสรรพื้นที่ให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว โดยการปรับพื้นที่แปลงนาข้าวให้เป็นจุดตั้งเต็นท์สำหรับเป็นที่พักของนักท่องเที่ยว และเพื่อสร้างจุดเด่นของพื้นที่ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

- การสร้างจุดเช็คอินสำหรับการถ่ายภาพที่ระลึก เช่น บริเวณแปลงนา รวมถึงการปรับปรุงศาลา ที่ทำการกลุ่มให้สามารถจัดตั้งร้านกาแฟ พร้อมตกแต่งให้เป็นจุดเช็คอินสำหรับนักท่องเที่ยว

- การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณรอบพื้นที่ทำการกลุ่ม เช่น ปรับปรุงสะพานที่ตั้งอยู่ในแปลงนาข้าว ให้มีความแข็งแรง สามารถรองรับน้ำหนักคนจำนวนมากได้ และอาจทำราวจับสะพานเพื่อป้องกันอุบัติเหตุ การปรับปรุงจุดกระโดดน้ำให้มีพื้นที่ขยายกว้างมากขึ้น มีที่จับและเชือกสำหรับกระโดดที่คงทนแข็งแรง ตลอดจนการสร้างบรรยากาศรอบบริเวณทุ่งนาให้มีจุดเด่นและสื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตการทำงาน เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว

ด้านการจัดการ

- การจัดการเตรียมความพร้อมของบุคคลในกลุ่ม โดยการเตรียมความพร้อมของคณะกรรมการและสมาชิกในการจัดการด้านต่างๆ เช่น ด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ด้านการออกแบบกิจกรรมของกลุ่มเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ อาทิ กิจกรรมทดลองการดำนาหว่านข้าว กิจกรรมเก็บเกี่ยวข้าว เป็นต้น และด้านการกระจายและจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน

ด้านการมีส่วนร่วม

- การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อสนับสนุนช่องทางกรประชาสัมพันธ์ให้กิจกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเป็นที่รู้จักแก่บุคคลต่างๆ อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนงบประมาณ และการจัดระบบการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

- การมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เช่น กลุ่มเครื่องแกง กลุ่มข้าวปลอดสารพิษ เพื่อเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวอื่นๆ ในชุมชน และพัฒนาสู่โปรแกรมการท่องเที่ยวที่มีกิจกรรมหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว

การอภิปรายผล

จุดเริ่มต้นของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ข้าวทุ่งลาน เกิดจากรวมตัวของคนในชุมชนโดยผ่านการจัดตั้ง “กลุ่มอนุรักษ์ข้าวทุ่งลาน” ในปีพ.ศ.2559 โดยมีความคาดหวังร่วมกันในการฟื้นฟูข้าวไร่ให้กลับคืนมาเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ และลดรายจ่าย ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ต่อมา ปีพ.ศ. 2560 ได้จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน ภายใต้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ข้าวทุ่งลาน” เพื่อให้กลุ่มมีอำนาจการต่อรองและเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายของกรชุมชน ดังที่ณัฐธาดา พงศ์ อภิโชติเดชาสกุล (2561: 53) กล่าวว่า เป็นการรวมตัวกันของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป อาจเกิดจากคนในหมู่บ้านหรือต่างหมู่บ้านก็ได้ เพื่อร่วมดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใด โดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายในการรวมกลุ่มร่วมกัน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ข้าวทุ่งลาน มีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) การมีอุดมการณ์และวัตถุประสงค์ร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม 2) ผู้นำ ประกอบด้วยคณะกรรมการตำแหน่งต่างๆ และสมาชิก ซึ่งทำมาอยู่แล้ว 3) โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร มีการดำเนินงานภายใต้โครงสร้างองค์กรที่กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในตำแหน่งต่างๆ และดำเนินงานภายใต้วัฒนธรรมองค์กร คือ การมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ 4) ผลประโยชน์ที่คณะกรรมการและสมาชิกได้รับ ได้แก่ องค์ความรู้ด้านการทำ การลดต้นทุนการผลิต การสร้างรายได้ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลทุ่งลาน 5) การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน โดยภายในกลุ่มใช้วิธีการและช่องทางผ่านแอปพลิเคชันไลน์ โทรศัพท์ และการประชุม ณ ที่ทำการกลุ่ม และภายนอกกลุ่มใช้วิธีการและช่องทางผ่านหนังสือราชการ รวมถึงทางโทรศัพท์ 6) การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการทำ การจัดกิจกรรม และการร่วมรับผลประโยชน์ 7) กฎระเบียบ เป็นข้อตกลงในการทำหน้าที่และความรับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่ม 8) การเงิน มีแหล่งเงินทุนจากการรวบรวมเงินจากคณะกรรมการและสมาชิก และการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ 9) กิจกรรม ประกอบด้วย การทำ การลงแขกเกี่ยวข้าว และการจัดงานลาซัง ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบขององค์กรชุมชน ดังที่นันทิยา หุตานวัตร และณรงค์ หุตานวัตร (2546: 41-71) กล่าวถึง ได้แก่ อุดมการณ์ภารกิจและวัตถุประสงค์ ผู้นำและสมาชิก โครงสร้างขององค์กร วัฒนธรรม องค์กร ระบบผลประโยชน์ การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน การมีส่วนร่วม กฎระเบียบ การเงิน และกิจกรรม นอกจากนี้ การดำเนินงานดังกล่าวข้างต้น ยังมีความสอดคล้องกับความหมายสวัสดิการชุมชน ดังที่สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (2552: 21) กล่าวว่า สวัสดิการชุมชนมีหมายความรวมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ทำให้คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อาจอยู่ในรูปสิ่งของเงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล รวมถึงมีความสอดคล้องกับการจัดสวัสดิการชุมชนจากฐานทรัพยากร และการจัดสวัสดิการจากฐานวัฒนธรรม ดังที่ อภิญา เวชยชัยงาม (2547) ได้แบ่งรูปแบบการจัดสวัสดิการชุมชน ออกเป็น 3 ฐาน คือ ฐานทรัพยากร ฐานวัฒนธรรม และฐานการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์ข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านบุคคล ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนแก่คณะกรรมการและสมาชิก การศึกษาดูงานจากพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวชุมชนที่ประสบความสำเร็จ การพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรแก่คณะกรรมการ และการพัฒนาทักษะการเป็นไกด์ชุมชนให้แก่สมาชิก 2) ด้านพื้นที่ ประกอบด้วย การจัดสรรพื้นที่ให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว การสร้างจุดเช็คอินสำหรับการถ่ายภาพที่ระลึก การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณรอบพื้นที่ทำการกลุ่ม 3) ด้านการจัดการ ประกอบด้วย การจัดการเตรียมความพร้อมของบุคคลในกลุ่มด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ ด้านการออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำกิจกรรม และด้านการกระจายและจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน 4) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ พงณา สนวนศรี (2546) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน มีองค์ประกอบสำคัญ คือ ศักยภาพของคน พื้นที่ การจัดการ และการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับผลการวิจัยเรื่องการจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน

กรณีศึกษา: ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา (กมลชนก จันทร์เกตุ, 2560) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนเกาะยอ ได้แก่ ผู้นำ การมีส่วนร่วมในชุมชน การสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก รวมถึงนโยบายมาตรการและกฎหมาย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนตำบลทุ่งลาน อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าวิจัย ตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา ประกอบด้วย 1) อุดมการณ์และวัตถุประสงค์ ซึ่งมีอุดมการณ์ร่วมกันในการฟื้นฟูนาข้าวทิ้งร้างเพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คนในชุมชนทำนาเพื่อเป็นแหล่งอาหาร แหล่งรายได้ ลดต้นทุนการทำนา และเพื่อให้คนในชุมชนมีความสามัคคีและช่วยเหลือกัน รวมถึงมีอำนาจต่อรองและสามารถขอรับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต่างๆ 2) ผู้นำและสมาชิก ซึ่งผู้นำประกอบด้วยคณะกรรมการตำแหน่งต่างๆ และสมาชิก ซึ่งมีอาชีพทำนา เป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่ม 3) โครงสร้างและวัฒนธรรมองค์กร ดำเนินงานภายใต้โครงสร้างองค์กรอย่างเป็นทางการ ควบคุมวัฒนธรรมองค์กรในการมีส่วนร่วมและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันบนพื้นฐานความสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการ 4) ผลประโยชน์ คณะกรรมการและสมาชิกได้รับองค์ความรู้ด้านการทำนาเพิ่มขึ้น ลดต้นทุนการผลิตสร้างรายได้ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และการสนับสนุนการดำเนินงานจากเทศบาลตำบลทุ่งลาน 5) การติดต่อสื่อสารและการประสานงาน โดยภายในกลุ่มใช้วิธีการและช่องทางผ่านแอปพลิเคชันไลน์ทางโทรศัพท์ และการประชุม ณ ที่ทำการกลุ่ม ภายนอกกลุ่มใช้วิธีการและช่องทางผ่านหนังสือราชการ และทางโทรศัพท์ 6) การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานและการทำนา การจัดกิจกรรม และการร่วมรับผลประโยชน์ 7) กฎระเบียบ เป็นข้อตกลงการทำหน้าที่และความรับผิดชอบการดำเนินงานของกลุ่ม 8) การเงิน มีแหล่งเงินทุนจากการรวบรวมเงินจากคณะกรรมการและสมาชิก และการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ 9) กิจกรรม ประกอบด้วย การทำนา การลงแขกเกี่ยวข้าว และการจัดงานลาซัง
2. แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชน ต.ทุ่งลาน อ.คลองหอยโข่ง จ.สงขลา ประกอบด้วยแนวทางการพัฒนา 4 ประเด็นหลัก คือ 1) ด้านบุคคล โดยสร้างความรู้ความเข้าใจแนวคิดการท่องเที่ยวชุมชนแก่คณะกรรมการและสมาชิก การศึกษาดูงานจากพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาทักษะการเป็นวิทยากรแก่คณะกรรมการ และทักษะการเป็นไกด์ชุมชนแก่สมาชิก 2) ด้านพื้นที่ โดยจัดสรรพื้นที่ให้เป็นที่พักสำหรับนักท่องเที่ยว สร้างจุดเช็คอินสำหรับถ่ายภาพที่ระลึก การปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณรอบพื้นที่ทำการกลุ่ม 3) ด้านการจัดการ โดยเตรียมความพร้อมของบุคคลในกลุ่มด้านการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางต่างๆ การออกแบบกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมทำกิจกรรม และการกระจายและจัดสรรรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชน 4) ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกชุมชน และการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่างๆ ภายในชุมชน เพื่อเชื่อมโยงจุดท่องเที่ยวอื่นๆ ในชุมชน กล่าวได้ว่า แนวทางการพัฒนาด้านบุคคล ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น จะเป็นแนวทางสำหรับพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ต.ทุ่งลานอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เทศบาลตำบลทุ่งลานควรกำหนดนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงอนุรักษ์ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของวิสาหกิจอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนในตำบลทุ่งลานอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานควรดำเนินการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและผู้สนใจศึกษาดูงานกิจกรรมต่างๆ โดยให้มีความเหมาะสมกับจำนวนนักท่องเที่ยวและกลุ่มบุคคลที่สนใจศึกษาดูงาน

2.2 วิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานควรจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำนาภายใต้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนในพื้นที่ เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเพิ่มเติมประเด็นความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนอนุรักษ์นาข้าวทุ่งลานในการจัดกิจกรรมประเพณีลาซัง ซึ่งเป็นกิจกรรมเด่นที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ตำบลทุ่งลาน เพื่อนำไปสู่แนวทางพัฒนากิจกรรมอื่นๆ ให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/2017/TU_2017_5903010014_8197_8295.pdf

ณัฐพัชร มณีโรจน์. (2560). *การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวนานาชาติ*, 13(2), 27-29.

ณัฐภาพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล. (2562). *การจัดการองค์กรชุมชน*. เพลินพิมพ์.

พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ.2561-2580). (ม.ป.ป.). *แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว (พ.ศ.2561-2580)*.

http://nscr.nesdb.go.th/wpcontent/uploads/2019/04/05%E0%B8%81%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%97%E0%B9%88%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B9%80%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%E0%B8%A2%E0%B8%A7.pdf?fbclid=IwAR3wgc3CM3Yr_hifMOSBv9N3d1ub55nlNmKURuTdpUK-Nl9eqSlMSeV1p5w

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน. (2552). *คู่มือการดำเนินงานโครงการสนับสนุนการจัดสวัสดิการชุมชน*. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์กรมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ

สังคมแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580 (ฉบับย่อ)*. สำนักงานเลขาธิการของ

คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

อภิญา เวชยชัยงาม. (2547). *สวัสดิการสังคมฉบับชาวบ้าน: แนวคิดนโยบาย แนวทางปฏิบัติ*. ศูนย์ศึกษา

เศรษฐศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

Knowledge Creation and Participation in Community Based Tourism Management in The On-Tai Sub-district, San Kamphaeng District, Chiang Mai Province

ปิยะ พละปัญญา¹, ณัฐิตากานต์ พัยคณา^{2*} และ ปรียาภรณ์ ขันทบัว³

Piya Palapunya¹ Nathitakarn Phayakka^{2*} and Priyaphon Khanthabua³

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาการพัฒนาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร, คณะผลิตกรรมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ภาควิชาพัฒนาเศรษฐกิจการเกษตร, คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³นักศึกษา, หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบท, คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

¹Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Communications, Faculty of Agricultural Production,
Maejo University

²Assistant Professor, Department of Agricultural Economy and Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University

³Student, Master of Science Program in Agricultural Extension and Rural Development, Faculty of Agriculture, Chiang Mai
University

*Corresponding Author Email: nathitakarn.p@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการสร้างองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเพื่อสร้างองค์ความรู้จากกระบวนการจัดการความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เครื่องมือการวิจัยจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน และสมาชิกในชุมชน จำนวน 20 ราย ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.43$) แบ่งได้แก่ (1) ด้านการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) (2) ด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) (3) ด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) และ (4) ด้านการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$)

การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจุกกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร ได้ทำการพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กร สามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำการจัดการความรู้ มาปรับใช้ เพื่อการบรรลุเป้าหมาย ได้แก่ (1) การบรรลุเป้าหมายของงาน (2) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาคน (3) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และ (4) การบรรลุเป้าหมายของการเป็นชุมชน โดยได้แบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคน เพื่อปลุกกระตุ้นแนวคิดสมาชิกชุมชนออนใต้ให้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนา ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชน แสดงให้เห็นถึงความต้องการ และความสนใจร่วมกันที่จะบรรลุถึงเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตครอบครัวที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การสร้างองค์ความรู้ การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ABSTRACT

This research is part of the Knowledge Creation and Participation Programmed Community-Based Tourism, On Tai Subdistrict, San Kamphaeng District Chiang Mai Province. The research article aims to study the level of participation in community-based tourism management. and to create a body of knowledge from the knowledge management process of community-based tourism in the area of On Tai Subdistrict San Kamphaeng District Chiang Mai Province. By using research tools from in-depth interviews with community leaders. and 20 community members. The results showed that The level of participation of community leaders and community members. The overall picture is at a high level ($\bar{X} = 3.43$), (1) Decision making high level ($\bar{X} = 3.18$), (2) Operational aspect high level ($\bar{X} = 3.47$), (3) Receiving benefits high level ($\bar{X} = 3.65$) and (4) evaluation high level ($\bar{X} = 3.42$).

Collection of existing knowledge in the organization which are scattered in people or documents have been developed into a system. So that everyone in the organization able to access knowledge and develop yourself to be knowledgeable. By applying knowledge management (KM) to achieve goals. namely (1) job goal achievement, (2) human development goal achievement, (3) organization development goal to become a learning organization, and (4) community goal achievement. Dividing the roles and responsibilities according to the aptitude of each person to arouse the idea of members of the Southern On Community to organize development activities. Transfer knowledge to people in the community. Demonstrate the need and a shared interest in achieving the goal of developing a community-based tourism model. to lead to a good family life and have a better quality of life. Strengthening the community for sustainable self-reliance.

Keywords : Knowledge creation Participation Community Based Tourism Management

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นเอกลักษณ์ของประเทศไทย ที่แสดงถึงจากการท่องเที่ยวแบบใช้ชีวิตเหมือนคนท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันการท่องเที่ยวตามรอยวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนต่าง ๆ ซึ่งเป็นแหล่งการท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ทำให้ต่อมามีการผลักดันให้การท่องเที่ยวชุมชนเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเรียกว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” เพื่อให้เกิดการรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนรวมถึงทรัพยากรต่าง ๆ ของชุมชน (ศศิชา , 2562) การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) จึงเป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต เข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม จากภารกิจกรมต่าง ๆ หรือการเดินทางไปในชุมชน ทำให้เกิดความประทับใจของผู้มาเยือนจนต้องกลับมาเยือนซ้ำ พร้อมทั้งบอกต่อให้ผู้อื่นได้มาสัมผัสประสบการณ์เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นโอกาสให้การท่องเที่ยวไทยเติบโตได้อย่างยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561)

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism) จึงเป็นบทบาทสำคัญที่นำมาพัฒนาชุมชนออนไลน์ เพื่อสร้างองค์ความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนได้อย่างยั่งยืนและเนื่องจากชุมชนออนไลน์ ได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Industry Village : CIV) ซึ่งเป็นงานบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐมากกว่า 10 หน่วย โดยมีเป้าหมายให้สำนักพัฒนาอุตสาหกรรมชุมชน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม เป็นหน่วยประสานในการจัดกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านอุตสาหกรรม ภายใต้โครงการสร้างสรรค์อุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ที่นำทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต มาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์และการออกแบบ เพื่อสร้างมูลค่าใหม่ของสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว และบริการหรือกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ใหม่จากการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดมูลค่าใหม่ทางเศรษฐกิจบนแนวคิดอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ สำหรับตำบลออนใต้หรือชุมชนออนไต้นั้น เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ถือเป็นเมืองเก่าที่มีตำนานมากมาย และยังคงรักษาวิถีชีวิตพื้นบ้านมีความผูกพันภายในชุมชน มีความโอ้อ้อมอารีมีน้ำใจ และวิถีชีวิตแบบ “บ้านจุ่ม เมืองเย็น” (บ้านที่อุดมสมบูรณ์ เมืองที่สงบร่มเย็น) ทำให้ตำบลออนไต้นี้มีเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้คนเข้าไปเยี่ยมเยือน (การท่องเที่ยวเชิงไกล, 2560) และเพื่อให้ชุมชนออนไลน์สามารถพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชน ดังนั้น จึงได้จัดทำโครงการวิจัยการสร้างองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการเตรียมความพร้อมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อการพัฒนาและยกระดับให้ขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง และสามารถบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ และดึงเอาจุดเด่นที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนให้แก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นจุดดึงดูดให้ท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนและเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างองค์ความรู้จากกระบวนการจัดการความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ได้มีการมุ่งศึกษาถึงการสร้างองค์ความรู้และการมีส่วนร่วมในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จำนวน 20 ราย ในพื้นที่ชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ได้รับข้อมูลปฐมภูมิ
2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถาม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์ จำนวน 20 ชุด
4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล การขออนุญาตสัมภาษณ์ด้วยการชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานที่และเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์โดยเป็นไปตามหลักวิธีการดำเนินงานการวิจัยและจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ (%) และ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ต่อการดำเนินด้านการประสานงานในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน สามารถแบ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ

จากการสำรวจแสดงให้เห็นภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.18$) เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ ของผู้นำชุมชนและสมาชิกในพื้นที่ชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการกำหนดต้นทุนการผลิตสินค้ากลุ่ม และด้านการตั้งกฎกติกาในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เท่ากัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนออนไลน์ พฤติกรรมการของสมาชิกชุมชนออนไลน์มีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการคัดเลือกผู้รับผิดชอบในกิจกรรมต่าง ๆ มากที่สุด แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม ด้านการพิจารณาการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกกลุ่ม

2) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน

จากการสำรวจแสดงให้เห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการเป็นผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม และด้านการให้คำแนะนำในเรื่องที่มีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษแก่กลุ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) เท่ากัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนออนไลน์ พฤติกรรมการของสมาชิกชุมชนออนไลน์มีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการเป็นผู้ประสานงานกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการสนับสนุนด้านการเงินในการดำเนินงานกลุ่ม

3) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์

จากการสำรวจแสดงให้เห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ทำให้เป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนออนไลน์ พฤติกรรมการของสมาชิกชุมชนออนไลน์มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิกมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล

จากการสำรวจแสดงให้เห็นภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) เมื่อพิจารณาด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปีและการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เท่ากัน

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการประเมินผลต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนออนไลน์ พฤติกรรมการของสมาชิกชุมชนออนไลน์มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มมีค่าเฉลี่ยที่มากที่สุด แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม

2. การสร้างองค์ความรู้จากกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge management : KM)

โดยการรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคล หรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กร สามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถแข่งขันสูงสุด ซึ่งการจัดการความรู้ (Knowledge management : KM) คือเครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ (1) การบรรลุเป้าหมายของงาน (2) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาคน (3) การบรรลุเป้าหมายด้านการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (4) การบรรลุเป้าหมายของการเป็นชุมชน หมู่คณะ ที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกันในการทำงาน (คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, 2561) โดยชุมชนออนไลน์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้นำมาปรับให้เข้ากับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะของการทำงานร่วมกัน ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์และการศึกษาชุมชนเพื่อทำแผนที่ทางสังคม 2) การให้ความรู้แก่ชุมชน 3) การวางแผน 4) การดำเนินงานตามแผน 5) การติดตามประเมินผล (เพชรอำไพ และคณะ, 2557) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความต้องการ และความสนใจร่วมกันที่จะบรรลุถึงเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมไปถึงการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ การเป็นชุมชน หมู่คณะ ที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกันในการทำงาน เพื่อนำไปสู่การมีชีวิตครอบครัวที่ดี และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างการพัฒนาตนเองของคนในชุมชน และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 แผนภาพการจัดการความรู้ (Knowledge management : KM)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ญรัฐพร และฐาปนกรณ์ (2556) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนในตำบลร้อยปีสามชุก อำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการจัดการด้านสถานที่ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผน การประชุมนโยบายหรือแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ด้านของสิ่งอำนวยความสะดวกนั้นชุมชนจะมีส่วนแค่การแสดงความคิดเห็นว่าดีหรือไม่ ต้องการหรือไม่ต้องการ

อย่างไรก็ตาม ยังมีความแตกต่างกับงานวิจัยของ อรุณี (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านท่าดินแดง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนบ้านท่าดินแดง อยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านการดำเนินงาน/กิจกรรม ด้านการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการวางแผน ตามลำดับ และงานวิจัยของ พรชิตา และคณะ (2561) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลบางปูอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวตำบลบางปู มีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับน้อย (2.41) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะขนาดจำนวนสมาชิกของพื้นที่ชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนสมาชิกหรือกลุ่มเป้าหมาย 20 ราย หรือมีจำนวนที่น้อยกว่าการวิจัยข้างต้นที่กล่าวมา จึงทำให้การจัดการมีความครอบคลุมมากกว่า และมีการสื่อสารร่วมกับสมาชิกในชุมชนที่ทั่วถึงกว่า ทำให้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จึงอยู่ในระดับมาก

2. การสร้างองค์ความรู้จากกระบวนการจัดการความรู้ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์และการศึกษาชุมชนเพื่อทำแผนที่ทางสังคม 2) การให้ความรู้แก่ชุมชน 3) การวางแผน 4) การดำเนินงานตามแผน และ 5) การติดตามประเมินผล สอดคล้องกับ สุจิตา (2565) ได้ศึกษาเรื่อง

การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นรายงานวิจัยที่เผยแพร่ในระหว่างปี พ.ศ. 2557 - 2562 ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ด้านองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนแบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ 1) กระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มจากสร้างความเข้าใจภายในชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จัดตั้งคณะทำงาน ค้นหาและรวบรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมภายในชุมชน วิเคราะห์ศักยภาพและความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยว วางแผนกิจกรรมและบริการท่องเที่ยว ดำเนินการตามแผนพัฒนาตลาดท่องเที่ยวและขยายเครือข่าย สุดท้ายติดตามประเมินผล 2) กลยุทธ์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือพัฒนาขีดความสามารถของชุมชนด้านการจัดการและด้านบริการท่องเที่ยว 3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ร่วมคิดค้นและวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชน ร่วมตัดสินใจวางแผนร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลและ 4) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ทรัพยากรทางวัฒนธรรม ศักยภาพของชุมชนและการสนับสนุนจากภายนอก ดังนั้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีพัฒนาทั้งแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการจัดการของชุมชนเพื่อให้ชุมชนสามารถเกิดเรียนรู้นำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และสอดคล้องกับ สมหมาย (2564) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยว ได้แก่ การบูรณาการความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อร่วมกันพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืนและค้นพบ 8 แนวทางการจัดการการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อความยั่งยืน ที่ประกอบไปด้วย 1) ชุมชนควรปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้กับคนรุ่นใหม่ 2) ควรสร้างความตระหนักในการอนุรักษ์ 3) การเป็นเจ้าของที่ดีของคนในพื้นที่ 4) มุ่งสร้างประโยชน์ร่วมกัน 5) สร้างความเข้าใจร่วมกันให้กับชุมชน 6) ภาครัฐและภาคประชาชนควรมีการบูรณาการร่วมกัน 7) ภาครัฐควรประชาสัมพันธ์เชิงรุก และ 8) การสร้างตราสัญลักษณ์ให้กับท้องถิ่น

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนจำเป็นต้องมีการพัฒนาทั้งแหล่งท่องเที่ยวและความสามารถในการจัดการของชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้ชุมชนสามารถเกิดการเรียนรู้ นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในด้านธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรม ช่วยให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้ และยังมีบริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการนักท่องเที่ยว และการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันของคนในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ และมุ่งเน้นให้เห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมเพื่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและยกระดับให้ขึ้นมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนที่สำคัญอีกแห่งหนึ่ง และเพื่อเป็นการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมของสมาชิกในชุมชนออนใต้ให้ความร่วมมือต่อการดำเนินด้านการประสานงานในการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเห็นได้ชัด โดยไม่หวังผลตอบแทน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการประเมินผลต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนออนใต้ โดยพฤติกรรมการของสมาชิกชุมชนออนใต้มีส่วนร่วมในการประเมินผลด้านการดำเนินงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม

มากที่สุด แต่ยังคงขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม ดังนั้นเพื่อเตรียมความพร้อมสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาชิกชุมชนออนไลน์จำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มสำหรับการทำงานร่วมกัน โดยแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความถนัดของแต่ละคน เพื่อปลุกกระตมแนวคิดสมาชิกชุมชนออนไลน์ให้ก้าวหน้า ให้มีการจัดกิจกรรมการพัฒนา ถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชน รวมถึงสมาชิกในชุมชนควรมีกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกคนรุ่นใหม่ของชุมชนมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่คนในรุ่นปัจจุบันที่กำลังจะก้าวสู่การเป็นผู้ใหญ่รวมถึงคนในรุ่นต่อไป และเพื่อสร้างจิตสำนึก ความรัก ความหวงแหน ต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่อาศัยอยู่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการสำรวจแบบสอบถามการวิจัยเรื่องการสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนออนไลน์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากความสนใจของกลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นหลัก โดยแบ่งกิจกรรมให้เหมาะสมกับกลุ่มอายุของนักท่องเที่ยวที่มาเข้าร่วมกิจกรรม

1.2 สร้างความแตกต่างจากชุมชนอื่น โดยใช้เอกลักษณ์ของสภาพแวดล้อมของชุมชนออนไลน์ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงดาราศาสตร์ ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างสถาบันวิจัยดาราศาสตร์แห่งชาติ (องค์การมหาชน) (สดร.) ร่วมกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ผลักดันการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้ด้านดาราศาสตร์ (Dark Sky Tourism) แนะนำเส้นทางท่องเที่ยวดูดาวทั่วทุกภูมิภาคของไทย และ 1 ใน 12 สถานที่ซึ่งได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นเขตอนุรักษ์ท้องฟ้ามืด ปี 2565-2567 คือ ชุมชนออนไลน์ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ประเภทชุมชนอนุรักษ์ท้องฟ้ามืด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยด้านการตลาด โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยว เพื่อแสดงถึงอัตลักษณ์ของชุมชน และเป็นจุดขายให้กับแหล่งท่องเที่ยวได้มีการซื้อสินค้าเป็นของฝาก รวมไปถึงความต้องการของผู้บริโภค จึงจะเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่องการสร้างองค์ความรู้จากการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนออนไลน์อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถดำเนินการจนประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากคณะผลิตกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีงบประมาณ 2565 ผู้เป็นแหล่งทุนวิจัย ตลอดจนจนถึงความร่วมมือและสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน ในพื้นที่ชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวเชิงไกล. (2560). *เที่ยววิถีชุมชน: ชุมชนออนใต้ หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (CIV) จ.เชียงใหม่*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2565, จาก <https://chailaibackpacker.com/ontai/>
- คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (2561). *การจัดการความรู้ (KM)*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2565, จาก https://quality.sc.mahidol.ac.th/plan_and_policy/km/
- พรชิตา ชาญณรงค์, อิศหา สะนิ, อริสา กอร์เดร์, ชัมชูนี เจะเย็ง, อัสนี หะสีแหม, และดาลีชะห์ ดะยี. (2561). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว ตำบลบางปูอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. *การประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 “มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ : พลังปัญญาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน Wisdom Power for Sustainable Development”* (น. 261-267). มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา. ไทย. สืบค้นจาก <http://human.skru.ac.th/husoconference/conf1/po26.pdf>
- เพชรอำไพ มงคลจิระเดช และ คณະ. (2557). กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ในแผนฟื้นฟูอนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธารและป่าชุมชน เขื่อนศรีนครินทร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการ*. ปีที่ 7 (ฉบับที่ 1). สืบค้นจาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/27376>
- ศศิชา หมดมลทิล. (2562). *ท่องเที่ยวโดยชุมชนวิถีความยั่งยืน*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2565, จาก https://www.gsbresearch.or.th/wp-content/uploads/2019/10/GR_report_travel_detail.pdf
- สุธิดา แจ้งประจักษ์. (2565). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น*. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ปีที่ 6 (ฉบับที่ 2). สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/soc-rmu/article/view/253839/171878>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน วิถีไทย เก๋ไก้อย่างยั่งยืน*. สืบค้น 19 ธันวาคม 2565, จาก <https://www.tatreviewmagazine.com/article/community-based-tourism/>
- อรุณี กะเส็มมิ. (2564). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบมีส่วนร่วม กรณีศึกษา ชุมชนบ้านท่าดินแดง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2565, จาก <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/6009>

การนำเสนอบทความวิจัย ภาคโปสเตอร์ (Poster Presentation)

การเรียนรู้แบบผสมผสานตอบโจทย์สถานการณ์วิถีชีวิตใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน The Blended Learning Answers New Normal Life to Sustainable Development

นันทวัฒน์ พินิจพรหม

Nanthawat Phinitphrom

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

Lecturer Social Development, Faculty of Humanity and Social Sciences,

Udon Thani Rajabhat University

Corresponding Author Email: nantawat.ph@udru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้เขียนเพื่อเป็นการแนะนำ และอธิบายการเรียนรู้แบบผสมผสานตอบโจทย์สถานการณ์วิถีชีวิตใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเริ่มจาก แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน ประกอบด้วย ความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสาน ความเป็นมาของการพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ลักษณะและรูปแบบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน การออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอีเลิร์นนิง ประกอบด้วย ความหมายของอีเลิร์นนิง (e-learning) ประโยชน์ของอีเลิร์นนิง ประเภทและรูปแบบของอีเลิร์นนิง องค์ประกอบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิง ซึ่งแต่ละรูปแบบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน มีความสำคัญ และเหมาะสมกับผู้เรียน ตลอดจนสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ฉะนั้น การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อรับมือกับวิกฤตโควิด-19 และเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นโรคระบาดใหม่ ๆ ภัยพิบัติหรือภัยคุกคามต่าง ๆ เป็นการผสมผสานการเรียนในห้องเรียน ควบคู่กับการเรียนออนไลน์ ตามความต้องการ และสภาพแวดล้อมของผู้เรียน และครู เพื่อให้ได้แนวทางที่ทั้งสองฝ่ายสามารถทำกิจกรรมร่วมกันได้

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบผสมผสาน สถานการณ์วิถีชีวิตใหม่ การพัฒนาที่ยั่งยืน

ABSTRACT

This article was introduction and explanation of Blended Learning Answers New Normal Life to Sustainable Development by beginning from concepts and theories concerning Blended Learning included meaning, history, characteristic and format, and design of Blended Learning. The concepts and theories concerning e-learning are included meaning, advantage, kinds and format, and the components of e-learning. All format of Blended Learning were importance and appropriation for learners and different situations. So, the Blended Learning for responding the Covid-19 and occurring in the future such as new pandemic disease and other danger. This was Blended Learning in the class together with online learning according to the needs and surrounding conditions of learners and teachers for obtaining the guidelines on together activities performance of learners and teachers.

Keywords : The Blended Learning New Normal Life Sustainable Development

บทนำ

โรคติดเชื้อโควิด-19 เผยให้เห็นความเปราะบางและเครือข่ายความเชื่อมโยงที่มีอยู่อย่างหนาแน่นในสังคมโลกในทุกวันนี้ วิถีชีวิตใหม่ กลายเป็นบรรทัดฐานใหม่ในชีวิตประจำวัน มุมมองของคนส่วนใหญ่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าโลกได้เปลี่ยนโฉมหน้าในทศวรรษที่กำลังมาถึงโดยสิ้นเชิง สถานการณ์การระบาดที่กินระยะเวลานานหลายเดือนได้เปลี่ยนรูปแบบการให้บริการและระบบสาธารณสุขไปแล้ว ข้อปฏิบัติในการตรวจและติดตามโรค การเว้นระยะห่างทางสังคมกลายเป็นมาตรฐานทั่วไปในชีวิตประจำวัน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมิติต่าง ๆ ต่อสังคมนั้นจะเกิดขึ้นยาวนานหลายเดือนและมีแนวโน้มว่าจะเป็นความเปลี่ยนแปลงถาวร ทั้งระยะห่างทางสังคม ข้อเสนอแนะด้านสาธารณสุข การเดินทาง ธุรกิจและกิจกรรมสาธารณะ ในขณะที่ภาคการศึกษาเองก็ต้องตั้งคำถามต่อบทบาทของการเรียนรู้ในโลกใหม่ เตรียมตัวให้พร้อมสำหรับรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปและการพัฒนาทักษะใหม่ ๆ สำหรับยุคหลังโควิด-19 ด้วยเช่นกัน การตัดสินใจดำเนินการต่าง ๆ ในวันนี้จะส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาในวันข้างหน้าในระยะยาวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจึงควรต้องตัดสินใจโดยมีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาและการพัฒนา และสิทธิมนุษยชนเป็นแนวทางด้วยการพยายามค้นหาทางเลือกใหม่ๆ หรือแนวทางที่ยืดหยุ่นสอดคล้องตามสถานการณ์จะช่วยให้การเรียนรู้ไม่หยุดชะงัก หรืออย่างน้อยก็จะไม่เป็นภาระซ้ำเติมแก่ผู้เรียนที่รุนแรง การเรียนแบบผสมผสานตอบโจทย์สถานการณ์วิถีชีวิตใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นแนวทางหนึ่งที่น่าสนใจในการรับมือกับวิกฤตในขณะนี้ และที่อาจจะเกิดขึ้นได้อีกในอนาคต จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ ดังในบทความนี้ที่ผู้เขียนจะนำเสนอ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนแบบผสมผสาน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) มีประเด็นศึกษา ประกอบด้วย ความหมายของการเรียนแบบผสมผสาน ความเป็นมาการพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ลักษณะและรูปแบบของการเรียนแบบผสมผสาน การออกแบบการจัดการเรียนแบบผสมผสาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของการเรียนแบบผสมผสาน

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนและ ได้รับความนิยมนำมาใช้มากขึ้น ในภาษาอังกฤษมีคำศัพท์หลายคำที่มีความหมายถึงการเรียนการสอนแบบ ผสมผสานหลากหลายวิธี โดยมักมีบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศประกอบอยู่ด้วย เช่น Blended learning, hybrid learning, web-enhanced learning, integrated learning, multi-method learning, mixed mode learning เป็นต้น

ความเป็นมาการพัฒนาการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

การเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่มีพัฒนาการ มาอย่างต่อเนื่องจากการเรียนการสอนแบบเดิมที่ใช้วิธีการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับผู้เรียนและผู้สอน ต่างมีปฏิสัมพันธ์และได้รับประสบการณ์ตรงซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ในระบบ ชั้นเรียนปกติ เป็นสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เรียกว่า The Traditional Face-to-Face Learning Environment จวบจนก้าวเข้าสู่ยุคการเรียนรู้แบบทางไกล (Distance Learning) ผ่านสื่อการเรียนรู้ ทางไกลที่ถูกจัดขึ้นในการเสริมประสบการณ์ทางการเรียน ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้จะทำให้รูปแบบและลักษณะการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าจะลดบทบาทลงไปค่อนข้างมาก ผู้เรียนและผู้สอนไม่จำเป็นต้องจัดประสบการณ์ทางการเรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียนปกติอีกต่อไป แต่สามารถที่จะเกิดการ เรียนรู้ได้ทุกแห่งทั้งในและนอกชั้นเรียน จนกระทั่งวิวัฒนาการของคอมพิวเตอร์ในโลกแห่ง การเรียนรู้ปัจจุบันที่เรียกว่ายุคเว็บ 2.0 (Web 2.0) ที่ได้มีอิทธิพลต่อการศึกษาค่อนข้างมาก ประสิทธิภาพของสื่อคอมพิวเตอร์ที่เกิดพัฒนาการทางการเรียนจากการเรียนการสอนบนเว็บไซต์ (Web-based Instruction) ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สำหรับกระบวนการเรียน การสอน (Nipatanoy, 2018)

Baragash (2018) ให้ความหมายของการเรียนแบบผสมผสาน เป็นการเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์ หรือการเชื่อมโยงกัน อย่างมีนัยสำคัญเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสาน ในระดับอุดมศึกษา สร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วม ในการเรียนรู้ได้เพิ่มมากขึ้น โดยใช้วิธีการเรียนการสอนที่หลากหลาย เช่น การเรียนแบบตัวต่อตัว (Face to Face Learning) การเรียนการสอนออนไลน์ (LMS) และการเรียนรู้ผ่านเว็บไซต์ (WBL) เป็นต้น

Han (2019) ให้ความหมายของการเรียนแบบผสมผสาน เป็นการเรียนรู้ตามบทบาทสำคัญ ในการเรียนรู้ผ่านการอภิปรายในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากการอภิปรายสามารถสร้างการมีส่วนร่วม ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ผ่านการสื่อสาร โดยใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเข้ามาเพื่อเชื่อมโยงความคิดของผู้เรียนทั้งหมดเพื่อให้มองเห็นถึง ภาพรวมของการเรียนแบบผสมผสาน

จินตวิทย์ คล้ายสังข์ (2562. ออนไลน์) รูปแบบการสอนแบบใหม่อีกรูปแบบหนึ่งภายใต้กระแสแห่ง พัฒนาการด้าน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เป็นรูปแบบของการบูรณาการปรับใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์กับการเรียน การสอนแบบปกติ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ก้าวไกลเกิดทั้งประสิทธิผลและมีประสิทธิภาพทางการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้เรียกว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning)”

บุญประกอบ เกาเล็ก (2563 น. 78-79) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) คือ กระบวนการเรียนรู้ ที่ผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การเรียนที่ผสม การเรียนออนไลน์และการเรียนในชั้นเรียน ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนสองวิธีหรือมากกว่าในการเรียนการสอน เช่น การฝึกอบรมในห้องเรียนซึ่งเป็นการสอนแบบเผชิญหน้า ผสมกับการเรียนการสอนแบบออนไลน์ผ่าน เทคโนโลยีในลักษณะห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) หลังจากนั้นผู้สอนอาจนำเนื้อหาบทความโพสต์ วิจารณ์เว็บหรือการบันทึกสื่อวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่ในระบบ E-Learning ด้วยระบบ LMS (Learning Management System) หลังจากนั้นสรุปบทเรียน และประเมินผลการเรียนได้

Procter ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้แบบผสมผสานในปี 2003 (อ้างถึงใน Bryan A., and Volchenkova. K.N. 2016) ว่าการเรียนแบบผสมผสานเป็นการผสมผสานที่มีประสิทธิภาพของวิธีต่างๆ ของการ ให้ความรู้ รูปแบบของการสอน และรูปแบบของการเรียนรู้

The GLOSSARY OF EDUCATION REFORM for journalists, parents, and community members. (2013) ได้อธิบายความหมายของการเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ว่าเป็นการฝึกฝนโดยใช้ประสบการณ์ การเรียนรู้ทั้งแบบออนไลน์และแบบตัวต่อตัวเช่นในหลักสูตรการเรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้เรียนเข้าร่วมชั้นเรียนที่ครู สอนในห้องเรียนแบบเดิมในขณะเดียวกันก็เรียนส่วนประกอบออนไลน์ของหลักสูตรนอกห้องเรียนได้อย่างอิสระ ใน กรณีนี้เวลาในชั้นเรียนอาจถูกแทนที่หรือเสริมด้วยประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์และผู้เรียนจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับ หัวข้อเดียวกันทางออนไลน์เช่นเดียวกับที่ทำในชั้นเรียน นั่นคือประสบการณ์การเรียนรู้แบบออนไลน์และแบบตัว ต่อตัวจะขนานกันและเสริมกันและกัน

The Cambridge English Dictionary (2021) ให้คำจำกัดความของ Blended Learning หรือ การ เรียนรู้แบบผสมผสานว่าเป็น “วิธีการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างบทเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมกับบทเรียนที่ใช้ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และอาจใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต”

สรุปความหมายโดยรวมของการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ เกิดจากการจัดการเรียนการสอนหลากหลายวิธี ที่คำนึงถึงผู้เรียน เนื้อหาการเรียนและบริบทสถานการณ์ และสามารถจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้สูงสุด เกิดทักษะ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนั้น

ลักษณะและรูปแบบของการเรียนแบบผสมผสาน

ตามความเห็นของ Chew, Jones และ Turner (2008 อ้างถึงใน Bryan A., and Volchenkova. K.N. 2016) การเรียนรู้แบบผสมผสานจะเกี่ยวข้องกับการผสมผสานระหว่างสองสาขาวิชาคือการศึกษา (education) และเทคโนโลยีการศึกษา (educational technology)

Horn, Michael B. and Staker, Heather (2014. อ้างถึงใน Christensen Institute.) กล่าวถึงลักษณะและรูปแบบของการเรียนรู้แบบผสมผสานว่าเป็นโปรแกรมการศึกษาอย่างเป็นทางการที่ ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยมีลักษณะดังนี้

1. ส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ผ่านระบบออนไลน์โดยมีองค์ประกอบของการควบคุมผู้เรียนในเรื่องเวลา สถานที่ เส้นทางและ / หรือลำดับก้าวของการเรียนรู้
2. ส่วนหนึ่งของการดูแลตรวจสอบการเรียนรู้ของผู้เรียนอยู่ในสถานที่ห่างไกลจากบ้าน
3. รูปแบบตามเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนภายในหลักสูตรหรือหัวเรื่องที่เรียนจะเชื่อมโยงกันเพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการ

โปรแกรมการเรียนรู้แบบผสมผสานส่วนใหญ่มักมีรูปแบบคล้ายกับหนึ่งในสี่รูปแบบ (Christensen Institute.) ประกอบด้วย Rotation model, Flex model, A La Carte model และ Enriched Virtual model ดังนี้

1. รูปแบบการหมุนเวียน (Rotation model) หลักสูตรหรือวิชาที่ผู้เรียนหมุนเวียนตาม ตารางเวลาหรือตาม ดุลยพินิจของผู้สอนระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ซึ่งอย่างน้อยหนึ่งนั้นคือการเรียนรู้ออนไลน์ รูปแบบอื่นๆ อาจรวมถึงกิจกรรมต่างๆ เช่นการสอนแบบกลุ่มเล็กหรือแบบเต็มชั้นโครงการกลุ่มการสอนแบบ รายบุคคลและการมอบหมายงาน

2. รูปแบบยืดหยุ่น (Flex model) หลักสูตรหรือวิชาที่การเรียนรู้ออนไลน์เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ของผู้เรียน แม้ว่าผู้นำผู้เรียนไปสู่กิจกรรมออฟไลน์ในบางครั้งก็ตาม ผู้เรียนดำเนินการตามกำหนดการ ที่กำหนดเองเป็นรายบุคคลระหว่างรูปแบบการเรียนรู้ต่างๆ ผู้สอนบันทึก ดูแล ให้การสนับสนุนแบบตัวต่อตัวบน พื้นฐานที่ยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ตามความจำเป็นผ่านกิจกรรมต่างๆ เช่นการสอนกลุ่มย่อย และการสอนพิเศษรายบุคคล

3. รูปแบบที่สั่งตามต้องการ (A La Carte model) หลักสูตรรูปแบบนี้ผู้เรียนใช้แบบออนไลน์ทั้งหมดเพื่อ ประกอบกับประสบการณ์อื่นๆ ที่ผู้เรียนในสถานศึกษา ครูสอนวิชาสำหรับหลักสูตร A La Carte คือ ครูออนไลน์ นักเรียนสามารถเรียนหลักสูตร A La Carte ได้ทั้งในวิทยาเขตหรือในสถานที่ขึ้นหลักสูตร A La Carte แตกต่างจากการเรียนรู้แบบเต็มเวลาเนื่องจากไม่ใช่ประสบการณ์ที่เหมือนกันทั้งสถาบัน ผู้เรียนที่เรียนรายวิชานี้แบบ A La Carte และรายวิชาอื่นๆ แบบเผชิญหน้าที่บ้านการศึกษาได้

4. รูปแบบเสมือนจริงที่สมบูรณ์แบบ (Enriched Virtual model) เป็นหลักสูตรหรือวิชาที่ ผู้เรียนต้องเริ่มจากการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับครูผู้สอนจากนั้นจึงมีอิสระที่จะเรียนที่บ้านจากระบบทางไกล การเรียนรู้ออนไลน์เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ของผู้เรียน เมื่อผู้เรียนอยู่ห่างไกลโดยลำพัง โดยทั่วไปผู้สอนทำหน้าที่เป็นทั้งครูออนไลน์และเผชิญหน้า โปรแกรมรูปแบบเสมือนจริงหลายโปรแกรมเริ่มจากเรียนออนไลน์เต็ม เวลาจากนั้นจึงพัฒนาโปรแกรมแบบผสมผสานเพื่อให้ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ในสถาบันการศึกษาเสมือนจริงที่ สมบูรณ์ ในรูปแบบโปรแกรม Enriched Virtual ผู้เรียนไม่ได้พบปะกับครูแบบเผชิญหน้าทุกวันที่มีการเรียน รูปแบบนี้แตกต่างจากหลักสูตรออนไลน์เต็มรูปแบบ เนื่องจากการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากับครูผู้สอน (การปฏิสัมพันธ์แบบไม่ประสานเวลา) สามารถทำได้มากกว่าในเวลาทำการ ในเวลาที่ผู้เรียนเลือกได้ตามที่เขาต้องการ

Horn and Staker (2011 อ้างถึงใน จินตวีร์ คล้ายสังข์ ออนไลน์) ได้จำแนกคุณลักษณะในการ จัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานว่าการการสอนรูปแบบนี้จำแนกได้เป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

Model 1: Face to Face Driver เป็นรูปแบบการเรียนการสอนแบบปกติที่มีการเรียนแบบ เฝื่อนหน้าระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนในชั้นเรียนโดยมีการเรียนรู้แบบออนไลน์ในแต่ละเรื่องหรือแต่ละประเด็นที่กำหนดในหลักสูตรของการเรียนรู้แต่ละครั้ง

Model 2: Rotation เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบหมุนเวียนตามหลักสูตรเนื้อหาในตารางที่กำหนด

Model 3: Flex เป็นลักษณะการเรียนแบบผสมผสานที่มีความยืดหยุ่นในการปรับใช้ภายใต้ สถานการณ์ที่ต่างกันที่ผู้สอนจัดให้กับผู้เรียนในการเรียนรู้หลายรูปแบบทั้งการเรียนแบบ tutoring หรือการเรียนแบบกลุ่มเล็กตามกลุ่มสนใจ เป็นต้น

Model 4: Online Lab เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนในห้องเรียนออนไลน์ภายใต้สภาพการณ์ ของการใช้ห้องปฏิบัติการทางเทคโนโลยีสารสนเทศเต็มรูปแบบโดยผู้สอนและผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้คอยควบคุมให้ ความช่วยเหลือทางการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

Model 5: Self Blended เป็นรูปแบบของการเรียนที่ผู้เรียนผสมผสานเองตามประเด็นหรือหลักสูตร กำหนดลักษณะดังกล่าวนี้มักเป็นการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลทางการเรียนระหว่างกันโดยมีโปรแกรมพักอยู่ที่ จะคอยควบคุมและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แบบผสมผสานด้วยตนเอง

Model 6: Online Driver เป็นลักษณะการเรียนแบบผสมผสานที่เต็มรูปแบบโดยมีการเรียนแบบ ออนไลน์ทั้งผู้เรียนและผู้สอนตามหลักสูตรที่กำหนด เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศจะมีบทบาทต่อ กระบวนการขับเคลื่อน

โดยสรุปการเรียนการสอนแบบมีหลายวิธี เป็นการผสมผสานวิธีสอนที่หลากหลาย ผสมผสานเทคโนโลยีการเรียนการสอน และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้าด้วยกัน เริ่มตั้งแต่การเลือกสื่อการสอนที่หลากหลายและลำดับเวลาของการใช้สื่อแต่ละอย่าง จังหวะเวลาที่ผู้สอนและผู้เรียนพบปะปฏิสัมพันธ์รวมทั้งความยืดหยุ่นของผู้สอนและผู้เรียน เป็นต้น ผู้สอนควรได้นำมาประมวลปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบ ผสมผสานให้เหมาะสมในรายวิชาของตน

การออกแบบการจัดการเรียนแบบผสมผสาน

ปณิตา วรณพิรุณ (2554) เสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน โดยพัฒนาจากรูปแบบการออกแบบระบบการเรียนการสอนของ ADDIE ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ (1) การวิเคราะห์และการวางแผน (Analysis and Planning) (2) การออกแบบ (Design Solutions) (3) การพัฒนา (Development) (4) การนำไปใช้ (Implementation) (5) การประเมินผล (Evaluation ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกับ จินตวีร์ คล้ายสังข์ (2562. ออนไลน์) ได้นำเสนอไว้ แนวทางในการออกแบบบทเรียนบนเว็บแบบผสมผสานมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และวางแผน (Analysis and Planning)

1.1. การวิเคราะห์ผู้เรียน การปฏิบัติการ องค์กร รูปแบบการเรียน และความต้องการของระบบเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร

1.2 วิเคราะห์ทรัพยากรที่สนับสนุนต่อการจัดกิจกรรมการเรียน

1.3 วิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน การวางแผน การนำไปใช้ การทดสอบ และการประเมินผล

1.4 การวิเคราะห์แผนงาน กระบวนการทำงาน การนำไปใช้ในภาพรวม เพื่อนำไปสู่การสร้างวงจรในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบกระบวนการทำงานที่วางไว้

1.5 การวิเคราะห์ความต้องการขององค์กร

ขั้นที่ 2 การออกแบบ (Design Solutions)

2.1 กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ (Objectives)

2.2 ออกแบบให้ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน (personalization)

2.3 ออกแบบประเภทของการเรียนรู้ (taxonomy)

2.4 การออกแบบบริบทที่เกี่ยวข้อง (local context) ได้แก่ บ้าน การทำงาน (on-the-job) การฝึกปฏิบัติ (practicum) ห้องเรียน / ห้องปฏิบัติการ และการเรียนรู้ร่วมกัน (collaboration)

2.5 การออกแบบผู้เรียน (Audience) ได้แก่ การเรียนด้วยการนำตนเอง (self-directed) การเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (peer-to-peer) การเรียนแบบผู้ฝึกสอนและผู้เรียน (trainer learner) และการเรียนแบบผู้ให้คำปรึกษากับผู้เรียน (mentor-learner)

ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development)

3.1 องค์กรประกอบแบบไม่ฝสานเวลา (asynchronous) ได้แก่ โปรเซสซีอีเล็กทรอนิกส์ กระดาษ ข้อความ เครื่องมือที่ใช้องค์ความรู้เป็นฐาน ระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนการเรียน ระบบบริหารจัดการ เนื้อหาเรียนรู้ ระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ ระบบติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การติดตามงานที่มอบหมาย การทดสอบ การทดสอบก่อนเรียน การสำรวจการชี้แนะแบบมีส่วนร่วม เครื่องมืออำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ และการประชุมที่มีการบันทึกเสียงและฟังซ้ำได้

3.2 องค์กรประกอบแบบฝสานเวลา (synchronous) ได้แก่ การประชุมผ่านเสียง การประชุมผ่านวีดิทัศน์ การประชุมผ่านดาวเทียมห้องปฏิบัติการแบบออนไลน์ ห้องเรียนเสมือน การประชุมผ่านระบบออนไลน์ และการอภิปรายออนไลน์

3.3 องค์กรประกอบแบบเผชิญหน้า (Face-to-face) ได้แก่ ห้องเรียนแบบดั้งเดิม ห้องปฏิบัติการ การเผชิญหน้าการประชุม การเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ที่ปรึกษา กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ทีมสนับสนุนและการแนะนำในการเรียน

ขั้นที่ 4 การนำไปใช้ (Implementation) ในระบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน ต้องกำหนดประเด็นแนวทางการนำไปใช้ การวางแผน การนำไปใช้ วางแผนการใช้เทคโนโลยี และวางแผนในประเด็นอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนำระบบการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานไปใช้ ได้แก่ ผู้เรียน เพื่อนร่วมเรียน ผู้สอน และสถาบันการศึกษาให้เกิดการยอมรับและมีความเข้าใจที่ถูกต้อง เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) การวัดและการประเมินผลสำหรับการจัดการเรียนการสอนบนเว็บแบบผสมผสาน ทำโดยการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (achieve objectives) ของผู้เรียนโดยเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน รวมถึงการประเมิน งบประมาณค่าใช้จ่ายในการพัฒนาระบบการเรียนการสอน

ปณิตา วรณพิรุณ (2554. น. 47) และจินตวีร์ คล้ายสังข์ (2562. ออนไลน์) กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานให้ประสบผลสำเร็จ 3 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยด้านผู้เรียน (audience) จากความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนส่งผลให้ผู้ออกแบบการเรียนการสอนควรออกแบบ บทเรียนให้มีรูปแบบยืดหยุ่น และมีความหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับวิธีการเรียน รูปแบบการเรียนรู้ รูปแบบการคิด ความสามารถในการเรียนรู้ และบุคลิกภาพของผู้เรียนแต่ละคน เพื่อให้ ผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน เกิดการเรียนรู้ได้อย่างเท่าเทียมกันตามศักยภาพของตนเอง

2. ปัจจัยด้านเนื้อหา (Content) เนื้อหาที่ใช้ในการเรียนการสอนมีความแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้ออกแบบการเรียนการสอนควรสร้างกิจกรรม การเรียนให้สอดคล้องกับลักษณะเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เนื้อหาที่เหมาะสมกับการเรียนแบบ ออนไลน์ คือ เนื้อหาที่มีระดับความยากไม่มากนัก และเนื้อหาที่เหมาะสมกับการเรียนในห้องเรียน คือ เนื้อหาที่มีความซับซ้อน ต้องการคำอธิบายเพื่อความกระจ่างในการเรียนจากผู้สอนและการฝึกปฏิบัติ

3. ปัจจัยด้านระบบโครงข่ายพื้นฐาน (infrastructure) เนื่องจากความสามารถในเข้าถึงระบบการจัดการเรียนรู้บนเว็บแบบผสมผสานที่แตกต่างกัน ผู้ออกแบบ การเรียนการสอนควรออกแบบบทเรียนโดยคำนึงถึงศักยภาพของระบบ

โครงข่ายพื้นฐาน ประกอบด้วย ความ เสถียรของระบบ การเชื่อมต่อกับระบบเครือข่ายความเร็วในการส่งผ่าน รับและส่งข้อมูล รูปแบบของสื่อสำหรับ บทเรียนที่จะใช้งานบนเว็บ เป็นต้น

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าขั้นตอนในการออกแบบบทเรียนแบบผสมผสานมี 5 ขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์และวางแผน ขั้นที่ 2 การออกแบบ ขั้นที่ 3 การพัฒนา ขั้นที่ 4 การนำไปใช้ และขั้นที่ 5 การ ประเมินผล นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงในการออกแบบระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน 3 ประการ คือ ปัจจัยด้านผู้เรียน ปัจจัยด้านเนื้อหา และปัจจัยด้านระบบโครงข่ายพื้นฐาน ปัจจัยทั้งสามนี้จะมี ความสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนการสอนแบบผสมผสาน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอีเลิร์นนิ่ง

การนำเทคโนโลยีการสื่อสารเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนรู้มีแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง แบ่งประเด็น ศึกษาเป็น 4 ประเด็น ประกอบด้วย ความหมายของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ประโยชน์ของอีเลิร์นนิ่ง ประเภทและรูปแบบของอีเลิร์นนิ่ง องค์ประกอบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ความหมายของอีเลิร์นนิ่ง (e-learning)

อีเลิร์นนิ่งหรือที่เรียกกันว่าการเรียนรู้ออนไลน์คือการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการได้มาซึ่งความรู้โดย เกิดขึ้นผ่านเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และสื่อ Sander, Tamm. (2020) อธิบายไว้ว่า อีเลิร์นนิ่งหมายถึงการเรียนรู้ที่ เปิดใช้งานทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งโดยปกติ อีเลิร์นนิ่งจะดำเนินการบนอินเทอร์เน็ต ที่ผู้เรียนจะสามารถเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ได้ทุกที่ ทุกเวลา อีเลิร์นนิ่งมีคำจำกัดความหลากหลาย ดังเช่น Sarah Guri-Rosenbilt นักวิจัยด้าน การศึกษาจาก Open University of Israel (อ้างถึงใน Sander, Tamm, 2020) ให้ความหมายว่าอีเลิร์นนิ่งเป็น สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ต่างๆ ตั้งแต่ฟังก์ชันเสริมในห้องเรียนแบบเดิม ไปจนถึงการ ทดแทนการเข้าเรียนแบบเห็นหน้ากันในชั้นเรียนเป็นระบบออนไลน์สำหรับการเผชิญหน้ากันทางออนไลน์

ฐาปณีย์ ธรรมเมธา (2565. น. 1) อธิบายว่าภาษาไทยมีการใช้ชื่อเรียก e-learning แตกต่างกัน เช่น การ เรียน อิเล็กทรอนิกส์ การเรียนการสอนแบบออนไลน์ หรือการเรียนทางอินเทอร์เน็ต การเรียนการสอนแบบอีเลิร์น นิ่ง (e-Learning) ได้นำมาใช้ในระบบการศึกษาเพื่อสนับสนุน และเพิ่มช่องทางการเรียนรู้ของนักศึกษา สามารถ เข้าถึงผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล โดย ไม่จำกัดสถานที่ และเวลา และสนับสนุนระบบการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นสำคัญ การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง (ฐาปณีย์ ธรรมเมธา 2565.) หมายถึง การใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสาร การเรียนการสอนโดยมีการกำหนดกิจกรรมการเรียน และ การสอนที่ออกแบบด้วยวิธีสอนหลากหลาย มีการนำเสนอเนื้อหาสื่อแบบดิจิทัลการสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์ และการวัด ประเมินผลผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์

ประโยชน์ของอีเลิร์นนิ่ง

การเรียนออนไลน์มีข้อดีและคุณประโยชน์มากมายนอกเหนือจากวิธีการเรียนแบบเดิม เช่นความเป็นไปได้ สำหรับ ผู้เรียนที่จะใช้ประโยชน์จากการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถเลือกสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ของตนเอง นอกจากนี้อีเลิร์นนิ่ง ยังมีความคุ้มค่า เนื่องจากช่วยขจัดอุปสรรคทางภูมิศาสตร์การเดินทางไปเรียนที่มักเกี่ยวข้องกับ ห้องเรียนและสถานศึกษา แบบเดิม ดังนั้นแนวโน้มในปัจจุบันของอีเลิร์นนิ่งจึงแสดงถึงการเติบโตอย่างมากเข้าสู่การอุตสาหกรรม กล่าวกันว่ารายได้ จากอีเลิร์นนิ่งทั่วโลกคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 325 พันล้านดอลลาร์ ภายในปี พ.ศ. 2568 (Sander, Tamm. 2020) นอกจากนี้ ในปัจจุบันด้วยวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้สถาบันการศึกษาโรงเรียนในประเทศต่างๆ ทั่วโลกจำเป็นต้องปิดการเรียนการสอน ส่งผลกระทบนักเรียนนักศึกษาจำนวนมากมาย ดังนั้นการเรียนการสอนด้วย เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นความหวังที่ ช่วยให้นักเรียนนักศึกษายังคงได้รับการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อีเลิร์นนิ่งจึงได้รับการยกระดับ

จากการเป็นตัวช่วยบอก หลักสูตรมาเป็นวิธีหลักที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของระบบการศึกษาทั่วโลกเดินหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้แก่นักเรียนนักศึกษาทุกคนได้เข้าถึงการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน (Pisathailand.2020)

อย่างไรก็ดี อีเลิร์นนิ่งก็ไม่ได้สมบูรณ์แบบไปทั้งหมด เช่น การเรียนรู้ด้วยอีเลิร์นนิ่งประเภทต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ตอาจมีความเสี่ยงที่ผู้เรียนอาจทุจริตระหว่างการประเมินผลการเรียน อีเลิร์นนิ่งอาจทำให้ผู้เรียนแยก จากสังคม และขาดการพัฒนาทักษะการสื่อสารกันในชั้นเรียน ผู้เรียนขาดแคลนปัจจัยสำคัญที่จะเรียนผ่านระบบ ออนไลน์ที่บ้าน เช่น ขาดคอมพิวเตอร์หรือเครื่องมือสื่อสารที่มีคุณภาพ และขาดการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น ทั้งหมดล้วนเป็นความท้าทายของอีเลิร์นนิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไข

ประเภทและรูปแบบของอีเลิร์นนิ่ง

หากจะระบุประเภทของอีเลิร์นนิ่งตามเกณฑ์ที่หลากหลาย เช่น เครื่องมือการเรียนรู้ วิธีการในการเรียนรู้ เวลาการเรียนรู้ และเนื้อหาการเรียนรู้ เป็นต้น ก็จะสามารถระบุประเภทอีเลิร์นนิ่งออกได้ถึง 10 ประเภท Sander, Tamm. 2020) ประกอบด้วย

1. คอมพิวเตอร์จัดการการเรียนรู้ (Computer Managed Learning :CML)
2. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction :CAI)
3. การเรียนรู้ออนไลน์แบบประสานเวลา (Synchronous Online Learning)
4. การเรียนรู้ออนไลน์แบบไม่ประสานเวลา (Asynchronous Online Learning)
5. อีเลิร์นนิ่งแบบคงที่ (Fixed E-Learning)
6. อีเลิร์นนิ่งแบบปรับได้ (Adaptive E-Learning)
7. อีเลิร์นนิ่งเชิงเส้น (Linear E-Learning)
8. การเรียนรู้ออนไลน์แบบโต้ตอบ (Interactive Online Learning)
9. การเรียนรู้ออนไลน์รายบุคคล (Individual Online Learning)
10. การเรียนรู้ออนไลน์ร่วมมือกัน (Collaborative Online Learning)

นักวิชาการบางคนเลือกที่จะจัดประเภทอีเลิร์นนิ่งให้ง่ายขึ้น โดยระบุเพียงสองประเภทหลักของอีเลิร์นนิ่ง คือ อีเลิร์นนิ่งทางคอมพิวเตอร์ (Computer-based e-learning) และอีเลิร์นนิ่งบนอินเทอร์เน็ต (internet-based e-learning) วิธีการจำแนกประเภทนี้อาจมองว่าแม่นยำกว่า อีเลิร์นนิ่งบางรูปแบบเช่น CML และ CAL อาจไม่จำเป็นต้องดำเนินการทางออนไลน์ แต่ก็ถือว่าเป็นอีเลิร์นนิ่งประเภทหนึ่ง

Allen and Seaman (2005 อ้างถึงในฐาปณีย์ ธรรมเมธา. 2565.) จัดรูปแบบการเรียนการสอนแบบ อีเลิร์นนิ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1. แบบการใช้เว็บเพื่อช่วยการเรียนการสอน (Web Facilitated) เป็นการเรียนการสอน ที่ใช้เทคโนโลยีบนเว็บเพื่ออำนวยความสะดวกในการสอน โดยเทคโนโลยีที่ใช้อาจอยู่ในรูปแบบของระบบบริหารจัดการวิชา
2. แบบผสมผสาน (Blended/Hybrid) เป็นการเรียนการสอนที่มีการใช้เทคโนโลยีบนเว็บเพื่อนำเสนอ เนื้อหา โดยวิธีการสอนแบบผสมผสาน (Blended Online) เป็นการนำเอาวิธีการสอนแบบออนไลน์ กับวิธีพบปะ ผู้เรียนในห้องเรียน มาใช้ด้วยกันในวิชาเรียนเดียวกัน
3. อีเลิร์นนิ่งที่เป็นทั้งระบบการเรียนการสอน (Comprehensive replacement)

นอกจากนี้ยังมีแนวคิดการจำแนกรูปแบบอีเลิร์นนิ่งตามลักษณะการสื่อสารการเรียนการสอน (ฐาปณีย์ ธรรมเมธา, 2565. น.9-10) โดยแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ

1. การเรียนการสอนแบบไม่ประสานเวลา (Asynchronous Learning Methods) เป็นการเรียนการสอนที่สร้างเว็บไซต์ขึ้นมาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าเรียนรู้เนื้อหาวิชา ณ เวลาใด สถานที่ใดก็ได้ โดยที่ผู้เรียนและผู้สอนไม่ต้องรอเพื่อโต้ตอบกันภายในเวลาเดียวกัน โดยใช้เครื่องมือสื่อสารผ่านระบบอินเทอร์เน็ต เช่น จดหมาย อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) กระดานข่าว (Web-board) เป็นต้น

2. การเรียนการสอนแบบประสานเวลา (Synchronous Learning Methods) เป็นการเรียนการสอนที่มีผู้ส่งและผู้รับสารอยู่ในเวลาเดียวกัน โดยใช้การรับส่ง ข่าวสาร ข้อมูลการเรียนภายในเวลาพร้อมกันจึงเกิดการ ปฏิสัมพันธ์แบบทันทีทันใด โดยใช้ห้องสนทนา (Chat Room) การประชุมผ่านวิดีโอทัศน์ (Video Conference) เป็นต้น

สรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งสามารถจำแนกรูปแบบได้หลายลักษณะตามเกณฑ์ที่ ยึดถือ เช่น ตามลักษณะวิธีการใช้อีเลิร์นนิ่ง ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ทางการเรียนการสอน และตามลักษณะ ของเวลาการสื่อสารการเรียนการสอน

องค์ประกอบการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง

การเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่งมีองค์ประกอบสำคัญที่ต้องคำนึงถึง 6 องค์ประกอบ (ฐาปนีย์ ธรรมเมธา, 2565. น.11-16) ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านเนื้อหาและสื่อการเรียน คุณภาพของการเรียนอีเลิร์นนิ่งเกิดจากสิ่งสำคัญคือ เนื้อหาที่ผู้สอนได้จัดรวบรวมไว้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ใช้เวลาเพื่อศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองเนื้อหาและสื่อการเรียนต้องชัดเจน สมบูรณ์ฉบับในตัวเองโดยออกแบบให้ผู้เรียนสามารถวัดความรู้ความเข้าใจของตนเองได้เป็นระยะๆ และประเมินความเข้าใจของตัวเองในภาพรวมได้ มีความเหมาะสมกับผู้เรียน และทำงานได้ดีในระบบนำส่งสารสนเทศ

2. องค์ประกอบด้านระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนอีเลิร์นนิ่ง มีหลายรูปแบบทั้งแบบที่ใช้เทคโนโลยีเพียง เล็กน้อยจนถึงระบบที่ใช้เทคโนโลยีหลากหลายชนิดระบบการนำส่งสารสนเทศ และการสื่อสารที่เหมาะสมกับ ลักษณะผู้เรียน และมีความเสถียร ย่อมจะช่วยให้ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพในการจัดการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งได้อย่างดี ตัวอย่างระบบนำส่งสารสนเทศประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการเรียนการสอน (Learning Management System) เครื่องมือนำส่งสารในอินเทอร์เน็ต, อุปกรณ์และเครื่องมือในการเรียนอีเลิร์นนิ่ง เป็นต้น

3. องค์ประกอบด้านระบบการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ทางการเรียน การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ในขณะที่ผู้สอนก็จะทราบถึงความก้าวหน้าของผู้เรียนสามารถวินิจฉัยความคลาดเคลื่อนในการรับความรู้ของ ผู้เรียน สามารถแก้ไขให้ความรู้ที่ถูกต้องได้ เทคโนโลยีการนำส่งสารสนเทศและการสื่อสาร ในระบบเครือข่าย อินเทอร์เน็ต ที่สามารถเชื่อมผู้เรียนและผู้สอนที่อยู่ไกลกันให้สามารถสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กันเสมือนอยู่ในสถานที่เดียวกัน สามารถเพิ่มคุณภาพการศึกษาทางไกลได้อย่างดี ทั้งการปฏิสัมพันธ์แบบประสานเวลาในเวลาเดียวกัน (Synchronize) และการปฏิสัมพันธ์แบบไม่ประสานเวลา (Asynchronize) ก็ตาม

4. องค์ประกอบด้านระบบการวัดและการประเมินผล การวัดและการประเมินผลในการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งต้องใช้หลักการประเมินตามแนวทางการจัด การศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ประกอบด้วย การประเมินระหว่างการเรียนรู้ (formative evaluation) และการ ประเมินหลังเรียน (Summative evaluation) ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิธีการประเมินผลในการ เรียนอีเลิร์นนิ่งสามารถทำได้จากการตอบคำถาม การทำแบบทดสอบประเมินจากผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยให้ ผู้เรียนประมวลความรู้ ความเข้าใจออกมาในรูปแบบรายงานหรือการนำเสนองาน ซึ่งสามารถใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีนำส่งสารและการสื่อสารเพื่อแสดงผลการวัดและการประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนได้

5. องค์ประกอบด้านระบบสนับสนุนการเรียน ระบบสนับสนุนการเรียนอีเลิร์นนิ่ง แบ่งเป็น 3 ระบบ ได้แก่

5.1. ระบบสนับสนุนการเรียนด้านเทคนิค (Technical support) เนื่องจากการเรียนอีเลิร์นนิ่งต้องใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนการสอน

5.2. ระบบสนับสนุนการเรียนด้านวิชาการ (Academic support) เพื่อให้ความช่วยเหลือและคำแนะนำด้านการเรียนการสอน และหลักสูตร

5.3. ระบบสนับสนุนด้านสังคม (Social support) เพื่อทดแทนสังคมของผู้เรียนในการเรียนแบบ ปกติ (Tradition) ที่ขาดหายไป เช่นการให้กำลังใจ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจ และมุ่งมั่น ที่จะเรียนต่อให้ประสบความสำเร็จในรายวิชานั้น ๆ

6. องค์ประกอบด้านผู้สอนและผู้เรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนการสอนแบบอีเลิร์นนิ่ง ความพร้อมของผู้สอนและผู้เรียน เจตคติ ความรู้ ความเข้าใจในบริบทการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอนแบบอีเลิร์นนิ่งและการปฏิบัติตัวที่ ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนการสอนได้อย่างดี

โดยสรุปองค์ประกอบในการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่งคือผู้เรียนต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านเนื้อหาและ สื่อการเรียน โดยใช้เทคโนโลยีในอินเทอร์เน็ตด้านระบบนำส่งสารสนเทศและการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ มี ระบบการสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนระบบการวัดและประเมินผลที่สามารถดำเนินการได้อย่างดี ระบบ สนับสนุนการเรียนด้านเทคนิค ในคอมพิวเตอร์เครือข่ายอินเทอร์เน็ตระบบสนับสนุนด้านวิชาการ และระบบ สนับสนุนด้านสื่อสารไว้คอยช่วยเหลือผู้เรียนให้สามารถเรียนแบบอีเลิร์นนิ่งได้อย่างประสบความสำเร็จ และที่สำคัญคือองค์ประกอบด้านผู้เรียนและผู้สอนที่ต้องมีความพร้อม ทุ่มเทบาทของตนเองในฐานะผู้เรียนและผู้สอนแบบอีเลิร์นนิ่ง

บทสรุป

การเรียนแบบผสมผสานตอบโจทย์สถานการณ์วิถีชีวิตใหม่สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน แต่เราคงไม่สามารถให้คำตอบได้ว่าการเรียนรู้แบบไหนดีที่สุดท่ามกลางวิกฤตโควิด-19 เพราะคำตอบที่ใช้สำหรับการศึกษา และการเรียนรู้ไม่ว่าช่วงใดก็ตาม ไม่ได้มีเพียงคำตอบเดียว เพราะการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทรงพลังต้องเกิดขึ้นจากการคิดร่วมกันระหว่างผู้เรียน และผู้สอน และไม่ผลักดันภาระทางการเรียนเป็นของผู้เรียนแต่เพียงผู้เดียว โดยเฉพาะในภาวะวิกฤตโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของเด็กวัยเรียน ผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ต้องช่วยกันโอบอุ้ม และวางแนวทางการจัดการเรียนรู้อย่างเหมาะสม โดยไม่ให้ซ้ำเติมเพิ่มความทุกข์ให้กับพวกเขามากขึ้นไปอีก ที่ผ่านมา สถานศึกษาแต่ละประเทศประกาศเปิด และปิดการเรียนการสอนต่างกันตามวิกฤตในแต่ละพื้นที่ แม้แต่ประเทศไทย สถานศึกษาแต่ละจังหวัดถูกกำหนดให้เปิดและปิดจากการประเมินสถานการณ์เช่นกัน บางพื้นที่เมื่อพบผู้ติดเชื้อ ทางจังหวัดประกาศให้ปิดสถานศึกษา 1 – 2 อาทิตย์แล้วกลับมาเปิดใหม่ มหาวิทยาลัยบางแห่งประกาศระงับการสอนแบบออนไลน์ แล้วเปลี่ยนให้กลับมาเรียนตามปกติ ความไม่แน่นอนของสถานการณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้วิกฤตกลายเป็นวิกฤตซ้ำซ้อน และสร้างความสับสน การพยายามค้นหาทางเลือกใหม่ๆ หรือแนวทางที่ยืดหยุ่นสอดคล้องตามสถานการณ์ จะช่วยให้การเรียนรู้ไม่หยุดชะงัก และจะไม่เป็นภาระแก่ผู้เรียนมากเกินไปนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- จินตวีร์ คล้ายสังข์. (2562. ออนไลน์) *บรรยายการอบรมเชิงวิชาการ เรื่องการเรียนรู้แบบผสมผสาน*. ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565 จาก <http://qa.hcu.ac.th/km/fileuploads/Blended-learning-2562.pdf>
- ฐาปนีย์ ธรรมเมธา. (2565). *อีเลิร์นนิ่ง: จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*. โครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย, สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากรุงเทพฯ: 245 หน้า. ค้นเมื่อ 21 สิงหาคม 2565 จาก <http://support.thaicyperu.go.th/research/e-Learning Book.pdf>
- ปณิตา วรรณพิรุณ. (2554). การเรียนแบบผสมผสานจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ Blended Learning: Principles into Practice. *วารสารการอาชีวศึกษาและเทคโนโลยีศึกษา*, 1(2) : 43-49.
- พิชญ์สินี มะโน. (2562). ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในยุค DIGITAL DISRUPTION ต่อการศึกษา. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม*, 18(1) : 1-6.
- อาภา ภัคภิญโญ. (2560). *คู่มือการพัฒนาหลักสูตรอบรมแบบเน้นผลลัพธ์ ฉบับร่าง*, สถาบันพัฒนาสุขภาพอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล [Online], Available : <http://www.mhso.dmh.go.th/new2/wp-content/uploads/2017/09/file17102560.pdf>, [13 กุมภาพันธ์ 2562].
- Baragash R.S. and Samarraie H.A. (2018). Blended learning: Investigating the influence of engagement in multiple learning delivery modes on students' performance. *Telematics and Informatics*, 35(7) : 2082-2098.
- Fauziyah Harahap. (2019). The Effect of Blended Learning on Student's Learning Achievement and Science Process Skills in Plant Tissue Culture Course. *International Journal of Instruction*, 12(1) : 1694-1702.
- Han, F. and Ellis A.R. (2019). Identifying consistent patterns of quality learning discussions in blended learning. *The Internet and Higher Education*, 40 : 12-19.
- Nipatanoy. (2018). [online]. *Blended Learning การเรียนรู้แบบผสมผสาน*. [cited 17 Oct. 2018]. Available from: URL: <https://nipatanoy.wordpress.com/blended-learning-การเรียนรู้ผสมผสาน>
- Sander, Tamm. (2020). *What is the Definition of E-Learning?* Retrieved November, 23, 2020, from <https://e-student.org/what-is-e-learning/>
- The Cambridge English Dictionary. (2021) *BLENDED LEARNING: meaning in the Cambridge English Dictionary*. Retrieved November, 23, 2021, from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>

การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน:

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน)

บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

The Development of Activity for the Elderly in Community:

Workshop Handwork Activity of Phuang Ma-Hotra (I-San paper craft)

Ban That Pho Thong Moo 18, Ban That Sub-district, Phen District, Udon Thani Province

กัญธิชา มิ่งมิตวัน¹ และ ชุตีพงศ์ คงสันเทียะ²

Kanticha Mingmidwan and Chutipong Khongsanthia

นักศึกษาศาสตรบัณฑิตศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี¹

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี²

Student, B.A. in Social Development, Faculty of Humanity and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

²Lecturer, Social Development, Faculty of Humanity and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

Corresponding Author Email: chutipong.kh@udru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ให้ผู้สูงอายุเกิดทักษะในการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) และ (2) เพื่อให้ผู้สูงอายุนำองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตรไปประยุกต์ใช้ในทางสังคมและวัฒนธรรม รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 51 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินทักษะ แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการเกิดทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรทั้งหมด มีค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด $\bar{X}$ เท่ากับ 5.76 คะแนน จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน ผู้สูงอายุเกิดความพึงพอใจต่อกิจกรรมภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด $\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.84 และมีการนำความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ การสร้างกิจกรรมร่วมกันภายในชมรมและชุมชน การถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่ชุมชน และการใช้เพื่อประดับในงานบุญประเพณี ข้อเสนอแนะสำคัญคือ การนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ โดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และการต่อยอดเพื่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ กิจกรรม อบรมเชิงปฏิบัติการ พวงมโหตร

Abstract

This research consists purpose to (1) enable the elderly to develop skills in inventing a Phuang Ma-Hotra (I-San paper craft) and (2) To enable the elderly to apply the knowledge of Phuang Ma-Hotra invention in society and culture. This research model is action research. Using a mixed research methodology. The target group is The elderly of Ban That Pho Thong Moo 18, Ban That sub-district, Phen district, Udon Thani province, 51 people. Tools for collecting data were skill assessment forms, satisfaction assessment form and a semi-structured interview. Quantitative data were analyzed using statistical values by mean, percentage and standard deviation. For qualitative data analysis by descriptive analysis was used.

The results showed that The elderly who participated in the workshop all developed skills in making The Phuang Ma-Hotra average total score $\bar{x}$ is 5.76 points out of a full score of 6 points. The elderly were satisfied with overall activities at the highest level $\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.84 and using the knowledge and skills of making a Phuang Ma-Hotra have been applied for social and cultural benefits including creating joint activities within clubs, communities transferring wisdom to the community and used to decorate in traditional merit ceremonies. An important suggestion is using the research results to create activities to improve the quality of life of the elderly in other communities by local government agencies and extension to create added economic value.

Keywords : The Elderly Activity Workshop Phuang Ma-Hotra

บทนำ

สังคมไทยเป็นประเทศหนึ่งที่กำลังก้าวเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society)” และกำลังเผชิญกับสภาวะการณของภาวะสูงวัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อาจกล่าวได้ไม่เต็มปากนักต่อการพิจารณาการณดังกล่าวทางประชากรว่าเป็นปัญหาทางสังคมรูปแบบหนึ่ง แต่ก็ไม่อาจปฏิเสธถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่เกิดขึ้นมาไม่ได้ว่าเป็นเรื่องของทัศนคติด้านลบต่อผู้สูงอายุ (สุรเดช ลุนทรานนท์, 2562: น. 147) กล่าวคือ ภาพลักษณ์ของผู้สูงอายุที่เข้าใจในสังคมนั้น คือคนที่สุขภาพร่างกายอ่อนแอ เชื่องช้า ล้าสมัย ไม่ทันโลก ปรับตัวยาก ทั้งยังเป็นกลุ่มที่ไม่สร้างผลิตภาพทางเศรษฐกิจ รัฐต้องดูแลให้ความช่วยเหลือ และไปนำไปสู่การเลือกปฏิบัติหรือกีดกันผู้สูงอายุออกจากกิจกรรมทางสังคม ขณะเดียวกันผู้สูงอายุเองก็มีอคติต่อตนเอง อาทิ มองว่าเป็นภาระของครอบครัว ไม่มีประโยชน์ต่อสังคมและเรียนรู้ได้ช้า (กมลชนก ขำสุวรรณ, 2555 อ้างใน ผาณิตดา ไสยรส, 2559)

เป็นที่ทราบกันดีว่า ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของคนที่ย้ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ปัจจุบันความรู้ท้องถิ่นเหล่านี้กำลังจะสูญหายไป เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมระดับโลกที่รวดเร็ว ในขณะที่ “ผู้สูงอายุ” ยังทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงถ่ายทอดและสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้น ซึ่งเท่ากับว่า “ผู้สูงอายุ” ยังเป็นประชากรที่มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถเพื่อให้เกิดการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ลูกหลานและเยาวชนรุ่นหลัง ดังนั้น การพัฒนาทักษะผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีหน้าที่รักษาและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จะทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทาง

สังคมทำระหว่างกัน เกิดการมีส่วนร่วมกับชุมชนและสังคม และช่วยลดความเครียดหรือลอคอคติที่ผู้สูงอายุจะมองตนเองว่าไม่มีประโยชน์ต่อสังคมลงได้ (สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2553)

ภูมิปัญญาการประดิษฐ์ “พวงมโหตร” เป็นศิลปะการตัดกระดาษให้เป็นพวงรูปร่างคล้ายพวงหรือฝักข้าวโพด ทำจากกระดาษแก้วหรือกระดาษสีต่าง ๆ อย่างน้อยแผ่นละสี่ มาวางซ้อนกันแล้วพับแยกมุมหลาย ๆ ทบ ใช้กรรไกรตัดสลักกันเป็นลายฟันปลาจนถึงปลายสุด เมื่อคลี่ออกและจับหางขึ้นจะเห็นเป็นพวงกระดาษที่สวยงาม ใช้ประดับในงานสำคัญต่าง ๆ พบได้ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์ไท ได้แก่ ไทยวน ไทลื้อ ไทเขิน ไทใหญ่ รวมทั้งถึงในชนชาติมอญและเขมร จึงทำให้มีชื่อเรียกในหลายวัฒนธรรม เช่น คนภาคเหนือหรือคนล้านนาเรียกว่า “ตุงไส้หมู” (แถบจังหวัดเชียงใหม่) “ตุงไส้ข้าง” (แถบจังหวัดลำพูนและเชียงราย) หรือ “ตุงพญาอ” (แถบจังหวัดลำปาง) (สุรเดช ลุนทรานนท์, 2562: น. 168-169) ส่วนคนภาคกลางจะเรียกว่า “พวงมโหตร” (พวง-มะ-โหด) หรือ “พวงเต่าร้าง/เต่าร้าง” หรือ “พวงระย้า” ซึ่งได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมอญ (สายใจ เจริญรัตน์, 2555: น. 1)

ชุมชนบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี เป็นอีกชุมชนที่ยังคงมีการสืบสานประเพณีอีสานตาม “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” โดยเฉพาะ “ประเพณีบุญบั้งไฟตำนานม้าคำไหล” ซึ่งเป็นประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนโดยเฉพาะ โดยจะมีการจัดงานเฉลิมฉลองอย่างยิ่งใหญ่ เนื่องจากเป็นนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธานี ทำให้ต้องมีความต้องการทักษะงานฝีมือประเภทภูมิปัญญาการประดิษฐ์เพื่อตกแต่งงานบุญประเพณีเหล่านี้ตามไปด้วย เช่น การประดับสถานที่หรือจัดรูปขบวนเทศกาล ก็จะออกความคิดเห็นกันจ้างผู้รับจ้างจัดงานบุญมาจัดตกแต่งงานนั้น ๆ ให้ ซึ่งในความคิดเห็นของผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการใช้จ่ายไม่เกินความจำเป็น เพราะหากชุมชนมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการประดิษฐ์ของตกแต่งเหมือนเช่นแต่เดิม ก็คงจะลดภาระค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้ เกิดกิจกรรมทำร่วมกันภายในชุมชน ทั้งยังสามารถพัฒนาเป็นอาชีพของคนในชุมชนได้ในอนาคต

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้เสนอโครงการวิจัยกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) โดยดำเนินการร่วมกับชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่เดิมหากแต่ขาดการสืบทอดมาในปัจจุบัน อีกทั้งยังงานฝีมือที่ไม่ซับซ้อน เหมาะสมกับการทำเป็นกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งนี้ก็เพื่อกลุ่มผู้สูงอายุได้นำทักษะการทำพวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ไปใช้ในงานบุญประเพณีพื้นถิ่นต่างๆ ของชุมชน เป็นใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ทั้งยังเกิดความสามัคคีความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ลดรายจ่ายในงานบุญประเพณีที่ไม่จำเป็น และเป็นการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะ วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำไปสร้างเป็นอาชีพก่อให้เกิดรายได้ให้กับชุมชนในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผ่านกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) โดยเกิดทักษะในการประดิษฐ์พวงมโหตร
2. เพื่อให้ผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี นำองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร์บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี โดยลงทะเบียนแจ้งความจำนงเข้าร่วมกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ จำนวน 51 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ แบ่งออกเป็น

2.1 เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบประเมินทักษะ และแบบสอบถาม (Questionnaires) ความพึงพอใจ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใช้การตรวจประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์ในสาขาวิชา) รวม 3 คน

2.2 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใช้การตรวจประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ (อาจารย์ในสาขาวิชา) รวม 3 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การแจกแบบสอบถาม เพื่อวัดระดับความพึงพอใจ

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากคณะกรรมการชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 จำนวน 9 คน

4. การพิทักษ์กลุ่มเป้าหมาย งานวิจัยนี้มีการลงทะเบียนกลุ่มเป้าหมายโดยการแจ้งความจำนงจากกลุ่มเป้าหมายโดยสมัครใจ มิได้มีการบังคับให้เข้าร่วมแต่อย่างใด ทั้งยังมีการขออนุญาตจากผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเทศบาลตำบลบ้านธาตุ ส่วนในกระบวนการนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมของกลุ่มเป้าหมาย และหากเป็นข้อมูลที่บ่งบอกอัตลักษณ์บุคคล เช่น ภาพถ่าย จะมีการขอความยินยอมจากกลุ่มเป้าหมายทุกครั้ง

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/วิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น

5.1 ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์โดยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

5.2 ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์โดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analytics)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน: กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

1. กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) โดยในกระบวนการจัดกิจกรรมได้มีการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนเพื่อสำรวจความต้องการในขั้นแรก พบว่า ชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ที่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี มีความต้องการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และเป็นการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้สูงอายุ ประกอบกับชุมชนบ้านธาตุโพธิ์ทองมีการจัดบุญประเพณีอยู่บ่อยครั้ง บุญประเพณีที่มีชื่อเสียงมากคือ “งานบุญบั้งไฟตำนานม้าคำไหล” ซึ่งสนับสนุนโดยนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรธานีด้วย ทำให้มีความต้องการด้านความรู้การจัดตกแต่งงานบุญประเพณีให้สวยงาม ผู้วิจัยร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานีจึงได้เสนอจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการนี้ขึ้น เพื่อให้เกิดทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) สำหรับใช้ในงานบุญประเพณี โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านธาตุ จึงได้จัดขึ้นในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เวลา 08.00 – 17.00 น. ณ ศาลาประชาคมบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) มีกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 โดยมีการลงทะเบียนสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม พบว่า มีผู้สูงอายุในชมรมลงทะเบียนเข้าร่วม 51 คน เนื้อหาในการอบรมได้แก่ การประดิษฐ์พวงมโหตร หรือที่คนพื้นถิ่นเรียกกันว่า “พวงมาลัยอีสาน” ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนลูกยอด หรือส่วนบนที่มีลักษณะคล้ายลูกบอล กับ ส่วนตัวพวง ที่มีลักษณะเป็นริ้วพวงกระดาศห้อยลงมาคล้ายฝักข้าวโพด โดยมีวิทยากรจากสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นผู้ให้ความรู้ สานิต และฝึกปฏิบัติ

ภาพที่ 1 การฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ของผู้เข้าอบรม (ส่วนลูกยอด)
(ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 2 การฝึกปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ของผู้เข้าอบรม (ส่วนตัวพวง)
(ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 3 ผลงานพวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) จากการฝึกปฏิบัติของผู้เข้าอบรม (ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) มีการประเมินทักษะการฝึกปฏิบัติ โดยใช้แบบประเมินทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร ประเมินจากการประดิษฐ์จริงโดยการให้คะแนนวัดระดับความสามารถในการประดิษฐ์โดยวิทยากร มีเกณฑ์การให้คะแนน คือ ผู้เข้าร่วมโครงการ ทั้งหมด 51 คน คะแนนรวม 2 ส่วน ส่วนลูกยอตและส่วนลำตัวพวงรวม 6 คะแนน มีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จคือต้องได้คะแนนเฉลี่ยรวม 4.00 คะแนนขึ้นไปจึงจะถือว่าบรรลุวัตถุประสงค์

ตารางที่ 1 แสดงจำนวน คะแนนรวม และคะแนนเฉลี่ยประเมินทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ของผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ

ผู้เข้าร่วมอบรม (n = 51)	คะแนนประเมินทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน)						รวม (6 คะแนน)
	ส่วนลูกยอต			ส่วนลำตัวพวง			
	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	1 คะแนน	2 คะแนน	3 คะแนน	
รวม	-	16	105	-	10	123	294
รวมคะแนนเฉลี่ย ($\bar{x}$)	294 ÷ 51						= 5.76

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าผลการประเมินทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร โดยเป็นประเมินการปฏิบัติจริงโดยการให้คะแนนวัดระดับความสามารถในการประดิษฐ์พวงมโหตรโดยวิทยากร พบว่า จำนวนทั้งหมด 51 คน ผ่านเกณฑ์การประเมินทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (ตั้งแต่ 4 คะแนนขึ้นไป) จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้าร่วมโครงการ และมีคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด ($\bar{x}$) เท่ากับ 5.76 คะแนน (จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน)

2. การนำองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ หลังจากการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ได้มีการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัด

กิจกรรมโดยผู้เข้าร่วมอบรม มีการวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่า ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และกำหนดเกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2558)

- ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด
- ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง ความพึงพอใจมาก
- ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง
- ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย
- ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด

ผลการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) โดย ผู้เข้าร่วมอบรม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และเป็นเพศชาย จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ส่วนใหญ่มืออาชีพเกษตรกรกรรม จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 80.39 รองลงมาคือธุรกิจส่วนตัว จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 15.69 และข้าราชการบำนาญ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 3.92

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลระดับความพึงพอใจของผู้เข้าอบรม โดยภาพรวม

รายการประเมินความพึงพอใจ	ค่าสถิติ		แปลผล
	($\bar{x}$)	S.D.	
1. ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม	4.53	0.79	พึงพอใจมากที่สุด
2. ด้านความรู้และทักษะที่ได้รับ	4.54	0.81	พึงพอใจมากที่สุด
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นกิจกรรม	4.50	0.93	พึงพอใจมาก
รวม (n =51)	4.52	0.84	พึงพอใจมากที่สุด

จากตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมอบรมต่อการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการทำพวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ภาพรวม โดยภาพรวมอยู่ใน “ระดับพึงพอใจมากที่สุด” ($\bar{x}$ = 4.52, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยปัญหาจากมากไปน้อย ความพึงพอใจต่อการจัดโครงการ/กิจกรรมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความรู้และทักษะที่ได้รับ ($\bar{x}$ = 4.54, S.D. = 0.81) ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ วิธีการ ทักษะ และประสบการณ์ที่ได้รับ อันดับที่ 2 ด้านกระบวนการจัดกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.53, S.D. = 0.79) ได้แก่ วิทยากร สื่อการเรียนรู้ ขั้นตอน ระยะเวลา และสถานที่จัดกิจกรรม และอันดับที่ 3 ด้านการนำไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นกิจกรรม ($\bar{x}$ = 4.50, S.D. = 0.93) ได้แก่ ความรู้และทักษะที่ได้ตรงกับความต้องการ สามารถนำไปพัฒนาความสามารถได้ สามารถนำไปขยายผลต่อผู้อื่น และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวันหลังเสร็จสิ้นการอบรม

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้มีการติดตามผลการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นการอบรม พบว่า ชมรมผู้สูงอายุ บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ได้นำองค์ความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรมาประยุกต์ใช้เป็นกิจกรรมทำร่วมกันภายในกลุ่ม ประกอบกับการที่ผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมนี้มาก จึงทำให้มีการขยายผลองค์ความรู้สู่กลุ่มอื่น ๆ ด้วย ได้แก่ การไปสอนต่อให้กับกลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชนในโรงเรียนในชุมชน ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมนั้นคือ การที่ชมรมผู้สูงอายุและ

ประชาชนในชุมชนได้ร่วมกันประดิษฐ์พวงมโหตรเพื่อใช้ในงานบุญกฐิน เมื่อวันที่ 5-6 พฤศจิกายน 2565 ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความสัมพันธ์อันดีทั้งในชมรมผู้สูงอายุและระหว่างสมาชิกในชุมชนทุกช่วงวัย ซึ่งในอนาคตทางชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 อาจมีการพัฒนาองค์ความรู้เพื่อให้ประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ ดังช่วงหนึ่งของบทสัมภาษณ์ประธานชมรมผู้สูงอายุ ดังนี้

“... การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมโหตร) นี้มีความสำคัญมาก แต่ก็(แต่ก่อน)สมัยปู่ย่าตาทวดเราก็เคยทำได้เอง แต่พอไม่มีการสืบทอด ภูมิปัญญาก็หายไปด้วย ขนาดรุ่นแม่ ๆ ก็ยังไม่มีใครสืบทอดทัน ... ความจริงแล้วมัน (พวงมโหตร) ก็ทำไม่ยากนะ แถมสวยอีกต่างหาก ทำได้แล้วก็ภูมิใจ ขอแค่อดทนใจเย็นกับมันสักหน่อย ... ถือว่า ทำให้ชมรมผู้สูงอายุเรามีแนว (กิจกรรม) มาดูม (รวม) มาทำด้วยกัน ดีกว่าอยู่กับบ้านเฉย ๆ เอาไปสอนลูกสอนหลานที่บ้านทำได้อีกต่างหาก ... ดีไม่ตีอีกหน่อยก็อาจทำขายให้บ้านอื่น ๆ ลดค่าใช้จ่ายเวลาทำของเอ้ (ประดับ) ขบวนหรือตกแต่งในงานบุญต่าง ๆ ได้เยอะ เพราะทุกอย่างเราทำเองได้...” (ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง, พฤศจิกายน 2565)

ภาพที่ 4 ผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมนำความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมโหตรอีสาน) ไปขยายผลสอนต่อกลุ่มสตรีแม่บ้านบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี (ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

ภาพที่ 5 การนำองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ไปใช้ประโยชน์ในงานบุญประเพณีทอดกฐิน ณ วัดพระบาทแม่แสบ ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี (ที่มา: ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน: กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) บ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การพัฒนากิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุโดยการจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ได้ทำให้เกิดทักษะแก่ผู้เข้าร่วมอบรมทั้ง 51 คน โดยมีคะแนนผ่านเกณฑ์การประเมินโดยวิทยากรตั้งแต่ 4 คะแนนขึ้นไป (จากคะแนนเต็ม 6 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 100 ของผู้เข้าร่วมอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยทั้งหมด เท่ากับ 5.76 คะแนน ปัจจัยเนื่องมาจากวิธีการประดิษฐ์พวงมโหตรที่ไม่ซับซ้อน ทำให้ง่ายต่อผู้สูงอายุในการทำความเข้าใจและปฏิบัติตาม ประกอบรูปแบบการฝึกปฏิบัติที่มีการแบ่งกลุ่มย่อย ทำให้เกิดการสังเกตการณ์ปฏิบัติได้อย่างทั่วถึง และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ได้แก่ แผ่นป้ายและใบความรู้แสดงขั้นตอนการทำที่มีขนาดใหญ่ จึงทำให้ลดปัญหาการมองไม่ชัดในกลุ่มผู้สูงอายุได้ นอกจากนี้ปัจจัยของผู้เข้าร่วมอบรมที่เล็งเห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์จริง จึงทำให้เกิดความตั้งใจที่จะฝึกปฏิบัติ

2. การติดตามผลการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นการอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการอบรมโดยภาพรวมอยู่ใน “ระดับพึงพอใจมากที่สุด” ทั้งในด้านความรู้และทักษะที่ได้รับ กระบวนการจัดกิจกรรม และการนำไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นกิจกรรม โดยจากการติดตามการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์หลังเสร็จสิ้นการอบรม พบว่า ชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ได้นำความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม โดยใน “ด้านสังคม” มีการนำไปปรับเป็นกิจกรรมทำร่วมกันภายในชมรม ลดความเครียดด้วยการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และยังสามารถขยายผลความรู้สู่กลุ่มอื่น ๆ ในชุมชนด้วยเท่ากับเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชนเพื่อให้ชุมชนยอมรับศักยภาพของชมรมผู้สูงอายุ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทั้งระหว่างสมาชิกในชมรมผู้สูงอายุและสมาชิกในชุมชน ส่วนประโยชน์ใน “ด้านวัฒนธรรม” นั่นคือ มีการนำความรู้และทักษะการประดิษฐ์พวงมโหตรไปใช้ในงานบุญประเพณีของชุมชน (เช่นงานบุญกฐิน บุญออกพรรษา) เป็นการรื้อฟื้นและอนุรักษ์สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งยังมีการวางแผนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจในอนาคต เช่น ทำเพื่อขายเป็นอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในเบื้องต้นนั้นก็สามารถลดรายจ่ายสิ่งของสำหรับประดับตกแต่งในบุญประเพณีได้ในระดับหนึ่ง เพราะสามารถประดิษฐ์ได้เองโดยไม่ต้องซื้อ

ดังนั้น จากการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ จะเห็นว่างานวิจัยนี้สามารถวัดผลได้ทั้งในระดับกระบวนการ (Process) ได้แก่ การจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร ในระดับผลผลิต (Outputs) ได้แก่ การประเมินผลความรู้ ทักษะ และความพึงพอใจ ไปจนถึงการเกิดผลลัพธ์ (Outcomes) ได้แก่ การติดตามการนำความรู้และทักษะของผู้สูงอายุไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งในสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมสำหรับเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกันภายในกลุ่มและในชุมชน

ภาพที่ 6 สรุปการดำเนินวิจัยและประเมินผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

การอภิปรายผล

1. การพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุโดยกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) มีความเหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของผู้สูงอายุ นั่นคือ ผู้สูงอายุเป็นผู้อาวุโสที่มีภูมิรู้และเป็นที่เคารพนับถือในชุมชน เมื่อผู้สูงอายุได้เข้ามาทำหน้าที่ในฐานะสะพานเชื่อมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่ จะยิ่งทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน ผู้สูงอายุสามารถทำความเข้าใจและเกิดทักษะและถ่ายทอดได้รวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ธัญวรรณ์ นุชอุดม และ อินทรา พรหมพันธุ์ (2563) ที่ทำการวิจัยด้านการพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนของชุมชนต้นแบบ กรุงเทพมหานคร โดยพบว่ากิจกรรมการประดิษฐ์พวงมโหตรสามารถทำได้ด้วยตนเองอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาร่างกายส่วนกล้ามเนื้อมัดเล็ก ผู้ทำเกิดความภาคภูมิใจในผลงาน และเป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสื่อสาร ช่วยเหลือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในครอบครัว ทั้งยังช่วยลดช่องว่างระหว่างช่วงวัยเด็กกับผู้สูงอายุให้ใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้น (ธัญวรรณ์ นุชอุดม และ อินทรา พรหมพันธุ์, 2563, น. 10)

2. การพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุโดยการฝึกให้เกิดทักษะในการสืบทอดและฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นการประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) เป็นวิธีการจัดการกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุในเชิงรุก (Active Management) โดยเป็นการสร้างให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่าในชีวิต ลดความเครียด ไม่มีอคติต่อตนเอง และยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมกับชุมชน ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าตนนั้นยังมีความสำคัญต่อชุมชนและสังคม อีกทางหนึ่งก็เป็นการลดการประทุพบุรุษหรือการกีดกันจากสังคม โดยเฉพาะการมองว่าผู้สูงอายุไม่มีความสามารถในการสร้างผลิตภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช ลุนทรานนท์ (2562) ที่ทำการวิจัย

เชิงปฏิบัติการศึกษาดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการประดิษฐ์ตุ้งไส้หมูของผู้สูงอายุย่านวัดเกต อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งพบว่า การให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาการประดิษฐ์ตุ้งไส้หมู ทำให้ผู้สูงอายุมีพื้นที่ทางสังคมและโอกาสได้แสดงความรู้ ความสามารถ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่แห่งการร้อยรัดช่วงวัยต่าง ๆ ของชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน (สุรเดช ลุณทรานนท์, 2562, น. 145) ส่วนในประเด็นการวางแผนพัฒนาให้ภูมิปัญญาการประดิษฐ์พวงมโหตรให้มีประโยชน์ในทางเศรษฐกิจนั้น ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิพรรณ เจริญรูป และคณะ (2562) ที่ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม กรณีศึกษาตุ้งล้านนา ตำบลจอมหมอกแก้ว อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ที่พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุสามารถต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นการประดิษฐ์ตุ้งไส้หมูโดยพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เชิงพาณิชย์ได้ (วรวิพรรณ เจริญรูป และคณะ, 2562, น. 315)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการจัดการองค์ความรู้การประดิษฐ์พวงมโหตร (พวงมาลัยอีสาน) ให้อยู่ในรูปแบบสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อจะได้ให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเหมาะสมกับทุกกลุ่มทุกช่วงวัยมากขึ้น

1.2 หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภาระดูแลงานด้านผู้สูงอายุ สามารถนำรูปแบบและผลการวิจัยมาใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะเพื่อประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

1.3 คณะกรรมการชุมชนนำข้อค้นพบในงานวิจัยไปสร้างเป็นแผนยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในชุมชนอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา เพื่อประกอบเป็นแนวทางในการดำเนินการโครงการในครั้งต่อไป เช่น ชุมชนใกล้เคียงสามารถนำเอาโครงการไปเป็นแนวทางในการพัฒนากิจกรรมผู้สูงอายุได้

2.2 ควรมีการวิจัยต่อยอดในการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างเป็นประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ เช่น การวิจัยเพื่อจัดการองค์ความรู้ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์เชิงพาณิชย์ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้ต่อชุมชนในอนาคต เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพัฒนาสังคม (รายวิชา SD55401) หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ภาคเรียนที่ 1/2565 ขอขอบพระคุณสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดอุดรธานี ชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบ้านธาตุ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อุดรธานี เขต 2 และสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ที่ได้สนับสนุนให้โครงการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- ธัญวรัตน์ นุชอุดม และ อินทิรา พรหมพันธ์. (2563). การพัฒนากิจกรรมศิลปะเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กและเยาวชนในชุมชน กรณีศึกษาชุมชนต้นแบบ. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 15(2), 1-14.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2558). *พื้นฐานการวิจัยการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กทม: ดัชนีการพิมพ์.
- ประธานชมรมผู้สูงอายุบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 (ผู้ให้สัมภาษณ์). กันธิชา มิ่งมิตวัน (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ ศาลาประชาคมบ้านธาตุโพธิ์ทอง หมู่ 18 ตำบลบ้านธาตุ อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี. เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2565.
- ผาณิตดา ไสยรส. (2559). สังคมสูงวัย. ใน วสันต์ ปัญญาแก้ว (บ.ก), *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมวิทยา*. (น. 124-141). เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- วริวรรณ เจริญรูป, จรัสศรี โนมี่, นิตศักดิ์ เจริญรูป และ ภูวเรศ เทพทร. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม: กรณีศึกษาตุ้งล้านนา. *วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 6(2), 315-330.
- สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2553). *หลักการและเหตุผลการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุไทย*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2565 จาก โครงการการจัดการความรู้ภูมิปัญญาผู้สูงอายุไทย สาขาวิชามนุษยนิเวศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
<https://www.stou.ac.th/study/km/poompunya/index.html>
- สายใจ เจริญรื่น. (2555). *พวงมโหตร*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
- สุรเดช ลุนทรานนท์. (2562). ผู้สูงอายุ และตุ้งไส้หมู: การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นย่านวัดเกต. *วารสารช่วงพญาสำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*, 14, 144-177.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย

อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

Opinions of people towards the waste management of Don Kloi Subdistrict administrative organization, Phibun Rak District Udon Thani Province

หนึ่งธิดา จำเริญพัทตร์¹ และ กนกวรรณ วังคะฮาด²

Nungthida Chamroenphak and Kanokwan Wankahard

นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี¹

อาจารย์สาขาวิชาการศึกษาบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี²

Student, B.A. in Social Development, Faculty of Humanity and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

Lecturer, Social Development, Faculty of Humanity and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

Corresponding Author Email: kanokwan.wa@udru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี กลุ่มตัวอย่าง คือประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย กำหนดขนาดโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) จำนวนทั้งสิ้น 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)=4.78) โดยด้านการร่วมมือปฏิบัติลดปริมาณขยะมูลฝอย ($\bar{X}$)=4.90) รองลงมาคือ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ($\bar{X}$)=4.84) ด้านการร่วมมือแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$)=4.80) ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ($\bar{X}$)=4.70) และด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{X}$)=4.65) และผลการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม โดยภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ : ความคิดเห็น การจัดการขยะ องค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย

Abstract

The purpose of this research was to study Opinions on people's waste management in the Don Kloi Subdistrict Administrative Organization and compare opinions towards people's waste management in the Don Kloi Subdistrict Administrative Organization. Phibun Rak District Udon Thani Province. The sample was people in Don Kloi Subdistrict Administrative Organization. Determine the size by Taro Yamane's calculation formula for 400 people. The research tool was a questionnaire created by the researcher.

The statistics used for data analysis were: Determination of percentage, mean, standard deviation T-test, and F-test.

The results of the study showed that, overall, the level of opinions towards people's waste management in the Don Kloi Subdistrict Administrative Organization. Phibun Rak District Udon Thani Province was at the highest level, average ($\bar{x}$ = 4.78), in terms of Cooperation to reduce waste ($\bar{x}$ = 4.90). Followed by solid waste disposal ($\bar{x}$ = 4.84), Cooperation in problem-solving ($\bar{x}$ = 4.80), the separation of solid waste ($\bar{x}$ = 4.70), and the collection of solid waste ($\bar{x}$ = 4.65) and the comparison of the difference between the source variable and the dependent variable Overall, there were no significant differences at the 0.05 level.

Keywords : Opinions the waste management Don Kloi Subdistrict Administrative Organization

บทนำ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจในปัจจุบันมีการเพิ่มอย่างรวดเร็ว ส่งผลต่ออัตราการใช้ที่ดิน เพิ่มขึ้นการอุปโภค บริโภค อาหาร ที่อยู่อาศัย เป็นเหตุให้เศษสิ่งเหลือใช้มีปริมาณมากขึ้น ก่อให้เกิด ปัญหาของขยะมูลฝอยหรือของเสีย เป็นเหตุสำคัญ ประการหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม และมีผลต่อสุขภาพอนามัย ทั้งนี้ ขยะมูลฝอยกำลังมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี เพราะสาเหตุจากการเพิ่มของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และทางอุตสาหกรรม นับเป็นปัญหาที่สำคัญของชุมชนที่จะต้องจัดการ และแก้ไขปริมาณกากของเสียและสารอันตราย ซึ่งปรากฏทั้งในแหล่งน้ำ ดิน และ อากาศ ตลอดจนบางส่วน ตกค้างอยู่ในอาหาร ทำให้ประชาชนทั่วไปเสี่ยงต่ออันตรายจากการเป็น โรคต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็งและโรคผิดปกติทางพันธุกรรม เป็นต้น (ลภณ อาจศรี และ ศิวัช ศรีโกคางกุล, 2560, น. 27)

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและนับวันยังมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยทุกปีตาม อัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ในขณะเดียวกันปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้นในอัตราที่ต่ำ แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ทั้งการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย รวมทั้งการทำลาย โดยจะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะมูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 ปัญหาขยะตกค้างในสิ่งแวดล้อม จากรายงานของกรมควบคุมมลพิษ มีขยะที่ไม่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องประมาณ 7.88 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 31 จากปริมาณที่เกิดขึ้นทั้งหมดในปีนั้น ขยะส่วนนี้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาอย่างมาก ทั้งเรื่องการผลิตแหล่งเชื้อโรคสะสม การรั่วไหลของขยะออกสู่ขยะกลายเป็นขยะทะเล หรือแม้กระทั่งการสะสมของไมโครพลาสติกในอาหารทะเลอีกด้วย (กรมควบคุมมลพิษ, 2563)

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาในการจัดการมูลฝอยซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไข อย่างเร่งด่วน หากไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อประชาชนและสิ่งแวดล้อมในด้านต่างๆ ในปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนขยะมูลฝอย 24.98 ล้านตัน ลดลงจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 1 โดยขยะมูลฝอยมีการคัดแยก ณ ต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ จำนวน 8.61 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 3 กำจัดอย่างถูกต้อง 9.68 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 6 และกำจัดไม่ถูกต้องประมาณ 6.69 ล้านตัน ลดลงจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 15 สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง

เนื่องมาจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้มีการควบคุมการเดินทางของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาประเทศไทย ส่วนขยะมูลฝอยติดเชื้อ ปี พ.ศ. 2564 มีปริมาณ 90,009.23 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 87 โดยเกิดจากโรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลสังกัดกรมวิชาการภายใต้กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงพยาบาลสังกัดกระทรวงอื่น โรงพยาบาลเอกชน คลินิกเอกชน สถานพยาบาลสัตว์ห้องปฏิบัติการเชื้ออันตรายรวมไปถึงมูลฝอยติดเชื้อจากการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัสโคโรนา 2019(COVID-19) จากโรงพยาบาลสนาม สถานกักกันที่ราชการกำหนด ศูนย์แยกกักในชุมชน (C) การแยกกักตัวที่บ้าน (HI) และสถานที่อื่นๆ โดยได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง 81,774.67 ตัน (ร้อยละ 90.85) สำหรับของเสียอันตรายจากชุมชน ปี พ.ศ. 2564 เกิดขึ้นประมาณ 669,518 ตัน เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2563 ร้อยละ 1.6 ส่วนใหญ่เป็นซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ 435,187 ตัน (ร้อยละ 65) และของเสียอันตรายประเภทอื่นๆ เช่นแบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย ภาชนะบรรจุสารเคมี กระป๋องสเปรย์ ประมาณ 234,331 ตัน (ร้อยละ 35) (กรมอนามัย, 2564)

สถานการณ์ขยะมูลฝอยจังหวัดอุดรธานีปี พ.ศ. 2562 มีปริมาณขยะที่เกิดขึ้น 1,633.37 ตัน/วัน จากการคำนวณตามอัตราการเกิดขยะของกรมควบคุมมลพิษ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้ 683.71 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 41.86 เป็นปริมาณขยะมูลฝอยที่มีการกำจัดถูกต้อง 355 ตัน/วัน และปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดไม่ถูกต้อง 328.71 ตัน/วัน มีการคัดแยกขยะนำไปใช้ประโยชน์ 948.75 ตัน/วัน คิดเป็นร้อยละ 58.09 เดิมในปีงบประมาณ พ.ศ.2561 มีจำนวนสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในจังหวัดอุดรธานี 87 แห่ง อยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 69 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ปิดบ่อและเลิกใช้งาน จำนวน 15 แห่ง แล้วได้ส่งขยะไปกำจัดยังสถานที่กำจัดแบบศูนย์รวมจำนวน 7 แห่ง สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่มีการกำจัดถูกต้องหลักวิชาการ จำนวน 2 แห่ง และไม่ถูกต้องหลักวิชาการ จำนวน 6 แห่ง และยังคงมีพื้นที่มีการเผาอยู่ จำนวน 33 แห่ง

ดังนั้นการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนควรพิจารณาดำเนินการตามลำดับขั้นของการจัดการขยะที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยลำดับแรกเริ่มจากการหาทางลดปริมาณขยะและการใช้ซ้ำเพื่อไม่ให้เกิดขยะ จากนั้นพิจารณานำวัสดุในขยะที่ทิ้งจากชุมชนมารีไซเคิล หรือหมักทำปุ๋ย ในส่วนของขยะที่ไม่สามารถรีไซเคิล (Recycle) ควรนำไปเข้ากระบวนการเปลี่ยนขยะให้เป็นพลังงาน ขยะที่ไม่สามารถบำบัดด้วยวิธีการดังกล่าวได้และขยะที่เหลือจากกระบวนการต่างๆนำไปฝังกลบ กระบวนการเหล่านี้ นอกจากจะเป็นวิธีการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ แล้วยังช่วยลดการใช้พลังงาน ลดพื้นที่ฝังกลบและลดปริมาณมลพิษด้วย (กระทรวงพลังงาน, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำรงชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย และเพื่อจะได้ข้อมูลและแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงความความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
2. ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะต่างๆ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา และเพิ่มศักยภาพในการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอยอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
3. องค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการขยะมูลฝอย ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ขอบเขตการวิจัย

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอยอำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำนวนทั้งสิ้น 7,031 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยในครั้งนี้คือประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีจำนวน 400 คนได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโร ยามาเน (Taro Yamane) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 จากนั้น ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่างตามลำดับขั้นตอน ได้แก่ การใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกระจายจำนวนตัวอย่างที่ได้เทียบกับจำนวนประชาชนแต่ละหมู่บ้าน และใช้วิธีสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ในการแจกแบบสอบถาม
- 1.3 ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ความความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ด้านการร่วมมือแก้ไขปัญหา และด้านการร่วมมือปฏิบัติลดปริมาณขยะมูลฝอย
- 1.4 ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี จำนวน 11 หมู่บ้าน
- 1.5 ขอบเขตเวลา ระหว่าง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 - พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 (12 เดือน)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

- 2.1 ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้/ปี และระดับการศึกษา
- 2.2 ตอนที่ 2 ความความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีจำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ด้านการร่วมมือแก้ไขปัญหา และด้านการร่วมมือปฏิบัติลดปริมาณขยะมูลฝอย จำนวนข้อคำถามรวม 30 ข้อ เป็นลักษณะแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งการวัดออกเป็น 5 ระดับ
- 2.3 ตอนที่ 3 ความความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

- 3.1 ศึกษาแบบสอบถามจากเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 3.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริการเพื่อกำหนดโครงสร้างเนื้อหาแบบสอบถาม

- 3.3 กำหนดวัตถุประสงค์และแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
- 3.4 ทำแบบสอบถามฉบับร่าง
- 3.5 นำแบบสอบถามฉบับร่างนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำมาปรับปรุง
- 3.6 นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบด้วยการทำ IOC
- 3.7 นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข
- 3.8 นำแบบสอบถามฉบับปรับปรุงไปลองใช้ (Try out)
- 3.9 จัดทำแบบสอบถามฉบับจริงเพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS : Statistical Package for Social Science) ดังนี้

4.1 ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentages)

4.2 ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ทำการวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทำการเปรียบเทียบตัวแปรโดย

4.2.1 การทดสอบค่าที (t-test) ใช้เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ตัวแปรเพศ

4.2.2 การทดสอบค่าเอฟ (F-test) ใช้วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of variance) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ตัวแปร อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

4.3 ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมทำการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. การพิทักษ์กลุ่มเป้าหมาย งานวิจัยนี้มีการลงทะเบียนกลุ่มเป้าหมายโดยการแจ้งความจำนงจากกลุ่มเป้าหมายโดยสมัครใจ มิได้มีการบังคับให้เข้าร่วมแต่อย่างใด ทั้งยังมีการขออนุญาตจากผู้นำชุมชนในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และนำเสนอข้อมูลจะนำเสนอในภาพรวมของกลุ่มเป้าหมาย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 62.00 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 230 คนคิดเป็นร้อยละ 57.50 ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 61.75 รองลงมาคือค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 56 คิดเป็นร้อยละ 14.00 ส่วนใหญ่มีรายได้ต่อปี 100,000 - 150,000 บาท จำนวน 260 คน คิดเป็นร้อยละ 65.00 รองลงมาคือ 40,000 - 100,000 บาท จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50 ส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับอนุปริญญา จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 รองลงมาคือ ปริญญาตรีขึ้นไป จำนวน 98 คน คิดเป็นร้อยละ 24.50

2. ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ใน 5 ด้าน เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 2 ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับภาชนะสำหรับ

เก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.78$) รองลงมาคือ ข้อที่ 3 ท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.71$) ข้อที่ 4 การรักษาความสะอาดในชุมชนเป็นหน้าที่ของทุกคน ($\bar{X}=4.66$) ข้อที่ 5 การทิ้งขยะลงถังเป็นหน้าที่ที่ทุกคนพึงปฏิบัติ ($\bar{X}=4.63$) และอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ข้อที่ 1 ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.46$)

2.2 ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.70$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 6 หากชุมชนไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยจะทำให้หน่วยงานของรัฐต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ($\bar{X}=4.84$) รองลงมาคือข้อที่ 7 หากทุกคนทำความสะอาดหน้าบ้านและคัดแยกขยะมูลฝอยจะทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้น ($\bar{X}=4.80$) ข้อที่ 2 ครั้วเรือนของท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.79$) ข้อที่ 9 การคัดแยกมูลฝอยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{X}=4.72$) ข้อที่ 3 ครั้วเรือนของท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมถังขยะแยกประเภท ($\bar{X}=4.70$) ข้อที่ 4 การคัดแยกมูลฝอยทำให้ลดปริมาณขยะ ($\bar{X}=4.66$) ข้อที่ 5 การคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ($\bar{X}=4.65$) ข้อที่ 8 การคัดแยกขยะก่อนทิ้งทำให้เสียเวลาโดยใช้เหตุ ($\bar{X}=4.63$) และอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ข้อที่ 1 ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครั้วเรือน ($\bar{X}=4.47$)

2.3 ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.84$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ข้อที่ 3 ครั้วเรือนของท่านต้องประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.86$) รองลงมาคือข้อที่ 2 ครั้วเรือนของท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ทิ้งขยะ ($\bar{X}=4.85$) ข้อที่ 4 การจัดหาถังขยะเป็นหน้าที่ที่ทุกบ้านต้องจัดหาเอง ($\bar{X}=4.85$) ข้อที่ 5 หากไม่มีถังขยะหน้าบ้าน สามารถนำขยะไปทิ้งในที่สาธารณะได้ ($\bar{X}=4.85$) ข้อที่ 1 ครั้วเรือนของท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ ($\bar{X}=4.82$) ข้อที่ 6 หากไม่มีถังขยะสามารถเก็บขยะไว้แล้วนำมาทิ้งเมื่อพบถังขยะ ($\bar{X}=4.79$)

2.4 ด้านการร่วมมือแก้ไขปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.80$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 3 ควรมีการปรึกษาหรือสอบถามประชาชนเกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน ($\bar{X}=4.87$) รองลงมาคือข้อที่ 1 ควรมีการประชาสัมพันธ์และแจ้งให้ประชาชนทราบและเข้าใจเรื่องการบริหารจัดการเก็บขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.82$) ข้อที่ 2 ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องขยะมูลฝอยและผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.80$) ข้อที่ 4 ควรอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในเรื่องของการจัดเก็บขยะมูลฝอย ($\bar{X}=4.71$)

2.5 ด้านการร่วมมือปฏิบัติลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ข้อที่ 6 ควรจัดทำโครงการธนาคารขยะมูลฝอยภายในชุมชนเพื่อเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยและเป็นการเสริมรายได้ให้แก่ครั้วเรือน ($\bar{X}=4.94$) รองลงมาคือข้อที่ 5 ควรจัดอบรมคัดแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียนเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนมีความสนใจและมีความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยตลอดจนสามารถนำความรู้ไปขยายต่อ ($\bar{X}=4.93$) ข้อที่ 3 ควรจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการรักษาความ

สะอาดและการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกต้องให้แก่เยาวชนและประชาชน ($\bar{x}$ =4.91) ข้อที่ 2 ควรให้ทุกบ้านร่วมกันแยกขยะมูลฝอยทุกครั้งก่อนนำไปทิ้งหรือกำจัด ($\bar{x}$ =4.88) ข้อที่ 1 อบต. ควรจัดหาถังขยะมูลฝอยมาเพิ่มไว้บริการให้เพียงพอ ($\bar{x}$ =4.85)

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ในภาพรวมความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =4.78) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการร่วมมือปฏิบัติลดปริมาณขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.90) รองลงมาคือ ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.84) ด้านการร่วมมือแก้ไขปัญหา ($\bar{x}$ =4.80) ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.70) และด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย($\bar{x}$ =4.65)

3. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีเพศ อายุ อาชีพ รายได้/ปี และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นต่อการจัดการขยะ โดยภาพรวมแต่ละรายด้านไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

ความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ก. ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับภาชนะสำหรับเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.78) รองลงมา ท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.71) การรักษาความสะอาดในชุมชนเป็นหน้าที่ของทุกคน ($\bar{x}$ =4.66) การทิ้งขยะลงถังเป็นหน้าที่ที่ทุกคนพึงปฏิบัติ ($\bar{x}$ =4.63) และอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.46) ที่ผลการวิจัยเป็นอย่างไรอาจเป็นเพราะประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานีมีปัญหาเกี่ยวกับภาชนะสำหรับเก็บขยะมูลฝอยและไม่มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณษา พาหาสิงห์ และ สัมพันธ์ พลภักดิ์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการเก็บขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลขององค์กรปกครองส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอพนมมหาสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการศึกษา พบว่า ในมุมมองของประชาชน แนวทางแก้ไขควรจัดหาภาชนะรองรับให้เพียงพอโดยปัจจัยภายในที่ก่อให้เกิดความสำเร็จได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการวางแผนการจัดการที่ดีเจ้าหน้าที่ จัดเก็บขยะมีความตั้งใจรับผิดชอบมีจิตสำนึกที่ดีส่วนปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลต่อการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน คือ ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการทิ้งขยะให้เป็นที่และมีการคัดแยก

ข. ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ =4.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 8 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ หากชุมชนไม่ทำการคัดแยกขยะมูลฝอยจะทำให้หน่วยงานของรัฐต้องมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ($\bar{x}$ =4.84) รองลงมา หากทุกคนทำความสะอาดหน้าบ้านและคัดแยกขยะมูลฝอยจะทำให้ชุมชนน่าอยู่มากขึ้น ($\bar{x}$ =4.80) คราวเรือนของท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอย ($\bar{x}$ =4.79) การคัดแยกมูลฝอยเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ($\bar{x}$ =4.72) คราวเรือนของท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับการจัดเตรียมถังขยะแยกประเภท

($\bar{X}$ =4.70) การคัดแยกมูลฝอยทำให้ลดปริมาณขยะ ($\bar{X}$ =4.66) การคัดแยกขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องปฏิบัติ ($\bar{X}$ =4.65) การคัดแยกขยะก่อนทิ้งทำให้เสียเวลาโดยใช้เหตุ ($\bar{X}$ =4.63) และอยู่ในระดับมาก 1 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับวิธีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน ($\bar{X}$ =4.47) ที่ผลการวิจัยเป็นอย่างนี้อาจเป็นเพราะประชาชนมีความคิดเห็นตรงกันว่าแต่ละครัวเรือนควรมีการคัดแยกขยะจะทำให้ปริมาณขยะลดลงได้และจะไม่เป็นภาระของหน่วยงานภาครัฐเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนลา กอบวิทยา (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการขยะมูลฝอย กรณีศึกษาเทศบาลเมือง นราธิวาส อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส สรุปผลการวิจัยว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาในเรื่องการทิ้งขยะของประชาชนที่ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ทางเจ้าหน้าที่ของเทศบาลเมืองนราธิวาสได้เข้าไปให้ความรู้และรณรงค์ให้มีการคัดแยกขยะมากขึ้น เช่น รณรงค์กำจัดขยะเปียกด้วยถังขยะไร้มัน คือ ให้ชุมชนตัดกันถังขยะฝังในดินเอาไว้สำหรับทิ้งพวกเศษอาหารต่าง ๆ โครงการรณรงค์การจัดการขยะในชุมชนโดยนักเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองนราธิวาส

ค. ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ครัวเรือนของท่านต้องประสบปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะมูลฝอย ($\bar{X}$ =4.86) รองลงมา ครัวเรือนของท่านประสบปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ทิ้งขยะ ($\bar{X}$ =4.85) การจัดหาถังขยะเป็นหน้าที่ที่ทุกบ้านต้องจัดหาเอง ($\bar{X}$ =4.85) หากไม่มีถังขยะหน้าบ้านสามารถนำขยะไปทิ้งในที่สาธารณะได้ ($\bar{X}$ =4.85) ครัวเรือนของท่านไม่มีความรู้เกี่ยวกับวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะ ($\bar{X}$ =4.82) หากไม่มีถังขยะสามารถเก็บขยะไว้แล้วนำมาทิ้งเมื่อพบถังขยะ ($\bar{X}$ =4.79) ที่ผลการวิจัยเป็นอย่างนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี มีความคิดเห็นว่าการกำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกสุขลักษณะที่ถูกต้องก็จะไม่ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นเมืองในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวธิดา ชูรักษา และคณะ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน ของเทศบาลตำบลเขาหัวช้าง อำเภอตะโพน จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดการ ขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลเขาหัวช้างจะแบ่งเป็น 2 ฝ่ายคือครัวเรือน/หมู่บ้าน และ เทศบาลฝ่ายครัวเรือนจะจัดให้มีถังรองรับขยะหรือถุงดำทุกครัวเรือน เพื่อแยกขยะที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้และขยะที่ต้องการทิ้ง ฝ่ายเทศบาลจัดให้มีสถานที่ที่เหมาะสม และถังรองรับ ขยะที่เป็นประโยชน์ประจำทุกหมู่บ้าน

ง. ด้านการร่วมมือแก้ไขปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ควรมีการปรึกษาหรือสอบถามประชาชนเกี่ยวกับเรื่องการจัดการปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน ($\bar{X}$ =4.87) รองลงมา ควรมีการประชาสัมพันธ์และแจ้งให้ประชาชนทราบและเข้าใจเรื่องการบริการจัดเก็บขยะมูลฝอย ($\bar{X}$ =4.82) ควรมีการให้ความรู้แก่ประชาชนในเรื่องขยะมูลฝอยและผลกระทบที่เกิดจากขยะมูลฝอย ($\bar{X}$ =4.80) ควรอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในเรื่องของการจัดเก็บขยะมูลฝอย ($\bar{X}$ =4.71) ที่ผลการวิจัยเป็นอย่างนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ควรที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับขยะมูลฝอยหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากขยะมูลฝอยจะทำให้ประชาชนตระหนักถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับตนเองหรือชุมชนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งกานต์ พลายนแก้ว และ ประกฤษ อักษรพันธ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบล บ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการ ขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของ ชุมชนเทศบาลตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดทำเป็นโครงการบริหารพฤติกรรมจัดการขยะจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมในเขตเทศบาลตำบลบ้านนา เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยด้วยการจัดการที่เหมาะสมตามสภาพพื้นที่ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ

(1) การประเมินสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอย (2) การวางแผนการจัดการขยะมูลฝอย (3) การปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอย และ 4) การติดตามผลการจัดการขยะมูลฝอย จัดทำโดยคณะกรรมการการจัดการขยะมูลฝอยซึ่งมาจากเทศบาล ผู้นำชุมชน และตัวแทนครัวเรือน ปริมาณขยะมูลฝอยหลังจากการดำเนินการมีแนวโน้มลดลง กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 67.93 และมีพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนโดยรวมอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 75.47 จุดที่ต้องพัฒนา คือ การตรงต่อเวลาในการจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาล การประชาสัมพันธ์/ ทรนงค์การจัดการขยะมูลฝอยไม่สม่ำเสมอ และควรจะมีแนวทางในการจัดการขยะอินทรีย์ที่เป็นรูปธรรม

จ. ด้านการร่วมมือปฏิบัติลดปริมาณขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}=4.90$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 6 ข้อ โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ควรจัดทำโครงการธนาคารขยะมูลฝอยภายในชุมชนเพื่อเป็นการช่วยลดปริมาณขยะมูลฝอยและเป็นการเสริมรายได้ให้แก่ครัวเรือน ($\bar{x}=4.94$) รองลงมา ควรจัดอบรมคัดแยกขยะมูลฝอยในโรงเรียนเพื่อกระตุ้นให้เยาวชนมีความสนใจและมีความรู้ในการคัดแยกขยะมูลฝอยตลอดจนสามารถนำความรู้ไปขยายต่อ ($\bar{x}=4.93$) ควรจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกในการรักษาความสะอาดและการกำจัดขยะมูลฝอยที่ต้องให้แก่เยาวชนและประชาชน ($\bar{x}=4.91$) ควรให้ทุกบ้านร่วมกันแยกขยะมูลฝอยทุกครั้งก่อนนำไปทิ้งหรือกำจัด ($\bar{x}=4.88$) องค์การบริหารส่วนตำบลควรจัดหางานขยะมูลฝอยมาเพิ่มไว้บริการให้เพียงพอ ($\bar{x}=4.85$) ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี คิดเห็นว่าถ้ามีธนาคารขยะมูลฝอยภายในชุมชนก็จะทำให้ประชาชนมีการคัดแยกขยะไว้ทุกครัวเรือนเพื่อนำขยะที่คัดแยกไว้ไปที่ธนาคารขยะมูลฝอย เกิดรายได้และทำให้ภายในชุมชนสะอาดมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันชัย พรหมสิทธิ์ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องกระบวนการบริหารจัดการขยะสิ่งที่เป็นในการบริหารจัดการขยะคือการควบคุมและติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน ซึ่งแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบ เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการขยะ ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านประชาชนดำเนินการในการเก็บข้อมูลแล้วก็ติดตามประเมิน ผลการดำเนินงานทุกกิจกรรม มอบให้กองสาธารณสุขรับผิดชอบดำเนินการพร้อมทั้งติดตามผลการดำเนินงาน หากครัวเรือนใดมีปัญหาอาสาสมัครชั้นมูลฐานหมู่บ้าน กลุ่มผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ไปแนะนำครัวเรือนที่ยังไม่ให้ความร่วมมือจนครัวเรือนเข้าร่วมและมีการดำเนินการคัดแยกขยะต้นทางทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอย อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพและตรงตามความคิดเห็นของ ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลดอนกลอยต่อไปได้ดียิ่งขึ้น

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ สามารถนำข้อมูลจากการทำวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางการ แก้ปัญหาการจัดการขยะภายในชุมชนไปใช้ได้และสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงเพื่อการลดปริมาณขยะของแต่ละครัวเรือน การคัดแยกขยะของครัวเรือนภายในชุมชนได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเทคนิคหรือรูปแบบในการประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชนอื่นเพื่อเปรียบเทียบความต้องการหรือ แนวทางในการจัดการขยะภายใต้บริบทที่แตกต่างออกไปเพิ่มเติม เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจศักยภาพปัจจัยเงื่อนไขอื่น ๆ ในการบริหารจัดการขยะที่เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนลา กอบวิทยา. (2562). การบริหารจัดการขยะมูลฝอย: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองนราธิวาส อำเภอเมืองจังหวัดนราธิวาส. *วารสารรามคำแหง ฉบับรัฐประศาสนศาสตร์*, 2(3), 84-112.
- ควบคุมมลพิษ, กรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2563). *ปัญหาและแนวทางการจัดการขยะของประเทศ ไทย*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- พัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, กรม กระทรวงพลังงาน. (2565). *ขยะ : สำคัญที่การจัดการเพื่อให้ได้ทั้งการกำจัด และพลังงาน*. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน.
- ยุวัลดา ชูรักษ์, จิรัชยา เจียวัก, สันติชัย แยมใหม่, ยุทธกาน ดิสกุล และ ฉัตรจงกล ตุลนิษกะ. (2560). “รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของเทศบาลตำบลเขาหัวช้าง อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง” ใน *รายงานการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8*. วันที่ 22 มิถุนายน 2560. หน้า 755-767. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- รุ่งกานต์ พลายแก้ว และ ประกัสน อักษรพันธ์. (2562). ผลของการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลตำบลบ้านา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 5(2), 233-248.
- ลภณ อัจศรี และ ศิวัช ศรีโศคางกุล. (2560). การบริหารการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 25-36.
- สันชัย พรหมสิทธิ์. (2562). การจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขนาดใหญ่ กลาง เล็ก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(1), 67-81.
- อนามัย, กรม กระทรวงสาธารณสุข. (2564). *การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อจัดทำข้อเสนอการจัดการมูลฝอยเสนอต่อ ศบค.* นนทบุรี: สำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม.

การศึกษาบริบทและสภาพปัญหาโดยกระบวนการ AIC ของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด

อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

Contextual studies and problem condition Ban Non Yang Moo 10 Pakkad Subdistrict

Pakkad District Bueng Kan Province.

ปวีณา ศรีโพธิ์งาม และผการัตน์ พินิจวัฒน์

Paveena Sriphongam and Phakaratr Phinijwat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: Sb6240307109@lru.at.ch

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ด้านวัฒนธรรม ประเพณี และด้านการพัฒนาหมู่บ้านโนนยาง ใช้ระเบียบวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษาได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 77 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 270 คน แยกเป็นชาย 148 คน หญิง 122 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาชุมชน ทั้ง 8 ด้าน พบว่าบ้านโนนยาง มีโรงเรียนประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง คือ 1.โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด 2.โรงเรียนปากคาดพิทยาคม 3.วิทยาลัยเทคโนโลยีเอ็น- เทคบริหารธุรกิจปากคาด มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ 1 แห่ง มีวัดสามัคคีธรรม เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้าน มีการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยมี นายพงศวัฒน์ ต้นคำ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน และด้านการพัฒนาหมู่บ้าน จากการใช้กระบวนการ A-I-C ทำให้ผู้ศึกษามองเห็นสภาพปัญหาอย่างเด่นชัดภายในชุมชน คือ ชาวบ้านว่างงาน ซึ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้คนในชุมชน ว่างงานและขาดรายได้ และรายจ่ายก็ยังคงเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในชีวิตประจำวันที่สามารถทำใช้เองได้และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ การทำน้ายาล้างจาน ซึ่งในชุมชนมีพืชสมุนไพรที่จะสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำน้ายาล้างจานได้ ที่ใช้แล้วเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ใช้และยังสามารถสร้างเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย

คำสำคัญ : บริบท กระบวนการ A-I-C การมีส่วนร่วม การส่งเสริมอาชีพ

Abstract

This research has the objectives To study the context of Ban Non Yang, Village No. 10, Pak Khat Sub-district, Pak Khat District, Bueng Kan Province in various aspects: physical, social, educational, public health, economic, and administrative.cultural traditions and the development of Non Yang Village Use a qualitative research methodology. The study's key informants used in the study were 77 households with a total population of 270 people, divided into 148 males and 122 females. In-depth interviews were used to analyze the data by content analysis. The results showed that.

From the study of the community in all 8 areas, it was found that Ban Non Yang There are 3 village schools: 1. Ban Huay Mai Sod School 2. Pak Khat Pittayakom School 3. Pakkhad Business Administration College of Technology N-Tech There is 1 health promoting hospital. It is a place that holds the hearts of the people in the village. There is a democratic government with Mr. Pongwat Tonkham as the current headman. and village development By using the A-I-C process, the researcher clearly sees the problem within the community, i.e. unemployment villagers. In the situation of the spread of the COVID-19 virus, people in the community unemployment and lack of income and expenses continue to increase In order to reduce expenses, increase income in everyday life that can be used by yourself and is absolutely necessary is to make dishwashing liquid. which in the community there are medicinal plants that can be used as raw materials for making dishwashing liquid Used to produce good results for users and can also generate additional income as well.

Keywords : Context A-I-C process Participation Career promotion

บทนำ

ศาสตร์พระราชา คือแนวทางการพัฒนาของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีความลุ่มลึกรอบด้านมองการณ์ไกลและเน้นความยั่งยืนยาวนาน ก่อนที่ประชาคมโลกจะตื่นตัวในเรื่องนี้ เป็นแนวทางการพัฒนาที่มุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของคนไทยทุกหมู่เหล่า องค์ประกอบของศาสตร์พระราชาคือการศึกษาและสุขภาพ การเพิ่มผลผลิตทางการผลิต การค้นคว้าวิจัยการบริหารความเสี่ยง การอนุรักษ์ธรรมชาติและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละองค์ประกอบล้วนมีส่วนช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของทุกคน โดยเฉพาะคนจนผู้ยากไร้ มีหลักการทำงานตามศาสตร์พระราชาคือ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นวิธีการแห่งศาสตร์พระราชา เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงใช้เป็นวิธีการทรงงานมาตลอดรัชสมัย (เดชาบุญญบาล, 2560 : 13)

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 เป็นแผนการพัฒนาประเทศ ที่กำหนดกรอบและแนวทางการพัฒนาให้หน่วยงานของรัฐทุกภาคส่วนต้องทำตาม เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองต่อผลประโยชน์แห่งชาติ โดยที่รัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 65 กำหนดให้รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรกของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่ การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน (กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ยุทธศาสตร์ชาติ 20ปี, 2561-2580)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560- พ.ศ. 2564) ได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้าง

ภูมิภาคกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่หน้าอย่างมั่นคงเกิดภูมิภาคกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561- พ.ศ. 2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศและเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทยไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนการปฏิรูปประเทศให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวก่อปรกกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ผู้ศึกษาจึงเลือกพื้นที่ในการศึกษาที่บ้านตนเอง คือ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งหมู่บ้านดังกล่าวมีความปลอดภัยในการทำการศึกษ โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดูแล ควบคุมป้องกันโรคและมีการจัดเวรยามมีกฎระเบียบข้อบังคับที่เคร่งครัด มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ มีผู้นำหมู่บ้านที่ให้ความร่วมมือและคนในชุมชนมีความสามัคคีกันและให้ความช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาโดยกระบวนการ AIC ของบ้านโนนยาง หมู่ที่10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาของบ้านโนนยาง หมู่ที่10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ดังนี้

ตั้งรายละเอียดข้อประเด็นข้อคำถามการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ต่อไปนี้
ประเด็นเกี่ยวกับบริบทของหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ
ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรบ้านโนนยาง หมู่ที่10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 77 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 270 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมอาชีพ ประกอบไปด้วย

1. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน
3. ชาวบ้าน จำนวน 17 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อมูล กชช.2 ค ที่มีอยู่แล้ว โดยเป็นการสัมภาษณ์จากผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้นๆ ได้แก่ ด้านวัฒนธรรม ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการเมืองการปกครอง และด้านการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

2. การสังเกตการณ์ โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในบางกิจกรรมต่างๆโดยใช้การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับชาวบ้าน เช่น การทำบุญตักบาตร การจัดประเพณีต่างๆในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ สันทนากับชาวบ้าน บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

ส่วนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ที่มีข้อมูลอยู่แล้วบางส่วน เช่นข้อมูล กชช.2 ค และแผนพัฒนาหมู่บ้านในด้านต่างๆของหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

4. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจงวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มเป้าหมายว่าในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มาจำแนกออกตามประเด็นคำถาม ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ และพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยดูจากวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอในรูปเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบริบทและสภาพปัญหาของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลบริบทของหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ หมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ เมื่อก่อน บ้านโนนยางเป็นหมู่บ้านเดียวกับบ้านห้วยไม้ซอด โดยมี นายชุย สุทธิประภา ได้มาตั้งหมู่บ้านแห่งนี้เมื่อ พ.ศ. 2499 ที่ได้ชื่อว่าบ้านห้วยไม้ซอดเพราะ ตั้งชื่อตามต้นไม้ตระกูลไผ่ชนิดหนึ่งซึ่งมีลำต้นกลวงภายใน ชาวบ้านจึงเรียกไผ่ชนิดนี้ว่า ไม้ซอด ซึ่งขึ้นอยู่ในลำห้วยจำนวนมากในอดีตเป็นป่าดงดิบ และเมื่อ พ.ศ. 2523 บ้านโนนยาง ได้แบ่งออกจากบ้านห้วยไม้ซอด มีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายสมัย เขียวโซ ที่มาของหมู่บ้านโนนยาง คือหมู่บ้านมีต้นยางไม้ใหญ่อยู่ที่เนินสูง เลยตั้งชื่อว่า บ้านโนนยาง และมีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายพงศวัฒน์ ต้นคำ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 ของหมู่บ้าน ลักษณะพื้นที่หมู่บ้านโนนยางเป็นพื้นที่ราบ ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียว ซึ่งเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม มองหาแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านปูนชั้นเดียว และบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ บริเวณหน้าบ้านมีการปลูกพืชผักสวนครัว และปลูกต้นไม้รอบบ้าน มีการทำไร่ ทำสวน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนเป็นแบบกลุ่มรั้วติดกัน ทำให้การติดต่อสื่อสารกันน้ำสะดวกสบายไปมาหาสู่กันง่าย และความสัมพันธ์ของคนในหมู่บ้านจะมีความสัมพันธ์เหมือนญาติพี่น้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หมู่บ้านโนนยางมีจำนวนประชากร จำนวน 77 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 270 คน แยกเป็นชาย 148 คน หญิง 122 คน ครอบครัวอาศัยอยู่ด้วยกัน มีโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ 3 แห่ง คือ 1. โรงเรียนบ้านห้วยไม้ซอด โดยเปิดการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 2. โรงเรียนปากคาดพิทยาคม โดยเปิดการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 3. วิทยาลัยเทคโนโลยีเอ็น- เทคโนโลยีธุรกิจปากคาด โดยเปิดการสอนตั้งแต่ ปวช. ถึง ปวส. และ ปริญญาตรี ถึง ม.เกริก บ้านโนนยาง เดิมไม่มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน แต่ไปใช้บริการที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านห้วยก้านเหลือง หรือไปใช้บริการที่โรงพยาบาลของตำบล ชาวบ้านโนนยางส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกยางพารา ปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง หลังจากว่างเว้น หรือหมดฤดูทำสวน หมู่บ้านโนนยาง จะมีอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การจักสานกระติบข้าว ปลูกพืชผักสวนครัวขาย การหา

ของป่าชาย บ้านโนนยางมีวัดประจำหมู่บ้าน 1 แห่ง คือ วัดสามัคคีธรรม เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในหมู่บ้าน มีพระสงฆ์ทั้งหมดจำนวน 1 รูป โดยมีพระบุญเรือง จันทรงษ์ เป็นเจ้าอาวาส ชาวบ้านโนนยางนับถือศาสนาพุทธ นิยมไปทำบุญวันสำคัญทางศาสนามีการเข้าวัดฟังธรรมมีการทำบุญเพื่อรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆของหมู่บ้าน ทำบุญปีใหม่ บุญหมู่บ้าน บุญกฐิน บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญข้าวประดับดิน บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสาก บุญออกพรรษา สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านมีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมี นายพงศ์วัฒน์ ต้นคำ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน คือ 1. นายประเสริฐ บุญสวา 2. นายสมชาย รัตนธรรม ส่วนในด้านการพัฒนาหมู่บ้านมีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นสำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ สาธารณสุข เป็นต้น ที่ผ่านมาพัฒนาในเรื่องของถนนทางเข้าหมู่บ้านและไฟฟ้าตามจุดในหมู่บ้านที่เห็นได้ชัด ปัจจุบันได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆที่รับผิดชอบ ทำให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น หมู่บ้านได้รับความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน จึงทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

2. สภาพปัญหาและความต้องการของชาวบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

สภาพปัญหาที่พบจากการทำชุมชนศึกษาจากการศึกษาบริบทของหมู่บ้านโนนยางหมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ สามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นสรุปได้เป็นปัญหาแต่ละด้านและแนวทางการแก้ไขปัญหา จากการลงพื้นที่ บ้านโนนยางหมู่ที่ 10 ตำบลปากคาดอำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม - 6 ตุลาคม 2565 เป็นระยะเวลา 3 เดือน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาชุมชนบ้านโนนยางหมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลและประเด็น ปัญหาที่สำคัญของชุมชนในด้านต่างๆ ทำให้ทราบถึงสภาพทั่วไปของหมู่บ้านทั้งในด้านกายภาพ สังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย วัฒนธรรมประเพณี เศรษฐกิจ การปกครอง และด้านการพัฒนาหมู่บ้าน ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนได้ทราบถึงปัญหาและความต้องการศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาของหมู่บ้าน และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกับชาวบ้าน การได้มาซึ่งข้อมูลและการวิเคราะห์ครั้งนี้ มีดังนี้

ตารางการวิเคราะห์ชุมชน 8 ด้าน

ผลการศึกษา	สภาพปัญหา	สาเหตุปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา	หมายเหตุ
ด้านกายภาพ	-	-	-	จากการศึกษาข้อมูลด้านกายภาพไม่พบปัญหาไฟฟ้า น้ำประปาเข้าถึงทุกครัวเรือน รวมทั้งการคมนาคมที่สะดวก
ด้านสังคม	วัยรุ่นบางกลุ่มในหมู่บ้านมีพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มสุรา อบายมุขต่างๆ	เกิดจากพฤติกรรม การเลียนแบบและ ความอยากรู้อยาก ลอง -พ่อแม่ทำงานหนัก ไม่มีเวลาดูแล ลูกหลานมากพอ	จากกิจกรรม นันทนาการเพื่อให้ ประชาชนใน ชุมชนได้มีการใช้ เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์	-
ด้าน การศึกษา	-	-	-	จากการศึกษาข้อมูลด้านการศึกษาไม่พบปัญหาเพราะชาวบ้านต้องการให้บุตรหลานศึกษาต่อเมื่อจบภาคบังคับ เพราะต้องการให้บุตรหลานมีความรู้มีอาชีพ

ผลการศึกษา	สภาพปัญหา	สาเหตุปัญหา	แนวทางการแก้ไขปัญหา	หมายเหตุ
ด้านสาธารณสุข	-	-	-	จากการศึกษาข้อมูลด้านสาธารณสุขไม่พบปัญหาเพราะสาธารณสุขลงพื้นที่ตรวจสอบสุขภาพประจำเดือนทุกหลังคาเรือน มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรคโควิด-19
ด้านเศรษฐกิจ	น้ำไม่เพียงพอต่อการทำเกษตรกรรม	เนื่องจากชาวบ้านทำการเกษตรเป็นจำนวนมากน้ำจึงไม่เพียงพอต่อการทำการเกษตร	ขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานเทศบาลตำบลในเรื่องธนาคารน้ำ	-
ด้านวัฒนธรรม/ประเพณี	เด็กวัยรุ่นไม่อนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของหมู่บ้าน เช่นไม่เข้าวัดทุกวันพระและแต่งกายไม่สุภาพเวลาเข้าวัดทำบุญตักบาตร	ขาดการสืบทอดสืบสานพิธีกรรมต่างๆของหมู่บ้านเด็กและเยาวชนมาให้ความสนใจในการศึกษาเรียนรู้และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี	จากกิจกรรมส่งเสริมเชิญชวนให้เด็กและเยาวชนหันมาเรียนรู้และศึกษาวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิมในชุมชน	-
ด้านการเมืองการปกครอง	ผู้นำชุมชนมีความขัดแย้งกับลูกบ้าน	เนื่องจากผู้นำหมู่บ้านมีความคิดเห็นไม่ตรงกับลูกบ้าน	ควรปรับทัศนคติการทำงานร่วมกัน	-
ด้านการพัฒนา	ปัจจุบันชาวบ้านว่างงาน ไม่มีรายได้เข้าครอบครัว	เนื่องจากปีก่อนหน้านี้มีโรคโควิด-19ระบาด ทำให้คนในหมู่บ้านตกงาน จึงไม่มีรายได้	ผู้วิจัยและชาวบ้านจึงจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับคนว่างงาน	-

การวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในปัจจุบัน

กระบวนการวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในปัจจุบัน เป็นขั้นตอนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนออกความคิดเห็นว่าในหมู่บ้านโนนยาง มีปัญหาอะไรบ้างที่เกิดขึ้นในชุมชน กำหนดให้ชาวบ้านนอนความคิดเห็นโดยตั้งคำถามสภาพหมู่บ้านในปัจจุบันเป็นอย่างไร ผลจากการระดมความคิดของชาวบ้านได้ข้อมูลว่า

1. รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน
2. ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมหมู่บ้าน
3. ชาวบ้านเข้าวัดจำนวนน้อย
4. มีคนว่างงานจากสถานการณ์โควิด 19 ระบาด
5. กลุ่มวัยรุ่นมีการมั่วสุมสิ่งเสพติด
6. กลุ่มวัยรุ่นซึ่งรกรบกวชาวบ้าน

สรุป: การวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันหมู่บ้านโนนยางหมู่ที่ 10 ตำบลปากคาดอำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ คือ รายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ชาวบ้านไม่ให้ความร่วมมือในการประชุมหมู่บ้าน ชาวบ้านเข้าวัดจำนวนน้อย มีคนว่างงานจากสถานการณ์โควิด 19 ระบาด กลุ่มวัยรุ่นมีการมั่วสุมสิ่งเสพติด กลุ่มวัยรุ่นซึ่งรกรบกวชาวบ้าน

การวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในอนาคต

การวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในอนาคต เป็นกระบวนการให้คนในชุมชนและจินตนาการถึงภาพชุมชน สภาพชุมชนที่ตนเองอยากให้เห็นในอนาคต ความคาดหวังที่อยากจะให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ที่มีความเป็นไปได้ นำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ขั้นตอนนี้เป็นมิติที่ทุกคนเข้าใจความเป็นมาและความคาดหวัง มีความประสงค์ที่จะทำร่วมกันตั้งแต่ต้นและความต้องการที่จะให้หมู่บ้านเป็นไปได้ในอนาคต คือ

1. ส่งเสริมให้มีกลุ่มอาชีพที่มีความมั่นคงและเข้มแข็ง
2. ให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์ก่อนวันประชุมของหมู่บ้านทุกครั้ง
3. ควรให้มีการเข้มงวดในเรื่องของยาเสพติด
4. ควรให้มีการเข้มงวดในเรื่องวัยรุ่นซึ่งรถในกลางคืน
5. ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม/มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นของหมู่บ้าน

สรุป: การวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในอนาคต

สภาพในอนาคตหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ที่ชาวบ้านพึงปรารถนา คือ อยากให้มีกลุ่มอาชีพที่มีความมั่นคงและเข้มแข็ง อยากให้ผู้นำชุมชนประชาสัมพันธ์ก่อนวันประชุมของหมู่บ้านทุกครั้งที่อยากให้เข้มงวดในเรื่องของยาเสพติด อยากให้เข้มงวดในเรื่องวัยรุ่นซึ่งรถในกลางคืน อยากให้ชาวบ้านมีรายได้เสริม/มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความโดดเด่นของหมู่บ้าน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องบริบทและสภาพปัญหาของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ข้อมูลบริบทของหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ หมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ เมื่อก่อน บ้านโนนยางเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านห้วยไม้ซอด โดยมี นายชยุต สุทธิประภา ได้อพยพมาตั้งหมู่บ้านแห่งนี้เมื่อ พ.ศ. 2499 และเมื่อ พ.ศ. 2523 บ้านโนนยาง ได้แยกการปกครองออกจากบ้านห้วยไม้ซอด โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายสมัย เชิญโช ที่มาของหมู่บ้านโนนยาง คือหมู่บ้านมีต้นยางไม้ใหญ่อยู่บนที่เนินสูง

จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโนนยาง และมีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายพงศัวัฒน์ ต้นคำ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 ของหมู่บ้าน หมู่บ้านโนนยางมีจำนวนประชากร จำนวน 77 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 270 คน แยกเป็นชาย 148 คน หญิง 122 คน ชาวบ้านโนนยางส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสภาพปัญหาของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ จากการศึกษาชุมชน ทั้ง 8 ด้าน การศึกษาแผนพัฒนาหมู่บ้าน และจากการใช้กระบวนการ A+C ทำให้ผู้วิจัยศึกษามองเห็นสภาพปัญหาอย่างเด่นชัดภายในชุมชน คือ ชาวบ้านว่างงาน ซึ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้คนในชุมชน ว่างงานและขาดรายได้ และรายจ่ายก็ยังคงเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในชีวิตประจำวันที่สามารถทำใช้เองได้และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ การทำน้ายาล้างจาน ซึ่งในชุมชนมีพืชสมุนไพรที่จะสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำน้ายาล้างจานได้ ที่ใช้แล้วเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ใช้และยังสามารถสร้างเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ดังนั้นชาวบ้านโนนยางร่วมกับผู้ศึกษา จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับคนว่างงาน เพื่อทำการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชาวบ้านโนนยางหมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย และสอดคล้องกับ (โครงการสร้างสื่อเพื่อการศึกษา การทำน้ายาล้างจานโดยใช้มะนาวและมะกรูด) ในปัจจุบันนั้นประเทศไทยของเราประสบปัญหาเศรษฐกิจที่ตกต่ำซึ่งมีผลต่อราคาของสินค้าที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งอุปโภคและบริโภคทำให้ประชาชนต้องประสบปัญหาเหล่านี้และกลุ่มใจในรายรับ-รายจ่ายที่ตามมาภายในครัวเรือนซึ่งรายจ่ายมากกว่ารายรับพวกเขาจึงได้ปรึกษาและหาทางออกเพื่อช่วยท่านพ่อบ้านและแม่บ้านทั้งหลาย ให้มีรายจ่ายภายในครัวเรือนลดน้อยลงบ้าง ซึ่งต้องเริ่มจากสิ่งที่เราใช้ทุกวันและสิ้นเปลืองอย่างมาก เช่น น้ายาล้างจาน เราจึงได้คิดค้นวิธีศึกษา และวิธีทำน้ายาล้างจานใช้เองซึ่งจะทำให้ได้ลดรายจ่ายภายในครัวเรือนอีกทั้งน้ายาล้างจานที่เราได้ศึกษาและนำมาเสนออันนี้ล้วนมีวัตถุดิบที่มาจากธรรมชาติหาได้ภายในครัวเรือนและท้องถิ่น ไม่อันตราย แล้วยังไม่ต้องซื้อหา ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือนอีกมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยได้คิดการทำน้ายาล้างจานโดยใช้มะนาว และสรรพคุณที่สามารถรักษาโรคทั่วไปของมะกรูด โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายและประชาชนสามารถเข้ามาศึกษาได้ตลอดเวลาอีกทั้งยังทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนได้อีกด้วย

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องบริบทและสภาพปัญหาของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาที่หมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ เพื่อศึกษาบริบทและสภาพปัญหาของบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

1. ข้อมูลบริบทของหมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ หมู่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ผลการศึกษาพบว่า เมื่อก่อน บ้านโนนยางเป็นหมู่บ้านเดียวกันกับบ้านห้วยไม้ซอด โดยมี นายชยุ สุทธิประภา ได้อพยพมาตั้งหมู่บ้านแห่งนี้เมื่อ พ.ศ. 2499 ที่ได้ชื่อว่าบ้านห้วยไม้ซอดเพราะ ตั้งชื่อตามต้นไม้ตระกูลไผ่ชนิดหนึ่งซึ่งมีลำต้นกลวงภายใน ชาวบ้านจึงเรียกไผ่ชนิดนี้ว่า ไม้ซอด ซึ่งขึ้นอยู่ในลำห้วยจำนวนมากในอดีตเป็นป่าดงดิบ และเมื่อ พ.ศ. 2523 บ้านโนนยาง ได้แยกการปกครองออกจากบ้านห้วยไม้ซอด โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายสมัย เชิญโช ที่มาของหมู่บ้านโนนยาง คือหมู่บ้านมีต้นยางไม้ใหญ่อยู่บนที่เนินสูง จึงตั้งชื่อหมู่บ้านว่า บ้านโนนยาง และมีผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันชื่อ นายพงศวิวัฒน์ ต้นคำ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 ของหมู่บ้าน หมู่บ้านโนนยางมีจำนวนประชากร จำนวน 77 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 270 คน แยกเป็นชาย 148 คน หญิง 122 คน ชาวบ้านโนนยางส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกยางพารา ปลูกข้าว ปลูกมันสำปะหลัง หลังจากว่างเว้น หรือหมดฤดูทำสวน หมู่บ้านโนนยาง จะมีอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เช่น การจักสานกระติบข้าว ปลูกพืชผักสวนครัวขาย การหาของป่าขาย ปัจจุบัน หมู่บ้านมีการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมี นายพงศวิวัฒน์ ต้นคำ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน 2 คน คือ 1. นายประเสริฐ บุญสวา 2. นายสมชาย รัตนธรรม ส่วนในด้านการพัฒนาหมู่บ้านมีหน่วยงานที่เข้ามาช่วยเหลือหลายหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นสำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตรอำเภอ สาธารณสุข เป็นต้น ที่ผ่านมาพัฒนาในเรื่องของถนนทางเข้าหมู่บ้านและไฟฟ้าตามจุดในหมู่บ้านที่เห็นได้ชัด ปัจจุบันได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆที่รับผิดชอบ ทำให้มีความสะดวกมากยิ่งขึ้น หมู่บ้านได้รับความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน จึงทำให้ประชาชนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น

2. สภาพปัญหาและความต้องการของชาวบ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ จากการศึกษาชุมชน ทั้ง 8 ด้าน การศึกษาแผนพัฒนาหมู่บ้าน และจากการใช้กระบวนการ A-I-C ทำให้คณะผู้ศึกษามองเห็นสภาพปัญหาอย่างเด่นชัดภายในชุมชน คือ ชาวบ้านว่างงาน ซึ่งในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด 19 ทำให้คนในชุมชน ว่างงานและขาดรายได้ และรายจ่ายก็ยังคงเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นการลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในชีวิตประจำวันที่สามารถทำใช้เองได้และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง คือ การทำน้ำยาล้างจาน ซึ่งในชุมชนมีพืชสมุนไพรที่จะสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำน้ำยาล้างจานได้ ที่ใช้แล้วเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้ใช้และยังสามารถสร้างเป็นรายได้เสริมได้อีกด้วย ดังนั้นชาวบ้านโนนยางร่วมกันศึกษา จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับคนว่างงาน เพื่อทำการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชาวบ้านโนนยางหมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ควรนำองค์ความรู้ที่ได้ไปสร้างอาชีพเสริมให้กับสมาชิกในครอบครัว
- 1.2 ควรนำความรู้ที่ได้จากการทำเวทีประชาคม ไปส่งเสริมอาชีพให้กับคนว่างงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการส่งเสริมด้านการตลาด
- 2.2 ควรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการประชุมของหมู่บ้าน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบลปากคาด คณะครูโรงเรียน เจ้าหน้าที่บุคลากร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่อนุเคราะห์ให้ข้อมูล ตลอดจนคำแนะนำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาและการทำวิจัย เป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ นายพงศวัฒน์ ต้นคำ ผู้ใหญ่บ้านโนนยาง และคณะกรรมการหมู่บ้าน รวมถึงชาวบ้าน โนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ ที่ให้ข้อมูลต่างๆในหมู่บ้าน ให้คำปรึกษาคำแนะนำในเรื่องต่างๆ คอยช่วยเหลือ ทุกเรื่องเสมอมา

วิจัยครั้งนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยดีโดยการแนะนำ ชี้แนะ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ผการัตน์ พินิจวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมาก ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. สืบค้นจาก :

<https://citly.me/M40Sw>.

เดชา บุญญบาล. (2560). ศาสตร์พระราชา. สืบค้นจาก : <https://shorturl.asia/JRYN6>.

บัวทอง อามาตรมนตรี. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปวีณา ศรีโพธิ์งาม. (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565.

ประเสริฐ บุญสวา. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปวีณา ศรีโพธิ์งาม. (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565.

พงศวัฒน์ ต้นคำ. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปวีณา ศรีโพธิ์งาม. (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565.

สงวน อามาตรมนตรี. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปวีณา ศรีโพธิ์งาม. (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2565.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564). สืบค้นจาก : <https://citly.me/CpfkX>.

สุทธินันท์ เลิกนอก พร้อมคณะ.(2565). การทำนํ้ายาล้างจานโดยใช้มะนาวและมะกรูด.สืบค้นจาก:

<https://citly.me/7I3vK>.

สมชาย รัตนธรรม. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปวีณา ศรีโพธิ์งาม. (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่ บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2565.

องอาจ ศรีโพธิ์งาม. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ปวีณา ศรีโพธิ์งาม. (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านโนนยาง หมู่ที่ 10 ตำบลปากคาด อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ. เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม 2565.

การส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว โดยใช้เทคนิค A-I-C

กรณีศึกษา : บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

Promoting the project to reduce expenses by gardening activities using the A-I-C technique Case Study : Ban Na Or, Village No. 1, Na Or Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province

พรสวรรค์ โอรานปริยกุล¹ และวิชญ์ มะลิตัน²

Pornsawan Oranpriyakul¹ and Wich Maliton²

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชญ์ มะลิตัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University.

² Assistant Professor Dr. Wit Maliton Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: Sb6240307110@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อการส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวโดยใช้เทคนิค A-I-C ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เป็นเครื่องมือในการศึกษา ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) ประชากร ได้แก่ บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 573 คน 2) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว จำนวน 15 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ชาวบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 12 คน โดยวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

การส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว โดยใช้เทคนิค A-I-C พบว่า การวิจัยเรื่องการส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวโดยใช้เทคนิค A-I-C กรณีศึกษา : บ้าน นาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่าบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ที่อุดมไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารการกินที่เพียงพอ แต่สิ่งที่พบเห็นเป็นปัญหา คือ ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย จึงอยากส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการปลูกผักสวนครัว เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ดังนั้นผู้ศึกษาและชาวบ้านนาอ้อหมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการลดรายจ่ายกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว

คำสำคัญ : เทคนิค A-I-C การส่งเสริม โครงการ

Abstract

This research has the objectives To promote the project to reduce expenditures by gardening activities using the A-I-C technique, qualitative research methods were used. and participatory observation as a study tool The study population and sample group used in the study were: 1) The population was Ban Na Or, Village No. 1, Na Or Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province, totaling 573 people. 15 kitchen gardens, consisting of 1 village headman, 2 assistant village headmen, villagers in Na Or, Village

No. 1, Na Or Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province, 12 people. Contents were analyzed. The results showed that

The promotion of the project to reduce expenses by using the A-I-C technique of home gardening activities found that the research on the promotion of the project to reduce expenses by using the A-I-C technique of home gardening activities is a case study: Ban Na Or, Village No. 1, Tambon Na Or, Amphoe Na Or, Loei City, Loei Province, found that Ban Na O, Village No. 1, is a village with an ancient history rich in important cultural heritage. There is a simple existence with abundant resources. have enough food to eat But what is seen as a problem is the economic aspect due to the problem of insufficient income to meet expenses. therefore would like to encourage villagers to grow vegetables to help reduce household expenses Therefore, the researchers and the villagers of Na Or, Village No. 1, Na Or Sub-district, Mueang Loei District, Loei Province have jointly created a project to reduce expenditures on vegetable gardening activities.

Keywords : A-I-C Techniques Promotion Project

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) เป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนด แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการ กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น หลักนำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศ ไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม ในช่วงเวลาที่ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศที่มีความผันแปรสูงและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 และข้อจำกัดของ โครงสร้างภายในประเทศที่ยังคงรอการปรับปรุงแก้ไขในหลายมิติ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนผลจากการเปลี่ยนแปลง ของปัจจัยที่จะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบของประเทศในทุกมิติ เพื่อนำมาประมวลผลประกอบ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ควรมุ่งไปในอนาคต บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้อง กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้น ในการที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่ เศรษฐกิจเติบโต สังคมก้าวหน้า ควบคู่ไปกับการรักษา สิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์โอกาสจากทั้งความท้าทายภายนอก และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความผันแปร ที่เกิดขึ้นรอบด้าน สามารถบรรลุเป้าหมายระยะ 20 ปี (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2565)

จังหวัดเลยได้กำหนดแนวทางการพัฒนาจังหวัดให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ด้วยการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการกับ ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มุ่งเน้นการพัฒนาจังหวัดแบบองค์รวมที่ครอบคลุม ทุกมิติ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการและ แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนในพื้นที่ ได้อย่างเป็นรูปธรรม(สำนักงานพัฒนาจังหวัดเลย, 2565)

ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นชุมชนเล็กๆ ที่มีบ้านโบราณอายุนับร้อยปีมากกว่า 60 หลัง และมีสถานที่ สำคัญที่มีเรื่องราวเล่าขานต่อๆ กันมา ด้วยเหตุนี้องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การ มหาชน) หรือ อพท. จึงได้เลือกสนับสนุนการอนุรักษ์ พร้อมกับพัฒนาชุมชนบ้านนาอ้อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(สำนักงาน เทศบาลตำบลนาอ้อ, 2565)

บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ที่อุดมไปด้วย มรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ มีวิถีชีวิต ประเพณี และมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน อีกทั้งยังมีภาษาถิ่นเป็นภาษาพูดที่เป็น เอกลักษณ์เฉพาะชุมชนบ้านนาอ้อ ตั้งอยู่ที่ ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย อีกทั้งชุมชนแห่งนี้ เดิมทีคนนาอ้อเป็นชนเผ่า ไทลื้ออพยพมาจากเวียงจันทน์และหลวงพระบาง แล้วมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่เป็นชุมชนบ้านนาอ้อแห่งนี้ ดำรงวิถีชีวิตสืบ มาจนถึงปัจจุบัน(คณะกรรมการบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1, 2565)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้เห็นถึงความสำคัญที่จะสามารถทำให้นักศึกษาได้รับความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาต่อในโครงการ ลดรายจ่ายกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวกินได้ จึงได้เลือกบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เป็นพื้นที่ ทำการศึกษาในครั้งนี้ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันมีค่าครองชีพที่เพิ่มมากขึ้น แต่รายรับกลับเท่าเดิม ส่งผลให้รายรับไม่ เพียงพอต่อรายจ่าย จึงได้ดำเนินโครงการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวกินได้ และเพื่อให้ ผู้บันทึกบัญชีครัวเรือนทราบถึงรายได้ ค่าใช้จ่ายของตน และครอบครัว ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดรายจ่ายภายในครอบครัว และ ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวโดยใช้เทคนิค A-I-C กรณีศึกษา : บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อพัฒนาโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูก ผักสวนครัวโดยใช้เทคนิค A-I-C ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลบริบทชุมชนบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ทั้ง 8 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านโรงเรียน ด้านประเพณีและวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ด้านการปกครอง และด้านการพัฒนาชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาจากการทำเวทีประชาคม A-I-C เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วน ร่วมและรับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินการกิจกรรมการพัฒนา และร่วมรับ ผลประโยชน์ ซึ่งมีวิธีการดำเนินการ ดังนี้

1. A คือ การจัดเวทีให้ชาวบ้านเข้ามาพูดคุยถึงสภาพการณ์และปัญหาและความต้องการในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต

2. I คือ การให้ชาวบ้านจะระบุสิ่งที่ทำให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาในชุมชน ในอนาคต โดยระบุ เป็นกิจกรรมหรือโครงการและจัดลำดับความสำคัญ และนอกจากนี้ยังเป็นขั้นตอนการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วม โครงการ

3. C คือ การกำหนดผู้รับผิดชอบ และวางแผนดำเนินงานโดยกำหนดกิจกรรม ภายใต้โครงการต่าง ๆ วิธีดำเนินการ งบประมาณ และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมอีกทั้งใช้เทคนิคยุทธวิธีการนำ

ขั้นตอนที่ 3 การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 573 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว จำนวน 15 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ชาวบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 12 คน

1. **ผู้ให้ข้อมูล** คือ ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว จำนวน 15 คน คือ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ชาวบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จำนวน 12 คน ดังนี้

1.1 อภิรักษ์ มนต์รี (ผู้ใหญ่บ้าน)

1.2 สำราญ สอนเสียง (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

1.3 บุญเรือง พิมพ์มาตา (ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน)

1.4 พัฒนา ราชโยธา (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.5 สุภาพร คงคา (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.6 หนอง สุดใจ (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.7 สมุชดี ชัชวาลย์ (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.8 ลำไย ชัชวาลย์ (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.9 ภรณ์พัท โสมายังธนากุล (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.10 รัตนาพร เพชรสวัสดิ์ (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.11 ลำพิง ไตรศรี (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.12 รินทร เกตุสีทร (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.13 เจริญพร ภูมิภูเขียว (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.14 หลอดแวง ดวงศรี (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

1.15 สุทธิ บุญสังข์ (ผู้เข้าร่วมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว)

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อทำการสัมภาษณ์เพิ่มเติมจากข้อมูล กขช.2 ที่มีอยู่แล้ว โดยเป็นการสัมภาษณ์จาก ผู้ที่มีความรู้ในด้านนั้นๆ ได้แก่ด้านวัฒนธรรมด้านสาธารณสุขด้านการเมืองการปกครองและด้านการพัฒนา

2.3 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยผู้ศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในบางกิจกรรมต่างๆโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม กับชาวบ้านเช่น การจัดประเพณีต่างๆ และกิจกรรมต่างๆภายในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพัฒนาชุมชน 2 ครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลทุติยภูมิ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารจากหน่วยงานต่างๆ ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูลไว้แล้ว เช่น ข้อมูล จปฐ. ข้อมูลด้านการศึกษาของโรงเรียน ข้อมูลด้านกายภาพ และข้อมูลด้านการปกครองของบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ส่วนที่ 1 เก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยการใช้กระบวนการ A-I-C ในการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์นำมาซึ่งบ่อเกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการทำงานร่วมกันก่อให้เกิดการระดมสมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือหนทางปฏิบัติ เพื่อที่จะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาของบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มเป้าหมายว่าในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีภาระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มาจำแนกออกตามประเด็นคำถาม ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ และพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยดูจากวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอในรูปเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว โดยใช้เทคนิค A-I-C ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลบริบทชุมชนบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย

ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2458 เดิมทีคนนาอ้อเป็น คนเผ่า ไทลื้อ อพยพมาจากเวียงจันทน์และหลวงพระบาง แล้วมาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่เป็นชุมชนบ้านนาอ้อ แห่งนี้ดำรงวิถีชีวิตสืบมาจนถึงปัจจุบัน บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงและมีเทือกเขาสลับซับซ้อน ลักษณะดินเป็นดินร่วนปนดินเหนียวเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบมีการตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่ในลักษณะตามเส้นทางและตามตรอกซอยในหมู่บ้าน บ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านปูนชั้นเดียว และบ้านครึ่งปูนครึ่งไม้ มีการสร้างบ้านเรือนเป็นกลุ่ม มีการปลูกพืชผักสวนครัว และคนในหมู่บ้านมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันแบบญาติพี่น้อง บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 มีประชากร 573 คน ชาย จำนวน 273 คน ประชากรหญิง จำนวน 300 คน

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ปัญหาจากการทำเวทีประชาคม A-I-C

1. การเตรียมการ คือ การประชุมเตรียมความพร้อมให้กับคณะกรรมการ บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย เพื่อเป็นแนวทางและแจ้งรายละเอียดกำหนดการให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้ทราบล่วงหน้า

2. การปฏิบัติ กิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์สภาพชุมชนในปัจจุบัน (A1)

1.1 ให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมครั้งนี้พร้อมให้เหตุผล

1.2 นำข้อมูลที่ได้อภิปรายวิเคราะห์ร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม

จากการวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในปัจจุบันสภาพปัจจุบัน พบว่า บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย คือ ปัญหาไฟฟ้าสาธารณะยังเข้าไม่ถึงทั่วถึง เด็กแว้นก่อความรำคาญ เด็กบางคนในชุมชนไม่ได้รับการศึกษา ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในชุมชนมีโรคประจำตัว มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ การขาดความสามัคคีกัน วิทยุไม่ให้ความสนใจกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนน้อยลง เช่น ไม่เข้าวัดวันพระ และแต่งกายไม่สุภาพในการเข้าวัด และกลุ่มอาชีพภายในหมู่บ้านลดลง

3. การวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในอนาคต (A2)

3.1 ให้ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการประชุมครั้งนี้พร้อมให้เหตุผล

3.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุม

จากการวิเคราะห์สภาพหมู่บ้านในอนาคต พบว่า สภาพในอนาคตของบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย คือ มีความปรารถนาให้มีการพัฒนาหมู่บ้าน ในทุกๆด้าน มีไฟฟ้าสาธารณะที่เข้าถึงชุมชนได้อย่างทั่วถึง มีการส่งเสริมกองทุนเพื่อการศึกษา จัดการอบรมหรือเข้าค่ายเพื่อปรับความคิดและพฤติกรรมของเด็กที่มีต่อสังคม มีการตรวจสุขภาพประจำปี และบริโภคอาหารให้ถูกสุขอนามัย มีการลดรายจ่ายด้วยการปลูกผักสวนครัว เพื่อช่วยลดรายจ่ายภายในครอบครัว มีร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันหมู่บ้านโดยที่ทุกคนมีส่วนร่วม ตั้งแต่ร่างและผ่านประชาคม และถือปฏิบัติโดยถือหลักประชาธิปไตย เพื่อความสงบสุข และเป็นระเบียบมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี และมีการพัฒนาอาชีพภายในหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 4 การกำหนดแนวทางการพัฒนา (I1)

จากการให้ผู้เข้าร่วมการประชุมทุกคนคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะให้บรรลุเป้าหมายโดยเสนอโครงการที่สามารถพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างที่ปรารถนาในอนาคตผลที่ได้คือ

1. การลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว
2. การส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. การส่งเสริมอาชีพภายในหมู่บ้าน

กิจกรรมที่ 5 จำแนกประเภทของโครงการและเรียงลำดับความสำคัญ (I2)

จากที่ชาวบ้านได้ร่วมกันเสนอหรือร่วมกิจกรรมพัฒนาที่หลากหลายแล้วนั้นผู้ศึกษาได้ให้ชาวบ้านพิจารณาคัดเลือกประเภทของกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาวัดลำดับความสำคัญของโครงการ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 31 แสดงกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถทำเองได้

ที่	ชื่อโครงการ	ลำดับความสำคัญ
1	โครงการ ลดรายจ่าย กิจกรรม “การปลูกผักสวนครัว”	1

ตารางที่ 32 แสดงกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถทำร่วมกับหน่วยงานภายนอกได้

ที่	ชื่อโครงการ	ลำดับความสำคัญ
1	โครงการส่งเสริมอาชีพภายในหมู่บ้าน	2

ตารางที่ 33 แสดงโครงการหรือกิจกรรมที่ขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก

ที่	ชื่อโครงการ	ลำดับความสำคัญ
1	โครงการส่งเสริมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น	3

กิจกรรมที่ 6 การกำหนดผู้รับผิดชอบ (C1)

ตารางที่ 34 แสดงผู้รับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการที่สามารถทำได้

ที่	ชื่อโครงการ	ผู้รับผิดชอบโครงการ
1	โครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว	ชาวบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 , ผู้ศึกษา

กิจกรรมที่ 7 การจัดทำรายละเอียดของโครงการ (C2)

ผู้ศึกษาและชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันพิจารณาสรุปปัญหา และความต้องการของชุมชน และแนวทางการพัฒนาของหมู่บ้าน นอกจากจะเป็นการวิเคราะห์ปัญหา และความต้องการของชุมชนแล้วยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับ ผู้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นปัญหา ซึ่งผู้ศึกษาได้รับคำชี้แจงแนะนำแนวทางการดำเนินการวางแผน และจัดทำโครงการกับชาวบ้าน ผู้ศึกษาได้กล่าว ขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมและคณะผู้ศึกษาจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในอนาคตต่อไปและเชิญผู้นำชุมชนกล่าวปิดงานการประชุมการร่วมระดมความคิดแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (A-I-C)

ขั้นตอนที่ 3 การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติเพื่อการส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว ซึ่งขั้นตอนโดยการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ และการตกลงในรายละเอียด ในการดำเนินงานดังนี้

โครงการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
โครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว	1. เพื่อส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว โดยใช้เทคนิค A-I-C	- จัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ในการทำโครงการ - ดำเนินโครงการ - ประเมินผลโครงการ	ชาวบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 , ผู้ศึกษา

การอภิปรายผล

ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของเทศบาลตำบลบ้านเตื่อ อาเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ พบว่า

1. การส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ และจัดหาวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับ 2. เมื่อชุมชนมีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้แล้ว มีการเปลี่ยนแปลง คือ มีการลดรายจ่าย การดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข หนี้สินลดลงมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และมีการเพิ่มรายได้จะทำให้มีชีวิตอยู่แบบพออยู่พอกินไม่อดอยากและเลี้ยงตนเองได้ และสามารถที่จะจัดสรรทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 3. ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้เผยแพร่ส่งเสริมให้คนในชุมชนนำแนวคิดตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ โดยการส่งเสริมให้ปลูกผักสวนครัว ส่งเสริมให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ส่งเสริมให้ออมเงิน และทำรายรับ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ และสอดคล้องกับการส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวโดยใช้เทคนิค A-I-C กรณีศึกษา : บ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ดังนี้

จากการจัดการประชุมการร่วมกันระดมความคิดแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (A-I-C) เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทำให้ได้ ข้อมูลที่แสดงถึงสถานการณ์ปัจจุบันของหมู่บ้าน ได้แก่ ศักยภาพ สภาพ ที่เป็นปัญหาในด้านต่างๆ และสภาพที่พึงปรารถนาใน อนาคตของหมู่บ้าน ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือ พัฒนาในรูปแบบของโครงการต่างๆ และโครงการที่คณะผู้ศึกษา ร่วมกับชาวบ้านนำชื่อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ได้เลือกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนในครั้งนี้ คือ โครงการลดรายจ่ายกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวกินได้ เพื่อส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวโดย ใช้เทคนิค A-I-C

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมโครงการลดรายจ่ายด้วยกิจกรรมการปลูกผักสวนครัวโดยใช้เทคนิค A-I-C กรณีศึกษา : บ้าน นาอ้อ หมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย พบว่าบ้านนาอ้อ หมู่ที่ 1 เป็นหมู่บ้านที่มีประวัติความเป็นมาที่เก่าแก่ที่ อุดมไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายมีทรัพยากรที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีอาหารการกินที่เพียงพอ แต่สิ่งที่พบเห็นเป็นปัญหา คือ ด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากปัญหารายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย จึงอยากส่งเสริมให้ชาวบ้านมี การปลูกผักสวนครัว เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ดังนั้นผู้ศึกษาและชาวบ้านนาอ้อหมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง เลย จังหวัดเลย จึงได้ร่วมกันจัดทำโครงการลดรายจ่ายกิจกรรมการปลูกผักสวนครัว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรนำการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาเชิงวิชาการ เช่น การอาชีพเสริมให้กับชาวบ้านที่ ว่างงานนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่อื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้มีการใช้เทคนิค A-I-C เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของ ชุมชน ควรมีการจัดทำแบบประเมินความพึงพอใจของคนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ ผู้นำชุมชนชาวบ้านนาอ้อหมู่ที่ 1 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้าน ข้อมูลและเอกสารต่างๆ และในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาในชุมชน ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรการพัฒนาชุมชน. (2559). **คู่มือนักศึกษา สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน หมู่เรียน ศ.6201**. คณะ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13**. เข้าถึง เมื่อ 12 ธันวาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/GWLY>

สำนักงานพัฒนาจังหวัดเลย. (2565). **จังหวัดเลย**. เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://district.cdd.go.th/muangloei/>

สำนักงานเทศบาลตำบลนาอ้อ. (2565). **เทศบาลตำบลนาอ้อ**. เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2565, เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.asia/F2ent>

อมรพันธุ์ เปล่งงูเหลือม. (2559). ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของเทศบาลตำบลบ้านเคื่อ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ เข้าถึงเมื่อ 5 ธันวาคม 2565, เข้าถึงได้จาก
<https://shorturl.asia/F2enthttps://shorturl.asia/VTjcw>

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

Satisfaction of the elderly with participation in the elderly school activities A case study of Pha Bing Sub-district, Wang Saphung District, Loei Province.

กมลทิพย์ คุณพอง¹ และกันตพงษ์ จุลราช²

Kamolthip Kunpong¹ and Kantaphong Junlaraj²

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

¹ Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Loei Rajabhat University

² Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: Sb6240307101@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จำนวน 66 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจในการศึกษาซึ่งเป็นวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อธิบายและนำเสนอรายงานการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า จากการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุระดับตำบลสามารถพัฒนาศักยภาพ การพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนานวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ชาวบ้านมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ กิจกรรม โรงเรียน การมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this research was to study the satisfaction of the elderly with participation in the elderly school activities. The researcher has defined the sample used in the study. are the elderly who participated in the activities of the Pha Bing Sub-District Elderly School Wang Saphung District, Loei Province, totaling 66 people. Tools used in the study: the study satisfaction questionnaire, which is a quantitative research method. (Quantitative Research) and analyze the data by analyzing descriptive statistics (Descriptive Statistics) to find the mean, percentage and standard deviation, then analyze the data. The study report was presented in the form of a description (Content Analysis). From organizing

activities for senior citizens at the sub-district level can develop their potential Self-reliance and lifelong learning of the elderly Promote the health of the elderly in a holistic way both physically, mentally, socially and spiritually of the elderly Creating a learning network and improving the quality of life of the elderly It is a source of professional experience training. Creation of new knowledge in developing innovations for health promotion for the elderly Villagers are happy to participate in the activities. Which has an average score of 3.95, which is in the level of satisfaction.

Keywords : Seniors Activities Schools Participation

บทนำ

สังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร เนื่องจากโครงสร้างประชากรของไทยมีแนวโน้มก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 9.38 หลังจากนั้นในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 11.89 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.51 ในปี พ.ศ. 2563 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระยะยาว ตัวอย่างเช่น การลดลง ของประชากรวัยแรงงานในภาคการผลิต การดำเนินงานของหลายหน่วยงานที่ต้องมีการบูรณาการงาน ร่วมกันมากขึ้น เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงาน และงบประมาณในการจัดสวัสดิการสังคม ให้แก่ผู้สูงอายุและค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายภาครัฐซึ่งปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐและ ภาคประชาชนมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการรับมือกับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นในการเป็น สังคมผู้สูงอายุสมบูรณ์ในอนาคต โดยหนึ่งในแนวทางแก้ปัญหาคือการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ชุมชนที่มีความพร้อม เพื่อเป็นสถานที่ทำกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560)

การเป็นสังคมที่มีประชากรสูงอายุจำนวนมาก ประกอบกับการพัฒนาที่เน้นคุณภาพคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา มีการเตรียมความพร้อมของระบบการดูแลผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อคงความสามารถของผู้สูงอายุ และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็น สังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพและมีความสุข เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศได้ (วลัยพร นันทศุภวัฒน์, 2552) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 – 2559) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาค้นสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนพัฒนาผู้สูงอายุให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถปรับตัวเท่าทันการเปลี่ยนแปลง เป็นพลังในการพัฒนาสังคมโดย 1) ส่งเสริมการสร้างรายได้และการมีงานทำในผู้สูงอายุ ควบคู่กับการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะทั้งด้านวิชาการและการใช้สื่อการเรียนรู้สมัยใหม่ ให้แก่ผู้สูงอายุ เพื่อการประกอบอาชีพและการพัฒนาตัวเองอย่างต่อเนื่อง 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำความรู้และประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่เป็นคลังสมองของชาติทั้งภาครัฐและเอกชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และประเทศ 3) ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งตนเอง โดยการปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความจำเป็นทางกายภาพให้เหมาะกับวัย การจัดกิจกรรมและการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญในการฟื้นฟูศักยภาพผู้สูงอายุให้ผู้สูงอายุมีความรู้ทักษะทั้งด้านวิชาการและการใช้สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยไปใช้ในการดูแลตนเอง มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตที่สดใส มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น มีคุณค่าและความภาคภูมิใจในตนเอง สอดคล้องกับวิถีชีวิต โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบนพื้นฐานความพอเพียง ยึดหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียง สามารถพึ่งพาตนเอง สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ส่งเสริมศักยภาพและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

องค์การบริหารส่วนตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษา อีกรูปแบบหนึ่งที่ต้องการให้ผู้สูงอายุมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เกิดจากแนวคิดที่ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญและพลังของผู้สูงอายุ โดยการสร้างพื้นที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และภาคีเครือข่าย แต่อย่างไรก็ตามการจัดกิจกรรมต่างๆ จะต้องคำนึงถึงความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ เพื่อทราบถึงความต้องการและการได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้ศึกษาเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุในรูปแบบที่หลากหลายทั้งในด้านการจัดบริการสุขภาพและสวัสดิการสังคมอย่างบูรณาการ โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพและเตรียมความพร้อมให้เป็นต้นแบบของการดูแลผู้สูงอายุเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาหลายวิธีเข้ามาประกอบกัน ดังนี้

- 1) การวิจัยเอกสารอันเป็นการค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการบรรยายและอภิปรายเนื้อหา
- 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม อันเป็นการเก็บรายละเอียดของข้อมูลจากการใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ

เพื่อนำมาใช้ในการบรรยายและอภิปรายบนฐานของกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องอันเป็นการสร้างให้เกิดเป็นข้อค้นพบ และข้อสรุปที่ความถูกต้องเป็นเหตุเป็นผลในทางวิชาการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จำนวน 66 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

จำนวน 66 คน วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงในความเป็นจริงสามารถใช้ในการศึกษา “ประชากร” ได้เลยหากศึกษาผู้สูงอายุทั้งหมดที่เข้าร่วมกิจกรรม

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ซึ่งเป็นผู้ประเมินความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามความพึงพอใจเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ศึกษาใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือหลังจากที่ผู้

ศึกษา ได้สร้างแบบประเมินความพึงพอใจขึ้นมา จากนั้นนำไปตรวจสอบว่าเมื่อนำแบบประเมินความพึงพอใจนี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้ศึกษาต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใดโดยในกระบวนการตรวจสอบผู้ศึกษาได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือการวิจัยสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย ซึ่งมีคำถามทั้งหมด 10 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต (Likert, 1932) 5 ระดับ (5-Point Likert Scale) มีเกณฑ์พิจารณาเลือกคำตอบ ดังนี้

5	หมายถึง	มากที่สุด
4	หมายถึง	มาก
3	หมายถึง	ปานกลาง
2	หมายถึง	น้อย
1	หมายถึง	น้อยที่สุด

โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนแบบมาตรวัด คือ

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00	ความหมาย	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50	ความหมาย	มาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50	ความหมาย	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50	ความหมาย	น้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50	ความหมาย	น้อยที่สุด

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นหลัก จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอรายงานการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอสว่าง
พูน จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยในรูปแบบตารางได้ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจ	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ค่าเฉลี่ย	ค่า เบี่ยงเบน	ความหมาย
1. การพัฒนาศักยภาพ การ พึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ	21 (31.81)	20 (30.30)	16 (24.24)	9 (13.63)	0 (0.00)	3.80	1.04	มาก
2. กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคมและจิต วิญญาณของผู้สูงอายุ	22 (33.33)	28 (42.42)	13 (19.69)	1 (1.51)	2 (3.03)	4.02	0.94	มาก
3. มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	15 (22.72)	32 (48.48)	13 (19.69)	2 (3.03)	3 (4.54)	3.83	0.97	มาก
4. มีองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนา นวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพ ผู้สูงอายุ เป็นแหล่งฝึก ประสบการณ์วิชาชีพแก่ผู้สูงอายุ	25 (37.87)	25 (37.87)	12 (18.18)	2 (3.03)	2 (3.03)	4.05	0.98	มาก
5. การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมี ประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพ ชีวิตผู้สูงอายุ	23 (34.84)	31 (46.96)	10 (15.15)	0 (0.00)	3 (4.54)	4.06	0.96	มาก
						3.95	0.04	มาก

จากตาราง พบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพ การพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วม
กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้รับการเรียนรู้ และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.80 อยู่ในระดับ
ความพึงพอใจมาก

2) กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิต
วิญญาณของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.02 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.83 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

4) องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนานวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่ผู้สูงอายุ
มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

5) การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.06 อยู่ในระดับความ
พึงพอใจมาก

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอสว่างพูน จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

- 1) การพัฒนาศักยภาพ การพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ ได้รับการเรียนรู้ และมีศักยภาพในการพึ่งพาตนเองเพิ่มขึ้น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.80
- 2) กิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุสามารถส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.02
- 3) มีการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.83
- 4) มีองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนานวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพแก่ผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.05
- 5) การจัดกิจกรรมในแต่ละครั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.06 ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพร คูหา (2552) แนวทางการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของเทศบาลหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรีและ บังอร ธรรมศิริ (2549) ที่สรุปไว้ว่าควรมีการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์ทางสังคมให้กับผู้สูงอายุเพื่อตอบสนองกับความต้องการทางด้านสังคมสำหรับ ผู้สูงอายุ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของ ผู้สูงอายุควรที่จะเน้นในลักษณะการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พจนา ศรีเจริญ (2544) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่ผลการวิจัยสะท้อนว่าควรให้ความสำคัญในการจัดการรายได้กับผู้สูงอายุ โดยการส่งเสริมการประกอบอาชีพที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากนี้ควรเน้นให้ผู้สูงอายุหรือผู้ที่ดูแลผู้สูงอายุแบ่งเวลา หรือใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอสว่างพูน จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

จากการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุระดับตำบลสามารถพัฒนาศักยภาพ การพึ่งพาตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างเป็นองค์รวม ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณของผู้สูงอายุ การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนานวัตกรรมการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ชาวบ้านมีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.95 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ควรนำองค์ความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆให้แก่ผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอสว่างพูน จังหวัดเลย
- 1.2 ควรมีการจัดกิจกรรมแก่ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำองค์ความรู้นี้ไปพิจารณาถึงความต้องการของผู้สูงอายุในการจัดกิจกรรมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบเพียงความพึงพอใจของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ กรณีศึกษา ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ดังนั้น ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่

2.2 ควรมีการศึกษาศักยภาพของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุ

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ องค์กรบริหารส่วนตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและเอกสารต่างๆรวมทั้งการให้คำปรึกษาในช่วงของการทำวิจัย และขอขอบคุณ ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุในเขตพื้นที่ตำบลผาบึง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). *มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุ (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ:

บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

วลัยพร นันทศุภวัฒน์. (2552). การพยาบาลผู้สูงอายุ: *ความท้าทายกับประชากรผู้สูงอายุ (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . 2555. *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). *ยกระดับโรงเรียนผู้สูงอายุเตรียมพร้อมรับ สังคมชรา*. สืบค้น 20

พฤศจิกายน 2565. จาก <https://bit.ly/2qeqG7s>

Likert, R. (1932). *A Technique for the Measurement of Attitudes*. Archives of Psychology,

140, 1-55.

การศึกษาโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน ในพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า
กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มณฑลทหารบกที่ 28

ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

A Study of the Good Soldiers for Community Development Project under the
Royal Initiative of Her Royal Highness Princess Kanitthathiraj Her Royal Highness
Princess Maha Chakri Sirindhorn's Department The 28th Military Circle, Na Or
Mueang Subdistrict, Loei Province District

รชต ทองมี¹ และกันตพงศ์ จุลราช²

Racahta Tongmee and Kantapong Jularat

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program in. Communit, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Lecturer, Faculty Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307109@lru.ac.th.

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงาน ความต้องการพัฒนา และเพื่อประเมินความพึงพอใจ ของโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วย แบบวัดการศึกษาถึงสภาพ ปัญหา การพัฒนาและ ความพึงพอใจ ผู้วิจัยสร้างขึ้นหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ.95 กลุ่มตัวอย่างที่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีทหารในโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน จำนวน 20 ประชากรในชุมชน จำนวน10 คน ช่วงอายุ 25-66 ปีเพศชาย 25 คน เพศหญิง 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. ด้านสภาพปัญหาการดำเนินงานของค่ายทหาร มท 28 จังหวัดเลย และความต้องการตามความคิดเห็น ของผู้ปฏิบัติและประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อการ ปฏิบัติงานเต็มที่ และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีมากที่สุด คือ (4.57) 2.ด้านการพัฒนาใน การดำเนินของค่ายทหาร มท28 จังหวัดเลยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากโดยมี ข้อ.จนท.ผู้ดำเนินโครงการทหารพันธุ์ดีในท่าเกษตรแบบพอเพียงด้วย ความถูกต้องและแม่นยำที่มีระดับมากที่สุด คือ (4.56) 3. ด้าน แสดงให้เห็นว่าระดับความพึงพอใจของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้ค่ายทหาร มท 28 จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมี ข้อความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง และแนะนำขั้นตอนในการให้บริการ และข้อเข้าถึงช่องทางการให้บริการที่รวดเร็ว และ สะดวกอยู่ในระดับมากที่สุด คือ (4.55)

คำสำคัญ : ชุมชน เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research consists purposes were 1. To study the operational problems of Good Army Project, Na Or Sub-district, Mueang District, Loei Province. 2. To study the development guidelines of the Pun Dee Military Project, Na Or Sub-district, Mueang District, Loei Province. 3. Evaluate the satisfaction of the Good Soldiers Project

Keywords : community sufficiency economy sufficiency economy philosophy

บทนำ

เริ่มแรกของของความเป็นมาของโครงการทหารพันธุ์ดีสืบเนื่องมาจาก เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2563 สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปยังศูนย์พัฒนาพันธุ์พืชจักรพันธ์เพ็ญศิริ ตำบลโป่งผา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายในการนี้ได้พระราชทานพระราชดำริกับผู้บัญชาการกองบัญชาการช่วยรบที่ 3 ให้ กองทัพภาคที่ 3 จัดตั้งศูนย์ผลิตพันธุ์พืชและ พันธุ์สัตว์พระราชทาน เพื่อนช่วยเพื่อน” พื้นที่ ภาคเหนือตอนล่างในพื้นที่ค่ายสมเด็จพระเอกาทศรถ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก โดยเน้นการผลิตพันธุ์พืช ประกอบด้วยพันธุ์ ข้าว พันธุ์ผัก และกิ่งพันธุ์ไม้ผล พันธุ์สัตว์ ประกอบด้วยแพะ พันธุ์เป็ด และพันธุ์ปลาน้ำจืด เพื่อพระราชทานให้กับประชาชนที่ประสบภัยพิบัติ กำลังพลและครอบครัว ทหารกอง ประจำการ ส่วนราชการ หน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนผู้ที่มีความสนใจ นำไปเพาะปลูกหรือเลี้ยงภายใต้ระบบนิเวศที่เหมาะสม เป็นการลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมให้ใช้ พื้นที่ว่างเปล่ามาเป็นแหล่งผลิตอาหารเพื่อ ลดรายจ่ายเพิ่มรายได้และเป็นรูปธรรมและยัง ต้องการให้กำลังพลมีความรู้ด้านต่าง ๆ ด้านทำการเกษตร เช่นพันธุ์ข้าว พันธุ์ผัก และกิ่งพันธุ์ ด้านการปศุสัตว์ เช่นพันธุ์แพะ พันธุ์เป็ด พันธุ์ไก่และพันธุ์ปลาน้ำจืด เมื่อกำลังพล ปลดประจำการแล้วสามารถ นำความรู้ไป ประยุกต์ใช้ในพื้นที่ของตนเอง และใช้ใน การประกอบอาชีพ ตลอดจนถ่ายทอดความรู้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนได้ต่อไป รวมทั้งขยายผลของโครงการทหารพันธุ์ดี ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาดำเนินงานในค่ายมณฑลทหารบกที่ 28 จังหวัดเลยโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มุ่งเน้นให้ ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ด้วยการทำเกษตรผสมผสาน ปลูกผัก อินทรีย์ สำหรับด้านการปศุสัตว์มีการเลี้ยง เป็ด ไก่ รวมทั้งเลี้ยงแพะแดง ซึ่ง เป็นการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ให้มีความ หลากหลาย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยไม่พึ่งพากิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพียงอย่างเดียว ซึ่งนอกจากนั้นยังช่วยให้มีอาหารเพื่อใช้ บริโภคได้อย่างเพียงพอ และช่วยลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ในระดับครัวเรือนให้เพิ่มขึ้น และเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกเรื่องความพอเพียงและการแบ่งปันให้แก่ส่วนรวมและสามารถนำความรู้ไปพัฒนาชุมชนของตนเองให้เกิดความยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานของ โครงการทหารพันธุ์ดี ตำบล นาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาของโครงการทหารพันธุ์ดี ตำบล นาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. ประเมินความพึงพอใจของโครงการทหารพันธุ์ดี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีขั้นตอน ดังนี้

1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ คนตำบล นาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ทหารในโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน จำนวน 20 ประชากรในชุมชน จำนวน 10 คน ช่วงอายุ 25-66 ปี เพศชาย 25 คน เพศหญิง 5 คน

ผู้ให้ข้อมูล ร้อยเอกกฤษณะ ดอกบัว เป็นผู้กำกับดูแลทหารในโครงการทหารพันธุ์ดี ณ มทบ 28

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โปรแกรม Excel ในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การลงพื้นที่ แบบสอบถาม

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยได้คำนึงถึงจริยธรรมกับผู้ให้ตอบแบบสอบถาม โดยมีการคิดและขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามก่อน และได้แจ้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ทราบแก่ผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน โดยที่ผู้วิจัยได้เปิดเผยข้อมูลตามที่ผู้ตอบแบบสอบถามอนุญาตเท่านั้น และได้ขออนุญาตในการข้อมูลก่อนมานำเสนอในงานวิจัย ในส่วนของข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยแพร่ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและไม่เผยแพร่/ร้อยเอกกฤษณะดอกบัว

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ ข้อมูลกระบวนการและความต้องการพัฒนาของทำการโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน หาค่าเฉลี่ย เบี่ยงเบนมาตรฐาน

การแปลผลวิเคราะห์ข้อมูล

มัชฌิมเลขคณิต	ระดับ
ช่วง 4.51-5.00	มากที่สุด
ช่วง 3.51-4.50	มาก
ช่วง 2.51-3.50	ปานกลาง
ช่วง 1.51-2.50	น้อย
ช่วง 1.00-1.50	น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน ในพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มณฑลทหารบกที่ 28 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การวิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงานของค่ายมณฑลทหารบกที่ 28 จังหวัดเลย และความต้องการตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติและประชาชน

3. การวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิดการพัฒนาใน การดำเนิน ของค่ายมณฑลทหารบกที่ 28 จังหวัดเลย

4. การวิเคราะห์แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้ค่ายมณฑลทหารบกที่ 28 จังหวัดเลย โดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

x แทน ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean)

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน ในพระราชดำริของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ค่ายมณฑลทหารบกที่ 28 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัญหาการดำเนินงานของโครงการทหารพันธุ์ดี ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาของโครงการทหารพันธุ์ดี ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย
3. ประเมินความพึงพอใจของโครงการทหารพันธุ์ดี

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน ใน พระราชดำริของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มณฑลทหารบกที่ 28 ตำบล นาอ้อ อำเภอจังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ด้านสภาพปัญหาการดำเนินงานของค่ายทหาร มท 28 จังหวัดเลย และความต้องการตามความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติและประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยข้อการปฏิบัติงานเต็มที่ และผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานที่มีมากที่สุด คือ (4.57)
2. ด้านการพัฒนาในการดำเนินของค่ายทหาร มท28 จังหวัดเลย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาราย ข้อ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากโดยมีข้อ.จหนท.ผู้ดำเนินโครงการทหารพันธุ์ในทำเกษตรแบบพอเพียงด้วย ความถูกต้องและแม่นยำที่มีระดับมากที่สุด คือ (4.56)
3. ด้านระดับความพึงพอใจของชุมชนที่อาศัยอยู่ใกล้ค่ายทหาร มท 28 จังหวัดเลย โดยรวมอยู่ในระดับมากโดยมีข้อ. ความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง และแนะนำขั้นตอนในการให้บริการ และข้อเข้าถึงช่องทางการให้บริการที่รวดเร็ว และสะดวกอยู่ใน ระดับมากที่สุด คือ (4.55)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ควรส่งเสริมให้ทุกคนที่เป็นทหารที่เป็นแกนนำในการปฏิบัติงานเกษตรได้หมุนเวียนกันในการปฏิบัติกิจกรรมในงานที่ได้รับมอบหมายในทุกๆด้านให้เกิดความชำนาญทุกกิจกรรม
- 1.2 .การจัดสรรในเรื่องเกี่ยวกับพันธุ์พืชอยากให้มีการจัดให้บริการประชาชนทั่วไปที่มีความต้องการได้นำไปเพาะปลูก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาโครงการทหารพันธุ์ดีสู่การพัฒนาชุมชน ในพระราชดำริของ สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในทุกค่ายทหารที่ดำเนินการเพื่อนำแนวทางการวิจัยมาปรับปรุงในค่ายศรีสองรัก มท28 ตำบลนาอ้อ อำเภอเมือง จังหวัดเลย ที่เพิ่งดำเนินงานให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ศักดิ์ชัย คำชู. (2550). การประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรศึกษากรณี ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน บ้านบึง. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ : กรุงเทพฯ.

สหัทยา พลปถพี. (2548). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (วิทยานิพนธ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.ม.ป.ท. สืบค้นจาก

https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_DOI=10.14457/CU.the.2005.770

วิไลวรรณ อินทร์รักษา (2550). แนวความคิดและทฤษฎี การพัฒนาบุคลากร. (ระบบออนไลน์). แหล่งที่มา ; www.ex-mba.buu.ac.th/Research/Nonthaburi/PM6/.../05_ch2.pdf. 2550.

คณิงนิจ กองผาพา. (2543). การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนเขตเทศบาลเมือง จังหวัดขอนแก่น. กศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.มหาสารคาม แหล่งที่มา <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwj3LueZn8AhXmHLcAHbeB4wQFn0ECA4QAQ&url=https%3A%2F%2Fso01.tcithaijo.org%2Findex.php%2Fbdm%2Farticle%2Fdownload%2F244883%2F166360%2F867569&usq=AOvVaw0ZzQtREF3N-xMLE8eZINvt>

ชยันต์ วรรณระภูติ.(2536) “การกำหนดกรอบคิดในการวิจัย” ใน *คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา*, อุทัย ดุลยเกษม บรรณาธิการ, ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536 แหล่งที่มา <https://www.youthinnovation.org/wp-content/uploads/2018>

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2547). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.แหล่งที่มา http://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/blog-post_9.html

สุริยา มนต์รีภักดิ์. (2550). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาบุคลากรตาม มาตรฐานการปฏิบัติงานของข้อบังคับ *คุรุสภา 2548* ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรี เขต 1. สารนิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ แหล่งที่มา http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Ed_Adm/Suriya_M.pdf

เรวัต ทัดติยพงศ์. (2550). *การเสริมสร้างพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องกับการเปลี่ยนแปลง*. วิทยานิพนธ์. บธ.ม. (บริหารธุรกิจ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา แหล่งที่มา <https://jeal.snru.ac.th/Files/Article/845-ArticleTextFile-20201226130444.pdf>

ดำรงศักดิ์ ตอประเสริฐ. (2544). *ความต้องการพัฒนาตนเองของข้าราชการตำรวจระดับชั้นประทวน กองตำรวจสันติบาล 1*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พันเอก ผิด วัฒนะภูติ.(2564). *โครงการทหารพันธุ์ดี*. จังหวัดเชียงราย.

แรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพและทักษะอาชีพของผู้เกษียณอายุภายใต้โครงการอบรม ของศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนภา จังหวัดขอนแก่น

Motivations for Capacity and Career Building of Retirees under Training Projects of Rattanapa Women and Family Development Learning Center, Khon Kaen Province

พุดพิงษ์ พรหมดี¹ ขนาดล พุทธโคตร¹ ณตะวัน พงษ์เดชาตระกูล¹ ธนัท มัทวานนท์¹ อธิภัทร เผ่ากันหา¹ อภิรตี วงศ์ศิริ² และมานะ นาคำ²
Puttipong Promdee¹ Chanadol Poottakot¹ Natawan Pongdechatrakool¹ Thanat Mattawanont¹ and Teerapat Paokanha
นักศึกษาลัทธิศาสตร์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ วิชาเอกพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น¹
อาจารย์ประจำหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์ วิชาเอกพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

Student Bachelor of Arts, Social Sciences Department, Social Development Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Khon Kaen University

Lecturer, Bachelor of Arts, Social Sciences Department, Social Development Program, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Khon Kaen University

Corresponding Author Email: thanat.ma@kkumail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาความสามารถของผู้เกษียณอายุในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนภา จังหวัดขอนแก่น โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้เกษียณอายุที่เข้าฝึกอบรมทักษะอาชีพที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนภา จังหวัดขอนแก่น และใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง รวมจำนวนทั้งหมด 10 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคลในการเก็บรวบรวมข้อมูล ควบคู่กับการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมจากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาในระดับรายบุคคล และนำเสนอเชิงพรรณนา เพื่อบรรยายและอภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า ผู้เกษียณอายุมีแรงจูงใจในการเพิ่มศักยภาพและทักษะอาชีพ เพื่อปรับตัวในการดำรงชีพเข้าสู่สังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และใช้เวลาว่างที่อาศัยอยู่บ้านเพียงลำพัง มาเข้าสังคมที่มีช่วงวัยเดียวกันและความสนใจในด้านเดียวกัน ลดความเครียด ความกังวล และความกดดัน ส่งผลให้มีความสุข สนุกสนาน ผ่อนคลาย สามารถนำทักษะความรู้ไปประกอบอาชีพ แบ่งเบาภาระภายในครอบครัว ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น อาทิ ตัดเย็บเสื้อผ้าให้คนครอบครัว เป็นต้น

คำสำคัญ : สังคมสูงวัย การพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุ

Abstract

This research consists purposes were study Motivations for Capacity and Career Building of Retirees under Training Projects of Rattanapa Women and Family Development Learning Center, Khon Kaen Province

This qualitative research using selective sampling. There are a total of 10 target groups, consisting of Retirees who attended vocational skills training at the Rattanapa Women and Family Development Learning Center, KhonKaen Province. Data collection was conducted using an open-ended questionnaire. And participatory observation. Then it was analyzed in terms of content at the individual level and descriptive presentations for narrative and discussion.

The results of the research revealed that retirees are motivated to increase their potential and professional skills. in order to adapt their lives to a rapidly changing society and spends free time living alone at home come to join a society of the same age and interests in the same area, reduce stress, anxiety and pressure, resulting in fun, relaxation, ability to apply skills professional knowledge lighten the burden within the family Reduce unnecessary expenses such as sewing clothes for the family, etc.

Keywords : Aging society Potential Development of Older

บทนำ

ในปัจจุบันการเข้าสู่สังคมสูงวัยส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรไทยลดลง แต่ประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นด้วยอัตราสูงขึ้น ในปี พ.ศ. 2503 มีประชากรสูงอายุคิดเป็นร้อยละ 4 ของประชากรไทยทั้งหมด ส่วนในปี พ.ศ. 2548 คิดเป็นร้อยละ 10 และในปี พ.ศ. 2561 คิดเป็นร้อยละ 16.7 ทั้งนี้อัตราส่วนของจำนวนประชากรสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ต่อประชากรวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 5 ปี) 100 คน เพิ่มจากร้อยละ 22.6 ในปี พ.ศ. 2537 เป็นร้อยละ 97.0 ในปี พ.ศ. 2560 ซึ่งให้เห็นว่าดัชนีการสูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่อัตราการเกิดลดลง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2561) ส่งผลกระทบต่ออัตรากำลังแรงงานที่จำนวนแรงงานรุ่นใหม่ทีลดลง จำนวนแรงงานเกษียณอายุมีมากขึ้น (จารีย์ ปิ่นทอง และคณะ, 2561) จากรายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทยปี พ.ศ. 2560 ส่งผลให้หลายภาคส่วนเริ่มตระหนักถึงภาวะดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคธุรกิจที่เริ่มหันมาให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อรองรับผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นและพยายามเข้าถึงลักษณะพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคกลุ่มนี้ เพื่อที่จะได้สามารถกำหนดกลยุทธ์และการสื่อสารทางการตลาดที่ตรงใจมากที่สุด (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2560)

จากสถิติที่กล่าวถึงแนวโน้มของสังคมผู้สูงอายุที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ทางศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนานา จังหวัดขอนแก่น ให้ความสำคัญด้านการพัฒนาสตรีและครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับโอกาสในการมีส่วนร่วมและรับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ การศึกษาทั้งในและนอกระบบ การพัฒนาฝีมือและทักษะใหม่ ๆ และโอกาสการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร และการตัดสินใจพัฒนาฝีมือและทักษะใหม่ ๆ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุในประเทศ โดยภายในมีการฝึกอบรมอาชีพภายในสถาบัน ได้แก่ หลักสูตรเสริมสวยสตรี หลักสูตรตัดผมชาย หลักสูตรนวดไทยและสปา หลักสูตรตัดเย็บเสื้อผ้าสตรี และหลักสูตรโภชนาการ (จักรี อุทัยสา, 2562)

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาความสามารถของผู้เกษียณอายุในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนานา จังหวัดขอนแก่น เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผนหลักสูตร แผนการดำเนินงาน และการเตรียมความพร้อมของศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนานา จังหวัดขอนแก่น ในการรองรับแรงงานผู้เกษียณอายุที่มีจำนวนเพิ่มมากยิ่งขึ้นในสังคมไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแรงจูงใจในการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาความสามารถของผู้เกษียณอายุในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนาเพื่อ บรรยายและอภิปรายผล

1. ผู้ให้ข้อมูล

ผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุจากงานประจำทั้งในหน่วยงานราชการและหน่วยงานของบริษัทเอกชนที่เข้าฝึกอบรมทักษะ อาชีพที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) มีเกณฑ์การคัดเลือกดังต่อไปนี้ 1) เป็นผู้สูงอายุที่เกษียณอายุจากงานประจำที่รวมไปถึงผู้เกษียณอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) 2) สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ดีและยินดีให้ข้อมูล 3) เป็นผู้เข้าฝึกอบรมทักษะอาชีพที่ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและ ครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบไปด้วย แผนกตัดผมชาย จำนวน 1 คน แผนกสักคิ้ว จำนวน 1 คน แผนกชากาแฟ เบเกอรี่ จำนวน 1 คน แผนกนวดคอบ่า ไทล์ จำนวน 1 คน และแผนกตัดเย็บ จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

แนวทางการสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบเครื่องมือจากอาจารย์ที่ปรึกษาและสำนักงานในการใช้เครื่องมือในการ เก็บข้อมูล

3. วิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 สร้างความสัมพันธ์ภายในศูนย์การเรียนรู้ การสร้างความสัมพันธ์และทำความรู้จัก คู่สนทนา ให้อำนาจกับผู้ให้ ข้อมูล มีการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นส่วนตัวเพื่อความสะดวกในการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่มีผลต่อการพัฒนาศูนย์ เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัว จังหวัดขอนแก่น

3.2 บันทึกสิ่งที่ได้จากการสังเกต ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตมีการจดบันทึกเพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน ของข้อมูล ช่วยให้รายงานมีเนื้อหาที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยทั้งนี้ช่วยให้การวิเคราะห์ เรียบเรียง วางแผนและการสรุป เป็นขั้นตอนให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

3.3 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) คณะผู้จัดทำอาศัยการสัมภาษณ์แบบพูดคุยเป็นกันเอง กับกลุ่มผู้เกษียณอายุเข้าฝึกอบรมทักษะอาชีพที่ศูนย์ฯ เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น ซึ่งคณะ ผู้จัดทำได้กำหนดประเด็นสัมภาษณ์ไว้ให้ชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

4. การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล

ทุกครั้งที่ในการขอข้อมูลจากผู้สัมภาษณ์ทางคณะผู้วิจัยได้ทำการขอความยินยอมกับผู้เข้ารับการฝึกอบรมทักษะอาชีพ โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ระยะเวลา 5 นาที ต่อบุคคล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์ แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา

6. ผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพของผู้เกษียณอายุ ในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น ทำการศึกษาระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ.2565 ถึงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ.2565 กลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เกษียณอายุที่เข้าฝึกอบรมทักษะอาชีพในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น จำนวน 10 คน ที่ได้จากการเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อได้ทราบถึงแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพของผู้เกษียณอายุ ในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น

6.1 แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพของผู้เกษียณอายุ ในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาแรงจูงใจต่อการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพ และพัฒนาศักยภาพของผู้เกษียณอายุในศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น ทางคณะผู้วิจัย พบว่า ผู้เกษียณอายุต้องการ 1) การเรียนรู้ และเพิ่มทักษะในส่วนที่ตนนั้นยังไม่ทราบ หรือทักษะบางอย่างที่ยังต้องปรับปรุงให้ดีขึ้น และ 2) ใช้เวลาว่างของตนออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์โดยการนำทักษะที่ได้จากการฝึกอบรมไปใช้ในชีวิตประจำวัน หรือแบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่นที่ได้จากการฝึกอบรม นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้เกษียณอายุที่ต้องการฝึกมีแรงจูงใจในฝึกอบรมเพื่อ 3) การลดค่าใช้จ่าย เนื่องด้วยค่าครองชีพที่สูงขึ้นมากในปัจจุบัน และ 4) การเข้าสังคมเป็นอีกหนึ่งแรงจูงใจ เนื่องจากที่ผู้เกษียณอายุ ออกมาอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง ทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว และจากความคิดเห็นของผู้เกษียณมีแรงจูงใจที่มีความแตกต่างกันออกไป ทางคณะผู้จัดทำจึงได้ทำการจัดกลุ่มและแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละด้าน ดังนี้

1) **ด้านการเรียนรู้และเพิ่มทักษะให้ตนเอง** จากการสัมภาษณ์ผู้เกษียณอายุ พบว่า ผู้เกษียณอายุมีแรงจูงใจในด้านการเรียนรู้และเพิ่มทักษะให้ตนเองได้พัฒนาทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพของตนเอง เนื่องจากในปัจจุบันนั้น สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ต้องปรับตัว และพัฒนาตัวเอง เพื่อที่จะสามารถดำรงอยู่ได้ในความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่รวดเร็ว ทางผู้เกษียณอายุได้ผ่านประสบการณ์ทางวิชาชีพมา แต่อาจจะยังไม่มาก ทำให้ศูนย์ฯ รัตนากา จังหวัดขอนแก่น จึงเป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการฝึกทักษะและเรียนรู้เพิ่มเติม จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้เกษียณอายุตัดสินใจสมัครฝึกอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ ที่ตนเองสนใจ โดยการเพิ่มทักษะอาชีพในที่นี้ เป็นการเรียนรู้ทักษะเพิ่มเติมหรือเพื่อไปประยุกต์ใช้ในครัวเรือน ด้านการทำขนมเพื่อให้ลูกหลานรับประทาน เนื่องจากทางผู้เกษียณอายุมีอุปกรณ์ในการทำขนมเพียงแต่ขาดประสบการณ์ในการลงมือทำขนม แต่ยังคงมีความรู้กับทักษะที่ยังไม่มากพอ และมองว่าทางศูนย์ฯ รัตนากา จังหวัดขอนแก่น สามารถเพิ่มเติมความรู้บางอย่างที่ยังไม่ทราบ โดยอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

คุณบรรลุ (นามสมมติ) อายุ 63 ปี เพศชาย ระดับการศึกษา ปริญญาตรี ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “มีครับ ข้อที่ 1. อยากได้ความรู้เพิ่มเติมคือปัจจุบันอาจจะผ่านประสบการณ์ด้านวิชาชีพมาเยอะ แต่คิดว่ามันยังไม่พอสู้ เราเข้ามาหาศูนย์ที่ว่าเขามีความพร้อมในการที่จะเปิดการเรียนรู้นี้ให้เราได้ดีกว่า ที่เข้ามาได้เข้ามาจากแรงจูงใจที่ว่าทำไม่ต้องเข้ามาเนี่ย หาในส่วนบุคลากรที่ดี ข้อที่ 2. คือเพื่อที่จะมาพบปะในส่วนของคุณคณาจารย์ที่รอบข้างที่เขาสอนใจในวิชาเดียวกันวิชาชีพเดียวกันเนี่ย เขามี

ความคิดยังไง เขามีแนวโน้ม ของการที่ว่าการทำงานจริงกับประสบการณ์ของแต่ละคนมันจะไม่เหมือนกัน ก็จะมาแชร์ความรู้ ประสบการณ์กัน ถ้าไม่มาอย่างนี้เราก็ไม่รู้”

2) **ด้านการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์** หลังจากการเกษียณอายุจากการทำงานประจำ ไม่ว่าจะป็นหน่วยงาน ภาครัฐหรือภาคเอกชน ทำให้มีเวลาที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสนใจเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้เวลาในส่วนนี้เสียไปอย่างเปล่าประโยชน์ ซึ่งทางผู้เกษียณอายุสามารถนำเวลาว่างจากการเกษียณอายุมาศึกษาสิ่งทีตนเองมีความสนใจ ดังนั้นการที่ผู้เกษียณอายุได้ร่วมการเข้าฝึกอบรมทักษะอาชีพ ก็ถือเป็นอีกทางเลือกในการใช้เวลาว่างที่หลีกเลี่ยงให้เกิดประโยชน์ เช่น หลักสูตรเบเกอรี่ ที่ทางผู้เกษียณจะได้รับทักษะในการทำเบเกอรี่มาปรับใช้ในการทำขนมรับประทานในครอบครัว เป็นต้น นอกจากนี้เองทางตัวผู้เกษียณอายุเองยังสามารถนำความรู้ ที่ได้จากการฝึกอบรมไปแบ่งปันให้คนในครอบครัว รวมถึงเพื่อน เป็นต้น โดยอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

คุณแก้ว (นามสมมติ) อายุ 65 ปี เพศหญิง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...ที่เข้ามาฝึกที่ศูนย์รัตนาภา ข้อที่ 1. อยู่ในช่วงวัยเกษียณ ไม่มีอะไรทำ เลยมาเรียนที่รัตนาภา เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ข้อที่ 2. เพื่อเพิ่มทักษะเพิ่มความรู้ คือ ได้นำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ ซึ่งอาจจะไม่ได้นำไปประกอบอาชีพ แต่ได้เพิ่มความสามารถให้กับตนเอง...”

3) **ด้านการลดค่าใช้จ่าย** ในปัจจุบันด้วยค่าครองชีพมีแนวโน้มสูงขึ้น ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะป็น ค่าใช้จ่ายในการตัดเย็บเสื้อผ้า อาหาร การตัดผม เป็นต้น และด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้เกษียณอายุตัดสินใจเข้าฝึกอบรมตามหลักสูตรที่ตนสนใจ และจากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้เกษียณอายุ จะนำทักษะที่ได้จากฝึกอบรมไปใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น จะนำทักษะการตัดผมชายที่ได้จากการฝึกอบรมหลักสูตรตัดผมชาย ไปใช้ในการตัดผมให้ลูกชาย ซึ่งจะสามารถลดค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ได้ หรือจะนำทักษะ ความรู้ที่ได้จากหลักสูตรตัดเย็บไปตัดเย็บเสื้อผ้าให้ตัวเองในกรณีที่เสื้อผ้าชำรุด หรือมีความต้องตัดเสื้อผ้าใช้เอง ซึ่งจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายเรื่องนุ่งห่มไปในตัวได้ โดยอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

คุณบี (นามสมมติ) อายุ 62 ปี เพศหญิง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ด้วยค่าครองชีพที่สูงขึ้น ค่าตัดผมชายมีราคาแพง บวกกับทางตนเองมีความชื่นชอบทางด้านตัดผมอยู่แล้ว จึงสนใจที่จะเข้ามารับการฝึกที่ศูนย์เพื่อเพิ่มทักษะและนำกลับไปใช้ที่บ้าน ที่มีผู้ชายอาศัยอยู่ 2 คน”

คุณดวง (นามสมมติ) อายุ 61 ปี เพศหญิง ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “ช่วงนี้ของอะไรก็แพงไปหมด และคิดว่าหาอะไรทำเพื่อลดการจ่ายให้ตัวเองและครอบครัวนิดหน่อย เลยมาเรียนตัดเย็บเพื่อปะเย็บเสื้อผ้าให้หลานที่กำลังเรียนจะได้ลดค่าปะเย็บจากร้านค้าที่ไปทุกเดือน”

4) **ด้านการเข้าสังคม ได้พบเจอผู้คนใหม่ ๆ** หลังจากการเกษียณอายุจากงานประจำ และทำให้ต้องกลับมาอาศัยอยู่ที่บ้านเพียงลำพัง อาจทำให้เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยว ห่างหายจากการพบเจอผู้คน ทำให้ผู้เกษียณอายุต้องการพื้นที่ ช่องทางสังคม ที่มีความต้องการ ความสนใจ ที่เหมือนกัน จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้เกษียณอายุตัดสินใจเข้ามาฝึกที่ศูนย์ฯ รัตนาภา จังหวัดขอนแก่น ที่เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการคลายเหงา พบเจอผู้คน ได้ทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน เช่น ความชื่นชอบในสิ่งที่คล้ายคลึงกัน และนอกจากนี้การฝึกอบรมทักษะอาชีพดังกล่าว มีการใช้ชีวิตประจำวันทีเปรียบเสมือนครอบครัวเดียวกัน ทำให้ผู้เกษียณอายุได้คลายความเหงา ความรู้สึกโดดเดี่ยว โดยอ้างอิงจากบทสัมภาษณ์

คุณจัน (นามสมมติ) อายุ 64 ปี ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “...หลังจากเกษียณมาก็มีเวลาอยู่บ้านนานมาก แอบเหงาอยู่บ้างเลยลองเข้ามาฝึกทักษะที่นี้ดู ก็เจอเพื่อนใหม่เหมือนครอบครัวที่ไม่ได้เจอมานาน ก็ชอบมาครั้งที่ 3 แล้ว...”

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจต่อการเข้ามาฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพของผู้เกษียณอายุ ในศูนย์เรียนรู้ การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น สามารถจำแนกออกมาได้เป็น 4 ด้านดังนี้

1) เพื่อเรียนรู้และเพิ่มทักษะตนเอง ไม่ว่าจะเพิ่มทักษะการตัดเย็บเสื้อผ้า การทำเบเกอรี่ การตัดผม การเสริมสวย และการนวดแผนไทย นอกจากการเรียนรู้และเพิ่มทักษะให้แก่ตนเอง 2) เพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ 3) การลดค่าใช้จ่าย เนื่องจากผู้เกษียณอายุว่างเว้นจากการทำงานประจำ จึงต้องการใช้เวลาว่างในส่วนนี้เข้าฝึกทักษะอาชีพ และสามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนได้ เช่น ค่าตัดผมชาย หรือค่าตัดเย็บเสื้อผ้าต่าง ๆ ในปัจจุบันมีราคาที่สูงขึ้นมาก ทางผู้เกษียณอายุจึงเล็งเห็นถึงช่องทางในการลดค่าใช้จ่ายในส่วนดังกล่าว และ 4) การเข้าสังคมได้พบเจอผู้คน เนื่องจากผู้เกษียณอายุ ต้องอยู่บ้านเพียงลำพัง อาจทำให้มีความรู้สึกเหงา โดดเดี่ยว ขาดแรงบันดาลใจ ต้องการหาสังคมเพื่อนวัยเดียวกันหรือมีความสนใจคล้าย ๆ กัน จึงเล็งเห็นถึงช่องทางในการหาสังคมดังกล่าว ผ่านทางการฝึกทักษะอาชีพที่ศูนย์ฯ รัตนากา จังหวัดขอนแก่น จากที่กล่าว พบว่าสอดคล้องกับการศึกษาของ พายุ นาวาครูระ (2564) ได้ศึกษา แนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ของบ้านหนองบ่อตำบลหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจที่ได้ทำงาน หากผู้สูงอายุสามารถมีรายได้เป็นของตนเองที่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและการดูแลสุขภาพ โดยไม่ต้องพึ่งพารายได้จากลูกหลานและเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจากภาครัฐ ทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ดังผลการการศึกษาที่กล่าวว่าผู้เกษียณอายุมีความต้องการที่จะลดค่าใช้จ่ายในการใช้ชีวิตประจำวัน โดยผู้สูงอายุส่วนใหญ่ต้องการให้มีการรวมกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนของตนเองและมีความสอดคล้องกับสภาวะร่างกายของผู้สูงอายุด้วยเช่นกัน และผู้สูงอายุยังมีความสนใจที่จะเข้าร่วมฝึกอบรมอาชีพที่มีมาตรฐานเพื่อให้เกิดความรู้และทักษะในอาชีพ ดังผลการการศึกษาที่กล่าวว่าผู้เกษียณอายุมีความต้องการเรียนรู้และเพิ่มทักษะให้แก่ตนเอง

8. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาแรงจูงใจต่อการตัดสินใจเข้ามาฝึกทักษะอาชีพ และพัฒนาศักยภาพของผู้เกษียณอายุในศูนย์เรียนรู้ การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น พบว่า แรงจูงใจที่เป็นพลังผลักดันให้ผู้เกษียณอายุจากงานประจำ ที่มาจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้สูงอายุต้องปรับตัวหรือพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา และการพัฒนาดังกล่าว ที่ทำให้ผู้คนในสังคมใช้ชีวิตที่เร่งรีบอยู่ตลอดเวลา ทำให้บุคคลภายในครอบครัวเริ่มปฏิสัมพันธ์ห่างกันมากยิ่งขึ้น จนส่งผลให้ผู้สูงอายุหรือผู้ที่เกษียณอายุต้องหาพื้นที่เพื่อทำสิ่งที่มีประโยชน์ต่อตนเองหรือผู้อื่น หรือการเข้าสังคมเพื่อคลายเหงา นอกจากนี้การพัฒนายังไม่เกิดขึ้นเพียงด้านสังคมเพียงอย่างเดียว แต่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจที่ส่งผลในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น ซึ่งผู้คนในสังคมรวมไปถึงผู้สูงอายุพยายามลดค่าใช้จ่ายเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นศูนย์ฯ ฝึกทักษะอาชีพ หรือหน่วยงานต่าง ๆ จึงมีบทบาทในการเป็นพื้นที่ที่ทำให้ผู้สูงอายุมารวมกลุ่มและทำกิจกรรมร่วมกันพร้อมทั้งได้ทักษะอาชีพ มาพัฒนาศักยภาพของตนเองสามารถสร้างรายได้ แสดงให้เห็นว่าผู้เกษียณอายุยังมีความต้องการแสวงหาความรู้ และความต้องการเข้าสังคม อีกทั้งยังมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตามกระแสสังคมอยู่ตลอดเวลา

9. ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาแรงจูงใจในการพัฒนาศักยภาพและทักษะอาชีพของผู้เกษียณอายุ พบว่า ผู้เกษียณอายุมีความต้องการฝึกทักษะอาชีพและพัฒนาศักยภาพเพื่อเพิ่มทักษะให้แก่ตนเอง ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดค่าใช้จ่าย และเพื่อพบเจอผู้คนใหม่ ดังนั้นศูนย์ฯ ฝึกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรตระหนักถึงพลังที่ผลักดันให้ผู้เกษียณอายุจากการทำงานประจำ โดยศูนย์ฯ ฝึกหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาจเตรียมพื้นที่ เครื่องมือ หรือพัฒนาหลักสูตรสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ นอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐยังสามารถจัดสถานที่ให้ผู้เกษียณอายุได้พบเจอ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษากลุ่มอาชีพที่นอกเหนือจากหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานเอกชน เช่น อาชีพเกษตรกร อาชีพรับจ้างทั่วไป หรือธุรกิจส่วนตัว เป็นต้น เนื่องจากขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้เกษียณอายุที่ทำงานหน่วยภาครัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนเพียงเท่านั้น จึงทำให้แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจพัฒนาทักษะอาชีพและศักยภาพของผู้เกษียณอายุอาจแตกต่างกันออกไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ นายจักรี อุทัยสา หัวหน้ากลุ่มแผนงานและวิชาการ รวมไปถึงผู้ให้ข้อมูล รายละเอียดต่าง ๆ ของศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่นทุกท่าน สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณผู้เกษียณอายุที่เข้าฝึกอบรมที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลแก่คณะผู้วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- คุณแก้ว (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).ขนาดล พุทธโคตร (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณจัน (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).ธนัท มัทวานนท์ (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณโจ (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).ณตะวัน พงษ์เดชาตระกูล (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณดวง (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).พุดิพงษ์ พรหมดี (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณนารา (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).ธนัท มัทวานนท์ (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณบรรลุ (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).พุดิพงษ์ พรหมดี (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณบอล (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).ขนาดล พุทธโคตร (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณบี (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).ณตะวัน พงษ์เดชาตระกูล (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565
- คุณเหมียว (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์).พุดิพงษ์ พรหมดี (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและครอบครัวรัตนากา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565

คุณเอ (นามสมมติ) (ผู้ให้สัมภาษณ์). ธนัท มัทวานนท์ (ผู้สัมภาษณ์). ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัววัดนาภา จังหวัดขอนแก่น. เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2565

จักรี อุทัยสา. (2562). *เทคนิคการสอนสู่ความสำเร็จของผู้รับการฝึกอบรม (Teaching techniques which take trainees to success)*. ขอนแก่น: ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัววัดนาภา จังหวัดขอนแก่น

จารีย์ ปิ่นทอง, ธนภรณ์ จิตตินันท์ และ ประภัสสร แสงสุขสันต์. (2561). *สังคมสูงวัยกับความท้าทายของตลาดแรงงานไทย*.

จาก <https://www.bot.or.th/Thai/MonetaryPolicy/EconomicConditions/AAA/AgePeriodCohort.pdf>

ถวิน เมฆอัครภรณ์, วิจิษณา หุตานนท์, และ สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์. รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุประสิทธิผลของการ

ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพผู้สูงอายุ. *วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*

11(3), น. 2495 – 2508. จาก [https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/161231/116240)

[Journal/article/view/161231/116240](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/161231/116240)

พายุ นาวาคุระ. (2564). แนวทางการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุของบ้านหนองบ่อ ตำบลหนองบ่อ อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 19(3), น. 21 - 22.

จาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/256329>

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุ. (2560). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2560 = Situation of the Thai Elderly 2017*. มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.).

มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2559). *สถานการณ์ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).

วรรณวีร์ บุญคุ้ม, วิสูตร โพธิ์เงิน และ มนัสนันท์ น้ำสมบุญ. การพัฒนาทักษะการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์แบบองค์รวมสำหรับผู้สูงอายุในชนบทไทย : ด้านอาชีพ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร* 9(2), น. 14 - 18. จาก

<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/issamu/article/view/153956>

วิจิษณา หุตานนท์, และ สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์. โมเดลโครงสร้างการพัฒนาทักษะอาชีพผู้สูงอายุ.

วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี 11(3), น. 313 จาก [https://so01.tci-](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/article/view/118682/90972)

[thaijo.org/index.php/journaldtc/article/view/118682/90972](https://so01.tci-thaijo.org/index.php/journaldtc/article/view/118682/90972)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2561). *รายงานการสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2560*. กรุงเทพมหานคร:

สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

มุมมองความคิดของนักศึกษาที่มีต่อ พรบ. การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+) ในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Students' views towards the Equal Marriage Act (LGBTQ+) in the area of Songkhla Rajabhat University Khao Rup Chang Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province

กัลยาภัทร์ อภิโชติเดชาสกุล¹ จิรัฏฐิติกาล หนูชู¹ ณัฐวดี กองสวัสดิ์¹ ภัทรศรี สังข์สุวรรณ¹
รุ่งริวา นาคะโร¹ วิลาลินี จายอำพัน¹ สุดารัตน์ รัตน์ะ¹ และอรวรรณ แก้วอ่อนแสง¹
Kanyapas Apichotdechakul Jirattitikarn Noochoo Natthawut Kongsawat

Pattarasri Sangsuwan Rungtiwa Nakaro Vilasinee Jay-ampan Sudarat Rattana¹ and Orawan Kaewonsang

Program in Community Development Songkhla Rajabhat University

Tambon Khoa-Roob-Chang Muang District Songkhla 90000

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง

อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90000

Corresponding Author Email: kaonida@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อ พ.ร.บ.การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+) ในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประชากร/กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 384 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) เป็นการร่วมแสดงความคิดเห็นว่าเป็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่มีต่อ พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม ข้อที่อยู่ในระดับเห็นด้วยสูงสุด ได้แก่ 1) เพศทางเลือกสามารถสมรสเท่าเทียมได้เหมือนกับเพศชายและเพศหญิง รองลงมาได้แก่ 2) คู่สมรสเพศเดียวกันควรได้รับสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สามีภรรยา 3) สิทธิเช่นยินยอมให้การรักษาพยาบาลอีกฝ่าย 4) กลุ่มเพศทางเลือกจัดนิทรรศการ Pride Month เพื่อเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียม 5) สวัสดิการรัฐเพื่อเพศทางเลือก และ 6) ความคิดเห็นเกี่ยวกับมีอำนาจในการจัดการแทนผู้เสียหายในคดีอาญาเช่นเดียวกับสามีหรือภรรยา ตามลำดับ นอกจากนี้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศทางเลือกว่า คนทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกัน อยากให้คนในสังคมยอมรับ

คำสำคัญ : มุมมองความคิด พรบ. การสมรสเท่าเทียม LGBTQ+

Abstract

The purpose of this research was to study the views and opinions of students toward The Marriage Equality Act (LGBTQ+) in the area of Songkhla Rajabhat University Khao Rup Chang Sub-district, Mueang District, Songkhla Province. The population/sample used in this research was Students in Songkhla Rajabhat University area Khao Rup Chang Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province, by using random sampling method, 384 people were used to collect data, including online questionnaire (Google Form) to express opinions agree or disagree.

The study found that opinions of Songkhla Rajabhat University students towards Equal Marriage Act The items at the highest level of agreement were: 1) LGBT people can marry equally as males and females. Followed by 2) Same-sex couples should have the same rights and duties as husband and wife. 3) The right to sign consent for the other's medical care. 4) LGBT people organize Pride Month exhibition to demand equal rights. 5) and 6) opinions about having the power to act on behalf of victims in criminal cases like husband or wife, respectively. All genders have equal rights. want people in society to accept.

Keywords : views towards the Equal Marriage Act LGBTQ+

บทนำ

สมรสเท่าเทียม คือ สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานในการสร้างครอบครัวโดยไม่จำกัดเพศ ซึ่ง ร่าง พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม เคยเป็นร่างกฎหมายที่พรรคก้าวไกลยื่นร่างต่อสภาฯ ในปี พ.ศ.2563 ก่อนที่จะผ่านวาระแรกพร้อมกับร่าง พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องกับความเท่าเทียมทางเพศ ทั้งหมดจำนวน 4 ฉบับ เพื่อปลดล็อกข้อจำกัดต่างๆ ในการสมรส จัดทะเบียนสมรส และใช้ชีวิตคู่เป็นคู่สมรส ไม่ว่าบุคคลเพศสภาพใดเมื่อสมรสกันก็จะได้รับสิทธิประโยชน์ที่กฎหมายรองรับ โดยไม่จำเป็นว่าคู่สมรสนั้นต้องเป็นชายและหญิงเท่านั้น ทำให้มีการร่างข้อกฎหมายที่แก้ไขถ้อยคำระบุงรายละเอียดให้มีความเท่าเทียมกันมากขึ้น “สมรสเท่าเทียม” เป็นการเคลื่อนไหวทางสังคม เพื่อสนับสนุนสิทธิความเท่าเทียมทางเพศของกลุ่ม LGBTQIA+ ที่ถูกพูดถึงและเป็นที่ถกเถียงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา จนเกิดแฮชแท็ก สมรสเท่าเทียม ขึ้นเทรนด์อันดับ 1 บนโซเชียลมีเดียหลายครั้ง นำไปสู่การลงชื่อเรียกร้องให้มีการร่าง พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม เพื่อผลักดันเป็นกฎหมายต่อไป เช่นเดียวกับอีกหลายประเทศทั่วโลกที่อนุญาตให้คู่รักเพศเดียวกันสามารถสมรสกันได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และหากมีการผ่าน พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียม ทุกคนจะได้รับความเท่าเทียม และได้รับความคุ้มครองทางกฎหมาย ตามหลักความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (ไทยรัฐออนไลน์, 2565)

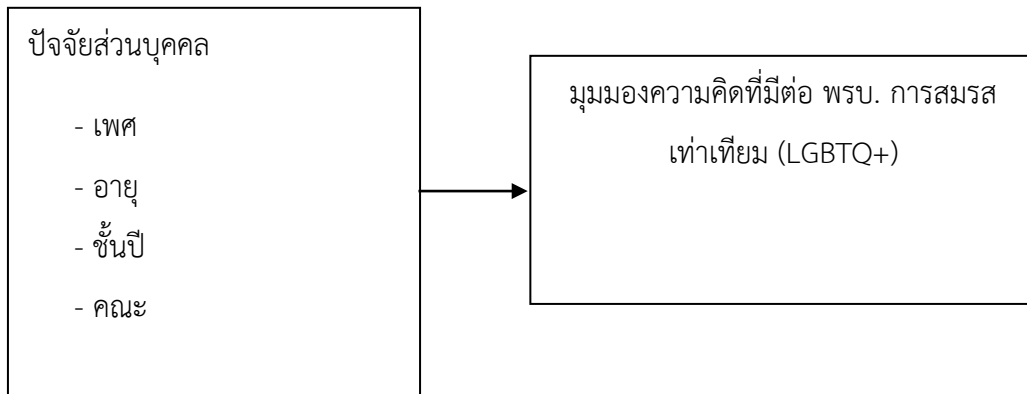
ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับในเรื่องของการสมรสเท่าเทียม และมีกฎหมายว่าอนุญาตให้เฉพาะเพศชายและหญิงที่ตามสภาพเพศเท่านั้น ที่จดทะเบียนสมรสกันได้ และทำให้บุคคลที่เป็นเพศทางเลือกขาดความเสมอภาคในการสมรส และไม่ได้รับสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และตามกฎหมายอื่นๆ (ชวินโรจน์ ธีรพัชรพร และภาณุมาศ ชัดเงางาม, 2560) และยังมีบุคคลบางกลุ่มที่ยังไม่เห็นด้วยกับการสมรสเท่าเทียมและไม่เห็นด้วยกับบุคคลที่เป็นเพศทางเลือก ดังนั้น จึงมีการขับเคลื่อนของกลุ่มภาคประชาชนที่กำลังพยายามบอกกับสังคมว่า กฎหมายสมรสในปัจจุบันเป็นการเลือกปฏิบัติ ซึ่งคือจุดเริ่มต้นในภาคประชาชนก่อนที่จะส่งต่อไปยังภาคกฎหมาย (อชิรญาณ ไพบูลย์, 2564) มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา มีนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ปัจจุบันจำนวน 9,308 คน และในจำนวนนี้ได้มีกลุ่มเพศทางเลือกรวมอยู่ด้วย ถือเป็นกระบอกที่สำคัญในการขับเคลื่อนในเรื่องของ การสมรสเท่าเทียม การผลักดันเรื่องสมรสเท่าเทียมให้ผ่านเป็นกฎหมายในไทย หากในที่สุดแล้วถูกนำมาปรับใช้เป็นกฎหมายอย่างถูกต้อง นับเป็นก้าวสำคัญของกฎหมายไทย ผู้การส่งเสริมความเท่าเทียมและเสมอภาคให้แก่กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQIA+) และทุกเพศสภาพในสังคม ซึ่งถือเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ทุกคนต้องตระหนักร่วมกัน (ไทยรัฐออนไลน์, 2565)

ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงจัดทำวิจัยเรื่อง “มุมมองความคิดของนักศึกษาที่มีต่อ พรบ.การสมรสเท่าเทียม” LGBTQ+ ผลการวิจัยที่ได้ นำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องของการแสดงทางความคิด และได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสิทธิประโยชน์ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ LGBTQ+ ไม่ว่าจะเพศสภาพแบบใดก็สามารถจดทะเบียนสมรส และเข้าถึงสวัสดิการจากรัฐที่เป็นประโยชน์ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปิดรับ พ.ร.บ. สมรสเท่าเทียม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย
  - 1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี คณะ
  - 1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ มุมมองความคิดที่มีต่อ พรบ. การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+)
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ มุมมองความคิดที่มีต่อ พรบ. การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+)

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประชากรเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ประกอบด้วยนักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ทั้งหมด 9,307 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งได้จากการเทียบเคียงตามตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Taro Yamane, 1976 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์, 2545) จำนวน 384 คน
3. วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ โดยการทำแบบสอบถามออนไลน์ให้กับนักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสำรวจมุมมองความคิดของนักศึกษาที่มีต่อ พรบ. การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+) ในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ 1)เพศทางเลือกสามารถสมรสเท่าเทียมได้เหมือนกับเพศชายและเพศหญิง 2) คู่สมรสเพศเดียวกันควรได้รับสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สามีภรรยา 3)กลุ่มเพศทางเลือกจัดนิทรรศการ Pride Month เพื่อ

เรียกร้องสิทธิความเท่าเทียม 4)สวัสดิการรัฐเพื่อเพศทางเลือก 5)สิทธิเซ็นยินยอมให้การรักษาพยาบาลอีกฝ่าย และ 6)มีอำนาจในการจัดการแทนผู้เสียหายในคดีอาญาเช่นเดียวกับสามีหรือภรรยา

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

5.2 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และการหาค่าเฉลี่ย (Mean: μ)

5.3 สถิติที่ใช้หากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเทียบเคียงตามตารางสำเร็จรูปของ ยามาเน่ (Taro Yamane,1976 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2545)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 257 คน คิดเป็นร้อยละ 66.93 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 21.09 และเป็นเพศทางเลือกLGBTQ+ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 11.98 ผู้ที่มีอายุระหว่าง 15-19 ปี จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 20.05 ผู้ที่มีอายุระหว่าง 20-24 ปี จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 73.96 และผู้ที่มีอายุระหว่าง 25-29 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.99 ส่วนระดับการศึกษานั้นผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 4 จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 28.13 ชั้นปีที่ 1 จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 18.75 และชั้นปีที่ 2 จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.32 และระดับคณะในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 157 คน คิดเป็นร้อยละ 40.89 รองลงมาเป็นคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 19.27 ต่อมาเป็นคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 15.89 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 7.55 คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.73 คณะครุศาสตร์ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.73 และคณะเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.95 ตามลำดับ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับ พรบ.สมรสเท่าเทียม

ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อพรบ.สมรสเท่าเทียม ข้อที่อยู่ในระดับเห็นด้วยสูงสุด ได้แก่ เพศทางเลือกสามารถสมรสเท่าเทียมได้เหมือนกับเพศชายและเพศหญิง เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 89.58 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 10.42 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89) รองลงมาได้แก่ คู่สมรสเพศเดียวกันควรได้รับสิทธิหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สามีภรรยา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 89.32 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 10.68 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89) สิทธิเซ็นยินยอมให้การรักษาพยาบาลอีกฝ่าย เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 89.06 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 10.94 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.89) กลุ่มเพศทางเลือกจัดกิจกรรม Pride Month เพื่อเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียม เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 88.54 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 11.46 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88) สวัสดิการรัฐเพื่อเพศทางเลือก เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 88.54 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 11.46 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.88) และความคิดเห็นเกี่ยวกับมีอำนาจในการจัดการแทนผู้เสียหายในคดีอาญาเช่นเดียวกับสามีหรือภรรยา เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 86.98 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 13.02 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.86) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพรบ.การสมรสเท่าเทียม

ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับพรบ.การสมรสเท่าเทียม คนทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกัน จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.94 รองลงมาคืออยากให้มีการสมรสเท่าเทียม จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 7.29 ผลักดันกฎหมายการสมรสเท่าเทียม จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.95 อยากให้คนในสังคมยอมรับ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86 ผิดธรรมชาติ จำนวน 10คน คิดเป็นร้อยละ 2.60 และไม่ออกความคิดเห็น จำนวน 274 คน คิดเป็นร้อยละ 71.35

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษามุ่งมองความคิดของนักศึกษามีต่อ พรบ. การสมรสเท่าเทียม (LGBTQ+) ในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่ามีความคิดเห็นในเชิงบวก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.88) การศึกษาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชวินโรจน์ ธีรพัชรพร และภาณุมาศ ชัดเงางาม (2560) ที่ทำการศึกษ เรื่องสิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลาย ทางเพศในประเทศไทย พบว่าคู่รักหลากหลายทางเพศในประเทศไทย ประสบปัญหาสืบเนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติเงื่อนไขการสมรสให้เฉพาะชายและหญิงตามเพศที่กำหนด ทำให้คู่รักหลากหลายทางเพศขาดสิทธิและหน้าที่ทางกฎหมาย ทั้งตามประมวลกฎหมายและพาณิชย์ และตามกฎหมายอื่นๆ ที่อ้างอิงคำว่าคู่สมรส สามีภรรยา ทายาทโดยธรรม และยังสอดคล้องกับบทความของ มาณพ มีชำนาญ (2555) ทำการศึกษาสภาพปัญหาความเสียหายเปรียบของคู่ความหลากหลายทางเพศอันเนื่องมาจากการไม่มีกฎหมายรับรองการ สมรสในประเทศไทย ผลของการวิจัยพบว่า สามารถ จำแนกได้เป็น 8 ลักษณะปัญหา ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับ การจดทะเบียนสมรสในประเทศไทย และผลของการจดทะเบียนสมรสในต่างประเทศ ปัญหาเกี่ยวกับการ จัดการทรัพย์สิน ปัญหาในการทำสัญญาคู่ร่วม ปัญหาเกี่ยวกับการทำประกันชีวิต ปัญหาเกี่ยวกับการถือครอง ที่ดินของคนสัญชาติไทยที่มีคู่ชีวิตเป็นชาวต่างชาติ ปัญหาเกี่ยวกับการ ใช้สิทธิคู่สมรสเพื่อหักลดหย่อนภาษี ปัญหาในการใช้สิทธิทางราชการในการเบิกค่ารักษาพยาบาล และปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงในครอบครัว

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับบทความ สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ... ของ ดิณณ ชัยสายัณห์ (2564) พบว่าประเทศไทยจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันให้แก่นุชย์ในทุกรูปแบบของความรัก และรูปแบบของกฎหมายที่จะใช้ในการรับรองนั้น จะต้องคำนึงถึงสิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. รัฐจะต้องให้ อย่างเท่าเทียมกับกับการรับรองสถานะในการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่มีเพศวิถีแบบรักต่างเพศ ประกอบกับการให้สิทธิ ประโยชน์ต่าง ๆ ในทางกฎหมายนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เพศสภาพและความเป็นไปได้ในทางสรีระของผู้ที่จะได้รับสิทธิต่าง ๆ เหล่านั้น ในทางกฎหมายด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่มีความว่าคนทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมและผลักดันกฎหมายการสมรสเท่าเทียม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.1 ควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิที่เพศทางเลือกควรที่จะได้รับ
- 1.2 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้การแต่งงานหรือการจดทะเบียนสมรสของเพศทางเลือกเป็นเรื่องที่ถูกต้อง
- 1.3 ควรมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เพศทางเลือกได้แสดงศักยภาพ เพื่อสร้างความมั่นใจและสร้างตัวตนให้กับตัวเอง เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคมมากยิ่งขึ้น

1.4 ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้ความสำคัญเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศและความเท่าเทียมในเพศทางเลือกให้กับผู้คนได้รับรู้ ทั้งการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตและการจัดกิจกรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่หลากหลายขึ้น
- 2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับความหลากหลายของเพศทางเลือก และปัญหาของคู่รักหลากหลายเพศ เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ไข

2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรเพิ่มคำถามให้มีครอบคลุมในเรื่องของ พ.ร.บ.สมรสเท่าเทียมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐออนไลน์. (2565). “สมรสเท่าเทียมคืออะไร ประโยชน์ที่ LGBTQIA+ จะได้รับมีอะไรบ้าง” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
<https://www.thairath.co.th/lifestyle/life/2420562>. สืบค้น 8 ตุลาคม 2565.
- ชินโรจน์ ชีรพัชรพร และภาณุมาศ ชัดเงางาม. (2560). สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. *สมาคมนักวิจัย*. 22(2). 92-104.
- อชิรญาณ์ ไพบูลย์. (2564). “สมรสเท่าเทียม ชีวิตเราแต่เขามาตัดสิน” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.baankluayonline.co/report-equal-marriage/>. สืบค้น 9 ตุลาคม 2565.
- มาณฑ มีชำนาญ (2555). การศึกษาสภาพปัญหาความเสียเปรียบของคู่ความหลากหลายทางเพศ อันเนื่องมาจากการไม่มีกฎหมายรับรองการสมรสในประเทศไทย.
- ดิณณ์ ชัยสายัณห์. (2564). “สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต”. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5(4).

มุมมองความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาที่มีต่อเพศทางเลือก ในพื้นที่ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

Perspectives and Opinions of Songkhla Rajabhat University Students towards LGBT in Khao Rup Chang Sub-district, Mueang District, Songkhla Province

ณัฐรพงศ์ อภิโชติเดชาสกุล¹ จิรนนท์ บิลลิหมัด^{1*} ณัฐภรณ์ กิมเฉียง¹ ธัญญลักษณ์ อินนุรักษ์¹

นรุพาทิน เปาะสา¹ ปิ่นมนัส นกแก้ว¹ สมฤดี มาลากุล¹

Nuttapong Apichotdechaskul Jiranan Billimad Natthapond Kimchiang

Tanyalak Innurak Nurfatin Pohsa Pinmanat Nokkaew¹ Somruedee Malakun

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมืองสงขลา

จังหวัดสงขลา 90000¹

Program in Community Development Songkhla Rajabhat University

Tambon Khoa-Roob-Chang Muang District Songkhla 90000

Corresponding Author Email: kaonida@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษามุมมองการแสดงความคิดเห็นที่มีต่อเพศทางเลือก (LGBTQ+) ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ร่วมแสดงความคิดเห็น เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่นักศึกษาในพื้นที่ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 384 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาในพื้นที่ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีมุมมองความคิดเห็นต่อเพศทางเลือกอยู่ในระดับเห็นด้วย ใช้เกณฑ์คะแนน เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วย 1 คะแนน โดยที่เพศทางเลือกควรได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95) เพศทางเลือกเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียมและเสมอภาคควรมีสิทธิต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93) ทุกคนมีสิทธิเลือกเพศ เลือกความเป็นตัวเองได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93) และสนับสนุนเทศกาล Pride Month ของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93) ตามลำดับ ส่วนข้อที่อยู่ในระดับไม่เห็นด้วย ใช้เกณฑ์คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน คือ ในกรณีที่มีแฮชแท็ก #เพศทางเลือกเกิดขึ้นและมีข้อความหนึ่งระบุว่า "เพศทางเลือกคือพวกผิดเพศ" ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความข้างต้น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.80) และความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศทางเลือกทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเลือกเพศของตัวเอง ทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกัน อยากให้คนในสังคมยอมรับ ไม่ควรเอาเพศทางเลือกไปเปรียบเทียบกับใคร และผลักดันกฎหมายการสมรสเท่าเทียม

คำสำคัญ : มุมมอง เพศทางเลือก สมรสเท่าเทียม

Abstract

This research aims to study the views of respondent responses (LGBTQ+) in Songkhla Rajabhat University. Khao Rup Chang Subdistrict Let's try to participate in a needs review, or it's the case for quantitative research. The sample was a sample for preparing the report of the student meeting in Khao Rup Chang sub-district. A total of 384 people were welcomed randomly.

The study found that Students in Khao Rup Chang Sub-district, Mueang District, Songkhla Province had opinions towards homosexuals at the agree level. Using the scoring criteria, agree 2 points, disagree 1 point, where the alternative gender should be accepted by family and society. (Mean equal to 1.95) LGBT people are equal and equal people should have the same rights in society as other people. (Mean equal to 1.93) Everyone has the right to choose their gender. Choose to be yourself (mean equal to 1.93) and support Pride Month of LGBT groups. (Mean equal to 1.93), respectively. The items in the disagree level. Using the scoring criteria, agree 1 point, disagree 2 points, that is, in the case of a hashtag #LGBTQ “Homosexuals are heterosexuals.” Do you agree with the statement above? (mean = 1.80) and additional opinions about homosexuality: everyone has the right to choose their own gender. All genders have equal rights. want people in society to accept Shouldn't compare homosexuals with anyone and pushed forward the Marriage Equality Act

Keywords : Perspective LGBTQ Marriage Equality

บทนำ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมหลากหลายด้านจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ ๆ โดยเฉพาะคนเจนเนอเรชันซี (Generation Z) หรือที่เรียกสั้น ๆ ว่า คน Gen Z ในหลายๆ ครั้งมาจากการจุดประเด็นของคนกลุ่มนี้ ซึ่งทำการรวมตัวกันและสร้างพื้นที่เฉพาะกลุ่มขึ้นมาเพื่อใช้สื่อสารเรื่องราวต่าง ๆ ของสังคม และแบ่งปันให้เกิดการรับรู้ มีการทำความเข้าใจ สู่การขับเคลื่อนทางสังคมให้พัฒนาและเดินหน้าไปพร้อมกัน คน Gen Z จึงกลายเป็นเจนเนอเรชันใหม่ที่มีความสำคัญกับเรื่องความเท่าเทียมในสังคม มีการคิด การอ่านที่ครอบคลุม ตระหนักรู้และเข้าใจคนในหลากหลายด้าน คนเจนนี้มีความต้องการที่จะให้ทุกคนรู้สึก ว่าพวกเขามีคุณค่า มีสิทธิเสรีภาพที่เสมอภาค ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์ไหน เชื่อชาติหรือศาสนาอะไร และไม่จำกัดเพศสภาพทางสังคม (ไทยโพสต์, 2564) “เพศทางเลือก” ด้วยคำนี้ จะเป็นการสื่อให้เห็นว่าสามารถเลือกเพศได้ หากลองย้อนไปเมื่อก่อนเพศทางเลือกคือเรื่องที่สังคมไม่เปิดใจหรือเปิดกว้างในการยอมรับเพราะมองว่าเป็นเรื่องที่แปลก ซึ่งบางครั้งพ่อแม่อาจไม่เข้าใจว่าเกิดมาเป็นผู้ชายดีดีไม่ชอบ อยากเป็นผู้หญิงทำไม เพราะส่วนตัวเชื่อว่า เรื่องของเพศบางครั้งเป็นสิ่งที่เราไม่ได้เลือกเอง เราเลือกได้แค่สิ่งที่เราแสดงออก แต่ไม่ได้เลือกในสิ่งที่เราเป็น (दनัย อังควันวิทย์, 2557) ในส่วนของ อัตลักษณ์ทางเพศเป็นการเลือกจากความรู้สึก ว่าเราเป็นเพศใด แม้บริบททางสังคมมักมีส่วนในการหล่อหลอมความคิดของเราในการระบุเพศ แต่ความจริงเราสามารถรู้ความรู้สึกในการเลือกอัตลักษณ์ทางเพศได้เช่นกัน ไม่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่ถูกหรือผิด ไม่ว่าใครจะพูดหรือคิดกับมันอย่างไร เป็นสิทธิ์ของเราที่จะเลือกระบุว่าเราเป็นอะไรหรือไม่เป็นอะไร ว่าจะเปิดเผยแสดงออกหรือไม่ และเราก็ควรเคารพในสิทธิ์และความรู้สึกของตัวเองและผู้อื่นในเรื่องนี้ด้วย (TK DreamMakers, 2564)

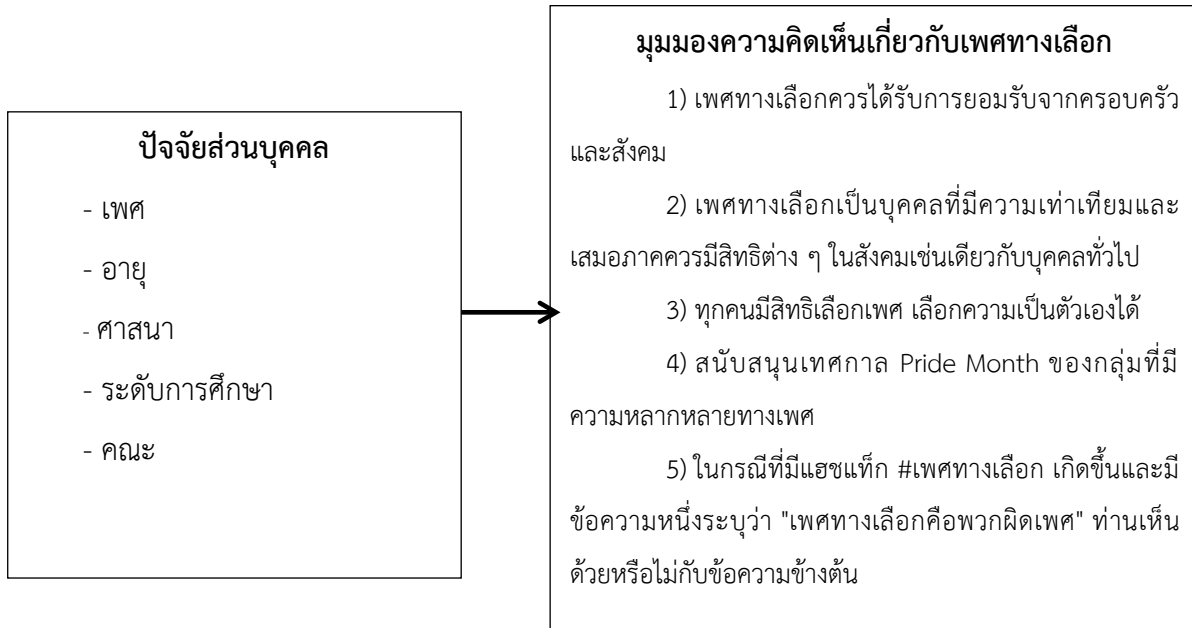
ปัญหาเรื่องการยอมรับอัตลักษณ์ของผู้มีความหลากหลายทางเพศในสังคมยังไม่เปิดกว้างมากนัก โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มองภาพของกลุ่ม LGBTQ+ ว่าเป็นผู้มีความผิดปกติทางเพศ คนกลุ่มน้อยทางสังคมที่ยังไม่ได้รับสิทธิหน้าที่และโอกาสตามหลักสิทธิมนุษยชนอย่างเท่าเทียมกันภายใต้กรอบของสังคม เช่น องค์กรมีการแต่งกายแยกเป็นแบบผู้ชาย แบบผู้หญิง ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศอาจจะไม่ได้อยากใส่ตามเพศกำเนิด ปัญหาเรื่องการแต่งกายจึงกลายเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในองค์กร ที่ส่งผลมากต่อการตัดสินใจในการรับไม่รับเข้าทำงานในสังคมไทย (บุษกร สุริยสาร, 2557) อธิบายว่า การเลือกปฏิบัติในการทำงานส่งเสริมความหลากหลายในสถานที่ทำงาน และงานที่มีคุณค่าสำหรับทุกคน รวมทั้งคนที่มีวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศที่หลากหลาย สิทธิในการได้รับโอกาสและการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันเป็นพลังให้คนทุกกลุ่มได้ การเปิดเผยตนกับคนอื่นว่าเป็น LGBTQ+ ก็ต้องเป็นสิทธิ์และเป็นการยินยอมของเจ้าตัว อัตราการเพิ่มขึ้นของผู้ที่นิยามตัวเองเป็น LGBTQ+ ในกลุ่ม Gen Z นั้น สะท้อนถึงวัฒนธรรมของการยอมรับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศที่เพิ่มมากขึ้นในสังคม ซึ่งมาพร้อมกับช่วงเวลาที่เหล่าคน Gen Z เติบโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว ขณะที่กลุ่มรุ่นเก่าเริ่มล้มหายตายจากไป เจฟเฟอรี โจนส์ บรรณาธิการอาวุโสของ Gallup กล่าวว่า คนในกลุ่ม Gen Z พวกเขาเติบโตขึ้นมาภายใต้วัฒนธรรมที่การเป็น LGBTQ+ เป็นเรื่องปกติ และไม่ใช่สิ่งที่คนต้องอับอายหรือหลบซ่อนอีกต่อไป (The Matter, 2565) ทุกคนล้วนใช้ชีวิตตามวิถีสังคมและสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้โดยที่ไม่มีข้อจำกัด

ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง “มุมมองความคิดของคนเจนเนอเรชันแซด (Generation Z) ต่อเพศทางเลือก LGBTQ+” เพื่อนำผลจากการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นข้อมูลศึกษามุมมองเกี่ยวกับความเท่าเทียมของเพศทางเลือกและไม่จำกัดเพศสภาพทางสังคม LGBTQ+ ซึ่งในปัจจุบันได้มีการรณรงค์เกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศในการจัดเทศกาล “Pride Month” ใน เดือนมิถุนายนของทุกปี เพื่อเรียกร้องการยอมรับ และความเท่าเทียมทางเพศ ตลอดจนกิจกรรม ต่าง ๆ ของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ หรือ LGBTQ+ เพื่อสื่อถึงการต่อสู้เพื่อความเท่าเทียมให้มีการแลกเปลี่ยนทัศนคติระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ เพื่อให้เกิดการยอมรับและมีความสุขในการใช้ชีวิตมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจมุมมองเกี่ยวกับการเปิดรับเพศทางเลือกของนักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

1.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา คณณะ

1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ มุมมองความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเพศทางเลือกในพื้นที่ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 1) เพศทางเลือกควรได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม 2) เพศทางเลือกเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียมและเสมอภาคควรมีสติที่ต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป 3) ทุกคนมีสิทธิเลือกเพศ เลือกความเป็นตัวเองได้ 4) สนับสนุนเทศกาล Pride Month ของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ 5) ในกรณีที่มีแฮชแท็ก #เพศทางเลือก เกิดขึ้นและมีข้อความหนึ่งระบุว่า "เพศทางเลือกคือพวกผิดเพศ" ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความข้างต้น

2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาในพื้นที่ ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ มุมมองความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเพศทางเลือก

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา นักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งได้จากการเทียบเคียงตามตารางสำเร็จรูปของยามานะ (Taro Yamane, 1976 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสิทธิ์, 2545) จำนวน 384 คน

3. วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ โดยการทำแบบสอบถามออนไลน์ให้กับ นักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยคั้งนี้ เป็นแบบสอบถามออนไลน์มุมมอง ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเพศทางเลือกในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำนวน 5 ข้อ ได้แก่ เพศทางเลือกควรได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม เพศทางเลือกเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียม และเสมอภาคควรมีสติธิต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ทุกคนมีสิทธิเลือกเพศ เลือกความเป็นตัวเองได้ สนับสนุน เทศกาล Pride Month ของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ ในกรณีที่มีแฮชแท็ก #เพศทางเลือก เกิดขึ้นและมีข้อความหนึ่ง ระบุว่า "เพศทางเลือกคือพวกผิดเพศ" ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความข้างต้นและผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์เฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมโดยใช้สูตรคำนวณช่วงกว้างของชั้น (มัลลิกา บุณนาค, 2542) โดยใช้ค่าความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ดังสูตรต่อไปนี้

$$\begin{aligned} \text{ความกว้างอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{ช่วงคะแนน}} \\ &= \frac{2 - 1}{2} \\ &= 0.5 \\ \text{เห็นด้วย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ} &1.00 - 1.50 \\ \text{ไม่เห็นด้วย ค่าเฉลี่ยเท่ากับ} &1.51 - 2.00 \end{aligned}$$

หมายเหตุ

ใช้กับข้อความที่ว่า ในกรณีที่มีแฮชแท็ก #เพศทางเลือก เกิดขึ้นและมีข้อความหนึ่งระบุว่า "เพศทางเลือกคือพวกผิด เพศ" ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความข้างต้น

เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.51 - 2.00
ไม่เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.00 - 1.50

หมายเหตุ

ใช้กับข้อความที่ว่า 1)เพศทางเลือกควรได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม 2)เพศทางเลือกเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียมและเสมอภาคควรมีสติธิต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป 3)ทุกคนมีสิทธิเลือกเพศเลือกความเป็นตัวเอง ได้ 4)สนับสนุนเทศกาล Pride Month ของ กลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และการหาค่าเฉลี่ย (Mean: μ)

5.2 สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้แก่ ความเชื่อมั่น (Reliability)

5.3 สถิติที่ใช้หากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเทียบเคียงตามตารางสำเร็จรูปของ ยามาเน่ (Taro Yamane,1976 อ้างถึงใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธ์, 2545)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 48.70 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.81 และเป็นเพศทางเลือก จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.49 มีอายุระหว่าง 20-23 ปี จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 61.98 มีอายุระหว่าง 16-19 ปี จำนวน 87 คน คิดเป็นร้อยละ 22.66 และมีอายุระหว่าง 24-27 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 15.36 ส่วนระดับการศึกษานั้นส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 32.81 รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 4 จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 29.69 ชั้นปีที่ 3 จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.18 และชั้นปีที่ 1 จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.32 และคณะในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่เป็นคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.18 รองลงมาเป็นคณะวิทยาการจัดการ จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 21.88 ต่อมาเป็นคณะครุศาสตร์ จำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 14.32 คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 14.06 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 9.38 คณะศิลปกรรมศาสตร์ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 9.11 และคณะเทคโนโลยีการเกษตร จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 8.07 ตามลำดับ

2. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อเพศทางเลือก

เจตคติของนักศึกษาที่มีต่อเพศทางเลือก ใช้เกณฑ์คะแนน เห็นด้วย 2 คะแนน ไม่เห็นด้วย 1 คะแนน ข้อที่อยู่ในระดับเห็นด้วยสูงสุด ได้แก่ เพศทางเลือกควรได้รับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 94.53 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 5.47 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.95) รองลงมาได้แก่ เพศทางเลือกเป็นบุคคลที่มีความเท่าเทียมและเสมอภาคควรมีสถานที่ต่าง ๆ ในสังคมเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 93.49 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 6.51 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93) ทุกคนมีสิทธิเลือกเพศ เลือกความเป็นตัวเองได้ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 93.49 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 6.51 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93) และ สนับสนุนเทศกาล Pride Month ของกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 93.23 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 6.77 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.93) ตามลำดับ ส่วนข้อที่อยู่ในระดับไม่เห็นด้วยสูงสุด ใช้เกณฑ์คะแนน เห็นด้วย 1 คะแนน ไม่เห็นด้วย 2 คะแนน ได้แก่ ในกรณีที่มีแฮชแท็ก #เพศทางเลือก เกิดขึ้นและมีข้อความหนึ่งระบุว่า "เพศทางเลือกคือพวกผิดเพศ" ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับข้อความข้างต้น เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 20.31 ไม่เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 79.69 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.80)

3. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศทางเลือก

ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับเพศทางเลือกทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเลือกเพศของตัวเอง จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 26.82 รองลงมาคือทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกัน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 23.18 อยากให้คนในสังคมยอมรับ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 18.49 ไม่ควรเอาเพศทางเลือกไปเปรียบเทียบกับใคร จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และผลักดันกฎหมายการสมรสเท่าเทียม จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14.84 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษามุ่งมองความคิดเห็นของนักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่มีต่อเพศทางเลือก พบว่า มีเจตคติเห็นด้วยในเชิงบวก (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.90) การศึกษาดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ ชนัญชิตา ทูมมานนท์ ชุตินมภ์ คล้ายแก้ว และกรรพกา พัฒนกำพล (2565) พบว่า วัยรุ่นที่มีความหลากหลายทางเพศต้องเผชิญกับความกดดันจากสถานการณ์ทางสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการระยะยาวในหลากหลาย

รูปแบบ และสอดคล้องกับรายงานการศึกษาในรูปแบบการสนับสนุน LGBTI+ และ 4P ของ อติศร จันทรสข นรุตม์ ศุภวรรธนะกุล รมณูมิ สามีคคีคารมย์ สกล โสภิตอาชาศักดิ์ และสุมาลี โดกทอง (2562-2563) พบว่า นักขับเคลื่อนและคนทำงานในประเด็นความหลากหลายทางเพศมักประสบกับภาวะหมดพลัง (burnout) อันเนื่องมาจาก การทำงานบนฐานของอารมณ์ด้านลบที่ต้องต่อสู้กับการเลือกปฏิบัติและความไม่เข้าใจในอัตลักษณ์ของสังคม อีกทั้งยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นความหลากหลายทางเพศ และสนับสนุนการสื่อสารไปยังกลุ่มพ่อแม่/สมาชิกครอบครัว/คู่สมรส เพื่อสร้างความเข้าใจในประเด็นความหลากหลายทางเพศ แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ ศรียารัตน์ (2556) พบว่า ศาสนาอิสลามมองว่า การร่วมเพศเดียวกันเป็นสิ่งที่ต้องห้าม ต้องโทษเป็นการละเมิดคำสอนในอัลกุรอาน พฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นการต้องห้ามตามกฎหมายมุสลิมเพราะกฎหมายมุสลิมมีพื้นฐานมาจากศาสนาและขัดแย้งกับงานวิจัยของสุมาลี สวysesอาด (2554) พบว่ากลุ่มที่มีพฤติกรรมทางเพศไม่สอดคล้องกับเพศของตนประกอบไปด้วยพวกที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศ (Homosexuality) ลัทธิเพศ (Transvestism) และพวกที่ต้องการผ่าตัดเปลี่ยนแปลงทางเพศ (Transsexualism) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาได้มีความเห็นด้วยกับเพศทางเลือก และยังให้ความสำคัญกับคำว่าเพศทางเลือก โดยที่ไม่ขัดแย้งต่อสังคมและอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะที่มีความว่าทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเลือกเพศของตัวเอง และทุกเพศมีสิทธิเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

- 1.1 ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเพศทางเลือกให้มีการเผยแพร่ความรู้เรื่องเพศทางเลือกผ่านช่องทางที่หลากหลายไม่ว่าจะผ่านการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย รวมถึงการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้มากขึ้น
- 1.2 ควรมีการรณรงค์และพัฒนาศักยภาพของกลุ่มเพศทางเลือกให้สร้างสรรค์เพื่อการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่เยาวชน
- 1.3 สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติควรเข้ามาส่งเสริมและสนับสนุนองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อกลุ่มเพศทางเลือกในอนาคต
- 1.4 ควรส่งเสริมให้มีการปลูกฝังความคิดที่ดีไม่มองเป็นเรื่องที่ผิดปกติในสังคม เพื่อให้มีสิทธิความเท่าเทียมกัน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับเพศทางเลือกที่ส่งผลต่อกลุ่มบุคคลในมิติอื่น ๆ
- 2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมมุมมองความคิดในรูปแบบอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนกลุ่มเพศทางเลือก
- 2.3 การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มเพศทางเลือกอื่น ๆ และความเสมอภาคของกลุ่มเพศทางเลือกที่เป็นกลุ่มคนปกติเพื่อรณรงค์ให้มีสิทธิความเท่าเทียม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ดวงสุวรรณ. (2556). *เพศทางเลือก*. วิทยานิพนธ์การศึกษา. หลักสูตรปริญญาศิลป มหาบัณฑิตสาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เกรียงศักดิ์ ศรียารินทร์. (2556). *กฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิมนุษยชน “รักที่ถูกห้ามโดยศาสนา”* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.learners.in.th/blogs/posts/535538?>. สืบค้น 23 ตุลาคม 2565
- दनัย อังควันวิทย์. (2557). *“ความหลากหลายทางเพศ”* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.rama.mahidol.ac.th/atrama/issue016/backstage>. สืบค้น 17 ตุลาคม 2565
- ดสพร เกิดทิม, ปริญญา จำปาศักดิ์, ลลิตา ศรีตะหา, พลอยชมพู บุญมา และภากรณ์รักษ์ อุดรรัช. (2564). “การศึกษาพฤติกรรมกรรมการดำรงชีวิต (Lifestyles) และความพึงพอใจในการดำรงชีวิตของกลุ่ม LGBTQ+ ในจังหวัดอุดรธานี”. *วารสารวิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*. 3(1), 1-16.
- ไทยโพสต์. (2564). *“เจาะพฤติกรรมคนเจน Z”* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.thaipost.net/main/detail/99870>. สืบค้น 13 ตุลาคม 2565.
- บุษกร สุริยสาร. (2557). *“อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย”* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---asia/---ro-bangkok/---sro-bangkok/documents/publication/wcms_356948.pdf. สืบค้น 13 ตุลาคม 2565.
- ปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ, ชนัญชิตา ทูมมานนท์, ชุตินันท์ คล้ายแก้ว และกรรณา พัฒนกำพล. (2565). *วัยรุ่นที่มีความหลากหลายทางเพศ: การดูแลช่วยเหลืออย่างเข้าใจ*. ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา. คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์ชนก เข้มพิลา. (2561). *“LGBTQ คืออะไร สำคัญอย่างไร มหาวิทยาลัย ต่างประเทศจัดการกับ ประเด็นนี้อย่างไร”* [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://www.hotcourses.in.th/study-abroad-info/before-you-leave/what-is-lgbtq/>. สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2565
- ภรณ์ญา ฆ่าสินธุ์. (2560). *การจำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่ม Gen-Y และกลุ่ม Gen-Z โดยใช้ความต้องการส่วนประสมการค้าปลีกธุรกิจ ร้านอีฟแอนบอย ในเขตกลุ่มเทพมหานคร*. ในบัณฑิตวิทยาลัย การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา. ครั้งที่12. (647-656). กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2545). *การใช้สถิติในการวิจัยอย่างถูกต้องและได้มาตรฐานสากล*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้งจำกัด.
- สุมาลี สวยสะอาด. (2554). *ค่านิยม วัฒนธรรม จารีตประเพณี การยอมรับ ภายใต้กรอบสังคมที่กำหนด ขึ้น (เพศศึกษา)*. วิทยานิพนธ์การศึกษา. หลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิตสาขาวิชาทัศนศิลป์ศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อดิสร จันทรสุข, นรุตม์ ศุภวรรธนะกุล, รณภูมิ สามัคคีคารมย์, สกล โสภิตอาชาศักดิ์ และสุมาลี โตกทอง. (2562-2563). *รายงานการศึกษารูปแบบการสนับสนุน LGBTI+ และ 4P: โครงการพัฒนาข้อเสนอแนะต่อการพัฒนารูปแบบและระบบการสนับสนุนสมาชิกครอบครัว เพื่อน คู่ชีวิต และ ผู้ให้บริการสุขภาพเพื่อส่งเสริมสุขภาพของประชากรกลุ่มความหลากหลายทางเพศ*. คณะวิทยาการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Thematter. (2565). “ชาวสหรัฐฯ นิยามตัวเองเป็น LGBTQ มากขึ้น โดยมีคนเจน Z เป็นสัดส่วนสูงสุด สะท้อนถึงค่านิยมที่ยอมรับความหลากหลายทางเพศ” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<https://thematter.co/brief/168324/168324>. สืบค้น 7 ตุลาคม 2565

TK DreamMakers. (2564). “ความหลากหลายทางเพศ Gender Diversity” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/28530/>. สืบค้น 19 ตุลาคม 2565

ผลกระทบจากการถูกลู่ลู่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา The Effects of Bullying on Social Media among Students in Songkhla Province

ธวัชชัย ศรีพรงาม¹ อนันต์สิทธิ์ ตั้งตั้ง^{1*} ยุทธนา ถ่องแท้¹ ปฐม ภูมิหึ่งษ์¹ และอิสระ ทองสามสี¹

Thawatchai Sriporngam Anuntasit Tangsang Yutthana Thongthae Pathom Phumihung¹

¹สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000

¹Program in Community Development Songkhla Rajabhat University

Tambon Khoa-Roob-Chang Muang District Songkhla 90000

Corresponding Author Email: kaonida@yohoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการถูกลู่ลู่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักศึกษาในพื้นที่จังหวัดสงขลา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2565 จำนวน 10 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และใช้คำถามในการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาด้วยการจำแนกประเด็นและจัดหมวดหมู่ข้อมูล แล้วนำเสนอข้อมูลผ่านการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา โดนการถูกลู่ลู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การโดนคอมเมนต์ในแง่ลบ การโดนคอมเมนต์แง่ใจดำ และการใช้คำหยาบคาย เป็นต้น และเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่ได้รับจากการโดนถูกลู่ลู่ มีด้วยกัน 4 ด้าน ดังต่อไปนี้ 1) ด้านจิตใจ คือ ส่งผลให้เกิดความรู้สึกเสียใจ รู้สึกเสียความมั่นใจในตัวเอง รู้สึกไม่สบายใจ รู้สึกว่าตัวเองด้อยค่ากว่าคนอื่น รู้สึกเครียด วิตกกังวล และยิ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมเจอเพื่อน ทำให้ไม่ยอมมาเรียน รู้สึกท้อ หดหู่กำลังใจ และต่อไปอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าในที่สุด 2) ด้านสติปัญญา คือ มีผลทำให้ผลการเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากนักศึกษาขาดเรียน และเกิดความวิตกกังวลจนขาดสมาธิในการเรียน ไม่ยอมเจอหน้าเพื่อน และในบางรายกลายเป็นเด็กสมาธิสั้นซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้โดยตรง 3) ด้านร่างกาย คือ เป็นผลจากการกลั่นแกล้งกันเมื่อเข้าสู่ระดับที่รุนแรงขึ้น โดยเริ่มมีกตัญญูที่ อ่อนแอกว่า มีการทำร้ายร่างกายสู่การทะเลาะวิวาท ทั้งตบ ตี ซึ่งแน่นอนว่าผู้ถูกลู่ลู่จะต้อง ได้รับบาดเจ็บทางด้านร่างกาย ได้แก่ การเกิดขีดข่วน รอยขีด และ 4) ด้านสังคม คือ การถูกลู่ลู่มีผลกระทบทางด้านสังคมต่อเหยื่อในมิติของการสร้าง สัมพันธภาพด้านลบ ทำให้ตัวผู้โดนถูกลู่ลู่เองไม่กล้าเข้าสังคม ไม่กล้าคบเพื่อน ไม่กล้าพูดคุยกับใคร กลัวการเล่นโซเชียลมีเดีย

คำสำคัญ : ผลกระทบ การถูกลู่ลู่ สื่อสังคมออนไลน์

Abstract

This research study the purpose of this study was to study the impact of bullying on social media among students in Songkhla province. The informants were students in Songkhla province. who are studying in the academic year 2022, totaling 10 people using the method of selecting a specific group of informants Data were collected by semi-structured in-depth interviews. and use interview questions.

Analyze content insights by focusing on content and categorizing people and presenting comparative data to describe them.

The study found that students in Songkhla province Being bullied in various ways, such as negative comments getting blacked by comments and the use of vulgar words, etc., and when considering the effects received from being bullied, there are four aspects as follows: 1) Psychological aspect is resulting in feelings of regret. feeling a loss of self-confidence feel bad about yourself feeling inferior to others, feeling stressed, anxious, and also resulting in a feeling of not wanting to see friends Makes you not want to come to school, feel discouraged, discouraged and in the future may lead to depression in the end directly. 2) Intellectual aspect, which has resulted in a noticeable decrease in academic performance. because students are absent from school and cause anxiety and lack of concentration in studying I don't want to see my friend's face And in some cases, children become ADHD, which directly affects learning. 3) The physical aspect is the result of bullying when it becomes more serious. By starting to oppress those who are weaker, physically assaulting them into brawls, anvils, hitting, of course, those who are being bullied must physical injuries such as scratches, bruises, and 4) social is that being bullied has a social impact on the victim in the dimension of creation negative relationship Causing the male bully to not dare to socialize don't dare make friends don't dare to talk to anyone Fear of using social media.

Keywords : effects bullying social media

บทนำ

บูลลี่ (Bully) คือ การกลั่นแกล้งที่แสดงออกด้วยคำพูด หรือ พฤติกรรมที่ก้าวร้าวต่อผู้อื่น ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมที่มีช่องว่างระหว่างผู้ที่มีพลังกำลัง หรืออำนาจมากกว่าแสดงออกแก่ผู้ที่อ่อนแอกว่า และมีโอกาสเกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยพบการบูลลี่ในโรงเรียน และในที่ทำงานมาก นำไปสู่ปัญหาสุขภาพทางจิตใจ ที่ร้ายแรงได้ในอนาคต ส่วนโลกออนไลน์ส่วนใหญ่มักเกิดจากการประจานกันทางโซเชียลมีเดียซึ่งหลายครั้งการบูลลี่สร้างผลกระทบทางด้านความรู้สึกมากมายจนอาจเกิดเป็นแผลทางใจฝังลึกจนเกินจะเยียวยาหรืออาจจะลุกลามไปจนเกิดการประทุและสร้างบาดแผลทางกายได้ได้ (โกวิทย์ นพพร, 2562)

ปัจจุบันการบูลลี่หรือกลั่นแกล้งที่อยู่ในยุคที่ทุกคนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดการบูลลี่ (cyberbully) หรือการกลั่นแกล้งกันผ่านทางสื่อออนไลน์ ทั้งการข่มขู่ วิพากษ์วิจารณ์ การคุกคามทางเพศ โดยในโลกออนไลน์นั้นข่าวสารต่างๆเป็นไปอย่างรวดเร็ว เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ ทวิตเตอร์ และสื่อโซเชียลมีเดียอื่น ๆ ทั้งนี้คนที่บูลลี่ยังสามารถที่จะไม่เปิดเผยตัวตน จึงทำให้ไม่สามารถหาตัวคนบูลลี่ได้นั้นยิ่งทำให้เกิดแผลทางใจที่ฝังลึกยากเกินจะเยียวยา ในแต่ละปีมีนักเรียนตกเป็นเหยื่อของการถูกรังแกมากกว่า 3.2 ล้านคน อีกทั้งมีเด็กและเยาวชนประมาณ 160,000 คน ถูกกลุ่มเพื่อนที่โรงเรียนกลั่นแกล้ง ข่มเหงรังแก จนถึงขนาดไม่กล้าไปโรงเรียน ซึ่งเป็นปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ในมุมมองของผู้กลั่นแกล้งมักจะคิดว่าทำไปเพราะความสนุกของตัวเอง โดยไม่ได้นึกถึงความรู้สึกหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับอีกฝ่าย (สุวีไลพร ใจใสสถาพร, 2563) การบูลลี่เกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัย ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก เช่น การเป็นคนที่เคยถูกกลั่นแกล้งมาก่อน การเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูที่ใช้ความรุนแรงหรือการอยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีความก้าวร้าวและชอบใช้ความรุนแรง และพวกเขาก็จะรู้สึกว่าต้องระบายความโกรธที่ตัวเองได้รับนี้ให้กับผู้อื่น การอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลายไม่ว่าจะ

เป็นเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ตลอดจนค่านิยมต่าง ๆ หรือแม้แต่ความพิการ ความแตกต่างเหล่านี้จะถูกนำมาล้อเลียน จนนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เท่าเทียมกับคนอื่น เพียงเพราะความแตกต่าง (ฐาณิชา ลิ้มพานิช, 2564)

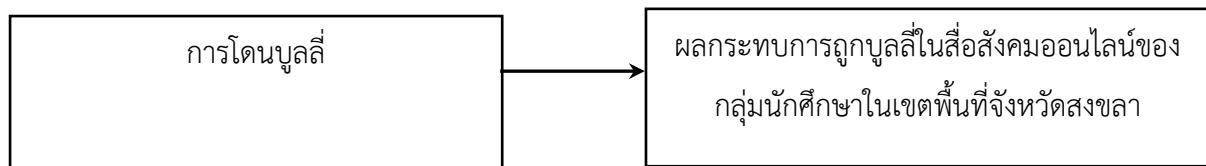
การบูลลี่หรือการกลั่นแกล้ง ส่วนใหญ่เกิดมาจากการบูลลี่กันในโรงเรียน หรือระดับมหาวิทยาลัย เป็นพฤติกรรมรุนแรงอย่างหนึ่ง ที่เป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดปมด้อยทางด้านร่างกายและความรู้สึกทางจิตใจ นักศึกษาบางคนอาจจะถูกคนอื่นบูลลี่ลักษณะรูปร่างหน้าตา สีผิว ฐานะทางด้านครอบครัว เรื่องเพศที่สาม ซึ่งอาจนำไปสู่การเกิดภาวะซึมเศร้า ประสิทธิภาพการเรียนลดลง ชีวิตไม่มีความสุข มีแนวโน้มที่จะติดสารเสพติด และมีการใช้ความรุนแรงและร้ายแรง อาจนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้

จากสถานการณ์ดังกล่าว ทางคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลกระทบจากการโดนบูลลี่ของนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยผลที่ได้จากการวิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการป้องกันแก้ไขปัญหาจากการโดนบูลลี่ของนักศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาผลกระทบการถูกบูลลี่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2565

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา ที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2565 ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบเจาะจง จำนวน 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ คือ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และใช้คำถามในการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง และใช้คำถามในการสัมภาษณ์ ในระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนกันยายน 2565

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการจำแนกประเด็นและจัดหมวดหมู่ข้อมูล จากนั้นนำข้อมูลจากการวิเคราะห์มาตีความ รวมถึงสร้างข้อสรุปผ่านการอธิบายเชิงพรรณนาความ และเรียบเรียงให้งานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ตอบคำถามของการศึกษา

การพิทักษ์สิทธิผู้ให้ข้อมูล ในการศึกษาโดยได้รับความยินยอมและให้ข้อมูลด้วยความสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูลทุกคน อีกทั้งได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาอย่างชัดเจนและให้สิทธิในการไม่ตอบคำถามกรณีไม่พร้อมหรือไม่อยาก ตอบ ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูลตลอดเวลา และผู้วิจัยได้ดำเนินการรักษาความลับของข้อมูล รวมถึงความเป็นส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูลอย่างเคร่งครัด

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเกี่ยวกับผลกระทบจากการถูกบูลลี่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา พบว่า ผลกระทบที่ได้รับจากการโดนบูลลี่ มีด้วยกัน 4 ด้าน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ด้านจิตใจ นักศึกษาที่ถูกบูลลี่เกิดความรู้สึกเสียใจ รู้สึกเสียความมั่นใจในตัวเอง รู้สึกแค้นกับตัวเอง รู้สึกเป็นตัวตก รู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจ รู้สึกว่าตัวเองด้อยค่ากว่าคนอื่น รู้สึกเครียด วิตกกังวล และยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมเจอเพื่อน ไม่ยอมเจอหน้าใคร รู้สึกไม่ยอมเจอหน้าใครในโซเชียล รู้สึกไม่มีความสุข รู้สึกท้อ หมดกำลังใจ และต่อไปอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าในที่สุด (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, สัมภาษณ์วันที่ 25 กันยายน 2565) ให้ข้อมูลว่า “...ตัวผู้สัมภาษณ์เจอการบูลลี่ในรูปแบบ การโดน คอมเมนต์ที่ไม่ดี คอมเมนต์ในแง่ลบ คำพูดหยาบคาย ส่วนใหญ่เป็น คำที่ตรงตรงน้อย คำพูดที่คอมเมนต์คือ ผอมเกินไป ไม่สวย ดำเกินไป เป็นต้น ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองรู้สึกแค้น และเสียความมั่นใจในตนเอง...” และ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 สัมภาษณ์วันที่ 25 กันยายน 2565) ให้ข้อมูลว่า “...ตัวผู้สัมภาษณ์เองโดนบูลลี่ในรูปแบบคอมเมนต์ ลงรูปหลุด หรือเป็นรูปที่ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองไม่มั่นใจในตัวเอง รู้สึกแค้น มีคนมาคอมเมนต์ไปในทางลบ ในส่วนของรูปหลุด เป็นรูปที่ดูแค้น ส่วนใหญ่คนรอบข้างจะนำไปแกล้ง เพื่อความสนุกสนาน ส่วนใหญ่เป็นคนรอบข้างที่มาบูลลี่ ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองรู้สึกว่าการทำให้สูญเสียความมั่นใจในตัวเอง รู้สึกเป็นตัวตก รู้สึกแค้นกับตัวเอง รู้สึกไม่ติดกับสิ่งที่เจอมาในคอมเมนต์...” และ (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, สัมภาษณ์วันที่ 25 กันยายน 2565) ให้ข้อมูลว่า “...ตัวผู้สัมภาษณ์เองเจอการโดนบูลลี่ในรูปแบบคลิปวิดีโอ รูปภาพ ที่ทำให้อับอายเสียชื่อเสียง ส่วนคลิปวิดีโอที่ โดนบูลลี่เป็นคลิปที่ไม่เหมาะสม เป็นรูปที่ดู อนาคตเกินไป ถูกนำไปเผยแพร่ ผ่านสื่อออนไลน์ ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองอับอาย เสียชื่อเสียง มีผลที่ไม่ดีต่อจิตใจ ทำให้เกิดความรู้สึก ขาดความมั่นใจ...”

2) ด้านสติปัญญา ผลกระทบทางด้านสติปัญญา เป็นผลกระทบทางอ้อมของการถูกบูลลี่ซ้ำ ๆ มีผลทำให้การเรียนไม่ดี ขาดเรียน เนื่องจากไม่ยอมเจอหน้าเพื่อน (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, สัมภาษณ์วันที่ 30 กันยายน 2565) ให้ข้อมูลว่า “...ตัวผู้สัมภาษณ์เองเจอการโดนบูลลี่ในรูปแบบรูปแบบรูปหลุด เป็นรูปที่ไม่มั่นใจรู้ว่าตัวไม่สวยโดนเพื่อนเอา เผยแพร่ผ่านแอปพลิเคชัน เฟสบุ๊ก และ อินสตาแกรม เป็นสิ่งที่เพื่อนชอบแกล้งด้วยสนุก แต่เรารู้สึกไม่ดีและเสียใจต่อสิ่งที่เพื่อนทำ ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองไปมหาวิทยาลัยที่ไม่มีความสุข...”

3) ด้านร่างกาย การโดนโดนบูลลี่ของนักศึกษานำไปสู่การได้รับบาดเจ็บทางด้านร่างกาย ได้แก่ เกิดการทะเลาะวิวาท จนเกิดรอยขีด บาดแผล (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, สัมภาษณ์วันที่ 30 กันยายน 2565) ให้ข้อมูลว่า “...ตัวผู้สัมภาษณ์เองเจอการโดนบูลลี่ในรูปแบบ โพสต์ด่าว่าร้ายไปมาผ่านสื่อออนไลน์ ผ่านแอปพลิเคชัน เฟสบุ๊กจนทำให้เกิดเรื่องความขัดแย้งที่นำไปสู่ความรุนแรง ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองเกิดการใช้อารมณ์จากการที่การโพสต์ ด่าว่าร้ายกัน ส่งผลให้เกิด การทะเลาะวิวาท นำไปสู่การเจ็บตัวทั้ง 2 ฝ่าย...”

4) ด้านสังคม การโดนบูลลี่ในด้านสังคมมีผลกระทบต่อผู้ถูกบูลลี่ในมิติการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ทำให้ตัวผู้โดนบูลลี่เองไม่กล้าเข้าสังคม ไม่กล้าคบเพื่อน ไม่กล้าพูดคุยกับใคร กลัวการเล่นโซเชียลมีเดีย (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, สัมภาษณ์วันที่ 26 กันยายน 2565) ให้ข้อมูลว่า “...ตัวผู้สัมภาษณ์เองเจอการโดนบูลลี่ในรูปแบบลงคลิปวิดีโอ รูปภาพ คอมเมนต์ ส่วนคลิปวิดีโอ เป็นการลงสตอรี่ผ่าน แอปพลิเคชันอินตราแกรมเป็นคลิปที่ดูตลก แต่คุณรู้สึกเสียความมั่นใจ แกล้งโดย มีรุ่นพี่ที่สนิทมาก ๆ ส่วนรูป เพื่อนๆชอบแกล้งเอารูปที่ทำให้เราเสียความรู้สึก ถึงเพื่อน ๆ จะสนุกหรือตลก แต่ คุณไม่สนุกด้วย ส่วนในคอมเมนต์ เพื่อนๆชอบคอมเมนต์ว่า อ้วน ไม่สวย อยู่เหมือนลิง ทำให้ตัวผู้สัมภาษณ์เองไม่ยอมเจอสังคม กลัวการเล่นโซเชียลมีเดียรู้สึกทำอะไรก็ผิด ทำให้ไม่ชอบการเข้าสังคม...”

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาผลกระทบจากการถูกบูลลี่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา มีความสอดคล้องในเชิงข้อมูลที่ได้แบ่งผลกระทบออกเป็น 4 ด้านที่สำคัญ ดังนี้

1) ด้านจิตใจ พบว่า ส่งผลให้เหยื่อเกิดความรู้สึกเสียใจ รู้สึกเสียความมั่นใจในตัวเอง รู้สึกแค้นกับตัวเอง รู้สึกว่าตัวเองด้อยค่ากว่าคนอื่น รู้สึกเครียด วิตกกังวล และยิ่งส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่ยอมเจอเพื่อน ทำให้ไม่ยอมมาเรียน รู้สึกท้อ หมดกำลังใจ และต่อไปอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าในที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานของพรพรรณ ทองทะนงศักดิ์ (2560) สุภาวดี เจริญวานิช, (2560) มัทธน ภัฏจนปกรณ์ (2558) ที่พบว่า นักเรียนที่ถูกรังแกที่จะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจอย่างรุนแรง รู้สึกเก็บกด รู้สึกโกรธ หงุดหงิด เครียด และ นำไปสู่การคิดและลงมือฆ่าตัวตาย อีกทั้งผลการศึกษารังนี้ไม่พบว่านักศึกษาที่ถูกบูลลี่รู้สึกหงุดหงิด หรือ รำคาญผู้ที่มากลั่นแกล้ง เนื่องจากเมื่อถูกรังแกเหยื่อก็จะเริ่มหลบหน้า หลีกเลี้ยงการพบเจอกับผู้ที่มีพฤติกรรม ชอบกลั่นแกล้งนั่นเอง

2) ด้านสติปัญญา พบว่า มีผลทำให้ผลการเรียนลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากนักศึกษาขาดเรียน และเกิดความวิตกกังวลจนขาดสมาธิในการเรียน ไม่ยอมเจอหน้าเพื่อน และในบางรายกลายเป็นเด็กสมาธิสั้นซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานของสุภาวดี เจริญวานิช, (2560) ที่พบว่าพฤติกรรมรังแกกันในวัยรุ่นส่งผลให้มีอาการสมาธิสั้นและส่งผลต่อการเรียน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรกช ไชยวงศ์ (2558) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การกลั่นแกล้งในชั้นเรียน ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ เพราะถูกบั่นทอนแรงจูงใจในการเรียนรู้ ประกอบกับการไม่มีสมาธิในการเรียน รวมถึงการไม่กล้ามาเรียนด้วยเหตุเพราะเกิดความอับอายจากผลของการถูกกลั่นแกล้งทำให้ผลการเรียนต่ำ ลงอย่างต่อเนื่อง (อรอนงค์ เดชมนี อมรฤทัย ภูสนาม และชนพัตน์ ช่วยครุฑ, 2563)

3) ด้านร่างกาย พบว่า ผลจากการกลั่นแกล้งกันเมื่อเข้าสู่ระดับที่รุนแรงขึ้น โดยเริ่มมีกตขิมเหงผู้ที่ อ่อนแอกว่า มีการทำร้ายร่างกายสู่การทะเลาะวิวาท ทั้งตบ ตี ซึ่งแน่นอนว่าผู้ถูกบูลลี่นั้นต้อง ได้รับบาดเจ็บทางด้านร่างกาย ได้แก่ การเกิดขีดข่วน รอยขีด ซึ่งสอดคล้องกับงานของมัทธน ภัฏจนปกรณ์ (2558) ที่กล่าวไว้ว่า การกลั่นแกล้งโดยใช้ ความรุนแรงที่อยู่ในรูปแบบของการทะเลาะวิวาทในบางครั้งทำให้เกิดการบาดเจ็บทางด้านร่างกาย ทั้งนี้ผล การศึกษาเบื้องต้นแตกต่างกับผลการศึกษาของ เขมิกา สุนทรวา วีระศักดิ์ ชลไชยะ และ จริยา ทะรักษา, (ม.ป.ป) และงานวิจัยของจิระพงศ์ เรืองกุน (2560) ที่พบว่า ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งจะมีอาการทางกายที่มีสาเหตุจาก ภาวะทาง จิตใจ (Psychosomatic Symptom) ซึ่งเป็นผลกระทบด้านร่างกายในทางอ้อม เช่น ปวดศีรษะ ปวดท้อง มีปัญหา นอนไม่หลับ นอนน้อย นอกจากนั้นแล้วอาการดังกล่าวยังส่งผลต่อเนื่องไปจนมีปัญหาสุขภาพในระยะยาวที่เป็นผล มาจากการตอบสนองของร่างกายต่อภาวะเครียดเรื้อรัง โดยในงานวิจัยครั้งนี้พบเพียงว่าการกลั่นแกล้งกันของ นักเรียนนำไปสู่การเกิดผลกระทบในมิติของร่างกาย ได้แก่ การเกิดขีดข่วน รอยขีด และไม่พบแน่ชัดว่าจะส่งผลกระทบต่อร่างกายในทางอ้อม

4) ด้านสังคม พบว่า การถูกบูลลี่มีผลกระทบทางด้านสังคมต่อเหยื่อในมิติของการสร้าง สัมพันธภาพด้านลบ ทำให้ตัวผู้โดนบูลลี่เองไม่กล้าเข้าสังคม ไม่กล้าคบเพื่อน ไม่กล้าพูดคุยกับใคร กลัวการเล่นโซเชียลมีเดีย สอดคล้องกับงานของธัญญากร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง (2560) ที่พบว่าผลกระทบภายในจิตใจส่งผลทางอ้อมทำให้สุขภาพจิตเสื่อมเสีย ร่างกายอ่อนแอ และนำไปสู่การเริ่มต้นของการเกิดภาวะซึมเศร้า ไม่อยากพบเจอหรือพูดคุยกับใคร กลายเป็น บุคคลที่ไม่สามารถเข้าร่วมสังคมกับบุคคลอื่นได้ และคิดอยากฆ่าตัวตาย อรอนงค์ เดชมนี, อมรฤทัย ภูสนาม และ ชนพัตน์ ช่วยครุฑ (2563)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการถูกบูลลี่ในสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มนักศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดสงขลา เพื่อให้การศึกษาครั้งต่อไปจะมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นผู้ศึกษาจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ผู้ปกครอง ควรให้ความสำคัญกับบุตรหลาน ในการที่จะอบรมเลี้ยงดูให้ความรัก ความเอาใจใส่ ใช้เหตุฟังรับฟัง ปัญหาของบุตรหลาน เพื่อที่จะสร้างความภาคภูมิใจและการมองเห็นคุณค่าในตัวเองของบุตรหลานท่าน และมากไปกว่านั้น คือการให้ความรู้ความเข้าใจว่าการกลั่นแกล้ง

2) อาจารย์ มีบทบาทในการให้ความรู้ การอบรมสั่งสอน การเฝ้าสังเกตและดูแลพฤติกรรมต่าง ๆ อาจารย์ ต้องเข้ามาส่วนตรงนี้ให้มากขึ้นมากกว่าการสอน แต่เป็นการเฝ้าสังเกตและติดตามพฤติกรรม

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความถี่ของการกลั่นแกล้งกันในพื้นที่ไซเบอร์กับการเผชิญปัญหาของผู้ถูกกลั่นแกล้งในพื้นที่ไซเบอร์

2. ศึกษาความรุนแรงของพฤติกรรมกลั่นแกล้งในกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับอาชีวศึกษา เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กรกช ไชยวงศ์. (2558). “การกลั่นแกล้งในชั้นเรียน ส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ (The Effects of Bullying in the Classroom towards learning)” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://cutt.ly/ngkSIUp>. สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2565.

โกวิทย์ นพพร. (2562). “ความหมายของการบูลลี่” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<https://www.sanook.com/health/18825>. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2565.

เขมิกา เขมะกนก, สุนทาวา วีระศักดิ์, ชลไชยะ และจรรยา ทะรักษา. (ม.ป.ป.). “การรังแกในเด็กและวัยรุ่น” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <https://cutt.ly/ygMGmUC>. สืบค้นเมื่อ 19 ตุลาคม 2565

จิระพงศ์ เรืองกุน. (2560). “การกลั่นแกล้งรังแกกันในที่ทำงาน”. วารสารวิชาการวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์. 11(2), 14

ฐานิชชา ลิ้มพานิช. (2564). “ไซเบอร์ บูลลี่ ฟุ้งทั่วโลก ความชั่วร้ายในโลกออนไลน์” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้ จาก: <https://www.thairath.co.th/lifestyle/woman/health>. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2565.

ธันยากร ตุดเกื้อ และมาลี สบายยิ่ง. (2560). “รูปแบบ ผลกระทบ และวิธีการจัดการเมื่อถูกรังแกบนโลกไซเบอร์ของ นักศึกษาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย”. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. 9(2), 227-228

พรพรรณ ทองทะนงศักดิ์. (2560). “การศึกษาพฤติกรรมการถูกรังแกของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเขตหนองแวง สังกัดสำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร”. วารสารบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์.

มหัทธน กัญจนปกรณ์. (2558). “ประสบการณ์การรังแกในเด็กมัธยมศึกษาที่มีภาวะอ้วน”. (ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล

สุภาวดี เจริญวานิช. (2560). “การรังแกกันผ่านพื้นที่ไซเบอร์”. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. 5(24), 642-643

สุวีไลพร ไฉไลสถาพร. (2563). “ปัญหา Bully ในโรงเรียน สถานศึกษา คืออะไร” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<https://www.sanook.com/campus>. สืบค้นเมื่อ 26 สิงหาคม 2565.

อรอนงค์ เดชมณี, อมรฤทัย ภูสนาม, และชนพัฒน์ ช่วยครุฑ. (2563). “รูปแบบ ผลกระทบและวิธีการจัดการกลิ่นแก๊สทาง
โลกออนไลน์”. The 7th NEU National Conference 2020 (NEUNC 2020), มหาวิทยาลัยภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ.

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ
ตำบลบางโกระ อำเภอกอกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
Satisfaction of elder on the social welfare of BangKora Sub-district,
Khok Pho District, Pattani Province

สุปราณี ขอบแตง¹ จักรธร เพชรช่วย^{1*} ณัฐนิชา ตัญนะ¹ ปัทมาภรณ์ ชุกดี¹ วีรพงศ์ หมัดหลี¹

ศิริวรรณ เกลี้ยงมาก¹ และสิรินยากร ปานจันทร์¹

Supranee Chobthaeng Jakaton Pechchuai¹ Natnicha Tuina Pattamaporn Chukadee Weerapong Madlee Siriwun Kliangmark

and Siriyakorn Panjun

¹สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา 90000¹

Program in Community Development Songkhla Rajabhat University

Tambon Khoa-Roob-Chang Muang District Songkhla 90000

Corresponding Author Email: kaonida@yahoo.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ ในตำบลบางโกระ อำเภอกอกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รวมทั้งข้อเสนอแนะในการจัดสวัสดิการให้กับผู้สูงอายุ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในตำบลบางโกระ อำเภอกอกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ จำนวน 30 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษา พบว่า ในภาพรวมผู้สูงอายุในตำบลบางโกระ อำเภอกอกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีความพึงพอใจต่อสวัสดิการและบริการ อยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.77) โดยมีความพึงพอใจด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ อยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.96) ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.60) และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.76) ตามลำดับ ส่วนข้อเสนอแนะความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการในตำบลบางโกระ อำเภอกอกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ส่วนใหญ่เห็นว่า ระยะทางจากที่ให้บริการนั้นอาจจะไม่สะดวกต่อผู้สูงอายุหลายรายสำหรับการให้บริการนั้นอาจจะไม่ได้ทั่วถึงและครอบคลุมทั้งหมดก็เป็นได้ ผู้สูงอายุในหมู่บ้านนั้นอาจยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการติดต่อเพื่อรับข่าวสารจากทางผู้ให้บริการนั้นได้ไม่ทั่วถึงหรืออาจไม่ได้รับข่าวสารเลย ทำให้ผู้สูงอายุไม่เข้าใจเกี่ยวกับการให้บริการต่าง ๆ เหล่านั้น

คำสำคัญ : ความพึงพอใจ ผู้สูงอายุ สวัสดิการและบริการ

Abstract

The purposes of this research were to study the satisfaction of elder on the social welfare and summarize the suggestions about social welfare management for the elder in Bangkora municipality, Khok Pho district, Pattani province. The study was a quantitative research. A sample of 30 people of elder were drawn from Bangkora Sub-district, Khok Pho District, Pattani province. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results showed the perspective that the elder satisfied the social welfare and services was at the high level. (mean = 3.77) The satisfaction of service process was at the high level. (mean = 3.96) The satisfaction on the officers was at the high level. (mean = 3.60) The mean of the satisfaction on the facilities was at the 3.76, respectively. As for the suggestion of the satisfaction of perspectives elder on the social welfare management reveal that the distance of the service point is inconvenient for many elderly people to receive services. The social welfare is not comprehensive all elderly people. The elderly may not have the facility to contact to receive information from the service provider or may not receive the information at all. The elderly did not fully understand the explanation of the service.

Keywords : Satisfaction Elder Social welfare and service

บทนำ

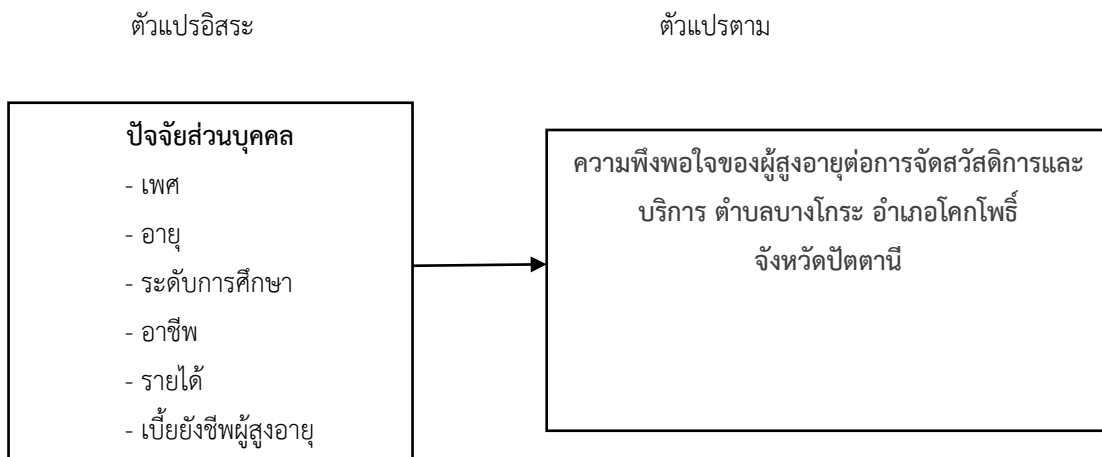
ความพึงพอใจหรือความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและการบริการนั้นมีความสำคัญต่อองค์การบริหารส่วนตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีประชากรผู้สูงอายุโดยประมาณ 70 ถึง 80 คน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นประกอบอาชีพเกษตรกร และมีบางส่วนนั้นเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัวและผู้ป่วยติดเตียง เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจ ศึกษาปัญหาและรับฟังข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโกระ สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ มีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

ดังนั้น การศึกษา รวบรวมความคิดเห็น ความพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมต่อผู้สูงอายุ นั้น เพื่อจะทราบถึงความพอใจ ความคิดเห็นของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมและบริการที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลบางโกระจัดสรรให้ตามที่กรมกิจการผู้สูงอายุระบุไว้ควรจะได้รับหรือไม่ และเพื่อค้นหาจุดที่ปรับปรุงพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งสวัสดิการสังคมนี้จะทำให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมีคุณภาพที่ดี ไม่ขัดสนต่อการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย
  - 1.1 ต้นแปรต้น ได้ ข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
  - 1.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ ในตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย 1) ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ 2) ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ และ 3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ ตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
3. ขอบเขตเนื้อหา ได้แก่ ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประชากรเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้สูงอายุในตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ทั้งหมด 429 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในตำบลบางโกระ อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งได้จากการเทียบเคียงตามตารางสำเร็จรูปของยามาเน (Taro Yamane, 1976 อ้างถึงใน จิรภัทร พิษชาติ, 2564) จำนวน 30 คน

3. วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยลงพื้นที่ แจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ ในตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จำนวน 15 ข้อจาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้าน กระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .80 และผู้วิจัยได้กำหนด เกณฑ์เฉลี่ยระดับความพึงพอใจโดยใช้สูตรคำนวณช่วงกว้างของชั้น (Best, 1983 อ้างถึงใน ธนิสพจน์ ปริมธกร, 2558) ดังต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมมากที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	4.20 – 5.00
การมีส่วนร่วมมาก	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	3.30 – 4.10
การมีส่วนร่วมปานกลาง	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	2.40 – 3.20
การมีส่วนร่วมน้อย	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	1.50 – 2.30
การมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ยเท่ากับ	0.60 – 1.40

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และการหาค่าเฉลี่ย (Mean: μ) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: σ)

5.2 สถิติที่ใช้หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้แก่ ความเชื่อมั่น (Reliability) การทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ ตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี นำเสนอข้อมูลได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลไป		จำนวน	ร้อยละ
		(n=30)	
1. เพศ	ชาย	7	30
	หญิง	21	70
2. อายุ	60 – 69 ปี	9	30
	70 – 79 ปี	15	50
	80 – 89 ปี	6	20
3. ระดับการศึกษา	ประถมศึกษา	30	100
4. อาชีพ	เกษตรกร	30	100
5. รายได้ต่อเดือน	500 – 2,000 บาท	30	100
6. ได้รับเงินยังชีพผู้สูงอายุมาแล้วกี่ปี	4 ปีขึ้นไป	30	100
7. จำนวนเงินยังชีพที่ได้รับต่อเดือน	600 บาท	24	80
	700 บาท	3	10
	800 บาท	3	10
รวม		30	100

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีอายุระหว่าง 70 – 79 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีอายุระหว่าง 80 – 89 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น จบการศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งหมด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ในด้านการประกอบอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด อยู่ระหว่าง 500 – 2,000 บาทต่อเดือน ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมาแล้ว มากกว่า 4 ปีทุกคน ส่วนจำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับต่อเดือน จำนวนเงิน 600 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80 จำนวนเงิน 700 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 จำนวนเงิน 800 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็น ร้อยละ 10 ตามลำดับ

2. ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการและบริการ จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ในเรื่องความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการของตำบลบางโกละ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สามารถสรุปได้ ดังแสดงในตารางที่

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการและบริการ

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุ	ระดับความพึงพอใจ		
	Mean	SD	ความหมาย
1. ด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ			
1.1 ได้มีการประกาศหรือแจ้งข้อมูลและระยะเวลาในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุ	4.16	0.72	มาก
1.2 ขั้นตอนการรับลงทะเบียน ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน และมี ความคล่องตัว	4.02	0.80	มาก
1.3 มีการอำนวยความสะดวกในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุ เป็นกรณีพิเศษ เช่น การรับลงทะเบียนนอกสถานที่	4.00	0.71	มาก
1.4 หลังจากรับลงทะเบียนเสร็จแล้ว มีการประกาศให้ ประชาชนทราบอย่างเปิดเผย และสามารถตรวจสอบ รายชื่อได้อย่างสะดวก	3.82	0.87	มาก
1.5 ระยะเวลาการให้บริการตั้งแต่การรับลงทะเบียนจนถึง ระยะเวลาประกาศรายชื่อผู้ลงทะเบียนใช้ระยะเวลาที่ เหมาะสม	3.82	0.89	มาก
ภาพรวมด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ	3.96	0.80	มาก

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจในการจัดสวัสดิการและบริการ (ต่อ)

ความพึงพอใจของผู้สูงอายุ	ระดับความพึงพอใจ		
	Mean	SD	ความหมาย
2. ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ			
2.1 บุคลากรมีความสุขภาพ กิริยามารยาทเหมาะสมที่จะ ประสานงานกับผู้สูงอายุ	3.97	0.69	มาก
2.2 บุคลากรมีความเหมาะสมทั้งในด้านบุคลิก ลักษณะ และท่าทางของผู้ให้บริการ	3.62	0.84	มาก
2.3 บุคลากรเอาใจใส่ และปฏิบัติต่อผู้สูงอายุทุกรายใน ลักษณะไม่เลือกปฏิบัติ	3.61	0.83	มาก
2.4 บุคลากรมีความรู้ ความสามารถในการให้บริการ เช่น ตอบข้อซักถาม ชี้แจงข้อสงสัย และแก้ปัญหาได้อย่าง ถูกต้องและน่าเชื่อถือ เป็นต้น	3.46	0.84	มาก
2.5 มีจำนวนบุคลากร/เจ้าหน้าที่ เหมาะสมกับจำนวน ผู้สูงอายุ	3.36	0.88	ปานกลาง
ภาพรวมด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ	3.60	0.82	มาก
3. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก			
3.1 สถานที่ตั้งของหน่วยงานเหมาะแก่การเดินทางมาติดต่อ	3.96	0.67	มาก
3.2 จำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุเพียงพอ เช่น ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ	3.86	0.72	มาก
3.3 มีความสะอาดของสถานที่ให้บริการโดยรวม	3.69	0.85	มาก
3.4 มีการจัดสถานที่ไว้สำหรับปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุโดยเฉพาะ	3.68	0.79	มาก
3.5 มีการเปิดรับฟังข้อคิดเห็นต่อการให้บริการ เช่น กล้อง รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นต้น	3.63	0.91	มาก
ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.76	0.79	มาก
ภาพรวมความพึงพอใจของผู้สูงอายุ	3.77	0.80	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าในภาพรวม ความพึงพอใจของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย ความพึงพอใจเท่ากับ 3.77) โดยด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.96) ข้อที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ ได้มีการประกาศหรือแจ้งข้อมูลและระยะเวลาในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.16) รองลงมา ได้แก่ ขั้นตอนการรับลงทะเบียนไม่ยุ่งยาก ชับซ้อน และมีความคล่องตัวอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.02) และการมีการอำนวยความสะดวกในการรับลงทะเบียนผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 4.00) ตามลำดับ

ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.60) ข้อที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ บุคลากรมีความสุภาพ กิริยามารยาทเหมาะสมที่จะประสานงานกับผู้สูงอายุ (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.97) รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลากรมีความเหมาะสมทั้งในด้านบุคลิกลักษณะ และท่าทางของผู้ให้บริการ (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.62) และบุคลากรเอาใจใส่ และปฏิบัติต่อผู้สูงอายุทุกรายในลักษณะไม่เลือกปฏิบัติ (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.61)

ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.76) ข้อที่มีคะแนนสูงสุด ได้แก่ สถานที่ตั้งของหน่วยงานเหมาะแก่การเดินทางมาติดต่อ (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.96) รองลงมา ได้แก่ มีจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้สูงอายุเพียงพอ เช่น ห้องน้ำสำหรับผู้สูงอายุ ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุ (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.86) และมีความสะดวกของสถานที่ให้บริการโดยรวม (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.69)

3. ข้อเสนอแนะของความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ ตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะความพึงพอใจต่อการจัดสวัสดิการและบริการ สามารถสรุปได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อเสนอแนะความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและบริการ

ข้อเสนอแนะจากผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและการบริการ ของตำบลบางโกระ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ระยะทางจากที่ให้บริการนั้นอาจจะไม่สะดวกต่อผู้สูงอายุหลายรายสำหรับการให้บริการ นั้นอาจจะไม่ได้ทั่วถึงและครอบคลุมทั้งหมดก็เป็นได้	26	86.6
ผู้สูงอายุในหมู่บ้านนั้นอาจยังไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการติดต่อเพื่อรับข่าวสารจาก ทางผู้ให้บริการนั้นได้ไม่ทั่วถึงหรืออาจไม่ได้รับข่าวสารเลย	28	93.3
ความเข้าใจของผู้สูงอายุต่อความเข้าใจในการอธิบายของการรับให้บริการนั้น ๆ	25	83.3
ลดขั้นตอนการให้บริการ เพื่อที่จะได้กลับบ้านไปทำมาหากิน	27	90

จากตารางที่ 3 ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ด้านกระบวนการงาน/ขั้นตอนการให้บริการ ควรให้ผู้สูงอายุรับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพ) ให้บริการครบถ้วน ถูกต้องและตรงตามความต้องการของความคาดหมายของผู้สูงอายุด้วยความรวดเร็ว จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 86.6 ด้านเจ้าหน้าที่/บุคลากรผู้ให้บริการ เจ้าหน้าที่ควรมีการตอบสนองต่อการรับสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ และให้บริการด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ จำนวน 28 คน จำนวน 93.3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ควรจัดหางบประมาณสนับสนุนกิจกรรมชมรมผู้สูงอายุและจัดกิจกรรม นันทนาการรื่นเริง ในเทศกาลต่างๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้ผ่อนคลายได้พูดคุยกัน และจัดทัศนศึกษา นอกสถานที่เพื่อให้ ผู้สูงอายุศึกษารวมชาติและได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 83-3

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 30 ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาเป็นเพศชายจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 มีอายุระหว่าง 60 - 69 ปี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 30 มีอายุระหว่าง 70 - 79 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 50 มีอายุระหว่าง 80 - 89 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ส่วนระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น จบการศึกษาระดับประถมศึกษาทั้งหมด จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ในด้านการประกอบอาชีพผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ส่วนรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด อยู่ระหว่าง 500 - 2,000 บาทต่อเดือน ได้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุมาแล้ว มากกว่า 4 ปีทุกคน ส่วนจำนวนเบี้ยยังชีพที่ได้รับต่อเดือน จำนวนเงิน 600 บาท จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 80 จำนวนเงิน 700 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10 จำนวนเงิน 800 บาท จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 10

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการและการบริการ ของตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี พบว่า อยู่ในระดับมาก (คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเท่ากับ 3.77) การศึกษาดังกล่าวนี้นสอดคล้องกับการศึกษาของมนตรี พรหมน้อย (2560) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลบ้านคลอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลบ้านคลอง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนงคราญ สุขเวชกรกิจ (2564) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคม ของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภوتاม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภوتاม่วง จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวี แสนตุ้ย (2559) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อให้บริการ ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของเพชรรัตน์ สิ่งสิน และวัชรภรณ์ จันทนกุล (2564) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพ : ศึกษากรณี เขตพื้นที่ตำบลจวนใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้สูงอายุของตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีการได้รับการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม วิธีการและขั้นตอน การให้บริการมีความเหมาะสม ไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบในการให้บริการ มีการอธิบายตอบข้อซักถาม มีการให้บริการนำเชื่อถือ เจ้าหน้าที่ที่ให้บริการมีความรู้ ความสามารถ มีแผนผังผู้รับผิดชอบงานต่าง

เพื่อความสะดวก มีตัวอย่างการกรอกเอกสาร/แบบฟอร์มต่าง ๆ บริการ มีการจัดมุมกาแฟ/น้ำดื่ม พร้อมทั้งมีห้องน้ำที่สะอาดให้กับผู้มารับบริการ

ข้อเสนอแนะ

1. กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำนโยบายด้านสวัสดิการสังคมมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สูงอายุมากที่สุดในทุก ๆ ด้าน เช่น การรับบริการบ้านฉุกเฉิน การรับบริการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพ) การรับบริการการลดค่ารักษาพยาบาล การรับบริการการลดค่าโดยสารเดินทาง การรับบริการจากศูนย์บริการคนทางสังคมผู้สูงอายุการรับบริการการบริการเคลื่อนที่ออกเยี่ยมผู้สูงอายุตามบ้าน และการรับบริการรับการรักษาจากสถานีนามาย์ประจำตำบล เป็นต้น 2. ควรให้ภาครัฐและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนในทุก ๆ ด้านของการจัด ระบบการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ เพราะนโยบายบางส่วนของนโยบายเกี่ยวกับสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเทศไทยไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (ม.ป.ป.). *สิทธิและสวัสดิการผู้สูงอายุ*. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

<https://www.dop.go.th/th/benefits/3/765> สืบค้น 4 ตุลาคม 2565.

จิรภัทร พิศชาติ. (2564). ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการจัดบริการแหล่งนันทนาการชุมชน: กรณีศึกษา สวนเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา (เกาะห้วยน้ำคำ) จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 1(2), 62-77.

ณัฐวี แสนตุ้ย. (2559). *ความพึงพอใจของผู้รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองตอกแป้น อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์*. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ธนพัฒน์ พิรมธุกร. (2558). *ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อพฤติกรรมการซื้อเครื่องสำอางผ่านระบบพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม.

นงศราญ สุขเขวรกิจ. (2564). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจัดสวัสดิการสังคม ของเทศบาลตำบลท่าม่วง อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 4(1), 39-51.

เพชรรัตน์ สิ่งสิน และวัชรภรณ์ จันทนุกุล. (2564). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อการจ่ายเบี้ยยังชีพ : ศึกษากรณี เขตพื้นที่ ตำบลจานใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 1(6), 1-12.

มนตรี พรมน้อย. (2560). ความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการจัดสวัสดิการสังคมของเทศบาลตำบลบ้านคลองอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. *รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 3 ประจำปี พ.ศ. 2560*. หน้า 1135-1143.

สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 73.

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้าน
ขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม
Management of community enterprise groups A Case Study of Kham Riang Natural
Dyed Hand-Woven Fabric Community Enterprise, Ban Kham Riang, Kham Riang Sub-
district, Kantharawichai District Maha Sarakham Province.

นัฐวุฒิ แสงเขียว¹ และพิมพ์พร ภูครองเพชร²

Nuttawut Sangkhaew and Pimporn phukrongpet

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
Student, Bachelor of Arts Program in Community and Social Development, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Mahasarakham University

Lecturer, Bachelor of Arts Program in Community and Social Development, Faculty of Humanities and Social
Sciences, Mahasarakham University

Corresponding Author Email: 62010115037@msu.c.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง โดยผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ คือ สมาชิกภายในวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับ กติกาของกลุ่มที่เป็นธรรม มีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีการดำเนินการและการบริหารที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการสร้างสรรค์คิดสิ่งใหม่ เปิดกว้างสำหรับทุกโอกาสที่เข้ามาเพื่อผ้าทอมือคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเปิดกว้างและส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนหมั่นศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้อยู่เสมอ กล่าวคือริเริ่มตัดแปลงและต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ เปลี่ยนความคิดสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจโดยผลักดันให้สมาชิกมุ่งทำงานเพื่อองค์กรภายใต้เป้าหมายหลักเดียวกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน สร้างเครือข่ายองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อยกระดับองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน โดยคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดร่วมกันทุกฝ่าย รับฟังและเคารพในมุมมองที่แตกต่างอยู่เสมอ การสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิก โดยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมลงมือปฏิบัติร่วมช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลใดๆ ตอบแทน กาลเวลา โดยจะสามารถสร้างวิสาหกิจให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purpose of this research was to study the management of a group of hand-woven fabrics with natural dyes in Kham Rieng community enterprise. by the information provider in this research were 24 members of the Kham Rieng handwoven cloth community enterprise. The tools used were interviews with key informants and structured interviews. The results showed that Management of natural-dyed hand-woven fabric community enterprise group Kham Rieng There is a clear structure of roles and responsibilities in management have regulations fair group rules There are roles and responsibilities within the group with operations and management that are transparent and verifiable. There is creativity and new ideas. Open for every opportunity that comes for quality woven fabrics. and more efficient by being open and encouraging all members to keep studying and exchanging knowledge. dare to take initiative Adapt and extend creatively effectively transform ideas into action team work to advance the group of enterprises by pushing members to focus on working for the organization under the same main goal with clear objectives. Create a network of new knowledge to enhance knowledge and experience together considering the best interests of all parties Always listen and respect different perspectives. Bonding between members by having generosity to each other, ready to take action together to help and solve various problems Willingly without expecting anything in return for time, which will be able to build an enterprise to be strong and sustainable.

Keywords : Management Community Enterprise

บทนำ

วิสาหกิจชุมชนคือกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพันมีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคลเพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัวชุมชนและระหว่างชุมชนตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการประกาศกำหนดไว้ เครื่องข่ายวิสาหกิจชุมชนหมายความว่าคณะบุคคลที่รวมตัวกันโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเครือข่ายและกิจการวิสาหกิจชุมชนหมายความว่ากิจการของวิสาหกิจชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

วิสาหกิจชุมชนเป็นธุรกิจของคนในชุมชนโดยมีคนในชุมชนร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันคิดร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดจากการดำเนินงานซึ่งการดำเนินกิจการวิสาหกิจชุมชนเปรียบเสมือนเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนด้วยการส่งเสริมให้ชาวบ้านทำธุรกิจชุมชนทำให้เป็นวิธีการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจที่ไม่สลับซับซ้อนรู้จักการทำงานร่วมกันเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนรวมตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ผ่านการทำธุรกิจชุมชนจะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของโลกาภิวัตน์ได้อย่างเหมาะสมและเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่องวิสาหกิจชุมชนจึงเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ “การพัฒนาคนชุมชนและท้องถิ่น” ซึ่งนอกจากวิสาหกิจชุมชนจะมีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนแล้วยังมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคมการรู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชน

และทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจของการพัฒนาเศรษฐกิจภายใต้การใช้ภูมิปัญญาชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนด้วย(งพพรหมสาขา ณ สกลนคร, 2556)

วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติบ้านขามเรียง ตั้งอยู่ที่บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 32 คน มีการดำเนินการร่วมกับเครือข่ายด้านวัตถุดิบและมุ่งเน้นการกระจายรายได้ เช่น วิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสงและวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวแปะ โดยการจัดตั้งครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านขามเรียง 2. เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างความสุขให้กับชุมชน และ 3. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านขามเรียง สำหรับให้นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจ ได้เข้ามาเรียนรู้ และทำความเข้าใจจากฐานภูมิเวศน์ ภูมิปัญญา รวมถึงการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ในรูปแบบของการเป็นวิทยากรเพื่อยกระดับศักยภาพด้านฝีมือวิชาชีพให้กับผู้สนใจควบคู่กับการสืบสานกรรมวิธีการย้อมสีธรรมชาติ การใช้ประโยชน์และเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพ ในแง่ของการเป็นสีเขียวและสมุนไพรควบคู่กัน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เริ่มจากความพยายามเข้าใจในต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างการรับรู้ของชุมชนด้านรากฐานความเป็นมา การสร้างจุดแข็งโดยใช้ภูมิเนเวศสู่การเป็นจุดขาย เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติและการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

ซึ่งจากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์ นางสาวสุญา โคตรวงษ์ ประธานวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการสมาชิกที่ระบุบทบาทและหน้าที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านฝีมือแรงงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติที่มีคุณภาพ ความพร้อมด้านการทำการตลาดเชิงรุก (แบรนด์ บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล) ที่ต้องมองความต้องการของลูกค้าร่วมด้วย ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือกับสหวิทยาการจากคณะและหน่วยงานทั้งในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

จากปรากฏการณ์ข้างต้น จึงเป็นสาเหตุในการศึกษาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามโดยผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นปัญหา คือ การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง เป็นอย่างไร ในเชิงการพัฒนางานศึกษานี้ผู้วิจัยจะนำฐานข้อมูลที่ได้ไปจัดทำแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้ให้ข้อมูล คือ สมาชิกภายในวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง จำนวน 24 คน โดยเป็นผู้มีคุณสมบัติ ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง วันที่ 15 พฤษภาคม 2562 จนถึง ปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดหลักจริยธรรมในการศึกษาวิจัยโดยได้รับความยินยอมและให้ข้อมูลโดยสมัครใจจากผู้ให้ข้อมูลโดยผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยอย่างชัดเจนก่อนการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ คือ สมาชิกภายในวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง จำนวน 24 คน โดยเป็นผู้มีคุณสมบัติ ต้องเป็นสมาชิกกลุ่มตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง วันที่ 15 พฤษภาคม 2562 จนถึง ปัจจุบัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) ทั้งนี้เครื่องมือวิจัยได้ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 2 ท่าน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและแนวคิดทฤษฎี โดยรวบรวม จากหนังสือ วารสาร บทความ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) การบันทึกข้อมูล และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview)

1. การวิจัยเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary research) เป็นการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารงานวิจัยหรือบทความทางวิชาการถึงเอกสารที่ไม่เป็นทางการ

2. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant interview) โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์ประธานและสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง เพื่อเก็บข้อมูล บริบทพื้นที่ โครงสร้างการดำเนินงาน วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ นโยบาย ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์ แผน โครงการ กิจกรรมองค์กร

3. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure interview) คือ เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์เป็นข้อคำถามที่แบ่งเป็น ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของผู้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง

4. การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยผู้วิจัยจะลงไปพื้นที่วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อไปเก็บข้อมูลกับประธานและสมาชิก ในประเด็นปัญหาและความต้องการของวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง

5. การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยใช้การจดบันทึกข้อมูลต่างๆในช่วงของการลงพื้นที่ ที่ได้ร่วมกิจกรรม การประชุม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ เพื่อบันทึกรายละเอียดขึ้นตอนต่างๆตามสถานการณ์จริง และใช้การบันทึกหลังจากการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ หรือสิ่งที่ได้จากการสังเกตหรือค้นพบเมื่อนำมาเรียบเรียงให้มีความสมบูรณ์มากขึ้น การจดบันทึกจึงเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับใช้ในการสำรวจความถูกต้องและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้จำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง

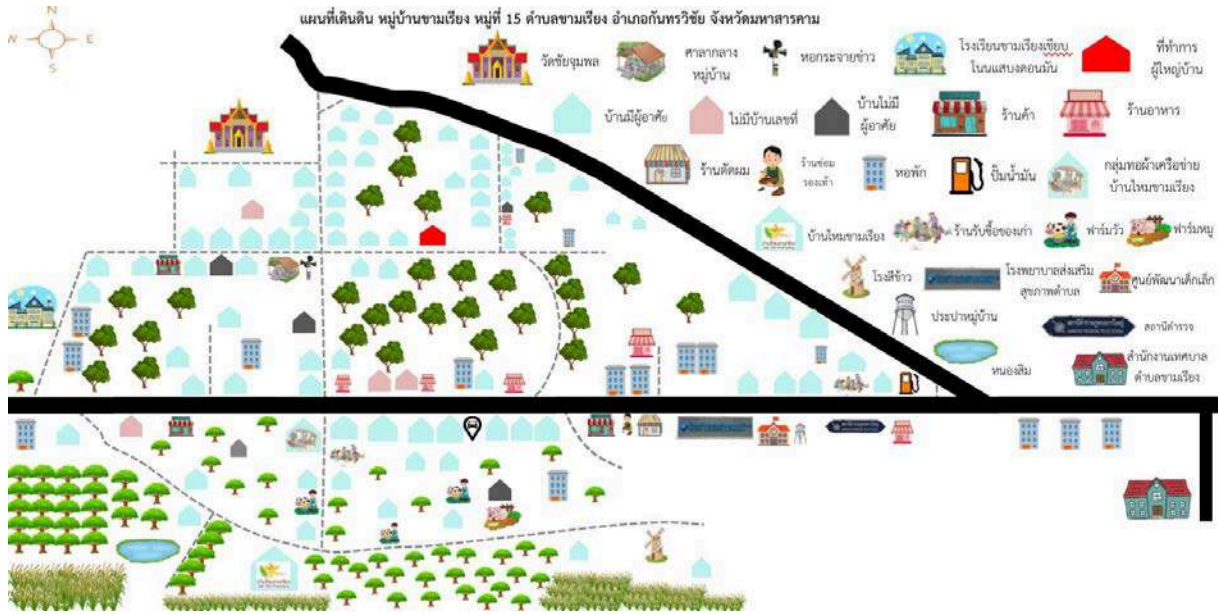
1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่ม

ด้วยทำเลที่ตั้งของบ้านขามเรียงนั้นอยู่ใกล้ชิดกับมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (วิทยาเขตขามเรียง) ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาที่มีนิสิตในแต่ละปีมากกว่า 3 หมื่นคน จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและรูปแบบสังคมที่มาจากจำนวน

และความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ ทั้งบุคลากร นิสิต และผู้ประกอบการ และเกิดรูปแบบการใช้ชีวิตกึ่งสังคมเมือง หากชุมชนใกล้เคียงไม่ได้ดำเนินการใด ๆ แล้ว วิถีชีวิตของความเป็นเมือง อาจกลืนความเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม รวมถึงการรับรู้รากฐานความเป็นมาของบ้านขามเรียงที่นับวันจะเลือนหายไป อีกทั้งประชากรส่วนใหญ่ ไม่ใช่คนพื้นถิ่นและมาพักอาศัย เพื่อดำเนินกิจการในพื้นที่ ประกอบอาชีพหรือศึกษาเล่าเรียน ประกอบกับสังคมในปัจจุบันเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะการทอผ้าและย้อมสีธรรมชาติที่มีมากกว่า 30 ปี วิถีชีวิต การประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรมและหัตถกรรม นับวันจะสูญหายรวมถึงความแตกต่างระหว่างช่วงวัยที่เด่นชัด ทำให้เกิดช่องว่างด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างวัย ส่งผลต่อการไร้ผู้สืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาเหล่านี้ไว้ ด้วยเหตุผลที่ว่า การใช้ชีวิตวิถีแบบใหม่มุ่งเน้นความสะดวกสบายมากกว่าเดิม ทำให้เกิดการละเลยคุณค่าและความงามของวิถีชีวิตแบบเดิม จากรากฐานภูมิโนทัศน์ที่มีอยู่ ด้วยเหตุนี้ นางสุญา โคตรวงษ์ ประธานกลุ่มฯ จึงได้ตัดสินใจจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนโดยใช้ชื่อ “วิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติบ้านขามเรียง” ซึ่งได้จดทะเบียนเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม 2562 รหัสทะเบียน 4-44-04-06/1-0049 ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 88 หมู่ที่ 15 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 32 คน (ทั้งเก่าและใหม่) ตลอดจนมีการดำเนินการร่วมกับเครือข่ายด้านวัตถุดิบและมุ่งเน้นการกระจายรายได้ เช่น วิสาหกิจชุมชนผ้าย้อมครามบ้านโนนแสงและวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวแป๊ะ

โดยการจัดตั้งครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านขามเรียง 2) เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างความสุขให้กับชุมชน และ 3) เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านขามเรียง สำหรับให้นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจ ได้เข้ามาเรียนรู้ และทำความเข้าใจรากฐานภูมิโนทัศน์ ภูมิปัญญา รวมถึงการถ่ายทอดความรู้จากประสบการณ์ในรูปของการเป็นวิทยากรเพื่อยกระดับศักยภาพด้านฝีมือวิชาชีพให้กับผู้สนใจควบคู่กับการสืบสานกรรมวิธีการย้อมสีธรรมชาติ การใช้ประโยชน์และเพิ่มมูลค่าของทรัพยากรชีวภาพในพื้นที่ที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงความหลากหลายทางชีวภาพ ในแง่ของการเป็นสีย้อมและสมุนไพรควบคู่กัน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากที่เริ่มจากความพยายามเข้าใจในต้นทุนทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม ที่เริ่มมองถึงการสร้างอัตลักษณ์ของบ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยต่อยอดร่วมกับการใช้วิทยาการสมัยใหม่ ที่สอดคล้องรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างการรับรู้ของชุมชนด้านรากฐานความเป็นมา การสร้างจุดแข็งโดยใช้ภูมิโนทัศน์สู่การเป็นจุดขาย เพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การเข้าใจในทรัพยากรธรรมชาติและ การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การพัฒนาเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่สามารถพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์จากฐานทุนภูมิปัญญาและทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นที่จะเป็นจุดแข็งที่กลายเป็นจุดขายที่เกิดการสร้างรายได้ให้กลุ่มสมาชิกและเครือข่ายและพร้อมปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

ภาพที่ 1 แผนที่เดินดินชุมชน

2. วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์

วิสัยทัศน์ การเป็นผู้ประกอบการด้านผ้าทอย้อมสีธรรมชาติที่มีอัตลักษณ์ จากภูมินิเวศบ้านชามเรียงที่พร้อมแข่งขันทางการตลาด และเป็นแหล่งบ่มฝึกรู้ของจังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านชามเรียง
2. เพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างความสุขให้กับชุมชน
3. เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านชามเรียง

3. นโยบาย ยุทธศาสตร์/กลยุทธ์

1. สร้างอัตลักษณ์ ของผลิตภัณฑ์ชุมชน มีเรื่องราว เพื่อสร้างโอกาสในการแข่งขันทางการตลาด
2. ยกระดับผ้าทอสีย้อมธรรมชาติ หลากหลายสี เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
3. เพิ่มคุณค่าสีเขียวจากวิถีชีวิตธรรมชาติ
4. พัฒนาระบบตลาด โดยขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

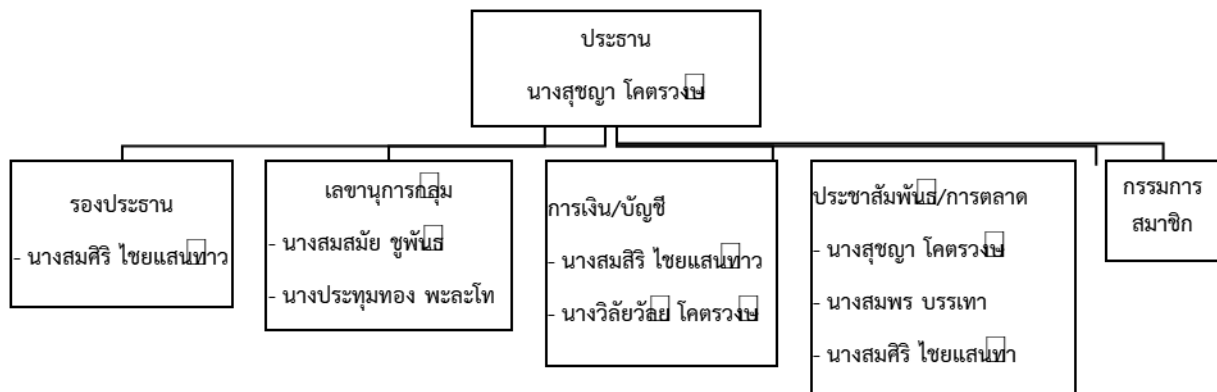
4. แผน โครงการ กิจกรรมองค์กร

จากทุนภูมิปัญญาและประสบการณ์ที่สั่งสมมากกว่า 30 ปีได้ต่อยอดสู่การพัฒนากรรมวิธีการย้อมสีจากเมล็ดมะขามของกลุ่มฯ ซึ่งเป็นภูมิวัฒนธรรมของกลุ่ม ที่สอดรับรากฐานความเป็นมาของชามเรียง รวมถึงมีแผนการพัฒนาตลาดทั้งที่ดำเนินการในปัจจุบัน และที่จะสร้างเป็นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เพื่อช่วยสื่อสารเรื่องราวของบ้านชามเรียง ซึ่งเป็นการนำเอาจุดแข็งสู่จุดขาย รวมถึงการกำหนดวิธีการจัดสรรและแบ่งปันรายได้ของสมาชิกในกลุ่มที่เป็นระบบและยุติธรรม โดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการสมาชิกที่ระบุบทบาทและหน้าที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านฝีมือแรงงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติที่มีคุณภาพ ความพร้อมด้านการทำการตลาดเชิงรุก (แบรนด์ บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการใช้

แพลตฟอร์มดิจิทัล) ที่ต้องมองความต้องการของลูกค้ำร่วมด้วย ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือกับสหวิทยาการจากคณะและหน่วยงานทั้งในมหาวิทยาลัยมหาสารคามและภายนอก เช่น สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ (องค์การมหาชน) เพื่อการเติมเต็มในทุกมิติ การผลักดันการสืบสานภูมิปัญญาและการต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยอาศัยทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและการใช้กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิดเศรษฐกิจโมเดลใหม่ (Bio-Circular-Green Economy Model) และการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอันเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่มุ่งเน้นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ครอบคลุมการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ ที่ต้องก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ เกิดสมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมภายนอก ที่จะช่วยผลักดันให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals; SDGs) ต่อไป

5. โครงสร้างการบริหาร

ได้ดำเนินการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการกลุ่มวิสาหกิจ ดังผังโครงสร้างต่อไปนี้

ภาพที่ 2 ผังโครงสร้างการบริหาร

6. พื้นที่เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายการทำงานขององค์กร

พื้นที่เป้าหมาย หมู่บ้านขามเรียง หมู่ที่ 15 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามและกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสงและวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเป๊ะ

กลุ่มเป้าหมายการทำงานขององค์กร ชาวบ้านภายในหมู่บ้านขามเรียง หมู่ที่ 15 ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามและกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนผ้าอ้อมครามบ้านโนนแสงและวิสาหกิจชุมชนปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านหนองบัวเป๊ะ

7. งบประมาณ ทรัพยากรในการทำงานขององค์กร

งบประมาณในการทำงานของกลุ่มได้จากการรวมหุ้นของสมาชิกภายในกลุ่มและงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือภายในกลุ่ม

ทรัพยากรธรรมชาติที่นำมาใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม เป็นพืชพรรณที่หาได้ในชุมชนนำมาใช้ในการย้อมสีเส้นไหมและเส้นฝ้ายในการประกอบการจัดทำผ้าทอผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ซึ่งสามารถหาได้ตลอดทั้งปี ดังจะแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ทรัพยากรในการทำงานขององค์กร

วัตถุดิบที่ใช้ย้อมสี	ช่วงเวลาการผลิต	ส่วนที่ใช้ประโยชน์	สีที่ได้	แหล่งวัตถุดิบ
ครั้ง	ทั้งปี	มูลครั้ง	แดง-ชมพู	ท้องถิ่น
คราม	ทั้งปี	ลำต้น	น้ำเงิน-ฟ้า	ท้องถิ่น
ขนุน	ทั้งปี	แก่น	เหลือง	ท้องถิ่น
ยูคาลิปตัส	ทั้งปี	กิ่ง/ก้าน/ใบ	ดำ-เทา	ท้องถิ่น
หม่อน	ทั้งปี	ใบ	เขียว	ท้องถิ่น
หม่อน	ทั้งปี	ผล	ม่วง	ท้องถิ่น
มะพร้าว	ทั้งปี	กาบ	เทา-ม่วง	ท้องถิ่น
มะพร้าว	ทั้งปี	ก้าน	เทา	ท้องถิ่น
ดาวเรือง	ทั้งปี	ดอก	เหลือง	ท้องถิ่น
ยอ	ทั้งปี	แก่น	เหลือง	ท้องถิ่น
เสเดา	ทั้งปี	เปลือก	น้ำตาล	ท้องถิ่น
มะขาม	ทั้งปี	เมล็ด	น้ำตาลเข้ม	ท้องถิ่น
แกแล (เข)	ทั้งปี	แก่น	เหลือง	เครือข่าย
มะพูด	ทั้งปี	เปลือก	เหลือง	เครือข่าย

จากการศึกษาการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่า มีระเบียบข้อบังคับ กติกาของกลุ่มที่เป็นธรรม มีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีการดำเนินการและการบริหารที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการสร้างสรรค์คิดสิ่งใหม่ เปิดกว้างสำหรับทุกโอกาสที่เข้ามาเพื่อผ้าทอมีคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเปิดกว้างและส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนหมั่นศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้อยู่เสมอ กล่าวคือริเริ่ม ตัดแปลงและต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ เปลี่ยนความคิดสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความใส่ใจในลูกค้าทุกระดับให้ความสำคัญกับความต้องการของลูกค้า เพื่อให้ลูกค้าจะประทับใจและกลับมาซื้อผลิตภัณฑ์ซ้ำ มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจโดยผลักดันให้สมาชิกมุ่งทำงานเพื่อองค์กรภายใต้เป้าหมายหลักเดียวกันโดยมีวัตถุประสงค์ชัดเจนคือ เพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านขามเรียง สร้างงาน สร้างรายได้ สร้างอาชีพ สร้างความสุขให้กับชุมชน และเป็นแหล่งเรียนรู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอและย้อมสีธรรมชาติของบ้านขามเรียง โดยคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดร่วมกันทุกฝ่าย รับฟังและเคารพในมุมมองที่แตกต่างอยู่เสมอ สร้างเครือข่ายองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อยกระดับองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน การสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิกโดยวิสาหกิจผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันพร้อมลงมือปฏิบัติร่วมช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลใดๆ ตอบแทน เช่นการแบ่งอาหารแก่กันภายในสมาชิก การรับประทานอาหารร่วมกัน และวิสาหกิจผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง ยังมีกิจกรรมต่างๆที่ทำให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กิจกรรมการฟอกเส้นไหม การย้อมสีเส้นไหม ทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน เกิดเป็นความสามัคคีภายในวิสาหกิจผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง เป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับสมาชิก การมีนวัตกรรมภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เกิดจากภูมิปัญญาในการทอผ้าของสมาชิกภายในองค์กรซึ่งทางวิสาหกิจเน้นการย้อมสีจากธรรมชาติ โดยนำมาสร้างสรรค์งานทอผ้าได้อย่างงดงามของวิสาหกิจผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง และสืบสานเป็นภูมิปัญญาไม่ให้อสูญหายตามกาลเวลา โดยจะสามารถสร้างวิสาหกิจให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียงมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารจัดการสมาชิกที่ระบุบทบาทและหน้าที่ชัดเจน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างแรงจูงใจ และการพัฒนาศักยภาพของตนเองด้านฝีมือแรงงานในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติที่มีคุณภาพ ความพร้อมด้านการทำการตลาดเชิงรุก โดยการกำหนดวิธีการจัดสรร การแบ่งปันรายได้ของสมาชิกในกลุ่ม และกฎระเบียบข้อบังคับที่เป็นระบบและยุติธรรม ตลอดจนการบูรณาการความร่วมมือกับสหวิทยาการจากคณะและหน่วยงานทั้งในมหาวิทยาลัยมหาสารคามและภายนอก สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ชนนิกานต์ อินทรเทือก และคณะ, 2564) เรื่อง รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน จากการศึกษาพบว่า ประธานกลุ่มมีการกำหนดวิสัยทัศน์ให้สมาชิก กำหนดทิศทางและเป้าหมายให้กับกลุ่มอย่างชัดเจน การจัดสรรทรัพยากรในการผลิต วางแผนการสร้างผลกำไรให้เหมาะสมกับคุณภาพสินค้า การหาแหล่งตลาด การพัฒนาผลิตภัณฑ์อยู่เสมอเพื่อเพิ่มจุดเด่นให้ผลิตภัณฑ์ และการควบคุมคุณภาพการผลิต รวมถึงการพัฒนาความสามารถของสมาชิกโดยการจัดอบรมและถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกใหม่ ๆ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อัชพล ырргыз และคณะ, 2561) เรื่อง กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน จากการศึกษาพบว่า วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่านมีการบริหารจัดการ “เป็นธุรกิจของชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน” เกิดจากการรวมกลุ่มด้วยความสมัครใจของสมาชิกเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มเล็ก ๆ ภายในชุมชนร่วมมือกันจัดตั้งขึ้นโดยร่วมมือกันดำเนินกิจกรรม ด้วยแนวคิดการนำภูมิปัญญาชาวบ้านของแต่ละท้องถิ่นตั้งแต่โบราณตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน ซึ่งชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมและถือหุ้นเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกันบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีการแบ่งโครงสร้างการทำงานของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน เน้นคนในชุมชนร่วมกันระดมความคิด มีการระดมทุนระดมกำลังสติปัญญา เรียนรู้ร่วมกันแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมติดตามตรวจสอบ ร่วมรับผลประโยชน์เพื่อการผลิต และแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน แหล่งวัตถุดิบของวิสาหกิจชุมชนมาจาก การมีส่วนร่วมของชาวบ้านเพราะคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรปลูกสมุนไพรได้เองและจะใช้วัตถุดิบที่ปลูกหรือเป็นวัตถุดิบของท้องถิ่นนั้น ๆ ในการผลิตสินค้า

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง มีโครงสร้างบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการอย่างชัดเจน มีระเบียบข้อบังคับ กติกาของกลุ่มที่เป็นธรรม มีบทบาทหน้าที่ภายในกลุ่มมีการดำเนินการและการบริหารที่มีความโปร่งใสตรวจสอบได้ มีการสร้างสรรค์คิดสิ่งใหม่ เปิดกว้างสำหรับทุกโอกาสที่เข้ามาเพื่อผ้าทอมือคุณภาพ และประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเปิดกว้างและส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนหันมาศึกษาและแลกเปลี่ยนความรู้อยู่เสมอ กล่าวคือริเริ่มตัดแปลงและต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ เปลี่ยนความคิดสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจโดยผลักดันให้สมาชิกมุ่งทำงานเพื่อองค์กรภายใต้เป้าหมายหลักเดียวกันโดยมีวัตถุประสงค์ที่

ชัดเจน สร้างเครือข่ายองค์ความรู้ใหม่ๆ เพื่อยกระดับองค์ความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน โดยคำนึงถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์สูงสุดร่วมกันทุกฝ่าย รับฟังและเคารพในมุมมองที่แตกต่างอยู่เสมอ การสร้างความผูกพันระหว่างสมาชิก โดยมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

กันพร้อมลงมือปฏิบัติร่วมช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความเต็มใจโดยไม่หวังผลใดๆ ตอบแทน กาลเวลา โดยจะสามารถสร้างวิสาหกิจให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 การที่จะพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรที่จะสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เพื่อทำให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ปัญหาและความต้องการของวิสาหกิจชุมชน

2.2 แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ในรายวิชาพัฒนาชุมชนภาคนิพนธ์ (Community Development Term Paper) สาขาวิชาการพัฒนาชุมชนและสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ขอบพระคุณ คุณแม่สุชญา โคตรวงษ์ ประธานวิสาหกิจชุมชนผ้าทอมือย้อมสีธรรมชาติขามเรียง บ้านขามเรียง ตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม และสมาชิก อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย อาจารย์ ดร.พิมพ์พร ภูครองเพชร ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

ชนนิกานต์ อินทรเผือก และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรม พระจอมเกล้า*, 12(2), 46-56.

ธัชพล ยรรยงค์ และคณะ. (2561). *กระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนกรณีศึกษา: วิสาหกิจชุมชนจังหวัดน่าน* (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2556). *การจัดการและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน*. สงขลา. สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลา.

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ.2548. (2548, มกราคม 8)

สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). *แนวทางการจัดตั้งและพัฒนากลุ่มอาชีพ*. กรุงเทพฯ. บริษัท สโตร์ครีเอทีฟเฮ้าส์ จำกัด.

การศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกัญชงกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์ เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

A study of demand factors of hemp growers, community enterprises, and organic networks Loei Province, Wang Saphung District, Loei Province

อลิษา ชิวสารี และวิชญ์ มะลิตัน

Alisa Chiwsaree and Wit Maliton

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชญ์ มะลิตัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program Community Development, Faculty of humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Lecturer/Assistant Professor/Associate Professor, Faculty of humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307120@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกัญชงวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย มีประชากรเข้าร่วมกลุ่มจำนวน 10 คน ซึ่งบรรลุตามเป้าหมายเชิงปริมาณของปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกัญชง ผู้ให้ข้อมูลประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนและสมาชิกกลุ่ม จากการแจกแบบประเมินปัจจัยความต้องการในแต่ละด้าน เช่น ปัจจัยความต้องการด้านการตลาด, ปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง และ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ จากแบบประเมินความต้องการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพบว่า ปัจจัยความต้องการด้านการตลาด มีความต้องการโดยรวมเฉลี่ยได้ 4.22 ในส่วนนี้เป็นการศึกษาปัจจัยความต้องการของกลุ่มเกษตรกร ส่วนปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง ผลการประเมินความต้องการเฉลี่ยโดยรวมได้ 4.08 และ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ ผลการประเมินความต้องการเฉลี่ยโดยรวมได้ 4.14 เมื่อเปรียบเทียบผลเฉลี่ยโดยรวม พบว่าปัจจัยความต้องการมีผลเฉลี่ยโดยรวมถือว่าผ่านเกณฑ์

คำสำคัญ : ปัจจัย ความต้องการ กัญชง วิสาหกิจชุมชน

Abstract

The purpose of this research was to study demand factors of hemp growers, organic community enterprises, networks in Loei Province. Wang Saphung District, Loei Province, with a population of 10 people participating in the cohort, which achieved the approximate target of demand factors of hemp farmers. Informant, community enterprise group chairman and group members From the distribution of needs assessment forms in each aspect, such as marketing demand factors, community development factors/agricultural management/improvement of crops, and various document management factors. According to the needs assessment form of the community enterprise group, it was found that market demand factor The average overall demand was 4.22. In this section, the study of demand factors of

farmers groups. As for the factors of community development/agricultural management/improving crop Strength The overall average demand assessment result was 4.08 and the factor of document management. The overall average demand assessment results were 4.14 when comparing the overall average results. It was found that the demand factor had an overall average effect which was considered pass the criteria.

Keywords : factor demand hemp community enterprise

บทนำ

กัญชง" หรือ เฮมพ์ (Hemp) เป็นพืชเศรษฐกิจใหม่ของไทยที่นิยมหันมาปลูกเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ให้แก่กลุ่มผู้ปลูก กัญชงมีประโยชน์มากมายที่ไม่ใช่ในรูปของยาเสพติด เช่น สิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม อาหาร กระจาดาย วัสดุสำหรับสิ่งก่อสร้าง เครื่องใช้ในครัวเรือน วัสดุเพื่อการเกษตร และยังใช้ เป็นวัสดุผสม (Composite materials) ในอุตสาหกรรมยานยนต์และงานก่อสร้าง นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องดื่ม เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล และวัสดุสำหรับเป็นฉนวน เป็นต้น ความหลากหลายในการใช้ประโยชน์ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ “เฮมพ์” เป็นพืชที่ควรส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกเพื่อเสริมรายได้หรือ เป็นอาชีพหลักในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจต่อไป (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอ)

กัญชงมีสรรพคุณมากมาย อาทิ ช่วยทำให้รู้สึกผ่อนคลาย สดชื่น ช่วยให้อ่อนหลับสบาย รักษาอาการวิงเวียนศีรษะ ปวดศีรษะหรือไมเกรน (Box 1) โดยสามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกส่วน ตั้งแต่ช่อดอก ใบ เมล็ด เปลือก ลำต้น กิ่งก้าน และราก ซึ่งสามารถแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ มากมาย (Box 2) ตัวอย่างเช่น ช่อดอก นิยมสกัดเอาสารกลุ่ม Phytocannabinoids ที่มีคุณสมบัติทางยา อาทิ CBD (สามารถบริโภคโดยตรง หรือนำไปเป็นส่วนผสมเพื่อเพิ่มมูลค่าในผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคล และเวชสำอางต่างๆ) Terpenes (ให้กลิ่นที่นำมาผลิตน้ำหอมและน้ำมันหอมระเหย) ใบ นำมาสกัดเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารและเครื่องดื่ม บำรุงผิวภาพ ผลิตภัณฑ์วัสดุก่อสร้าง แผ่นใยไม้อัด ไฟเบอร์กลาส เปลือก ลำต้น ทำเป็นเส้นใย นิยมนำมาทำเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม เชือก เสื่อเกราะกันกระสุนชั้นดีที่มีน้ำหนักเบา เยื่อกระจาดาย วัสดุหีบห่อ ฉนวนกันความร้อน ใบบโพลาสติก แกนลำต้น มีน้ำหนักเบาใช้ทำอิฐ หรือผสมคอนกรีต (Hempcrete) สำหรับงานก่อสร้าง ส่วนประกอบรถยนต์ เพอร์นิเจอร์ น้ำมันและสารสกัดจากเมล็ดกัญชง ใช้เป็นส่วนประกอบในผลิตภัณฑ์อาหารและผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ เนื่องจากมีคุณค่าทางโภชนาการสูง (อาทิ โพรตีน วิตามินอี โอเมก้า) (วิจัยกรุงศรี กัญชง: พืชเศรษฐกิจใหม่ โอกาสและความท้าทาย) 02 กรกฎาคม 2564

กัญชงเป็นพืชล้มลุกที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในสภาพอากาศเย็น ต้องการน้ำน้อย แดดจัดเป็นพืชที่ให้ผลผลิตสูงที่มีการดูแลรักษาไม่ยาก และมีความสามารถในการทนต่อโรคราน้ำค้างได้ดีกว่าฝ้าย สำหรับอายุการเก็บเกี่ยวเพื่อใช้ประโยชน์จากเส้นใยประมาณ 90-120 วัน ซึ่งสภาพอากาศในประเทศไทยที่มีความเหมาะสม คือ บริเวณภาคเหนือและพื้นที่สูง จากข้อมูลของกองควบคุมวัตถุเสพติดพบว่า พื้นที่ในประเทศไทยที่มีการปลูกเฮมพ์มากทางภาคเหนือในเขตจังหวัดตาก เชียงราย น่าน และเชียงใหม่

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีการใช้ประโยชน์จากเฮมพ์ได้น้อย เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมาย และความยุ่งยากในการดำเนินการขออนุญาตปลูก ทั้งที่ “เฮมพ์” เป็นพืชที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ ทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม อีกทั้งในคู่มือของกองควบคุมวัตถุเสพติด ยังแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างอย่าง ชัดเจนระหว่างกัญชง (Hemp) และกัญชา ทั้งในด้านกายภาพ และความเป็นยาเสพติด แต่ความกังวลในเรื่อง การนำไปใช้ในลักษณะของยาเสพติดมีมากจนทำให้การใช้ประโยชน์ในด้านการสกัดสารสำคัญของเฮมพ์ เพื่อใช้ ในอุตสาหกรรมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงมีความยุ่งยากไปด้วย และ

เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ในด้านอื่นที่ สามารถช่วยลดความกังวลในการนำไปใช้ในรูปยาเสพติด บทความนี้จึงขอเสนอ “รูปแบบ แนวทางการ ออกแบบ และพัฒนาผลิตภัณฑ์จากเฮมพ์” ให้กับชุมชนและผู้สนใจ ให้เห็นถึงศักยภาพ และนวัตกรรม ในการนำ เฮมพ์ “กัญชง” ไปใช้ประโยชน์ที่หลากหลายด้าน ด้วยการประยุกต์ต่อค้ความรู้อันท้องถิ่นมาปรับใช้ให้เต็ม ประสิทธิภาพตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง รักษาสิ่งแวดล้อม และเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สถาบันพัฒนาอุตสาหกรรม สิ่งทอ)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจัดตั้งที่บ้านโพรงงาม ตำบลทรายขาว อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย เป็นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มใหม่ที่ปลูก พืชเศรษฐกิจอย่างกัญชง หรือ เฮมพ์ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มผู้ปลูก/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กัญชงเป็นพืชที่มีสรรพคุณมากมาย อาทิ ช่วยทำให้รู้สึกผ่อนคลาย สดชื่น ช่วยให้นอนหลับสบาย รักษาอาการเวียนศีรษะ ปวดศีรษะหรือไมเกรน และยัง สามารถนำมาแปรรูป เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อย่างเช่น ผลิตภัณฑ์อาหารและเครื่องดื่ม ผลิตภัณฑ์ดูแลส่วนบุคคล และเวชสำอาง ต่างๆ) ผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีความน่าสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกัญชงวิสาหกิจ ชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย ในด้านปัจจัยความต้องการด้านการตลาด , ปัจจัยด้านการ พัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง และ ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ

กรมการพัฒนาชุมชน (2557) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการสร้างความเข้มแข็งของรูปแบบความสัมพันธ์ และระบบของชุมชนซึ่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งเป็นกระบวนการส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการกระทำความร่วมมือกันของคนในชุมชนเป็นการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างคนเพื่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของคนที่จะมาร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2562) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้การศึกษาแก่คนเพื่อให้เป็นผู้มีความสามารถในการพึ่งตนเองได้ หรือช่วยเหลือตนเองได้ ในการคิดตัดสินใจและการดำเนินการแก้ปัญหาตลอดจนตอบสนองความต้องการของ ตนและเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการกลุ่มในการจัดการกับปัญหาของตนเองและปัญหาของส่วนรวมให้ลดน้อยลงและหมด สิ้นไป

ณรัชชอร์ ศรีทอง (2558) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการที่มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ในชุมชนจำเป็นต้องใช้ ระยะเวลาในการส่งเสริมให้ประชาชนซึ่ง เป็นสมาชิกของชุมชนนั้น มีความรู้ ความเข้าใจเกิดความตระหนัก ในบทบาทหน้าที่ ของตนเองในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองโดยการเข้าไปมีส่วนร่วม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกัญชงวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

- ประชากรในการวิจัย ประกอบด้วย

ประชากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ ประชากรกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดเลย จำนวน 10 คน

1. ผู้ให้ข้อมูล นายธนทร์สดี ธนกิจศรีไพบูลย์ ประธานกลุ่มทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกลุ่มช่วยประสานงานเป็นผู้ให้ ข้อมูลแก่ผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่ง

แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา และ แบบประเมินปัจจัยความต้องการ มีลักษณะเป็นรายการ ปัจจัยความต้องการ 3 ด้าน 1.ปัจจัยความต้องการด้านการตลาด, 2.ปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง และ 3. ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการศึกษาข้อมูล 2. ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถาม จำนวน 10 ฉบับ ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม Excel

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านปัจจัยความต้องการด้านการตลาด อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง อยู่ในระดับมาก และด้านปัจจัยด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

การอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ เรื่องการศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความต้องการด้านการตลาดของเกษตรกร ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ปัจจัยด้านการตลาด เป็นปัจจัยที่สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเนื่องจากเป็นกลุ่มผู้ปลูกใหม่จึงเป็นปัจจัยความต้องการที่สำคัญในการดำเนินการเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ลูกค้าสามารถชำระได้หลายช่องทาง เช่น บัตรเครดิต โอนผ่านมือถือ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย มีความพึงพอใจในระดับ มากที่สุด และตามด้วย สินค้าของกลุ่มมีช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย การส่งเสริมการขาย/การส่งออกอย่างต่อเนื่อง พบว่าอยู่ในระดับมากทั้งสองรายการ ส่วนข้อที่ได้ความพึงพอใจความต้องการน้อยที่สุดในการประเมินด้านการตลาด สื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เพียงพอเข้าถึงกลุ่มลูกค้า เช่น ป้ายประชาสัมพันธ์ การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ พบในระดับมาก

2. ปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมาก กรมการพัฒนาชุมชน (2557) กล่าวว่า การพัฒนาชุมชนเป็นการสร้างความเข้มแข็งรูปแบบความสัมพันธ์และระบบของชุมชนซึ่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชนรวมทั้งเป็น กระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการร่วมกันของคนในชุมชนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคน เพื่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของคนที่จะมาร่วมกันแก้ไขปัญหาจัดการและปรับปรุงของชุมชน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีด้านความชัดเจนในการอธิบาย ชี้แจง แนะนำขั้นตอนการให้ความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด และลดลงมา ได้แก่ ด้านมีการประเมินผลต่อการผลิตทุกครั้ง และ ด้านวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการผลิตสินค้ามีความเพียงพอต่อการผลิต พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งสองรายการ ส่วนข้อที่ได้ปัจจัยความต้องการ น้อยที่สุดในการประเมิน ด้านเครื่องจักร/อุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตมีเพียงพอต่อการผลิตทุกครั้ง พบในระดับปานกลาง ทางกลุ่มซึ่งเป็นกลุ่มผู้ปลูกใหม่ด้านอุปกรณ์จึงยังมีไม่เพียงพอ

3. ปัจจัยความต้องการด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ เมื่อพิจารณาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นราย

ด้าน พบว่า ด้านการลงบัญชีรับ-จ่าย เป็นปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก และลองลงมา ด้านมีความรู้ ความสามารถ ความเชื่อถือ เข้าใจในงานที่ทำเป็นอย่างดี และ ด้านให้บริการด้วยความเสมอภาคตามลำดับ ก่อน-หลัง พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดสอง รายการ ส่วนด้านที่ได้ปัจจัยความต้องการน้อยที่สุดในการประเมินคือ ด้านกลุ่มที่มีความรู้ทางด้านการบัญชีสามารถลงบัญชี ถูกต้อง พบในระดับปานกลาง เมื่อสรุปโดยรวมปัจจัยความต้องการด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ ทางกลุ่มขาดปัจจัย ความต้องการในด้านความรู้ทางด้านการบัญชีสามารถลงบัญชีถูกต้อง ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การจัดทำไฟล์การบันทึกข้อมูล บัญชีทางโปรแกรมคอมพิวเตอร์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาปัจจัยความต้องการของเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษารายงานวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ปัจจัยความต้องการด้านการตลาดของเกษตรกรเป็นปัจจัยที่สำคัญของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเนื่องจากเป็นกลุ่มผู้ปลูกใหม่จึงเป็นปัจจัยความต้องการที่สำคัญในการดำเนินการ
2. ปัจจัยด้านการพัฒนาชุมชน/การจัดการทางเกษตร/การปรับปรุงพืชให้แข็งแรง การพัฒนาชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งรูปแบบความสัมพันธ์และระบบของชุมชนซึ่ง เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกลุ่มหรือองค์กรต่างๆ ในชุมชน รวมทั้งเป็น กระบวนการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในชุมชน สามารถพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยการทำร่วมกันของคนในชุมชนเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนเพื่อการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะของคนที่จะมาร่วมกันแก้ไขปัญหาจัดการและปรับปรุงของชุมชน เมื่อพิจารณาปัจจัยความต้องการโดยรวม อยู่ในระดับมาก
3. ปัจจัยความต้องการด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ เมื่อสรุปโดยรวมปัจจัยความต้องการด้านการบริหารจัดการเอกสารต่างๆ ทางกลุ่มขาดปัจจัยความต้องการในด้านความรู้ทางด้านการบัญชีสามารถลงบัญชีถูกต้อง ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การจัดทำไฟล์การบันทึกข้อมูลบัญชีทางโปรแกรมคอมพิวเตอร์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ปลูกได้แต่ควรควบคุมอย่างเคร่งครัด
- 1.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรปัจจัยด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อจะได้นำมาแก้ไขและปรับปรุง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาให้ความรู้และประชาสัมพันธ์กับประชาชนในพื้นที่ให้ทั่วถึงทุกกลุ่ม
- 2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนา เพื่อประโยชน์ในการศึกษา วิเคราะห์หรือปรับปรุง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร. วิชญ์ มะลิตัน ที่ชี้แนะแนะนำแนวทางตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง และ กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอินทรีย์เครือข่ายจังหวัดเลย อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและเอกสารต่างๆ รวมทั้งการให้คำปรึกษาในช่วงของการทำวิจัย และขอขอบคุณ สมาชิกกลุ่มทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

สรพรคุณกัญชง (2565). **วิจัยกรุงศรี กัญชง: พืชเศรษฐกิจใหม่ โอกาสและความท้าทาย.**

(ออนไลน์). แหล่งที่มา <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/hemp-2021>

เข้าถึงเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2565.

กรมการพัฒนาชุมชน,กระทรวงมหาดไทย.(2565). **แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5ปี พ.ศ2566-2570 ของกรมพัฒนาชุมชน
กระทรวงมหาดไทย.** กรุงเทพฯ : หจก. ดีไซด์ แอนด์ พรินต์ติ้งส์.

ณรัชชอร์ ศรีทอง. (2558). **กระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน.** กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2562). **สถาปัตยกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6.** กรุงเทพฯ : กรมการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านหัวงิ้ว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

Participatory Development of Oyster Mushroom Production Potential of Ban Hua Ngua Organic Agriculture Group, Song Nuea Sub-district, Namon District, Kalasin Province

นงคราญ แก้วมุงคุณ¹ และนิตยา เคหะบาล²

Nongkran Kaewmungskhun and Nittaya Kahaban

นักศึกษาลัทธิศาสตร์ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชานวัตกรรมการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์¹

อาจารย์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์²

Student, Bachelor of Arts Program in Innovation for Local Development, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

Lectures, Faculty of Liberal Arts, Kalasin University

Corresponding Author E-mail: nongcran.kaewmungskun@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ศึกษา และวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้า และเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านหัวงิ้ว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือ คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ จำนวน 15 คน สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเห็ดนางฟ้า จำนวน 8 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และประเด็นการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัย พบว่า 1) ศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าของกลุ่ม คือ (1) ด้านบุคลากร (Man) สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ด้านการเพาะเห็ด แรงงานในการผลิตเป็นแรงงานในครัวเรือน (2) ด้านแหล่งทุน (Money) การถือครองที่ดินในการผลิต ส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง ทุนการผลิตได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิก รองลงมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และใช้ทุนตนเอง (3) วัสดุอุปกรณ์ (Material) โรงเรือนกึ่งถาวร สามารถจุก้อนเห็ดได้ 1000 ก้อน จัดหาก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า และวัสดุผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ (4) การจัดการ (Management) การผลิต สมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้ผลิตก้อนเชื้อเห็ดเอง ใช้วิธีการอบฆ่าเชื้อก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า ด้วยหม้อนึ่งแบบลูกทุ่ง สามารถผลิตได้เฉลี่ยวันละ 15-20 กิโลกรัม/วัน เมื่อก้อนเห็ดหมดอายุจะนำไปทำปุ๋ย จำหน่ายเป็นเห็ดสด มีแปรรูปค่อนข้างน้อย จำหน่ายตลาดในชุมชนและตลาดสด โดยนำไปขายเอง 2) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ด ได้แก่ จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวกับโรคและการดูแลเห็ด การปรับปรุงโรงเรือนในการเพาะเห็ดให้ได้มาตรฐาน ส่งเสริมการออมเงินเพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการเพาะเห็ด และการวางแผนการผลิตให้มีความต่อเนื่อง

คำสำคัญ : พัฒนาศักยภาพ วิสาหกิจชุมชน ผลิตเห็ดนางฟ้า มีส่วนร่วม

Abstract

The objective of this research is to study and analyze the potential of mushroom production and develop ways to increase the potential for participatory mushroom production among organic community enterprises. Song Plueay Sub - district, Namon District Kalasin is a participatory workshop research. The target group for the research was a committee of 15 members of the Fairy Mushroom Producers Group, 8

members using specific methods. The results showed that 1) The group's mushroom production potential is (1) Most group members do not have knowledge of mushroom cultivation. Manufacturing workers are household labor (2) land holdings in production, mainly their own land. Production grants are supported by member community enterprise groups. (3) Materials, semi-permanent greenhouses capable of holding 1000 mushroom bales, sourcing straw mushroom bales and materials through community enterprises, and (4) The group members will produce their own mushroom nodules. Using the method of baking and disinfecting fairy mushroom lumps with a country steamer, it can produce an average of 15-20 kg/day. When the mushroom cubes expire, they are used to make fertilizer, sold as fresh mushrooms. 2) Develop guidelines to increase the potential of mushroom production, such as organizing workshops to educate about diseases and care for mushrooms. Improvement of greenhouses for growing mushrooms to the standard. Promote savings to have working capital for mushroom cultivation and production planning to ensure continuity.

Keywords : potential development community enterprise mushroom production participate

บทนำ

จากนโยบายยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม ร่วมคิดร่วมทำ และจัดกิจกรรมของกลุ่มร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน เน้นการผลิตเพื่อบริโภค และการผสมผสานองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้ใหม่ในการสร้างสรรค์คุณค่าของสินค้าและบริการให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ เสริมศักยภาพของชุมชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (อาชีวฯ ใจแก้ว, 2560)

ปัจจุบันการเพาะเห็ดเป็นการค้ามีการขยายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการเพาะเห็ดให้ผลผลิตเร็วการลงทุนไม่สูงมากนัก การดำเนินงานไม่ซับซ้อนยุ่งยาก และเป็นอาชีพที่สามารถทำรายได้ตลอดปีทำให้มีผู้สนใจที่ผลิตเห็ดมากขึ้น ซึ่งเห็นต้องการแหล่งอาหารหลักๆ เพื่อการเจริญเติบโตเช่นเดียวกับพืช ได้แก่ คาร์บอน ไนโตรเจน ธาตุอาหารและวิตามิน วัสดุหลักในการเพาะเห็ดได้แก่ขี้เลื่อยเพื่อเป็นแหล่งอาหารพวกคาร์บอน ไนโตรเจนอาหารเสริมซึ่งเป็นวัสดุเติมลงไปเพื่อให้ธาตุอาหารเฉพาะที่มีผลต่อการเจริญของเส้นใยและการเพิ่มผลผลิตส่วนธาตุอื่นๆช่วยในการปรับสภาพอาหาร เพราะให้เหมาะสมแก่การเจริญของเส้นใยเห็ดแล้ว ยังช่วยสร้างความแข็งแรงของเส้นใยและโครงสร้างของดอกเห็ดให้มีคุณภาพ ปัญหาที่สำคัญของการผลิตเห็ดเป็นการค้า คือ ศัตรูเห็ดในโรงเรือนประกอบด้วย แมลงไร และจุลินทรีย์ เนื่องจากโรงเรือนเพาะเห็ดเป็นโรงเรือนปิด ดังนั้นจึงมีปัญหาเรื่องการสะสมของศัตรูพืชได้ตลอดเวลา ถ้าหากไม่มีการควบคุมหรือป้องกันกำจัดที่ดีจะทำให้การผลิตเห็ดประสบความล้มเหลวได้ (จารุพงศ์ ประสพสุข และคณะ, 2557)

บ้านห้วยหวู่ หมู่ 5 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ และบ้านนาเหนือ หมู่ 14 ตำบล สงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2 หมู่บ้านนี้ เดิมมีบางครัวเรือน เพาะเห็ด ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เพื่อบริโภคในครัวเรือน หากผลิตได้จำนวนมากจึงนำมาขายในชุมชน เป็นรายได้เสริมของครอบครัว ต่อมาในปี พ.ศ. 2558 มีโครงการปิดทองหลังพระ และคณะ ได้ลงพื้นที่สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จากการลงพื้นที่สำรวจ บ้านห้วยหวู่ หมู่ 5 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ และบ้านนาเหนือ หมู่ 14 ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า 2 หมู่บ้านนี้ ยังมีปัญหาในทางด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ รายได้ ของคนในชุมชน โดยโครงการปิดทองหลังพระ ได้เข้ามาช่วยส่งเสริมอาชีพการเพาะเห็ด ปลูก

ผัก เลี้ยงสัตว์ ให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ต่อมาปี พ.ศ. 2559 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมพัฒนาอาชีพของคนในชุมชน จึงมีการคิดริเริ่มก่อตั้งกลุ่ม ธรรมชาติอินทรีย์ขึ้น โดยมีวัดโพธิ์ชัยวราราม เป็นศูนย์กลางในการดำเนินงานของกลุ่ม และมีพระอาจารย์ปัญญา ปัญญาพ โล เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัยวราราม เป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม โดยมีกิจกรรมหลัก คือ เพาะเห็ด ปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงปลา ปลูก เลี้ยงไก่เนื้อ ไก่ไข่ และปลูกผักปลอดสารพิษ เพื่อเป็นอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม จากเดิมมีรายได้ประมาณวันละ 100-200 บาท เพิ่มขึ้นเป็น วันละ 300-400 บาท ทำให้เศรษฐกิจในชุมชนดีขึ้นตามลำดับ ปัจจุบันมีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมเป็น สมาชิกกลุ่มทั้งหมด 70 คน (พระอาจารย์ปัญญา ปัญญาพโล, 2565)

จากการสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการดำเนินงานของกลุ่มธรรมชาติอินทรีย์ พบว่า กลุ่มมีจุดแข็ง คือ มีวัดโพธิ์ชัยวรารามเป็นศูนย์กลาง มีคณะทำงานที่เข้มแข็ง สมาชิกกลุ่มมีความตระหนักต่อการผลิต โดยเน้นการผลิตอาหาร ปลอดภัย ไม่ใช้สารเคมีในการผลิต มีการตรวจสอบสารเคมีในแปลงผักทุกๆ 6 เดือน และมีสภาพแวดล้อมในชุมชนที่ดี เช่น ดิน อุดมสมบูรณ์ปลูกผักง่าย จุดอ่อนของกลุ่ม คือ กลุ่มขาดองค์ความรู้ในการดูแลรักษาเห็ด ทำให้เห็ดกลายเป็นพิษ และเห็ดติดเชื้อ กลุ่มขาดองค์ความรู้ในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ยังไม่มีโลโก้กลุ่ม ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ โอกาสของกลุ่ม คือ มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้า สนับสนุน เช่น มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ สร้างเสริมสุขภาพ เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวเกิดการ พัฒนาโจทย์วิจัยร่วมกับสมาชิกกลุ่ม นำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน คือ การพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดแบบมีส่วนร่วม ของ กลุ่มธรรมชาติอินทรีย์ บ้านหัวงัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการผลิต เห็ด และเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมชาติอินทรีย์ ตำบลสง เปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจธรรมชาติอินทรีย์ ตำบล สงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

2) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมชาติ อินทรีย์ ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่กำหนดโจทย์วิจัยร่วมกัน การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงานตามแผนร่วมกัน รับผิดชอบร่วมกัน และติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ดังนี้

1) กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่

1.1) ศึกษาและวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจธรรมชาติอินทรีย์ บ้านหัวงัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง มีกลุ่มเป้าหมาย คือ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิต เห็ดนางฟ้า จำนวน 8 คน

1.2) เสนอแนวทางในพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจธรรมชาติ อินทรีย์ บ้านหัวงัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจธรรมชาติอินทรีย์ จำนวน 15 คน สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตเห็ดนางฟ้า จำนวน 8 คน

2) เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

2.1) วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษา และวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านห้วยวัง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้เครื่องมือแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้านการผลิต และวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตเห็ด

2.2) วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เสนอแนวทางในพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านห้วยวัง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้เครื่องมือประเด็นสนทนากลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกลุ่ม สมาชิกเพาะเห็ดนางฟ้า เพื่อนำประเด็นมาพัฒนาเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่ม

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์จริงในพื้นที่ที่ศึกษาโดยได้ข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มเป้าหมาย และผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้รู้

3.2) การศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการต่างๆ ได้แก่ บทความ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารข้อมูลจากหน่วยงาน การเก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต รายงานผลการดำเนินงานของกลุ่ม เป็นต้น

3.3) การสังเกต (Observation) โดยใช้วิธีสังเกต 2 แบบ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4) การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1) การตรวจสอบข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม แบบสอบถามจัดเวทีในการคืนข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย

4.2) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลมาวิเคราะห์จำแนกและจัดกลุ่มตามลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย และวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายตามกรอบแนวคิดการวิจัย และนำเสนอผลการวิจัยให้อยู่ตามรูปแบบของการรายงานเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4.3) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive statistics) บรรยายลักษณะข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่ม ตัวอย่างโดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อแสดงการกระจายของข้อมูล

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านห้วยวัง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัย ได้ดังนี้

1) ศึกษา และวิเคราะห์ศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านห้วยวัง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษา พบว่า

1.1) ด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ผลิตเห็ด พบว่า สมาชิกกลุ่มผู้เพาะเห็ดนางฟ้าส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 51 ปี มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาคือ มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.00 และน้อยที่สุด คือ ผู้มีอายุ 31-40 ปี มีจำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 จำแนกตามสำเร็จการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่จบประถมศึกษาและมีมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 คน คิดเป็นร้อยละ 37.50 รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น และปริญญาตรี มี

จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 มีประสบการณ์ในการเพาะเห็ด 5 ปี จำนวน 7 คน มีเพียง 1 คน ที่มีประสบการณ์มากกว่า 20 ปี

1.2) ศักยภาพด้านการผลิตเห็ดนางฟ้า พบว่า (1) ด้านบุคลากร สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ ไม่มีองค์ความรู้ด้านการเพาะเห็ดนางฟ้า จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีเพียง 1 คน ที่มีความรู้เกี่ยวกับการเพาะเห็ดคิดเป็นร้อยละ 12.50 และสมาชิกผู้ผลิตเห็ดทั้งหมดใช้แรงงานในการผลิตเป็นแรงงานในครัวเรือน **(2) แหล่งเงินทุน** การถือครองที่ดินในการผลิตส่วนใหญ่เป็นที่ดินของตนเอง จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 87.50 มีเพียง 1 คน ใช้สถานที่วัดในการผลิตเห็ด คิดเป็นร้อยละ 12.50 แหล่งเงินทุนในการผลิตเห็ด ส่วนใหญ่ ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิก คิดเป็นร้อยละ 47.00 รองลงมาได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ คิดเป็นร้อยละ 29.00 และใช้ทุนตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 24.00 **(3) วัสดุอุปกรณ์ในการผลิต** โรงเรือนในการเพาะเห็ดของสมาชิกกลุ่มทั้ง 8 คน เป็นโรงเรือนกึ่งถาวร โดยจัดหาก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า และวัสดุผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ต้นทุนในการสร้างโรงเรือนในการผลิตเฉลี่ยต่อโรงเรือน 2,300 บาท/โรงเรือน โดยเน้นใช้วัสดุที่มีอยู่ในชุมชน 1 โรงเรือนสามารถบรรจุก้อนเห็ดได้จำนวน 1,000 ก้อน และ **(4) ด้านการบริหารจัดการ ด้านการผลิต** สมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้ผลิตก้อนเชื้อเห็ดเอง ใช้วิธีการอบฆ่าเชื้อก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้า ด้วยหม้อนึ่งแบบลูกทุ่ง ซึ่งมาร่วมกันที่ทำการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผลผลิตเห็ดนางฟ้าสามารถเก็บผลผลิตได้วันละ 15-20 กิโลกรัม/วัน ขายกิโลกรัมละ 80 บาท วิธีการจัดการต่อก้อนเชื้อเห็ดนางฟ้าที่หมดอายุของการให้ผลผลิตแล้ว คือ นำไปทำปุ๋ย **ด้านการตลาด** ส่วนใหญ่จำหน่ายเห็ดสด มีแปรรูปบ้างเล็กน้อย วิธีการจำหน่าย คือ ขายผลผลิตด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 73.00 ขายผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คิดเป็นร้อยละ 18.00 และขายผ่านพ่อค้าคนกลาง คิดเป็นร้อยละ 9.00 แหล่งรับซื้อเห็ดนางฟ้า คือ ตลาดในชุมชนและตลาดสด วิธีการขนส่งผลผลิตเห็ดนางฟ้า ใช้รถมอเตอร์ไซด์

2) เสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านหัวจัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ จากการศึกษาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้า ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้นำประเด็นดังกล่าวมาสนทนากลุ่มร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เพื่อวิเคราะห์ถึงประเด็นปัญหาของการผลิตเห็ด นำมาสู่การเสนอแนวทางพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ ดังนี้

1) สมาชิกกลุ่มยังขาดองค์ความรู้ด้านการผลิต การดูแลรักษาเกี่ยวโรคเห็ด เช่น โรคเชื้อราดำ การกำจัดโรค และแมลง แนวทางในการพัฒนา คือ จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้เกี่ยวโรค และการดูแลเห็ด

2) โรงเรือนการเพาะเห็ดยังไม่ได้มาตรฐาน วัสดุที่ใช้วางเห็ดไม่คงที่ ชำรุดง่าย มีลม อากาศจากภายนอก ซึ่งอุณหภูมิมีผลต่อการเจริญเติบโตของเส้นใย และดอกของเห็ดนางฟ้า ทำให้ได้ผลผลิตได้น้อย ไม่ต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนา คือ ปรับปรุงโรงเรือนในการเพาะเห็ดให้ได้มาตรฐานโดยเน้นใช้ทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนเพื่อลดค่าใช้จ่ายในลงทุนโรงเรือน

3) แหล่งทุนส่วนใหญ่ในการเพาะเห็ดมาจากแหล่งทุนภายนอก เมื่อไม่มีการสนับสนุน สมาชิกกลุ่มไม่มีการผลิตอย่างต่อเนื่อง แนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการออมเงินเพื่อให้มีเงินทุนหมุนเวียนในการเพาะเห็ด

4) ด้านการจัดการ สมาชิกกลุ่มยังไม่มีวางแผนเพาะเห็ดนางฟ้า ทำให้มีการเพาะเห็ดไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนการผลิต เพื่อให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็ดนางฟ้าเป็นที่นิยมของตลาด สามารถจำหน่ายได้ตลอด และสามารถนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้หลากหลายผลิตภัณฑ์

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ บ้านหัวจัว ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1) ศักยภาพด้านการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ พบว่า ด้านบุคลากร สมาชิกกลุ่มยังขาดองค์ความรู้ด้านการผลิต การดูแลและรักษาโรคเชื้อรา แรงงาในการผลิตส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครัวเรือน ด้านแหล่งเงินทุน พบว่า การลงทุนการผลิตส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ตนเองเป็นสมาชิก ที่ดินในการเพาะเห็ดส่วนใหญ่ใช้ที่ดินของตนเอง ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการผลิต ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ โรงเรือน บ่มก้อนเชื้อเห็ด เครื่องอัดก้อนเชื้อ ตู้เขี่ยเชื้อเห็ด หม้อนึ่งฆ่าเชื้อ และด้านการจัดการ พบว่า ด้านการผลิต สมาชิกกลุ่มมีการผลิตก้อนเชื้อเห็ดเอง ทำให้ลดต้นทุนการผลิต ด้านตลาด สมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่จำหน่ายเป็นเห็ดสด มีแปรรูปค้อยข้างน้อย เนื่องจากเห็ดมีปริมาณไม่มากพอซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฐนันท์ ฐิติปราโมทย์ (2554) พบว่า การดำเนินงานของกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพต้องสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถผลิตวัตถุดิบหลักได้ด้วยตนเองยิ่งทำให้เป็นจุดแข็งของกลุ่ม นอกจากนี้จากการศึกษาของ ศุภวรรณ จิระอร (2547) หากกลุ่มสามารถผลิตได้ปริมาณที่เพิ่มขึ้น สามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่หลากหลาย จะช่วยเพิ่มมูลค่า และรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม

2) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการผลิตเห็ดนางฟ้าแบบมีส่วนร่วม ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์ พบว่า กลุ่มมีปัญหาองค์ความรู้ด้านการผลิต การดูแลรักษาเกี่ยวกับโรคเห็ด เช่น โรคเชื้อราดำ การกำจัดโรค และแมลง โรงเรือนการเพาะเห็ดยังไม่ได้มาตรฐาน วัสดุที่ใช้วางเห็ดไม่คงที่ ขำรุดง่าย มีลม อากาศจากภายนอก ซึ่งอุณหภูมิมีผลต่อการเจริญเติบโตของเส้นใย และดอกของเห็ดนางฟ้า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ เรืองฤทธิ์ เรืองไพศาล (2550) กล่าวว่า อุณหภูมิของโรงเรือนในการเพาะเห็ดนางฟ้ามีผลต่อการเจริญเติบโตของเส้นใยและดอกของเห็ดนางฟ้า ดังนั้นสภาพของโรงเรือนบ่มก้อน และโรงเปิดดอกเห็ดนั้นควรจะมีสภาพแวดล้อมที่ดี หากการระบายถ่ายเทอากาศไม่ดีพอจะมีปัญหาเห็ดขาดออกซิเจน เส้นใยของเห็ดจะไม่สามารถสร้างตุ่มดอกได้อย่างมีคุณภาพ สภาพดอกเห็ดจะผิดปกติ และผลผลิตจะต่ำมาก ดังนั้นจากการสนทนากลุ่มในการพัฒนาแนวทางแก้ไข จึงได้ข้อสรุปให้มีการปรับปรุงโรงเรือนให้ได้มาตรฐาน มีการติดตั้งเครื่องวัดอุณหภูมิเพื่อปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และด้านการจัดการ สมาชิกกลุ่มยังไม่มีวางแผนเพาะเห็ด ทำให้มีการเพาะเห็ดไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นจึงควรมีการวางแผนการผลิต เพื่อให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง เพราะเห็ดนางฟ้าเป็นที่นิยมของตลาด สามารถจำหน่ายได้ตลอดและสามารถนำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าได้หลากหลายผลิตภัณฑ์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

- 1) ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์
  - 1.1) เกิดองค์ความรู้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาสำหรับกลุ่มผู้ผลิตเห็ดนางฟ้าสำหรับกลุ่มอื่นๆ
  - 1.2) หน่วยงานท้องถิ่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สามารถนำข้อมูลเพื่อวางแผนในการส่งเสริมสนับสนุนการผลิตให้กับกลุ่มผู้ผลิตเห็ดนางฟ้า
- 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1) ควรมีการศึกษาเพิ่มในประเด็นการพัฒนาศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธรรมเกษตรอินทรีย์
  - 2.2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับต้นทุน ความคุ้มค่าเกี่ยวกับการผลิตเห็ดนางฟ้า

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มธรรมชาติอินทรีย์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและเอกสารต่างๆ ในการศึกษาวิจัย และให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

จารุพงศ์ ประสพสุข, ปริญญา สุขสุพรรณ และวัชรพร ศรีสว่างวงศ์. (2557). การวิเคราะห์สารพิษตกค้างใน ผักและผลไม้ เพื่อการรับรองระบบการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. **แก่นเกษตร**.

42 ฉบับพิเศษ 2. หน้า 430-439.

ณัฐนันท์ ฐิติปราโมทย์ (2554). การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกลุ่มแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ด บ้านสวนแม่ะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทา จังหวัดลำปาง. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554.

พระอาจารย์ปัญญา ปัญญาพล. (ผู้ให้สัมภาษณ์). นงคราญ แก้วมุงคุณ (ผู้สัมภาษณ์). สถานที่วัดโพธิ์ชัยวนาราม. เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2565.

เรืองฤทธิ์ เรืองไพศาล. (2550). การศึกษาเปรียบเทียบผลผลิตของเห็ดนางฟ้าที่เพาะด้วยขี้เลื่อยไม้ยางพารา

ภายใต้อัตราส่วนของรำละเอียดที่ต่างกัน. โครงการปัญหาพิเศษ วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ศุภวรรณ จิระอร (2547). การสร้างคุณค่าให้ตราयीห่อ. **วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน**. 10 (1). หน้า 17-19

อาชวิน ใจแก้ว. (2560). การเพิ่มศักยภาพการผลิตและการตลาดผลผลิตเห็ดของกลุ่มธุรกิจชุมชนรวมใจพอเพียง ตำบลช่อแล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์**. 7 (1). หน้า 29-43.

แนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จ Guidelines for successfully applying the Sufficiency Economy Philosophy to Khok Nong Na Model

นฤมล จันทะราช¹ และวิชญ์ มะลิตัน²

Naruemon Chantharat และ Wich Maliton

¹นฤมล จันทะราช, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน,
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์วิชญ์ มะลิตัน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Ms Naruemon Chantharat, Bachelor of Arts Program in Community Development,
Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Assistant Professor Wich Maliton, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307102@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการและความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการสุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาโดยการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม คือ แบบสอบถามความต้องการและความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชน รวมไปถึงการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติอนุมาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานจากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดล คนในชุมชนมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับการทำโคกหนองนาโมเดล และยังนำการใช้หลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันมาประยุกต์ใช้ในโคกหนองนาโมเดลมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์และพัฒนาเป็นโคกหนองนาโมเดลต่อไป

คำสำคัญ : หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โคกหนองนาโมเดล

Abstract

This research is aimed at this research, with the objective of studying the needs and understanding of the economic philosophy of the community. Data collection methods From sampling using specific randomization 20 sample dyes. Study tools by collecting quantitative data. From the questionnaire is a questionnaire of needs and understanding of the principles of economic philosophy sufficient for people in the community. Including data analysis using descriptive statistics and inferred statistics, including a percentage of the standard deviation from the research results. In conclusion, the application of sufficient economic philosophy to the manpower model in the community Sufficient economic philosophy has been adopted, modified areas are suitable for the making of coke, pus, model And also using modest principles with reason to have immunity to be used in coke, pus, models, manage areas to suit animal husbandry and

Keywords : Philosophy Sufficiency Economy Khok Nongna Model

บทนำ

ปัจจุบันการทำโคกหนองนาโมเดลให้ประสบผลสำเร็จเป็นไปได้ยาก เนื่องจากในการปรับเปลี่ยนเนื้อที่ที่เหมาะสมในการขุดคลอง ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำให้เกษตรกรบางรายไม่มีงบประมาณมาทำอย่างต่อเนื่องและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดำรงชีวิตของประชาชน รวมถึงประเทศไทยที่มีประชากรประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเกษตรกรยังประสบปัญหาภัยแล้ง น้ำขาด เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศ ไม่มีแม่น้ำไหลผ่านเป็นที่ราบสูง ต้องอาศัยน้ำจากฝนที่ตกตามฤดูกาลเท่านั้น จากเหตุที่กล่าวมาข้างต้นการทำงานย่อมมีอุปสรรคสำหรับเกษตรกรที่นำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลซึ่งบางรายประสบปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในการทำงานปัญหาด้านสภาพพื้นที่ เช่นบางรายของแล้วเจอสภาพดินไม่อุ้มน้ำขุดแล้วไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ ส่งผลให้การกักเก็บน้ำไม่พอกับการใช้งานหรือการทำตามแบบอย่างถูกต้อง เนื่องจากการบางครั้งหนึ่งงานมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตามความเป็นจริงเพราะพื้นที่อาจไม่ได้มีความจำเป็นในบางจุดก็ไม่สามารถทำได้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลให้ประสบผลสำเร็จ เมื่อทำโคกหนองนาโมเดลแล้วมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาเสนอแนวทาง พัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป (นฤมล จันทะราช,2565)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการและความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนบ้าน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บ้านก้างปลา หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย จำนวน 20 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนของแต่ละครอบครัวที่สามารถตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 20 ครัวเรือน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

1. ผู้ให้ข้อมูล คนในชุมชนบ้านก้างปลา หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการศึกษา ผู้วิจัยทำการศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาดังนี้

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. แบบสอบถามด้านความต้องการและความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการและความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็น

แบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลของเกษตรกรบ้านก้างปลา หมู่ที่ 3 ตำบลชัยพฤกษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานๆ ที่มี การเก็บไว้ในบางส่วน เช่นตำราหนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่ “โคก หนอง นา โมเดล” เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรบ้านก้างปลา ตำบลชัยพลักษ์ อำเภอเมือง จังหวัดเลย โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น สัมภาษณ์พูดคุยสนทนากับ กลุ่มตัวอย่าง

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและขอความร่วมมือจาก กลุ่มตัวอย่าง ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บ ข้อมูลเป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้ แบบสอบถามเป็นหลัก จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ และนำเสนอรายงานการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จ สามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยเพศหญิง 12 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 และเพศชาย จำนวน 8 คน คิด เป็นร้อยละ 40 มีช่วงอายุ 41 – 60 ปี มากที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมาอยู่ในช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาอยู่ในช่วง 21 – 40 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และกลุ่มตัวอย่างที่มี น้อยที่สุดได้แก่ ช่วงอายุ ต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 มีอาชีพส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 45.00 รองลงมา มี อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 ละกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบอาชีพ น้อยที่สุดได้แก่ นักเรียน/นักศึกษา ข้าราชการ และธุรกิจส่วนตัว มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 10.00 มี สถานภาพสมรสมากที่สุด คือ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 55.00

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากการวิจัยครั้งนี้ความต้องการและความเข้าใจในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชน ในภาพรวม อยู่ใน ระดับที่ต่ำมาก เหตุผลอาจเป็นเพราะหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องที่ไกลตัวของคนในชุมชนและมาใช้ในการดำรงชีวิต ครอบครัวยังนำมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจน และการใช้ชีวิตตามทางสายกลางโดยผู้ตอบแบบสอบถาม สามารถนำความรู้ที่ได้จากหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ ($x = 4.65$) ท่านเชื่อว่าปัญหาความ ยากจนสามารถนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาได้ ($x = 4.55$) และในเรื่องการนำหลัก ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดล พบว่าการบริหารจัดการพื้นที่โดยใช้เศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับ มากที่สุด ($x = 4.60$) และมีการใช้หลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันมาประยุกต์ใช้ในโคกหนองนาโมเดล ($x = 4.40$) นฤมล จันทะราช (2565)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลให้ประสบความสำเร็จผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดล คนในชุมชนมีการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีปรับเปลี่ยนพื้นที่ให้เหมาะสมกับในการทำโคกหนองนาโมเดล และยังนำการใช้หลักพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันมาประยุกต์ใช้ในโคกหนองนาโมเดลมีการจัดการพื้นที่ให้เหมาะสมกับการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ และพัฒนาเป็นโคกหนองนาโมเดลต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรควรมีการกระจายความรู้ในการปรับเปลี่ยนพื้นที่ในการทำเกษตรให้เหมาะสม และแนะนำเทคนิควิธีการ ในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงให้เหมาะสมกับโคกหนองนาโมเดล

1.2 ควรมีงบประมาณให้คนในชุมชนในการปรับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้เห็นถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประยุกต์สู่โคกหนองนาโมเดลที่ชัดเจน

2.2 ควรศึกษาลักษณะของความต้องการทำโคกหนองนาตามความต้องการของคนในชุมชน

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องด้วยความอนุเคราะห์ในหลายด้านของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ มะลิตัน ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจและความทุ่มเทของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมการพัฒนาชุมชน. (2564). **เกษตรทฤษฎี ศาสตร์พระราชาสู่ โคกหนองนาโมเดล.**

เข้าถึงได้จาก: <https://www.cdd.go.th/>. (วันที่สืบค้นข้อมูล : 14 สิงหาคม 2565)

กองนโยบายเทคโนโลยีเพื่อการเกษตรและเกษตรกรรมยั่งยืน. (2560). **โคกหนองนาโมเดล.**

เข้าถึงได้จาก: [https://www.opsmoac.go.th/km-km_article-files-401591791792. /](https://www.opsmoac.go.th/km-km_article-files-401591791792./). (วันที่สืบค้นข้อมูล : 14 สิงหาคม 2565)

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองสุโขทัย. (2563). **โคก-หนอง-นา โมเดล คืออะไร.**

เข้าถึงได้ จาก: <https://district.cdd.go.th/muang-sukhothai>. (วันที่สืบค้นข้อมูล : 14 สิงหาคม 2565)

กระทรวงมหาดไทยโดยกรมการพัฒนาชุมชน. (2563). **หลักทฤษฎีใหม่ ประยุกต์สู่ “โคก หนอง**

นา โมเดล” เข้าถึงได้จาก: <https://www.cdd.go.th/content/630817-1>.

(วันที่สืบค้นข้อมูล : 14 สิงหาคม 2565)

Boonnak, C., Chariyathammanukul, A., Phanthuwongpakdee, N., Kongsri, N., Ruangdech, P., & Sukmee, T.

(2018). **Research coordination for SDGs** (Research Report). The ThailandResearch Fund (TRF).

การถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด
ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

Lessons learned from farmers who have completed sewage management
from Ban Huai phak Kud pig farm, Chiang Klom sub-district, Pak Chom district, province

วิยะดา ศรีคำ¹ และ อริศราวรรณ นิยมรัฐจรูญ²

Wiyada Srikham¹ และ Arisaravan Niyomratjaroon²

¹ หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Bachelor of Arts Program community Development program Faculty of Humanities and social Sciences

Loei Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Humanities and social Sciences Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307114@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อเปรียบเทียบการจัดการของเสียจากการเลี้ยงสุกร บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า พื้นที่บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย มีผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายย่อย ระดับครัวเรือน ไปถึงฟาร์มขนาดใหญ่ผู้ประกอบการเพื่อการค้า ฟาร์มของผู้ประกอบการรายย่อยมักเลี้ยงโดยระบบเปิด เนื่องจากใช้งบประมาณในการก่อสร้างน้อย ใช้เงินลงทุนไม่สูง ง่ายต่อการบริหารจัดการ ส่วนผู้ประกอบการรายใหญ่โดยใช้งบเลี้ยงแบบระบบปิดแบบโรงเรือน โรงเรือนแบบปิดนี้จะมีต้นทุนในการก่อสร้างสูงและต้องอาศัยการดูแลบริหารจัดการเอาใจใส่ อยู่เสมอ แต่ก็เอื้อต่อการสร้างผลตอบแทนที่คุ้มค่าแก่เกษตรกรเจ้าของฟาร์มในระดับสูงเนื่องจากโรงเรือนแบบปิดสามารถช่วยควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น และปรับปรุงสภาพอากาศภายในโรงเรือนให้ เหมาะสมต่อการเลี้ยงสุกร เพื่อให้สุกรมีสุขภาพดีสามารถให้ผลผลิตได้สูงขึ้น นอกจากการเลี้ยงสุกรเป็นรายได้หลักแล้ว เกษตรกรเจ้าของฟาร์มยังมีรายได้เสริมจากผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกไว้ภายในฟาร์มหรือสวนที่อยู่ข้างเคียงฟาร์ม เช่น ผัก สวนครัว พืชนา พืชไร่ พืชสวน ยางพารา และปาล์มน้ำมัน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีวิธีในการลดต้นทุนรายจ่ายและเพิ่มรายได้ โดยการใช้ประโยชน์จากมูลและสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกร อาทิ การนำมูลมาใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ นำน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลมาใช้เป็นน้ำหมักชีวภาพ รวมถึงการทำก๊าซชีวภาพจากระบบบำบัดน้ำเสียฟาร์มสุกร ก่อให้เกิดประโยชน์ในองค์รวมทั้งต่อเกษตรกรเจ้าของฟาร์ม ต่อสังคม และ ต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบฟาร์มสุกร

คำสำคัญ : การจัดการของเสีย การเลี้ยงสุกร การเปรียบเทียบ

Abstract

This research The objective is to study farmers from managing sewage from the pig farms of Ban Huai Phak Kood. Chiang Rong District, Pak Chom District, Province. This research The researchers use quantitative research (Quantitative Research) By collecting quantitative data from the sample population The tools used in the research are educational questionnaires, development forms. And interview form (Interiviw) by unstructured interviews (Non-Structured interview) Field study into the standardized pig farm study area. Study the pig farm in the area.Ban Huai Phak Kood, Chiang Rong Subdistrict, Pak Chom District, Kham Province, Khao gather informationProblems and environmental impacts from pig farming And participatory research to solve Environmental problems and impacts As well as the transfer of knowledge to the community can be summarized The study discussed the results and made recommendations

Keywords : Waste management pig farming comparison

บทนำ

จากความสำคัญที่กล่าวมาเบื้องต้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาปัญหาและ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำฟาร์มสุกร เพื่อแสวงหาการมีส่วนร่วมของฟาร์มสุกรและ ชุมชนในการสร้างแนวทางการจัดการจัดการสิ่งแวดล้อมฟาร์มสุกรในเขตพื้นที่บ้านห้วยผักกูดอำเภอปากชมจังหวัดเลยอันจะนำมาสู่รูปแบบการจัดการจัดการสิ่งแวดล้อมฟาร์มสุกร ที่ยั่งยืน เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถปรับเปลี่ยนสิ่งปฏิกูลไร้มูลค่าให้สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้อย่างสูงสุด (วิยะดา ศรีคำ, 2565, น. 1)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบการจัดการของเสียจากการเลี้ยงสุกร บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย จำนวน 20 ครัวเรือน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนของแต่ละครอบครัวที่สามารถตอบคำถามหรือให้ข้อมูลได้ครอบครัวละ 1 คน จำนวน 20 ครัวเรือน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

ผู้ให้ข้อมูล บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการศึกษา ผู้วิจัยทำการศึกษาได้ใช้เครื่องมือในการศึกษาดังนี้

1. แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน

1. สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

2. แบบสอบถามด้านความพึงพอใจในการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มหมู

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลของเกษตรกรบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม จังหวัดเลย 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานๆ ที่มีการเก็บไว้ในบางส่วน เช่นตำราหนังสือ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลของเกษตรกรบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม จังหวัดเลย โดยผู้วิจัยลงพื้นที่ไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยใช้แบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น สัมภาษณ์พูดคุยสนทนากับกลุ่มตัวอย่าง

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลเป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบสอบถามเป็นหลัก จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์สถิติพรรณนา โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์ และนำเสนอรายงานการศึกษา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากการวิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม จังหวัดเลย นักศึกษา ผลการวิจัยที่นำเสนอในบทนี้ เป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาการถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม จังหวัดเลย โดยทำการจากแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนห้วยผักกูด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกร จากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของคนในชุมชน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ และข้อคิดเห็นส่วนอื่นๆ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากผลการวิจัยแนวทางทางการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภopakขม พบว่า มูล สิ่งปฏิกูล และน้ำเสียจากฟาร์มสุกรที่เป็นปัญหาสำคัญของการประกอบการฟาร์มสุกร ทั้งปัญหามูล สิ่งปฏิกูล และน้ำเสียจากฟาร์มสุกรส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มสุกรไหลล้นลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะภายนอกฟาร์ม ปัญหามูล สิ่งปฏิกูลและน้ำเสียจากฟาร์มสุกรไม่ถูกนำไปใช้ประโยชน์อย่างเต็มประสิทธิภาพ ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นนี้สามารถควบคุมการเกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมได้โดยการบริหารจัดการที่เป็นระบบ หากเกษตรกรผู้เลี้ยงให้อาหารที่มีคุณภาพในปริมาณที่เหมาะสมก็ย่อม

ส่งผลต่อการขับถ่ายของเสียของสุกรที่มีปริมาณเหมาะสมควบคุมได้ ในทางตรงกันข้ามหากการให้อาหารและน้ำเกิดมีปริมาณที่มากเกินไปจนจำเป็นต้องการบริโภคของสุกร ก็จะเกิดเป็นของเสียฟาร์มสุกรทั้งจากมูลและสิ่งปฏิกูลที่สุกรขับถ่ายออกมาและของเสียจำพวกอาหารสุกรตกค้างที่เน่าเสีย ซึ่งย่อมเป็นการสร้างภาระงานที่เพิ่มมากขึ้นแก่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรจากเดิมที่ต้องหมั่นทำความสะอาดคอกเลี้ยงและโรงเรือนสุกรอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง โดยมูลที่ได้จากการเก็บกวาดทำความสะอาดนั้นเกษตรกรจะนำไปใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยอินทรีย์ประเภทปุ๋ยคอกและปุ๋ยหมัก เพื่อทดแทนการใช้ปุ๋ยเคมีในการบำรุงพืชสวน พืชไร่ และพืชนา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการถอดบทเรียนจากเกษตรกรผู้สำเร็จด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกรของบ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอบางขัน จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. พื้นที่บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอบางขัน จังหวัดเลย มีผู้ประกอบการเลี้ยงสุกรรายย่อยระดับครัวเรือน ไปถึงฟาร์มขนาดใหญ่ผู้ประกอบการเพื่อการค้า ฟาร์มของผู้ประกอบการรายย่อยมักเลี้ยงโดยระบบเปิด เนื่องจากใช้งบประมาณในการก่อสร้างน้อย ใช้เงินลงทุนไม่สูง ง่ายต่อการบริหารจัดการ ส่วนผู้ประกอบการรายใหญ่โดยใช้งบประมาณแบบปิดแบบโรงเรือน โรงเรือนแบบนี้จะมีต้นทุนในการก่อสร้างสูงและต้องอาศัยการดูแลบริหารจัดการเอาใจใส่อยู่เสมอ แต่ก็เอื้อต่อการสร้างผลตอบแทนที่คุ้มค่าแก่เกษตรกรเจ้าของฟาร์มในระดับสูงเนื่องจากระบบโรงเรือนแบบปิดสามารถช่วยควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ควบคุมอุณหภูมิ ความชื้น และปรับปรุงสภาพอากาศภายในโรงเรือนให้เหมาะสมต่อการเลี้ยงสุกร เพื่อให้สุกรมีสุขภาพดีสามารถให้ผลผลิตได้สูงขึ้น นอกจากการเลี้ยงสุกรเป็นรายได้หลักแล้ว เกษตรกรเจ้าของฟาร์มยังมีรายได้เสริมจากผลผลิตทางการเกษตรที่ปลูกไว้ภายในฟาร์มหรือสวนที่อยู่ข้างเคียงฟาร์ม เช่น ผักสวนครัว พืชนา พืชไร่ พืชสวน ยางพารา และปาล์มน้ำมัน นอกจากนี้เกษตรกรยังมีวิธีการลดต้นทุนรายจ่ายและเพิ่มรายได้โดยการใช้ประโยชน์จากมูลและสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มสุกร อาทิ การนำมูลมาใช้เป็นปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ นำน้ำเสียและสิ่งปฏิกูลมาใช้เป็นน้ำหมักชีวภาพ รวมถึงการทำก๊าซชีวภาพจากระบบบำบัดน้ำเสียฟาร์มสุกร ก่อให้เกิดประโยชน์ในองค์รวมทั้งต่อเกษตรกรเจ้าของฟาร์ม ต่อสังคม และต่อสิ่งแวดล้อมที่อยู่โดยรอบฟาร์มสุกร

2. ปัญหาและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการทำฟาร์มสุกรเกิดจากปัจจัย

ที่เกษตรกรผู้เลี้ยงสุกรขาดการจัดการที่มีประสิทธิภาพ ขาดการดูแลเอาใจใส่ที่เพียงพอและทั่วถึงทำให้มูล สิ่งปฏิกูล และของเสียจากฟาร์มสุกรเกิดเป็นมลพิษต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหามลพิษทางอากาศจากกลิ่นเหม็นรบกวนของฟาร์มสุกร และปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มสุกรที่สร้างปัญหาความเดือดร้อนรำคาญให้แก่สังคมชุมชนที่อยู่รอบข้างฟาร์ม เกิดเป็นข้อพิพาทความขัดแย้งที่นำมาสู่การร้องเรียนระหว่างประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่กับเกษตรกรเจ้าของฟาร์มสุกร โดยในเขตพื้นที่บ้านห้วยผักกูด ตำบลเชียงกลม อำเภอบางขัน จังหวัดเลย พบปัญหาทางสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากสิ่งปฏิกูลและของเสียจากฟาร์มสุกร ได้แก่ ปัญหาน้ำเสียจากบ่อกักน้ำเสียในฟาร์มสุกรมีปริมาณน้ำเสียสะสมมากจนล้นบ่อและไหลลงแหล่งน้ำสาธารณะในเวลาที่มีฝนตก ส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างที่อยู่อาศัยตามแนวลำน้ำหรือใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำนั้นในการอุปโภคบริโภคทำให้ไม่สามารถใช้น้ำเหล่านั้นได้ ปัญหาอีกประการหนึ่งที่เป็นผลกระทบจากการเลี้ยงสุกรที่พบในเขตเทศบาลตำบลข้างขวาคือ เกษตรกรเจ้าของฟาร์มสุกรขาดการนำมูลและสิ่งปฏิกูลไปใช้ประโยชน์ปัญหานี้เกิดจากปัจจัยที่เกษตรกรขาดความรู้ทางการพัฒนาและแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ขาดการส่งเสริมด้านการอบรม ขาดต้นแบบในการบริหารจัดการฟาร์มสุกรที่ประสบความสำเร็จได้มาตรฐาน และขาดการส่งเสริมด้านเทคโนโลยี ประกอบกับเกษตรกรเจ้าของฟาร์มสุกรขาดกำลังแรงงานเพียงพอที่จะดำเนินการจัดการนำมูลและสิ่งปฏิกูลของสุกรไปใช้ประโยชน์ได้ ส่งผลให้เกิดปัญหา

และผลกระทบที่เป็นมลภาวะทางสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มสุกรตามมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูฝนที่ปัญหาจะทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ปัญหาดังกล่าวจึงเป็นปัญหาในแง่ของการบริหารจัดการที่ขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ การส่งเสริมและการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการฟาร์มสุกรที่มีประสิทธิภาพ

3.รูปแบบในการบริหารจัดการฟาร์มสุกรและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม มีจุดเริ่มต้นจากต้นทางคือโรงเรือนเลี้ยงสุกรที่ต้องได้มาตรฐานไม่ว่าจะเป็นโรงเรือนในระบบเปิดหรือโรงเรือนในระบบปิด มีรูปแบบและขนาดเหมาะสมต่อปริมาณการเลี้ยงสุกร ระบายอากาศได้ดี มีระบบจัดการสิ่งปฏิกูลและของเสีย ระบบบำบัดน้ำเสีย ตลอดจนระบบการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรคที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน และควรอยู่ห่างจากพื้นที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาข้อพิพาทระหว่างชุมชนกับฟาร์มสุกร ส่วนต่อมาก็คือบุคลากรในการบริหารจัดการฟาร์มสุกรที่จะต้องมีความรู้ที่เพียงพอเหมาะสมต่อจำนวนสุกรที่เลี้ยงมีสัตวแพทย์ประจำฟาร์มทำหน้าที่ตรวจดูแลสุขภาพและป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค จากนั้นเป็นการเลี้ยงสุกรซึ่งถือเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของการประกอบการฟาร์มสุกรเกษตรกรผู้เลี้ยงจะต้องคัดเลือกพันธุ์สุกรให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งานจากฟาร์มที่มีการควบคุมและป้องกันโรคที่ดีการเลี้ยงสุกรต้องมีระบบสร้างภูมิคุ้มกันโรค หากมีสุกรป่วยต้องแยกสุกรออกจากฝูงเพื่อทำการรักษาหรือในกรณีที่สุกรตายต้องมีระบบจัดการทำลายซากที่ป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค สำหรับอาหารและน้ำสำหรับสุกรเกษตรกรจะต้องกำหนดปริมาณการให้อาหารให้เหมาะสมเพียงพอต่อความต้องการในแต่ละช่วงอายุของสุกร ซึ่งปัจจุบันในฟาร์มสมัยใหม่จะมีการใช้เครื่องให้อาหารสุกรอัตโนมัติช่วยให้เกษตรกรผู้เลี้ยงประหยัดเวลาในการทำงาน ป้องกันความสูญเสียอาหารไปอย่างสิ้นเปลือง และยังมีส่วนช่วยควบคุมความสะอาดและเชื้อโรครภายในโรงเรือนได้อีกด้วย ส่วนที่ต้องพิจารณาต่อมาก็คือผลกระทบจากการเลี้ยงสุกรที่ย่อมเกิดมลพิษสิ่งแวดล้อมและน้ำเสียสกปรกภายในคอกเลี้ยงและโรงเรือนหากฟาร์มสุกรขาดการบริหารจัดการที่ดีก็ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบด้านมลพิษสิ่งแวดล้อมจากฟาร์มไปยังสังคมชุมชนที่อยู่รอบข้างฟาร์ม โดยมูลสุกรจากคอกเลี้ยงและโรงเรือนจะถูกนำไปตากแห้งในโรงเก็บมูลเพื่อรอให้มูลแห้งได้ที่แล้วจึงนำไปใช้ประโยชน์เป็นปุ๋ยอินทรีย์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำไปปรับใช้เพื่อที่จะได้ลดการเกิดน้ำเสียจากฟาร์มสุกรส่งกลิ่นเหม็นรบกวน ปัญหาน้ำเสียจากฟาร์มสุกรไหลลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะภายนอกฟาร์ม และลดการเกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อมในอนาคตต่อไปในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยเชิงปฏิบัติการด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลจากฟาร์มของชุมชนอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงสถานะของชุมชนนั้นแตกต่างจากชุมชนบ้านห้วยผักกูดอย่างไร

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับการจัดการในชุมชน ควบคู่กับการศึกษาสถานะของชุมชน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสมและถูกต้องตามต้องการ

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เนื่องด้วยความอนุเคราะห์ในหลายด้านของอาจารย์อริศราวรรณ นิยมรัฐจรูญ ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำปรึกษาตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง ผู้วิจัยตระหนักถึงความตั้งใจและความทุ่มเทของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

กรมปศุสัตว์. (2563). *ระเบียบกรมปศุสัตว์*. เข้าถึงได้จาก: <https://region7.dld.go.th>

กรมควบคุมมลพิษ. (2560) .การควบคุมมลพิษ. เข้าถึงได้จาก:<https://www.pcd.go.th/publication/3720>

ราชกิจจานุเบกษา (2558). แนวคิดเกี่ยวกับกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ.เข้าถึงได้จาก: <https://so02.tci-thaijo.org>

การพัฒนาการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10

อำเภอแม่จางาตี่รึ จ้งหวัดขอนแก่น

development of vocational training to generate income for people in the community :

. Bann NongYa Khao Nok, Village No. 10, Tambon KutKhao,
Amphoe Mancha Khiri, KhonKaen Province

ศึรึกัญญา ต้ยมสี่¹ และกัณฑพงษ จุลราช²

Sirikanya Taemsee and Kantaphong Junlaraj

¹ นักศึษา, หลักรัฐศึลปศึสาตศึรบัณทึต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศึสาตศึรละสังคมศึตศึร มหาวิทาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์กัณฑพงษ จุลราช คณะมนุษยศึสาตศึรและสังคมศึสาตศึร มหาวิทาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Loei Rajabhat University

Lecturer/Assistant Professor/Associate Professor, Faculty Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb624307113@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ 1) ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพสามารถนำความรู้และแนวทางปฏิบัติไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ 2) ศึกษาระดับความพึงพอใจของชาวบ้านที่มีต่อโครงการสร้างงานฝึกอาชีพคนในชุมชน หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอแม่จางาตี่รึ จ้งหวัดขอนแก่น โดยผู้ร่วมโครงการ จำนวน 75 คน ผู้ศึษาใช้แบบสัมภาษณ์ ผลการศึษาปัญหาของชุมชนในการดำเนินโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยการใช้เทคนิค AIC บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอแม่จางาตี่รึ จ้งหวัดขอนแก่น ปัญหาที่ได้จากจัดโครงการ AIC มีดังนี้ 1) โครงการสร้างงานฝึกอาชีพคนในชุมชน 2)โครงการสร้างป่า สร้างรายได้3) โครงการหมู่บ้านสะอาด 4) โครงการส่งเสริมกลุ่มจักสาน 5) โครงการฝึกทำขนมไทยเพื่อสืบสานวัฒนธรรม เมื่อร่วมคิดโครงการมติที่ประชุมให้ดำเนินโครงการการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพสามารถนำความรู้และแนวทางปฏิบัติไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ 2) ระดับความพึงพอใจของชาวบ้านที่มีต่อโครงการ บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอแม่จางาตี่รึ จ้งหวัดขอนแก่น

คำสำคัญ : ฝึกอาชีพ ชุมชน โครงการ

Abstract

This research is a qualitative research (Qualitative Research) with the objectives 1) trainees can apply knowledge. 2) to study the level of villagers' satisfaction towards the project create vocational training jobs for people in the community, Village No. 10, KutKhao Sub-district, Manjakhiri District KhonKaen By 75 participants in the project, the researcher used an interview form. The results of the study of community problems in the implementation of the project to be put into practice by using the AFC technique Ban

Nong YaKhao Nok, Moo 10, KutKhao Sub-district, Manja Khiri District. KhonKaen Problems from organizing the AIC project are as follows: 1) Project to create job training for people in the community. 2) Forest Creation Project Generating income 3) Clean village project 4) Basketry group promotion project 5) Thai dessert making training project to preserve the culture When joining the project idea, the meeting resolved to implement a vocational training project to generate income for people in the community with the following objectives: 1) Vocational trainees can apply knowledge and practices to generate income. 2) The level of villagers' satisfaction toward the project. Bann NongYa Khao Nok, Village No. 10, Tambon KutKhao, Amphoe Mancha Khiri, Khon Kaen Province

Keywords : vocational training community project

บทนำ

การพัฒนาชุมชน เป็นกระบวนการพัฒนาศักยภาพของคนหรือกลุ่มบุคคลในชุมชน เพื่อความรู้ ความคิด ให้มีศักยภาพ และสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถจัดการกับปัญหาและความต้องการต่างๆ ของตนเองได้เพื่อปรับปรุงแก้ไขปัญหาและสร้างสรรค์ชุมชนให้เกิดความก้าวหน้าทั้งในด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง โดยมุ่งยกระดับมาตรฐานการครองชีพและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยการร่วมมือระหว่างประชาชนกับรัฐบาล โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในทุกขั้นตอนคือ การร่วมศึกษา ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมแก้ปัญหา ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ร่วมรับผลในการพัฒนาทั้งในรูปแบบของบุคคล กลุ่มและองค์กรอย่างแท้จริงและด้วยความสมัครใจ (พรกมล ระหาญนอก, 2560 : 165)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) เป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรก ที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนด แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการ กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ ได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น หลักนำทำงานในขับเคลื่อนวางแผนการพัฒนาประเทศ ไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม ในช่วงเวลาที่ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยอยู่ในสภาวะที่ต้องเผชิญกับ ความท้าทายจากภายนอกและภายในประเทศที่มีความผันแปรสูงและมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงมากขึ้น ในอนาคต ทั้งที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 และข้อจำกัด ของโครงสร้างภายในประเทศที่ยังคงรอการปรับปรุงแก้ไขในหลายมิติ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ในระยะต่อไป จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับปัจจัยทั้งภายนอกและภายใน ตลอดจนผลจากการเปลี่ยนแปลง ของปัจจัยที่จะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างและองค์ประกอบของประเทศในทุกมิติ เพื่อนำมาประมวลผลประกอบ การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศที่ควรมุ่งไปในอนาคต บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้อง กับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้น ในการที่จะนำพาประเทศไทยไปสู่การเป็นประเทศที่เศรษฐกิจมีความเจริญเติบโตท่ามกลางสังคมที่สมานฉันท์ ทนสมัย ก้าวหน้า ควบคู่ไปกับสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์อย่างสมดุลในระยะยาว เพื่อให้ประเทศไทยสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายใน ให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคงท่ามกลาง ความผันแปรที่เกิดขึ้นรอบด้านจากภายนอก และสามารถบรรลุเป้าหมายระยะ 20 ปี ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564-2565)

ผู้ศึกษาได้เลือกบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นพื้นที่ในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพัฒนาชุมชน เพราะหมู่บ้านดังกล่าว มีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามารถในการปกครองหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านมีความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งมีพื้นฐานทางกายภาพ สังคม และด้านอื่นๆ ที่แตกต่างจากหมู่บ้านอื่น จึงทำให้ผู้ศึกษาหมู่บ้านดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหา แนวทางการแก้ปัญหา และการพัฒนาต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา และความต้องการของชุมชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา กรณี บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น และพัฒนาด้วยเทคนิค AIC

วิธีการดำเนินการวิจัย (ต้องมีขั้นตอนดังนี้)

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในอดีต โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับ ผู้นำชุมชนและบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 274 คน ซึ่งจะทำการศึกษาข้อมูลด้านบริบทชุมชน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สาธารณะสุข การปกครอง การพัฒนาชุมชน โดยสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมในอดีต

ขั้นตอนที่ 2 จากการร่วมจัดเวทีระดมความคิดโดยการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคกระบวนการ AIC มาใช้ในการประชุม

- การวิเคราะห์หมู่บ้านในปัจจุบัน (A1) กำหนดให้ชาวบ้านออกความคิดเห็นโดยตั้งคำถามสภาพหมู่บ้านในปัจจุบันเป็นอย่างไร ผลจากการระดมความคิดของชาวบ้าน

- การวิเคราะห์หมู่บ้านในอนาคต (A2) ให้ผู้เข้าร่วมประชุม ออกความคิดเห็นหมู่บ้านในอนาคตที่ตนเองต้องการเป็นอย่างไร ผลจาก การระดมความคิดของชาวบ้าน

- การกำหนดแนวทางการพัฒนา (i2) ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละกลุ่มคิดโครงการหรือกิจกรรมที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายตามความ คิดเห็นของชาวบ้านที่วาดหมู่บ้านในอนาคต โดยเขียนชื่อโครงการที่เห็นพร้อมกันที่จะทำไปสู่ออนาคตที่ต้องการ ผลจากการระดมความคิดของชาวบ้าน

- การจำแนกประเภทของโครงการและเรียงลำดับความสำคัญ (I2) จากที่ชาวบ้านได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นร่วมทำกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านนั้น ทางผู้ ศึกษาได้ทำการคัดเลือกประเภทของโครงการตามความสำคัญของปัญหา

- การจัดทำรายละเอียดของโครงการสำหรับโครงการที่จัดทำร่วม (C2) ผู้ศึกษาและชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันพิจารณาสรุปปัญหาและความต้องการ ของชุมชน และแนวทางการพัฒนาของหมู่บ้าน นอกจากนี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการ ของชุมชนแล้ว ยังเป็นกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับคณษนักศึกษาเกี่ยวกับประเด็น ปัญหา และจัดทำโครงการกับชาวบ้าน ผู้ศึกษาได้กล่าวขอบพระคุณชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุม และคณะผู้ศึกษาจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน ในโอกาสต่อไป และเชิญผู้นำชุมชนกล่าวปิดงาน การประชุม

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 274 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนชาวบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 75 คน

ผู้ให้ข้อมูล ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนชาวบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น จำนวน 75 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ศึกษาใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือหลังจากที่ผู้ศึกษา ได้สร้างแบบสัมภาษณ์ ขึ้นมา จากนั้นนำไปตรวจสอบว่าเมื่อนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้ศึกษาต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใดโดยในกระบวนการตรวจสอบผู้ศึกษาได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้วในบางส่วน เช่น ข้อมูลการศึกษา ด้านการปกครอง ด้านสาธารณสุข ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ส่วนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยผู้ศึกษาได้ข้อมูลด้วยตัวเองโดยใช้แบบสอบถามที่จัดสร้างขึ้น สอบถามพูดคุยกับกลุ่มตัวอย่างบ้านหนองหญ้าขาวนวก หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่าง ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มตัวอย่างว่าในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้ถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนทุกด้านเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้มาจัดเรียงนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางและเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องพัฒนาการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 1 แสดงถึงการจัดลำดับความสำคัญของข้อมูล

สรุปปัญหา	สภาพปัญหา			โครงการที่จัดทำ
	ลำดับที่ 1	ลำดับที่ 2	ลำดับที่ 3	
1. ชุมชน ศึกษา	กลุ่มจักสานในชุมชนไม่เป็นที่นิยมกัน ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก	ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำทำให้รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายในครัวเรือน	คณะกรรมการหมู่บ้านมีความขัดแย้งกันมีการเกิดปัญหาการเมืองในชุมชน	โครงการสร้างงานฝึกอาชีพคนในชุมชน จากการจัด เวที AIC ทำให้ทราบ ถึงปัญหาซึ่งปัญหาที่ ต้องการให้ได้รับการ แก้ไข คือการนำปัญหา ที่เกิดขึ้นนำมาแก้ไข และปรับปรุง เพื่อให้ ชาวบ้านจะได้ร่วมมือ กันในการตัดสินใจ การแสดงความคิดเห็น ร่วมกัน และจะได้ปลูก ผังให้ชาวบ้านได้มี ความสามัคคีกัน
2. เวที AIC	ชาวบ้านยังไม่กล้าออกความคิดเห็น	ชาวบ้านบางคนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุม	ชาวบ้านยังไม่ค่อยมั่นใจในการตัดสินใจ	
3. แผนชุมชน	ถนนภายในหมู่บ้านรวมทั้งทางเข้าหมู่บ้านถนนมีการชำรุดเพราะมีรถบรรทุกวิ่งทุกปี	โครงการปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร	โครงการขุดสระ	

หมายเหตุ *ในการจัดลำดับความสำคัญได้จากการศึกษาข้อมูลทำแบบสัมภาษณ์ การทำเวทีชุมชน AIC และแผนแม่บทชุมชนว่าปัญหาใด สำคัญตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงลำดับความสำคัญของโครงการ

ลำดับที่	ชื่อโครงการ	ลำดับความสำคัญ
1	โครงการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน	1
2	โครงการสร้างป่า สร้างรายได้	2
3	โครงการหมู่บ้านสะอาด	3
4	โครงการส่งเสริมกลุ่มจักสาน	4
5	โครงการฝึกทำขนมไทยเพื่อสืบสานวัฒนธรรม	5

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องพัฒนาการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น

จากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษา บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 มีการพัฒนาในด้านการศึกษาด้านสุขภาพเนื่องจากมีการตรวจสุขภาพประจำปีทุกครั้ง นักศึกษาจึงได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยการพาชาวบ้านจัดทำโครงการการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน เพื่อให้ชาวบ้านหนองหญ้าขาวนง สามารถนำความรู้และแนวทางปฏิบัติไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพงา เพ็งนาเรนทร์ เรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ของผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุต่อการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้ 2) ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพของผู้สูงอายุ 3) ดำเนินการพัฒนา อาชีพสำหรับผู้สูงอายุ เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามจากผู้สูงอายุในชุมชน 353 คน ร่วมกับการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกตัวแทนผู้สูงอายุ ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการของผู้สูงอายุที่มีต่อการพัฒนาอาชีพ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการวางแผน อบรม. และชุมชนเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน โดยให้แสดงความคิดเห็นผ่าน การทำประชาคมของ อบรม. และช่องทางอื่นๆ ด้านการดำเนินงานผู้นำชุมชนจะเป็นหลักในการผลักดันให้เกิดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ด้านการใช้บริการจากโครงการอบรม.และชุมชนได้จัดกิจกรรมการฝึกอบรมอาชีพให้ผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องเช่นแกะเป่าจากวัสดุเหลือใช้โดยการถักสานด้วยมือที่เป็นหลักสูตร ในระยะสั้นให้กับผู้สูงอายุด้านการรับผลประโยชน์ผู้สูงอายุที่อยู่ในชุมชนทุกคนสามารถที่จะเข้ามาพัฒนาอาชีพ ที่ทาง อบรม. หรือชุมชนจัดให้ 3) ดำเนินการพัฒนาอาชีพเพื่อสร้างรายได้สำหรับผู้สูงอายุที่ได้จากการสนทนา กลุ่มได้ข้อสรุปคือให้กลุ่มวิสาหกิจในชุมชนของตำบลเทพารักษ์ ได้เข้ามาให้ความรู้บรรยายและสอนการทำ แกะเป่าจากวัสดุเหลือใช้ซึ่งเหตุผลที่เลือกอาชีพเสริมนี้เพราะว่าชุมชนในตำบลเทพารักษ์เป็นชุมชนเมืองจึงมี วัสดุเหลือใช้ที่ค่อนข้างมาก เช่น กระจองบรรจุน้ำอัดลม กระจองเปียร์ กล่องบรรจุภัณฑ์ ที่มีลวดลายสวยงาม ซึ่งถ้าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมอบรมจะได้มีความรู้และนำไปทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุอาจจะรวมกลุ่มกันและไปตั้งสินค้าขายในนามชมรมผู้สูงอายุของตำบล หรือนำสินค้าไปวางขาย ในงานโอท็อปของตำบลเทพารักษ์ หรือในจังหวัดสมุทรปราการ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาปัญหาของชุมชนในการดำเนินโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติโดยการใช้เทคนิค AIC บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น ปัญหาที่ได้จากจัดโครงการ AIC มีดังนี้ 1) โครงการสร้างงานฝึกอาชีพคนในชุมชน 2)โครงการสร้างป่า สร้างรายได้3) โครงการหมู่บ้านสะอาด 4) โครงการส่งเสริมกลุ่มจักสาน 5) โครงการฝึกทำขนมไทยเพื่อสืบสานวัฒนธรรม เมื่อร่วมคิดโครงการมติดีที่ประชุมให้ดำเนินโครงการการฝึกอาชีพสร้างรายได้คนในชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) ผู้เข้ารับการฝึกอาชีพสามารถนำความรู้และแนวทางปฏิบัติไปประกอบอาชีพสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ 2) ระดับความพึงพอใจของชาวบ้านที่มีต่อโครงการ บ้านหนองหญ้าขาวนง หมู่ 10 ตำบลกุดเค้า อำเภอัญญาคีรี จังหวัดขอนแก่น

วิถีไทพวนกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
กรณีศึกษา : บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
Thai Phuan way of life and local cultural preservation
Case Study: Ban Klang, Pak Tom Subdistrict, Chiang Khan District, Loei Province

จิรนนท์ พาพลงาม¹ และ กันตพงษ์ จุลราช²

Jeeranan Paponngam and Kantapong Chularaj

¹นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

²อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program Department of Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences

Loei Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: sb6340307121@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อจะศึกษาความเป็นอยู่วิถีชีวิตของชาวไทพวนเพื่อสร้างแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของไทพวนโดยชุมชนเป็นกลุ่มที่มีลักษณะทางชาติพันธุ์องค์ประกอบที่สามารถนำมาส่งเสริมให้เกิดการอนุรักษ์ท่องเที่ยวได้คือวัฒนธรรมและความเป็นอยู่คือการนำเอาองค์ความรู้จากบุคคลชุมชนนำไปสู่การใช้ประโยชน์และความภาคภูมิใจในความเป็นชาวไทพวนความโดดเด่นของวิถีชีวิตประเพณีการประกอบอาชีพซึ่งพบว่ายังคงเป็นสิ่งที่ยังคงเป็นที่ชาวไทพวนยังรักษาปฏิบัติสืบต่อกันมาชาวไทพวน ก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งของจังหวัดเลย โดยเฉพาะเขตอำเภอเชียงคานที่มีความน่าสนใจมาก โดยชาวไทพวนนั้นถึงแม้ว่าจะมีธรรมเนียมเคร่งครัดมาก ในเรื่องการแต่งงานกับคนต่างถิ่นแต่ชาวไทพวนก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้คนในจังหวัดเลย นับได้ว่าผู้คนในเขตอำเภอเชียงคานนั้น ก็มีเชื้อสายชาวไทพวนอยู่พอสมควรในอำเภอเชียงคาน จะมีชาวไทพวนกลุ่มใหญ่อยู่ 2 หมู่บ้านคือบ้านกลางและบ้านบุสม แต่ชาวไทพวนที่ยังคงรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ดีที่สุดคือ ชาวไทพวน บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

คำสำคัญ : ไทพวน วิถีชีวิต ท้องถิ่น อนุรักษ์

Abstract

The purpose of this research was to study the way of life of the Tai Puan people in order to create guidelines to promote Cultural preservation of Tai Puan by the community is a group that has ethnic characteristics. The element that can be used to promote conservation of tourism is culture and livelihood is to bring knowledge from the community to use. To take advantage and pride in being a Tai Chuan, outstanding way of life, traditions, occupations, which were found to be still the things that the Tai Puan people still maintain and practice from generation to generation. The Phuan are considered to

be another ethnic group in Loei Province, especially Chiang Khan District which is very interesting. But the Tai Phuan people have become part of the people in the province, which can be considered that the people in Chiang Khan District have a reasonable descent. In Chiang Khan District, there are Tai Phuan people. There are 2 large villages, Ban Klang and Ban Bu Hom, but the Tai Puan people who still maintain their traditional culture the best are the Tai Puan people in Ban Klang, Pak Tam Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province.

Keywords : Tai Phuan way of life local conservation

บทนำ

พวน (พวน) ตรงกับคำว่า โพน (โพน) ในภาษาลาว และพวนในภาษาไทย หมายถึง เมืองอันตั้งอยู่บริเวณพื้นที่สูงหรือที่ราบสูง พวน เป็นชื่อสมมติของคนกลุ่มหนึ่งที่พูดภาษาไทย - ลาว สำเนียงพวนมีหลักแหล่งดั้งเดิมอยู่เมืองพวน ใกล้ทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวางในลาว ติดพรมแดนลาว-เวียดนาม ซึ่งเป็นเขตที่ราบสูงตระกูลภาษาไทย - ลาว เก่าสุตราว 3,000 ปีมาแล้ว อยู่บริเวณมณฑลทวนกวางสีในจีน (ติดกับเวียดนาม) เป็นภาษากลางทางการค้าภายในไม่น้อยกว่า 2,500 ปีมาแล้ว (อภิรักษ์ กาญจนคงคา.2563)

ชาวไทพวน ก็ถือได้ว่าเป็นกลุ่มชนอีกกลุ่มหนึ่งของจังหวัดเลย โดยเฉพาะเขตอำเภอเชียงคาน ที่มีความ น่าสนใจมาก โดยชาวไทพวนนั้นถึงแม้ว่าจะมีธรรมเนียมเคร่งครัดมากในเรื่องการแต่งงานกับคนต่างถิ่น แต่ชาวไทพวนก็ได้กลายเป็น ส่วนหนึ่งของผู้คนในจังหวัดเลย โดยเฉพาะเขตอำเภอเชียงคานตามหมู่บ้านต่าง ๆ อย่างกลมกลืน จนนับได้ว่าผู้คนในเขต อำเภอเชียงคาน นั้นก็มีเชื้อสายชาวไทพวนอยู่พอสมควรในอำเภอเชียงคานจะมีชาวไทพวนกลุ่มใหญ่อยู่ 2 หมู่บ้านคือ บ้านกลางและบ้านบุชม แต่ชาวไทพวนที่ยังคงรักษา วัฒนธรรมดั้งเดิมเอาไว้ดีที่สุดในอำเภอเชียงคานคือชาวไทพวนบ้านกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีลักษณะเป็นหมู่บ้านขนาดเล็ก เนื่องจากเป็นอำเภอที่ติดชายแดนสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ที่อพยพเข้ามา ตั้งถิ่นฐาน ใหม่ การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นถือเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญของประชาชนในพื้นที่ ความสำคัญกับสิทธิ ชุมชนว่า “บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชน ท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟู จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและมีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา

ชาวบ้านกลางเป็นชาวพวนที่อพยพลงมาจากเมืองหลวงพระบางในคราวศึกฮ่อ มาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมลำ น้ำเลยฝั่งทิศตะวันตก ในคราวแรกตั้งหมู่บ้านมีต้นมะขาม เป็นใจบ้านหรือมิ่งบ้าน เรือนในยุคแรกมีแบบแผน คล้ายกันกับเรือนเขี้ยวที่โครงสร้างส่วนใหญ่เป็นไม้ไผ่ หลังคามุงหญ้าแบบเรือนในหลวงพระบาง ต่อมาราวหลัง พ.ศ. 2480 เป็นต้นมา เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง แบบเรือนเป็นเรือนไม้จริงมุงหลังคาด้วยกระเบื้องซีเมนต์ หลังคา ทรงปั้นหย่า มีทั้งที่หักฉากเป็นเรือนมุข และสองมุขแบบตัวยู ทั้งเทคนิคและวัสดุคือกระเบื้องซีเมนต์เป็นสิ่งที่ ช่างปลูกเรือนในหมู่บ้านนำเข้ามา ซึ่งเป็นอิทธิพลของกระแสความนิยมที่เกิดจากอาคารทางราชการและเรือน แกะยุคแรกๆในจังหวัดเลย (อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเลย เมืองเลย จังหวัดเลย.2562)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นอยู่วิถีชีวิตของชาวไทพวนเพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริม การอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทพวน
กรณีศึกษา : บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 ราย เป็นชาย 6 ราย และ หญิง 4 ราย

1.2 ผู้ให้ข้อมูล นายธนศิลป์ อินดา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 8

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ซึ่ง แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจ แบ่งเป็น 3 ด้าน 1.ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ 2.ด้านการอำนวยความสะดวก 3.ด้านความต้องการ / ด้านคุณภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ในการศึกษาข้อมูล

2. ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถาม จำนวน 10 ฉบับ ซึ่งได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ขอความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มในการให้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม Excel

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง วิถีไทพวนกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคน จังหวัดเลยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาเพื่อศึกษาความเป็นอยู่วิถีชีวิตของชาวไทพวนเพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริม การอนุรักษ์ วัฒนธรรมของชาวไทพวนผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ 3 ด้าน 1.ด้านกระบวนการขั้นตอนการ ให้บริการ ผลการ ประเมินความพึงพอใจพบว่าอยู่ในระดับมาก 2.ด้านการ อำนวยความสะดวก ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่า อยู่ในระดับ มาก 3.ด้านคุณภาพ/ความต้องการสะดวก ผลการประเมินความพึงพอใจพบว่าอยู่ในระดับ มาก สรุปรวมปัจจัยความพึงพอใจความต้องการทั้ง 3 ด้านมี ความต้องการอยู่ในระดับ มาก

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องวิถีไทพวนกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคน จังหวัดเลยมีวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ด้านกระบวนการขั้นตอนการให้บริการ การมีส่วนร่วมของประชาชนและการให้ความร่วมมือนั้น ได้ด้วยความกรุณา จากหลายท่านที่ได้อนุเคราะห์ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลการศึกษาครั้งนี้จะสำเร็จลงไม่ได้ หากขาด ความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่หมู่บ้าน บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอเชียงคน จังหวัดเลย และการตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ การมีส่วนร่วม ทำให้ได้ผลการศึกษาที่เป็น ประโยชน์ต่อการพัฒนา (วิษณุ หยกจินดา.2557)

2. ด้านการอำนวยความสะดวก ในการลงพื้นที่สำรวจครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้วิจัยได้ลงไปสำรวจ และเก็บข้อมูลใน ชุมชนบ้านกลาง และได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับชาวบ้าน ได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ลงเก็บข้อมูลเอง ยังได้เห็นถึงการดำรงชีวิตหรือ วิถีชีวิตของชาวบ้าน การทำงานครั้งนี้ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นอย่างดี รวมทั้งการอำนวยความสะดวกจาก ผู้ใหญ่บ้าน บ้านกลาง หมู่ที่ 8 นายธนศิลป์ อินดา

3. ด้านความต้องการ/ด้านคุณภาพ ความต้องการของคนในชุมชนจะให้ความร่วมมือ ชาวบ้านให้ความร่วมมือ อยู่ในระดับมาก การเข้าไปคลุกคลีเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องวิถีไทพวนกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นกรณีศึกษา : บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลยมีวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษารายงานตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

เมื่อนำวัฒนธรรมประเพณีของชาวไทพวนมาส่งเสริมสร้างกับแนวคิดการอนุรักษ์โดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นจุดดึงดูดใจแล้วนั้นสามารถเสริมสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวได้คือการสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในเรียนรู้การสร้างอาชีพของชาวไทพวน ศึกษาการดำรงชีวิตการทดลองแต่งกายแบบชาวไทพวนตลอดจนการมีส่วนร่วมที่ สามารถสร้างความประทับใจในการท่องเที่ยวได้ให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดใจให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้ต่อไปและยังเป็นส่วนหนึ่งในอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาวไทพวน ไม่ให้สูญหายไปได้อีกด้วยอุปสรรคคือการขาดความสนใจจากคนรุ่นใหม่ลดน้อยลง ซึ่งผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือประชากรในชุมชน บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

- 1.1 ควรศึกษาความพึงพอใจของชาวบ้านควบคู่ไปด้วยพัฒนาการให้บริการที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
- 1.2 มีการศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 2.2 ควรมีการเก็บข้อมูลหลายด้านเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์กัณฑ์พงษ์ จุลราช ที่ชี้แนะแนะนำแนวทางตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง และ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 นายธนศิลป์ อินดา และชาวบ้าน ผู้ทำแบบสอบถาม จำนวน 10 คน บ้านกลาง ตำบลปากตม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดเลยที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและเอกสารต่างๆ รวมทั้งการให้คำปรึกษาในช่วงของการทำวิจัย และขอขอบคุณ สมาชิกกลุ่มทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- ไพบูลย์ วิริยะพัฒนาไพบูลย์. (2553). ประวัติศาสตร์ พวนมาจากไหน
พจนานุกรม. (2546). คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
นาวิ ผาจันทร์. (2552). ชนชาติพันธุ์ไทยพวน <http://www.kasetsomborn.com/>
อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทยเลย เมืองเลย จังหวัดเลย (2562) <https://www.facebook.com/HugThaiLoei/posts/>
ไทพวน (2557) <https://th.wikipedia.org/w/index.php?title>

การใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

Using AIC Techniques to Study Community Participation to solve problems according
to the needs of the community: a case study of Ban Hang Na, Phon Sung Subdistrict,
Dan Sai District, Loei Province.

จิรารัตน์ โสประดิษฐ์¹ และวิชญ์ มะลิตัน²

Jirarat Sopradit and Wich Maliton

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. , คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Loei Rajabhat University.

Assistant Professor Dr., Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University.

Corresponding Author Email: Sb6240307102@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาโครงการการแก้ไขปัญหาชุมชนตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยเทคนิค AIC ผู้ศึกษาได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน 359 คน 2) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 20 คน ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นเครื่องมือในการศึกษา เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่ม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกออกตามประเด็นคำถาม ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบข้อมูลหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า งานวิจัยนี้เริ่มต้นจากชุมชน สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับ ตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ จากผลการวิจัยได้แนวทางการดำเนินโครงการ จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้ 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน 3) โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และได้โครงการจากผลการประชุมวางแผนโครงการ จำนวน 1 โครงการ คือ โครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายไปไม้

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วมของชุมชน การแก้ไขปัญหา ความต้องการ เทคนิค AIC

Abstract

This research is a qualitative research (Qualitative Research) with the objectives. To develop a project to solve community problems according to the needs of the community. A case study of Ban Hang Na, Phon Sung Sub-district, Dan Sai District, Loei Province by AIC technique. Na, Phon Sung Sub-district, Dan Sai District, Loei Province, totaling 359 people. 2) The target group is community leaders and members of the flower and plant enterprise group, totaling 20 people. The study uses in-depth interview and focus group. as a study tool when obtaining information from the interview participatory observation and group chat after that, the obtained data was classified according to the questionnaire, examined and analyzed the data. and use the obtained information to organize the information system to find content consistency and presented descriptive data (Content Analysis). The results showed that this research started from the community. Encourage villagers or community representatives to create new knowledge for self and community By studying, learning, finding information problem analysis study as well as solving problems that are currently experiencing by jointly planning and determine the implementation of plans or projects Along with the implementation of the plan in order to achieve the goal of correcting the problem according to the needs. From the results of the research, there are 3 project implementation guidelines: 1) Occupation Promotion Project of Flower and Ornamental Community Enterprise Group By making cloth printed with leaves. 2) Landscape improvement project in the village. 3) Local culture promotion project. And got a project from the project planning meeting, amounting to 1 project, which is the career promotion project of the community enterprise group of ornamental plants. by making leaf print fabric.

Keywords : Community Engagement problem solving need AIC Techniques

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 หมายความว่า 8 ไทยมีพื้นที่และเมืองอัจฉริยะที่น่าอยู่ ปลอดภัย เติบโต ได้อย่างยั่งยืน มีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) ใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ในเป้าหมาย ประเทศไทยเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว เศรษฐกิจเติบโต อย่างมีเสถียรภาพ และยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ในเป้าหมาย การกระจายศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคม เพิ่มโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นกำลังของการพัฒนาประเทศในทุกระดับ และการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา การพึ่งตนเองและการจัดการตนเองเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ และยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อ สิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการในการส่งเสริมให้พื้นที่และกลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งในด้านบริบทในการดำเนินชีวิต และวิถีชีวิตของผู้คน โดยมีกระบวนการในการพัฒนา ผ่านคนที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนาโดยอาศัยทรัพยากร และทุนที่มีอยู่ในชุมชน และการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ ในลักษณะการมีส่วนร่วมจาก ภายในและภายนอก ซึ่งหากระบวนการในการพัฒนามีการจัดการที่ดีย่อมส่งผลต่อ

คุณภาพชีวิตของคนที่อยู่ในชุมชน (พีรพัฒน์ พันศิริ, 2559) การพัฒนาชุมชนนั้น มีแนวคิดพื้นฐานอยู่ที่การสรรหากระบวนการ แนวทางรูปแบบของกิจกรรมหรือโครงการที่หนุนเสริมการพัฒนา โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเองโดยวางอยู่บนแนวทางคน มีความสำคัญที่สุด เป็นการสร้างความเชื่อมั่นในศักยภาพ และพลังความสามารถของคน ยึดหลักการมีส่วนร่วมพัฒนาให้ประชาชนพึ่งตนเองได้มากขึ้น โดยรัฐให้การช่วยเหลือสนับสนุน ในส่วนที่เกิดขีดความสามารถของประชาชนตามโอกาส และหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม ใช้วิถีแห่งประชาธิปไตยและหาโอกาส กระตุ้นให้การศึกษาให้ประชาชน เกิดความคิดการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553)

จังหวัดเลยได้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดเพื่อบูรณาการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ โดยการบูรณาการ การสรรพกำลัง ทั้งทรัพยากรคน งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ วิธีการจัดการ จากทุกภาคส่วน ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และประชาชน ด้วยการเชื่อมโยงการดำเนินการ การพัฒนาเศรษฐกิจ เกษตรอุตสาหกรรม และการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การแก้ไข และพัฒนาสังคมคุณภาพชีวิต ให้มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งมีความมั่นคงตามแนวชายแดน เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์จังหวัด/กลุ่มจังหวัด ประเด็นการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเด็นการพัฒนาที่ 9 การพัฒนาเมือง และพื้นที่เศรษฐกิจของภาคตะวันออกเฉียงเหนือภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) นโยบายรัฐบาล เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ประเทศไทย ปี 2015 – 2020 “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”(กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด, 2563)

องค์การบริหารส่วนตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้จัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการเพื่อส่งเสริม แก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนของตนเอง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562) ก่อให้เกิดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง จากการทำกิจกรรมหรือโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนได้อย่างแท้จริงแล้ว ดังนั้นชาวบ้านจึงมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ซึ่งในอนาคตชาวบ้านต้องการ แก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อดีของเทคนิค AIC คือเป็นวิธีหรือกลไกที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกระดับ ทุกคนในองค์กร หน่วยงาน กลุ่มสังคม คณะบุคคล ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำมาซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันจากการ ทำงานร่วมกัน (Interactive learning through action) ก่อให้เกิดการระดมสมอง เพื่อร่วมคิดร่วมวิเคราะห์หนทางเลือก หรือหนทางปฏิบัติ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนา นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความรู้สึกเป็นเจ้าของในผลงานที่ตนเองได้มีส่วนร่วม สุดท้ายยังก่อให้เกิดความผูกพัน ความรัก และห่วงแหนคอยปกป้องรักษาให้เกิด ความมั่นคงยั่งยืน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจการใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาโครงการการแก้ไขปัญหาชุมชนตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยเทคนิค AIC

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในอดีต โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับ ผู้นำชุมชน และชาวบ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน 359 คน ซึ่งจะทำการเก็บข้อมูลด้านบริบทชุมชน

ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สาธารณะสุข การปกครอง การพัฒนาชุมชน โดยสัมภาษณ์ข้อมูลพื้นฐาน และการมีส่วนร่วมในอดีต

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาชุมชนใน 4 ประเด็น คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล โดยใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation, Influence, and Control) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ขั้นเห็นคุณค่า (A) จัดเวทีให้ชาวบ้านเข้ามาพูดคุยถึงสภาพการณ์และปัญหาและความต้องการในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต
- ขั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ในขั้นนี้ชาวบ้านจะต้องระบุสิ่งที่ทำให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาในชุมชน ในอนาคต โดยระบุเป็นกิจกรรมหรือโครงการและจัดลำดับความสำคัญ และนอกจากนี้ยังเป็นขั้นตอนการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการ
- ขั้นควบคุม (C) มี 2 ขั้นตอนคือ การแสวงหาผู้รับผิดชอบ และขึ้นวางแผนดำเนินงานโดยกำหนดกิจกรรม ภายใต้โครงการต่าง ๆ วิธีดำเนินการ งบประมาณ และผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรมอีกทั้งใช้เทคนิคยุทธวิธีการนำ เปลี่ยน (Strategies of change) เป็นยุทธวิธีการโน้มน้าวจิตใจและความคิดของบุคคลเป้าหมายให้คล้อยตาม (Persuasive Strategy) สร้างทัศนคติใหม่ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วม และเก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และนำข้อมูลที่ได้อาจจัดระบบข้อมูลหาความสอดคล้องเชิงเนื้อหา และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 2 เดือน

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านทางนา ตำบลโพหนอง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย จำนวน 359 คน
- 1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจไม้ดอกไม้ประดับ จำนวน 20 คน

1. ผู้ให้ข้อมูล ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจไม้ดอกไม้ประดับจำนวน 20 คน ในการเลือกตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive sampling)

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านทางนา ตำบลโพหนอง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ศึกษาใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือหลังจากที่ผู้ศึกษา ได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ขึ้นมา จากนั้นนำไปตรวจสอบว่าเมื่อนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้ศึกษาต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใดโดยในกระบวนการตรวจสอบผู้ศึกษาได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ คือ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารของหน่วยงานต่างๆ ที่มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว ในบางส่วน เช่น ข้อมูลด้านการศึกษา ด้านการปกครอง ข้อมูลด้านสาธารณสุข ข้อมูลด้านวัฒนธรรม บ้านทางนา หมู่ที่ 8 ตำบลโพหนอง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ส่วนที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยผู้ศึกษาได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่จัดสร้างขึ้น การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus group)

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มเป้าหมายว่าในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะ

เก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม มาจำแนกออกตามประเด็นคำถาม ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ และพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยดูจากวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอในรูปเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

ผลจากการใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation, Influence, and Control) ซึ่งเป็นขั้นที่ 1 โดยให้การสนทนากลุ่ม ได้ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมขั้นตอนการสร้างความรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การพัฒนาการมีส่วนร่วมขั้นตอนการสร้างความรู้

ประเด็น	ปัจจุบัน	อนาคต
1. สถานการณ์ปัญหาโดยรวมของชุมชนด้านต่างๆในปัจจุบัน	สภาพปัจจุบันของชาวบ้านหางนา หมู่ที่ 8 ตำบลโพนสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย คือ สภาพภายในหมู่บ้านถนนภายในหมู่บ้านบางจุดเป็นหลุม เป็นบ่อ ไฟฟ้าส่องสว่างภายในซอยยังไม่ทั่วถึงทุกจุด และวัยรุ่นในหมู่บ้านไม่ให้ความสำคัญทางพุทธศาสนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดเด่นหรือเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม	ชุมชนเกิดการพัฒนา ถนนหนทางดีขึ้นจากอดีต ไฟฟ้าส่องสว่างทั่วถึงวัยรุ่นในความสำคัญในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีกลุ่มวิสาหกิจที่เข้มแข็งและสามารถสร้างรายได้แก่คนในชุมชนได้มากขึ้น
2.ความต้องการในอนาคต	ต้องการให้ชาวบ้านทุกคนร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างความตระหนักในการจัดการกับปัญหาภายในชุมชน มีการจัดลำดับของปัญหาแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด อาทิเช่น -ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ควรมีการปรึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ร่วมกับกับชุมชน -วัยรุ่นในชุมชนไม่ให้ความสำคัญทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นควรมีการอบรมให้ความรู้สร้างความตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมประเพณีต่างๆในชุมชน -กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับยังไม่มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นจุดเด่นของชุมชน ควรมีการศึกษาผลิตภัณฑ์จากกลุ่มวิสาหกิจอื่นแล้วมาปรับใช้ในกลุ่มวิสาหกิจโดยใช้วัตถุดิบที่เป็นเอกลักษณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่	ต้องการให้ส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการให้ความสำคัญและประโยชน์ของการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน

ผลการศึกษาในขั้นที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ และจัดลำดับความสำคัญของโครงการ ซึ่งผลของการปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 การสร้างแนวทางการพัฒนา

โครงการ	แนวทางปฏิบัติ
1. โครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้	รวมกลุ่มเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม และสร้างผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย
2. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน	ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านรวมกลุ่มในการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน เพื่อให้หมู่บ้านพัฒนายิ่งขึ้น
3. โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น	รวมกลุ่มวัยรุ่นแต่งกายตามประเพณีปฏิบัติและรณรงค์ในการเข้าวัดในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ผลขั้นที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่มผู้ดำเนินงานซึ่งจะรับผิดชอบต่อโครงการหรือกิจกรรมขั้นตอนโดยการแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ และการตกลงในรายละเอียด ในการดำเนินงานดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 โครงการจากผลการประชุมวางแผนโครงการ

โครงการ	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
โครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้	1. เพื่อส่งเสริมอาชีพเสริมให้คนในชุมชนสามารถนำไปประกอบอาชีพที่มั่นคงและนำไปต่อยอดได้ในวันข้างหน้า 2. เพื่อให้ชาวบ้านเกิดกลุ่มที่เข้มแข็งและมีผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม	- จัดเตรียมอุปกรณ์และสถานที่ในการทำโครงการ - ดำเนินโครงการ - ประเมินผลโครงการ	องค์การบริหารส่วนตำบลโพสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ร่วมกับคณะกรรมการชุมชนและชาวบ้าน

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชนกรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพสูง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลสรุปและความต้องการของชุมชน ใน 3 โครงการ ซึ่งผลจากขั้นที่ 1 เป็นขั้นตอนที่ชาวบ้านได้ร่วมกันเสนอและวิพากษ์วิจารณ์สถานการณ์ปัจจุบันของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน ต่อมาในขั้นที่ 2 ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา กลุ่มชุมชนได้เสนอแนวทางการพัฒนาในรูปแบบของโครงการจำนวน 3 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน 3) โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่อมาในขั้นตอนที่ 3 การสร้างแนวทางปฏิบัติ ถือว่าเป็นเป็นแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ซึ่งต้องทำข้อเสนอโครงการ ว่ามีแนวทางดำเนินการอย่างไร งบประมาณและผู้รับผิดชอบ โดยขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการควบคุมการดำเนินการ ตั้งแต่ขั้นแรกมาจนถึงการทำเป้าหมายให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในแต่ละโครงการ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นแนว

ทางการ ใช้ AIC ในการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ บ้านหางนา ตำบลโพหนอง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ได้เสนอให้ใช้การประชุมแบบมีส่วนร่วม (ACI) แผนที่ชุมชน (Village Map) การกำหนดอนาคตหมู่บ้าน (Future Search Confluence: FSC) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด (SWOT) การระดมสมองโดยใช้บัตรคำ (Metaplan) หรือการสรุปเชื่อมโยงโดยใช้แผนที่ความคิด (Mind Map) ในการสร้างมีส่วนร่วมของชุมชนเช่นกัน (Donruetai Kovathanakul, 2013) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ บันเล็งลอยและคณะ เรื่องการออกแบบเสื้อผ้าจากผ้าพิมพ์ลวดลายด้วยพืชพรรณไม้ ผ้าที่พิมพ์ลายด้วยใบไม้ ดอกไม้ เป็นงานวิจัยเชิงนวัตกรรมรักษโลก การพิมพ์ลายผ้าด้วยพันธพืชต่างๆดั้งเดิมเป็นองค์ความรู้ตะวันตกเริ่มจากประเทศออสเตรเลีย เป็นผลิตภัณฑ์รักษ์สิ่งแวดล้อม รักษาโลก ไม่มีใช้สารเคมี เมื่อนำใบไม้หลากชนิดวางลงบนตัวเนื้อผ้าผ่านกระบวนการทางธรรมชาติ ก็จะได้ผลิตภัณฑ์ผ้าสีหลากชนิดไม่ซ้ำกัน เสมือนเป็นหนึ่งในเดียวของผลิตภัณฑ์ในกระบวนการผลิตแต่ละครั้ง เนื่องจากธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามฤดูกาล และสภาวะแวดล้อม ส่งผลให้สีสันทันใบไม้แต่ละใบทรงคุณค่าและตามตามธรรมชาติ การพิมพ์ลายผ้าด้วยสีธรรมชาติ เชื่อมโยงกับวิถีธรรมชาติ ง่ายต่อการบำรุงรักษา ประหยัดพลังในการดูแล ผลิตภัณฑ์ผ้าสีธรรมชาติจึงเป็นสัญลักษณ์ของการรักษาความสมดุลของธรรมชาติและยังสร้างศิลปะขั้นสูงให้ทั้งคุณค่าและราคาผลผลิตของการพิมพ์ลายผ้าด้วยสีธรรมชาติไม่มีใช้สารเคมี ใช้สารจากธรรมชาติที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น ชี้อ่อนเกลือ สารส้ม ใบไม้ เปลือกไม้ รากไม้ สไปไม้ และดอกไม้บนผืนผ้าสวยงามตามธรรมชาติมีเอกลักษณ์ การพิมพ์ลายผ้าด้วยสีธรรมชาติเป็นงานศิลปะที่สวยงามทำจากสีของใบไม้ และดอกไม้ที่ออกแบบลายต่างๆ บนผืนผ้าเส้นใยธรรมชาติ สามารถทำเพื่อใช้ส่วนตัว เป็นอาชีพหลักของคนรุ่นใหม่ หรืออาชีพเสริมหลังเกษียณอายุ

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้เริ่มต้นจากชุมชน สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับ ตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ จากผลการวิจัยได้แนวทางการดำเนินโครงการ จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ 1) โครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ 2) โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน 3) โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และได้โครงการจากผลการประชุมวางแผนโครงการ จำนวน 1 โครงการ คือโครงการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำการศึกษาครั้งนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาเชิงวิชาการหรือทำไปทดลองเพื่อเป็นต้นแบบ ได้แก่ 1) ส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มไม้ดอกไม้ประดับ โดยการทำผ้าพิมพ์ลายใบไม้ 2) ปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้าน 3) ส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น

1.2 ควรนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาในเขตพื้นที่อื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาครั้งนี้พบเพียงการใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการแก้ไขปัญหาตามความต้องการของชุมชน กรณีศึกษา บ้านหางนา ตำบลโพหนอง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ดังนั้นควรมีการศึกษาการใช้เทคนิค AIC เพื่อศึกษา ความพึงพอใจของคนในชุมชนในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการ

2.2 ควรมีการติดตามผลของโครงการเพื่อประเมินความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์ใหม่ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม้ดอกไม้ประดับ ซึ่งจะให้ชุมชนเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน บ้านหางนา หมู่ที่ 8 ตำบลโพหนอง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและเอกสารต่างๆ และขอขอบคุณ แกนนำชุมชนที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการหาแนวทางแก้ไข ปัญหาในชุมชนทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2651-2565. สืบค้น 20 พฤศจิกายน 2565. จาก

http://www.phonsung.go.th/?page_id=4761

โกวิท พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดเลย พ.ศ. 2561 – 2565*. เลย: สำนักงานจังหวัดเลย.

พีรพัฒน์ พันศิริ, (2559). : 14 กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560-2564*.

กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน

วรารักษ์ บันเล็งลอยและคณะ. (2565). การออกแบบเสื้อผ้าจากผ้าพิมพ์ลวดลายด้วยพืชพรรณไม้ สืบค้น 20 ธันวาคม 2565.

จาก <https://shorturl.asia/zclb4>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13*

พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

Kovathanakul, D. (2013). *Sustainable Tourism Development*. Khon Kaen : Faculty of Management, Khon Kaen University.

การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์
Community involvement in the use of fine bran from a community rice mill in aquaculture diets to reduce the production costs of the aquaculture farmers at Ban Nong Saeng Noi, Pha Sawoei Sub-district, Somdet District, Kalasin Province.

นภัสสร ขรศรีชัย¹ และ พลสยาม สุนทรสนิท²

Naphatsorn Khanchai and Pholsiam Suntornsanit

¹ นักศึกษา, หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email: Sb6240307107@lru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารเลี้ยงปลา เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาได้กำหนดประชากรในการศึกษา คือ ชาวบ้านหนองแสงน้อย จำนวน 981 คน กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ผู้ที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา โมเดล จำนวน 10 คน และชาวบ้านที่เลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 10 คน ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นเครื่องมือในการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกออกตามประเด็นคำถาม พิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูล นำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ชั้นเห็นคุณค่า (A) ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการลดต้นทุนในการซื้ออาหารสัตว์น้ำ โดยการใช้วัตถุดิบที่มีภายในท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำอาหารสัตว์น้ำ 2) ชั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ชาวบ้านมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหา สรุปได้ว่าชาวบ้านร่วมกันเลือกจัดโครงการส่งเสริมการผลิตอาหารสัตว์น้ำ จากวัตถุดิบในท้องถิ่น โดยการไหวท้าวข้อโครงการที่จะจัดขึ้น 3) ชั้นควบคุม (C) ผู้นำชุมชนร่วมกับผู้ศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และมีขั้นตอนการวางแผนดำเนินโครงการ ประชุมวางแผนงานกำหนดกิจกรรม เสนอโครงการเพื่ออนุมัติ ดำเนินตามแผนงานโครงการ ประเมินผลการดำเนินงาน ในส่วนของงบประมาณผู้ศึกษาเป็นผู้ออกจำนวนเงินในส่วนนี้เอง โดยมีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 400 บาท ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วม และสามารถพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเอง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม รำละเอียด ลดต้นทุน ชุมชน

Abstract

This research has the objectives to study community participation in the use of fine bran from a community rice mill in fish farming recipes to reduce the production costs of fish farmers at Ban Nong Saeng Noi, Pha Sawoei Subdistrict, Somdet District, Kalasin Province. The study population was 981 villagers in Nong Saeng Noi. The target group were 4 community leaders, 10 villagers who worked on the New Theory Khok Nong Na Model agriculture and 10 villagers who raised aquatic animals. In-depth interview and focus group were used as study tools. Analyze the data by categorizing them according to the questions. Consider Data Integrity presented in descriptive form (Descriptive Statistic)

The results showed that 1) Appreciation Stage (A) The community wanted to solve the problem in terms of reducing the cost of purchasing aquatic animal feed. By using locally sourced ingredients as ingredients for making aquatic food. 2) Interaction Stage (I) Villagers express their opinions about the project. to fix the problem It can be concluded that the villagers jointly choose to organize a project to promote the production of aquatic animal feed. from local raw materials by voting on the topic of the project to be held. 3) Control stage (C) Community leaders together with the students are responsible for the project and has a project planning process Event planning meeting Propose a project for approval. Implement project plans evaluate the performance as for the budget, the students are responsible for the amount of money in this section. With a total cost of 400 baht, this project is a project organized to solve problems for the community. so that the community can participate and be able to develop further by themselves

Keywords : participation detail cost reduction community

บทนำ

ปัจจุบันนี้ธุรกิจการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทยได้รับความนิยมกัน อย่างแพร่หลาย เนื่องจากความต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มสูงขึ้นทั้งเพื่อบริโภคภายในประเทศและ ส่งออกนอกประเทศ ประกอบกับความเสื่อมโทรมทางระบบนิเวศ ส่งผลให้ปริมาณ สัตว์น้ำตามธรรมชาติมีไม่เพียงพอทำให้ต้องพึ่งการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแบบครบวงจร ในการเลี้ยงสัตว์น้ำ อาหารนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่ง เนื่องจากต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยเฉพาะในเรื่องอาหารจะตกอยู่ประมาณ 50-70 % ของต้นทุนทั้งหมด (Blyth and Dodd, 2002; Kongkeo and Phillips, 2002) ฉะนั้นหากผู้เลี้ยงไม่ให้ความสำคัญต่อการให้อาหาร สัตว์น้ำ โอกาสที่จะเกิดความล้มเหลวในการเลี้ยงก็จะสูงตามไปด้วย ซึ่งอาหารที่ใช้ในการเลี้ยงสัตว์น้ำ โปรตีนนับเป็นสารอาหารที่มีความสำคัญที่สุด จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ ในขณะที่เดียวกันก็จะมีราคาแพงที่สุดซึ่งในปัจจุบันการผลิตอาหารปลา และอาหารสัตว์น้ำอื่น ๆ นิยม ใช้ปลาป่นเป็นวัตถุดิบที่เป็นแหล่งโปรตีนจากสัตว์เป็นหลัก ร่วมกับกากถั่วเหลือง ซึ่งเป็นวัตถุดิบ แหล่งโปรตีนจากพืช ทั้งนี้เพราะปลาป่นมีกรดอะมิโนอยู่ครบถ้วน และมีสัดส่วนที่สมดุล ทำให้มีความ ต้องการเพิ่มมากขึ้นทุกปี ในขณะที่ปริมาณปลาป่นที่ผลิตได้ทั่วโลกมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากการลดลง ของปลาในแหล่งธรรมชาติ ส่งผลให้ปลาป่นมีแนวโน้มหาได้ยาก และมีราคาสูงขึ้น ตลอดจน คุณภาพไม่ คงที่ และหาได้ยากในบางฤดูกาล ส่วนกากถั่วเหลืองเป็นวัตถุดิบที่มีโปรตีนสูง มีกรดอะมิโนไลซีนสูง 2 จึงนิยมใช้เป็นแหล่งโปรตีนในอาหารเพื่อลด

ปริมาณการใช้ปลาปน และลดต้นทุนการผลิต แต่หากถั่ว เหลืองก็เป็นวัตถุดิบชนิดหนึ่งที่มีราคาค่อนข้างสูง และมีปริมาณการนำเข้าจากต่างประเทศสูงขึ้นทุกปี ทำให้ต้นทุนการผลิตสัตว์น้ำสูงตามไปด้วย (จิตรวดี ไตรเรกพันธ์, 2562)

บ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นชุมชนที่มีการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ หรือ โคก หนอง นา โมเดล ซึ่งการทำ โคก หนอง นา โมเดล ชุมชนพบปัญหาในเรื่องของการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อาทิเช่น กุ้ง หอย ปลา น้ำจืด ซึ่งมีปัญหาเกี่ยวกับต้นทุนการผลิต ในส่วนของอาหารซึ่งมีราคาค่อนข้างสูง ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังไม่ได้รับการแก้ไขผ่านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ผ่านกระบวนการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ตั้งแต่เริ่มตกลงที่จะทำวิจัย กำหนดปัญหา เลือกรูปแบบการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การตัดสินใจที่จะปฏิบัติตามแผน และวิเคราะห์ผลการปฏิบัติ (สุธี วรประดิษฐ์, 2563) การค้นหาวิธีการลดต้นทุนโดยการผลิตอาหารสัตว์น้ำเอง จะช่วยให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำของบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประหยัดค่าใช้จ่าย โดยสามารถเลือกใช้วัตถุดิบที่สอดคล้องกับความต้องการของสัตว์น้ำ หรือการเลือกใช้ วัตถุดิบในท้องถิ่น ซึ่งจะได้ อาหารสัตว์น้ำราคาถูก มีโภชนาการที่ดี มีสารอาหารครบถ้วน ทำให้สัตว์น้ำเจริญเติบโตดี มีสุขภาพสมบูรณ์ และได้ผลผลิตสูง ที่สำคัญสามารถลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์น้ำซึ่งเป็นต้นทุนส่วนใหญ่ของการเลี้ยงสัตว์น้ำลดลงได้ เนื่องจากอาหารสัตว์น้ำเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเป็นปัจจัยพื้นฐานของการ ผลิต และการควบคุมต้นทุนการผลิต ถ้าอาหารสัตว์น้ำมีคุณภาพดี ราคาต่ำ เกษตรกรจะได้รับผลผลิตสัตว์น้ำดี มีกำไรเพิ่มขึ้น ผ่านโครงการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารเลี้ยงปลา เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาน้ำจืดบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาน้ำจืดมีความรู้ที่ได้ไปสู่งการปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารเลี้ยงปลา เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาน้ำจืดบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในกระบวนการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยทำการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การสัมภาษณ์รายบุคคล การสนทนากลุ่ม การจัดเวที ประชาคม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary source) การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิของการวิจัย นี้ใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documents) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาการวิจัยและ แนวคิดรวมทั้งทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่นำมากำหนดกรอบแนวคิดและ กรอบในการวิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทชุมชน ค้นหาศักยภาพและ ศักยภาพชีวิตของชุมชน ปัญหาสาเหตุการ ทำเกษตรกรรมของชุมชน วิเคราะห์ภูมิเนเวศของชุมชน ตลอดจนค้นหาคำถามปัญหา ท้องถิ่นจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ สถิติ รายงาน บันทึกการประชุมของสภาราชการและภาคชุมชนรวมทั้งแนวคิดทฤษฎีและ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary source) ประกอบด้วยข้อมูลด้านบริบทของชุมชน การประกอบอาชีพ การทำเกษตรกรรม ภูมิเนเวศชุมชน และชุดความรู้ประสบการณ์ภูมิปัญญาในการเลี้ยงสัตว์น้ำ การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ตลอดจนศึกษาปัญหาสาเหตุในการเลี้ยงสัตว์น้ำของชุมชน รวมทั้งผลการดำเนินงานของการทำกิจกรรมร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของชุมชนบ้านหนองแสงน้อย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ชาวบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 981 คน

1.2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน ผู้ที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา โมเดล จำนวน 10 คน และชาวบ้านที่เลี้ยงสัตว์น้ำจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น 24 คน

1. ผู้ให้ข้อมูล ผู้รู้และผู้นำชุมชน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน ข้อมูลภูมิเนวคของชุมชน ปัญหาสาเหตุหลักของชุมชนในการเลี้ยงสัตว์น้ำ ผู้ที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โคก หนอง นา โมเดล และชาวบ้านที่เลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นผู้เข้าร่วมการดำเนินงานของการทำกิจกรรม การพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ บ้านหนองแสงน้อย โดยร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชน ในสูตรอาหารเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้ศึกษาใช้วิธีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของเครื่องมือหลังจากที่ผู้ศึกษา ได้สร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ขึ้นมา จากนั้นนำไปตรวจสอบว่าเมื่อนำแบบสัมภาษณ์นี้ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และจะสามารถวัดในส่วนของเนื้อหาที่ผู้ศึกษาต้องการวัดได้มากน้อยเพียงใดโดยในกระบวนการตรวจสอบผู้ศึกษาได้นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทำการตรวจสอบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาปัญหาของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาโดยการใช้แบบสัมภาษณ์ (In-depth Interview) ผู้ศึกษาร่วมกับชาวบ้านร่วมกันวางแผนเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (AIC) ในการแก้ไขปัญหาการขาดอาหารสัตว์น้ำ โดยการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารเลี้ยงสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมาย ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มเป้าหมายว่าในการตอบแบบสัมภาษณ์และการเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม และกลุ่มเป้าหมายมีสิทธิในการปฏิเสธเข้าร่วมวิจัย

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (AIC) มาจำแนกออกตามประเด็นคำถาม ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ และพิจารณาความสมบูรณ์ของข้อมูลโดยดูจากวัตถุประสงค์การวิจัย นำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำอาหารสัตว์น้ำ โดยการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำชุมชนบ้านหนองแสงน้อย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1.การมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำอาหารสัตว์น้ำ โดยการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำชุมชนบ้านหนองแสงน้อย โดยใช้เทคนิค A-I-C (Appreciation, Influence, and Control) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ตามขั้นตอนต่อไปนี้

- ชั้นเห็นคุณค่า (A) จัดเวทีให้ชาวบ้านหนองแสงน้อย เข้ามาพูดคุยถึงสภาพการณ์และปัญหาและความต้องการในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต พบว่าชุมชนต้องการแก้ไขปัญหในเรื่องของการลดต้นทุนในการซื้ออาหารสัตว์น้ำ เนื่องจากชาวบ้านต้องการลดต้นทุนโดยการใช้วัตถุดิบที่มีภายในท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำอาหารสัตว์น้ำ เพราะวัตถุดิบในท้องถิ่นมีจำนวนมาก และราคาต่ำ จึงจะสามารถทำให้เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำลดต้นทุน เพิ่มกำไรได้มากขึ้น

- ชั้นปฏิสัมพันธ์ (I) ในชั้นนี้ชาวบ้านจะต้องระบุสิ่งที่ทำให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหาในชุมชน ในอนาคต โดยระบุเป็นกิจกรรมหรือโครงการและจัดลำดับความสำคัญ และนอกจากนี้ยังเป็นขั้นตอนการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการเข้าร่วมโครงการ พบว่าชาวบ้านมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหา สรุปได้ว่าชาวบ้านร่วมกันเลือกจัดโครงการส่งเสริมการผลิตอาหารสัตว์น้ำ จากวัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยการขอความร่วมมือโครงการที่จะจัดขึ้น

- ชั้นควบคุม (C) คือ การแสวงหาผู้รับผิดชอบ และขึ้นวางแผนดำเนินงานโดยกำหนดกิจกรรม ภายใต้โครงการต่าง ๆ วิธีดำเนินการ งบประมาณ พบว่าผู้นำชุมชนร่วมกับผู้ศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และมีขั้นตอนการวางแผนดำเนินงานโครงการดังต่อไปนี้

1. ประชุมวางแผนงานกำหนดกิจกรรม
2. เสนอโครงการเพื่ออนุมัติ
3. ดำเนินตามแผนงานโครงการ
4. ประเมินผลการดำเนินงาน

ในส่วนของงบประมาณผู้ศึกษาเป็นผู้ออกจำนวนเงินในส่วนนี้เอง โดยมีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 400 บาท ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและสามารถพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเอง

2. การปฏิบัติการทำอาหารสัตว์น้ำ โดยการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำชุมชนบ้านหนองแสงน้อย

ในวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ ชุมชนบ้านหนองแสงน้อย ได้ร่วมกันทำอาหารสัตว์น้ำ โดยผู้นำชุมชนได้ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้เกษตรกรที่สนใจทำทำอาหารสัตว์น้ำใช้เอง มาลงชื่อ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านหนองแสงน้อย ซึ่งมีเกษตรกรที่สนใจมาลงชื่อ จำนวน 24 คน โดยซื้อวัตถุดิบในการทำได้แก่ อาหารปลาสด รำละเอียด หยวกกล้วย น้ำ EM กากน้ำตาล เป็นต้น คิดเป็นเงินจำนวน 400 บาท โดยผู้ศึกษาเป็นผู้ออกจำนวนเงินในส่วนนี้เอง โดยมีวิธีการทำดังต่อไปนี้

1. เตรียมรำละเอียด 1 กก. อาหารปลา 1 กก. หยวกกล้วยสับละเอียด 10 กก. น้ำอีเอ็ม 2 แก้ว และกากน้ำตาล 2 แก้ว

2. นำรำละเอียด อาหารปลา และหยวกกล้วย มาคลุกเคล้าผสมให้เข้ากัน เติมน้ำให้ส่วนผสมเข้ากัน จากนั้นใส่ อีเอ็ม และกากน้ำตาลผสม

3. นำมาปั้นเป็นก้อนเท่ากำปั้น นำไปผึ่งในร่ม 1 ชั่วโมง สามารถนำไปให้ปลากิน

*อาหารที่ผสมเองไม่ควรเก็บไว้นาน ควรผสมให้กินเป็นครั้งไม่เกิน 1 วัน เพราะอาหารปลาที่มีความชื้น อาจทำให้ อาหารเสีย มีผลต่อสัตว์น้ำ

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รำละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ชั้นเห็นคุณค่า (A) ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการลดต้นทุนในการซื้ออาหารสัตว์น้ำ เนื่องจากชาวบ้านต้องการลดต้นทุนโดยการใช้วัตถุดิบที่มีภายในท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำอาหารสัตว์น้ำ
2. ชั้นปฏิสัมพันธ์ (i) ชาวบ้านมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหา สรุปได้ว่าชาวบ้านร่วมกันเลือกจัดโครงการส่งเสริมการผลิตอาหารสัตว์น้ำ จากวัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยการโหวตหัวข้อโครงการที่จะจัดขึ้น
3. ผู้นำชุมชนร่วมกับผู้ศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และมีขั้นตอนการวางแผนดำเนินโครงการดังต่อไปนี้ 1) ประชุมวางแผนงานกำหนดกิจกรรม 2) เสนอโครงการเพื่ออนุมัติ 3) ดำเนินตามแผนงานโครงการ 4) ประเมินผลการดำเนินงาน ในส่วนของงบประมาณผู้ศึกษาเป็นผู้ออกจำนวนเงินในส่วนตัวเอง โดยมีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 400 บาท ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและสามารถพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เจน จันทรสุภาเสน (2563) ที่ศึกษาการใช้เทคนิค AIC เพื่อการเฝ้าระวังและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์แมงกะพรุนน้ำจืด ในพื้นที่ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโครงการการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิค AIC เพื่อการเฝ้าระวังและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แมงกะพรุนน้ำจืด ในพื้นที่ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชุมชนได้เสนอแนวทางการดำเนินโครงการเพื่อการเฝ้าระวังและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์แมงกะพรุนน้ำจืด ในพื้นที่ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 4 โครงการ ได้แก่ 1) พัฒนาลุ่มน้ำเข็ก และแหล่งน้ำสะอาด 2) อนุรักษ์แมงกะพรุนน้ำจืด 3) พัฒนาเส้นทางเดินป่าเพื่อพัฒนาป่าชุมชน และ 4) ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกป่ากำหนดแนวเขตป่าให้ชัดเจน เทคนิค AIC เป็นรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชน โดยเป็นงานวิจัยที่เริ่มต้นจากชุมชน สนับสนุนให้ ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการใช้รายละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ชั้นเห็นคุณค่า (A) ชุมชนต้องการแก้ไขปัญหาในเรื่องของการลดต้นทุนในการซื้ออาหารสัตว์น้ำ เนื่องจากชาวบ้านต้องการลดต้นทุนโดยการใช้วัตถุดิบที่มีภายในท้องถิ่นมาใช้เป็นส่วนประกอบในการทำอาหารสัตว์น้ำ
2. ชั้นปฏิสัมพันธ์ (i) ชาวบ้านมีการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการ เพื่อแก้ไขปัญหา สรุปได้ว่าชาวบ้านร่วมกันเลือกจัดโครงการส่งเสริมการผลิตอาหารสัตว์น้ำ จากวัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยการโหวตหัวข้อโครงการที่จะจัดขึ้น
3. ผู้นำชุมชนร่วมกับผู้ศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และมีขั้นตอนการวางแผนดำเนินโครงการดังต่อไปนี้ 1) ประชุมวางแผนงานกำหนดกิจกรรม 2) เสนอโครงการเพื่ออนุมัติ 3) ดำเนินตามแผนงานโครงการ 4) ประเมินผลการดำเนินงาน ในส่วนของงบประมาณผู้ศึกษาเป็นผู้ออกจำนวนเงินในส่วนตัวเอง โดยมีค่าใช้จ่ายทั้งหมด 400 บาท ซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและสามารถพัฒนาต่อยอดได้ด้วยตนเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรนำองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดโครงการไปใช้เป็นแนวทางหนึ่งในการลดต้นทุนให้กับเกษตรกรผู้สนใจในการลดต้นทุนอาหารสัตว์น้ำ

1.2 ควรนำรูปแบบการมีส่วนร่วมโดยการใช้เทคนิค AIC ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมหรือสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในประเด็นอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของผู้ที่เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการผลิตอาหารสัตว์น้ำ จากวัตถุประสงค์ในท้องถิ่นเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพื่อติดตามและประเมินผลและหาแนวทางในการพัฒนาต่อยอด

2.2 ควรมีการศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในการพัฒนาชุมชนโดยการใช้รายละเอียดจากโรงสีข้าวชุมชนในสูตรอาหารสัตว์น้ำ เพื่อลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์น้ำบ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน บ้านหนองแสงน้อย ตำบลผาเสวย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลและเอกสารต่างๆ และขอขอบคุณ ผู้ที่เข้าร่วมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (AIC) และเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

Boonyaratpalin, M. 2002. Nutritional requirements of grouper (*Epinephelus* spp). p. 119–126. In :
Report of the APEC/NACA Cooperation Grouper Aquaculture Workshop. 7-9 April 1999.
Hat Yai, Thailand.

จิตรวดี ไตรเรกพันธ์. 2562. การผลิตโปรตีนปลาสกัดจากหัวและเครื่องในปลา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต.
สาขาวิชาเทคโนโลยีอาหาร, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เจน จันทรสุภาแสนและคณะ. (2563). การใช้เทคนิค AIC เพื่อการเฝ้าระวังและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการอนุรักษ์
แมงกะพรุนน้ำจืด ในพื้นที่ตำบลหนองแม่เฒ่า อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารรัชต์ภาคย์, ปีที่ 14 (ฉบับที่
37), 205

สุธี วรประดิษฐ์. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนงานสารสนเทศสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยจังหวัดตราด. ตราด: สำนักงานการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดตราด.

สภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย
Conditions of Operation of Ban Chiang Klom Bamboo Weaving Group, Chiang Klom
Sub-district, Pak Chom District, Loei Province

ศุภชัย ศรีมูล¹ และวิชญ์ มะลิตัน²

Supachai srimun and Wch Majion

¹ นักศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเลย

Student, Bachelor of Arts Program in Community Development, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Loei Rajabhat University

Lecturer, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University

Corresponding Author Email : sb6240307114@lru.ac.th

บทคัดย่อ

กรณีศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย กลุ่มเป้าหมายคือสมาชิกกลุ่มจักสาน จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บข้อมูลวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แล้วนำข้อมูลผ่านการอธิบายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ทฤษฎีการบริหาร 4 M มีผลต่อสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย กล่าวคือ) 1การเงิน กลุ่มยังขาดปัจจัยเรื่องการลงทุนซื้อและเครื่องมือทันสมัยในการจักสานไม้ไผ่ 2 คน กลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์การจักสานไม้ไผ่ 3 วัสดุ สำหรับวัสดุต้นไผ่มีเพียงพอในการจักสานไม้ไผ่ 4 การบริหารจัดการ สมาชิกในกลุ่มจักสานไม้ไผ่ต้องเข้าร่วมประชุมทุกครั้งทุกวันพุธและทำตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด ซึ่งกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลมต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้สภาพการดำเนินงานของกลุ่มดำเนินการไปด้วยดีต่อไป

คำสำคัญ : การดำเนินงาน จักสานไม้ไผ่ บ้านเชียงกลม

Abstract

This research consists purposes were This case study is a qualitative research aiming to study the operational conditions of Ban Chiang Lom Bamboo Weaving Group, Chiang Lom Subdistrict, Pak Chom District, Loei Province. The target group is 15 weaving group members. collect information on in-depth interview methods Data was analyzed by content analysis. then take the data through descriptive explanation

The results of the research revealed that the 4 M management theory had an effect on the operational conditions of Ban Chiang Lom bamboo weaving group, Chiang Lom Sub-district, Pak Chom District, Loei Province. 2 modern hands in bamboo weaving. The group still lacks knowledge and understanding in using bamboo weaving tools in 3 materials. For bamboo materials, there is enough for

bamboo weaving. 4 Management Members of the bamboo weaving group must attend every meeting every Wednesday and strictly follow the rules and regulations. which Ban Chiang Lom Bamboo Weaving Group must accelerate to ensure that the group's operational conditions continue to be good.

Keywords : operation bamboo wicker Ban Chiang Klom

บทนำ

การจักสาน เป็นงานหัตถกรรมอย่างหนึ่งและนับเป็นศิลปะประเภททัศนศิลป์ได้ด้วย การจักสานเป็นการนำวัสดุขนาดเล็กและยาว มามัด หรือสาน การจนเป็นชิ้นงาน เช่น เสื่อหรือภาชนะอื่นๆ วัสดุที่ใช้ในงานจักสาน มักเป็นวัสดุจากธรรมชาติ เช่นไม้ไผ่ เป็นต้น ในภายหลังมีการใช้ผักตบชวา และวัสดุเลียนแบบธรรมชาติ ทำให้มีความทดแทนมากขึ้น แต่มีสีสันทันและคุณลักษณะภายนอกคล้ายวัตถุธรรมชาติต่างๆ แต่ก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ทุกอย่าง การจักสานนั้น มีลักษณะคล้ายกับการทอผ่านนั้นคือใช้วัสดุขนาดเล็กและยาวที่เรียกว่าดอ หรือต้นไผ่ที่นำมาขัดกันจนกลายเป็นเส้นเล็กๆ มาขัดประสานกัน แต่ต่อในการจักสานนั้นมีขนาดใหญ่กว่าเส้นด้ายมากตลอดอายุของงานจึงมีขนาดใหญ่ และมีความแตกต่างไปจากงานทอและสร้างความแข็งแรงให้กับชุมชนตามนโยบายของภาครัฐ อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนา และสามารถพึ่งตนเองได้ (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี 2564)

ภูมิปัญญาในการทำงานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ทั่วไปจะมีขั้นตอนและวิธีการผลิต ของงานหัตถกรรมที่เหมือน หรือแตกต่างกันไปตามรูปแบบ รูปทรง องค์ความรู้ภูมิปัญญาและทักษะฝีมือของช่างที่สั่งสมมาแต่โดยปกติจะมีกระบวนการขั้นตอนในการทำที่คล้ายคลึงกันในแถบทุกภาคในประเทศไทยการเตรียมวัตถุดิบเพื่อการสานหัตถกรรมจักสานไม้ไผ่ก็คือเป็นขั้นตอนที่ต้องอาศัยความรู้หรือภูมิปัญญาในการเตรียมวัตถุดิบ เพื่อให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพ ไม่เป็นมอด ไม่ขึ้นราได้เส้นดอที่มีขนาดสม่ำเสมอตามที่ต้องการ และมีสีสันทันสวยงามและมีลวดลายที่เหมาะสมกับชิ้นงาน การเพิ่มเติมความสวยงามและความคงทนให้กับชิ้นงาน รวมทั้งการมีคิดค้น พัฒนาหาเทคนิควิธีการป้องกันมอดและแมลงของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานด้วยการรมควันที่สามารถทำให้เครื่องจักสานมีผิวแห้งสนิทไม่ขึ้นราไม้ไผ่ที่ทำมาใช้งานจักสานนั้น จะนิยมนำไม้ไผ่ที่ได้มาแช่ลงในน้ำทิ้งไว้ 7 ถึง 10 วันเพื่อป้องกันแมลง และบางครั้งใช้กรรมวิธีการตากแห้งเพื่อช่วยสกัดน้ำมันไผ่ออกเป็นการสร้างความคงทนแข็งแรง และความสวยงามให้ไม้ไผ่ยิ่งขึ้น (งานศิลปหัตถกรรมประเภทจักสานไม้ไผ่)

สภาพปัญหาการจักสานไม้ไผ่ของบ้านเชียงกลม พบว่า เครื่องจักสานไม้ไผ่ส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่ผ่านเกณฑ์การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งเกิดจากชุมชนขาดการพัฒนาความรู้ เทคนิคและทักษะในการผลิตเครื่องจักสานให้มีคุณภาพสอดคล้องกับเอกพงษ์ อินแก้วและคณะ(2554) ได้ศึกษากระบวนการผลิตหัตถกรรมจักสานสำหรับสร้างแนวทาง การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อความยั่งยืนของจังหวัดอ่างทองพบว่าอาชีพจักสานไม้ไผ่โดยภาพรวมของประเทศที่ผ่านมาได้ประสบกับปัญหาต่างๆ อย่างมากโดยเฉพาะปัญหาในด้านการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานที่จะสามารถยืนยันคุณภาพหรือความมั่นใจให้กับผู้ซื้อได้ซึ่งเกิดจากปัญหาการขาดความรู้ ทักษะความชำนาญในการจักสานการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับชุมชน (การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ชุมชน)

ทฤษฎีบริหาร 4M หมายถึง หมายถึงองค์ประกอบของ ทฤษฎี 4m คือ เป็นทฤษฎีการจัดการ เป็นหนึ่งในทฤษฎีการบริหารปัจจัยในกระบวนการผลิต 4 m (4M in Production Process) เป็นทฤษฎีการบริหาร 4 m ประกอบด้วย Man (คน) เพราะการผลิตหรือดำเนินการใด ๆ จะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยคน ทั้งในด้านความคิด การวางแผน การดำเนินการ หรือจัดการ ทำให้เกิดการผลิตรหรือกิจกรรมทางธุรกิจทุกรูปแบบ การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ การบริหารกำลังคน ต้องมีการพัฒนาคนด้านความรู้ ทักษะ และวางแผนการใช้คนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลกับงานให้มากที่สุด Money (เงินหรือทุน) ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจทั้งจากเงินทุนภายในและภายนอก ในทางธุรกิจ

เงินทุนถือว่าเป็นปัจจัยหลักที่สำคัญที่สุด เพราะการทำธุรกิจทุกอย่างไม่สามารถดำเนินได้ดีหากขาดทุนในการดำเนินงานของ ทฤษฎีการบริหารจัดการ เมื่อทำธุรกิจทุกอย่างจะต้องเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยเงินทุน เพราะจะเป็นตัวขับเคลื่อนธุรกิจและปัจจัย ต่างๆ ให้ดำเนินการไปได้ทั้งในด้านค่าแรงคน ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ การ มุ่งเข้าไปที่การพัฒนาเงินจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามหลักการบริหารงานในการดำเนินธุรกิจ Material (วัตถุดิบ) มีส่วนนำมาใช้ในการผลิตสินค้าหรือบริการ เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับต่อมา เพราะทุกธุรกิจต้องอาศัยสิ่งที่ได้ในกลุ่มนี้มา ใช้เป็นทรัพยากรในการผลิต ดังนั้นต้องรู้จักบริหารจัดการวัตถุดิบให้มีประสิทธิภาพสามารถมีเพียงพอในการผลิต บริหาร จัดการให้ได้ต้นทุนที่ต่ำในการผลิต และทำให้ธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด การบริหารวัสดุ ในการดำเนินงานว่าทำอย่างไรให้ สิ้นเปลืองทรัพยากรในการผลิตให้น้อยที่สุด หรือการใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าสูงสุด Management (การบริหารจัดการ) เพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันการจัดการทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย การใช้งาน ตามตำแหน่ง ตลอดจนการจัดวางทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรการเงิน ทรัพยากรเทคโนโลยี และทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งยังช่วย บริหารให้กับองค์กรต่างๆ ให้มีความก้าวหน้าด้วย

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้ลงพื้นที่ บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย เนื่องจากหมู่บ้าน ดังกล่าว มีกลุ่มจักสานไม้ไผ่ ชาวบ้านมีความสามัคคีและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่บ้านเชียงกลมยังขาดการพัฒนาเครื่องมือที่ ทันสมัย ส่งผลให้ผู้ศึกษาสนใจอยากทำการศึกษากลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย เพื่อเป็นพื้นที่ในการศึกษาปัญหาของกลุ่มจักสานและวิธีการแก้ปัญหาของกลุ่มได้ตรงประเด็น ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา หมู่บ้านดังกล่าว เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุของปัญหา และหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นเชิงคุณภาพ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย จำนวน 1,927 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรบ้านเชียงกลมจำนวน 15 คน

ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้นำชุมชน คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ซึ่งแบบสัมภาษณ์จะประกอบไปด้วย คำถามปลายเปิด เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่จะทำการศึกษาในการจักสานไม้ไผ่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย โดยศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับสมาชิกกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม อำเภอปากชม จังหวัดเลย จำนวน 15 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

4. การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแนะนำตนเอง แจ้งวัตถุประสงค์การทำวิจัยและขอความร่วมมือจาก กลุ่มตัวอย่าง ในการให้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและแจ้งกลุ่มเป้าหมายว่าในการตอบแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาจะ เก็บข้อมูลนี้เป็นความลับไม่มีการระบุชื่อและรายงานการวิจัยจะเสนอผลโดยรวม

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยจะใช้ข้อมูลที่ได้จากการใช้แบบ สัมภาษณ์ เป็นหลัก

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

การศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่า การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการบริหาร 4 M ของ Peter F.Drucke มาใช้เป็นกรอบในการวิจัย ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้

1 money (การเงิน) พบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ มีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ แต่ทางกลุ่มยังขาดปัจจัยเรื่องเงินทุนและเครื่องมือ ทางกลุ่มจึงมีการกู้ยืมเงินเพื่อมาสร้างโรงเรือนและซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยไว้ในการจักสานให้มีคุณภาพ

2 Man (คน) พบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาลจังหวัดเลย สมาชิกภายในกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตการจักสาน สมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนร่วมน้อย เพราะสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องการดำเนินงาน

3 Material (วัสดุ) สำหรับวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการจักสานไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลยนั้น ได้แก่ มีดอีโต้ มีดสำหรับจักตอก มีดสำหรับเหลาขอบ กรรไกร กาว ค้อน ด้วงหนิ๊บ ตะปู

4 Management (การบริหารจัดการ) กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลยนั้น มีการให้สมาชิกในกลุ่มได้รวบรวมและผลิตการจักสานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มต้องเข้าประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม หากสมาชิกคนใดไม่เข้าร่วมประชุมจะไม่รู้ข่าวสารการประชุมและสมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

การศึกษาสภาพการดำเนินงานกลุ่มกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลย ผลวิจัยพบว่า การวิจัยครั้งนี้ใช้ทฤษฎีการบริหาร 4 M ของ Peter F.Drucke มาใช้เป็นกรอบในการวิจัย ซึ่งมีผลการวิจัย ดังนี้ 1 money (การเงิน) พบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ มีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ แต่ทางกลุ่มยังขาดปัจจัยเรื่องเงินทุนและเครื่องมือ ทางกลุ่มจึงมีการกู้ยืมเงินเพื่อมาสร้างโรงเรือนและซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยไว้ในการจักสานให้มีคุณภาพ 2 Man (คน) พบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาลจังหวัดเลย สมาชิกภายในกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตการจักสาน สมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนร่วมน้อย เพราะสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องการดำเนินงาน 3 Materia (วัสดุ) สำหรับวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการจักสานไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลยนั้น ได้แก่ มีดอีโต้ มีดสำหรับจักตอก มีดสำหรับเหลาขอบ กรรไกร กาว ค้อน ด้วงหนิ๊บ ตะปู 4 Management (การบริหารจัดการ) กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางบาล จังหวัดเลยนั้น มีการให้สมาชิกในกลุ่มได้รวบรวมและผลิตการจักสานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มต้องเข้าประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม หากสมาชิกคนใดไม่เข้าร่วมประชุมจะไม่รู้ข่าวสารการประชุมและสมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพงษ์ อินแก้วและคณะ (2554) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจักสาน ไม้ไผ่ของชุมชน พบว่า เครื่องจักสานไม้ไผ่ ส่วนใหญ่มีคุณภาพไม่ผ่านเกณฑ์การรับรอง มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนซึ่งเกิดจากชุมชน ขาดการพัฒนาความรู้เทคนิคและทักษะใน การผลิตเครื่องจักสานให้มีคุณภาพ จักสานสำหรับสร้างแนวทาง การพัฒนา ผลิตภัณฑ์เพื่อความยั่งยืนของจังหวัด อ่างทองพบว่าอาชีพจักสานไม้ไผ่โดยภาพ รวมของประเทศที่ผ่านมาได้ประสบกับ ปัญหาต่างๆ อย่างมาก

โดยเฉพาะปัญหาใน ด้านการผลิตที่ไม่ได้มาตรฐานที่จะสามารถ ยืนยันคุณภาพหรือความมั่นใจให้กับผู้ซื้อได้ ซึ่งเกิดจากปัญหา การขาดความรู้ ทักษะ ความชำนาญในการจักสานการใช้เทคโนโลยี ที่ไม่เหมาะสมกับชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางคนที จังหวัดเลย ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกลุ่มการจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางคนที จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1 money (การเงิน) พบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ มีความต้องการที่จะพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพ แต่ทางกลุ่มยังขาดปัจจัยเรื่องเงินทุนและเครื่องมือ ทางกลุ่มจึงมีการกู้ยืมเงินเพื่อมาสร้างโรงเรือนและซื้อเครื่องมือที่ทันสมัยไว้ในการจักสานให้มีคุณภาพ 2 Man (คน) พบว่า กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางคนที จังหวัดเลย สมาชิกภายในกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตการจักสาน สมาชิกภายในกลุ่มมีส่วนร่วมน้อย เพราะสมาชิกในกลุ่มไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องการดำเนินงาน 3 Materia (วัสดุ) สำหรับวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการจักสานไม้ไผ่ของกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางคนที จังหวัดเลยนั้น ได้แก่ มีดอีโต้ มีดสำหรับจักตอก มีดสำหรับเหลาขอบ กรรไกร กาว ค้อน ตัวหนีบ ตะปู 4 Management (การบริหารจัดการ) กลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางคนที จังหวัดเลยนั้น มีการให้สมาชิกในกลุ่มได้รวบรวมและผลิตการจักสานร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มต้องเข้าประชุมทุกครั้งที่มีการประชุม หากสมาชิกคนใดไม่เข้าร่วมประชุมจะไม่รู้ข่าวสารการประชุมและสมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่ากลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลมมีปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการผลิตการจักสานจึงต้องมีคนมาให้ความรู้ในเรื่องของการใช้การผลิตจักสานไม้ไผ่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาศักยภาพของกลุ่มจักสานไม้ไผ่บ้านเชียงกลม ตำบลเชียงกลม อำเภอบางคนที จังหวัดเลย

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูล คำแนะนำ และให้คำปรึกษา ตลอดจนจนให้ความช่วยเหลือ แก่ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้บทความฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ซึ่งผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- รัชนีกร มะมี (2558). หนังสืออาชีพช่างจักสาน งานหัตถกรรมที่บ้านที่พัฒนาเป็นอาชีพ ,หนังสือภาพรวมภูมิปัญญาไทย
วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2564).การจักสาร. สืบค้น เมื่อ 23 ธันวาคม 2565 จาก <https://shorturl.asia/Zldsx>
มานพ สารสุข ปี36 ฉบับที่ 1 การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมในงานหัตถกรรมเครื่องจักสานไม้ไผ่ชุมชน .วารสาร
วิทยาศาสตร์ คชสาร ฉบับที่ 1 เลขหน้าที่ 31
- Peter F.Drucke (2548). *ทฤษฎีบริหาร 4M*. (สืบค้นเมื่อ 11 ธันวาคม 2565). จาก<https://www.pangpond.com/4m>

การศึกษาบทบาทของกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
พ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรการศึกษาในยุคดิจิทัล : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร

ปิยรัช อูร์รักษา¹ และกันยรัตน์ ไมยรัตน์²

Piyarach Yoorukchat และ Kanyarat Maiyarat

¹ อาจารย์คณะ/สถาบัน General Education , มหาวิทยาลัยรังสิต

² นักศึกษาหลักสูตรดุสิตบัณฑิตยศึกษาด้านนวัตกรรมสื่อสารทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

Lecturer, General Education Faculty, Rangsit University

Student, Program in Doctor of Philosophy (Communication Innovation for Political and Local Administration)

Sukhothai Thammathirat Open University

Corresponding Author Email: project.ddrsu@gmail.com

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันด้วยการเรียนการสอนแบบผสมผสานทางนวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้ สิ่งสำคัญคือ การพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับคนรุ่นใหม่ มีการเชื่อมโยงการขยายแนวคิด เกี่ยวกับการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เนื่องจากการศึกษาสมัยก่อนมักเน้นการใช้ประสาทสัมผัส ด้านการฟังและการดูเป็นหลัก จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอน โดยการพัฒนาทางนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นการศึกษาที่สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียนที่ เปลี่ยนไป การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เป็นเครื่องกระตุ้นการเรียนรู้ มุ่งเน้นผู้เรียนให้มีความสร้างสรรค์ นวัตกรรม เพื่อให้ประเทศมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีทักษะ พัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการรองรับการแข่งขันที่เพิ่มสูงขึ้นต่อไป

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรทางการศึกษา เพื่อศึกษาการปรับตัวของบุคลากรในองค์กรต่อนโยบาย และศึกษาผลกระทบของนโยบาย ต่อบุคลากรในองค์กรด้านการศึกษา ด้วยการเรียนการสอนแบบผสมผสานทาง นวัตกรรมเทคโนโลยี ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและ นวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570 ในการพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้การสัมมนาบุคลากรทั้ง 4 กลุ่มมี 4 ยุทธศาสตร์ที่ผู้ให้ ข้อมูลให้ความสำคัญ การปรับตัวของบุคลากรด้านการศึกษาต่อนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและ นวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570การปรับตัวที่คล้ายคลึงกันไปทิศทางเดียวกัน 2 ด้านคือด้านที่ 1 การปรับตัวในเรื่องของการ เสริมสร้างการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมและนโยบายยุทธศาสตร์นี้มากยิ่งขึ้น ด้านที่ 2 คือการปรับตัวในเรื่องของ การคิดค้น นวัตกรรมใหม่ๆเพื่อเป็นการเสนอแนวทางให้กับผู้บริหาร ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกรอบของนโยบายส่งเสริมบุคลากรด้าน การศึกษาในยุคดิจิทัล คือ 1.ผลกระทบในด้านของการบริหารงาน 2.ผลกระทบในฐานะผู้ใช้บริการของระบบงานในส่วนงานนี้ และผลดีที่เกิดขึ้น คือ เป็นการสื่อกลางในการเชื่อมโยงด้านการศึกษาให้สัมพันธ์กันเป็นระบบให้แก่ผู้เรียนทุกคนเกิดปัญญา อย่างรู้คุณค่าและสร้างประโยชน์ได้สำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยการกระตุ้นผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเรียบง่ายและ ทันสมัย เหมาะสมตรงกับความสนใจและสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง โดยมีเป้าหมายในการสร้างผลสัมฤทธิ์ที่เป็น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในอนาคตมากที่สุดอันจะเป็นประโยชน์ต่อตนเอง สถานศึกษาและประเทศชาติ

คำสำคัญ : การศึกษา ยุคดิจิทัล การสร้างสรรค์ นโยบายการศึกษา

Abstract

Nowadays, with teaching and learning blended with educational technology innovation to create learning, the important thing is to develop and prepare the new generation. There is a link to expand the concept. about education more broadly Because the study in the past often focused on the use of the senses. mainly listening and viewing Therefore, it is necessary to use technology to change the teaching style. by developing educational innovations It is an education that is in line with the changing behaviors of learners. The application of modern technology is a learning stimulus. Focus on students to be creative and innovative. To provide the country with skilled human resources. Develop new technological innovations to support the ever-increasing competition.

This article has the objective To study the roles of higher education science research and innovation policy and strategy framework 2020-2027 Promotion of educational personnel to study the adaptation of personnel in the organization to the policy and study the impact of the policy to personnel in educational organizations with innovative technology blended teaching and learning The results showed that Roles of Policy Framework and Strategies for Higher Education Science Research and Innovation 2011 2020-2027 In the development of manpower and knowledge institutes, interviews with 4 groups of personnel, there are 4 strategies that informants focus on. Adaptation of educational personnel to higher education science research and innovation policies and strategies 2011 2020-2027. Similar adjustments in the same direction in 2 aspects are the 1st aspect of the adjustment in enhancing learning in innovation and this strategic policy more. The 2nd aspect is the adjustment in terms of Inventing new innovations to offer guidelines to executives. The impact of the framework The policy to promote education personnel in the digital age is1. Impact on the management 2. Impact as a service user of the work system in this section

And the good result is that it is a medium to connect education in a systematic way for all learners to gain wisdom, know the value and create benefits to achieve their goals. By encouraging students to learn by themselves in a simple and modern way. suitable for their interests and able to apply their knowledge to real use with the goal of creating achievements that are the most desirable traits in the future that will benefit oneself School and nation

Keywords : Education digital age creativity policy

บทนำ

คำว่า “การศึกษา” หมายถึง วิธีการส่งผ่านจุดมุ่งหมาย ความรู้ ทักษะ จารีตประเพณีและค่านิยมที่สั่งสมมา ให้ดำรงอยู่จากรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง การส่งผ่านองค์ความรู้ ทักษะ และจารีตประเพณี เป็นเรื่องที่สังคมแต่ละสังคมจะต้องมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป เพราะแต่ละเหตุการณ์นั้นมีข้อแตกต่างกัน เว้นแต่การเรียนรู้เพื่อการเอาตัวรอดในฐานะของสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่ามนุษย์ ที่อาจจะใกล้เคียงกันทั่วโลก แต่เชื่อหรือไม่ว่า การศึกษาภาคบังคับในปัจจุบัน กลับกลายเป็นเรื่องของ การเอาเยี่ยงอย่างมาจากสังคมอื่น แล้วมากำหนดว่าต้องเป็นแบบนี้แบบนี้ถึงจะมีมาตรฐาน โดยเฉพาะประเทศไทย ที่กำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเรียนเหมือนกันหมด ซึ่งไม่น่าจะถูกต้อง เพราะแต่ละสังคมตามแต่ละภูมิประเทศไม่เหมือนกัน ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคอีสาน ใช้ภาษาที่ไม่เหมือนกัน แต่งกายไม่เหมือนกัน ทานอาหารแตกต่างกัน จารีตประเพณีมีเอกลักษณ์เฉพาะ แล้วเหตุผลอะไรการศึกษาภาคบังคับจึงต้องให้เรียนเหมือนกันทุกภาคด้วย ต้องสอบแข่งขัน ต้องแย่งชิงตำแหน่ง ชิงความเป็นเลิศ ซึ่งก็เท่ากับการสร้างสังคมให้เป็นสังคมของการแข่งขัน ไม่ใช่สังคมแห่งการแบ่งปันหรือช่วยเหลือกัน จนกลายเป็นความเคียดขื่นไปจนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ก็ย่อมต้องมองทุกคนเป็นคู่แข่งกันหมด แบบนี้ไม่น่าจะเรียกว่า “การศึกษา” (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2558)

เราควรที่จะต้องยอมรับว่า ยุคสมัยเปลี่ยนไปไกลมากถึงขนาดที่ผู้ใหญ่ตามเด็กไม่ทันแล้ว เด็กสมัยนี้ไม่ได้ต้องการระบบการศึกษาแบบสอบแข่งขัน ไม่ได้ต้องการความเป็นเลิศทางวิชาการ แต่สิ่งที่เด็กต้องการคือ การอยู่รอดในสังคมอย่างมีคุณภาพตามวิถีของการเปลี่ยนแปลงของสังคมมากกว่า ให้โอกาสเยาวชนสามารถที่จะเลือกบนความเป็นตัวของตัวเองได้ว่าจะเรียนอะไร ไม่ใช่จะต้องเรียนเหมือนกันหมดทั้งประเทศ บางคนทอดทิ้งตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และปรากฏให้เห็นมากขึ้นในระดับมัธยมปลาย เด็กคะแนนดีได้เรียนหมอ เรียนวิศวกรรม เด็กคะแนนน้อยไปเป็นครู เรียนช่างกล เพราะเหตุใดจึงไม่นำเด็กที่มีองค์ความรู้ ทักษะ จารีตประเพณีและค่านิยม ไปเป็นครู เอาเด็กที่รู้จักวิธีการใช้งานเครื่องจักรกลหรือระบบไฟฟ้าไปส่งเสริมให้เป็นช่าง ไทยเรามีนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่จบมาแล้วไม่ได้ทำงานในสาขาที่ตนได้ร่ำเรียนมา พุดง่าย ๆ ว่า “สูญเปล่าทางวิชาการ”

ในขณะที่นโยบายสาธารณะเรื่องการศึกษาของชาติยังเป็นที่ถกเถียงกันในระดับผู้ใหญ่ การใช้เทคโนโลยีมาเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ในสังคมนั้นมีอิทธิพลมากต่อการศึกษา การเรียนรู้แบบดั้งเดิมสามารถเรียนรู้ได้ง่ายกว่าเดิมมาก และวิธีการเรียนรู้ก็ไม่ใช้ระบบท่องจำเหมือนเดิมอีกต่อไป เพราะการใช้เทคโนโลยีในเรื่องของการศึกษาจะต้องใช้ความคิดและทักษะการใช้มากกว่าการอ่าน เขียน หรือท่องจำ ถ้าไม่เชื่อลองถามพวกต่างด้าวที่เข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทยว่า เขาเรียนภาษาไทยจากไหน ถ้าไม่ใช่ทักษะของการรับการถ่ายทอดองค์ความรู้และการค้นคว้าด้วยตัวเอง (ไตรรัตน์ ฉัตรแก้ว, 2565)

การจัดการเรียนการสอนในยุคโลกดิจิทัล

ปัจจุบันแวดวงทางการศึกษาหลายประเทศทั่วโลกกำลังก้าวข้ามรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม ๆ ที่ใช้ครูเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน การจัดการเรียนการสอนในยุคนี้ถือว่าเป็นยุคของ “โลกคือห้องเรียน” ซึ่งกำลังจะแปรสภาพจากอดีตที่ห้องเรียนเป็นเพียงแค่อ่างสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ มีครูทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้กับผู้เรียนอย่างเดียว ผู้เรียนก็มีหน้าที่รับความรู้จากครูผู้สอน ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่เริ่มมีการนำสื่อเทคโนโลยีเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนไปสู่ผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ สนใจใฝ่เรียนรู้ สนุกสนาน กระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้น

แม้ว่าการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดการศึกษานั้นจะทำให้ผู้เรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่กว้างใหญ่ มีความรู้มากมายหลากหลายให้ศึกษาเรียนรู้ สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องต่างๆ ได้ด้วยตนเองอย่างง่ายดาย แต่การที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่ถูกต้อง ก็ต้องอาศัยผู้สอนที่เข้าใจและมีความรู้ในด้านการใช้เทคโนโลยีด้วยเช่นกัน ผู้สอนยังจำเป็นต้องเป็นผู้สร้างบรรยากาศและเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนรู้จักเลือกศึกษาค้นคว้าข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้องเหมาะสม เพราะข้อมูลสารสนเทศที่เผยแพร่บนระบบอินเทอร์เน็ตนั้นมีทั้งข้อมูลที่ถูกต้องและข้อมูลที่ที่ยังไม่ได้ผ่านการกลั่นกรอง ดังนั้นผู้สอนมีหน้าที่ต้องชี้แนะให้ผู้เรียนได้รู้จักการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีระบบมีเหตุผล คิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้สูงสุด (พลาภินา วงศ์เลขา, 2558)

การจัดการเรียนการสอนในยุคโลกดิจิทัลนั้นครูควรมีบทบาทในการเป็นผู้อำนวยการเรียนการสอนและชี้แนะแนวทางเพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และบางครั้งอาจจะต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปพร้อมกับผู้เรียนด้วย ดังนั้นครูในยุคนี้จึงต้องมีคุณลักษณะที่เรียกว่า E-Teacher เช่น ต้องมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่โดยจัดการเรียนการสอนผ่านระบบอินเทอร์เน็ตและสื่อเทคโนโลยี มีทักษะในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อขยายองค์ความรู้ของตนเองตลอดเวลา มีความสามารถในการถ่ายทอดหรือขยายความรู้ของตนเองสู่นักเรียนผ่านสื่อเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการเสาะหาและคัดเลือกเนื้อหาความรู้หรือเนื้อหาที่ทันสมัย เหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนผ่านทางสื่อเทคโนโลยีสามารถใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในฐานะที่เป็นผู้ผลิตความรู้ ผู้กระจายความรู้ และผู้ใช้ความรู้ เป็นต้น

ในยุคโลกดิจิทัลเราจะสร้างผู้เรียนให้มีคุณลักษณะเป็นเช่นไร ย่อมเป็นสิ่งท้าทายที่ผู้บริหารการศึกษาต้องเก็บไปคิดและพัฒนาให้บรรลุเป้าหมาย สำหรับคุณลักษณะของผู้เรียนที่สังคมคาดหวัง เช่น มีคุณธรรม เป็นคนดีมีน้ำใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีทักษะที่หลากหลาย เช่น ทำงานเป็นทีม มีความรับผิดชอบ รู้จักการแก้ไขปัญหา มีความสามารถด้านการใช้ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศอย่างน้อย 2 ภาษา มีพื้นฐานและทักษะการคำนวณที่ดี และมีความชำนาญในการใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมเผชิญปัญหาและสามารถเลือกวิธีแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น

ในการจัดการศึกษาของชาติสิ่งจำเป็นที่จะต้องหยิบยกมาพิจารณาและพัฒนาไปให้ถึง นั่นคือ ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นโลกยุคดิจิทัลที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ 3R ได้แก่ การอ่าน การเขียน และคณิตศาสตร์ ส่วน 7C ได้แก่ คิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา, คิดสร้างสรรค์และคิดค้น, เข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย, ความร่วมมือ ทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ, การสื่อสาร รู้เท่าทันสื่อและข้อมูลสารสนเทศ, มีทักษะด้านคอมพิวเตอร์และสื่อเทคโนโลยี และมีทักษะการเรียนรู้และอาชีพ การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีปัจจุบันและที่กำลังจะเกิดขึ้นในอนาคตมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วมากเมื่อเปรียบเทียบกับเปลี่ยนแปลงในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ดังนั้นในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติและแนวความคิดการบริหารของตนเองให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ยุคดิจิทัล (Digital Era) คือ ยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่างๆที่มีอยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา (ไตรรัตน์ ฉัตรแก้ว, 2565)

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรด้านการศึกษา ด้านการปรับตัวของบุคลากร ผลกระทบ และเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายส่งเสริมบุคลากรด้านการศึกษา สำหรับนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม 2563 ถึง 2570 นั้นประกอบด้วย 4 platform หลักซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ คือ 1.การพัฒนากำลังคนและ

สถาบันความรู้ 2.การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์ความท้าทายของสังคม 3.การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ 4.การวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขัน การนำยุทธศาสตร์สำคัญของนโยบายนี้มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงในยุคดิจิทัลถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่ต้องศึกษาถึงการพัฒนานี้ว่าบทบาทของนโยบายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อภาพรวมของบุคลากรในองค์กร รวมถึงเสนอแนวทางการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการนำไปพัฒนาต่อยอดด้านการพัฒนาด้านการศึกษาของสังคมอีกด้วย สำหรับการเรียนการสอนแบบผสมผสานทางนวัตกรรมเทคโนโลยีการศึกษามีนโยบายส่งเสริมบุคลากรด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล การใช้สื่อดิจิทัล เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงด้านการศึกษาให้สัมพันธ์กันเป็นระบบให้แก่ผู้เรียนทุกคนเกิดปัญหาอย่างรู้คุณค่าและสร้างประโยชน์ได้สำเร็จตามเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.เพื่อศึกษาบทบาทของนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 ต่อการพัฒนาทางการศึกษา
- 2.เพื่อศึกษาการปรับตัวของบุคลากรในองค์กรต่อนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรด้านการศึกษากับการพัฒนา
- 3.เพื่อศึกษาผลกระทบของนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม พ.ศ.2563-2570 ต่อบุคลากรในองค์กรด้านการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักมีจำนวน 20 คน เป็นบุคลากรในองค์กรด้านการศึกษาที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง 4 กลุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างในองค์กรมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่เป็นบุคลากรด้านการศึกษา กลุ่มที่ 1 อาจารย์ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มที่ 2 นักวิชาการในมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มที่ 3 ผู้บริหารในมหาวิทยาลัยรามคำแหง กลุ่มที่ 4 นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคลโดยผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรมงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมทั้งรวบรวมข้อมูลจากการเข้าพื้นที่สังเกตการทำงานเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างก่อนที่จะนำไปให้ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของเครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยพิจารณาจากความสอดคล้องของคำถามกับประเด็นที่ศึกษาโดยเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกถึงเป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการขออนุญาตจดบันทึก บันทึกภาพและบันทึกเสียง การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-4 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองระหว่างการสัมภาษณ์มีการขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักชั้น 7 กลุ่มโดยมีในแต่ละกลุ่มนั้นทำการสัมภาษณ์มากกว่า 1 คนเพื่อตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันจนข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีทิศทางที่ชัดเจนและเป็นคำตอบเข้าไปในทิศทางเดียวกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้การพัฒนาเนื้อหาอย่างเป็นระบบตามประเด็นเนื้อหาที่ศึกษาแบ่งแยกข้อมูลเป็นกลุ่มตามประเด็นหลักจากนั้นทำการจัดกลุ่มข้อมูลเรื่องของข้อมูลที่ต้องการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปและนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ด้วยการสร้างข้อสรุปตามประเด็นที่ศึกษาคอบทฤษฎีที่ใช้ในการ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ ตามกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ บุคลากรในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งระหว่างการสัมภาษณ์จะมีการขออนุญาตฉบับที่ ก บันทึกรูปภาพและบันทึกเสียง การเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1-4 เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองระหว่างการสัมภาษณ์มีการขออนุญาตบันทึกเสียงและฉบับที่ ก ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม โดยมีในแต่ละกลุ่มนั้นทำการสัมภาษณ์มากกว่า 1 คนเพื่อตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันจนข้อมูลจากการสัมภาษณ์มีทิศทางที่ชัดเจนและเป็นคำตอบเข้าไปในทิศทางเดียวกัน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมด้านการศึกษาที่บทบาทของนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรการศึกษาในยุคดิจิทัล : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้ สำหรับข้อค้นพบจากการวิจัยนั้นมีดังต่อไปนี้

1. ยุทธศาสตร์ที่ 1 บทบาทของกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570 ในการพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้การสัมภาษณ์บุคลากรทั้ง 4 กลุ่มสรุปได้ว่าบุคลากรที่เป็นระดับผู้บริหารมหาวิทยาลัยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้มากโดยการส่งเสริมปัญญาประดิษฐ์ในการเป็นฐานขับเคลื่อนประเทศในอนาคตส่งเสริมในเรื่องของการวิจัยแนวหน้าและการวิจัยพื้นฐานที่ประเทศไทยมีศักยภาพรวมถึงการสร้างระบบผลิตและพัฒนาากำลังสังคมให้มีคุณภาพมากขึ้นในส่วนของนักวิชาการอาจารย์และนักศึกษานั้นมีแนวคิดที่ใกล้เคียงกันคือต้องการให้มีการนำนโยบายและยุทธศาสตร์นี้มาใช้ในสถานศึกษาที่อยู่ในเมืองและท้องถิ่นมากขึ้นเพื่อให้มีการกระจายศักยภาพและพัฒนาด้านการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกันมากขึ้นจากการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์นี้ไปประยุกต์ใช้ 1.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 บทบาทด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์การทำนายของสังคม ข้อค้นพบ จากการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลในส่วนของผู้บริหารอาจารย์และนักวิชาการรวมถึงนักศึกษานั้นได้มีความเห็นตรงกันและไปในทิศทางเดียวกันว่าควรมีการสร้างนวัตกรรมเกี่ยวกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อมการเกษตรสังคมผู้สูงวัยสังคมคุณภาพและความมั่นคงเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ประเทศพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นและมีนวัตกรรมใหม่ๆเกิดขึ้นที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของสังคมได้มากขึ้น 1.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 บทบาทด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในส่วนตรงนี้ผู้วิจัยค้นพบว่าจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญทั้ง 4 กลุ่มได้มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ว่าควรยกระดับความสามารถการแข่งขันและวางรากฐานเศรษฐกิจสร้างและยกระดับวิสาหกิจพัฒนาระบบนิเวศนวัตกรรมและพื้นที่เศรษฐกิจนวัตกรรมรวมถึงโครงสร้าง

พื้นฐานทางคุณภาพและบริการให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับการแข่งขันที่เพิ่มมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันจะช่วยให้ยกระดับคุณภาพของการศึกษาและพัฒนาคุณภาพของการศึกษาได้ดีมากยิ่งขึ้น 1.4. ยุทธศาสตร์ที่ 4 บทบาทการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการศึกษาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลชั้น 4 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าต้องการให้ภาครัฐเสริมสร้างนวัตกรรมสำหรับเศรษฐกิจฐานรากและชุมชนวัฒนธรรมขจัดความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำให้เมืองน่าอยู่และกระจายศูนย์กลางความเจริญเพื่อเป็นการปฏิรูปอุดมศึกษาและนวัตกรรมให้ดียิ่งขึ้นและเพื่อยกระดับนวัตกรรมการพัฒนาเชิงพื้นที่และลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคมด้านการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

2. ในส่วนของการปรับตัวของบุคลากรด้านการศึกษาต่อนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570 พบว่าบุคลากรทั้ง 4 กลุ่มมีการปรับตัวที่คล้ายคลึงกันไปทิศทางเดียวกัน 2 ด้านคือด้านที่ 1 การปรับตัวในเรื่องของการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมและนโยบายยุทธศาสตร์นี้มากยิ่งขึ้น ในส่วนของผู้บริหารนั้นมีการจัดอบรมให้กับบุคลากรที่เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับด้านนวัตกรรมและการวิจัยเพิ่มมากขึ้นเพื่อเป็นการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และต่อนโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น ด้านที่ 2 คือการปรับตัวในเรื่องของการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อเป็นการเสนอแนวทางให้กับผู้บริหารและทำเป็นรายงานวิชาการศึกษารวมถึงจัดเป็นงานประชุมวิชาการต่างๆในระดับมหาวิทยาลัยและระดับชาติเพื่อระดมความรู้ความคิดเกี่ยวกับการนำนโยบายและยุทธศาสตร์เหล่านี้มาปฏิบัติเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานและการเรียนรู้งานเพื่อพัฒนาต่อยอดงานต่อไปได้มากขึ้น

3. ในส่วนของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายดังกล่าวต่อบุคลากรด้านการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ข้อที่มีความใกล้เคียงกันจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มคือด้านที่ 1 ผลกระทบในด้านของการบริหารงานในส่วนตรงนี้ก็กลุ่มของผู้บริหารงานอาจารย์และนักวิชาการจะได้รับผลกระทบมากเนื่องจากจำเป็นที่จะต้องศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายนี้เพิ่มมากยิ่งขึ้นเนื่องจากกรอบของนโยบายนี้มีรายละเอียดในการศึกษาค่อนข้างมากทั้งยุทธศาสตร์ที่เป็นยุทธศาสตร์หลักและรายละเอียดของนโยบายและแผนนี้จึงทำให้ผู้บริหารและบุคลากรเช่นอาจารย์และนักวิชาการต่างๆที่เป็นบุคลากรในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องศึกษาและเรียนรู้ในการนำไปปฏิบัติเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่นำมาและปฏิบัติได้อย่างถูกวิธีและเกิดประสิทธิผลสูงสุดในด้านที่ 2 ผลกระทบในฐานะผู้ใช้บริการของระบบงานในส่วนตรงนี้จะเป็ด้านที่เกิดขึ้นซึ่งเป็นผลกระทบในมุมมองของนักศึกษา นักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหงส่วนหนึ่งได้มีความเห็นเกี่ยวกับเรื่องของการนำนโยบายมาปฏิบัติโดยนักศึกษาบางท่านอาจยังไม่มีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายมากพอแล้วต้องการที่จะทราบถึงรายละเอียดเพิ่มมากขึ้นจากนโยบายดังกล่าวเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจเพิ่มมากขึ้นและสามารถนำสิ่งนี้มาใช้ประโยชน์ได้เพิ่มมากขึ้นโดยทั่วไปแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นทั้งสองด้านนี้จะเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านดีเนื่องจากทางผู้บริหารและผู้ใช้บริการในงานของระบบมหาวิทยาลัยได้มีความเข้าใจถึงนโยบายที่ต้องการพัฒนาด้านการศึกษาให้มากขึ้นแต่เพียงต้องการข้อมูลชี้ชัดเจนแม่นยำและน่าเชื่อถือมากขึ้นเพื่อให้สามารถนำความรู้มาใช้ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดมากขึ้นเท่านั้น

4. ในส่วนนี้เป็นข้อเสนอแนะทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอและได้ขอความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มว่าแนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยคิดว่าเป็นองค์ความรู้ใหม่ในการเสนอไปคิดว่าผู้ให้ข้อมูลชั้น 4 กลุ่มนี้มีความคิดเห็นเป็นอย่างไรซึ่งผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มนี้ได้แสดงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าเห็นว่าการเสนอแนะนี้เป็นข้อเสนอแนะที่มีประโยชน์และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้เพื่อพัฒนาสำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นมีดังนี้

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาสังคมด้านการศึกษากับบทบาทของกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรการศึกษาในยุคดิจิทัล : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้ บทบาทของนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570 ในการพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้การสัมภาษณ์บุคลากร ทั้ง 4 กลุ่มมี 4 ยุทธศาสตร์ที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญ คือ 1.ยุทธศาสตร์ที่ 1การพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ยุทธศาสตร์ที่ 2 บทบาทด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์การทำนายของสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 บทบาทด้านการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันยุทธศาสตร์ที่ 4 บทบาทการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการศึกษาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประเสริฐ อินทรวิสัย เรื่อง การกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศไทย ในทศวรรษหน้า การปรับตัวของบุคลากรด้านการศึกษาต่อนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570การปรับตัวที่คล้ายคลึงกันไปทิศทางเดียวกัน 2 ด้าน คือ ด้านที่ 1 การปรับตัวในเรื่องของการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมและนโยบายยุทธศาสตร์นี้มากยิ่งขึ้น ด้านที่ 2 คือการปรับตัวในเรื่องของ การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆเพื่อเป็นการเสนอแนวทางให้กับผู้บริหาร สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ เรื่อง การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษา และ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายดังกล่าวต่อบุคลากรด้านการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ข้อที่มีความใกล้เคียงกันจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มคือด้านที่ 1 ผลกระทบในด้านของการบริหารงาน 2. ผลกระทบในฐานะผู้ใช้บริการของระบบงานในส่วนงานนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภณัฐ ทรัพย์นาวิน เรื่อง การนำนโยบายด้านการศึกษาไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสังคมด้านการศึกษากับบทบาทของนโยบาย และยุทธศาสตร์การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ.2563-2570 ด้านการส่งเสริมบุคลากรการศึกษาในยุคดิจิทัล : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. บทบาทของนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570 ในการพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้การสัมภาษณ์บุคลากรทั้ง 4 กลุ่มมี 4 ยุทธศาสตร์ที่ผู้ให้ข้อมูลให้ความสำคัญ คือ 1. ยุทธศาสตร์ที่ 1การพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ยุทธศาสตร์ที่ 2 บทบาทด้านการวิจัยและสร้างนวัตกรรมเพื่อตอบโจทย์การทำนายของสังคม ยุทธศาสตร์ที่ 3 บทบาทด้านการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันยุทธศาสตร์ที่ 4 บทบาทการวิจัยและการสร้างนวัตกรรมเพื่อการศึกษาเชิงพื้นที่และลดความเหลื่อมล้ำ

2. การปรับตัวของบุคลากรด้านการศึกษาต่อนโยบายและยุทธศาสตร์การอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรมพ.ศ. 2563-2570การปรับตัวที่คล้ายคลึงกันไปทิศทางเดียวกัน 2 ด้านคือด้านที่ 1 การปรับตัวในเรื่องของการเสริมสร้างการเรียนรู้ด้านนวัตกรรมและนโยบายยุทธศาสตร์นี้มากยิ่งขึ้น ด้านที่ 2 คือการปรับตัวในเรื่องของ การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ๆเพื่อเป็นการเสนอแนวทางให้กับผู้บริหาร

3. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากนโยบายดังกล่าวต่อบุคลากรด้านการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ข้อที่มีความใกล้เคียงกันจากผู้ให้ข้อมูลทั้ง 4 กลุ่มคือด้านที่ 1 ผลกระทบในด้านของการบริหารงาน 2.ผลกระทบในฐานะผู้ใช้บริการของระบบงานในส่วนงานนี้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ควรมีการนำกรอบนโยบายนี้ไปใช้กับการศึกษาในท้องถิ่นมากขึ้นคือในสถานศึกษาต่างจังหวัดเพื่อให้เกิดการพัฒนามากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำกรอบนโยบายด้านการศึกษานโยบายอื่นๆ มาทำวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ไตรรัตน์ ฉัตรแก้ว. (2565). การศึกษาไทยในยุคดิจิทัล ยุคสมัยเปลี่ยนไป...แต่ทำไมระบบการศึกษาไทยยัง เหมือนเดิม.

ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา : <https://www.thaipost.net/articles-news/221543/>

พาภิญญา วงศ์เลขา. (2558). การจัดการเรียนการสอนในยุคโลกดิจิทัล. ออนไลน์.สืบค้นเมื่อ 7 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา :

<https://d.dailynews.co.th/education/358284/>

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2559). การบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล (School Management in Digital Era). ออนไลน์. สืบค้นเมื่อ

7 พฤศจิกายน 2565. แหล่งที่มา : <https://www.trueplookpanya.com/education/content/52232>

อดิพร เกิดเรือง. (2560). การส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อรองรับสังคมไทยในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2560

ประเสริฐ อินทรรักษ. (2560). การกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศไทย ในทศวรรษหน้า.วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.

พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2553). การวิจัยและพัฒนานโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยการฝึกหัดครู.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.กรุงเทพมหานคร.

ศุภณัฐ ทรัพย์นาวิ. (2561). การนำนโยบายด้านการศึกษาไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์.วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2561.

สำนักงานสถานนโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ. (2563). นโยบายและยุทธศาสตร์การ

อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566-2570.(2563-2565). สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม

วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
439 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
www.solhs.bru.ac.th/

